GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2017

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 11 / 15 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2014/5705 13.09.2017
AYLA AYDEMİR VE DİĞERLERİ

002 2014/5973 13.09.2017
HÜSEYİN MÜNÜKLÜ

003 2014/6272 13.09.2017
OKTAY KARAKAYA

004 2014/6996 13.09.2017
NURTEN AKSU

005 2014/7538 13.09.2017
VARVARA ARNAVUT

006 2014/7680 13.09.2017
HAMDİYE YILMAZ

007 2014/8090 13.09.2017
OKAY SERÇİNOĞLU

008 2014/9756 13.09.2017
ZAFER KILIÇ

009 2014/10761 13.09.2017
NURAN ÇIKAR

010 2014/11855 13.09.2017
GÜRKAN KAÇAR VE DİĞERLERİ

011 2014/12114 13.09.2017
SULHİYE ARZU SARAÇ

012 2014/12892 13.09.2017
EVİN SÜLEYMANOĞLU TARAMAN

013 2014/13442 13.09.2017
ADNAN HEPDEMİRCİLER

014 2014/14084 13.09.2017
HÜSEYİN AVUNÇLİ VE DİĞERLERİ

015 2014/14193 13.09.2017
SABRİ YILMAZ

016 2014/14734 13.09.2017
ENGİN GÜNAL

017 2014/14874 13.09.2017
MAHMUT ÇELİK ve CEVHER ÇELİK

İçindekiler - devam

018 2014/16552 13.09.2017
KADRİYE OZAN VE DİĞERLERİ

019 2014/17803 13.09.2017
İBRAHİM KINIK

020 2014/17827 13.09.2017
ADNAN TEKE

021 2014/18155 13.09.2017
FAHRETTİN AKTAŞ

022 2014/18156 13.09.2017
MEHMET EMİN TEMEL

023 2014/19461 13.09.2017
ZÜLFİ KINIK

024 2016/5126 13.09.2017
HAİDER SUBHİ AMEEN AMEEN

025 2014/311 14.09.2017
NURDAN ERKAN VE DİĞERLERİ

026 2014/312 14.09.2017
EMİNE KEVSER VE DİĞERLERİ

027 2014/1535 14.09.2017
ABDULKADİR AKTAŞ VE DİĞERLERİ

028 2014/1681 14.09.2017
ABDURRAHMAN DÜNDAR

029 2014/1734 14.09.2017
ZÜLİYE ÖZTÜRK

030 2014/2196 14.09.2017
MEHMET DURSUN VE DİĞERLERİ

031 2014/2328 14.09.2017
ALİ RİZA ZÜMBÜL

032 2014/2582 14.09.2017
FUNDA İNCİLER VE DİĞERLERİ

033 2014/4695 14.09.2017
ŞÜKRAN ÇOPURASLAN

034 2014/4859 14.09.2017
ŞUAYİP ŞEN

İçindekiler - devam

035 2014/6004 14.09.2017
CENGİZ KURTULUŞ

036 2014/6052 14.09.2017
EMİNE ERGÜN

037 2014/7271 14.09.2017
MUSTAFA ADNAN GÜL

038 2014/10279 14.09.2017
TANSEL ÇÖLAŞAN (2)

039 2014/10319 14.09.2017
AYLA AYDİNÇ VE DİĞERLERİ

040 2014/10518 14.09.2017
DALBAY TAŞ İMALAT SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ. (2)

041 2014/10939 14.09.2017
MUSTAFA KAYA

042 2014/11124 14.09.2017
MEHMET BOZ

043 2014/11229 14.09.2017
NİMET YILMAZ

044 2014/12603 14.09.2017
A TEKNİK YAPI TEKNOLOJİLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

045 2014/13864 14.09.2017
M.İ.

046 2014/14581 14.09.2017
HÜSEYİN TURGUT DÜLGER

047 2014/17217 14.09.2017
ARSLAN GEDİK

048 2014/18159 14.09.2017
BAHRİ BOLCAL

049 2014/20387 14.09.2017
BEKİR AKKAYA

050 2016/3423 14.09.2017
İ.A.

051 2017/19088 14.09.2017
FATIMA ALMOHAMAD

İçindekiler - devam

052 2017/19343 14.09.2017
L.A.

053 2017/21577 14.09.2017
KHADIJEH MOHAMMADIPIRAGHAJ

054 2014/109 20.09.2017
A.N.A.

055 2014/1825 20.09.2017
BERİVAN ELTER VE DİĞERLERİ

056 2014/2249 20.09.2017
İBRAHİM DOĞAN VE DİĞERLERİ

057 2014/4573 20.09.2017
ÖMER BAHAR

058 2014/4601 20.09.2017
ARİF ÇELEBİ (2)

059 2014/5161 20.09.2017
ABDULLAH BAYBAŞİN

060 2014/5963 20.09.2017
EŞREF TURUNÇ

061 2014/8492 20.09.2017
AYTEN KARAKAVAS

062 2014/10898 20.09.2017
MUAMMER ÇİLENGER

063 2014/12072 20.09.2017
NESİH ALTUNER

064 2014/12902 20.09.2017
HAKKI İLKER YAŞAR ve BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİC. A.Ş. (2)

065 2014/13212 20.09.2017
RAFET DUBAZ

066 2014/13223 20.09.2017
YEŞİM BULLOCK

067 2014/13677 20.09.2017
TORSAN ORMAN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

068 2014/14195 20.09.2017
HANİFE ENSAROĞLU

İçindekiler - devam

069 2014/14646 20.09.2017
İRFAN CAN

070 2014/14673 20.09.2017
MEHMET FİDAN

071 2014/15831 20.09.2017
TÜRKİYE ORMAN İŞÇİLERİ SENDİKASI

072 2014/16387 20.09.2017
GÜNAY DEVECİOĞLU

073 2014/16751 20.09.2017
ENES ULU

074 2014/17027 20.09.2017
MUSTAFA AYDIN

075 2014/17045 20.09.2017
MUSTAFA ERCAN

076 2014/17055 20.09.2017
HALİT YAVUZ

077 2014/17411 20.09.2017
GÜLSEVEN YAŞER

078 2014/18122 20.09.2017
KAMİL UÇAR

079 2014/18135 20.09.2017
AHMET YILDIRIM

080 2014/20362 20.09.2017
CEVAT ŞİMŞEK

081 2015/3236 20.09.2017
O.G.

082 2014/1216 21.09.2017
MUSA ÇİFTÇİ ve SÜLEYMAN ŞAVLUK

083 2014/1622 21.09.2017
OZAN ÇAĞLAR AKMAN

084 2014/2197 21.09.2017
SADEGÜL BAŞKUŞ VE DEVRİMCİ SAĞLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI

085 2014/2429 21.09.2017
AYSEL ÇALAN

İçindekiler - devam

086 2014/3140 21.09.2017
HAŞİM ÖZPOLAT

087 2014/3484 21.09.2017
SÜLEYMAN AKIN

088 2014/3496 21.09.2017
TÜRKKAN KAĞITÇILIK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

089 2014/5618 21.09.2017
ERCAN BİLEN ve MEHMET ALİ DEMİRCİOĞLU

090 2014/6566 21.09.2017
KAZIM AKA

091 2014/6981 21.09.2017
ZEKİYE YEŞİLYURT

092 2014/8404 21.09.2017
AYŞE TÜRKAN ÖZOĞLU

093 2014/9774 21.09.2017
TAHİR ATLI

094 2014/10786 21.09.2017
BAYRAM KILIÇ

095 2014/11189 21.09.2017
NUREDDİN ATUĞ

096 2014/12026 21.09.2017
YUSUF DİLEKÇİ

097 2014/12206 21.09.2017
GÖKAY DAYAN

098 2014/12302 21.09.2017
CİHAN KOÇAK

099 2014/12346 21.09.2017
MURAT ERKANLI

100 2014/12631 21.09.2017
ERKAN TELLİ

AYLA AYDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/5705 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5705

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYLA AYDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5705)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ayla AYDEMİR

2. Gülçin Zehra ELLİK

3. Gülşen SAĞSÖZ

4. Hatice YÖNET

5. Mehmet Göksel AYDEMİR

6. Neslihan ÇAKIR

7. Oğuz AYDEMİR

8. Orkut AYDEMİR

9. Osman AYDEMİR

10. Recep ÇINAR

11. Rösan YAHŞILAR

12. Sezai AYDEMİR

Vekili : Av. Hayati YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iskân suretiyle tahsis ve tapuya tescil edilen taşınmazın tapu kaydının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvuruculardan Ayla Aydemir, Gülçin Zehra Ellik, Gülşen Sağsöz, Hatice Yönet, Mehmet Göksel Aydemir, Neslihan Çakır, Oğuz Aydemir, Orkut Aydemir, Osman Aydemir, Recep Çınar ve Rösan Yahşılar sırasıyla 1948, 1966, 1954, 1959, 1969, 1979, 1991, 1989, 1973, 1957 ve 1949doğumlu olup İstanbul'da; Sezai Aydemir ise 1941 doğumlu olup Antalya ili Alanya ilçesindeikamet etmektedir.

10. Başvuruculaın murisi Osman Aydemir ailesiyle birlikte Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiştir. Tekirdağ ili Çorlu ilçesi Türkgücü köyünde bulunan 107, 108, 109, 110 ve 111 parsel sayılı taşınmazlar, 14/6/1934 tarihli ve 2510 sayılı İskan Kanunu kapsamında başvuruculaın murisi adına 1939 yılında tahsis ve tescil edilmiştir.

11. Çorlu Toprak ve İskân Şefliği 28/12/1955 tarihinde, başvuruculaın murisine ve ailesine tahsis edilen yerlerin terk edildiğinin Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin 4/9/1944 tarihli yazısıyla tespit edildiği gerekçesiyle anılan taşınmazların kayıtlarının terkin edilerek Maliye Hazinesi adına tesciline karar vermiş; Çorlu Tapu Müdürlüğü de 20/1/1956 tarihinde terkin ve tescil işlemini gerçekleştirmiştir.

12.Başvuruculaın murisi Osman Aydemir 24/10/1970 tarihinde ölmüştür.

13. Başvuruculardan Hatice Yönet 10/3/2011 tarihinde işlemi öğrendiğini öne sürerek anılan idari işleme karşı 9/5/2011 tarihinde Tekirdağ İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Mahkeme 10/5/2012 tarihli kararla davanın süre aşımı yönünden reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca idari uyuşmazlıklardan dolayı Danıştay ve idare mahkemelerinde dava açma süresinin özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hâllerde yazılı bildirimin yapıldığı tarihten itibaren altmış gün olduğu ifade edilmiştir. Taşınmazların 20/1/1956 tarihinde Hazine adına tescil edildiğinin belirtildiği kararda, başvuruculaın murisinin bu tarihten yaklaşık 14 yıl 10 ay sonra öldüğü ve davanın murisin ölümünden yaklaşık 41 yıl sonra açıldığı hatırlatılmıştır. Mahkeme, murisin hayatta olduğu 14 yıl

boyunca beş adet parselin sicil kaydının terkin edilerek Hazine adına tescil edildiğinden haberdar olunmamasının hayatın olağan akışına uygun düşmediğini vurgulamıştır. Murisin hayatta iken dava açmadığını anımsatan Mahkeme, muris tarafından kullanılmayan bu hakkın mirasçı tarafından da bu aşamada kullanılamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

14. Mahkeme kararı, Danıştay Sekizinci Dairesinin (Daire) 23/5/2013 tarihli ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 19/12/2013 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Nihai karar 9/4/2014 tarihinde başvurucu Hatice Yönet'e tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucular 21/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 2510 sayılı Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“iskân bir aileye, nüfus ve ihtiyacına göre oturacak ev veya ev yeri, sanatkârlara ve tüccarlara ayrıca geçim getirecek dükkân veya mağaza yahut bu gibi yapı veya yeri ve mütedavil sermaye; çiftçilere de ayrıca kâfi toprakla çift hayvanı, alât ve edevatı, tohumluk, ahır ve samanlık veya yeri vermekle yapılır."

17. 2510 sayılı Kanun'un 29. maddesinin (A) fıkrası şöyledir:

“A : Hükümetçe iskân edilen muhacirler, mülteciler, göçebeler ve 1 numaralı mıntıkada Hükümetçe yerleştirilen kimseler yerleştirildikleri yerde en az on yıl oturmağa mecburdurlar. Bunlar Dahiliye vekilliğinin izni olmadıkça başka yerlerde yurt tutamazlar. Başka yerlere izinsiz gidip yurt tutanlar ve tutmak isteyenler yerleştirildikleri yere döndürülürler."

18. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 21/12/1938 tarihli ve 3546 sayılı mülga Devlet Şurası Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“İdarî kaza yolu ile Devlet şûrasına dava açmak müddeti her nevi muamele ve kararların alâkalılara usulü dairesinde tefhim veya tebliğinden yahud idarî vazifelerin ifası vesilesile vukubulan fiiller hakkında icraya ıttıla tarihinden itibaren hususî kanunlarla müddet tayin edilmeyen hallerde 90 gündür.”

19. 24/12/1964 tarihli ve 521 sayılı mülga Danıştay Kanunu'nun 67. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Danıştayda idari dâva açma süresi her çeşit işlemlerde yazılı bildirim tarihinden itibaren, kanunlarda ayrı süre göster ilmiyen hallerde, doksan gündür.”

20. Dava tarihinde yürürlükte bulunan 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“1. Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştayda ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür.”

B. Uluslararası Hukuk

21. İlgili uluslararası hukuk içinbkz. Varvara Arnavut, B. No: 2014/7538, 13/9/2017, §§ 24-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular, Bulgaristan'dan göç eden murisleri adına 2510 sayılı Kanun çerçevesinde tahsis ve tescil edilen taşınmazların, murisin bu yeri terk edip etmediğine dair hiçbir araştırma yapılmadan tapuları iptal edilerek Hazine adına tescil edildiğinden yakınmışlardır. Murislerinin ve ailesinin hiçbir zaman iskân yerinin dışına çıkmadığını savunan başvurucular, çocuğunun askerlik şubesinin Türkgücü köyü olmasının bunun ispatı olduğunu öne sürmüşlerdir. Murislerinin on yıl oturma yasal zorunluluğunu yerine getirdiğini belirten başvurucular, murislerinin yokluğunda alınan ve murislerine tebliğ edilmeyen idari işlem ile mülkiyet hakkından yoksun bırakıldıklarını ifade etmişlerdir.

24. Başvurucular, söz konusu idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın,murislerinin idari işlemden haberdar olmamasının hayatın olağan akışına uygun düşmediği gerekçesiyle süre aşımından reddedilmesinin bir hukuki dayanağının bulunmadığını vurgulamışlardır. Başvurucular, murislerine de kendilerine de tebliğ edilmeyen idari işleme karşı açılan davanın, murislerinin iskân yerini terk edip etmediği araştırılmadan ve yoruma dayalı olarak reddedildiğinden yakınmışlardır. Başvurucular, sonuç olarak tazminat ödenmeksizin mülklerinden yoksun bırakılmış olmaları nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir.

25. Bakanlık görüşünde, 20/1/1956 tarihli kararın başvurucuların murisine tebliğ edilip edilmediği ile ilgili Çorlu Tapu Müdürlüğünden görüş sorulabileceği ve bilgi istenebileceği belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca kanuna dayanılarak ve kamu yararı amacıyla bireylerin mülklerinden yoksun bırakılabileceğini belirtmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) bu konuya ilişkin bazı kararlarını hatırlatmıştır.

B. Değerlendirme

26. Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

1. Genel İlkeler

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

28. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Anayasa Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenleme karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde Mahkemenin yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemenin kamu düzenine ilişkin olması nedeniyle bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınması

gerekir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 15; G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

29. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia olunan müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

30. Anayasa Mahkemesi ayrıca, mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmadığını belirtmiştir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 114).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda Tekirdağ ili Çorlu ilçesi Türkgücü köyünde bulunan 107, 108, 109, 110 ve 111 parsel sayılı taşınmazlar, ailesiyle birlikte Bulgaristan'dan göç ederek Türkiye'ye yerleşen başvuruculaın murisi Osman Aydemir adına 2510 sayılı Kanun gereğince 1939 yılında tahsis ve tescil edilmiştir. Ancak başvuruculaın murisine ve ailesine tahsis edilen yerlerin terk edildiğinin 4/9/1944 tarihinde tespiti üzerine 20/1/1956 tarihli işlemle söz konusu taşınmazların muris adına olan tapu kaydı iptal edilerek taşınmazlar Hazine adına tescil edilmiştir.

32. Başvuruculaın temel şikâyeti ihtilaf konusu beş taşınmazın Hazine adına tescil edilmiş olmasıdır. İhtilaf konusu taşınmazların 20/1/1956 tarihinde Hazine adına tescil edildiği ve dolayısıyla başvuruculaın murisinin bu tarih itibarıyla mülkiyet hakkını kaybettiği sabittir. Buna göre mülkiyet hakkının kaybettirilmesi biçimindeki müdahalenin 20/1/1956 tarihinde gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktadır.

33. Başvurucular, mülkiyet hakkını kaybettiren idari kararın murislerine tebliğ edilmediğini ileri sürmektedirler. Başvuruculardan Hatice Yönet bu iddiayı Mahkemede de dile getirmiş ancak Mahkemece bu iddiaya itibar edilmemiştir. Mahkeme, murisin hayatta olduğu 14 yıl boyunca beş adet parselin sicil kaydının terkin edilerek Hazine adına tescil edildiğinden haberdar olunmamasının hayatın olağan akışına uygun düşmediği sonucuna ulaşmıştır.

34. Belirtilmelidir ki ihtilaf konusu taşınmazlar, başvurucular adına değil 1939 yılında murisleri adına tescil edilmiştir. Dolayısıyla taşınmazların Hazine adına tesciline ilişkin idari işlemin tesis edildiği 20/1/1956 tarihinde başvurucular murisi henüz hayatta olduğundan başvuru konusu idari işlemin tebliğ edilmesi gereken kişi de muristir. Başvuruculaın murisinin işlemin kendisine tebliğ edilmediğine ilişkin herhangi bir iddiası söz konusu olmamış, bu konuda işlemin tesis edildiği tarihten sonra hayatta olduğu 14 yıl boyunca herhangi bir dava açmamıştır. İdari işlemin tebliğ edilmediği iddiası, işlemin asıl muhatabı olan muris tarafından değil murisin ölümünden sonra mirasçılar tarafından öne sürülmüştür.

35. Murisin, Hazine adına tescil işleminden haberdar olmadığı yolunda resmî makamlara yansımış bir beyanı bulunmadığına göre murisin sessizliğinin zorunlu olarak işlemden haberdar olmadığı biçiminde yorumlanması mümkün değildir. Aksine murisin Hazine adına tescil işlemini kabullenerek dava açmamış olması da olasılık dâhilindedir. Bu durumda birinci ihtimalin gerçekleştiği hususunda mahkemenin ikna edilmesi başvuruculaın yükümlülüğündedir. Ancak başvurucular, bu konuda ikna edici bilgi ve belge sunmadıkları gibi murislerinin bu 14 yıl boyunca neden taşınmazların akıbetiyle ilgilenmediği hususunda

tatmin edici bir açıklamada da bulunmamışlardır. Öte yandan başvuruculaların kendilerinin de murislerinin öldüğü tarihten sonraki 41 yıl zarfında söz konusu taşınmazların akıbetiyle ilgili neden bir araştırmaya girmedikleri hususunda hiçbir açıklamaları olmamıştır. Bütün bu hususlar gözetildiğinde Mahkemece ulaşılan bu kanaatin temelsiz olmadığı ve keyfîlik içermediği değerlendirilmektedir.

36. Sonuç olarak başvurucular murisi adına kayıtlı bulunan taşınmazların Hazine adına tescil edildiği 20/1/1956 tarihinde gerçekleşen müdahalenin, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği anlaşılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN MÜNÜKLÜ

B. No: 2014/5973 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5973

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN MÜNÜKLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5973)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucu : Hüseyin MÜNÜKLÜ

Vekili : Av. Ayşenur DEMİRKALE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dokuz yaşındaki bir çocuğun demir yolu hattı üzerinde bulunan elektrik kablolarından geçen elektrik akımına kapılarak yaralanması ve bu olaya ilişkin tazminat davasının makul süratle yürütülmeyerek reddedilmesi nedenleriyle yaşama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru,25/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5.Komisyonca kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

10.İstanbul'da yaşayan ve başvuru tarihinde yirmi iki yaşında olan başvurucu, dokuz yaşındayken 5/1/2001 tarihinde bir demir yolu hattının yakınında bulunduğu sırada trenlere enerji sağlayan elektrik kablolarından kaynaklanan elektrik akımına kapılarak ağır şekilde yaralanmıştır.

11.Olay nedeniyle başvurucunun sol dizinin altının ampüte edilmesinin yanında sol el ve kolunda fonksiyon bozukluğu meydana gelmiştir.

A. Ceza Soruşturması Süreci

12. Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı), olaya ilişkin soruşturma başlatmıştır.

13."Aksaray Polis Karakolu Polis Kayıt Defteri"ne göre olay, başvurucunun yaya üst geçidinden geçtiği sırada üzerine elektrik tellerinin düşmesi sonucunda meydana gelmiştir. Kolluk görevlileri tarafından 5/1/2001 tarihinde düzenlenen "Olay İntikal ve Tespit Tutanağı"nda ise başvurucunun yaya üst geçidinden düşüp elektrik tellerine çarpması sonucunda yaralandığı belirtilmiştir. Soruşturma ve başvuru belgelerinde, söz konusu görevlilerin ilgili kayıt defteri ve tutanakta yer verdikleri bu açıklamalarını hangi delile dayandırdıklarına ilişkin bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

14.Soruşturmada başvurucunun ifadesi, hastanede tedavi gördüğü sırada -herhangi bir yasal temsilcisi olmaksızın- kolluk görevlileri tarafından alınmıştır. Başvurucu; demir yolu raylarının kenarında gezerken elektrik akımı geçen tellerle bağlantılı olan demire elinin çarpması sonucu yere düştüğünü, sonrasında tanımadığı bir kişi tarafından hastaneye götürüldüğünü söylemiştir. Başvuru belgelerinde, bu kişinin kimliği ve olayı görüp görmediği konusunda ise bir bilgi bulunmamaktadır.

15. Başvurucunun annesi G.M. ifadesinde başvurucunun köprüden geçerken bulduğu bir demir çubukla elektrik tellerine dokunduğunu olaydan sonra kendisine söylediğini beyan etmiş ve kimseden şikâyetçi olmamıştır.

16. Cumhuriyet Başsavcılığı 9/2/2001 tarihinde, olay hakkında takipsizlik (kovuşturmaya yer olmadığı) kararı vermiş; bu karara gerekçe olarak ise başvurucunun köprüden geçerken elektrik tellerine dokunması sonucu yaralanması nedeniyle ortada suç ve suçlu bulunmadığını göstermiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

17.Başvurucu ile annesi G.M. ve babası R.M. olay tarihinde başvurucunundemir yolu hattının yakınında bulunan bir kaldırımın kenarında oturduğu sırada söz konusu hattaki elektrik kablolarından birinin koparak kaldırıma temas etmesi sonucunda ağır şekilde yaralandığını, olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ve olay nedeniyle maddi ve

manevi zarara uğradıklarını ileri sürerek bu zararlarının tazmini talebiyle Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü (TCDD), Boğaziçi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Fatih Belediye Başkanlığına karşı 25/3/2002 tarihinde İstanbul 5. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tazminat (tam yargı) davası açmıştır.

18.İdare Mahkemesi, tam yargı davası açılmadan önce ilgili idarelere başvurulup tazminat talep edilmesi gerektiği gerekçesiyle dava dilekçesi ve eklerini ilgili idarelere göndermiştir. Talepleri konusunda idareden olumlu bir cevap alamayan başvurucu ile anne ve babası 9/10/2002 tarihinde, İdare Mahkemesinde aynı taleplerini içeren yeniden bir tam yargı davası açmışlardır.

19. Davanın görülmesi sırasında başvurucunun babası R.M. yaşamını yitirmiş, yasal mirasçıları söz konusu davaya onun taleplerini takip etmek için katılmışlardır. Davada bilirkişiye davacıların olay nedeniyle talep edebileceği zararlar tespit ettirilmiş; bilirkişi, başvurucunun ebeveyninin tazminat haklarının bulunmadığını, başvurucunun ise maluliyeti nedeniyle tazminat talep edebileceğini belirtmiş ve raporunda bu tazminat miktarını hesaplamıştır. Davada, ayrıca ilgili ceza soruşturması dosyası getirtilerek incelenmiştir.

20. TCDD bünyesindeki Haydarpaşa Tesisler Müdürlüğü 10/3/2003 tarihli yazısıyla, olay günü söz konusu demir yolu hattında herhangi bir elektrik telinin kopmadığını ve herhangi bir kazanın meydana gelmediğini Mahkemeye bildirmiştir.

21. İdare Mahkemesi 29/6/2006 tarihinde, TCDD aleyhine 80.000 TL maddi ve 38.000 TL manevi olmak üzere toplam 118.000 TL tazminata hükmetmiş; diğer davalılar yönünden ise davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

" (...)

Mahkememizce ara karar ile getirtilen belgeler arasında yer alan, polis kayıt defteri, Haseki Hastanesi kayıtları, adli rapor formu, mağdur ifade tutanağı, olay yeri intikal ve tespit tutanağı, Fatih Emniyet Müdürlüğünün elektrik çarpması sonucu yaralanma konulu yazısı, ifade tutanakları, Fatih Cumhuriyet Başsavcılığının Hazırlık No: 2001/240 sayılı işlem dosyasında bulunan belgelerin bir bütün olarak değerlendirmesi sonucu, küçük Hüseyin'in elektrik çarpması nedeniyle ağır surette yaralanmasında, demir yolu ulaşım hizmetinin bir parçası olan ve elektrikle çalışan treni işleten davalı idarenin gerekli olan elektriğe ait kablonun kopmasından ötürü meydana gelen eylemin oluşmasında hizmet kusuru işlediği ve zarar ile eylem arasında illiyet bağı bulunduğu (anlaşılmıştır)."

22. TCDD'nin temyizi üzerine anılan karar, Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 11/2/2008 tarihli kararıyla bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, Haydarpaşa Tesisler Müdürlüğünün yazısında demir yolu hattında olay günü herhangi bir kazanın meydana gelmediğinin bildirilmiş olması ve Cumhuriyet Başsavcılığının takipsizlik kararında başvurucunun elektrik tellerine dokunduğu için yaralandığının tespit edilmesi nedenleriyle zararın başvurucunun kusuruyla meydana geldiği belirtilmiştir.

23. Bozma kararı üzerine yapılan yargılamada,bir üniversitenin Ulaştırma ve Elektrik Makineleri Ana Bilim Dalında görev yapan öğretim üyesi ve öğretim görevlilerinden oluşturulan bilirkişi heyeti ile birlikte olay yerinde keşif yapılmış ve bu bilirkişi heyetinden kusur durumuna ilişkin bir rapor alınmıştır. 23/10/2009 tarihli bu raporda, olayda başvurucu ve ebeveyninin tam kusurlu olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte raporda, daha önceki mesleki tecrübelere dayanılarak olayın gerçekleşme şeklinin, tarafların iddialarından ve

Cumhuriyet Başsavcılığının kabulünden farklı olabileceğinin değerlendirildiği de ifade edilmiştir. Söz konusu raporun ilgili bölümleri şöyledir:

" (...)

Olayın meydana gelmesine ilişkin, dosya kapsamında incelenmiş olan taraf ifadelerinin birbirlerinden çok farklı olmasından ötürü, bilirkişi heyetinde, daha önceki mesleki tecrübelere dayanarak olayın oluşumuna ilişkin olarak şöyle bir olasılık da hasıl olmuştur:

'Herhangi bir demir çubuk veya yaş fidan v.b. bir malzemeyle üst geçitten geçerken kataner hattına uzanılıp dokunulmasa dahi, hattaki gerilim çok yüksek olduğundan belirli bir mesafeden atlama yapabilir, dolayısıyla çarpılma bu şekilde de vuku bulmuş olabilir. Bu durumda ancak Veliefendi Trafo Merkezindeki toprak kaçak rölesindeki kesici devreyi açıp bir süre sonra (yaklaşık 5 dakika) tekrar kapayabilir ve sisteme arıza kaydı geçmeyebilir.'

Sonuç:

... davacı Hüseyin Münüklü'nün kazanın oluşmasında asli kusurlu olduğu, ancak mağdurun yaşının küçük olması nedeniyle ebeveynlerinin de kusurlu oldukları açıktır. Öte yandan, olayın vuku bulduğu alan, TCDD.nin görev ve sorumluluk bölgesi olduğu için Fatih Belediyesi, İ.B.B. ve BEDAŞ.ın olayda ihmal ve sorumluluklarının dolayısıyla da kusurlarının bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca olay davalı TCDD.nin sorumluluk alanında vuku bulmuş olsa da, bilirkişi heyetimizce olayın meydana geliş şekline ilişkin kanı nedeniyle, TCDD.nin de sorumluluklarını yerine getirdiği inancı tarafımızda hasıl olmuştur.

Bu noktada; mağdur Hüseyin Münüklü'nün tam kusurlu olduğu ve diğer kuruluşlara herhangi bir kusur atfedilemeyeceği (kanaatine varılmıştır). "

24. Rapora olay yerine ilişkin bazı fotoğraflar da eklenmiştir. Bu fotoğraflarda, olayın meydana geldiği iddia edilen yer ve meydana gelmiş olabileceği değerlendirilen farklı yerlerin, idare tarafından alınan koruma engellerinin mevcut durumuna ilişkin görüntüleri bulunmaktadır. Ancak raporda söz konusu bölüme ilişkin şu şekilde bir açıklama yapılmıştır:

"Olay yerine ilişkin bazı fotoğraflar aşağıda verilmektedir. Ancak bu fotoğraflar olayın oluşumundan 8 yıl sonra çekilmiştir. Bu nedenle, TCDD sorumluluk alanını yayalardan ayıran engeller, olayın vuku bulduğu tarihte aynı yapıda değildirler. Bunu da akıldan çıkarmamak gerekir."

25.Başvurucu ve diğer davacılar, bu rapora itiraz etmişler ve bilirkişilerin yetkileri olmayan konularda görüş bildirdiklerini, ayrıca bilirkişi heyetinde çocuk hakları konusunda bilgisi bulunan bir hukukçu bilirkişinin de yer alması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

26.İdare Mahkemesi, bu itirazları yerinde görmemiş ve 1/2/2010 tarihinde, olayın başvurucunun elindeki demir çubukla elektrik tellerine dokunması şeklinde oluşan kusuruyla meydana geldiğini kabul ederek davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Dava ve temyiz dosyasının incelenmesinden davacılardan 9 yaşındaki Hüseyin Münüklü'nün 5.1.2001 tarihinde SSK İstanbul Eğitim Hastanesi karşısındaki kaldırım kenarında oturduğu sırada, demir yoluhattında trenlerin çalışmasını sağlayan elektrik kablolarından birinin koparak kaldırıma temas etmesi sonucunda ağır şekilde yaralandığından bahisle, meydana geldiği iddia edilen zararın tazmini istemiyle görülmekte olan davanın açıldığı; ancak; Hüseyin Münüklü'nün polis memurlarına verdiği ifadesinde;

Yenikapı tren istasyonu yakınlarında rayların kenarında gezerken haberi olmadan elektrik akımı geçen tellere bağlantılı olan demire elinin çarptığı, daha sonra yere düştüğü ve tanımadığı bir şahıs tarafından hastaneye götürüldüğü, annesi tarafından ver[ilen] ifadede, oğlunun kendisine, SSK Samatya Hastanesinin karşısında bulunan köprüden geçerken, bulduğu bir demir çubukla trenlerin bağlı bulunduğu tellere dokunarak çarpıldığını söylediğini beyan ettikleri 5.1.2001 tarihli olay intikal ve tespit tutanağında, Samatya Caddesi üzerinde bulunan üst geçitten düşerek tren elektrik tellerine çarpması neticesinde Hüseyin Münüklü'nün hastaneye kaldırıldığının belirtildiği, Polis Kayıt Defterinde, kişinin Samatya Hastanesi karşısında bulunan yaya üst geçidinden tren elektriktellerininüzerinedüşerekyaralandığının kayıtlı olduğu, Fatih Cumhuriyet Savcılığının Hazırlık N:2001/2640 sayılı dosyasında, olaydan zarar görenin tren rayları yanından geçen elektrik tellerine dokunduğu için yaralandığı, ortada suç ve suçlunun bulunmadığı belirtilerek takipsizlik kararı verildiği, 10.3.2003 tarih ve 51761 sayılı Haydarpaşa Tesisler Müdürlüğünün yazısında, yapılan incelemede İstanbul - Halkalı arasında 5.1.2001 tarihinde elektrik teli kopması olayının meydana gelmediği gibi, üçüncü şahısları ilgilendiren başkaca kaza ve olayın meydana gelmediğinin tespit edildiğinin belirtildiği anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlık hakkında Mahkememizce; davanın Kısmen KABULÜ, Kısmen REDDİ şeklinde verilen kararın yukarıda gün ve sayısı verilen Danıştay 10.ncu Daire Kararı ile bozulması üzerine, dava dosyasında yapılan 03.06.2009 tarihli ara kararı ile; kazanın olduğu tarihte 9 yasında bulunan küçüğün; yaşamış olduğu kaza olayının engellenmesine yönelik olarak davalı idarelere düşen ödevin yerine getirilip getirilmediği, kazanın meydana gelmesinde davalı idarelere izafe edilebilecek bir kusur bulunup bulunmadığı hususlarının tespiti amacıyla kazanın meydana gelmiş olduğu mahalde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. Konularında uzman Ulaştırma Anabilim Dalı öğretim üyeleriyle birlikte mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenerek 23.10.2009 tarihinde mahkememize sunulan bilirkişi raporunda özetle; 'herhangi bir demir çubuk veya yaş bir fidan vb bir malzemeyle üst geçitten geçerken kataner hattına uzanıp, dokunulmasa dahi, hattaki gerilim çok yüksek olduğundan belirli bir mesafeden atlama yapılabilir, dolayısıyla çarpılma bu şekilde de vuku bulmuş olabilir.' yönünde tespit yapıldıktan sonra, kazanın oluşmasında Hüseyin MÜNÜKLÜ'nün asli kusurlu olduğu, davalı idarelere yüklenebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığı hususlarına yer verilmiştir.

Bilirkişi raporu taraflara tebliğ edilmiş olup, davacı tarafça bilirkişi raporuna itiraz edilmiş ise de yapılan itiraz bilirkişi raporunu kusurlandırıcı nitelikte görülmemiş olup, uyuşmazlık hakkında hüküm tesis edilebilmesi için yeterli görülmüştür.

Buna göre, davacılardan Hüseyin Münüklü' nün kaldırım kenarında oturduğu sırada, trenlerin çalışmasını sağlayan elektrik kablolarından birinin koparak kaldırıma temas etmesi sonucunda ağır şekilde yaralandığından bahisle tazminat davası açılmış ise dedosyada yer alan tutanak ve ifadelerden, yaralanma olayının, Hüseyin Münüklü'nün elindeki demir çubuk ile trenlerin çalışmasını sağlayan elektrik tellerine dokunmak suretiyle meydana geldiği sonucuna varılmış olup, söz konusu kaza; yaralanan kişinin kendi kusurlu eyleminden kaynaklandığından, zarar ile idarece yürütülen faaliyet arasında nedensellik bağı bulunmaması nedeniyle, idarenin tazminle sorumlu tutulması mümkün bulunmamaktadı[r].

Açıklanan nedenlerle; davanın REDDİNE (karar verildi)."

27.Söz konusu karar, Dairenin 22/6/2012 tarihli kararıyla onanmış; başvurucunun karar

düzeltme talebi de Dairenin 11/2/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

28. Nihai karar 27/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup 25/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

29. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

B. Uluslararası Hukuk

30. 9/12/1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanun'la uygun bulunarak 27/1/1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 20/11/1989 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 1., 3. ve 6. maddelerinin ilgili bölümlerişöyledir:

"Madde 1 -Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 3 - 1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

(...)

Madde 6- 1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler."

31. 18/1/2001 tarihli ve 4620 sayılı Kanun'la uygun bulunarak 2/5/2002 tarihli ve 24743 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/1/1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin7. maddesi şöyledir:

" Çocuğu ilgilendiren davalarda gereksiz gecikmelerden kaçınmak için adli makam süratli hareket edecek ve vermiş olduğu kararların hızlı bir şekilde uygulanması için gerekli usule müteallik düzenlemeler yapılacaktır. Acil durumlarda, uygun ve gerekli ise, adli makam, kararlarının gecikmeden uygulanmasını öngören kararlar alma yetkisine sahip olacaktır."

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygıyükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

33. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur..."

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, Sözleşme'nin 2. maddenin ilk cümlesinin, devletin yalnızca kasti ve hukuka aykırı olarak ölüme sebebiyet vermekten kaçınmasını değil aynı zamanda devletlerin egemenlik yetkileri içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarına dair devletlere pozitif yükümlülük yüklediği de hatırlatılmaktadır (L.C.B/İngiltere, B. No: 23413/94, 9/6/1998, § 36).

35. AİHM'e göre Sözleşme'nin 2. maddesi, devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının bulunduğu durumlarda devlete elindeki tüm imkânları kullanarak yaşama hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak yeterli yargısal veya diğer tedbirleri alma görevi yüklemektedir (Osman/İngiltere, B. No: 23452/94,28/10/1998 §115; Paul ve Audrey Edwards/İngiltere, B. No: 46477/99, 14/3/2002, § 54). Mahkeme, bu yükümlülüğün -kamusal olsun veya olmasın- yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından da geçerli olduğu kanaatindedir (Öneryıldız/Türkiye, [BD] B. No: 48939/99,31/11/ 2004, § 71).

36. AİHM; Ciechonska/Polonya (B. No: 19776/04, 14/6/2011, § 67) başvurusunda devletin yaşama hakkını güvence altına alma görevinin; kamuya açık alanlarda bireylerin güvenliğini sağlamaya yönelik makul tedbirler almayı ve ciddi bir yaralanma ya da ölüm olayının yaşanması durumunda olayların tespit edilmesi, hatalı kişilerin sorumlu tutulması ve mağdura uygun telafinin sağlanması bakımından yeterli nitelikteki yasal yolların mevcut olduğunu güvence altına alan etkili ve bağımsız bir adli sisteme sahip olmayı kapsadığını kaydetmiştir.

37. Ancak AİHM'e göre Sözleşme'nin2.maddesikapsamındayetkililerin pozitif yükümlülükleri mutlak/koşulsuz (unqualified) değildir. Yaşama yönelik varsayılan her tehdit, yetkilileri riski önlemek için özel önlemler almaya zorlamaz. Özel önlemler alma yönünde bir görev, sadece yetkililerin yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin bulunduğunu bildikleri ya da bilmeleri gerektiği ve yetkililerin durum üzerinde belirli derecede hâkimiyetlerinin bulunduğu hâllerde ortaya çıkar (Finogevov ve Diğerleri/Rusya, B. No:18299/03 ve 27311/03,20/12/ 2011, § 209).

38. Diğer taraftan söz konusu pozitif yükümlülük, modern toplumların güvenliğini sağlamadaki zorlukları, insan davranışlarının öngörülemezliğini ve belirli bir faaliyete ilişkin tercihlerin önceliklere ve kaynaklara göre yapılması gerektiğini akılda tutarak yetkililere imkânsız veya aşırı bir sorumluluk yüklemeyecek şekilde yorumlanmalıdır (Finogevov ve Diğerleri,§ 209; Makaratzis/Yunanistan, B. No: 50385/99,20/12/2004,§ 69).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlığın Görüşü

40. Başvurucu, demir yolu hattındaki elektrik kablolarından birinin koparak bulunduğu kaldırıma temas etmesi sonucunda yaralandığını, olaya ilişkin ceza soruşturması ve tazminat davasında olayın gerçekleşme koşullarının belirlenemediğini, idarenin gerçek ve yakın tehlikeye karşı vücut bütünlüğünü korumak için çevre güvenliğini alma görevi bulunduğu hâlde ve olay tarihinde dokuz yaşında bir çocuk olduğu da gözardı edilerek olaya ilişkin tüm sorumluluğun üzerinde bırakıldığını ve söz konusu davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını belirterek Anayasa'nın 10., 17., 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan eşitlik ilkesi, kötü muamele yasağı ile adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlallerin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi taleplerinde bulunmuştur.

41. Bakanlık görüşünde, başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği ifade edildikten sonra somut olayda dokuz yaşındaki bir çocuğun elektrik akımına kapılmasının idarenin hizmetinin kötü işlemesi nedeniyle meydana gelip gelmediğinin ve devletin, tehlikeli faaliyetlerden olan ulaşım faaliyetini gerçekleştirdiği sırada söz konusu demir yolu hattının çevre güvenliğine ilişkin her türlü makul tedbiri alıp almadığının araştırılmadığı belirtilmiştir.

42. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvurusunun değerlendirilmesinin sadece yaşama hakkı kapsamında değil başvuru dilekçesinde belirttiği tüm anayasal haklar ve güvenceler bakımından da yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

43. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

44. Anayasa'nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

1- Uygulanabilirlik Yönünden

45. Somut olayda başvurucu hayattadır. Bu nedenle başvuruda öncelikle yaşama hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının uygulanabirliği hususunda bir değerlendirme yapmak gerekir.

46. Bir olayda yaşama hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşama hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20.).

47. Somut olayda başvurucu, yüksek elektrik akımına kapıldığı olaydan yaralı olarak kurtulmuş ise de söz konusu akımın öldürücü niteliği ve başvurucunun fiziksel bütünlüğü üzerinde yarattığı etki diğer faktörle birlikte gözönünde bulundurulduğunda başvurunun yaşama hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2. İnceleme Kapsamı Yönünden

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

49. Anayasa'nın 36. ve 40. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile bağlantı kurularak başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların yaşama hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmiş olup söz konusu iddialara ilişkin inceleme de bu çerçevede yapılmıştır.

50. Başvurucu ayrıca, ilgili adli makamların idarenin sorumluluğunu ortaya koymamalarının sebebinin söz konusu makamların çocuklara karşı gösterdikleri ayrımcılık olduğunu, kendisinin de olay tarihinde çocuk olması nedeniyle bu şekilde bir ayrımcılığa maruz bırakıldığını iddia ederek yaşama hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğiniileri sürmüştür.

51. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Sözleşme'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

52. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

53.Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuruculların kendisi ile benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim ve benzeri ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmekte olup somut olayda ise başvurucunun bu yöndeki iddiasını temellendirecek somut bulgu ve kanıtlar ortaya koyamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşama hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında pozitif yükümlülükler de yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

56. Pozitif yükümlülükler kapsamında devletin; yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını, kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır. Devlet, öncelikle yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı ve

bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Bu ödev ayrıca bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğünü de içerir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri,§ 51).

57. Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda kamu makamlarının Anayasa'nın 17. maddesi gereğince öncelikle yetkileri dâhilinde tüm imkânları kullanarak yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı etkili yasal ve idari tedbirleri oluşturmaları gerektiği ifade edilmelidir. Bu kapsamda anılan yasal ve idari tedbirler, yaşama hakkına yönelik ihlalleri durdurmayı ve gerektiğinde faillerin cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu yükümlülük, yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her durum bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

58. Öte yandan yaşama hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirinde olan bir husustur. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbir ile yerine getirilebilir (Bilal Turan ve diğerleri,B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

59.Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda makul ölçüler çerçevesinde kamu makamlarının bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlem alması gerekir. Ancak özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında pozitif yükümlülük kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanamaz (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri,§ 53).

60. Devletin yaşama hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır(Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 54). Bu nedenle hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi, dolayısıyla derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda, Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin, daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Başvuruya konu olayda, başvurucunun dokuz yaşında bir çocukken demir yolunda bulunan yüksek gerilim hattındaki kablolardan kaynaklanan elektrik akımına kapılarak ağır bir şekilde yaralandığı ve bu yaralanma sonucunda bedensel engelli kaldığı anlaşılmıştır. Bu, başvurucunun doğruluğu kanıtlanamamış bir iddiası olarak kalmamış; ilgili adli makamlar tarafından da kabul edilmiş bir olgudur. Tartışmalı olan husus ise söz konusu olayın ne şekilde gerçekleştiğidir.

62. Bu noktada öncelikle demir yolu taşımacılığı faaliyetinin niteliği itibarıyla kişilerin yaşamı ve vücut bütünlüğü bakımından birtakım riskler içermesi sebebiyletehlikeli bir faaliyet olduğunu -devletin yaşamı koruma yükümlülüğü bakımından- söylemek gerekir. Bu tehlikelilik nedeniyle kamu makamları, demir yollarının işletilmesinde gerekli güvenlik

tedbirlerini almalı; trenlerin seyrüseferinde veya gar ve benzeri işletmelerde istenmeyen ölüm ve yaralanma olaylarının önüne geçmek için makul ölçüler çerçevesinde gerekenleri yapmalıdır.

63.İfade edilmesi gereken bir diğer husus da çocuklar, bedensel veya zihinsel engelliler ya da benzeri durumda olan diğer kişilerin bu tür tehlikeli faaliyetlere karşı korunmayadiğer kişilere göre daha fazla muhtaç olduklarıdır. Başka bir ifadeyle çocuklar, yetişkinlerin sahip olduğu muhakeme yeteneğine sahip olmadıklarından özel korunmaya muhtaçtır. Olaylara ve özelde kendilerine yönelen tehlikeye karşı yetişkinlerden gösterilmesi beklenen asgari davranış şekillerini sergilemelerini çocuklardan beklemek mümkün değildir.

64.Söz konusu yükümlülük, özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği nazara alınarak kamu makamları üzerinde aşırı bir yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalı (bkz. § 59) ise de anılan makamların tehlike içeren faaliyetleri yürütürken insan davranışlarına ilişkin öngörülerinde, çocukları ve özel korunmaya muhtaç olan diğer kişileri özellikle dikkate almaları ve buna göre belirleyecekleri elverişli idari tedbirleri derhal uygulamaya koymaları gerekmektedir. Başka deyişle kamu makamları, kişilerin yaşamının ve vücut bütünlüklerinin korunması için gerekli tedbirleri alırken özel korunmaya muhtaç kişileri de dikkate alarak davranmalıdır.

65. Dolayısıyla devletin yaşamı koruma yükümlülüğü açısından yapılacak olan değerlendirmelerde, çocukların bedensel ve ruhsal gelişimlerini dikkate almak ve buna göre bir sonuca varmak gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, daha önce yapılan benzer bireysel başvurularda da yaşamı korumaya yönelik alınması gerekli tedbirlerin niteliğini belirlerken çocukların söz konusu özelliklerini gözetmiş ve buna göre bir sonuca varmıştır (Salih Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6585, 18/9/2014; Adem Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6581, 25/2/2015).

66. Aksinin kabulü, özel korunmaya muhtaç olduklarında şüphe bulunmayan çocuklara ancak yetişkinlerden beklenebilecek davranışları sergileme yükümlülüğü yükleyecektir. Böyle bir kabul ise devletin, çocukların hayatta kalması için mümkün olan azami çabayı göstermesine ilişkin ödevi ile hiçbir şekilde bağdaşmaz.

67. Öte yandan devletin yaşamı korumaya ilişkin yükümlülüğü, tehlikeye karşı aşırı tedbirsiz davranan kişiler bakımından da sınırsız bir şekilde söz konusu olamaz. Ayrıca bu yükümlülük her durumda ve koşulda tehlikeye karşı mutlak bir güvenlik sağlamayı da garanti etmez. Bununla birlikte kamusal makamların gerekli güvenlik tedbirlerini almaları gerekirken almamaları hâlinde özellikle korunmaya özel muhtaç kişilerin bu tedbirsizliğinin, anılan makamların sorumluluklarını tamamen ortadan kaldırmayacağını da belirtmek gerekir.

68.Bu açıklamalardan sonra somut olaya dönüldüğünde ise yukarıda ifade edildiği üzere olayın ne şekilde gerçekleştiği konusunda başvurucunun iddiası ile ilgili adli makamlarda oluşan kanaatler arasında bazı farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

69. Başvurucu, demir yolu hattının yakınındaki bir kaldırımda otururken kopmuş kablodan geçen akım nedeniyle yaralandığını ileri sürmektedir. Olaya ilişkin ceza soruşturması ile tazminat davasında ise olayın başvurucunun elindeki demir çubuk ile elektrik tellerine dokunması sonucunda gerçekleştiği kabul edilmiştir.

70. Diğer taraftan olaya ilişkin ceza soruşturmasında ilgili kolluk görevlileri tarafından tutulan defter ve tutanak ile tazminat davasında düzenlenen bilirkişi raporunda; olayın

gerçekleşme koşulları ne başvurucunun iddiası ile ne de ilgili adli makamların bu konuda vardıkları sonuçla uygunluk gösterse de başvurucunun demir yolundaki kablolardan kaynaklanan elektrik akımına kapılması sonucu yaralandığında bir tereddüt olmadığından bu farklılıkların, ayrıntıları aşağıda açıklanacağı üzere Anayasa Mahkemesinin somut olaya ilişkin değerlendirmesi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

71.Somut olayda, elektrik hattındaki gerilimin çok yüksek olduğu bilirkişi raporu ile sabittir. Bu rapora göre hattaki gerilim o kadar yüksektir ki elektrik enerjisi, kablolara dokunulmasa bile belli bir mesafedeki kişiye ağır şekilde zarar verebilecek niteliktedir. Nitekim söz konusu akımın başvurucunun vücut bütünlüğü üzerinde yarattığı etki de bu durumu açıkça ortaya koymaktadır.

72. Demir yolu taşımacılığının yerine getirilmesi için tren raylarının yakınında bulunması gereken bu enerji hattının varlığı, yukarıda açıklandığı üzere kişilerin yaşamı bakımından tehlikeliliğe ilişkin belli bir seviyeyi niteliği itibarıyla bünyesinde barındırmakta olan bu faaliyetin tehlike seviyesini daha da artırmaktadır. Bu durumda kamu makamlarının anılan faaliyetin yerine getirilmesi sırasında yetkileri dâhilindeki tüm imkânlarını kullanarak gerekli tüm tedbirleri almaları gerektiğinde bir şüphe bulunmamaktadır.

73. Başvuru konusu olaya ilişkin soruşturma ve dava sürecinde ise, olayın gerçekleşmesinden çok uzun bir süre sonra incelemelerde bulunulması ve benzeri eksiklikler gösterilmesi, ilgili güvenlik tedbirlerinin alınıp alınmadığı hususunda bir belirsizliğe yol açmıştır. Bu durum, tazminat davasındaki bilirkişi raporunda da belirtilmiş ve değerlendirme yapılırken güvenlik önlemlerine ilişkin görüntülü tespitlerin olayın gerçekleşmesinden sekiz yıl sonraki durumu yansıttığının akıldan çıkarılmaması gerektiği vurgulanmıştır (bkz. § 24).

74. Ancak anılan süreçler sonucunda, olay tarihinde sadece dokuz yaşında olan başvurucunun bir yaya üst geçitinden geçerken yerde bulduğu çubukla yüksek gerilim hattına kolaylıkla ulaşabildiği kabul edildiğine göre bu belirsizliğe rağmen olayda gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmış olduğunun söylenebilmesi mümkün değildir.

75. Sonuç olarak somut olayda, kamu makamlarının öngörebilecekleri yaşama yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu ve anılan makamların bu tehlikeyi önleyebilmek için makul ölçüler çerçevesinde kendilerinden beklenebilecek herhangi bir tedbiri almadıkları kanaatine varılmıştır.

76.Öte yandan somut olay, yaşama ilişkin etkili yargısal korumanın sağlanıp sağlanmadığı bakımından da değerlendirilmelidir. Olaya ilişkin tazminat davası, yaklaşık on iki yıl sonra sonuçlandırılabilmiştir. Adli makamların değerlendirmelerinde, gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olduğunu gözetmeyerek sadece başvurucunun kusurlu, başka bir ifade ile tedbirsiz davranışını dikkate aldıkları görülmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere başvurucunun olaylara ve özelde kendisine yönelen tehlikeye karşı yetişkinlerden göstermesi beklenen asgari davranış şekillerini sergileyerek belli ölçülerde tedbirli olması kendisinden beklenemeyecek dokuz yaşında bir çocuk olduğu hiç dikkate alınmamış ve başvurucu, tedbirsiz davranışta bulunduğu gerekçe gösterilerek olayda tam kusurlu olarak kabul edilmiştir.

77. Söz konusu davadaki bu kabulün, yukarıda ifade edilen yaşamı koruma yükümlülüğüne ilişkin ilkeler ile açıkça bağdaşmamasının yanında yetkili mercilerin makul süratte hareket etmek adına olaya gösterdikleri tepkinin derecesinin de yeterli olmadığı görülmüştür.

Davanın ilerlemesine engel olan herhangi bir unsur ya da güçlük bulunmamaktadır. Ayrıca dava, bu derece uzun sürmesine sebebiyet verecek nitelikte bir karmaşıklığa da sahip değildir. Bu nedenle bir çocuğu ilgilendirmesi de dikkate alındığında söz konusu davada, yürürlükteki yargı sisteminde daha sonra ortaya çıkabilecek benzer -özel korunmaya muhtaç kişilere yönelik- yaşama hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olunan önemli rolün zarar görmesine neden olabilecek şekilde makul süratle hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

78. Oysa bu konuda azami oranda hassasiyet gösterilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve adalete olan güvenin sarsılmaması açısından çok kritik bir öneme sahiptir.

79. Tüm açıklamalar ışığında söz konusu davanın yaşama yönelik gerçek bir tehlikeye karşı etkili yargısal koruma sağlama ilkesiyle açıkça bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

80. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkınınihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

5. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

81. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

82. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 300.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi olmak üzere toplamda 600.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

83. Somut başvuruda yaşama hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

84.İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzereİstanbul 5. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

85. Yaşama hakkına ilişkin etkili yargısal koruma yükümlülüğünün makul süratle hareket etme boyutunun da ihlaline karar verildiğinden yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama yapılmasıyla giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

86. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

87. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKTAY KARAKAYA

B. No: 2014/6272 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6272

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKTAY KARAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/6272)

Karar Tarihi:13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Oktay KARAKAYA

Vekili : Av. Mutlu ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması, tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız yapılması, soruşturma dosyasında kısıtlama kararı verilmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9.Selçuk Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında kasten insan öldürme, mala zarar verme, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, ruhsatsız silah kullanma ile kasten insan öldürmeye teşebbüs suçlarından yürütülen soruşturma kapsamında Selçuk Sulh Ceza Mahkemesinin 20/11/2012 tarihli kararı ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir.

10. Selçuk Sulh Ceza Mahkemesi 19/11/2012 tarihli kararıyla soruşturma dosyasının incelenmesinin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi gereğince kısıtlanmasına karar vermiştir.

11. Yapılan soruşturma sonucunda Selçuk Cumhuriyet Başsavcılığınca fezleke düzenlenerek dosya İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 3/9/2013 tarihliiddianamesiyle başvurucu ve sekiz şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır.

13.İddianamenin kabul edildiği 20/9/2013 tarihi itibarıyla kısıtlılık, Kanun gereği kendiliğinden sona ermiş ve dosyaya erişim imkânı sağlanmıştır. İddianame başvurucuya 6/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. İzmir 6. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2013/366 sayılı dosyasında yargılama başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür.

15. 19/3/2014 tarihinde yapılan duruşmada başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

16. Başvurucu 19/3/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itiraz etmiş, İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/4/2014 tarihli kararıyla itirazın reddine karar verilmiştir.

17.Başvurucu 7/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18.Başvurucu 18/3/2015 tarihinde tahliye edilmiştir.

19. İzmir 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/11/2015 tarihli kararıyla başvurucunun olası kasıtla adam öldürme suçundan 16 yıl 8 ay hapis, kasten yaralama suçundan toplam 3 yıl 8 ay 48 gün hapis, mala zarar verme suçundan toplam 8 ay 10 gün hapis, ruhsatsız ateşli silah ve mermi taşıma suçundan 10 ay hapis ve 500 TL adli para cezaları ile cezalandırılmasına ve başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarılmasına karar verilmiştir.

20.Anılan karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık

salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

22.5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

24.5271 sayılı Kanun'un "Müdafiin dosyayı inceleme yetkisi" kenar başlıklı 153. maddesinin (2) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Müdafiin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Bu karar ancak aşağıda sayılan suçlara ilişkin yürütülen soruşturmalarda verilebilir:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

1. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

...

(4) Müdafi, iddianamenin mahkeme tarafından kabul edildiği tarihten itibaren dosya içeriğini ve muhafaza altına alınmış delilleri inceleyebilir; bütün tutanak ve belgelerin örneklerini harçsız olarak alabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26.Başvurucu; tutukluluğun makul süreyi aştığını, tutukluğun devamına ilişkin gerekçelerin şablon ve soyut nitelikte olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27.Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen bu şikâyet hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün tutukluluğun uzun süredir devam etmesine yönelik olduğu anlaşıldığından iddiaların tamamının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

29. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

30. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

31.Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

32. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 18/3/2015 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu; soruşturma aşamasında alınan gizlilik kararı nedeniyle bir yılsüreyle dosyadaki bilgi ve belgelerden, toplanmasını istediği delillerden haberdar olamadığını, tutukluluğunun bu döneminde savunma yapamadığını, yasal koşulları oluşmadığı hâlde gizlilik kararı verildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde, iddianamenin kabul edilmesiyle birlikte dosyaya erişimin sağlandığı, iddianamenin kabul edilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvurunun yapılması gerektiği belirtilmiştir.

36. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında aleyhe olan görüşlere katılmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

37.Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

38.Somut olayda başvurucu 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği 20/9/2013 tarihi itibarıyla kısıtlılık Kanun gereği kendiliğinden sona ermiş ve dosyaya erişim imkanı sağlanmıştır. İddianame, başvurucuya 6/11/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun dosyaya erişimin kısıtlanmasına yönelik başvurusunu 6/11/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapması gerekmektedir. Otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 7/5/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. İtiraz İncelemesinin Duruşmasız Yapıldığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40.Başvurucu, tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak dosya üzerinden gerçekleştirildiğini ileri sürmüştür.

41. Bakanlık görüşünde, başvurucunun tutukluluğunun devamına karar verildiği tarih ile itiraz incelemesinin yapıldığı tarih arasında yirmi bir gün olduğu ve bu sürenin makul olduğu belirtilmiştir.

42. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında aleyhe olan görüşlere katılmadığını belirtmiştir.

.

2. Değerlendirme

43.Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

44. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder(Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapılması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmediğine yönelik iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

45. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca tutukluluğun devamına ilişkin olarak mahkemelerce verilen kararlara yapılan her itirazda başvurucunun dinlenilmesi gerekli olmamakla beraber tutuklu kişinin makul aralıklarla dinlenilmeyi talep etme hakkı vardır. Tutukluluğun gözden geçirilmesi esnasında yapılan incelemede “çelişmeli yargı” ve “silahların eşitliği” ilkelerine riayet edilmesi gerekir (Firas Aslan ve Hebat Aslan,B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 68).

46. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemelerin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil edilmesi mümkün değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan,§ 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015 § 24).

47. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında öngörülen kural dikkate alındığında hürriyeti kısıtlanan kişinin durumu hakkında kısa sürede karar verilmesi dâhil olmak üzere tutukluluk kararına karşı yapılan her itirazda duruşma yapılması, ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirecektir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan yargılama usulüne ilişkin yükümlülükler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak her itiraz için duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

48. Somut olayda başvurucu hangi tutukluluğa itiraz incelemesinde duruşma yapılmadığından şikâyetçi olduğunu açıkça belirtmemiştir. Bu nedenle başvuruya konu olan 10/4/2014 tarihli itiraz incelemesi kararıyla sınırlı bir inceleme yapılmıştır.

49. Somut olayda başvurucu hakkında, İzmir 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/3/2014 tarihli duruşmasında tutukluluğun devamına karar verilmiş, bu duruşmada başvurucu ve müdafii de hazır bulunmuştur. Bu karara yapılan itiraz, İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/4/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu nedenle İzmir 6. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan incelemeden yirmi bir gün gibi makul bir süre sonra 10/4/2014 tarihinde İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz incelemesinde duruşma yapılması bir zorunluluk olarak kabul edilemez. Dolayısıyla başvurucunun vemüdafiinin sözlü olarak dinlenilmesinden sonra tutukluluğun devamına karar verildiği tarihten yirmi birgün sonra yapılan itiraz incelemesinin duruşmasız olmasının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasına bir aykırılık oluşturmayacağı açıktır.

50.Açıklanan nedenlerle başvurucunun tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız olarak yapıldığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddianın süre aşımı edeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız

yapıldığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURTEN AKSU

B. No: 2014/6996 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6996

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURTEN AKSU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6996)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Nurten AKSU

Vekili : Av. Coşkun ÖZBUDAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; belirlenen duruşma gün ve saatinden farklı bir zamanda duruşma yapılarak yargılamanın sonlandırılması, talep edilmemesine rağmen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi ve beyanların zabıtlara yanlış aktarılması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1962 doğumlu olan başvurucu, kamu görevlisi olduğunu ve bireysel başvuruya konu olan yargılamadaki karşı sanığın aralarında boşanma davası bulunan iki buçuk yıllık eşi olduğunu belirtmektedir.

10. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 5/8/2013 tarihli iddianameyle, kasten yaralama suçundan başvurucunun cezalandırılması talebiyle aynı yer Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

11. Ankara 17. Sulh Ceza Mahkemesi (Mahkeme), başvurucunun savunmasını 28/1/2014 tarihli duruşmada alırken başvurucunun hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını talep ettiğini zapta geçirmiş ve karşı sanık hazır olmadığından duruşmayı 27/2/2014 tarihi saat 11.22'ye erteleyerek karşı sanığın zorla hazır edilmesine yönelik ara kararı vermiştir.

12. UYAP kayıtlarından 27/2/2014 tarihinde ve 13.04 ile 13.20 saatleri arasında yapıldığı anlaşılan ikinci duruşmada başvurucu ile vekilinin hazır olmadığı, karşı sanığın savunmasının tespit edilerek yargılamanın sonlandırıldığı anlaşılmaktadır. Mahkeme 27/2/2014 tarihli kararıyla başvurucunun 2.240 TL adli para cezası, karşı sanığın 1.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmalarına hükmetmiş ve her iki sanık yönünden de hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir.

13. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, Ankara 10. Asliye Ceza Mahkemesinin 8/5/2014 tarihli Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

14. Nihai karar, başvurucuya tebliğ edilmeden 15/5/2014 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

15. Başvurucu 21/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 175. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü belirler ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri çağırır."

17. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. (Ek cümle: 22/7/2010 - 6008/7 md.) Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; kasten yaralama suçundan yargılandığı davada tanık dinlenmesi ve savunma taleplerini içeren dilekçesinin duruşma tutanağına yanlış aktarıldığını, Mahkemece HAGB isteyip istemediği kendisine sorulmadığı hâlde duruşma tutanağına HAGB istiyormuş gibi yazıldığını, son kararın verildiği ikinci oturumun 27/2/2014 tarihinde saat 11.22'de yapılacağı bildirilmesine rağmen kendisinin ve vekilinin yokluğunda saat 13.04'te yapıldığını, duruşmaya katılmak için gerekli dikkat ve özeni gösterdiğini ancak mesai saatleri dışında öğle tatilinde duruşmalara devam edileceği konusunda herhangi bir ikazda bulunulmadığını ve mesai saati dışında oturum yapılmasının kendisi tarafından öngörülemeyeceğini, bu nedenle karşı tarafın savunmasını ve isnatlarını öğrenme, karşı tarafa soru sorabilme ve yargılamaya ilişkin son savunmayı yapabilme imkânının elinden alındığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Bakanlık görüşünde, adil yargılanma hakkının unsurlarından olan duruşmada hazır bulunma hakkı ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ilgili örnek kararlarına atıflar yapılarak duruşmadaki gecikmenin bir saat olduğu ve ülkemizde mahkemelerin iş yoğunluğu nedeniyle öğle arası duruşma yapmasının zorunluluk olarak ortaya çıktığı, tarafların duruşmaları takip etme sorumluluğunun bulunduğu belirtilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru dilekçesindeki iddia ve açıklamalarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki iddialarının özünün silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile ilgili olduğu ve bu hak kapsamındaki incelemenin diğer şikâyetleri de karşılayacağı değerlendirilmiştir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

24. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi ve AİHM

içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Anayasa ve Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan savunma hakkının hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleştirilmesi için zorunlu bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Yargılamanın yürütülmesi sırasında adil bir yargılama için alınan önlemlerin yeterince ve tam olarak kullanılması, uyumlu olması, bu hakkın etkili ve pratik şekilde yorumlanarak soyut ve teorik seviyede kalmaması gerekmektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38; Erol Aydeğer, B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32).

25. Suç isnadı altındaki kişinin kendini savunma hakkından faydalanmasının ilk koşulu ise sanığın savunmasını yapabilmesi için mahkeme önünde hazır bulunma olanağına sahip olmasıdır. Anayasa ve Sözleşme'de açıkça belirtilmemiş olsa da duruşmada hazır bulunma hakkı, adil yargılanma hakkının bir parçasıdır. Bir sanığın aleyhine açılan ceza davasında duruşmada hazır bulunması genel bir haktır ve diğer asgari sanık haklarının bir parçasıdır (Erol Aydeğer, § 41).

26. Duruşmada hazır bulunma hakkı, bir yönüyle de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkını tamamlayıcı özellik taşımaktadır. Fakat bu hakların her durumda duruşmada hazır bulunma hakkını zorunlu kılmadığı gözönünde tutulmalıdır. Başka bir ifadeyle duruşmada hazır bulunma hakkını ilgilendiren bir ihlal iddiasının davanın taraflarının usule dair haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelen silahların eşitliği ilkesini de kapsadığı unutulmamalıdır. Yine duruşmada hazır bulunma hakkını ilgilendiren ihlal iddiası, bir hukuk ya da ceza davasında gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında tüm taraflara bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı veren çelişmeli yargılanma hakkını içinde barındırmaktadır (Erol Aydeğer, §§ 34-36; Nevruz Bozkurt, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

27. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir (Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, § 39).

28. Somut olayda başvurucu 28/1/2014 tarihli duruşmada hazır bulunmuş ve savunmasını yapmıştır. İkinci duruşma yapılmasına, diğer sanığın tebligata rağmen ilk duruşmaya gelmemesi nedeniyle karar verilmiştir. İkinci duruşmanın saati 11.22 olmasına rağmen oturum, 13.04 ile 13.20 saatleri arasında yapılmıştır. Başvurucu, belirlenen duruşma saatinde hazır olduğunu fakat mahkeme görevlisinin (mübaşir) yanlış bilgilendirmesi veya hatalı yönlendirmesi ile bekleme salonundan ayrıldığı için daha önce belirlenmemiş ve öğle tatiline rastlayan bir saatte yapılmış duruşmaya katılamadığını ileri sürmektedir. UYAP kayıtlarından duruşmanın belirlenen saatten yaklaşık bir buçuk saat sonra yapıldığı, duruşmada karşı sanığın savunmasının tespit edildiği ve yargılamanın her iki sanık yönünden de HAGB kararı verilerek sonlandırıldığı açıktır.

29. 5271 sayılı Kanun'un 190. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre duruşmaya ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını mümkün kılacak surette duruşmaya ara verilmesi mümkündür. Başka bir deyişle bir ceza davasında yargılamanın bir celsede bitirilmesi esas olup ancak zorunlu hallerde birden çok celse yapılması gerekmektedir. Yargılama sürecinde duruşmaların tam saatinde başlaması arzu edilse de daha önceki dava duruşmalarının biteceği zaman tam

olarak öngörülemediğinden beklenmedik şekilde sürelerin uzaması engellenememektedir. Bu durumda tarafların makul bir toleransla duruşmaları gecikse veya mesai saati dışına sarksa bile beklemeleri kendilerine aşırı bir yük yüklemeyecektir. Davadaki tarafların kendilerinden kaynaklanmayan bir nedenle duruşmayı kaçırmaları, ancak belirlenen saatten önce duruşma yapılması veya yanıltılmaları ile mümkün olabilecektir.

30. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğini başvuru dilekçesine eklemesi şarttır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

31. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen öğle arası duruşma yapılmayacağına ve mahkeme görevlisi tarafından yanıltılarak duruşma saatinin kaçırıldığına ilişkin olarak başvurucu tarafından Anayasa Mahkemesine bir delil sunulmamıştır. UYAP kayıtlarındaki dosya işlem kütüğü bilgileri, duruşmanın belirlenen saatten daha sonraki bir zamanda ve öğle arası yapıldığını gösterse de başvurucunun yanıltılarak duruşma saatini kaçırmasına neden olduğunu belgelemeye yeterli görünmemektedir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yapılan yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VARVARA ARNAVUT

B. No: 2014/7538 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7538

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VARVARA ARNAVUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7538)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Varvara ARNAVUT

Vekili : Av. Yusuf ERGÜVEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; murisinden intikal ettiği belirtilen bir taşınmazın akıbeti belli olmayan bir tebligat gerekçe gösterilerek Maliye Hazinesi adına tapuya tescil edilmesi, açılan tapu iptali ve tescil davasının ise hak düşürücü süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 10/11/1953 Bozcaada doğumlu olup Yunanistan'ın Atina şehrinde ikamet etmektedir.

10. Çanakkale ili Bozcaada ilçesi Alaybey Mahallesi'nde bulunan tapunun 3/9/1979 tarihli ve 5, 6, 8 ile 9 sıra sayılarında kayıtlı taşınmazlar; ayrıca 3/6/1966 tarihli ve 7 numaralı sıra sayısında kayıtlı taşınmaz 1900 doğumlu Maria Haska adına kayıtlıdır.

11. Tapu kayıt maliki Maria Haska 12/5/1979 tarihinde vefat etmiş, tereke hâkimliği sıfatıyla Bozcaada Sulh Hukuk Mahkemesinin E.1979/3 sayılı dosyasında terekenin resmen idaresine girişilmiştir. Mahkeme, murisin kızı olan Vasilina Haska'ya (evlenmekle soyadı: Arnavut) terekeyi teslim alması için tebligat göndermiştir. Mahkemenin 25/10/1981 tarihli kararıyla, murisin mirasçılarının tespit edilemediği ve kızının ise tebligata rağmen terekeyi teslim almadığı gerekçeleriyle terekeye dâhil olan anılan taşınmazların ve murisin bankadaki parasının 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanun-u Medenîsi'nin 534. maddesine göre Maliye Hazinesine devredilmesine karar verilmiştir. Kararda, aynı madde uyarınca üçüncü kişilerin istihkak iddialarının saklı olduğu belirtilmiştir.

12. Alaybey Mahallesi'nde yapılan kadastro çalışmaları sırasında Hazineye devredilen söz konusu taşınmazlardan 264 ada 2 parsel, 376 ada 18 ve 24 parsel ile 378 ada 23 parsel sayılı taşınmazlar tapu kayıtlarına istinaden Hazine adına sınırlandırılarak tespit edilmişlerdir. Kadastro sonuçları otuz gün süreyle askı ilanına çıkarılmış; bu taşınmazlardan 264 ada 2 parsel sayılı taşınmazın sınırlandırma ve tespiti 22/7/1991 tarihinde, diğer taşınmazların sınırlandırma ve tespitleri ise 14/8/1992 tarihinde kesinleşmiştir. Öte yandan aynı köyde bulunan 174 ada 7 parsel sayılı taşınmaz ise kadastro sırasında G.T. adına tapuya tescil edilmiştir.

13. Vasilina Arnavut 14/10/2002 tarihinde vefat etmiş olup başvurucu, bu kişinin kızı ve tek mirasçısıdır. Başvurucu 18/5/2012 tarihinde Hazine aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Dava dilekçesinde, Alaybey Mahallesi 264 ada 2 parsel, 376 ada 18 ve 24 parsel ile 378 ada 23 parsel sayılı taşınmazlar yanında 174 ada 7 parsel sayılı taşınmazın da uyuşmazlığın konusu olduğu belirtilmiştir. Başvurucu; bu taşınmazların tapuda Maria Haska adına kayıtlı olup onun ölümüyle Hazineye usulsüz olarak devredildiğini, annesi Vasilina'nın kayıt malikinin mirasçısı olduğunu ve anılan taşınmazların bu sebeple ve onun da ölümüyle kendisine intikal ettiğini iddia etmiştir. Yargılama sırasında başvurucu adına vekili, 174 ada 7 parsel sayılı taşınmazın bu davanın konusu olmadığını, bu taşınmaz ile ilgili olarak ayrı bir dava açılacağını belirtmiştir.

14. Mahkemenin kapanması üzerine dava dosyası Ezine Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) devredilerek yargılamaya E.2012/158 sayılı dosyada devam edilmiştir. Mahkeme 21/11/2012 tarihinde davanın hak düşürücü süre yönünden reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, taşınmazların kadastro sınırlandırma ve tespitlerinin 22/7/1991 ve 14/8/1992 tarihlerinde kesinleştiği belirtilmiştir. Mahkeme 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrasına göre kadastrodan önceki sebeplerle on yıl

geçtikten sonra dava açılamayacağı kuralına dayanarak belirtilen kesinleşme tarihlerine göre hak düşürücü süre geçtikten sonra davanın açıldığını vurgulamıştır.

15. Başvurucu kararı temyiz etmiş, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 4/11/2013 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise Dairenin 14/4/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar, başvurucu vekiline 6/5/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 26/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 743 sayılı mülga Kanun'un 533. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde sulh hakimi mirasın doğrudan doğruya idaresini emreder:

1 - Vekil tayin etmeden gaybubet eden mirasçının menfaati istilzam ediyorsa onun hissesi hakkında.

2 - Mirasa istihkak iddia edenlerden hiç biri sıfatını teyit edecek delil göstermediği yahut mirasçı bulunup bulunmadığı şüpheli olduğu takdirde tereke hakkında.

3- Müteveffanın bütün mirasçıları malüm olmazsa kezalik tereke hakkında.

4 - Kanunen muayyen olan diğer hallerde.Müteveffa, vasiyetinin icrasına birisini memur etmiş ise mirasın idaresi bu memura havale edilir.Vesayet altındaki kimsenin vefatı halinde terekesi, hilafına bir hüküm olmadıkça vasi tarafından idare edilir."

19. 743 sayılı mülga Kanun'un 534. maddesi şöyledir:

"Sulh hakimince, müteveffanın mirasçısı bulunup bulunmadığı tahakkuk etmez yahut mirasçılarının adedi tayyün edemezse; üç ay içinde sıfatlarını beyan etmek üzere alakadarlar, ilanla davet edilir.Bu müddet içinde sulh hakimine hiç bir müracaat vaki olmaz ve mirasçıların mevcudiyeti sabit olmazsa, miras, hazineye intikal eder. Bununla beraber miras sebebi ile istihkak davası hakkı mahfuzdur."

20. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 592. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki hâllerde sulh hâkimi re'sen mirasın resmen yönetilmesine karar verir:

1. Mirasçılardan birinin uzun süreden beri bulunamaması ve temsilci de bırakmaması hâlinde menfaati gerektiriyorsa,

2. Mirasta hak sahibi olduğunu ileri sürenlerden hiçbiri mirasçılık sıfatını yeterince ispatlayamazsa veya bir mirasçı bulunup bulunmadığı şüpheli olursa,

3. Mirasçıların tamamı bilinmiyorsa,

4. Kanunda özel olarak öngörülmüşse.

Mirasbırakan terekenin tamamı üzerinde yetkili olmak üzere vasiyeti yerine getirme görevlisi atamış ise, önemli bir engel bulunmadıkça terekenin yönetimi ona verilir.

Mirasbırakan velâyet veya vesayet altında idiyse; veli veya vasi bir sakınca olmadıkça terekenin yönetimiyle görevlendirilir.

Sulh hâkimi, terekeyi yönetmekle görevlendirilen kimseye, istemi hâlinde terekeden karşılanmak üzere uygun bir ücret ödenmesine karar verir."

21. 4721 sayılı Kanun'un 594. maddesi şöyledir:

"Mirasbırakanın mirasçısı bulunup bulunmadığı veya mirasçıların tamamı bilinmiyorsa, sulh hâkimi uygun araçlarla ve bir ay ara ile iki defa ilân yapıp hak sahiplerini son ilândan başlayarak en geç bir yıl içinde mirasçılık sıfatlarını bildirmeye çağırır.

İlân süresinde kimse başvurmazsa ve sulh hâkimi de hiçbir mirasçı tespit edememişse, miras sebebiyle istihkak davası açma hakkı saklı kalmak üzere miras Devlete geçer."

22. 4721 sayılı Kanun'un 1028. maddesi şöyledir:

"17 Şubat 1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenîsi yürürlükten kaldırılmıştır."

23. 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bu tutanaklarda belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere ait tutanakların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak itiraz olunamaz ve dava açılamaz."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) hükümlerinin, bir taraf devlet açısından Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihten önce meydana gelmiş eylem veya olaylar bakımından ilgili devleti bağlamadığı gibi bu tarihten önce sona ermiş durumları da bağlamadığını belirtmektedir. Dolayısıyla zaman yönünden ve yetki açısından dikkate alınacak tarih, iddia edilen ihlal durumunu oluşturan olayın meydana geldiği tarihtir. Söz konusu ihlalin ortadan kaldırılması için açılan davanın sonuçlandığı tarih, onay ya da tanıma tarihinden sonraki bir tarih olsa da bu durum Mahkemenin zaman bakımından yetkisinde herhangi bir değişikliğe neden olmaz. Ancak AİHM'e göre, Sözleşme'nin onaylanmasından önce başlayan ve ihlal oluşturan bir eylem ya da olay, bu tarihten sonra da devam etmekte ise bu durumda "devam eden bir durum" söz konusu olduğundan Mahkemenin davaya bakmaya yetkisi bulunmaktadır (bkz. Blecic/Hırvatistan [BD], B. No: 59532/00, 8/3/2006).

25. Buna göre AİHM, zaman bakımından yetkinin tespitinde kural olarak müdahalenin meydana geldiği tarihi esas almaktadır. Müdahale - devam etmemek kaydıyla - kritik tarihten önce ise zaman bakımından yetki dışında, sonra ise yetki kapsamında görülmektedir.

26. AİHM, özel statülü kiracılık hakkına ilişkin sözleşmenin sonlandırılması olayında başvurucunun ihlalin devam ettiği yönündeki itirazlarına karşın kişinin mülkünden yoksun bırakılmasının anlık bir eylem olup devam eden bir ihlal oluşturmadığını ifade etmiştir (Blecic/Hırvatistan, § 86). Yine kamulaştırma çerçevesinde el konulan taşınmazlarla ilgili bir başvuruyu inceleyen AİHM benzer gerekçelerle "... yani Türkiye Cumhuriyeti için 1 Nolu Ek Protokol'ün 1. maddesinin yürürlüğe girdiği 28 Ocak 1987 tarihinden önce, Hazine'ye devredilmesini dikkate alan AİHM, 1961 tarih ve 221 sayılı Kanun'a dayalı bir mülkiyet mahrumiyetinin koşullarını incelemek için zaman bakımından yetkisiz olduğu kanaatine varmaktadır." demek suretiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ekdal ve diğerleri/Türkiye, B. No: 6990/04, 25/1/2011, § 48). Saint Vincent De Paul ŞefkatRahibeleri Birliği/Türkiye ((k.k.), B. No: 19579/07, 27/1/2015) kararında da başvurucunun mülk sahibi

olduğu kabul edilse dahi mülk sahibi sıfatının 1965 ve 1978 yıllarında iptal edildiği ve başkaları adına kaydedildiği ve ihtilaf konusu taşınmazların mülkiyetinin 28/1/1987 tarihinden çok önce değiştiği tespitiyle mülkiyet hakkından yoksun bırakmanın ilke olarak anlık bir eylem teşkil ettiğini hatırlatan AİHM, başvuruyu Sözleşme hükümleriyle zaman yönünden uyumsuz görmüştür (Blecic/Hırvatistan, § 51).

27. Buna göre AİHM, mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kural olarak anlık bir eylem oluşturduğunu ve bu müdahalenin sürekli bir hak mahrumiyeti durumu oluşturmadığını belirtmektedir (Malhous/Çek Cumhuriyeti (kk)[BD], B. No: 33071/96, 13/12/2000; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam/Almanya, B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 85; Blecic/Hırvatistan, § 86; Ekdal ve diğerleri/Türkiye, § 48).

28. Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ve diğerleri/Portekiz (B. No: 29813/96-30229/96, 11/1/2000, § 43) kararında ise başvuruculaın 1975 ve 1976 yıllarında kamulaştırılan taşınmazlar yönünden tazminat alabilmek için başlattığı idari ve yargısal süreçlerin devam ettiğini gözeten AİHM, başvuruculaın mülklerinden yoksun bırakılmalarının tartışmasız bir biçimde anlık bir eylem olduğundan dolayı zaman bakımından yargılama yetkisinin dışında olduğunu tespit etmiş ancak iç hukukta kendilerine tanınan bir hak olan tazminatın ödenmemesinden dolayı başvuruculaın şikâyetçi olduklarını dikkate almıştır. AİHM, Inughuit kabilesi mensuplarının 1951 yılında inşa edilen Thule Hava Üssü nedeniyle avcılık ve balıkçılık haklarının sonradan kısıtlanması ve 1953 yılı Mayıs ayında ahalinin kendi yerleşim yerlerinden başka bir yere yerleştirilmeleri ile ilgili Hingitaq 53 ve diğerleri/Danimarka ((k.k.), B. No: 18584/04, 12/1/2006) kararında da aynı sonuca ulaşmıştır.Mahkeme, şikâyet olunan olayların anlık bir eylemle Danimarka'nın Sözleşme'yi onayladığı Eylül 1953 ve ek Protokol'ü onayladığı Mayıs 1954 tarihinden önce meydana geldiği ve zaman yönünden Sözleşme'nin ilgili hükümleriyle bağdaşmadığı gerekçeleriyle başvuruyu reddetmiş ancak başvuruculaın mülkiyet haklarına yapılan müdahaleler nedeniyle iç hukukta tazminat yolunun bulunduğunu ve tazminat sürecinin zaman bakımından yetkili olunan dönemde devam ettiğini gözeterek tazminat yönünden başvuruları incelemiştir. 1933 yılında kamulaştırılan bir taşınmaza ilişkin tazminat davasının süre aşımı yönünden reddedilmesine ilişkin Yagtzilar ve diğerleri/Yunanistan kararında (B. No: 41727/98, 6/12/2001,§§ 37-41) ise iç hukukta tanınan tazminat sürecinin yetmiş yıldan beri devam ediyor olması nedeniyle başvuru kabul edilebilir bulunmuştur.

29. Bütün bu kararlardan anlaşıldığı üzere AİHM, mülkiyetten yoksun bırakmayı anlık bir eylem olarak görmekte olup iç hukukun Sözleşme'nin onaylanmasından önce meydana gelen olaylarla ilgili olarak tazminat hakkını tanımadığı durumlarda bu hususta yapılacak herhangi bir başvurunun zaman bakımından yetki kuralı (ratione temporis) gereği Sözleşme'de güvence altına alınmış haklarla bağdaşmayacağı; taraf devletlere Sözleşme'nin onaylanmasından önce meydana gelen zararlar için tazminat ödeme sorumluluğu yüklemediği görüşündedir. Bunun bir istisnası olarak, Yagtzilar ve diğerleri/Yunanistan ve Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão ve diğerleri/Portekiz ile Hingitaq 53 ve diğerleri/Danimarka kararlarından da anlaşıldığı üzere iç hukukta bir tazminat yolunun tanınması ve bu tazminat yolunun zaman bakımından yetki alanında devam etmesi durumunda ise başvuruculaın şikâyetleri tazminat yönünden incelenmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 174 Ada 7 Parsel Sayılı Taşınmaza İlişkin İddia

31. Başvurucu, murisinden intikal ettiği hâlde 174 ada 7 parsel taşınmazın, kadastro sonucu G.T. adına tespit ve tapuya tescil edildiğini belirterek mülkiyethakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde, ihlal iddiasına konu 174 ada 7 parsel sayılı taşınmaz yönünden kayıt maliki aleyhine bir tapu iptali ve tescil davasının açılmamış olduğu belirtilerek başvuru yollarının usulünce tüketilmemiş olduğu bildirilmiştir.

33. Başvurucu cevap dilekçesinde, temyiz ve karar düzeltme yollarına başvurmakla olağan kanun yollarını tükettiğini belirterek başvurunun kabul edilebilir bulunmasını talep etmiştir.

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

35. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

36. Somut olayda başvurucu, açmış olduğu tapu iptali ve tescil davasına ilişkin dilekçede Alaybey Mahallesi'nde bulunan 174 ada 7 parsel sayılı taşınmazı da uyuşmazlık konusu taşınmazlar arasında göstermiştir. Ancak Mahkemenin 21/11/2012 tarihli kararında, yargılama sırasında başvurucunun bu taşınmazın davanın konusu olmadığını ve ayrı bir dava açacaklarını beyan ettiği belirtilmiştir. Nitekim Mahkemenin bu taşınmaza yönelik olarak bir hüküm kurmadığı görülmektedir. Zira kararın gerekçesinde, belirtilen taşınmaz dışındaki diğer taşınmazların kadastrolarının kesinleşme tarihleri irdelenerek davanın hak düşürücü süre yönünden reddi gerektiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu da temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde, 174 ada 7 parsel sayılı taşınmazın dava konusu sayılmayıp bu taşınmaz ile ilgili bir hüküm kurulmamasına yönelik bir itirazda da bulunmamıştır. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali iddiasına konu Alaybey Mahallesi'nde bulunan 174 ada 7 parsel sayılı taşınmaz ile ilgili olarak kayıt maliki G.T. aleyhine tapu iptali ve tescil davası açtığına dair herhangi bir bilgi veya belge ise ibraz edilmemiştir. Bu durumda ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak idari ve yargısal başvuru yollarının usulünce tüketilmediği sonucuna varılmaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle 174 ada 7 parsel sayılı taşınmaza yönelik ihlal iddiasına ilişkin başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Taşınmazlara İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu, uyuşmazlık konusu taşınmazların kayıt maliki Maria Haska'dan annesi Vasilina'ya onun da ölümüyle kendisine intikal ettiğini belirtmektedir. Başvurucu buna rağmen söz konusu taşınmazların önce usulsüz olarak Hazine adına tapuya tescil edildiğini ve kadastro sonucu yine Hazine adına tespit ve tescil edildiğini ifade etmektedir. Başvurucuya göre, ilk yapılan Hazine adına tescil işlemi yok hükmündedir. Başvurucu, bu sebeple Hazine aleyhine açtığı tapu iptali ve tescil davasının ise hak düşürücü süre yönünden reddedildiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Bakanlık görüşünde, hak düşürücü sürelerin hukuk güvenliğini ve belirliliği sağlama yönünde meşru bir amacının olduğu bildirilmektedir. Bakanlık; AİHM içtihatlarına göre bu tür süre sınırlamalarının, devletlerin takdir yetkisi kapsamında olup ulaşılmak istenen meşru amaç ile orantılı oldukça ve hakkın özünü zedelemedikçe hak arama hürriyetini engellemiş sayılmayacağını belirtmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında davaya konu taşınmazların mirasçılık ilişkisi nedeniyle kendisine ait olduğunu ancak Anayasa ve uluslararası sözleşmelere aykırı olarak mülkiyete el konularak taşınmazların hukuksuz bir biçimde Hazine adına tescil edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

41. Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

a. Genel İlkeler

42. 6216 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, 23/9/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler."

43. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun'un anılan hükmü uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Mahkeme ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmaları nedeniyle bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınması gerekir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 15; G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

44. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia edilen müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

45. Anayasa Mahkemesi ayrıca, mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin, kural olarak, anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmadığını belirtmiştir (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, § 114).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Somut olayda başvurucunun ihlal iddiasına konu taşınmazlar, tapuda Maria Haska adına kayıtlı iken bu kişinin 12/5/1979 tarihinde ölümüyle tereke hâkimliği sıfatıyla Bozcaada Sulh Hukuk Mahkemesinin E.1979/3 sayılı dosyasında terekenin idaresine başlanmıştır. Mahkeme 25/10/1981 tarihli kararıyla, murisin kızına yapılan tebligata rağmen terekenin teslim alınmadığını belirterek murisin mirasçılarının tespit edilemediği gerekçesiyle 743 sayılı Kanun'un 534. maddesi uyarınca terekeye dâhil olan anılan taşınmazların Hazineye devredilmesine karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda başvuruya konu taşınmazlar, Hazine adına tapuya tescil edilmiştir. Dolayısıyla ihlal iddiasına konu mülkiyet hakkına, Hazine adına tescil kararının verildiği 25/10/1981 tarihi itibarıyla müdahale edildiği kuşkusuzdur. Buna göre başvurucunun miras bırakanına ait olduğunu belirttiği taşınmaz, terekenin teslim alınmaması gerekçesiyle tereke hâkimliğince yaklaşık otuz altı yıl önce Hazineye devredilmeklemülkiyet hakkına ilişkin müdahalenin belirtilen tarih itibarıyla gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktadır.

47. Bu taşınmazların bulunduğu yerde yapılan kadastro çalışmaları sırasında ise 3402 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (A) bendi uyarınca taşınmazların Hazine adına olan tapu kayıtları esas alınarak kadastro sınırlandırma ve tespitleri yapılmıştır. Bu sınırlandırma ve tespitler, itiraz edilmediğinden 22/7/1991 ve 14/8/1992 tarihlerinde kesinleşmiştir.Her ne kadar başvurucu 18/5/2012 tarihinde Hazine aleyhine tapu iptali ve tescil davası açmış ise de Mahkemece bu dava, 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrasına göre hak düşürücü sürenin geçtiği belirtilerek reddedilmiştir.

48. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, kural olarak mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37). Başvurucu 2012 yılında açtığı davada taşınmazın hukuki olarak maliki olmayıp 1981 yılında terekenin teslim alınmaması sonucu murisinin kaybettiği taşınmazın mülkiyetini kazanmayı talep etmektedir. Bu durumda, başvurucunun mülkiyet hakkına konu ettiği taşınmazlarla hukuki ilişkisi Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları incelemeye başladığı 23/9/2012 tarihinden yaklaşık otuz altı yıl önce kesilmiş olduğundan bu taşınmazlar ile ilgili olarak mülkiyet hakkına yönelik şikâyet, Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin dışında kalmaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, zaman bakımından yetki içinde sonuçlanmış olmak kaydıyla kamu makamlarınca müdahalenin incelenerek esası hakkında bir karar verilmesi veya müdahaleyle ilgili tanınan tazminat ve benzeri bir yolun mevcut olması durumlarını da dikkate alarak değerlendirme yapacaktır (Benzer bir yaklaşım için bkz. Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, §§ 111-120). Somut olay bakımından ise müdahale tarihinden sonra kadastroca yapılan tespitin, Hazine adına mevcut tapu kayıtlarının uygulanmasından ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle kadastro yapılması sonucu yeni bir müdahalenin varlığı söz konusu değildir. Ayrıca başvuru konusu olayda başvurucunun açtığı davanın tapu iptali ve tescile ilişkin olup hak düşürücü süre yönünden reddedildiği gözetildiğinde, başvurunun zaman bakımından yetki kapsamında görülerek incelenmesini gerektirir istisnai bir durumun da mevcut olmadığı görülmektedir.

49. Açıklanan gerekçelerle264 ada 2 parsel, 376 ada 18 ve 24 parsel ile 378 ada 23 parsel sayılı taşınmazlara yönelik ihlal iddiasına ilişkin başvurunun bu kısmının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. 174 ada 7 parsel taşınmaza ilişkin ihlal iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuruya konu diğer taşınmazlara ilişkin ihlal iddialarının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMDİYE YILMAZ

B. No: 2014/7680 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMDİYE YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7680)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Hamdiye YILMAZ

Vekili : Av. Nursel ARAS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1.Başvuru, tazminat davasında, usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4.Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu ulusal bir bankanın Ordu ilinde bulunan şubesinde (Banka) 30/11/1999 tarihinde hesap açtırmıştır.

9. Başvurucunun hesabında bulunan para, menkul kıymetlerde repo ve yatırım olarak değerlendirilmiş, muhtelif tarihlerde Ş.K. ve G.K. isimli şahısların hesaplarından karşılıklı para aktarımı gerçekleştirilmiştir.

10. Başvurucu, Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 8/11/2006 tarihinde açtığı davada, talimat ve onayı olmadığı halde Ş.K. ve G.K. isimli şahısların hesabına para havalesi yapıldığını, yaklaşık 6.500 TL'nin havale edildiğini, Ş.K.nın bu paralarla borsada hisse alıp sattığını, aynı şekilde farklı tarihlerde Banka tarafından bu şahısların hesabına usulsüzce para aktarıldığını, izni olmaksızın bu şekilde para havalesi gerçekleştirilmesinin mevzuata aykırı olduğunu, zararını Ş.K., G.K. ve Bankadan talep etmiş olmasına rağmen kendisine herhangi bir ödemede bulunulmadığını belirterek zararının tazminine karar verilmesini talep etmiştir.

11. Mahkeme 27/10/2011 tarihli kararında dava konusu olayda çözülmesi gereken sorunun, davacının davalı Bankada olan yatırım hesabından yapılan havalelerin davacının bilgisi dâhilinde olup olmadığı noktasında toplandığını, havale alıcısı olan dava dışı Ş.K.nın savcılık ifadesinde davacı Hamdiye Yılmaz'ın haberi olmadan havaleyle borsada işlem yapılmasının mümkün olmadığını ifade ettiğini, söz konusu havalelerin yapıldığı tarihten itibaren beş yıllık süre içerisinde davacının dava dışı Ş.K. ve G.K.dan talepte bulunduğunu, ancak alacağını alamayınca bu kez talimatı olmadığından bahisle davalıdan dava konusu alacağı talep ettiğini, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin (Daire) 16/02/2006 tarihli ve E.2005/13513, K.2006/1550 sayılı kararında belirtildiği gibi hesap durumuna uygun nakit çekim işlemleri yapılması hâlinde davacının hesap detaylarını bildiğinin kabul edileceğini, dolayısıyla söz konusu havalelerin davacının bilgisi dâhilinde gerçekleşmiş olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

12. Temyiz üzerine Dairenin 3/7/2013 tarihli kararıyla hüküm vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmıştır.

13. Başvurucunun 7/8/2013 tarihli karar düzeltme talebini Daire temyiz başvurusu gibi değerlendirerek 27/3/2014 tarihli kararıyla hükmü bir kez daha düzelterek onamıştır.

14. Yargıtay ilamı 21/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 29/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

15. Başvurucu, Dairenin 27/3/2014 tarihli kararına karşı 30/5/2014 tarihinde bir kez daha karar düzeltme talebinde bulunmuş, talep Dairenin 22/1/2015 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Mahkeme bu tarih itibarıyla hükmü kesinleştirmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

20.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

21. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, makul sürenin değerlendirilmesinde Daire başvurucunun 7/8/2013 tarihli karar düzeltme talebini temyiz başvurusu gibi değerlendirerek 27/3/2014 tarihli kararıyla hükmü ikinci kez onamış ise de başvurucunun Yargıtayın bu kararına karşı bir kez daha karar düzeltme talebinde bulunduğu, talebin Dairece kabule şayan görülerek 22/1/2015 tarihinde reddedildiği ve Mahkemece hükmün bu tarih itibarıyla kesinleştirildiği anlaşılmıştır. Buna göre süreç bir bütün olarak dikkate alınmış, yargılamanın bu kadar uzun sürmesini gerektirecek karmaşık niteliğinin bulunmadığı ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 8 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucu, davada ispat yükümlülüğünün Bankada olduğunu, Bankanın yazılı delil sunmamasına rağmen varsayımlar üzerinden havale işlemine muvafakatının olduğu kabul edilerek ret kararı verildiğini, kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu, yargılamada kanun önündeki eşitliğin zedelendiğini belirterek Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

29. Başvurucu 150.000 TL maddi, 20.000 TL manevi taziminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

30. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bununla birlikte ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermek gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D.206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ordu 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2006/440, K.2011/411 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKAY SERÇİNOĞLU

B. No: 2014/8090 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8090

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKAY SERÇİNOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8090)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Okay SERÇİNOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, aleyhe nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi, esaslı iddiaların mahkeme ve Yargıtay kararlarında karşılanmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, İzmir Karşıyaka Belediyesine bağlı K. Karşıyaka Özel Eğitim Kültür Sanat Etkinlikleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (işveren) yönetim kurulunun 11/1/2002 tarihli kararı ile katlı pazar yerinde satın alma sorumlusu olarak işe alınmış, 16/1/2002 tarihinde anılan işyerinde çalışmaya başlamıştır.

9. Başvurucu 24/10/2003 tarihinde G. İş Sendikasına üye olmuş, 29/8/2007 tarihinde emekli olmuştur.

10. Başvurucu 18/12/2007 tarihinde Karşıyaka 3. İş Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davada, üyesi olduğu sendika ile davalı arasında 3 dönem Toplu İş Sözleşmesi (TİS) imzalandığını, ulusal bayram, hafta tatili ve dini bayram mesai ücretlerinin bordrolarında gösterilmediğini,2004 yılı için ücretinde artış yapılmadığını, Nisan 2005'ten geçerli olmak üzere ücretinin 750 TL'ye yükseltildiğini, bu artışın 2005 yılına dönük olduğunu, 2004 yılını da kapsayan 14 aylık dönem için geriye dönük 1.400 TL maaş farkı alacağının ortaya çıktığını belirterek ulusal bayram genel tatil, fazla mesai ücreti ve maaş farkı alacaklarının işverenden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Mahkemenin 17/5/2010 tarihli kararında davalı işverenle G. İş Sendikası arasında imzalanan TİS'nin 7. maddesinde mühendis, mimar, müdür, şef, doktor, avukat veya şirket yönetiminde görev alanlar gibi nitelikli işlerde çalışanlar ile teknik elemanlarınücretlerinin işverence belirleneceği ve bu ücretlerin sözleşme kapsamında olan sendika üyesi işçilere emsal teşkil etmeyeceğinin düzenlendiği, sendika üyesi olmasına rağmen kapsam dışında bırakılan işçilerin TİS'ten faydalanamayacağı, kapsam dışı olanların iş ilişkisinin iş sözleşmesi ve Kanun hükümleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, TİS kapsamına kimlerin gireceği hususunun TİS'e taraf olanların takdir ve yetkisinde olduğu, kapsam dışı olan personele TİS'teki bazı haklar tanınmış olsa da bunun ücret zammı ve diğer tüm hakların verilmesi sonucunu doğurmayacağı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 20/5/1985 ve 25/11/1997 tarihli kararlarında bu hususlara işaret edildiği, başvurucunun işyerinde ziraat mühendisi ve idari personel olarak çalıştırıldığı, TİS hükümlerinden yararlanamayacağı, bu açıdan ücret alacağı farkı talebinin yerinde olmadığı belirtilmiştir. Yine kararda başvurucu TİS'ten faydalanamasa dahi hizmet sözleşmesi ve Kanun'a göre fazla mesai ve tatil ücretlerini talep edebileceği, ancak davacının hafta sonunda çalışıp hafta içinde bir gün tatil yaptığı ve ücret bordrolarının başvurucu tarafından imzalandığı, aynı şekilde genel tatillerde ve bayram günlerindeki çalışmalarının da bordroya yansıtılarak ödemelerin yapıldığı ve bordroların davacı tarafından imzalandığı dikkate alındığında bu taleplerin de yerinde olmadığı, fazla mesai ücreti talebi açısından tanık beyanlarına göre başvurucunun haftada toplam 12 saat fazla mesai yaptığı, karşılığının ödendiğine dair delil sunulmadığı belirtilerek fazla çalışma ücretine yönelik talebin kısmen kabulüne, diğer taleplerin reddine karar verilmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 19/12/2012 tarihli kararında davalı vekilinin 10/2/2010 tarihli oturumda ıslah dilekçesinin tebliği üzerine açıkça ıslaha karşı zamanaşımı itirazında bulunduğunu, Mahkemece zamanaşımı itirazı değerlendirilmeden hüküm kurulmasının hatalı olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkeme ıslah edilen miktara yönelik olarak zamanaşımı yönünden bilirkişiden ek rapor talep etmiş, 25/9/2013 tarihli kararında davacının 18/1/2002-31/12/2003 tarihleri arasındaki dönem bakımından fazla çalışma ücreti talebinde bulunduğunu, davanın 18/12/2007 tarihinde açıldığını, ıslahın 28/12/2009 tarihinde yapıldığını, dolayısıyla 5 yıllık zamanaşımı süresi dikkate alındığında ıslah edilen miktarın zamanaşımına uğradığını ve başvurucunun talep edebileceği fazla çalışma ücreti alacağının net 500 TL olduğunu belirterek bu miktar üzerinden davayı kabul etmiştir.

14. Temyiz üzerine karar Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 12/3/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

15. Onama kararı 7/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 2/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16.Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu yargılama sırasında 2/11/2011 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile idarenin taraf olduğu davalarda idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin düzenleme altına alındığını, dava tarihinde reddedilen kısım için nispi vekâlet ücreti ödenmesine ilişkin bir düzenleme bulunmadığı hâlde karara bağlanan vekâlet ücretinin yüksek olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

19. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmaların, hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, ölçülü olması ve başvurucuya ağır bir yük getirmemesi gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

20. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, § 39).

21. Somut davada başvurucu 18/12/2007 tarihli dava dilekçesinde ulusal bayram ve tatil günlerinde çalışma karşılığı 8.000 TL, ücret fark alacağı talebi 1.500 TL ve fazla mesai ücreti alacağı 500 TL olmak üzere toplam 10.000 TL tazminat talep etmiş; 28/12/2009 tarihli dilekçesinde ise dava değerini ıslah yoluyla 31.370 TL'ye yükselterek 3.372,94 TL fazla mesai ücreti, 16.490,47 TL fark ücreti,11.886 TLulusal bayram ve tatil günlerinde

çalışma ücreti talebinde bulunmuştur.

22. Mahkeme, başvurucunun fazla mesai ücreti talebi açısından, dava dilekçesinde talep ettiği 500 TL'yi kabul etmiş ancak bu alacak kalemine yönelik olarak ıslah yoluyla talep edilen alacağın zamanaşımına uğradığını, diğer taleplerin ise sübuta ermediğini belirterek davacının diğer taleplerini reddetmiştir. Kararda kabul edilen kısım için başvurucu lehine 440 TL, reddedilen kısım için davalı yararına 3.740,30 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

23. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ğ) bendinde vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücretinin yargılama giderlerinden olduğu, Kanun'un 326. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında, Kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği,davada iki taraftan her biri kısmen haklı çıkarsa, mahkemenin yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaştıracağı belirtilmiştir. Davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 416., 417. ve 423. maddelerinde de benzer düzenlemelere yer verilmiştir.

24. Bunun yanında dava tarihinde yürürlükte olan ve 13/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin (Tarife) 20. maddesinde avukatlık ücretinin takdirinde, hukuki yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte yürürlükte olan Tarife'nin esas alınacağının belirtildiği, karar tarihinde yürürlükte olan 29/12/2012 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Tarife'nin 12. maddesinde, başvuru konusu davada vekâlet ücretinin nispi orana göre belirleneceği düzenlenmiştir.

25. Yargısal uygulamalarda da işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davalarında vekâlet ücretinin nispi oran üzerinden tespit edileceği karara bağlanmıştır (Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 28/5/2009 tarihli ve E.2009/8194, K.2009/14847 sayılı; 3/7/2009 tarihli ve E.2008/5748, K.2009/19759 sayılı kararları).

26. Yukarıdaki açıklamalara göre davanın açıldığı tarihte bu nitelikteki davalarda dava sonucu reddedilen miktar üzerinden karşı taraf lehine nispi vekâlet ücretine hükmedileceğine ilişkin düzenleme ve yargısal uygulamaların mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

27. Somut olayda kısmen kabul, kısmen ret kararı ile sonuçlanan davada Mahkemece her iki tarafın leh ve aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiği, öngörülebilir nitelikteki bu değerlendirme ve ulaşılan sonucun açık keyfîlik içermediği, başvurucu aleyhine hükmedilen nispi vekâlet ücretinin gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmadığı, başvurucunun bu kapsamda ileri sürdüğü ihlal iddiasının yerinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29.Başvurucu, Mahkeme kararının dosyada ileri sürülen iddiaları ve maddi olguları açıklamadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip

olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

31. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

32. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

33. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

34. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

35. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında "ilgili ve yeterli bir yanıt" vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

36. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

37. Somut olayda başvurucunun işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında Mahkemece davanın kısmen kabulü yönünde verilen kararın, Yargıtay 9. Hukuk Dairesince ıslah edilen alacakla ilgili zamanaşımı iddiaları yönünden değerlendirme (bkz. § 12) yapılmak suretiyle bozulduğu, Mahkemece bozma kararına uyularak davanın kısmen kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Buna göre taraflarca dosyaya sunulan ve toplanan

deliller değerlendirilmek suretiyle davanın sonucuna etki edebilecek tüm iddia ve savunmaların Mahkemenin gerekçeli kararında tartışılarak davanın kısmen kabulüne karar verildiği, Yargıtayca Mahkemenin gerekçesine atıfta bulunularak hükmün onandığı anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

39. Başvurucu, bilirkişinin hâkimin hukuk bilgisiyle çözümü gerekli olanhususlarda değerlendinme yapma yetkisinin olmadığını ancak davada bilirkişi görüşü benimsenerek karar verildiğini, bu açıdan yargı yetkisinin bilirkişiye devredildiğini, işverenin emrinde sorumlu işçi statüsüyle işe başladığını ancak işverenin kişisel verilerini rızası olmadan kullanarak kendisini TİS dışına atacak şekilde statüsünü ziraat mühendisi olarak değiştirdiğini, yargılamada da buna göre değerlendirme yapıldığını, sendika üyesi olduğuhâlde sendikal hakların kendisine tanınmadığını, dava süresince bedensel ve ruhsal yönden yıprandığını belirterek Anayasa'nın 9., 12., 13., 17., 20., 36., 49. ve 51. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 9., 12., 13., 17., 20., 49. ve 51. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiği iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

42. Başvurucunun ihlal iddiaları yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

43. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

44.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

46. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

47. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

48. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 6 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

51. Başvurucu yeniden yargılama, 4.732,25 TL maddi ve 44.500 TL manevi tazminat kararı verilmesi talebinde bulunmuştur.

52. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuyanet 7.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin

başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Karşıyaka 3. İş Mahkemesine (E.2013/66, K.2013/468) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZAFER KILIÇ

B. No: 2014/9756 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9756

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZAFER KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9756)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Zafer KILIÇ

Vekili : Av. Abdulmenaf KIRAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarma işleminin yargı kararı ile iptali üzerine açılan tam yargı davasının makul sürede tamamlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının; özlük haklarından mahrum kalınması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş bildirilmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) XVII. Bölge Müdürlüğü bünyesinde mühendis olarak görev yaptığı sırada ihale işlemlerinde yapılan usulsüzlükler nedeniyle kamu görevinden çıkarma cezası ile cezalandırılmıştır. Söz konusu işlemin Van İdare Mahkemesinin (Mahkeme) 21/5/2003 tarihli kararıyla iptal edilmesi üzerine başvurucu, işlem nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararların tazmini için 2003 yılında tam yargı davası açmıştır.

9. Mahkeme 13/3/2008 tarihli kararıyla, başvurucunun tam yargı davasını temellendirdiği, kamu görevinden çıkarma cezasının iptaline ilişkin 21/5/2003 tarihli iptal kararının Danıştay Onikinci Dairesi (Daire) tarafından 19/4/2005 tarihli ilamla bozulduğuna ve bu bozma kararına uyularak 22/2/2008 tarihli kararla kamu görevinden çıkarma cezasının hukuka uygun bulunması suretiyle davanın reddedildiğine vurgu yaparak hukuka uygun bulunan kamu görevinden çıkarma işlemi nedeniyle açıkta kalan sürelere ilişkin özlük haklarının ödenmesi isteminin hukuki dayanağı bulunmadığını tespit etmiştir. Sonuç olarak Mahkeme hukuki dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10. Başvurucu 13/3/2008 tarihli kararı temyiz etmiştir. Daire 25/10/2011 tarihli kararıyla, davacının eyleminin 22/6/2006 tarihli ve 5525 sayılı Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun kapsamına girmesi nedeniyle kamu görevinden çıkarma cezasının iptali istemiyle açılan davanın reddine ilişkin olarak verilen 22/2/2008 tarihli kararın temyiz incelemesinde, karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğine dikkati çekmiştir. Daire, ayrıca 5525 sayılı Kanun uyarınca disiplin cezalarının affının ilgililere geçmiş süreler için parasal haklar yönünden herhangi bir talep hakkı vermediğine vurgu yapmıştır. Daire, Mahkeme kararının gerekçesini doğru bulmamakla beraber sonuç itibarıyla kararın yerinde olduğu hükmüne vararak disiplin affının geçmişe dönük özlük hakları yönünden bir talep hakkı vermediği yönündeki gerekçe ile onama kararı vermiştir. Daire, karar düzeltme talebini 17/4/2014 tarihli ilamıyla reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 3/6/2014 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 16/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, açıkta kaldığı sürelere ilişkin olarak özlük haklarından yoksun kaldığını belirtmek suretiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

14. Bir anayasal hak ihlali iddiasının Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dâhilinde olabilmesi için başvurucu tarafından dayanılan hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden olması ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokollerin kapsamında yer alması; ayrıca başvurucunun, ihlal iddiasına temel alınan hakkın kapsamına giren korunmaya değer bir

menfaatinin bulunması gerekir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 31).

15. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B.No: 2013/382, 16/4/2013,§ 26).

16. Başvurucu, kamu görevinden çıkarma işleminin iptal edilmesine karşın açıkta kaldığı sürelere ilişkin özlük haklarının tarafına ödenmediğini ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tam yargı davasına dayanak aldığı 21/5/2003 tarihli çıkarma cezasının iptaline dair karar, Danıştay Onikinci Dairesinin 19/4/2005 tarihli kararıyla bozulmuş ve bozma kararına uyularak 22/2/2008 tarihli ret hükmü ile kamu görevinden çıkarma cezası hukuka uygun bulunmuştur. Ret kararı da, her ne kadar eylem af kapsamında ise de disiplin affının geçmişe dönük özlük hakları yönünden bir talep hakkı vermediği yönündeki gerekçe ile Danıştay Onikinci Dairesi tarafından 25/10/2011 tarihli ilamla onanmıştır.

17. Diğer taraftan başvurucu, eyleminin 5525 sayılı Kanun kapsamına girdiğinin yargı kararı ile saptanmasına karşın daha göreve başlatılmadığını ve özlük haklarına ilişkin ihlalin devam ettiğini iddia etmiştir. Ancak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede görüldüğü üzere başvurucunun, anılan iddialarla göreve iade edilmesi yönündeki isteminin reddine dair işlemin iptali için açtığı dava Ankara 13. İdare Mahkemesinin 24/3/2009 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Ret kararı, Danıştay Onikinci Dairesinin 28/9/2012 tarihli kararı ile onanmış ve karar düzeltme istemi de aynı Dairenin 18/12/2013 tarihli kararı ile reddedilerek kesinleşmiştir.

18. Bu hâle göre yargı makamları önünde, kamu görevinden çıkarılmasının ve göreve başlatılmamasının hukuka aykırı olduğunu, açıkta kaldığı sürelere dair özlük haklarını hukuken hak ettiğini ispat edemeyen ve belirli bir kanun hükmüne ya da istikrarlı bir içtihada dayanmayan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren korunmaya değer bir menfaati bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeni ile kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona

erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

24. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığında 11 yıl yargılama süresinin makul olmadığısonucuna varmak gerekir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

27. Başvurucu, 75.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile maddi zarar arasında illiyet bağı kuracak herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Van İdare Mahkemesine (E.2005/3148, K.2008/419) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURAN ÇIKAR

B. No: 2014/10761 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10761

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURAN ÇIKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10761)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Nuran ÇIKAR

Vekili : Av. Hayrettin KESKİNSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tapu siciline güvenilerek satın alınan taşınmazın tapu kaydının arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde açılan tapu iptali ve tescil davası neticesinde iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın makul bir sürede sonuçlanmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1948 doğumlu olup Düzce'de ikamet etmektedir.

9. Düzce ili Merkez ilçesine bağlı Kültür Mahallesi'nde bulunan 43 ada 8 parsel sayılı arsa niteliğindeki 991,55 m2 yüzölçümlü taşınmazın tapu kaydına göre malikleri H.A. ile A.A. dır. Kayıt malikleri, bu taşınmaz üzerinde beş katlı bir yapının inşa edilmesi hususunda yüklenici K.Ö. ile anlaşarak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlemişlerdir.

10. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi doğrultusunda tapuda kat irtifakı tesis edilmiş, inşa edilecek bağımsız bölümlere karşılık gelen arsa paylarının bir kısmı yükleniciye devredilmiştir. Yüklenici, taşınmazın 17 numaralı bağımsız bölüme ilişkin arsa payını 14/1/1998 tarihinde tapuda başvurucuya satmıştır.

11. Sözleşme kapsamında yapılmasına devam edilen inşaat, Düzce ili ve çevresinde 12/11/1999 tarihinde yaşanan deprem neticesinde yıkılmıştır. Bu deprem sonrasında Belediye tarafından, en fazla iki katlı bir yapıya izin verileceği yönünde taşınmazın imar durumunda değişiklik yapılmıştır.

12. Söz konusu taşınmazın kayıt malikleri H.A. ve A.A., yüklenici ile yükleniciden arsa paylarını devralan kişilere karşı 10/10/2005 tarihinde Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptali ve tescil davası açmışlardır. Dava dilekçesinde, deprem sonrası imar düzenlemesine göre taşınmaz üzerinde arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde beş katlı bir yapının yapılmasına imkân bulunmadığı belirtilmiştir. Davacılar bu nedenle sözleşme gereklerinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle arsa maliki sıfatıyla tarafı oldukları arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin feshi ile davalılar adına olan tapu kayıtlarının iptaline ve kendi adlarına tesciline karar verilmesini talep etmişlerdir.

13. Mahkeme 11/10/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, davacılar ile davalı yüklenici K.Ö. arasında düzenlenmiş bulunan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin feshine; davalı pay sahipleri adına olan tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adına tapuya tesciline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, deprem sonrası uyuşmazlık konusu taşınmazın imar durumunda yapılan değişiklik sebebiyle sözleşmede öngörülen asıl projeye uygun olarak beş katlı bir yapının yapılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Mahkeme, tarafların bu taşınmaz üzerinde imar durumuna uygun yeni bir yapı yapılması hususunda anlaşmaya varamadıklarını, davalı yüklenicinin yeni bir proje de sunamadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkemeye göre önceki sözleşmenin yerine getirilemeyeceği sabittir. Mahkeme, taşınmazın bağımsız bölümlerinin yüklenici tarafından satıldığını kabul etmiş ancak davalı pay sahiplerinin taşınmaz üzerindeki yapı tamamlanmadan bu bölümleri satın aldıklarını belirtmiştir. Kararda, sözleşme yerine getirilmeden satışların yapıldığı dikkate alınarak davalı pay sahiplerinin iyi niyetli kabul edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, davacı arsa malikleri ile davalı yüklenici arasındaki sözleşmenin yüklenicinin temerrüdü sebebiyle feshini kabul etmiş; bu fesih dolayısıyla işin başında yükleniciye devredilen tapu kayıtlarının iptali ile davacılar adına tescili gerektiği kanaatine varmıştır.

14. Başvurucu, kararı temyiz etmiş; Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin (Daire) 5/7/2013 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi ise Dairenin 27/2/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

15. Nihai karar, başvurucu vekiline 4/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 24/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

17. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 106. maddesi şöyledir:

"Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehilin tayinini hakimden isteyebilir.

Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vazgeçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyanı talep veya akdi fesh edebilir."

18. 818 sayılı Kanun'un 107. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde bir mehil tayinine lüzum yoktur.

1 - Borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağı anlaşılırsa

2 - Borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalmış ise.

3 - Akdin hükümlerine göre borç tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa."

19. 818 sayılı Kanun'un 355. maddesi şöyledir:

"İstisna, bir akittirki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder."

20. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 123. maddesi şöyledir:

"Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflardan biri temerrüde düştüğü takdirde diğeri, borcun ifa edilmesi için uygun bir süre verebilir veya uygun bir süre verilmesini hâkimden isteyebilir."

21. 6098 sayılı Kanun'un 124. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur:

1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa.

2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa.

3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa."

22. 6098 sayılı Kanun'un 125. maddesi şöyledir:

“Temerrüde düşen borçlu, verilen süre içinde, borcunu ifa etmemişse veya süre verilmesini gerektirmeyen bir durum söz konusu ise alacaklı, her zaman borcun ifasını ve gecikme sebebiyle tazminat isteme hakkına sahiptir.

Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirerek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönebilir.

Sözleşmeden dönme hâlinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler. Bu durumda borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat edemezse alacaklı, sözleşmenin hükümsüz kalması sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir.”

23. 6098 sayılı Kanun’un 470. maddesi şöyledir:

“Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, işsahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir."

2. Yargıtay İçtihatları

24. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 24/2/2016 tarihli ve E.2014/23-724, K.2016/168 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri ise, arsa sahibi veya sahipleri ile yüklenici arasında yapılan ve eser sözleşmelerinin bir türü olan sözleşme tipidir.

Bir tanım yapmak gerekirse; arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri; yüklenicinin finansı kendisi tarafından sağlanarak arsa malikinin arsası üzerine bina yapım işini üstlendiği, arsa malikinin ise, bedel olarak binadaki bir kısım bağımsız bölüm mülkiyetini yükleniciye geçirmeyi vaat ettiği sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerin konusu, arsa sahibinin maliki olduğu arsa üzerine yapılacak bina inşaatıdır. İnşaat; maddi nitelikte eseri ifade eder.

İnşaat yapım sözleşmelerinde yüklenicinin ana borçları; bir inşaat (eser) meydana getirme ve bu eseri iş sahibine teslim etme borçlarıdır. Bu iki ana borçtan doğan ve bu borçların akde uygun surette ifasını sağlayan diğer birtakım yan borçlar da iş görme ediminin iyi surette ifası, eserin akde uygun olarak hazırlanması ile ilgili olarak işi sadakat ve özenle yapma borcu, araç ve gereçlerle malzemeye ilişkin borçlar, genel ihbar yükümlülüğü, işe zamanında başlamak ve devam etmek borcu ile teslim borcuna bağlı olan, ondan çıkan önemli bir borç olan ayıba karşı takeffül borcudur (İzzet Karataş; Eser (İnşaat Yapım) Sözleşmeleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s.99).

Yüklenicinin belirtilen borçlarına karşılık bu tür sözleşmelerde, iş sahibi de arsa üzerinde meydana getirilen esere karşılık, “arsa payı devri” suretiyle bir bedel ödemeyiasli edim olarak borçlanmaktadır. Bu sözleşmelerde iş sahibinin ödeyeceği ücret (bedel), arsa sahibi tarafından ayın olarak ödenmektedir. Bu tür sözleşmelerin genellikle yıllara yayılması nedeniyle, sözleşmedeki amaca ulaşılması, ifa süresindeki tek bu ücret ediminin yerine getirilmesi ile mümkün bulunmaz. Bu nedenle iş sahibi tarafından bazı yan borçların da yerine getirilmesi gerekir. Bunlar; Üzerinde hukuki ve fiili bir engel bulunmadan arsanın inşaata elverişli ve ayıpsız olarak teslimi, arsanın imar durumunun ve inşaat ruhsatının alınması, plan ve projelerin yetkili merci olan belediyede onaylattırılması, yüklenicinin hak ettiği bağımsız bölüm tapularının finans temini için satışı, kat irtifakı kurulması, iskan ruhsatı alımı gibi iş ve işlemler için gerektiğinde yükleniciye vekaletname verilmesi, sözleşmede belirlenen arsa payının devri gibi yükümlülüklerdir.

Her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinde kural olarak, taraflardan birinin önceden ifada bulunma yükümlülüğü mevcut değilse, kendi edimini ifa etmeyen borçlu, karşı taraftan edimini ifa etmesini talep edemeyecektir (Prof. Dr. Ahmet M. Kılıçoğlu; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanununa göre Hazırlanmış; Genişletilmiş 15. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2012, s.581). Bu husus BK'nun 81. maddesinde "Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif eylemiş olmak lazımdır" amir hükmü ile düzenlenmiş, aynı husus TBK'nun 97. maddesinde de hükme bağlanmıştır.

Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri de, her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinden olduğundan, ifa sırası yani ilk önce taraflardan hangisinin edimini ifayla yükümlü olacağı sorusu önem taşımaktadır. Bu neviden sözleşmelerde öncelikle bina yapma yükümlülüğü altına giren yüklenici taraf, sözleşmeye uygun olarak edimini yerine getirmeli, daha sonra da arsa malikinden edimini yerine getirmesini talep etmelidir. Bir başka deyişle ise, öncelikle sözleşmeye uygun eser yapılmalı, daha sonra arsa malikinin edimini yerine getirmesi talep edilmelidir.

Arsa maliki, arsa payı devri edimini değişik şekillerde ifa edebilir. Bu edimi ya kararlaştırılan arsa paylarının devrinin inşaat bitirilince yükleniciye devredilmesi, ya dasözleşmede inşaatın geldiği aşamaya göre kademeli tapu devri şeklinde yerine getirebilir. Bu ikinci halde yani kademeli tapu devrinde, yüklenici her aşamada devri kararlaştırılan tapuları arsa sahibinden istemeye hak kazanır.

Tam burada konuyu aydınlatması bakımından borçlunun temerrüdünden de söz edilmesi faydalı olacaktır.

Geniş anlamda borçlu temerrüdü (borçlunun direnimi) borçlunun sözleşmeye aykırı davranması=borcunu ifa etmemesi demektir. Bu halde ifa olanağı bulunduğu ifa için kararlaştırılan zaman geldiği ve uyarıldığı halde borçlu borcunu ifa etmemektedir.

Borçlunun temerrüdüne ilişkin düzenlemeye BK’nun 101-108.maddelerinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, BK. m.358/1’de olduğu gibi, borç ilişkisinin özelliği gereği diğer bazı yasalarda da borçlu temerrüdüne dair hükümler yer almaktadır.

Genel olarak borçlu temerrüdünde aranan ilk şart “edimin ifa olanağı bulunması”dır. Şayet edimin ifası objektif olarak imkânsızsa borçlu temerrüdünden söz edilemez.

Borçlu temerrüdünde aranan diğer bir şart da “borcun muaccel olması”dır. Borç istenebilir hale gelmeden temerrütten bahsedilemez. Zira muacceliyet alacaklının borçludan borçlanılan edimi talep ve dava edebilme yetkisini ifade eder.

BK’nun 101/1 maddesine göre, “Muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur.” denilmektedir.

Maddeye göre, temerrüt için muacceliyet yetmemekte, kural olarak alacaklının ihtarı da aranmaktadır. İhtar, alacaklının talep iradesini borçluya ulaştırmasıdır.

Borçlu kusurlu veya kusursuz olsun, yukarıda sayılanlar olayda varsa temerrüt gerçekleşir. Başka bir deyişle borçlunun kusuru temerrüt için şart değildir.

Eser sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Burada biri diğerinin karşılığı olan borçlar vardır. Başka bir anlatımla, taraflar birbirine karşı hem alacaklı ve hem de

borçludur. Kendi borcunu ifa eden veya ifaya hazır olduğunu bildiren taraf alacaklı (BK. m.81), edimini yerine getirmeyen taraf ise borçludur.

Sözleşme hukukunda temel koşul, sözleşmenin kurulmasından sonra tarafların sözleşmeden doğan yükümlülüklerini, kararlaştırılan şekilde ve zamanda yerine getirmek zorunda olmalarıdır. Sözleşme kurulduktan sonra, şartlarda değişiklik ortaya çıksa bile, taraflar sözleşme gereğini aynen yerine getirmek zorundadır. Temel kural budur ve bu kurala "ahde vefa" (söze bağlılık) ilkesi denilmektedir.

Eser sözleşmesinin iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması özelliğinden dolayı temerrüt halinde, temerrüdün sonuçları bakımından BK. m.106-108'deki düzenlemelere tabidir. Çünkü anılan maddelerde genel hükümlerden ayrılarak (BK. m.102), iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere özgü, özel hükümler getirilmiştir.

BK'nun 106-108 maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, iki tarafa borç yükleyen sözleşmeyle temerrüde düşen borçluya karşı, alacaklıya üç ayrı seçimlik hak tanındığı görülmektedir.

Bunlar; aynen ifa ve gecikmeden dolayı tazminat isteme hakkı; aynen ifayı reddederek ademi ifa sebebiyle müspet zararını talep hakkı; sözleşmeyi feshederek menfi zararını isteme hakkı olarak sayılabilir.

....

Borç, alacaklının tayin ettiği süre sonunda da ifa edilmezse, ayrıca bir ihtara gerek olmadan BK. m.106'daki seçeneklerden biri kullanılabilir.

Ancak BK. m. 107'de sayılan nedenler söz konusu ise alacaklı, borçluya mehil vermeden de, BK. m. 106'daki seçeneklerden birini kullanabilir.

Bunlar; borçlunun hal ve davranışından süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması; temerrüt alacaklı yönünden aynen ifayı faydasız hale getirmişse; sözleşmede ifa tarihinin kesin olarak saptanması halleri olarak sayılabilir."

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25/11/2015 tarihli ve E.2014/14-342, K.2015/2685 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Eser sözleşmelerinin bir türü olan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, taraflara karşılıklı hak ve borçlar yüklemekte; yüklenici, finansı sağlayan arsa malikinin taşınmazı üzerine bina yapma işini üstlenmekte, arsa maliki ise inşa edilecek binadaki bir kısım bağımsız bölümlerin mülkiyetini yükleniciye devretmeyi vaat etmektedir.

Yüklenicinin arsa payı karşılığı inşaat yapmakta olduğu veya arsa sahibinin aynı zamanda yüklenici sıfatıyla hareket ederek (yapsatçı konumunda) inşa etmekte olduğu binalardan bağımsız bölüm satın alınması halinde Borçlar Kanunu'nun 163. maddesi (TBK m. 184) gereğince üçüncü kişiye yapılacak temlikin yazılı olması yeterlidir.

Bu tür davalarda mahkemece öncelikle yüklenicinin edimini (eseri meydana getirme ve teslim borcunu) yerine getirip getirmediğinin, ardından sözleşme hükümlerindeki iskan koşulu (oturma izni) v.s. diğer borçlarını ifa edip etmediğinin açıklığa kavuşturulması zorunludur. Bunun için de davaya konu temlik işleminin geçerli olup olmadığı, arsa maliki ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yüklenicinin borçlarının neler olduğunun sözleşme hükümleri çerçevesinde incelenip değerlendirilmesi gerekmektedir.

Davacının arsa sahibi ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yükleniciye bırakılması kararlaştırılan bağımsız bölümü yükleniciden temlik alması halinde arsa sahibini ifaya zorlayabilmesi için bazı koşulların varlığı gerekir. Borçlar Kanunu'nun 167. maddesi gereğince; "'Borçlu, temlike vakıf olduğu zaman; temlik edene karşı haiz olduğu defileri, temellük edene karşı dahi dermeyan edebilir.' Buna göre temliki öğrenen arsa sahibi, temlik olmasaydı önceki alacaklıya (yükleniciye) karşı ne tür defiler ileri sürebilecekse, aynı defileri yeni alacaklıya (temlik alan davacıya) karşı da ileri sürebilir. Temlikin konusu, yüklenicinin arsa sahibi ile yaptığı sözleşme uyarınca hak kazandığı gerçek alacak ne ise o olacağından, temlik eden yüklenicinin arsa sahibinden kazanmadığı hakkı üçüncü kişiye temlik etmesinin arsa sahibi bakımından bir önemi bulunmamaktadır. Diğer taraftan, yüklenici arsa sahibine karşı edimini tamamen veya kısmen yerine getirmeden kazanacağı şahsi hakkı üçüncü kişiye (davacıya) temlik etmişse, üçüncü kişi (davacı) Borçlar Kanunu'nun 81. maddesi hükmünden yararlanma hakkı bulunan arsa sahibini ifaya zorlayamaz".

26. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 19/2/2016 tarihli ve E.2015/1660, K.2016/942 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Sözleşmenin tarafı olmayan davacı, davalı yükleniciye isabet edendaireyi devralmış olup, sadece bu payın tescili istemi ile sınırlı olarak yüklenicinin payına halef olmuştur (Dairemizin 22.01.2014 tarih ve 2013/7747 E., 2014/347 K; 24.11.2014 tarih ve 9383 E., 7532 K. 17.12.2015 tarih ve 2717 E., 8229 K. sayılı ilamları da bu yöndedir.)

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yükleniciye düşen bağımsız bölümü harici satım sözleşmesiyle yükleniciden satın alan davacı, yüklenicinin arsa payı karşılığı zaten yapmaya zorunlu olduğu imalata katkıları sebebiyle arsa sahibinden talepte bulunamaz. Davacı böyle bir talebi, ancak, akidi olan yükleniciye karşı ileri sürebilir."

27. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 25/10/2007 tarihli ve E.2006/3246, K.2007/6600 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Kat karşılığı inşaat sözleşmelerinde, yükleniciye sözleşme uyarınca isabet eden bağımsız bölümlerin, yüklenici tarafından üçüncü kişilere satılması, inşaatın malî kaynağının sağlanması amacına yöneliktir. Üçüncü kişilere satılan bu bağımsız bölümler üzerinde üçüncü kişilerin malik olabilmeleri; başka bir anlatımla hak sahibi olabilmeleri, halef oldukları yüklenicinin sözleşmeden doğan tüm yükümlülüğünü yerine getirmesine bağlıdır. Nasıl ki, dosyada tespit edilen %15 inşaat seviyesine göre yüklenici kendisine düşen bağımsız bölümleri hak etmemişse, sattığı kişiler de bu bağımsız bölümleri hak etmiş sayılamazlar. Teminat ipoteklerinin satış anında kaldırılmış olmaları, satın alan üçüncü kişilere hak bahşetmez. Henüz inşaat aşamasında bağımsız bölüm satın alan davalı üçüncü kişiler, inşaatın yüklenici tarafından bitirilmesi halinde hak sahibi olacaklarını bilmeleri gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

28. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A. Ş., B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 22-28; Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 26-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, tapu siciline güvenerek bedeli mukabilinde satın aldığı arsa payının yargısal bir kararla iptal edildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin tarafı olmadığı gibi uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde arsa sahipleri ile yüklenici tarafından el birliğiyle binanın yapılmakta olduğunu belirtmiştir. Başvurucuya göre kendisi bu sözleşme bakımından iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olmasına rağmen arsa sahiplerince açılan davada haksız bir Mahkeme kararıyla mülkü elinden alınmıştır. Başvurucu sonuç olarak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi kapsamında açılan davada Mahkeme kararıyla arsa payının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yanında adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun temel iddiası, uyuşmazlık konusu taşınmazdaki arsa payının iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı dışındaki diğer bütün iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

34. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26). Somut olayda başvurucunun uyuşmazlık konusu taşınmazın arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi kapsamında yükleniciye devredilen inşa edilecek yapının bir bağımsız bölümüne ilişkin arsa payını tapuda satın aldığı görülmektedir. Yargıtay,üçüncü kişilere satılan bu bağımsız bölümler üzerinde üçüncü kişilerin malik olabilmesinin halef oldukları yüklenicinin sözleşmeden doğan tüm yükümlülüğünü yerine getirmesine bağlı olduğunu kabul etmektedir (bkz. § 27). Bununla birlikte Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanındaki mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından

bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31).

35. Olayda uyuşmazlık konusu taşınmaz, tapuda başvurucu adına tescil edilmiştir. Ancak Yargıtay içtihatlarına göre yüklenicinin arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin gerektirdiği edimleri ifa etmesi hukuken imkânsız hâle geldiğinden arsa malikinin iade hakkının doğduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla derece mahkemelerince iptal edilmeden önce taşınmazın başvurucu adına tapuda kayıtlı olduğu ve ayrıca başvurucunun bu arsa payını tapuda satın alırken karşılığında parasal bir değer ödediği de dikkate alındığında Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında başvurucunun korunması gereken ekonomik bir menfaatinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

36. Başvuru konusu olayda, başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp özel kişiler arası bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuruda, devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

a. Genel İlkeler

37. Bireysel başvuru devlet tarafından kamu gücü kullanılarak bireylerin temel haklarına yapılan müdahaleler sonucu meydana gelen hak ihlallerini gidermek amacıyla ihdas edilmiş ikincil bir koruma mekanizması olmakla birlikte kimi durumlarda özel kişiler arası ilişkiler sonucu özel kişilerin birbirlerinin haklarına yaptıkları müdahalelerde devlete atfedilebilecek sorumluluklar bulunabilmektedir. Bu durumlarda bireysel başvuru konusu yapılan dava sadece adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmekle kalmayıp özel kişiler tarafından başlatılan süreç sonucu etkilenen diğer haklar yönünden de incelenebilir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, § 34).

38. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet güvencesi, mülkiyet hakkına yönelik kamu gücü tarafından gerçekleştirilen müdahalelerin yanı sıra kimi durumlarda özel hukuk kişilerince yapılan müdahalelere karşı da anayasal koruma sağlamaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkı devlete, müdahalede bulunmama biçimindeki negatif yükümlülüğün yanında üçüncü kişilerden gelebilecek müdahalelere karşı malike koruma sağlama şeklindeki birtakım pozitif yükümlülükler de yüklemektedir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş., § 42).

39. Devletin bu tür haksız müdahalelere karşı bireylerin mülkiyet hakkının korunması için etkili iç hukuk yolları ihdas ederek yapılan müdahalelere karşı özellikle mahkemelere başvurmak suretiyle koruma talep edebilmelerini sağlaması ve yapılacak yargılamalarda özel kişilerin çatışan hakları arasında tercih yaparken anayasal yorumla mahkemelerce temel hakların korunması gerekmektedir. Böylelikle devlet, etkili bir iç hukuk yolu ihdas ederek adalet ve hakkaniyete uygun bir yargılama ortamı oluşturup üzerine düşen görevi yerine getirmiş olacaktır (Türkiye Emekliler Derneği, § 39).

40. İki özel kişinin mülkiyet hakkının çatıştığı durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve -somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak- derece mahkemelerine ait bir yetkidir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir netice doğuracak şekilde sonuçlandırılmaması gerekir. Diğer bir ifadeyle kamu otoritelerince ve özellikle yargı organları tarafından daha üstün değerde görülen bir hakkın teslimi için diğer taraf aleyhine sonuç doğuracak birtakım tasarruflarda bulunulması

mümkün ve gerekli ise de bu durum, uyuşmazlığın diğer tarafının tamamen korumasız bırakılması gerektiği anlamına gelmez. Hukuk sisteminin her iki tarafın menfaatlerini dengeleyecek mekanizmalar üretmesi gerekmektedir. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine ölçüsüzlük oluşması, pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Menfaat dengesinin adil bir şekilde kurulup kurulmadığının değerlendirilmesinde somut olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkanlar ile tarafların tutum ve eylemleri gözönünde bulundurulur.

41. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceler sunan yargısal yolları da kapsayan etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, § 41).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri 818 sayılı mülga Kanun ve 6098 sayılı meri Kanun'da düzenlenmeyen isimsiz sözleşmelerden olup bu sözleşmelerin hüküm ve uygulanma koşulları Yargıtayın istikrar kazanmış içtihatlarıyla açıklığa kavuşmuştur. Yargıtay içtihatlarında, arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin arsa sahibi veya sahipleri ile yüklenici arasında yapılan ve eser sözleşmelerinin bir türü olan sözleşme tipi olduğu açıklanmıştır. Buna göre arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri; yüklenicinin maliyeti kendisi tarafından sağlanarak arsa malikinin arsası üzerine bina yapım işini üstlendiği, arsa malikinin ise bedel olarak binadaki bir kısım bağımsız bölüm mülkiyetini yükleniciye geçirmeyi vaat ettiği sözleşmelerdir. İnşaat yapım sözleşmelerinde yüklenicinin ana borçlarının bir inşaat (eser) meydana getirme ve bu eseri iş sahibine teslim etme borçları olduğu kabul edilmiştir. Buna karşılık bu tür sözleşmelerde iş sahibinin de arsa üzerinde meydana getirilen esere karşılık “arsa payı devri” suretiyle bir bedel ödemeyi asli edim olarak borçlandığı belirtilmektedir. Bu sözleşmelerde iş sahibinin ödeyeceği ücret (bedel), arsa sahibi tarafından ayni olarak ödenmektedir. Yargıtay ayrıca eser sözleşmelerinin niteliği gereği iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olduğunu, temerrüt hâlinde de uyuşmazlık tarihi itibarıyla yürürlükte olan 818 sayılı Kanun'un 106-108. maddelerinin (6098 sayılı Kanun'un 123-125. maddeleri) uygulanacağını belirtmektedir. Diğer taraftan Yargıtay içtihatlarında, yüklenicinin alacağın temliki hükümlerine göre arsa paylarını yazılı şekil koşuluyla satabileceği ve yükleniciden arsa payını satın alan kişilerin ise yüklenicinin halefi oldukları kabul edilmiştir (bkz. §§ 24-27).

43. Somut olayda başvurucunun tapuda satın aldığı arsa payı Mahkeme kararıyla iptal edilmiştir. Ancak derece mahkemelerinin tespit ettiği üzere başvurucu, uyuşmazlık konusu taşınmaz üzerinde inşa edilecek bağımsız bölümlere ait arsa payını yükleniciden satın almıştır. Dolayısıyla başvurucu, yüklenicinin halefi sıfatıyla taşınmazın malikleri ile yüklenici arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin tarafı olarak görülmüştür. Ancak bu sözleşme doğrultusunda yüklenicinin kendisine düşen asıl edimi yani inşaatı yapma edimini yerine getirmediği tespit edilmiştir. Bu durum nedeniyle daha önce edimini yerine getirmiş olan taşınmaz malikleri, temerrüt hükümlerine dayalı olarak sözleşmenin feshini talep etmişlerdir. Derece mahkemeleri de bu gerekçeyle ilgili hukuk kuralları gereğince sözleşmenin feshine ve tapunun iptaline karar vermiştir. Derece mahkemelerine göre başvurucu, yapıyı satın alırken inşaatın henüz tamamlanmadığını ve ileride inşa edilecek bir bağımsız bölüme ait arsa payını satın aldığını bilebilecek durumdadır (bkz. §§ 13, 14). Başka bir deyişle henüz inşaat hâlinde olan bir yapının

bağımsız bölümünü satın alan başvurucunun inşaatın tamamlanamaması durumunda yükleniciden satın alınan arsa paylarının iade edilmesini öngörmesi gerektiği kabul edilmektedir (bkz. § 27). Gerçekten de başvurucunun inşa edilecek bir bağımsız bölüme ait arsa payını satın aldığı tapu kaydından açıkça anlaşılmaktadır. Böyle bir arsa payını satın alan başvurucu; yüklenicinin halefi olduğundan taşınmaz maliklerine karşı, düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi çerçevesinde yüklenicinin haklarına sahip olmuş ancak öte yandan yine bu sözleşme kapsamında yüklenicinin edimlerinden de sorumlu tutulmuştur.

44. Olayda arsa payını yükleniciden satın alan başvurucu ile arsa sahibinin menfaatlerinin çatışması söz konusudur. Başvurucunun hukuka uygun bir şekilde satın aldığı arsa payı, arsa sahibinin mülkiyet hakkının korunması amacıyla iptal edilmiştir. Mahkemenin iptal kararının, yükleniciden arsa payını satın alan kişilerin yüklenicinin halefi oldukları yolundaki Yargıtay içtihadına uygun olduğu anlaşılmaktadır. Hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerine ait bir yetki olduğundan Anayasa Mahkemesinin Yargıtayın bu içtihadına karışamayacağı kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu içtihadın etkilerini ve menfaatler dengesinde bir taraf aleyhine aşırı orantısızlığa yol açıp açmadığını irdelemekten ibarettir.

45. Malik olacağını düşünerek hukuken yasak olmayan, henüz inşasıtamamlanmamış bir konutusatın alan başvurucunun tapusunun sonradan arsa malikinin menfaatlerini korumak amacıyla iptalinin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği açıktır. Arsa sahibinin menfaatlerini korumak için bile olsa konutu satın alan başvurucunun tamamen korumasız bırakılması düşünülemez. Hukuk sisteminin her iki tarafın menfaatlerini dengeleyecek mekanizmalar üretmesi ve bu bağlamda tapusu iptal edilen kişiye bazı imkânlar tanımış olması gerekmektedir. Başvurucunun borçlar hukuku kurallarına göre arsa payını satan kişi ve yükleniciye karşı dava açma ve zararını tazmin etme imkânı bulunmaktadır (bkz. §§ 23, 24). Dolayısıyla başvurucunun tamamen korumasız bırakılmayıp menfaatlerinin tatmin edici ölçüde gözetildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

46. Öte yandan başvurucu, uyuşmazlığa konu yargılamada kendisini vekil ile temsil ettirmiş ve davalı sıfatıyla Mahkeme önünde itiraz ve savunmalarını ortaya koyup delillerini sunabilmiştir. Derece mahkemelerince de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan, öngörülebilir, ulaşılabilir ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir hukuksal çerçeve kapsamında delillerin değerlendirildiği ve hukuk kurallarının yorumlanarak sonuca varıldığı görülmektedir.

47. Sonuç olarak yukarıda da değinildiği üzere -mülkiyet hakkının korunması çerçevesinde başvurucunun zararını tazmin edebilme imkânının mevcut olduğu da dikkate alındığında- mülkiyet hakkına ilişkin şikâyet yönünden açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

49. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

51. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak da -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

52. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

53. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 8 yıl 4 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

55. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

56. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

58. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki taraf sayısı da gözetilerek- başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.300 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Düzce 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2005/703, K.2012/577) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜRKAN KAÇAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/11855 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜRKAN KAÇAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11855)

Karar Tarihi: 13/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 27/10/2017 - 30223

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucular : 1. Gürkan KAÇAR

2. Sevim İÇÖZ

3. Hüseyin KAÇAR

Vekili : Av. Zeynel GÜVENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, zihinsel engelli bir çocuğun demir yolu hattı üzerinde bulunan yüksek gerilim hattı kablolarından geçen elektrik akımına kapılarak ağır şekilde yaralanması ve bu olaya ilişkin tazminat davasının makul sürede yürütülmeyerek reddedilmesi nedenleriyle yaşama ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, olay tarihinde Eskişehir'de yaşamaktadır. 1/1/1990 doğumlu olan başvurucu Gürkan Kaçar, diğer başvuruculların çocuğu olup zihinsel engellidir.

10. Başvurucu Gürkan Kaçar 8/7/2004 tarihinde bir köprünün altından geçen demir yolunda oynarken elektrik akımına kapılarak ağır şekilde yaralanmıştır.

A. Ceza Soruşturması Süreci

11. Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) olaya ilişkin soruşturma başlatmıştır.

12. Bu soruşturmada ifadeleri alınan başvurucular; demir yolunu caddeden ayıran duvarın yıkık olduğunu, başvurucu Gürkan Acar'ın da demir yoluna bu yıkık bölümden girdiğini söylemişlerdir.

13. Başvurucu Gürkan Kaçar 15/7/2004 tarihinde verdiği ifadesinde; köprünün altında gezerken uzun bir tel çubuk bulduğunu, bu çubukla köprünün yıkık duvarlarında oynarken birdenbire elektrik akımına kapıldığını hissettiğini, sonrasını ise hatırlamadığını belirtmiştir.

14. Başvurucu Sevim İçöz 1/3/2005 tarihinde verdiği ifadesinde, zihinsel engelli olan oğlunun olay günü evden tek başına ayrıldığını belirtmiştir. Başvurucu; ifadesinde olay yerinin ilerisinde bulunan ve demir yolu raylarını çevreleyen duvarların yıkık olduğunu, buradan rahatlıkla demir yoluna inilebildiğini, ayrıca duvarın yıkık olan kısmının yol olarak kullanılıp yakındaki pazar yerine buradan gidilip gelindiğini de ifadesine eklemiştir.

15. Kolluk görevlileri, olay yerine giderek incelemede bulunmuş ve bu konuda bir tutanak düzenlemişlerdir. Bu tutanağa göre olay yerinde, trenlerin enerjisini sağlayan ve yerden yüksekliği yaklaşık 4,5-5 metre olan bir yüksek gerilim hattı bulunmaktadır. Bu hattın üzerinde elektrik şase (temas) izi ile bu izin tam altında kalan rayın üzerinde yanma izi ve is, ayrıca aynı bölgedeki rayların üzerinde 5 metre uzunluğunda metal bir boru ile bu borunun uç kısmında da elektrik şase izi görülmektedir. Tutanakta, demir yolunda bulunan köprü ayaklarındaki topraklama kablolarının bir kısmının yerinden kopmuş ve dışarıya sarkmış olduğu da belirtilmiştir.

16. Başvuru dosyasında, başvurucu Gürkan Kaçar'ın hastaneye ne şekilde ulaştırıldığı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesinin 16/9/2004 tarihli adli muayene raporuna göre başvurucunun vücudunda 2. ve 3. derecede yanıklar meydana gelmiştir. Aynı rapora göre başvurucu; olay nedeniyle hayati tehlike geçirmiş, ayrıca on beş gün işinden ve gücünden kalacak şekilde yaralanmıştır.

17. Cumhuriyet savcısı olaydan beş ayı aşkın bir süre sonra16/12/2004 tarihinde refakatine

bir teknik bilirkişi alarak olay yerinde incelemeler yapmış ve bu incelemeler sonucunda demir yolunun sol tarafında bulunan beton korkuluk üzerinde köprü korkulukları topraklama kablosunun bulunup bu topraklamanın muhafaza edildiğini, ayrıca demir yolunun her iki yönünde de cadde ile irtibatını kesen demir korkulukların yer aldığını tespit etmiştir.

18. Makine mühendisi olan bilirkişi M.G., olay yeri incelemesi sonrasında hazırladığı 27/12/2004 tarihli raporunda, başvurucu Gürkan Kaçar'ın olayda tam kusurlu olduğunu tespit ettiğini belirtmiştir.

19. Cumhuriyet Başsavcılığı 6/5/2005 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yollarında (TCDD) tesisler şefi olarak görev yapan Ö.Y. hakkında tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu yaralanmaya sebebiyet vermek suçundan kamu davası açmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığının söz konusu kamu davasını hangi delili dayanak alarak açtığı başvuru belgelerinden anlaşılamamıştır.

20. Eskişehir 2. Asliye Ceza Mahkemesi (Asliye Ceza Mahkemesi) tarafından yürütülen yargılama sırasında bir üniversitenin elektrik-elektronik fakültesinde öğretim elemanı olarak görev yapan bilirkişilerce hazırlanan 26/8/2005 tarihli raporda da başvurucuGürkan Kaçar'ın olayda tam kusurlu olduğubelirtilmiştir.

21. Asliye Ceza Mahkemesi 10/10/2005 tarihinde, sanığın beraatine karar vermiş; temyiz incelemesini gerçekleştiren Yargıtay 9. Ceza Dairesi 17/4/2007 tarihinde bu kararı onamıştır.

B. Tazminat Davası Süreci

22. Başvurucular 7/7/2005 tarihinde TCDD'ye başvurarak olayda hizmet kusurunun olduğunu ve bu nedenle maddi ve manevi zararlara uğradıklarını ileri sürerek toplamda 50.000 TL tazminat ödenmesini TCDD'den talep etmiş; bu taleplerine cevap alamayınca da 28/10/2005 tarihinde Eskişehir 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) aynı taleplerini içeren bir tazminat (tam yargı) davası açmışlardır.

23. İdare Mahkemesi 13/11/2006 tarihinde, zarar ile idari eylem arasında nedensellik bağı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(...)

Söz konusu olayda davacılardan [başvurucular] Gürkan Kaçar ve Sevim Kaçar'ın verdiği ifadeler ile görevlipolislerin tuttuğu tespit tutanağından da anlaşılacağı üzere davacı [başvurucu] Gürkan Kaçar'ın; olay günü bahsi geçen bölgeye tren raylarını çevreleyen duvarın yıkılmış olan kısmından girdiği, Muttalıp Köprüsü ayaklarında bulunan topraklama iniş boruları ve kablolarından birinin kopmuş vaziyette bulduğu ve oynamak için koparark aldığı, bu boruyu tren yolu üzerindeki kataner hattına değdirmesi sonucu elektrik çarpması sonucu yaralandığı görülmektedir.

Bu durumda idarenin her ne kadar tren yolu çevresindeki duvarların bakım ve onarımından sorumlu olduğu kabul edilse de, bu duvarların asıl amacının insanların ve diğer canlıların tren yoluna girmesi sonucunda oluşabilecek tren kazalarını önlemek olduğu, davacı Gürkan Kaçar'ın 15 [14] yaşında ve zihinsel özürlü bir çocuk olmasından bahisle sürekli bakım ve gözetim altında olması gerektiği halde, olay tarihinde yalnız olarak girilmesi yasakbölgede oynadığı, metal boruyu elektrik hattına dey[ğ]dirmek suretiyle kendi fiili sonucu bahsi geçen

olaya sebebiyet verdiği göz önüne alınarak, zarar ile idari eylem arasında nedensellik bağı bulunmadığı ve olayda maddi ve manevi tazminat koşulların oluşmadığı görüldüğünden davanın reddi gerektiği (sonucuna ulaşılmıştır)."

24. Başvuruculaların temyiz talebini inceleyen Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 22/12/2010 tarihinde, dava konusu olayın meydana gelmesinde davacılar Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın gözetim ve denetim sorumluluklarını gereğince yerine getirmemeleri şeklinde gerçekleşen kusurlarının yanında idarenin de hizmet kusurunun bulunup bulunmadığının tespiti bakımından idare personeli (Ö.Y.) hakkında açılan kamu davasındaki bilgi ve belgelerin de incelenmesi gerektiği gerekçesiyle söz konusu kararı bozmuştur.

25. Bozma kararı üzerine yeniden yapılan yargılama sonucunda İdare Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesinin söz konusu dava dosyasını getirterek inceledikten sonra 23/9/2011 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(...)

... Üniversitesi öğretim elemanlarınca yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda da; olayın girilmesi yasaklanmış, güvenlik tedbiri ile sınırlandırılmış bir bölgeye girilmesi ve eline geçirdiği 5 metre boyundaki boruyu yüksek gerilim hattına tehlikeli bir şekilde yaklaştırması sonucu meydana geldiği, bu şekilde meydana gelen bir olayda alınabilecek bir tedbirin bulunmadığı, bu hali ile mağdurun 8/8 [tam] kusurlu bulunduğunun belirlendiği...

Gürkan Kaçar [başvurucu] ile Sevim Kaçar’ın [başvurucu] verdiği ifadeler ile polislerin tuttuğu tespit tutanağından da anlaşılacağı üzere, Gürkan Kaçar’ın, olay tarihinde bahsi geçen bölgeye tren raylarını çevreleyen duvarın yıkılmış olan kısmından girdiği, Muttalip Köprüsü ayaklarında bulunan topraklama iniş borusu ve kablolarından birisini kopmuş vaziyette bulduğu veya oynamak için koparak yerinden aldığı, bu boruyu tren yolu üzerindeki kataner hattına değdirmesi sonucu, elektrik çarpması nedeniyle yaralandığı görülmektedir. Davalı idarenin her ne kadar tren yolu çevresindeki duvarların bakım ve onarımından sorumlu olduğu kabul edilsede, duvarların asıl amacının insanların ve diğer canlıların tren yoluna girmesi sonucu oluşabilecek tren kazalarını önlemek olduğu, davacı Gürkan Kaçar’ın ise 15 [14] yaşında ve zihinsel özürlü bir çocuk olmasından bahisle sürekli bakım ve gözetim altında olması gerektiği halde olay tarihinde yalnız olarak girilmesi yasak bölgede oynadığı, metal boruyu elektrik hatlarına yaklaştırmak suretiyle kendi fiili sonucu bahsi geçen olaya sebebiyet verdiği göz önüne alınarak, bu durum Eskişehir Asliye [2.] 2. [Asliye] Ceza Mahkemesi’nin yukarıda verilen kararı ile birlikte değerlendirildiğinde, uğranıldığı ileri sürülen zarar ile idari eylem arasında nedensellik bağı bulunmadığı ve olayda maddi ve manevi tazminat koşulların oluşmadığı görüldüğünden, davanın reddi gerektiği (sonucuna ulaşılmıştır).”

26. Başvurucular tarafından temyiz edilen bu karar, Daire tarafından 18/4/2013 tarihinde onanmış; başvuruculların karar düzeltme talebi de Dairenin 14/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

27. Nihai karar, başvuruculara 23/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucular 14/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun “İptal ve tam yargı

davaları” kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Birleşmiş Milletler Belgeleri

29. 9/12/1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanun'la uygun bulunarak 27/1/1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 20/11/1989 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 1., 3. ve 6. maddelerinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Madde 1- Bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.

Madde 3- 1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

2. Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

(...)

Madde 6- 1. Taraf Devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul ederler.

2. Taraf Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.”

30. 3/12/2008 tarihli ve 5825 sayılı Kanun'la uygun bulunarak 18/12/2008 tarihli ve 27084 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 30/3/2007 tarihli BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nde, engellilerin insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmenin, korumanın, sağlamanın ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirmenin amaçlandığı belirtilmiştir. Sözleşme'de engelli kişiler, çeşitli engellerle karşılaşmaları hâlinde diğerleriyle eşit bir şekilde topluma tam ve etkili şekilde katılmalarını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal sakatlığı olan kişiler olarak tanımlanmıştır.

31. BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"İşbu Sözleşme'nin dayandığı ilkeler şunlardır:

(...)

(c) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması;

(...)"

32. BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Engelli çocuklar" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"1. Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alacaktır.

2.Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde, çocuğun üstün yararının gözetilmesine öncelik verilecektir.

(...)."

33. BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin "Yaşama hakkı" kenar başlıklı 10. maddesişöyledir:

"Taraf Devletler her insanın yaşama hakkına sahip olduğunu yeniden onaylayarak engellilerin bu haktan etkin ve diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanmalarını sağlayacak gerekli tüm tedbirleri alır."

2. Avrupa Konseyi Belgeleri

34. 18/1/2001 tarihli ve 4620 sayılı Kanun'la uygun bulunarak 2/5/2002 tarihli ve 24743 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/1/1996 tarihli Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin7. maddesi şöyledir:

"Çocuğu ilgilendiren davalarda gereksiz gecikmelerden kaçınmak için adli makam süratli hareket edecek ve vermiş olduğu kararların hızlı bir şekilde uygulanması için gerekli usule müteallik düzenlemeler yapılacaktır. Acil durumlarda, uygun ve gerekli ise, adli makam, kararlarının gecikmeden uygulanmasını öngören kararlar alma yetkisine sahip olacaktır."

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygıyükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar"

36. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. ..."

37. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında; Sözleşme'nin 2. maddesinin ilk cümlesinin, devletlerin yalnızca kasti ve hukuka aykırı ölüme sebebiyet vermekten kaçınmasını değil aynı zamanda kendi egemenlik yetkileri içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarına dair devletlere pozitif yükümlülük yüklediği de hatırlatılmaktadır (L.C.B/İngiltere, B. No: 23413/94, 9/6/1998, § 36).

38. AİHM'e göre Sözleşme'nin 2.maddesi,devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının bulunduğu durumlarda devlete elindeki tüm imkânları kullanarak yaşama hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak yeterli yargısal veya diğer tedbirleri alma görevi yüklemektedir (Osman/İngiltere, B. No: 23452/94,28/10/1998, § 115; Paul ve Audrey Edwards/İngiltere, B. No: 46477/99, 14/3/2002, § 54). Mahkeme, bu yükümlülüğün -kamusal olsun veya olmasın- yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından da geçerli olduğu kanaatindedir (Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99,31/11/ 2004, § 71).

39. AİHM,Ciechonska/Polonya (B. No: 19776/04, 14/6/2011, § 67) kararında devletin yaşama hakkını güvence altına alma görevinin; kamuya açık alanlarda bireylerin güvenliğini

sağlamaya yönelik makul tedbirler almayı ve ciddi bir yaralanma ya da ölüm olayının yaşanması durumunda olayların tespit edilmesi, hatalı kişilerin sorumlu tutulması ve mağdura uygun telafinin sağlanması bakımından yeterli nitelikteki yasal yolların mevcut olduğunu güvence altına alan etkili ve bağımsız bir adli sisteme sahip olmayı kapsadığını kaydetmiştir.

40. Ancak AİHM'e göre Sözleşme'nin 2.maddesikapsamında, yetkililerin pozitif yükümlülükleri mutlak/koşulsuz değildir. Yaşama yönelik varsayılan her tehdit, yetkilileri riski önlemek için özel önlemler almaya zorlamaz. Özel önlemler alma yönünde bir görev, sadece yetkililerin yaşama yönelik gerçek ve yakın bir riskin bulunduğunu bildikleri ya da bilmeleri gerektiği ve yetkililerin durum üzerinde belirli derecede hâkimiyetlerinin bulunduğu hâllerde ortaya çıkar (Finogevov ve diğerleri/Rusya, B. No: 18299/03 ve 27311/03,20/12/ 2011, § 209).

41. Diğer taraftan söz konusu pozitif yükümlülük; modern toplumların güvenliğini sağlamadaki zorluklar, insan davranışlarının öngörülemezliği ve belirli bir faaliyete ilişkin tercihlerin önceliklere ve kaynaklara göre yapılması gerektiği akılda tutularak yetkililere imkânsız veya aşırı bir sorumluluk yüklemeyecek şekilde yorumlanmalıdır (Finogevov ve Diğerleri,§ 209; Makaratzis/Yunanistan, B. No: 50385/99,20/12/2004,§ 69).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaın İddiaları ve Bakanlığın Görüşü

43. Başvurucular; zihinsel engelli bir çocuk olan başvurucu Gürkan Kaçar'ın, demir yolu hattındaki güvenlik duvarlarının yıkılmış ve gerekli güvenlik önlemlerinin alınmamış olması nedeniyle kablolardaki elektrik akımına kapılarak yaralanmasına ve olayda idarenin bu şekilde hizmet kusuru bulunmasına rağmen açtıkları tazminat davasının çok uzun bir süre sonra reddedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve ihlallerin tespiti ile manevi tazminata karar verilmesi taleplerinde bulunmuşlardır.

44. Bakanlık görüşünde, başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte, başvurucu Gürkan Kaçar'ın elektrik akımına kapılarak ağır bir şekilde yaralanmasının idarenin hizmetinin kötü işlemesi nedeniyle meydana gelip gelmediğinin eksik araştırma nedeniyle belirlenmediği ve devletin, tehlikeli faaliyetlerden olan demir yolu ulaşım faaliyetini gerçekleştirdiği sırada söz konusu tren hattının çevre güvenliğine ilişkin her türlü makul tedbiri -tren raylarının girilmesi yasak bölge olduğuna ilişkin uyarı levhasının bulundurulması gibi- alıp almadığının araştırılmadığı belirtilmiştir. Görüşte ayrıca, olaya ilişkin davanın çok uzun bir süre sonra tamamlanabilmesinin de yaşama hakkının ihlali olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

45. Başvurucular; Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında söz konusu demir yollarının bulunduğu bölgede herhangi bir güvenlik önlemi alınmadığının ilgili soruşturma ve dava dosyalarından sabit olduğunu, ayrıca olayın gerçekleşmesinden sonra zaman içinde söz konusu tren raylarının yer altında kaldığını, bu nedenle somut olay bakımından yeniden

bilirkişi incelemesine başvurmanın bir yarar sağlamayacağını ifade etmişlerdir.

2. Değerlendirme

46. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

47. Anayasa'nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

a. Uygulanabilirlik Yönünden

48. Somut olayda başvurucu Gürkan Kaçar hayattadır. Bu nedenle başvuruda öncelikle yaşama hakkını güvence altına alan Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının uygulanabirliği hususunda bir değerlendirme yapmak gerekir.

49. Bir olayda yaşama hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşama hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkündür (Mehmet Karadağ, B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20.)

50. Başvurucu Gürkan Kaçar, yüksek elektrik akımına kapıldığı olaydan yaralı olarak kurtulmuş ise de söz konusu akımın öldürücü niteliği ve başvurucunun fiziksel bütünlüğü üzerinde yarattığı etki diğer unsurlarla birlikte gözönünde bulundurulduğunda başvurunun, bu başvurucu yönünden yaşama hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile bağlantı kurularak bu başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların yaşama hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve söz konusu iddialara ilişkin inceleme de bu çerçevede yapılmıştır.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar Yönünden

51. Zihinsel engelli olması nedeniyle başvurucu GürkanKaçar'ın Eskişehir 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin kararı ile kısıtlanmasına ve başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın velayeti altına alınmasına karar verilmiştir.

52. Bu başvurucular, oğulları Gürkan Kaçar'a velayeten başvuruda bulunduklarını belirtmelerinin yanında olay nedeniyle üzüntü duyduklarından bahisle kendilerinin de yaşama hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler. Bu nedenle başvuruda, her ne kadar yaşama hakkının uygulanabilirliği söz konusu ise de başvuruculaın anılan hak yönünden mağdur statüsüne sahip olup olmadıklarının öncelikle belirlenmesi gerekir.

53. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği

iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. ..."

54. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

55. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

56. Bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla doğrudan mağdur sıfatını taşıyan kişiler olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa'nın ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinden meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de "dolaylı mağdur" sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 53).

57. Bununla birlikte "dolaylı mağduriyet"in ortaya çıkması, somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine bağlı olarak değişebilmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, mağdurun bizzat başvuru yapmasının mümkün olmadığı ve yakın akrabalık ilişkisinin bulunduğu kimi durumlarda -özellikle yaşama hakkının söz konusu olduğu durumlarda- başvuruculaların ihlalden doğrudan etkilenmemiş olmalarına rağmen ihlalden dolaylı olarak etkilenmeleri nedeniyle kendi adlarına başvuru yapabileceklerine karar vermiştir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41; Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014; Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015).

58. Mevcut başvuruda başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar, sadece oğulları Gürkan Kaçar'ın değil kendi yaşama haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Yaşama hakkından dolaylı olarak mağdur olunduğunun ileri sürülebilmesi için yakın akrabalık ilişkisi içinde olunan kişi veya kişilerin olayda yaşamını yitirmesi gerekmektedir. Başvuruculaların oğulları, olayda ölümcül şekilde yaralanmakla birlikte başvuru tarihi itibarıyla hayattadır ve başvuruda bulunma imkânına da sahip olup bu imkânını kullanmıştır. Dolayısıyla bu başvuruculaların yaşama hakkı bakımından doğrudan ya da dolaylı bir mağduriyetleri söz konusu olamaz.

59. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Başvurucu Gürkan Kaçar Yönünden

60. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurucunun yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

61. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşama hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında pozitif yükümlülükler de yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 50).

62. Pozitif yükümlülükler kapsamında devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını, kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır. Devlet, öncelikle yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı ve bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Bu ödev ayrıca bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğünü de içerir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri,§ 51).

63. Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda, kamu makamlarının Anayasa'nın 17. maddesi gereğince öncelikle yetkileri dâhilinde tüm imkânları kullanarak yaşama hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı etkili yasal ve idari tedbirleri oluşturmaları gerektiği ifade edilmelidir. Bu kapsamda anılan yasal ve idari tedbirler, yaşama hakkına yönelik ihlalleri durdurmayı ve gerektiğinde faillerin cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu yükümlülük, yaşama hakkının tehlikeye girebileceği her durum bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

64. Öte yandan yaşama hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirinde olan bir husustur. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbir ile yerine getirilebilir (Bilal Turan ve diğerleri, B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

65. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda makul ölçüler çerçevesinde kamu makamlarının bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlem alması gerekir. Ancak özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında pozitif yükümlülük kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanamaz (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri,§ 53).

66. Devletin yaşama hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır(Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 54). Bu nedenle yaşama hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi, dolayısıyla derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda, Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede bir inceleme yapıp yapmadıklarının Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Perihan Uçar, B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

67. Başvuruya konu olayda, zihinsel engelli ve olay tarihinde çocuk olan başvurucunun demir yolunda bulunan kablolardaki elektrik akımına kapılarak ağır şekilde

yaralandığıtartışmasızdır.

68. Bu noktada öncelikle demir yolu taşımacılığı faaliyetinin niteliği itibarıyla kişilerin yaşamı ve vücut bütünlüğü bakımından birtakım riskler içermesi sebebiyletehlikeli bir faaliyet olduğunu -devletin yaşamı koruma yükümlülüğü bakımından- söylemek gerekir. Bu tehlikeli olma durumu nedeniyle kamu makamları, demir yollarının işletilmesinde gerekli güvenlik tedbirlerini almalı; trenlerin seyrüseferinde veya gar ve benzeri işletmelerde istenmeyen ölüm ve yaralanma olaylarının önüne geçmek için makul ölçüler çerçevesinde gerekenleri yapmalıdır.

69. İfade edilmesi gereken bir diğer husus da çocuklar, bedensel veya zihinsel engelliler ya da benzeri durumda olan diğer kişilerin bu tür tehlikeli faaliyetlere karşı korunmayadiğer kişilere göre daha fazla muhtaç olduklarıdır. Başka bir ifadeyle çocuklar ve zihinsel engelliler, yetişkinlerin sahip olduğu muhakeme yeteneğine sahip olmadıklarından özel olarak korunmaya muhtaçtır. Çocuklardan ve zihinsel engellilerden olaylara ve özelde kendilerine yönelen tehlikeye karşı yetişkinlerden gösterilmesi beklenen asgari davranışları sergilemelerini beklemek mümkün değildir.

70. Söz konusu yükümlülük, özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği nazara alınarak kamu makamları üzerinde aşırı bir yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalı (bkz. § 65) ise de anılan makamların tehlike içeren faaliyetleri yürütürken insan davranışlarına ilişkin öngörülerinde çocukları, zihinsel engellileri ve özel korunmaya muhtaç olan diğer kişilerözellikle dikkate almaları ve buna göre belirleyecekleri elverişli idari tedbirleri derhâl uygulamaya koymaları gerekmektedir. Başka deyişle kamu makamları, kişilerin yaşamının ve vücut bütünlüklerinin korunması için gerekli tedbirleri alırken özel korunmaya muhtaç kişileri de dikkate alarak davranmalıdır.

71. Dolayısıyla devletin yaşamı koruma yükümlülüğü açısından yapılacak olan değerlendirmelerde, çocukların ve zihinsel engellilerin bedensel ve ruhsal gelişimlerini dikkate almak ve buna göre bir sonuca varmak gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, daha önce yapılan benzer bireysel başvurularda da yaşamı korumaya yönelik alınması gerekli tedbirlerin niteliğini belirlerken çocukların söz konusu özelliklerini gözetmiş ve buna göre bir sonuca varmıştır (Salih Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6585, 18/9/2014; Adem Ülgen ve diğerleri, B. No: 2013/6581, 25/2/2015).

72. Aksinin kabulü çocuk veya engelli olmaları nedeniyle özel korunmaya muhtaç olduklarında şüphe bulunmayan kişilere, herhangi bir engeli olmayan yetişkinlerden beklenebilecek davranışlar sergileme yükümlülüğü yükleyecektir. Böyle bir kabul ise devletin, çocukların ve engellilerin hayatta kalması için mümkün olan azami çabayı göstermesine ve engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanmasına ilişkin ödevleri ile bağdaşmaz.

73. Bu açıklamalardan sonra somut olaya dönüldüğünde olaya ilişkin ceza soruşturmasında, meydana gelmesinden beş ayı aşkın bir süre sonra gerçekleştirilen keşif ve sonrasında düzenlenen bilirkişi raporunda başvuruculaın olay yerindeki duvarın yıkık olduğuna ve başvurucu Gürkan Kaçar'ın demir yoluna buradan girdiğine ilişkin beyanlarının dikkate alınıp alınmadığı, başka deyişle gerçekleştirilen keşif sırasında tespit edilen güvenlik tedbirlerine ilişkin durumun olayın gerçekleştiği tarihte de söz konusu olup olmadığının araştırılıp araştırılmadığı anlaşılamamıştır. Diğer taraftan söz konusu keşif ve raporda, başvurucu Gürkan Kaçar'ın nasıl olup da olay yerine girebildiğine ve elektrik akımına kapıldığına ilişkin yeterli bir açıklama da bulunmamaktadır (bkz. §§ 17, 18).

74. Bununla birlikte olaya ilişkin tazminat davasında, başvurucunun olayın gerçekleştiği bölgeye tren raylarını çevreleyen duvarın yıkılmış olan kısmından girdiği, burada bulunan köprüdeki elektrik kablolarından birini kopmuş şekilde bulduğu veya oynamak için koparak yerinden aldığı bu kabloyu tren yolu üzerindeki kataner hattına değdirmesi sonucu elektrik çarpması nedeniyle yaralandığı kabul edilmiştir (bkz. §§ 23, 25).

75. Bu noktada ifade edilmelidir ki devletin yaşamı korumaya ilişkin yükümlülüğü, tehlikeye karşı aşırı tedbirsiz davranan kişiler bakımından da sınırsız bir şekilde söz konusu olamaz. Ayrıca bu yükümlülük, her durumda ve koşulda tehlikeye karşı mutlak bir güvenlik sağlamayı da garanti etmez. Bununla birlikte kamusal makamların gerekli güvenlik tedbirlerini almaları gerekirken almamaları hâlinde özellikle özel korunmaya muhtaç kişilerin bu tedbirsizliğinin anılan makamların sorumluluklarını tamamen ortadan kaldırmayacağını da belirtmek gerekir.

76. Olaylara ve özelde kendisine yönelen tehlikeye karşı herhangi bir engeli bulunmayan yetişkinlerden göstermesi beklenen asgari davranışları sergileyerek belli ölçülerde tedbirli olması kendisinden beklenemeyecek olan zihinsel engelli çocuk başvurucu Gürkan Kaçar'ın yıkılmış şekilde bırakıldığı anlaşılan güvenlik duvarından tehlikeli bölgeye girebildiği ve buradaki açıkta bırakılan elektrik kablolarından elektrik akımına kapılarak ağır şekilde yaralandığı başvuruya konu olayda, idarenin gerekli güvenlik tedbirlerini almadığı gözetilmeksizin tedbirsiz davrandığından bahisle tam kusurlu olarak görülmesi ve meydana gelen ağır zarara katlanmasının gerektiğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

77. Sonuç olarak somut olayda kamu makamlarının yaşama yönelik öngörebilecekleri gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu, anılan makamların bu tehlikeyi önleyebilmek için makul ölçüler çerçevesinde kendilerinden beklenebilecek herhangi bir tedbiri almadıkları kanaatine varılmıştır.

78. Öte yandan somut olay, yaşama ilişkin etkili yargısal korumanın sağlanıp sağlanmadığı bakımından da değerlendirilmelidir. Olaya ilişkin dava, yaklaşık dokuz yıl sonra sonuçlandırılabilmiş ve söz konusu davada, yürütülen tehlikeli faaliyete ilişkin gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmadığı ve başvurucunun zihinsel engelli bir çocuk olduğu ileebeveyninin tehlikeli alanda oynamasına izin vermesinin idarenin sorumluluğunu tamamen ortadan kaldırmayacağı gözetilmemiş ve başvurucu, tedbirsiz davranışta bulunduğu gerekçe gösterilerek olayda tam kusurlu kabul edilmiştir.

79. Söz konusu davadaki bu kabulün yukarıda ifade edilen yaşamı koruma yükümlülüğüne ilişkin ilkeler ile açıkça bağdaşmamasının yanında yetkili mercilerin makul süratte hareket etmek adına olaya gösterdikleri tepkinin derecesinin de yeterli olmadığı görülmüştür. Şöyle ki söz konusu davanın ilerlemesine engel olan herhangi bir unsur ya da güçlük bulunmamaktadır. Ayrıca dava, bu derece uzun sürmesine sebebiyet verecek nitelikte bir karmaşıklığa da sahip değildir. Bu nedenle, söz konusu davada yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşama hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine neden olabilecek şekilde makul süratle hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

80. Oysa bu konuda azami oranda hassasiyet gösterilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve adalete olan güvenin sarsılmaması açısından kritik bir öneme sahiptir.

81. Tüm açıklamalar ışığında söz konusu davanın yaşama yönelik gerçek bir tehlikeye karşı

etkili yargısal koruma sağlama ilkesiyle açıkça bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

82. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın İddiaları ile Bakanlığın Görüşü

83. Başvurucular, oğullarının yaralanmasıyla sonuçlanan ve davacısı oldukları olaya ilişkin tazminat davasının makul sürede tamamlanmadığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

84. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

85. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalar ile hukuk sisteminde yer alan mevzuat hükümleri gereğince "kamu hukuku" alanına dâhil olan ancak sonucu itibarıyla medeni haklar ve yükümlülükler üzerinde belirleyici olan uyuşmazlıkları konu alan davaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesince makul sürede yargılanma hakkının adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil olduğu kabul edilerek bir davadaki yargılama süresinin makul olup olmadığının tespitinde davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususların dikkate alınacağı belirtilmiştir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 34-64; Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 54-60).

86. Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alınarak başvurunun değerlendirilmesi sonucunda başvuruya konu davanın -yaşama hakkına ilişkin değerlendirmelerde de ifade edildiği gibi- hukuki meselenin çözümündeki güçlük, maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında karşılaşılan engeller, taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında karmaşık olmaktan çok uzak olduğu anlaşılmıştır. Başvuruculaların tutum ve davranışları ile usule ilişkin haklarını kullanırken özensiz davranmalarıyla yargılamanın uzamasına önemli ölçüde sebep oldukları da söylenemez. Dolayısıyla somut başvuru açısından yaklaşık 9 yıllık yargılama süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

87. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

88. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

89. Başvurucu Gürkan Kaçar 50.000 TL, diğer başvurucular ise ayrı ayrı 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

90. Başvurucu Gürkan Kaçar'ın yaşama hakkının, diğer başvurucular Sevim İçöz ile Hüseyin Kaçar'ın ise makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

91. Yaşama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucu Gürkan Kaçar yönünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

92. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'a müştereken net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

93. Yaşama hakkına ilişkin etkili yargısal koruma yükümlülüğünün makul süratle hareket etme boyutunun da ihlaline karar verildiğinden başvurucu Gürkan Kaçar'a yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama yapılmasıyla giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

94. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,60 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Başvurucu Gürkan Kaçar'ın yaşama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'ın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucu Gürkan Kaçar'ın Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin başvurucu Gürkan Kaçar'ın yaşama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 1. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 1. Başvurucu Gürkan Kaçar'a net 25.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

2. Başvurucular Sevim İçöz ve Hüseyin Kaçar'a net 9.600 TL manevi tazminatın müştereken ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SULHİYE ARZU SARAÇ

B. No: 2014/12114 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SULHİYE ARZU SARAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12114)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Sulhiye Arzu SARAÇ

Vekili : Av. Simge AYBEY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, velayet hakkı sahibi olmasına rağmen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu işlediği iddiasıyla yargılanan başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 26/9/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bildirmiştir.

6. Bakanlık görüşü 11/4/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Velayet Hakkına İlişkin Yargısal Süreç

8. 1968 yılında doğan başvurucu, 26/12/1990 tarihinde H.A. isimli kişi ile evlenmiş ve bu evlilikten 16/4/1998 tarihinde Y.A. isimli bir kız çocuğu dünyaya gelmiştir.

9. Söz konusu evlilik Kartal 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 20/10/1999 tarihli kararıyla sona ermiş ve Y.A.nın velayeti annesi olan başvurucuya verilmiştir.

10. Kızı ile birlikte yaşayan başvurucu, 9/9/2012 tarihinde S. Saraç isimli kişi ile evlenmiştir.

11. Başvurucunun erkek kardeşi ve Y.A.nın dayısı olan H.D., başvurucunun annesi ve Y.A.nın anneannesi olan A.D. ile başvurucunun babası ve Y.A.nın dedesi olan N.D. tarafından başvurucuya karşı 6/9/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 8. Aile Mahkemesinde (Aile Mahkemesi) velayetin değiştirilmesi davası açılmıştır.

12. Söz konusu kişiler dava dilekçelerinde; Y.A.nın çocukluk yılları ile ilköğretim döneminde başarılı bir öğrenci olduğunu, ancak başvurucunun nişanlılık döneminde evden kaçma ve içki içme gibi alışkanlıklar edindiğini, 2012 yılında gerçekleşen evlilik sürecinde ise çocukta kişilik erozyonu, isteksizlik ve okul başarısında hızlı bir performans düşüklüğü meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Y.A.nın yaşadığı bu sorunların kendilerinden gizlendiğini, küçük Y.A.nın cinsel saldırı suçunun mağduru olduğundan, İstanbul Anadolu 4. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davası ile haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Y.A.nın, on üç yaşından itibaren alkol kullanmaya başladığını, gece hayatının bulunduğunu, bu davranışları sık sık tekrarladığını ileri süren davacılar, Y.A.nın nöropsikiyatri kliniğinde altı kez tedavi gördüğünü; ancak, başvurucunun ilgisizliği nedeni ile tedavilerde başarı sağlanamadığını ifade etmişlerdir. Davacılar, Y.A.nın kliniğe yatırılmasına yönelik çabalarının başvurucu tarafından engellendiğini, Y.A.nın alkol, uyuşturucu ve fuhuş batağına sürüklendiğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda, ihtiyati tedbir kararı verilerek başvurucunun velayet hakkının kullanımının durdurulmasını, başvurucu dâhil birkaç kişinin Y.A. ile kişisel olarak görüşmelerinin yasaklanmasını, bu kişilerin Y.A.ya yaklaşmalarının önlenmesi için koruma tedbiri kararlaştırılmasını, H.D.nin geçici olarak Y.A.nın vasisi olarak atanmasını ve başvurucunun velayet hakkının kaldırılmasını talep etmişlerdir.

13. Başvurucu tarafından sunulan cevap dilekçesinde ise ergenliğe girmesi ile birlikte Y.A.nın eve geç gelmeye ve alkol kullanmaya başladığı, bu nedenle tedaviye devam edildiği, bu durumdan davacıların da haberdar olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, tedavi girişimine ve davacıların maddi desteğine rağmen çocuğunun düzelmediğini ve evden kaçtığını belirtmiştir. Ayrıca karakolda verilen ifadelerden kızının birkaç gençle cinsel birliktelik yaşadığını öğrendiğini ve bu kişiler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirten başvurucu, bir anne olarak fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması amacıyla kızını birçok sağlık kurumuna götürdüğünü, kızını hiçbir zaman yalnız bırakmadığını, düzelebileceği umudu ile eski evine geri döndüğünü, eşinden ayrı yaşadığını ileri sürmüştür. Başvurucu, ailesinin, kızı Y.A.nın yaşantısındaki olumsuzlukları ikinci evliliği ile ilişkilendirdiğini oysa aile bireylerinin yaşadığı tartışma ortamının buna neden olduğunu, kızının sevgi ortamında

yetiştirilmesi gerektiği doktorlar tarafından dile getirilmesine rağmen davacıların kızına nefret ve öfkeyle yaklaştıklarını, kızına karşı şiddet uyguladıklarını, kızı üzerinden kendisini tehdit ettiklerini ifade etmiştir. Başvurucu, kızının iyileşmesi için ne gerekiyorsa yaptığını, ailesi tarafından yalnız bırakılmış ve kızı elinden alınmaya çalışılan bir anne olduğunu, erkek kardeşi olan ve kızı Y.A. ile eşine şiddet uygulayan davacı H.D.nin vasi olarak tayin edilmesini istemediğini belirtmiştir. Başvurucu, sahip olduğu velayet hakkının kaldırılmamasını, geçici olarak da olsa H.D.nin vasi olarak belirlenmemesini, tedbir taleplerinin ve davanın reddedilmesini talep etmiştir.

14. Aile Mahkemesinin 9/10/2013 tarihli ara kararıyla tedbir talebi kabul edilmiş ve küçük Y.A.nın korunması, tedavisi, hak ve menfaatlerinin gerektirdiği her türlü işlemin yapılması yönünden Y.A.nın dayısı ve başvurucunun erkek kardeşi olan davacı H.D.ye yetki verilmiştir. Anılan ara kararla Y.A.nın tedavisinin tamamlanabilmesi için sağlık kurumuna yatırılmasına da karar verilmiştir.

15. Yargılama sonucunda Aile Mahkemesinin 17/12/2015 tarihli ve E.2013/779, K.2015/1016 sayılı kararıyla davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

".. Dinlenen tanıklardan H. S. H.nin beyanları itibarı ile annenin çocuğun bakım ve gözetiminde önceleri bir takım ihmali davranışları olduğu belirlenmiş ise de dosya kapsamına giren çocuğa ait tüm tedavi evrakları, annenin çocuğun tedavisi için çaba harcadığı ve oluşan durumun çocuk lehine düzelmesini sağlamak için bir çok önlem almaya çalışması değerlendirildiğinde çocuğun içine düştüğü çıkmaza düşmesinde tamamen anneye kusur yüklenemeyeceği, taraflar arasında süre gelen çekişmeler ve buna ilişkin olayların da tablonun oluşmasında etkili olduğu kanaatine varılmış olup, özellikle bu tanığın beyanında geçen ''ben davacıya da söyledim Y.yi düşünüyorsanız kardeşinizle olan meseleyi bir kenara bırakın çocuğun üzerine düşün fakat umursamadılar tarafların derdi çocuk değil mirastır'' şeklindeki ifadesi Mahkememizde tarafların salt çocuğun menfaatleri için hareket etmediği, aslında taraflar arasında çocuk haricinde bir çekişmenin olduğu ve bu yüzden çocuğun kullanılmaya çalışıldığı kanaatini oluşturmuştur, diğer davacı tanığının beyanlarından ise annenin çocuğa karşı kötü bir davranışı olmadığı anlaşılmıştır.

Çocukla ilgili olarak yargılama sürecinde Mahkememiz haricinde verilmiş bir çok psikolojik ve alkol kullanımına bağlı tedavi evrakları ve raporları dosya içine taraflarca sunulmuş olup bunların bazılarında özellikle çocuğun tedavisi ve normalleşmesi yönünden kendi ile ilgili alınan kararların tek elden alınması gerektiğinin de belirtilmiş olduğu görülmüştür.

Küçüğün velayetine ilişkin Mahkememizce de sosyo inceleme raporları alınmış ancaktedavi için çocuk yurt dışına götürülmüş olup hazır edilmediğinden bu raporların dosya içeriğine göre çocuk birebir olarak dinlenmeden düzenlenmiş olduğu, çocuğun yaşının yargılama esnasında reşit olma yaşına yaklaşması ve velayet ile görüşünün alınabilecek yaşta olmasına rağmen yine çocuk ülkede bulunmadığı gerekçesi ile hazır edilmediğinden hakimlikçe görüşü de sorulamamış olup yine en son dosyaya gönderilen çocuk tarafından yazılıp imzalandığı belirtilen velayetinin anneye verilmesine ilişkin dilekçede kimlik tespiti yapılmamış olup imzanın verene ait olduğu tam olarak belirlenmemiş ve netolarak çocuğun görüşüdür diye kabulü mümkün değilse de, dosya kapsamında bulunantaraflar arasındaki ya da çocuk yönünden yapılan soruşturmalar kapsamında çocuğun ilgili makamlara verdiği beyanlarda hep anneye teslimini istediği beyan etmiş olması (11.09.2012 tarihli, 18.3.2013 tarihli Y.A. ifade tutanakları gibi) hususu ile dosya bütün olarak değerlendirilerek çocuğu anne ile kalmak istediği kanatine varılmış dosyanın esası ile ilgili değerlendirme yapılırken

buna göre hareket edilmiştir.

Tüm bu hususlar ve mahkememizde oluşan kanaat bir arada değerlendirildiğinde, ilk etapta çocuğun bakım ve gözetiminde yaşam şekli, ihmali davranışları veya tecrübesizliği nedeniyle etkili tedbirler alamamış olsa da annenin kasıtlı olarak çocuğun yaşadığı travmalara sebep olduğunun, velayet hakkını kötüye kullandığının söylenemeyeceği, çocuğu düştüğü psikolojik durumdan ve kötü alışkanlıklarından kurtulmasını sağlamak için annenin çaba gösterdiği, bu durumda çok küçük yaştan beri velayeti annede olan babasını da vefat nedeniyle boşanmadan sonra kaybeden, dosya kapsamından anlaşılacağı üzere erken yaşta normal olmayan cinsellik yaşayıp buna bağlı soruşturmalar ile de travma geçiren çocuğun velayetinin anneden alınarak vasi olacak bir akraba ile sorunlarının çözüme ulaşmasının daha zor olacağı kanatine varılmakla, davacılar tarafından açılan davanın reddi yönünde oluşan vicdani kanaate göre .. davanın reddine .. olmak üzere verilen karar açıkça okunup, usulen anlatıldı."

16. Başvurucu, Y.A.nın ergin olduğu 16/4/2016 tarihine kadar velayet hakkına sahip olmuştur.

B. Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

17. Y.A.nın dayısı olan ve Aile Mahkemesinin 9/10/2013 tarihli ara kararıyla tedbiren lehine yetki verilen H.D., İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunarak Y.A.nın 9/11/2013-20/11/2013 tarihleri arasında başvurucu tarafından kaçırıldığını ileri sürmüştür.

18. Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma neticesinde, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 234. maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu işlediği iddiasıyla başvurucu hakkında iddianame düzenlenmiştir. 11/12/2013 tarihli iddianameye göre Aile Mahkemesinin 9/10/2013 tarihli ara kararıyla Y.A.nın geçici velayetinin müşteki H.D.ye verildiği, suç tarihi itibarıyla on altı yaşını doldurmamış olan Y.A.nın başvurucu tarafından alıkonulduğu belirtilmiş ve çocuğun şikâyetçi olmamasına rağmen H.D.nin şikâyetçi olması nedeniyle başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir.

19. İstanbul Anadolu (kapatılan) 15. Sulh Ceza Mahkemesinin (Ceza Mahkemesi) 29/4/2014 tarihli ve E.2013/748, K.2014/386 sayılı kararıyla başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine kanaat getirilerek iki ay on beş gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

".. Sanığa atılı suç çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçudur.

Sanık her ne kadar atılı suçu kabul etmemiş, çocuğun velayetinin kendisinde olduğunu ve yanında olduğundan karşı tarafın da haberi olduğunu ifade etmiş ise de incelenen karar mahiyeti, dinlenen tanık ifadeleri ve dosya kapsamına göre velayeti sanıkta bulunan mağdur ile ilgili olarak mahkemenin tedbiren bakım gözetim ile ilgili tüm işlemlerin yapılması yetkisini 9/10/2013 tarihi itibarı ile katılana verdiği ve bu karar gereğince mağdurun katılan tarafından tedavisinin yaptırıldığı ancak henüz 16 yaşını bitirmeyen mağdurun sanık tarafından katılanın yanından alınarak kendi yanına getirildiği, bu konuda katılanın rıza ve bilgisinin bulunmadığı anlaşılmış, isnat edilen suçun unsurları bu şekilde oluştuğundan cezalandırılmasına karar verilmiş, uygulanmasını kabul etmiş olması ve diğer yasal koşullar gerçekleştiğinden CMK 231. maddesi sanık hakkında tatbik olunarak .. hüküm kurulmuştur. ..."

20. Bu karara karşı yapılan itiraz, İstanbul Anadolu 23. Asliye Ceza Mahkemesinin 3/6/2014 tarihli ve 2014/210 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

21. Nihai karar, 17/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 17/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Bunun yanında H.D. tarafından başka bir tarihte yeniden suç duyurusunda bulunulmuş ve Y.A.nın 3/1/2014 tarihinde başvurucu tarafından kaçırıldığı ileri sürülmüştür. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu yönünden başvurucu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. 17/2/2014 tarihli karara göre Aile Mahkemesinin 9/10/2013 tarihli ara kararının başvurucunun velayet hakkının kaldırılmasına ilişkin olmadığı, çocuğun işlemlerinin ve tedavisinin yapılabilmesi yönünden H.D.ye yetki verilmesine ilişkin olduğu belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

24. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "I. Koruma önlemleri" kenar başlıklı 346. maddesi şöyledir:

"Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hakim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır."

25. 4721 sayılı Kanun'un "I. Genel olarak" kenar başlıklı 348. maddesi şöyledir:

"Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hakim aşağıdaki hallerde velayetin kaldırılmasına karar verir:

1) Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi.

2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması.

Velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır.

Kararda aksi belirtilmedikçe, velayetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar."

26. 4721 sayılı Kanun'un "Ana veya babanın yeniden evlenmesi halinde" kenar başlıklı 348. maddesi şöyledir:

"Velayete sahip ana veya babanın yeniden evlenmesi, velayetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun menfaati gerektirdiğinde velayet sahibi değiştirilebileceği gibi, durum ve koşullara göre velayet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir."

27. 5237 sayılı Kanun'un "Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması" kenar başlıklı 234. maddesi şöyledir:

"(1) Velayet yetkisi elinden alınmış olan ana veya babanın ya da üçüncü derece dahil kan hısmının, onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması halinde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Fiil cebir veya tehdit kullanılarak işlenmiş ya da çocuk henüz oniki yaşını bitirmemiş ise ceza bir katı oranında artırılır.

(3) Kanunî temsilcisinin bilgisi veya rızası dışında evi terk eden çocuğu, rızasıyla da olsa, ailesini veya yetkili makamları durumdan haberdar etmeksizin yanında tutan kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. "

28. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Hükmün açıklanması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması" kenar başlıklı 231. maddesinin (5), (6), (8), (10) ve (12) numaralı fıkraları şöyledir:

"(5) Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl(2) veya daha az süreli hapis veya adlî para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.

(7) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez.

(8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine,

karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanaşımı durur.

…

(10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.

...

(12) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir. ..."

B. Uluslararası Hukuk

29. Türkiye açısından 14/10/1990 tarihinde imzalanan ve 27/1/1995 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 20/11/1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 3. maddesi şöyledir:

“(1) Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.

(2) Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de gözönünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.

(3) Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların, hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.”

30. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 12. maddesi şöyledir:

“(1) Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar.

(2) Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır.”

31. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 18. maddesi şöyledir:

“(1) Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında ana–babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabayı gösterirler. Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce ana–babaya ya da durum gerektiriyorsa yasal vasilere düşer. Bu kişiler herşeyden önce çocuğun yüksek yararını gözönünde tutarak hareket ederler.

(2) Bu Sözleşme’de belirtilen hakların güvence altına alınması ve geliştirilmesi için Taraf Devletler, çocuğun yetiştirilmesi konusundaki sorumluluklarını kullanmada ana–baba ve yasal vasilerin durumlarına uygun yardım yapar ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlarlar.

(3) Taraf Devletler, çalışan ana–babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkını sağlamak için uygun olan her türlü önlemi alırlar.”

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılmasına ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı,

suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla, hukuka uygun olarak yapılan ve demokratik bir toplumda gerekli bulunan müdahaleler dışında, kamu makamları tarafından hiçbir müdahale yapılamaz."

33. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün "Eşler arasında eşitlik" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Eşler, evlilik bakımından, evlilik süresince ve evliliğin bitmesi halinde, kendi aralarındaki ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, özel hukuk niteliliğini taşıyan hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Bu madde, devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarına engel değildir."

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup çocuğun herhangi bir nedenle kamu koruması altına alınmış olması, aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının, anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermeleri veya çocuğun kamu koruması altına alınması sonrasında da devam edeceği açık olup anne babanın ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir (Olsson/İsveç (No:1), B. No: 10465/83, 24/3/1988, § 59; B./Birleşik Krallık, B. No: 9840/82, 8/7/1987, § 60; Berrehab/Hollanda, B. No: 10730/84, 21/6/1988, § 21; Gluhakovic/Hırvatistan, B. No: 21188/09, 12/4/2011, §§56, 57).

35. AİHM'e göre anne-baba ve çocukların birlikte yaşama hakkı aile hayatının esaslı bir unsuru olup anne ve baba arasındaki ilişkinin sona ermesi durumunda, hukuksal düzenlemelerden kaynaklanan ve bu ilişkiyi kısıtlayan ya da engelleyen tedbirler, aile hayatına saygı hakkına bir müdahale oluşturur (Hoppe/Almanya, B. No: 28422/95, 5/12/2002, § 44; Johansen/Norveç, B. No: 17383/90, 7/8/1996, § 52; Elsholz/Almanya, B. No: 25735/94 13/7/2000, § 43).

36. AİHM'e göre aile hayatına saygı hakkı kapsamındaki negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırları kesin biçimde tanımlamak mümkün değildir. İlgili makamlar her iki yükümlülük çerçevesinde belirli bir takdir alanına sahiptir ve her iki yükümlülük kapsamında da benzer ilkelerin gözönünde bulundurulması özellikle her iki durumda da kamusal makamlarca olayın bağlamı ve müdahalenin türüne göre birey menfaatleri ile toplum menfaatleri ve çocuk ile ebeveyn menfaatleri arasında adil bir denge kurulmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. AİHM'e göre bu dengenin tesisinde niteliği gereği çocuğun menfaatlerine özel bir önem verilmelidir (Hokkanen/Finlandiya, B. No: 19823/92, 23/9/1994, § 55; Hoppe/Almanya, § 49).

37. AİHM, ebeveynin çocuk ile birlikte yaşamaya devam etmesinin, Sözleşme’nin 8. maddesinin birinci paragrafı kapsamında aile hayatının temel bir unsurunu oluşturduğunu vurgulamaktadır. Sözleşme’nin 8. maddesi, ebeveynin çocuğu ile yeniden birleşmesini sağlayacak önlemlerin alınmasını talep etme hakkının yanı sıra ulusal makamların bu önlemleri alma yükümlülüğünü de kapsamaktadır. Bu hususta belirleyici nokta, ulusal makamların uygulamadaki mevzuat ya da mahkeme kararlarıyla ebeveyne tanınan velayet, ziyaret ya da birlikte yaşama hakkının icrasını kolaylaştırma noktasında kendilerinden beklenilen bütün makul önlemleri alıp almadığıdır (Hokkanen/Finlandiya, § 55).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu, Aile Mahkemesince verilen 9/10/2013 tarihli ara kararın çocuğu üzerindeki velayet yetkisini kaldırmadığını, söz konusu ara karar dışında bu yönde verilmiş herhangi bir mahkeme kararının bulunmadığını, velayet hakkı bulunmasına rağmen kızı Y.A.yı kaçırma ve alıkoyma suçlamasıyla yargılandığını ileri sürmüştür. Başvurucu, çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunun ancak velayet yetkisi elinden alınmış kişiler tarafından işlenebileceğini, yasal unsurları oluşmamasına rağmen hapis cezası aldığını, hakkında her ne kadar HAGB kararı verilmiş olsa da Ceza Mahkemesince verilen hüküm nedeniyle annenin çocuğu ile kişisel ilişki kurma ve bu ilişkisini sürdürme hak ve yetkisinin zedelendiğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu, yargılama sırasında usule ve davanın esasına ilişkin yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığını dile getirmiştir. Başvurucu, Ceza Mahkemesinin kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

40. Bakanlık görüşünde, başvurucunun velayetinde bulunan Y.A.nın velayetinin değiştirilmesi talepli hukuk davasının reddedildiği hatırlatılmış ve yukarıda anılan yargı kararlarının gerekçelerine atıflar yapılmıştır.

B. Değerlendirme

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

42. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmektedir (Marcus Frank Cerny, [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

43. Başvurucu, velayet yetkisi altında bulunan kızı Y.A.nın kaçırılması ve alıkonulması suçunu işlediği iddiasıyla yargılanması ve hakkında HAGB kararı verilmesi nedeniyle çocuğu ile kişisel ilişki kurma ve bu ilişkisini sürdürme hak ve yetkisinin haksız yere zedelendiğini ileri sürmüş olduğundan gerek velayet hakkına ilişkin yargısal süreç gerekse ceza yargılamasına ilişkin süreç birlikte değerlendirilmek suretiyle annenin bu yöndeki iddiasının değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle başvurunun, Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması gerekir.

44. Anayasa’nın “Özel hayatın gizliliği” kenar başlıklı 20. maddesi şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

45. Anayasa’nın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” kenar başlıklı 41. maddesi şöyledir:

“Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.”

46. Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa’nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmekte olup söz konusu düzenleme, Sözleşme’nin 8. maddesi çerçevesinde korunan aile hayatına saygı hakkının Anayasa’daki karşılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa’nın 41. maddesinin -Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği- özellikle aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında dikkate alınması gerektiği açıktır (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny, § 36).

47. Aile hayatındaki temel ilişkiler kadın ve erkek ile ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkilerdir. Resmî evlilik birliklerinin aile hayatı kapsamında korunduğu kuşkusuz olup evlilik içinde doğan çocuklar da kendiliğinden evlilik ilişkisinin bir parçası sayılır. Bu çerçevede çocuğun doğumundan itibaren çocuk ve ebeveyn arasında aile hayatı anlamına gelen bir bağ kurulduğunun kabulü gerekir (Murat Atılgan, § 23). Başvuru konusu olayda, başvurucunun çocuğu evlilik içinde dünyaya gelmiş olup boşanma ile sona ermeden önce hukuken mevcut olan ailenin bir parçasıdır. Bu bağlamda başvurucu ile çocuğu arasındaki söz konusu ilişki, aile hayatının kurulması için yeterlidir.

48. Aile hayatının temel unsuru, aile ilişkilerinin normal bir şekilde gelişebilmesi ve bu bağlamda aile fertlerinin birlikte yaşama hakkıdır. Bu hakkın kapsamının ise aile hayatına saygı yükümlülüğünden ayrı düşünülmesi mümkün değildir (Murat Atılgan, § 24; Marcus Frank Cerny, § 38).

49. Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri, aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup anne ve baba arasında ortak yaşamın kurulamaması veya hukuken ya da fiilen sona ermiş olması aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının, anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermelerinin ardından da devam edeceği açık olup anne, baba ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir. Söz konusu yükümlülük, yalnızca çocukların kamusal makamlarca koruma altına alınması bağlamındaki uyuşmazlıklar açısından değil, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

50. Bu kapsamda mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek, öncelikle derece mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanındadır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa’ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır.Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

51. Velayet hakkı sahibi ebeveyn, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini

gözönünde tutarak gerekli kararları alma ve uygulama yetkisini haizdir. Ayrıca bu yetki, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme ve önemli konularda mümkün olduğunca çocuğun düşüncesinin de gözönünde tutulması yükümlülüğünü de içerir. Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ebeveynin duruma çare bulamadığı veya buna güçlerinin yetmediği takdirde, 4721 sayılı Kanun'un 346. maddesi gereğince hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır.

52. Çocuğun korunmasına ilişkin olarak alınan önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, 4721 sayılı Kanun'un 348. maddesinde düzenlenen hâllerin varlığı hâlinde hâkim velayetin kaldırılmasına karar verir. Velayet görevinin gereği gibi yerine getirilememesi, ebeveynin çocuğa yeterli ilgi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması durumunda somut koşulların özellikleri dikkate alınarak velayetin kaldırılmasına karar verilebilir. Bunun yanında 4721 sayılı Kanun'un 349. maddesi gereğince velayet hakkına sahip anne veya babanın yeniden evlenmesi, velayetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak çocuğun menfaatinin gerektirdiği durumlarda velayet hakkı sahibi değiştirilebileceği gibi durum ve koşullara göre velayet kaldırılarak çocuğa vasi de atanabilir.

53. Somut olayda velayet hakkı sahibi başvurucuya karşı, davacılar H.D., A.D. ve N.D. tarafından velayetin değiştirilmesi davası açılmıştır. Bu kapsamda Y.A.nın fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü etkileyen birtakım sorunlar yaşadığı gerekçesiyle davacılar tarafından küçüğün korunmasına yönelik olarak tedbir talebinde de bulunulmuştur. Aile Mahkemesi, 9/10/2013 tarihli ara kararıyla tedbir talebini kabul etmiş ve küçüğün korunması, tedavisi, hak ve menfaatlerinin gerektirdiği her türlü işlemin yapılması yönünden davacı H.D.ye yetki vermiştir.

54. Söz konusu ara kararla başvurucunun velayetinin kaldırılmadığı, yalnızca küçüğün menfaatlerinin korunması amacıyla geçici olarak H.D.ye yetki tanındığı anlaşılmaktadır. H.D. söz konusu ara karara dayanarak Y.A.nın 9/11/2013-20/11/2013 tarihleri arasında başvurucu tarafından kaçırıldığını ileri sürerek suç duyurusunda bulunmuştur. Yapılan yargılama neticesinde ise çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçunu işlediği gerekçesiyle başvurucunun iki ay on beş gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiş; bu karar kesinleşmiştir.

55. Anılan süreçte Y.A.nın bakım ve tedavilerine devam edildiği, bu hususta Aile Mahkemesince alınan tedbirler kapsamında uzmanlar eşliğinde küçüğün takibinin yapılarak buna ilişkin raporların Mahkemeye sunulduğu, yurt dışında olması nedeniyle her ne kadar Mahkeme huzurunda dinlenememiş olduğu vurgulanmış ise de Y.A.nın başvurucunun velayeti altında olmak istediğine yönelik beyanda bulunduğu ve Aile Mahkemesinde de bu yönde bir kanaat oluştuğu görülmektedir. Ayrıca Aile Mahkemesinin gerekçeli kararında, başvurucunun kasıtlı olarak çocuğun yaşadığı travmalara sebep olduğunun ve velayet hakkını kötüye kullandığının söylenemeyeceği vurgulanmıştır. Bunun yanında başvurucunun, küçük Y.A.nın psikolojik durumunun düzelmesi ve kötü alışkanlıklarından kurtulması yönünde çaba gösterdiği de tespit edilmiştir. Neticede Aile Mahkemesi, velayet hakkının anneden alınarak bir akrabanın vasi tayin edilmesi yoluyla sorunların çözüme ulaşmasının zor olacağı kanatine varmış ve velayetin değiştirilmesi davasının reddine karar vermiştir.

56. Başvurucu, velayet yetkisi altında bulunan kızı Y.A.nın kaçırılması ve alıkonulması suçunu işlediği iddiasıyla yargılanması ve hakkında HAGB kararı verilmesi nedeniyle çocuğu

ile kişisel ilişki kurma ve bu ilişkisini sürdürme hak ve yetkisinin haksız yere zedelendiğini, bu nedenle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucunun iddiası, söz konusu yargılama ve neticesinde verilen hüküm nedeniyle devletin aile hayatına saygı hakkına keyfî olarak müdahalede bulunduğuna ilişkindir.

57. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan yargılanan başvurucu hapis cezasıyla cezalandırılmış ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla anılan işlem ile kamu makamları tarafından başvurucunun aile hayatına saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

58. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma","demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

59. Başvurucuya isnat edilen suçun 5237 sayılı Kanun'un 234. maddesinde düzenlendiği, yargılamaların 5271 sayılı Kanun'un hükümleri çerçevesinde yürütüldüğü dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca madde gerekçesinde belirtildiği üzere çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçuyla çocuğun üzerindeki velayet ve vesayet haklarının korunması amaçlanmıştır. Bu yönüyle müdahalenin meşru bir amacının olduğu sonucuna varılmıştır.

60. Yukarıda belirtildiği gibi ceza yargılamasına konu sürecin başlangıcı Aile Mahkemesinin 9/10/2013 tarihli ara kararına dayanmaktadır. Söz konusu ara karar, Y.A.nın hak ve menfaatlerinin temin edilebilmesi ve tedavilerinin aksatılmaması amacıyla H.D.ye geçici olarak yetki vermektedir. Bu yetki velayet hakkını ortadan kaldırmadığından başvurucu, aksine bir tedbir kararı bulunmadığı ve çocuğun üstün yararına aykırı olmadığı sürece, çocuğu ile kişisel ilişki kurmak ve bu çerçevede çocuğu ile görüşme imkânına sahiptir.

61. Başvuruya konu ceza yargılaması ile aile hayatına saygı hakkı bağlamında korunan çocukla kişisel ilişki kurma güvencesinin ortadan kaldırıldığı sonucuna ulaşabilmek için bu hususta fiili olarak bir engellemenin bulunması gerekir. Somut olayda başvurucu her ne kadar ceza tehdidi altında kalmış ise de bu türden bir engelleme ile karşılaşmamıştır. Bunun yanında başvurucu, velayetin değiştirilmesine ilişkin dava sürecinde çocuğu ile kişisel ilişki kurma konusunda kamu makamlarının bir engellemesi ile de karşılaşmamıştır. Ayrıca başvurucunun velayet yetkisinin tüm bu süreç içerisinde kaldırılmadığı, aksine Y.A.nın ergin olduğu 16/4/2016 tarihine kadar velayet hakkına sahip olduğu, çocuğu ile kişisel ilişki kurmasının kamu makamları tarafından engellenmediği açıktır.

62. Öte yandan başvurucu hakkında kurulan hükmün yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmadığı, ceza yargılamasını sona erdiren düşme nedenlerinden biri sayılan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının çocuk ile anne arasındaki ilişkiyi anne ya da çocuk aleyhine ölçüsüz bir biçimde bozma olanağının bulunmadığı dikkate alındığında bu yönüyle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğu ya da yapılan müdahalenin amaçlanan hedefler açısından orantısızolduğu söylenemez.

63. Öte yandan başvurucu, velayet yetkisinin kaldırılmadığını, bu nedenle HAGB ile sonuçlanan ceza davasında suçun yasal unsurları oluşmadan hukuka aykırı şekilde hüküm kurulduğunu, yargılama sırasında usule ve davanın esasına ilişkin yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığını da ileri sürmüştür. Başvurucunun ceza yargılamasında hatalı değerlendirme sonucu verilen kararların temel hakları ihlal ettiğine ilişkin iddiaları,

başvurucunun talebi üzerine hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olması ve temyiz yoluna başvurmayı mümkün kılan bir karar verilmesini başvurucunun tercih etmediği dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin içtihadı kapsamında, dayanaktan yoksun görünmektedir (Mahmut Çevik, B. No: 2013/2896, 10/6/2015, §§ 32-38).

64. Sonuç olarak somut olayda aile hayatına saygı hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır.

65. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EVİN SÜLEYMANOĞLU TARAMAN

B. No: 2014/12892 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EVİN SÜLEYMANOĞLU TARAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12892)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Evin SÜLEYMANOĞLU TARAMAN

Vekili : Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aştığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenilmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Siirt Cumhuriyet Başsavcılığınca silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında yapılan soruşturma sırasında, 1/2/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve Siirt Sulh Ceza Mahkemesinin 4/2/2011 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

9. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 25/5/2011 tarihli iddianamesiyle Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucu hakkındaki dava, hukuki ve fiili irtibat nedeniyle 5/7/2012 tarihinde Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/151 sayılı dosyasıyla birleştirilmiştir. Yargılamaya bu davadosyası üzerinden devam edilmiştir.

11. CMK mülga 250. madde ile görevli Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması üzerine dava dosyası Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiş ve Mahkemenin 2014/84 sayılı esasına kaydedilmiştir.

12. Başvurucu hakkındaki dava tutuklu olarak sürdürülmüştür.

13. Başvurucu 3/7/2014 tarihinde tahliye edilmiştir.

14. Başvurucu 4/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu hakkındaki dava ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü:

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, tutuklamaya ve tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararlara karşı yapılan itirazların matbu gerekçelerle reddedildiğini, tutukluluğun devamı kararlarında gösterilen gerekçelerin ilgili, yeterli ve öznel durumuna uygunolmadığını, adli kontrol tedbirinin dikkate alınmadığını, tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün tutukluluğun uzun süredir devam etmesine yönelik olduğu anlaşıldığından iddiaların tamamının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, gerçekleştiği iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince giderilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil olma niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

22. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

23. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

24. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 3/7/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

28. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

29. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

30. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 7 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

33. Başvurucu 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki sanık sayısı da dikkate alınarak- başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/84) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN HEPDEMİRCİLER

B. No: 2014/13442 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13442

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİBÖLÜM

KARAR

ADNAN HEPDEMİRCİLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13442)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİBÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Adnan HEPDEMİRCİLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza mahkemesinin beraat kararı dikkate alınmadan iddialar doğrultusunda değerlendirme yapılarak karar verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, delillerin hatalı yorumlanarak usul ve yasaya aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun makul sürede yargılanma hakkı açısından kabul edilebilir olduğuna, esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından makul sürede yargılanma hakkı dışında başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 15/4/1999-2/9/2004 tarihleri arasında K. Belediyesi Temizlik İşleri Müdürlüğü (işveren) kadrosunda, fen işlerine bağlı asfalt şantiyesi şefliğinde şoför olarak çalışmıştır.

9. Belediye İşçi İşyeri Disiplin Kurulunun 27/8/2004 tarihli kararıyla Belediyeye ait hizmet dışı olan bir aracın yakıt kartını 19/7/2004-2/8/2004 tarihleri arasında izinsiz kullanarak mazot aldığı gerekçesiylebaşvurucunun iş akdi feshedilmiştir.

10. İşveren 21/9/2004 tarihinde İzmir 3. İş Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davada, başvurucunun idarenin onayı olmadankullandığı araca farklı tarihlerde toplam 435,09 litre mazot aldığını belirterek mazot bedelinin başvurucudan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Bu arada başvurucu hakkında İzmir 18. Asliye Ceza Mahkemesinin E.2004/908 sayılı dosyasında hırsızlık suçundan dava açılmış, 28/11/2005 tarihinde beraat kararı verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

İddianame ekindeki K. belediye Başkanlığının inceleme ve soruşturma raporu incelenmiş, ilgili belediyeden hizmet dışı olan aracın kartı ile sanığın kullandığı araç kartı ile alınan mazot miktarlarının dökümü istenmiş ve 2/8/2004 tarihi dışında her iki kart ile alınan mazot miktarlarının sanığın kullandığı kamyonun kapasitesi ve günlük istihkakı olan 100 litreden fazla olmadığı, 2/8/2004 tarihinden önceki mazot alımlarının sanık tarafından yapıldığı sabit olmadığı gibi sanık tarafından alındığının kabulünde dahi sanığın belediye aracına almış olduğu mazotları belediye kamyonu haricinde kullanıp menfaat elde ettiğine ilişkin kanıtda elde edilememiştir. Dinlenen tanıkların beyanları da sanığın atılı suçu işlediğine dair mahkememize yeterli kanaat oluşturmamıştır. Bu durumda sanığın üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle beraatine karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

12. Temyiz üzerine Yargıtay 13. Ceza Dairesinin 12/9/2011 tarihli kararıyla, sanığın üzerine atılı suçun niteliği, cezanın türü ve üst sınırına göre 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir.

13. Başvurucu, iş akdinin haklı ve geçerli bir nedene dayanılarak feshedilmediğini, feshe dayanak olayla ilgili olarak açılan ceza davasında hakkında beraat kararı verildiğini belirterek 14/11/2011 tarihinde İzmir 2. İş Mahkemesinde işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davası açmış, dosya 30/5/2012 tarihinde başvuru konusu dava dosyası ile birleştirilmiştir.

14. Mahkeme 8/7/2013 tarihli kararında asıl davada davacı işverenin davasını kısmen kabul etmiş, başvurucunun birleşen davasını reddetmiştir.

15. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 5/6/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

16. Onama kararı 18/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 31/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu iş akdinin feshine dayanak olayla ilgili olarak açılan ceza davasında, beraat kararı verildiğini ancak dosyanın Yargıtayda uzun bir süre bekletilmesi nedeniyle davanın zamanaşımına uğradığını ve düşme kararı verildiğini, bu konuda sorumluluğun kendisine ait olmadığını, dolayısıyla beraat kararının yargılamada dikkate alınması gerektiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucunun, ceza mahkemesi tarafından verilen beraat kararının temyiz incelemesinin uzun sürmesinden dolayı zamanaşımı nedeniyle düşme kararına dönüştürülmesi ve beraat ettiği fiile dayanılarak başvuru konusu davada aleyhine karar verilmesine ilişkin iddiaların masumiyet karinesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

21. Masumiyet karinesi, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen buna ilişkin korumanın uygulanabilir olması ve etkili şekilde sağlanabilmesi için beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilerin, kamu görevlileri veya otoritelerince suçlu muamelesi görmelerini önlemelidir. Bu kapsamda ceza davasını takip eden "ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada" da (hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında tazminata karar verilmesi masumiyet karinesini kendiliğinden ihlal etmez. Bu kapsamda "karar vericilerin kullandıkları dil" kritik önem taşır (Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 9/9/2015, § 38).

22. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan, suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen, sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla mahkeme kararlarında, resmî yazılarda veya kamu görevlilerinin ifadelerinde sarf edilen söz veya ifadeler nedeniyle kişiler hakkındaki masumiyet karinesinin ihlal edilmemesi için kullanılan ifadelerde seçilecek kelimelere azamî dikkat edilmesi gerekir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 35).

23. Öte yandan ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı

yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (Kürşat Eyol, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir (Uğur Ayyıldız, B. No: 2012/574, 2/6/2014, § 79).

24. Somut olayda 15/4/1999 tarihinden beriK. Belediyesinde çalışan başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması kapsamında 2/9/2004 tarihinde başvurucunun iş akdinin feshedildiği, feshe dayanak eylem sebebiyle hırsızlık suçundan açılan davada 28/11/2005 tarihinde beraat kararı verildiği, Yargıtay safahatında dosyanın zamanaşımına uğraması nedeniyle 12/9/2011 tarihinde düşme kararı verildiği, Mahkemenin işveren tarafından açılan tazminat davasının kısmen kabulüne, işçilik alacak talebinin ise reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Toplanan tüm delillerin değerlendirilmesi sonucunda; davalı-karşı davacı Adnan Hepdemirciler tarafından İzmir 5. İş Mahkemesinin E.2004/782, K.2004/621 sayılı dosyasında açılan feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talepli davanın Mahkemenin 1/12/2004 tarihli kararı ile müfettiş raporu ve disiplin kurulu kararı gereğince iş akdinin haklı nedenle feshedildiği gerekçesi ile "davanın reddine" karar verilerek sonuçlandığı ve verilen kararın Yargıtayca onanarak kesinleştiği..."

25. Mahkeme kararında Yargıtay tarafından verilen düşme kararından bahsedilirken ceza davasının sonucundan bağımsız olarak dosyada toplanan deliller, bilirkişi raporları, başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması dosyası, başvurucunun işe iade istemiyle açtığı ve retle sonuçlanan İzmir 5. İş Mahkemesinin E.2004/782 sayılı dosya kapsamı dikkate alınarak başvurucunun feshe neden olan 435,09 litre mazotu, işverenin onayı ve bilgisi olmadan arızalı aracın yakıt kartı ile aldığı ve haksız menfaat elde ettiği, işverenin akdin feshinde haklı nedenlere dayandığı hususlarına vurgu yapıldığı görülmektedir.

26. Bu açıdan Mahkeme kararında, ceza dosyası dışındaki delillere dayanılarak sonuca ulaşıldığı, başvurucunun ceza davasına konuatılı suçu işlediği yahut suçlu olduğu kabulünü içeren ifadelere yer verilmediği, feshin haklı nedenlere dayanıp dayanmadığı hususu ile başvurucunun haksız fiil sorumluluğu değerlendirilirken ceza yargılamasından ayrı olarak iş ve tazminat hukuku hükümleri kapsamında, toplanan delillere göre değerlendirme yapıldığı, başvurucunun masumiyet karinesini zedeleyenbir durumun söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

28. Başvurucu, ceza mahkemesinin beraat kararını dikkate alarak değerlendirme yapılması gerektiğini, kararın bu nedenle haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

30. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle asıl davanın kısmen kabulüne ve birleşen davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verildiğinden bu konuda ayrıca değerlendirme yapılmamıştır.

2. Esas Yönünden

34. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak, yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No:2012/397, 17/11/2014, § 25).

35. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davada yaklaşık 9 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

39. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi,100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

40. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 15.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 15.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 3. İş Mahkemesine (E.2004/909, K.2013/561 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN AVUNÇLİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/14084 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14084

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN AVUNÇLİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14084)

Karar Tarihi:13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Hüseyin AVUNÇLİ

2. Mustafa AVUNÇLİ

3. Nesim AVUNÇLİ

Vekili : Av. Gürkal Aydoğan YOLYAPAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Nesim Avunçli 7/10/2006, Mustafa Avunçli 13/4/2007 ve Hüseyin Avunçli 20/7/2009 tarihlerinde kan gütme saikiyle adam öldürme suçundan tutuklanmışlardır.

9. Kars Cumhuriyet Başsavcılığının 6/2/2007 tarihli iddianamesiyle başvurucular hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2009 tarihli kararı ile başvurucuların üzerlerine atılı suçlardan hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

11. Temyiz aşamasında Yargıtay 1. Ceza Dairesi 20/7/2009 tarihinde eksikliklerin giderilmesi amacıyla dosyanın incelenmeksizin mahkemesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine karar vermiştir.

12. Belirtilen eksikliğin giderilmesinden sonra dava dosyası yeniden temyiz incelemesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

13. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/2/2009 tarihli kararı temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 31/1/2011 tarihli ilamı ile bozulmuştur.

14. Yargılanmasına devam olunan başvuruculaın, Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/9/2011 tarihli kararı ile üzerlerine atılı suçlardan yeniden hapis cezasıyla cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

15. Temyiz incelemesi sonunda Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/9/2011 tarihli kararı Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 5/2/2014 tarihli kararı ile bozulmuştur.

16. Bozma kararı sonrasında yapılan yargılama esnasında başvurucular, Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/7/2014 tarihli tutukluluk hâllerinin devamına ilişkin kararına itiraz etmişler ancak itirazları Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/7/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. Başvurucular 14/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

18. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/9/2014 tarihli kararı ile başvurucuların üzerlerine atılı suçlardan yeniden hapis cezasıyla cezalandırılmalarına ve tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir.

19. Bu karar, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 4/6/2015 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun “Tutuklulukta geçecek süre” kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı

fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

24. Başvurucular ilk derece mahkemesince eksikliklerin tamamlanması için geçen sürenin tutukluluk süresinin hesaplanmasında dikkate alınmadığını, tutukluluklarının kanunda öngörülen azami süreyi aştığını ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvuruculaın, tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi aştığına dair şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

26. Başvurunun değerlendirmesinde esas alınacak Anayasa'nın 19. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarının ilgili bölümleri şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

... bir mahkeme kararının ... gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir ..."

1. Başvuru Yollarının Tüketilmesi Hakkında

27. Tutukluluk hâli sona ermiş olan başvurucuların (devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak) tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi ya da makul süreyi aştığı şikâyetleri yönünden iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise öncelikle bu yolu tüketmeleri gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile öngörülen tazminat yolu, bir yandan başvurucuların maruz kaldığı tutukluluk nedenleri ve süresinin uzunluğunun tespiti, diğer yandan da uğranılan zararın

tazmini imkânını sağladığından anılan şikâyetler açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı olanağı sunmaktadır (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 46-48).

28. Somut olayda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulduktan sonra ilk derece mahkemesince 4/9/2014 tarihinde başvurucular hakkında mahkûmiyet hükmü tesis edilmiş ve hükümle birlikte tutukluluğun devamına karar verilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükmü, bireysel başvuru henüz sonuçlanmadan Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 4/6/2015 tarihli ilamı ile onandığından kesinleşmiştir. Başvurucular, mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği 4/6/2015 tarihinden itibaren kural olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bununla birlikte başvuru konusu olayın özelliği dikkate alındığında başvurucular açısından bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla tazminat talebinde bulunmak için Kanun'da öngörülen süre (bkz. § 22) geçmiş bulunmakta ve bu sürenin geçirilmesinde başvurucuya herhangi bir kusur izafe edilememektedir. Kaldı ki başvuru tarihi itibarıyla başvurucunun mağduriyetini giderebilecek nitelikte tüketilmesi gereken bir başvuru yolunun bulunmadığı da açıktır (Abdullah Akyüz [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, §§ 48, 49).

2. Şikâyetin İncelenmesi

29. Anayasa’nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” kenar başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet’in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Anayasa’nın 19. maddesindeki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi ölçütü, Anayasa’nın 13. maddesindeki temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kural ile uyumludur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43).

30. Kişi hürriyetine ilişkin sınırlamaların kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare organları ve mahkemeler, esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdür. Anayasa’nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması gerekir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan hürriyetten yoksun bırakmanın şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralı gereğince başvurucunun tutukluluk durumunun “kanuni” dayanağının bulunup bulunmadığının, kanunun hürriyetten yoksun kılmaya izin verdiği hâllerde ise kanunun -hukuk devleti ilkesi gereği- keyfîliği önlemek için uygulanmasında yeterli ölçüde erişilebilir, kesin ve öngörülebilir olup olmadığının Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir (Murat Narman, § 44).

31. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hâllerde gerekçe gösterilerek uzatılabileceği ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 40).

32. Tutukluluk süresinin hesabında ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece

mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse bu kişinin hukuki durumu “bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu” olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma hâline dönüşmektedir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkûmiyet kararı sonrası tutulma hâlini tutukluluk olarak nitelendirmemekte ve temyiz aşamasında geçen süreyi tutukluluk süresinin hesabında dikkate almamaktadır. Aynı yaklaşım Yargıtay Ceza Genel Kurulunca da benimsenmiş ve temyizde geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceğine hükmedilmiştir (Hamit Kaya, § 41). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler, tutukluluk süresinin değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulamaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (Savaş Çetinkaya, B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 42).

33. Somut olayda başvurucu Nesim Avunçli 7/10/2006 tarihinde, Mustafa Avunçli 13/4/2007 tarihinde, başvurucu Hüseyin Avunçli ise 20/7/2009 tarihinde tutuklanmıştır. İlk derece mahkemesinin 26/2/2009 tarihinde vermiş olduğu başvuruculaın mahkûmiyetine dair karar, Yargıtay tarafından 31/1/2011 tarihli ilam ile bozulmuştur. İlk derece mahkemesinin bozma sonrası verdiği 29/9/2011 tarihli mahkûmiyet kararı, Yargıtay tarafından 5/2/2014 tarihli ilam iletekrar bozulmuştur. İlk derece mahkemesinin bozma sonrası verdiği 4/9/2014 tarihli mahkûmiyet kararı, Yargıtay tarafından 4/6/2015 tarihinde onanmıştır.

34. Mahkûmiyet sonrasında sanığın tekrar “bir suç isnadına bağlı” olarak özgürlüğünden yoksun bırakıldığını kabul etmek için, diğer bir ifadeyle sanığın ilk derece yargılamasında yeniden “tutuklu” statüsünde olduğunu söyleyebilmek için temyiz incelemesi sonunda mahkûmiyet kararının bozulması ve davayla ilgili yeni bir hüküm verilmesi amacıyla ilk derece mahkemesinde yargılama yapılması gerekir. Yargıtay Dairesince temyiz sürecinde hükümle ilgili bir karar verilmeden tespit edilen eksikliğin giderilmesi amacıyla dava dosyasının mahkemesine gönderilmesi sanığın özgürlüğünden yoksun bırakılmasını yeniden “bir suç isnadına bağlı” hâle getirmez (Ali Kederli, B. No: 2014/16355, 30/12/2014, § 30). Dolayısıyla eksikliklerin tamamlanması için geçen sürenin tutukluluk süresinin hesaplanmasında dikkate alınmayacağı açıktır.

35. Bu belirlemelere göre başvurucu Nesim Avunçli 7/10/2006-26/2/2009, 31/1/2011-29/9/2011 ve 5/2/2014- 4/9/2014 tarihleri arasında, başvurucu Mustafa Avunçli 13/4/2007-26/2/2009, 31/1/2011-29/9/2011 ve 5/2/2014-4/9/2014 tarihleri arasında, başvurucu Hüseyin Avunçli 31/1/2011-29/9/2011 ve 5/2/2014-4/9/2014 tarihleri arasında “bir suç isnadına bağlı olarak” hürriyetinden yoksun kalmışlardır. Başvurucular 26/2/2009-31/1/2011; 29/9/2011-5/2/2014 ve 4/9/2014-3/6/2015 tarihleri arasında “ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak” tutulmuşlardır. Bu durumda başvurucu Nesim Avunçli bir suç isnadına bağlı olarak toplam 3 yıl 7 ay 18 gün, başvurucu Mustafa Avunçli 3 yıl 1 ay 12 gün, başvurucu Hüseyin Avunçli 1 yıl 2 ay 29 gün süreyle hürriyetinden yoksun bırakılmıştır. Bu itibarla başvuruculaın “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulduğu süre 5 yılı doldurmamış, kanunda öngürülen azami tutukluluk süresi aşılmamıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaın kanuni tutukluluk süresinin aşıldığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SABRİ YILMAZ

B. No: 2014/14193 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABRİ YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14193)

Karar Tarihi:13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Sabri YILMAZ

Vekili : Av. Lütfi İŞBULAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca bazı sanıklar hakkında, suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçlarından 18/9/2008 tarihli iddianame düzenlenmiş ve İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2008/275 sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu ve bazı sanıklar hakkında 23/10/2009 tarihli iddianameyle aynı suçlardan iddianame düzenlenmiş ve İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/301 sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi 12/11/2009 tarihinde E.2009/301 sayılı dava dosyasının E.2008/275 sayılı dava dosyasıyla birleştirilmesine ve yargılamanın E.2008/275 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

10. Başvurucu, Mahkemece 15/7/2008 tarihinde çıkartılan yakalama kararı sonucu yakalanmış ve açılan ara duruşma neticesinde 11/2/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

11. 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi ile CMK 250. madde ile görevli mahkemelerin kaldırılması üzerine yargılamaya Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmiştir.

12. Tutuklu yargılanan başvurucunun tahliye talebi, Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 24/6/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

13. Başvurucu tutukluluk hâlinin devamı yönündeki ara karara karşı itiraz etmiş, Bakırköy 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/7/2014 tarihli kararı ile itiraz reddedilmiştir. Karar başvurucuya 16/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, 15/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/3/2015 tarihli kararıyla başvurucunun uyuşturucu ticareti yapmak amacıyla suç örgütü kurup yönetme suçundan 2 yıl 6 ay hapis, örgüt faaliyeti çerçevesinde uyuşturucu ticareti yapma suçundan 30 yıl hapis ve 150.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

16. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 10/3/2016 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını, başvurucunun mahkûmiyetini gerektirir kesin delil bulunmadığı, yüklenen suçtan beraati gerekirken mahkûmiyetine karar verildiği gerekçesiyle kararı bozmuş ve başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

17. Bozma kararı üzerine yapılan yargılamada, Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesi 27/1/2017 tarihli kararıyla önceki kararında direnerek başvurucunun tekrar mahkûmiyetine karar vermiştir.

18. Anılan karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar

başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu, tutuklamaya ve tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararlara karşı yapılan itirazların matbu gerekçelerle reddedildiğini, tutukluluğunun devamını gerektirecek somut delil olmamasına rağmen tutukluluğunun devam ettirildiğini, tutukluluğun makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 10., 13. ve 19. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün tutukluluğun uzun süredir devam etmesine yönelik olduğu anlaşıldığından iddiaların tamamının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

25. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

26. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken

etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

27. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 10/3/2016 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurununbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

31. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

32. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve yargılamadaki sanık sayısı da dikkate alındığında somut olayda başvurucunun yakalanmasından sonra geçen yaklaşık 7 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir."

36. Başvurucu 200.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında -yargılamadaki sanık sayısı da dikkate alınarak- başvurucuya net 5.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

39. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/172) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN GÜNAL

B. No: 2014/14734 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14734

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN GÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14734)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Engin GÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurucunun çalıştığı kurumun sağladığı personel taşıma hizmetinden yararlandırılmaması üzerine idari işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle eşitlik ilkesi ile adil yargılanma hakkının, karar düzeltme dilekçesinde kurum avukatı hakkında sarf ettiği sözlerden ötürü disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğünde (Genel Müdürlük) memur olarak çalışan başvurucu, anılan Genel Müdürlüğün sağladığı personel taşıma hizmetinden yararlanmak istemiş ve bu amaçla ilk kez 28/3/1998 tarihinde Genel Müdürlüğe başvuruda bulunmuştur. Başvurucu bu istemini müteaddit defalar yazılı olarak tekrarlamışsa da başvurularından olumlu bir sonuç alamamıştır. Başvurucunun en son yaptığı başvuru da Genel Müdürlüğün 3/12/2007 tarihli işlemi ile reddedilmiştir.

9. Başvurucu, idari işlemin iptali talebiyle 7/12/2007 tarihinde dava açmıştır. Ankara 12. İdare Mahkemesi 5/11/2009 tarihli kararı ile davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Dava dosyasının incelenmesinden; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Türkiye Karate Federasyonunda şef olarak görev yapan davacının ilk olarak Haziran 1998 tarihinde ikamet ettiği Gölbaşı İlçesine servis verilmesi talebinde bulunduğu bu talebin reddi üzerine, 29.09.1999 tarihli dilekçe ile serviste personel taşıma hizmetinden yararlanma talebinin yanında bunun sağlanmaması durumunda bir aylık (22 iş günü) karşılığı EGO biletinin verilmesi için başvuruda bulunduğu bu talebin de reddedildiği ve aynı konuda 2007 yılı içerisinde yaptığı başvurusuna; personel servis hizmetinde çalıştırılan servis araçlarının yeterli sayıda personel bulunan güzergahlara tahsis edilmekte olduğu, yeterli sayıda personel olmayan güzergahlara personel servis aracı tahsis edilemediği ayrıca Kamu Kurum ve Kuruluşları Personel Servis Hizmetleri Yönetmeliği'nde personel taşıma hizmetinden yararlanmayan veya yararlanamayan personele ulaşım bedeli ödeneceğine ilişkin hüküm bulunmadığı gerekçeleriyle reddi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda; davacının servis talebinde bulunduğu Gölbaşı İlçesinde sadece 2 personelin ikamet etmesi, 2 personeli için servis tahsisinin kamu hizmetlerinin verimliliği, etkinliği ilkesine uygun olmaması ve Kamu Kurum ve Kuruluşları Personel Servis Hizmet Yönetmeliği'nde servisten yararlanamayan veya yararlanmayan personele ulaşım bedeli ödeneceğine ilişkin hüküm bulunmaması karşısında tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

10. Başvurucunun temyizi üzerine karar, Danıştay Beşinci Dairesinin (Daire) 16/5/2012 tarihli ilamıyla onanmıştır.

11. Başvurucunun karar düzeltme talebi, Dairenin 13/6/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir. Anılan ilam başvurucuya 12/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 10/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğü Müfettişliği 24/12/2012 tarihli yazı ile başvurucuya; Ankara 12. İdare Mahkemesinde açmış olduğu dava dolayısıyla hazırladığı karar düzeltme dilekçesinde kurum avukatı ile ilgili olarak "Hileli savunma yaparak yüce mahkemeyi kandırma yoluna gitmiş olmasıdır." yönünde bir cümleye yer verdiğinin, bu suretle avukatın şahsını, yürüttüğü kamu görevini ve Genel Müdürlüğü hedef alacak şekilde hakaret ve iftira içeren ifadeler kullandığının iddia olunduğunu, bu iddiaları araştırmak üzere Başmüfettişlikçe soruşturma başlatıldığını, bu hususta açıklama yapması gerektiğini

bildirmiştir.

13. Genel Müdürlük 31/5/2013 tarihli yazı ile başvurucuya "yapılan soruşturma sonucunda Genel Müdürlüğün avukatı hakkında ileri sürdüğü iddialar ile hizmet dışında kusurlu bir davranış gösterdiği ve kişisel hak arayışı sırasında devlet memuru olarak kendisine yönelik itibar ve güven duygusunu sarsacak eylemde bulunduğunun sabit görüldüğü" gerekçesiyle kınama cezası ile cezalandırıldığını bildirmiştir.

14. Başvurucu başvuru formunda, korku ve yılgınlık nedeniyle kendisine verilen disiplin cezası ile ilgili olarak herhangi bir kanun yoluna başvurmadığını belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İdari İşlemin İptali Davasına İlişkin Şikâyetler Yönünden

1. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; çalıştığı kurumun servis taşıma hizmetinden yararlanmak için müteaddit defalar yazılı olarak başvuruda bulunduğunu ancak başvurularından olumlu sonuç alamadığını, bunun üzerine idari işlemin iptali talebiyle dava açtığını ancak bu davanın da reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi olarak mağdur edildiğini belirterek Anayasa'nın 5. ve 49. maddelerinde tanımlanan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin olup anılan şikâyet adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

19. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında (bkz. § 9) bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, çalıştığı kurumun servis taşıma hizmetinden yararlanmak için yaptığı başvurular ile idari işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

23. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

24. Somut olayda başvurucu, kendisine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Disiplin Cezasına İlişkin Şikâyetler Yönünden

26. Başvurucu; çalıştığı kurumun servis taşıma hizmetinden yararlanmak için yaptığı başvurunun reddedilmesi üzerine idari işlemin iptali talebiyle açtığı davada, karar düzeltme dilekçesinde kurum avukatı hakkında sarf ettiği sözler nedeniyle kınama disiplin cezası ile cezalandırıldığını, hak arama amacıyla açtığı davada engelleme ve yıldırma uygulamasına tabi tutulduğunu, korku ve yılgınlık nedeniyle disiplin cezasını yargı önüne taşıyamadığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

28. Somut olayda başvurucu her ne kadar hakkında verilen disiplin cezasına karşı korku ve yılgınlık nedeniyle yargısal başvuru yolunu tüketmediğini belirtmişse de anılan başvuru yolunun ihlal iddiasını gidermede neden etkisiz olacağını ortaya koyamamıştır. Bu itibarla başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İdari işlemin iptali davasına yönelik adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İdari işlemin iptali davasına yönelik eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Disiplin cezasına yönelik ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT ÇELİK ve CEVHER ÇELİK

B. No: 2014/14874 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT ÇELİK VE CEVHER ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14874)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucular : 1. Mahmut ÇELİK

2. Cevher ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Adıyaman ili, Kahta ilçesi, Kalyon köyü, Kepir mevkiinde bulunan dava konusu taşınmazla ilgili olarak A.B. isimli şahıs tarafından 21/4/1976 tarihinde Kahta Asliye Hukuk Mahkemesinde el atmanın önlenmesi davası açılmıştır.

9. Kahta Asliye Hukuk Mahkemesi 15/12/1980 tarihinde dava konusu taşınmazın bulunduğu yerde kadastro çalışması başladığı gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyanın Kahta Kadastro Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Dosya, Kahta Kadastro Mahkemesinin (Mahkeme) E.1981/279 sırasına kaydedilmiş, yargılama sırasında başvurucular 21/5/1985 tarihinde dava konusu taşınmaz sınırları içerisinde kendilerine ait arazilerin de bulunduğunu belirterek tescil talebiyle davaya müdahil olmuşlardır.

11. Mahkeme 1/8/1991 tarihli kararında davalıların dava konusu taşınmaz üzerinde yirmi beş yılı aşkın bir zamandır nizasız fasılasız zilyet olduklarını, davacıların bu taşınmazdan zorla çıkarıldıklarına yönelik iddianın ispatlanmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesi 10/10/1994 tarihli kararında tarafların tapu, vergi kayıtları ve mahkeme kararlarına dayandıklarını, bu kayıtların dava konusu yere sağlıklı bir şekilde uygulanmadığını, yerel bilirkişiler ve tanık beyanlarındaki çelişkinin yüzleştirme yoluyla giderilmediğini belirterek yeniden keşif yapılmak suretiyle gerçek malik araştırmasının yapılması gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur.

13. Bozma kararına uyan Mahkemece yapılan yargılama sonucu verilen 12/12/2002 tarihli kararda, dava konusu yeri davalıların yaklaşık kırk yıldır kullandıkları, davacıların taleplerininyasal dayanaktan yoksun olduğu belirtilerek dava reddedilmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 16/11/2006 tarihli kararında, bozma ilamında belirtilen yöntemle araştırma, inceleme ve uygulama yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği belirtilerek hüküm bozulmuştur.

15. Bozma ilamına uyan Mahkemece yapılan yargılama sonucu verilen 14/4/2012 tarihli kararda "...Kahta Sulh Hukuk Mahkemesinin E.1954/86, K.1956/16 sayılı kesinleşen kararına konu olan yerin fen bilirkişi raporunda C harfi ile belirtilen yer olduğu kanaatine varılarak bu yerin mahkeme ilamı ile davalıların zilyetliğinde olan yer olduğu ve o mahkeme kararına göre zilyetliğin yaklaşık 1935 yılından beri davalılar lehine devam ediyor olmasına karar verildiğinden ve hüküm kesinleştiğinden fen bilirkişileri raporunda C harfi ile belirtilen alan hakkında müdahil davacı Cevher Çelik'in keşifteki beyanı da gözetilerek müdahil davacılar ile davalılar arasında kesin hüküm olduğu gerekçesi ile müdahil davacıların davalarının reddine karar vermek gerekmiştir..." gerekçesiyle başvuruculaların talebi reddedilmiştir.

16. Bu arada Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 22/5/2013 tarihli kararı ile Kahta Kadastro Mahkemesi kapatılmış, dosya Adıyaman Kadastro Mahkemesine gönderilmiştir.

17. Temyiz üzerine karar Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 27/9/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

18. Karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 1/7/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Ret kararı başvurucu Mahmut Çelik'e 13/8/2014 tarihinde, Cevher Çelik'e ise 14/8/2014 tarihinde tebliğ edilmiş ve 5/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

24. Başvurucunun asli müdahil sıfatıyla yargılamaya dâhil olması durumunda, yapılacak makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, davanın açıldığı tarih değil usule uygun olarak asli müdahale talebinde bulunulma tarihidir (İsmail Özkan, B. No: 2012/367, 17/9/2013, § 25).

25. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

26. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 21/4/1976 tarihinde Kahta Asliye Hukuk Mahkemesinde el atmanın önlenmesi davası olarak açılan ve Kadastro Mahkemesine görevsizlik kararı ile gönderilen davada, başvuruculaların 21/5/1985 tarihinde davaya davacı sıfatıyla müdahil oldukları, yargılamanın Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 1/7/2014 tarihli kararı ile sona erdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu kadar süre uzamasını gerektirecek nitelikte karmaşık bir özelliği bulunmadığı ve başvuruculaların yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada başvurucular açısından yaklaşık 29 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

28. Başvurucular, başvuru konusu davanın kesin hüküm nedeniyle reddedildiğini, Mahkemenin kesin hüküm olarak gördüğü Kahta Sulh Hukuk Mahkemesinin 1956 tarihli

kararının kesinleştiğine ilişkin olarak dosyada herhangi bir bilginin bulunmadığını, kesinleşip kesinleşmediği belli olmayan hukuka aykırı bir kararın varlığı gerekçe gösterilerek ret kararı verilmesinin kanuna aykırı olduğunu, Mahkemece Sulh Hukuk Mahkemesi kararında davalılar lehine zilyetlik tespiti yapıldığı belirtilmişse de bunun doğru olmadığını, Mahkemenin delilleri eksik ve hatalı değerlendirdiğini, karar nedeniyle atalarından kendilerine intikal eden taşınmazın ellerinden alındığını belirterek Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvuruculların ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 15) suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvuruculların iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

34. Başvurucular, yeniden yargılama ve 20.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

35. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını

iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bunun yanında ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara taleple bağlı kalınarak ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adıyaman Kadastro Mahkemesine (kapatılan Kahta Kadastro Mahkemesinin E.2010/3, K.2012/2 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KADRİYE OZAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/16552 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16552

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADRİYE OZAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16552)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucular : 1. Kadriye OZAN

2. Serkan OZAN

3. Abdullah OZAN

4. Hakan OZAN

Vekili : Av. Asüde ŞENOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında, bir kısım alacak talebinin zamanaşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvuruculaların murisi O.O. 2/1/1986-8/5/2000 tarihleri arasında R.D. isimli şahsın işyerinde işçi olarak çalışmıştır.

10.O.O. iş akdinin geçerli bir neden olmadan ihbarsız olarak feshedildiğini, işçilik haklarının ödenmediğini belirterek, 22/11/2002 tarihinde Bursa 2. İş Mahkemesinde dava açmış, 40 TL kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti ve fazla çalışma ücreti alacağı, 80 TL genel tatil ve hafta tatili ücreti talebinde bulunmuştur.

11. Yargılama sırasında alınan 18/7/2012 tarihli bilirkişi raporunda, davacının 1.402 TL kıdem tazminatı, 233 TL ihbar tazminatı, 747 TL yıllık izin ücreti, 2.093 TL fazla çalışma ücreti, 774 TL hafta tatili ücreti, 183 TL bayram ve genel tatil ücreti alacağının bulunduğu tespit edilmiştir.

12. Davacı, bilirkişi raporunda tespit edilen miktarlara göre 20/11/2012 tarihli dilekçesiyle dava değerini 5.500 TL olarak ıslah etmiştir.

13. Davalı taraf, beyan dilekçesini 5/12/2012 tarihli duruşmada tekrarlayarak ıslaha karşı zamanaşımı defi ileri sürmüştür.

14. Bursa 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) 17/12/2012 tarihli kararında, iş akdinin haklı nedenlerle feshedildiğinin davalı tarafça ispatlanamadığını, davacının işçilik alacak haklarının sübuta erdiğini belirterek davacı lehine 1.402 TL kıdem tazminatı, 233 TL ihbar tazminatı, 747 TL yıllık izin ücreti, 466 TL fazla çalışma ücreti, 172 TL hafta tatili ücreti, 56 TL bayram ve genel tatil ücreti alacağına hükmetmiştir.

15. Temyiz üzerine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 18/2/2014 tarihli kararında, davacının iş sözleşmesinin 8/5/2000 tarihinde feshedildiğini, 20/11/2012 tarihli dilekçesi ile tazminat ve alacaklarını ıslah etmişse de davalı vekilinin kanuni süresi içerisinde ıslaha karşı zamanaşımı definde bulunduğunu, davacının dava dilekçesinde talep ettiği tazminat ve alacakların dışında kalan miktarların zamanaşımına uğradığını, ıslahla artırılan tazminat ve alacakların hüküm altına alınmasının hatalı olduğunu belirterek hükmü bozmuştur.

16. Bu arada davacı O.O.nun 23/1/2014 tarihinde vefatı üzerine başvurucular mirasçı sıfatıyla davaya katılmışlardır.

17. Bozma ilamına uyan Mahkeme 18/9/2014 tarihli kararında, önceki kararın gerekçesini (bkz. § 14) tekrarlayarak ıslahla artırılan alacak taleplerinin zamanaşımına uğradığını belirterek dava dilekçesinde belirtilen değerler (bkz. § 10) üzerinden kesin olarak davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

18. Başvurucular, kararı 18/9/2014 tarihinde öğrendiklerini beyan etmişler ve 20/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle ıslaha konu bakiye alacak taleplerinin zamanaşımına uğradığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Uzun süren yargılama nedeniyle ıslaha konu alacak kalemlerinin zamanaşımına uğradığına yönelik ihlal iddialarının, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerinde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52), mutlak nitelikte olmayan bu hakkın sınırlandırılması hususunda devletlerin takdir hakkı gereği bazı düzenlemeler yapabileceğini, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini belirtmiştir (Mesut Güzel, B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31).

23. Somut davaya benzer bir başvuruda, bir işverenin yanında çalışan başvurucunun iş akdinin 1/11/2003 tarihinde feshedilmesi üzerine başvurucu açtığı davada ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti, ücret alacağı ve fazla mesai kalemlerinin her biri için 100 TL alacak talebinde bulunmuş, yargılama sırasında 10/10/2011 tarihli bilirkişi raporunda tespit edilen alacak miktarlarına istinaden 18/10/2011 tarihinde davayı ıslah ederek talep miktarlarını artırmış, davalı taraf ise 4/11/2011 tarihli dilekçesi ile ıslah edilen kısma ilişkin zamanaşımı defi ileri sürmüştür. Mahkeme; yıllık izin, ücret alacağı ve fazla mesai alacaklarının, ıslah tarihine göre beş yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek bu talepler açısından davayı kısmen kabul etmiş, dava dilekçesindeki talep miktarlarını esas alarak karar vermiştir. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle ıslaha konu alacağın zamanaşımına uğradığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda, Yargıtay içtihatlarında işçi alacaklarının miktar olarak davanın açıldığı tarihte tam ve kesin olarak tespitinin mümkün olup olmadığının somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi gerektiğinin belirtildiğini, her durumda teknik ve hukuki uzmanlık gerektiren hesaplamalar yapılması beklenmemekle birlikte başvurucunun hizmet akdi ile ne kadar süre ile çalıştığını bilmesi gerektiğini, somut davaya konu alacağın, dava açıldığı tarih itibarıyla ilgili mevzuata göre en azından hukuken altında ücret kabul edilmeyen asgari ücret rakamları üzerinden hesaplanmasının mümkün olduğunu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve iş davalarına bakan Yargıtay dairesinin, ıslah edilen alacakla ilgili olarak zamanaşımı definin ileri sürülebileceği yönündeki içtihatlarının, avukatla temsil edilen başvurucu için öngörülebilir olduğunu ve hukuki belirsizlik taşımadığını, beş yıllık zamanaşımı süresinin geçmesinde en büyük payın başvurucuya ait olduğunu, başvurucunun, iş akdi 1/11/2003 tarihinde feshedildiği hâlde alacak davasını 25/4/2006 tarihinde, yaklaşık 2 yıl 6 ay sonra açarak zamanaşımı süresinin yarısının geçmesine neden olduğunu belirterek zamanaşımı nedeniyle ıslah edilen miktarlara yönelik

ret kararı verilmesinin mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurmayacağını belirtmiştir (Hüseyin Gönel, B. No: 2013/2491, 17/7/2014, §§ 47-49).

25. Başvuru konusu olayda, başvurucunun iş akdi 8/5/2000 tarihinde sona ermiş, başvurucu 22/11/2002 tarihinde iş mahkemesinde açtığı davada, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 40 TL kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti ve fazla çalışma ücreti alacağı, 80 TL genel tatil ve hafta tatili ücreti talebinde bulunmuştur.

26. Yargılama sırasında alınan 18/7/2012 tarihli bilirkişi raporuna göre davacı murisin 1.402 TL kıdem tazminatı, 233 TL ihbar tazminatı, 747 TL yıllık izin ücreti, 2.093 TL fazla çalışma ücreti, 774 TL hafta tatili ücreti, 183 TL bayram ve genel tatil ücreti alacağının bulunduğu tespit edilmiştir.

27. Davacı muris 18/7/2012 tarihli bilirkişi raporlarında tespit edilen miktarlara göre 20/11/2012 tarihli dilekçesiyle davayı ıslah etmiş, Mahkeme ıslaha konu kıdem ve ihbar tazminatı, fazla mesai, yıllık izin ücreti, hafta tatili ve bayram genel tatil ücreti alacak talepleri için Kanun'da öngörülen 10 ve 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek bu talepleri reddetmiştir.

28. Başvuru konusu davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri ile yargısal uygulamalarda, fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması suretiyle açılan kısmi davalarda yargılama sırasında bilirkişi raporuyla tespit edilen dava değerine göre bakiye alacağın ek dava ya da ıslah yoluyla talep edilebileceği anlaşılmaktadır.

29. Nitekim somut başvuruya konu davanın temyiz incelemesini yapan Yargıtay 22. Hukuk Dairesi ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun içtihatlarında, ücret ve ücret niteliği ağır basan işçilik alacakları için ıslah tarihinden geriye doğru 5 yıllık süre için alacak talebinde bulunulabileceği, kıdem ve ihbar tazminatının iş akdinin feshinden itibaren 10 yıl, yıllık izin ücreti alacağının ise fesihten itibaren 5 yıllık süre içerisinde talep edilebileceği, zamanaşımı süresi içerisinde kısmi dava açılması hâlinde alacağın yalnız talep edilen kısmı için zamanaşımı süresinin kesileceği, dava dışı kalan bölüm hakkında zamanaşımı süresinin işlemeye devam edeceği belirtilmiştir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6/3/2013 tarihli ve E.2012/4-824, K.2013/305 sayılı kararı; Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 19/1/2012 tarihli ve E.2011/12430, K.2012/224 sayılı; 24/5/2012 tarihli ve E.2012/5688, K.2012/10973 sayılı; 13/7/2012 tarihli ve E.2012/12225, K.2012/16790 sayılı; 28/9/2012 tarihli ve E.2012/17445, K.2012/20139 sayılı; 20/11/2012 tarihli ve E.2012/6256, K.2012/25883 sayılı; 21/3/2014 tarihli ve E.2014/211, K.2014/6844 sayılı; 7/12/2015 tarihli ve E.2014/20766, K.2015/33747 sayılı kararı).

30. Başvuruculaların murisinin hizmet akdi ile ne kadar süre çalıştığının tespiti ile işçilik alacağının asıl davanın açıldığı tarih itibarıyla ilgili mevzuata göre en azından asgari ücret rakamları üzerinden hesaplanmasının mümkün olduğu, başvuru konusu iş davalarına bakan Yargıtay dairesinin, saklı tutulan bakiye işçilik alacağı ile ilgili yapılan ıslaha karşı zamanaşımı definin ileri sürülebileceği hususundaki içtihatlarının avukatla temsil edilen başvurucular ve murisi açısından öngörülmeyecek nitelikte bir hukuki belirsizlik taşımadığı, ayrıca iş akdi 8/5/2000 tarihinde sona erdiği hâlde alacak davasının 22/11/2002 tarihinde yani yaklaşık 2 yıl 6 ay sonra açıldığı, zamanaşımı süresinin geçmesinde bu durumun da etkisinin olduğu, bu açıdan başvuruculaların 20/11/2012 tarihli ıslaha konu alacak taleplerinin zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde ve ölçülü olduğu, yapılan yorumun başvuruculaların

mahkemeye erişim hakkını zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak, yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No:2012/397, 17/11/2014, § 25).

34. Başvurucunun miras bırakanlarından intikalle takip etmekte olduğu bir uyuşmazlığın söz konusu olması hâlinde, makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçıların yargılamaya katıldıkları an değil somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

35. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 11 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

39. Başvurucular ihlalin tespitine, maddi ve manevi zararların giderilmesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

40. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

41. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Kadriye Ozan, Abdullah Ozan, Hakan Ozan ve Serkan Ozan'a ayrı ayrı net 5.460 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Başvurucular tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvuruculara maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

43. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucular Kadriye Ozan, Serkan Ozan, Abdullah Ozan ve Hakan Ozan'a ayrı ayrı net 5.460 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURULARA MÜŞTEREKENÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bursa 2. İş Mahkemesine (E.2014/223, K.2014/548) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM KINIK

B. No: 2014/17803 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM KINIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17803)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : İbrahim KINIK

Vekili : Av. Muhammed ÖNEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun süre devam etmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, öğretmenlik görevine son verilmesi nedeniyle kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Ergani Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü soruşturma kapsamında tutuklanması talebiyle Ergani Sulh Ceza Mahkemesine sevk edilmiştir. Mahkeme 29/12/2008 tarihli kararıyla başvurucunun tutuklama talebinin reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu; kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve suç delillerini yok etme suçlarından tutuklanması talebiyle tekrar sevk edildiği Ergani Sulh Ceza Mahkemesinin 6/2/2009 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

11. Başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası, Ergani Cumhuriyet Başsavcılığının 27/4/2009 tarihli fezlekesiyle yetkili ve görevli görülen Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 10/5/2009 tarihli iddianamesiyle başvurucunun da aralarında olduğu toplam beş sanık hakkında Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2009/277sayılı dosyasında kamu davası açılmıştır.

13. Mahkeme 25/5/2010 tarihli kararıyla başvurucunun kasten öldürme suçundan 10 yıl, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 2 yıl 6 ay hapis, ruhsatsız silah taşıma suçundan 1 yıl 8 ay hapis ve 500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 14/7/2011 tarihli ilamıyla ilk derece mahkemesinin kararını bozmuşutr.

15. Bozma kararı sonrası yapılan yargılamada Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/5/2012 tarihli kararıyla başvurucunun kasten öldürme suçundan 10 yıl, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 2 yıl 6 ay hapis, ruhsatsız silah taşıma suçundan 1 yıl 8 ay hapis ve 500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

16. Bu karar da temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 1/7/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur.

17. Bozma kararı sonrasında yargılamaya Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2013/433 sayılı dosyası üzerinden devam edilmiştir.

18. Mahkeme 30/10/2014 tarihli celsede başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

19. Tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara yapılan itiraz, Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/11/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

20. Yapılan yargılamada Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/11/2014 tarihli kararıyla başvurucunun kasten öldürme suçundan 20 yıl hapis, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 10 yıl hapis, ruhsatsız silah bulundurma suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

21. Başvurucu 12/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/11/2014 tarihli kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 12/10/2016 tarihli ilamıyla kasten öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından verilen mahkûmiyet hükümleri yönünden onanmış; ruhsatsız silah bulundurma suçundan verilen hüküm yönünden bozulmuştur.

23. Bozma sonrası yapılan yargılama sonucunda Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi 24/11/2016 tarihli kararıyla ruhsatsız silah bulundurma suçundan başvurucunun beraatine karar vermiştir. Bu hüküm temyiz edilmeden kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; uzun süredir tutuklu olduğunu, tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüş, tahliye ve tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurunun bu kısmı hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur.

Bireysel başvuru yolunun ikincil olma niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

30. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

31. 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü görülmektedir. Bununla birlikte aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği belirtilmektedir.

32. Bu yol bir yandan başvurucunun maruz kaldığı tutukluluk süresinin Kanun'da öngörülen azami süreyi aşıp aşmadığının veya makul olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Hamit Kaya, § 48).

33. Somut olayda başvurucu 6/2/2009 tarihinde tutuklanmıştır. İlk derece mahkemesi, tutuklu olarak sürdürülen yargılama sonunda 4/10/2014 tarihli kararı ile başvurucunun tutuklanmasına karar verilen suçlardan cezalandırılmasına karar vermiş; anılan mahkûmiyet hükmü temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 12/10/2016 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiştir.

34. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak süresi içinde tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Mahkûmiyet kararının kesinleşmesiyle birlikte tutukluluk sürecine ilişkin olarak sadece tazminat talebinde bulunulabileceği dikkate alındığında, bu talep yönünden etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruların incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir (Hamit Kaya, § 49). Öte yandan bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla başvurucunun anılan tazminat yolunu tüketmesi için 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde öngörülen dava açma süresi de geçmemiştir.

35. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddialarına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamu Hizmetine Girme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu, uzun süre tutuklu kalması sebebiyle öğretmenlik görevine son verilmesinin kamu hizmetine girme hakkını engellediğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde; kamu hizmetine girme hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamında korunan haklardan olmadığı, başvurucunun bu şikayetini müstakil olarak değil tutukluluk süresinin uzunluğu ile bağlantılı olarak ileri sürdüğü, konunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

38. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. Bireyin kamu hizmetine girme hakkı Anayasa'nın 70. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme’de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme’de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir. (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

40. Somut olayda başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü kamu hizmetine girme hakkının, Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediği anlaşılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu, davanın ilk derece mahkemesinde derdest olduğunu, yargılama sürecinin makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

43. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvurunun bu kısmı hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

45. Ceza yargılaması süresinin tespitinde, kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı tarih ile suç isnadına ilişkin nihai karar tarihi (bireysel başvuruya konu devam eden yargılamalar yönünden Anayasa Mahkemesinin inceleme tarihi) arasında geçen süre esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

46. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

47. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 7 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

50. Başvurucu, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

51. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

52. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.800 TL vekâlet ücretinden ve 206,10 TL harçtan oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/409) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN TEKE

B. No: 2014/17827 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17827

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN TEKE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17827)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Adnan TEKE

Vekili : Av. Turgay ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; karşı taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun makul sürede yargılanma hakkı açısından kabul edilebilir olduğuna, esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından makul sürede yargılanma hakkı dışındaki haklar yönünden başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 29/9/2005 tarihinde Ankara'da bir aracın çarpması sonucu meydana gelen trafik kazasında yaralanmıştır.

9. Başvurucu 9/12/2005 tarihinde Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davada, yaya geçidinde yeşil ışık yanmakta iken karşıdan karşıya geçmek istediği sırada davalının idaresindeki aracın -ağır kusurlu olarak- kendisine çarptığını, temizlik şirketinde işçi olarak çalıştığını, olay nedeniyle kalıcı sakatlığının söz konusu olduğunu belirterek araç sürücüsünden ve sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunmuştur.

10. Mahkeme 12/9/2012 tarihli kararında, toplanan deliller ile Adli Tıp ve bilirkişi raporlarına göre olayda başvurucunun %75, davalının %25 oranında kusurlu olduğunu, olay nedeniyle davacının iyileşme süresinin dokuz aya kadar uzayabileceğini ve %20,2 oranında meslekten kazanma gücünü kaybetmiş sayılacak şekilde yaralandığını, bilirkişi raporuna göre davacının 11.213 TL sürekli iş gücü kaybı tazminatı ile 137.50 TL tedavi ve yol giderini davalıdan talep edebileceğini belirterek maddi tazminat talebini kısmen kabul etmiş, olay nedeniyle davacının duyduğu ızdırap ile tarafların kusur, ekonomik ve sosyal durumlarını dikkate alarak başvurucunun manevi tazminat talebinin de kısmen kabulüne karar vermiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 6/3/2014 tarihli kararıyla hüküm onanmıştır.

12. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 22/9/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Ret kararı 5/11/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 14/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, Mahkemece lehine 4.000 TL manevi tazminata hükmedildiğini, bu tazminatın bir kısmının karşı taraf lehine hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle ödendiğini, bu açıdan manevi tazminat kararının etkisiz hâle geldiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başurucunun vekâlet ücretine yönelik ihlal iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların; hakkın özünü zedeleyecek şekilde kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması, başvurucu üzerinde ağır bir yük

oluşturmaması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013,§ 38). Ulaşılmak istenen kamu yararının gerekleri ile bireylerin temel hakları arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi bozan ve başvuruculara çok yüksek bir külfet yükleyen düzenlemeler mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 48).

18. Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvurular önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, § 39).

19. Hukuk yargılamalarında uygulanan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da geçen "kaybeden öder" ilkesi, tarafların yargılamadaki başarı oranına göre kazanılan veya kaybedilen değer oranında lehine veya aleyhine mahkeme masraflarına hükmedilmesine ilişkin düzenlemeleri ifade eder (Hüseyin Sezen, § 50).

20. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 323. maddesinin (ğ) bendinde vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücretinin yargılama gideri olduğu belirtilmiştir.

21. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 169. maddesinde, yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücretinin, avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamayacağı belirtilmiştir.

22. 21/1/2011 tarihli ve 28149 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve karar tarihinde yürürlükte olan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 10. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında manevi tazminat davalarında avukatlık ücretinin, hüküm altına alınan miktar üzerinden tarifenin üçüncü kısmına göre belirleneceği, davanın kısmen reddi durumunda karşı taraf vekili yararına tarifenin üçüncü kısmına göre hükmedilecek ücretin, davacı vekili lehine belirlenen ücreti geçemeyeceği belirtilmiştir.

23. Somut davada Mahkemece başvurucunun manevi tazminat talebi kısmen kabul edilerek 4.000 TLmanevi tazminata hükmedilmiş, fazlaya ilişkin istem reddedilmiş ayrıca başvurucunun leh ve aleyhine ayrı ayrı 480 TL vekâlet ücretine hükmedildiği anlaşılmıştır.

24. Başvurucu aleyhine hükmedilen vekâlet ücreti ile başvurucunun mahkemeye erişimine müdahalede bulunulduğu, müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu açıktır.

25. Bunun yanında vekâlet ücretine yönelik düzenlemelerin, gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması, adalet ve hakkaniyet ilkesi gereği, haksız bir fiil veya işlemnedeniyle dava açmak zorunda kalan ya da kendisine haksız bir şekilde dava açılan kişinin yükleneceği külfetin belli oranda karşılanması hususlarına yönelik olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır.

26. Kanuni olduğu ve meşru amaç taşıdığı anlaşılan vekâlet ücretine ilişkin uygulamanın orantılılık incelemesi yapılırken davaya konu uyuşmazlığın konusu ve miktarı, başvurucunun ödeme gücü ve davanın özel şartları gibi hususlar dikkate alınmalıdır (Mürsel Malkoç, B. No: 2013/9466, 27/10/2015, § 36).

27. Buna göre başvurucunun dava açarken davanın kısmen kabul edilmesi veya reddedilmesi hâlinde ödemek durumunda kalacağı vekâlet ücretini hesaplayabilecek

durumda olduğu, başvurucunun lehine hükmedilen manevi tazminat miktarı ve yargılama giderleri gözönüne alındığında aleyhine hükmedilen vekâlet ücretinin miktar itibarıyla başvurucunun vekille dava açmasını imkânsız hâle getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı, başvurucu üzerinde ağır bir yüke sebep olmadığı ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

29. Başvurucu, maluliyet oranı gözönüne alındığında hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu, kaza tarihinden itibaren hükmedilen faiz miktarının zararını karşılamadığını, bu nedenle kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

31. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun iddialarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerini kısmen kabul etmiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmekle bu konuda yeniden değerlendirme yapılmamıştır.

2. Esas Yönünden

35. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit

edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

36. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

37. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yargılamanın bu kadar uzun sürmesini gerektirecek karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada 8 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

40. Başvurucu ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

41. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

42. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bununla birlikte ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermek gerekmiştir.

43. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2005/464, K.2012/366) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRETTİN AKTAŞ

B. No: 2014/18155 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18155

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRETTİN AKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18155)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Fahrettin AKTAŞ

Vekili : Av. Hikmet AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açılan alacak davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1993 yılında Tekel Genel Müdürlüğüne sattığı tütün ürününün bedelini alamadığını ileri sürerek 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine alacak davası açmıştır. Muş 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 18/4/2014 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar vermiştir. Karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 8/12/2014 tarihli ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 16/4/2015 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada başvurucu Fahrettin Aktaş'ın 25/9/1998 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

8. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

9. Başvurucu, Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı alacak davasında yargılamanın uzun sürdüğünü ve uzun süren yargılama nedeniyle davanın ekonomik değerinin kalmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

11. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Başvuru konusu olayda, UYAP üzerinden yapılan araştırmada yargılama devam ederken başvurucu Fahrettin Aktaş'ın 25/9/1998 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Avukat Hikmet Aydın tarafından 19/11/2014 tarihinde başvurucunun makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda başvurucunun öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

13. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

14. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

15. Bu durumda Avukat Hikmet Aydın aleyhine Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi

uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Hikmet Aydın'ın 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

D. Kararın birer örneğinin Muş Barosu ve Türkiye Barolar Birliğine GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN TEMEL

B. No: 2014/18156 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18156

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN TEMEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18156)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Mehmet Emin TEMEL

Vekili : Av. Hikmet AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açılan alacak davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1993 yılında Tekel Genel Müdürlüğüne sattığı tütün ürününün bedelini alamadığını ileri sürerek 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine alacak davası açmıştır. Muş 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 18/4/2014 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar vermiştir. Karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 8/12/2014 tarihli ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 16/4/2015 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada başvurucu Mehmet Emin Temel'in 5/2/1995 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

8. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

9. Başvurucu, Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı alacak davasında yargılamanın uzun sürdüğünü ve uzun süren yargılama nedeniyle davanın ekonomik değerinin kalmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

11. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Başvuru konusu olayda UYAP üzerinden yapılan araştırmada başvurucu Mehmet Emin Temel'in 5/2/1995 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Avukat Hikmet Aydın tarafından 19/11/2014 tarihinde başvurucunun makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda başvurucunun öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

13. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

14. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

15. Bu durumda Avukat Hikmet Aydın aleyhine Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi

uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Hikmet Aydın'ın 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

D. Kararın birer örneğinin Muş Barosu ve Türkiye Barolar Birliğine GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜLFİ KINIK

B. No: 2014/19461 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/19461

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜLFİ KINIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/19461)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Zülfi KINIK

Vekili : Av. Ömer Hakan BAŞTIMAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun süredir devam etmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 4/2/2009 tarihinde gözaltına alınmış, Ergani Sulh Ceza Mahkemesinin 6/2/2009 tarihli ve 2009/8 Sorgu sayılı kararıyla kasten öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından tutuklanmıştır.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame ile başvurucu ve diğer dört şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır.

10. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/5/2010 tarihli kararıyla başvurucununkasten öldürme suçundan 10 yıl hapis, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 2 yıl 6 ay hapis, ruhsatsız silah taşıma suçundan 1 yıl 8 ay hapis ve 500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 14/7/2011 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesinin kararını bozmuşutr.

12. Bozma kararı sonrası yapılan yargılamada Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi 15/5/2012 tarihli kararıyla başvurucununkasten öldürme suçundan 10 yıl hapis, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 2 yıl 6 ay hapis, ruhsatsız silah taşıma suçundan 1 yıl 8 ay hapis ve 500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Bu karar da temyiz incelemesi neticesinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 1/7/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur.

14. Bozma kararı sonrası yapılan yargılamada Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi 4/11/2014 tarihli kararıyla başvurucunun kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis, kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (üç kez) 10 yıl hapis, ruhsatsız silah bulundurma suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

15. Hükümle birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına başvurucu itiraz etmiştir. Bu karara yapılan itiraz, Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/11/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Başvurucu 15/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/11/2014 tarihli kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 12/10/2016 tarihli kararıyla onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun

devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, uzun süredir tutuklu olduğunu, tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüş; tutukluluk hâlinin sona erdirilmesini talep etmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

23. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun, devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

24. 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü görülmektedir. Bununla birlikte aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her durumda karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat

isteminde bulunulabileceği belirtilmektedir.

25. Bu yol bir yandan başvurucuya, maruz kaldığı tutukluluk süresinin kanunda öngörülen azami süreyi aşıp aşmadığının veya makul olup olmadığının tespiti, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamış olsa da başvurucunun tutukluluk halinin sona erdiği dikkate alındığında, başvurucunun tutuklu kaldığı sürenin makul olup olmadığının tespitine imkân sağlayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi ile öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Hamit Kaya, § 48).

26. Somut olayda başvurucu 4/2/2009 tarihinde gözaltına alınmış, 6/2/2009 tarihinde tutuklanmıştır. İlk derece mahkemesi, tutuklu olarak sürdürülen yargılama sonunda 4/11/2014 tarihli kararı ile başvurucunun cezalandırılmasına karar vermiş; anılan mahkûmiyet hükmü temyiz incelemesi sonunda Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 12/10/2016 tarihli ilamıyla onanarak kesinleşmiştir.

27. Başvurucu, hakkındaki mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak süresi içinde bu hukuk yoluna başvurma imkânına sahiptir. Öte yandan bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla başvurucunun anılan hukuk yolunu tüketmesi için 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde öngörülen dava açma süresi de geçmemiştir.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; davanın ilk derece mahkemesinde derdest olduğunu, yargılama sürecinin makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

31. Ceza yargılaması süresinin tespitinde kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih ile suç isnadına ilişkin nihai karar tarihi (Bireysel başvuruya konu devam eden yargılamalar yönünden Anayasa Mahkemesinin inceleme tarihi) arasında geçen süre esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

32. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate

alındığında somut olaydaki 7 yıl 8 ay 6 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

37. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2013/433) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAİDER SUBHİ AMEEN AMEEN

B. No: 2016/5126 | Karar tarihi: 13.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/5126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAİDER SUBHİ AMENN AMENN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/5126)

Karar Tarihi: 13/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Haider Subhi Amenn AMENN

Vekili : Av. Uğur YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/3/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. İkinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından 17/3/2016 tarihinde İçtüzük'ün 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve ilgili kurumlardan temin edilen bilgilere göre olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1989 doğumlu olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır.

10. Başvurucu 28/10/2013 tarihinde ailesiyle birlikte yasal yollardan Türkiye'ye giriş yapmıştır.

11. Başvurucu 11/11/2013 tarihinde Bolu Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Bolu Göç İdaresi) başvurarak uluslararası koruma talebinde bulunmuştur.

12. Başvurucu aynı zamanda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Kuruluna (BMMYK) da başvuruda bulunmuştur. BMMYK tarafından başvurucu ve ailesine 2/7/2014 tarihinde Mülteci Belgesi verilmiştir.

13. Başvurucu, bir kavga olayına ilişkin olarak Bolu Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan soruşturma kapsamında 15/12/2014 tarihinde kasten öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanmış ve hakkında aynı suçtan kamu davası açılmıştır.

14. Bolu Ağır Ceza Mahkemesinin 9/4/2015 tarihli ve E.2015/16, K.2015/49 sayılı kararıyla başvurucunun "kasten yaralama" suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Bolu Göç İdaresi tarafından, kamu düzeni bakımından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle 11/3/2015 tarihinde başvurucunun uluslararası koruma talebinin reddine ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

16. Anılan kararın iptali istemiyle başvurucu tarafından Sakarya İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açılmıştır.

17. Başvurucu Türkçe olarak hazırlanan ve sadece kendi imzasının bulunduğu dava dilekçesinde özetle Türkiye'ye iltica etmeden önce Bağdat'ta otobüs şoförlüğü yaptığını, Sünni olması nedeniyle ayrımcılığa uğradığını ve birkaç defa otobüsünün yakıldığını, bunun üzerine Irak'tan ayrılarak Türkiye'de yaşayan akrabalarının yanına geldiğini, ülkesine geri gönderilmesi hâlinde inançları nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını belirtmiştir.

18. Başvurucu, söz konusu davayı kendisi takip etmiş; ara kararlar başvurucunun dava dilekçesinde yazışma adresi olarak gösterdiği kendi ikamet adresine tebliğ edilmiş; başvurucu, yargılama sürecinde avukat ya da tercüman talebinde bulunmamıştır.

19. Anılan dava İdare Mahkemesinin 14/9/2015 tarihli ve E.2015/453, K.2015/811 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti'ne gelerek sığınma talebinde bulunan ve mülteci statüsünde olan davacının Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair Sözleşme'nin 1 inci maddesi gereği, Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddî bir kanaatin mevcut olmaması gerekmekte ve Sözleşme'nin 2 nci maddesi gereği, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına, yönetmeliklerine ve kamu düzeni için

alınan önlemlere uyma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bu nedenle Birleşmiş Milletler'in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna dair hakkında ciddi bir kanaatin mevcut olması ve Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına, yönetmeliklerine ve kamu düzeni için alınan önlemlere uyulmaması halinde, ilgili hakkında kanunlarda yer alan işlemlerin tesis edileceği tabiîdir.

Sığınma ve uluslararası koruma başvurusu sonrasında davacının ikâmeti olarak Bolu İli'nin belirlendiği; davacının burada "kasten bıçakla adam öldürmeye teşebbüs" olayına karışarak tutuklandığı, sonrasında Bolu Ağır Ceza Mahkemesi'nin 09.04.2015 tarih ve2015/16 esas sayılı dosyasında "kasten yaralama" suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezası aldığı, "Yasak nitelikte bıçak taşımak" suçuna ilişkin ise hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği böylelikle davacı hakkındaSözleşme'nin 1 inci maddesinin (F) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaatin oluştuğu ve davacının kamu düzenini bozucu nitelikte hareketlerde bulunduğu anlaşıldığından, uluslararası koruma talebi reddedilendavacının sınır dışı edilmesine ve bu nedenle ülkeyi terke davet edilmesine dair kararda hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan; davacı tarafından kararın uygulanması halinde, davacının Irak'da işkenceye maruz kalma, öldürülme gibi tehditlerle karşı karşıya kalabileceği, bu nedenlerle (de) işlemin iptali gerektiğinin ileri sürüldüğü görülmektedir.

6458 sayılı Kanun'da, sınırdışı edilecek kişinin menşe ülkesine, transit gideceği ülkeye, yahut 3 üncü bir ülkeye sınır dışı edilmesinin mümkün olduğu belirtilmiş olmakla birlikte; davacının terke davete uymayarak Türkiye Cumhuriyeti'ni terk etmemesi durumunda, hangi ülkeye sınır dışı edileceği hususunun 6458 sayılı Kanun'un 4 üncü ve 52 nci maddeleri ile Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair Sözleşme'nin ilgili hükümlerine göre değerlendirilerek bir karar verilebileceği, ancak idarenin bu yönde bir karar vermemesi ve bu davanın konusunun davacının Irak'a gönderilmesi değil, sınır dışı edilmesi kararı nedeniyle ülkeyi terke davetolması nedeniyle; Mahkememiz'ce kişinin hangi ülkeye sınır dışı edileceğine dair bir inceleme ve değerlendirme yapmanın hukuken mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır."

20. Bu karar, başvurucunun dava dilekçesinde belirttiği adreste bizzat kendisine 14/10/2015 tarihinde tebliğ edilmiş olup otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 17/3/2016 tarihinde vekil aracılığıyla bireysel başvuruda bulunulmuştur.

21. Başvuru formunda; anılan kararın başvurucuya usulsüz olarak tebliğ edildiği, başvurucunun yabancı uyruklu olması ve Türkçe bilmemesi nedeniyle tebligatın içeriğini 28/2/2016 tarihinde öğrendiği ve bu nedenle başvurunun süresinde yapılamadığı belirtilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 13/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

23. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde dini inançları nedeniyle insanlık dışı muameleye uğrama riski altında olduğunu ileri sürmüş; sınır dışı işleminin durdurulması ve tazminat taleplerinde bulunmuştur.

24. Bakanlığın görüş yazısında özetle başvurunun süresinde yapılmamasına ilişkin mazeretin haklı bir nedene dayanmadığı belirtilmiştir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapamadığı takdirde mazeretinin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte bireysel başvuruda bulunabilir.

26. Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mücbir sebep veya ağır hastalık gibi "haklı mazeret" hâllerinin haklı olup olmadığını olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmektedir (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 21).

27. Somut olayda başvurucu, yabancı uyruklu olması ve Türkçe bilmemesi nedeniyle 14/10/2015 tarihinde yapılan tebligatın içeriğinden 28/2/2016 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir. Bu durumda başvurucunun tebligatın içeriğinden haberdar olduğu tarihten itibaren on beş gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu süreyi de geçirerek 17/3/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

28. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü sebep "haklı mazeret" olarak kabul edilse bile mazeretin kalktığı tarihten itibaren öngörülen on beş günlük süre içinde başvuru yapılmadığı için mazeretin haklı olup olmadığı konusunda ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 13/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURDAN ERKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/311 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/311

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURDAN ERKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/311)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Nurdan ERKAN

2. Temer SERTER

3. Türkan KIRMACI

4. Zehra MUNAR

Vekili : Av. Zeynep DOĞAN AKARKEN-Av. Hakan AKARKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması, taşınmaza kamulaştırılmasız olarak el atılması, taşınmaz için düşük bedel belirlenmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması, yargılama masraflarına dava tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması ve dava vekâlet ücretine maktu olarak hükmedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık başvuruya ilişkin görüşünü 26/1/2015 tarihinde sunmuş, başvurucular da süresi için karşı beyanlarını iletmişlerdir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular tarafından 21/5/2012 tarihinde Sincan 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında 15/11/2012 tarihli ve E.2012/28, K.2012/303 sayılı karar ile 73.600 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ödenmesine, başvurucular lehine nispi olarak hesaplanan 7.938 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... dava konusu taşınmaza tapu kaydının uygulanması ve tazminat miktarının tespiti bakımından mahkememizce resen seçilen üç inşaat, iki mülk ve fen bilirkişileri vasıtasıyla mahallinde 19.09.2012 tarihinde keşif yapıldığı, keşif sonucu fen bilirkişisi tarafından 24.09.2012 havale tarihli krokili raporun, inşaat ve mülk bilirkişileri tarafından 02.10.2012 tarihli raporun ibraz edildiği, arsa niteliğindeki taşınmaza emsal karşılaştırmasının yapıldığı ve aynı taşınmaza ilişkin Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşen Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2009/548 Esas sayılı dosyasındaki değerlendirme de dikkate alınarak TEFE-TÜFE artırımı sonucu dava konusu taşınmazın dava tarihi itibarıyla m² değerinin 146,91.TL'ye tekabül ettiği, ancak Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin ilgili dosyasındaki değerlendirme 2009 yılına göre yapıldığından, 2012 yılında Bağlıca-Eskişehir bağlantı yolunun çift şerit olarak yapılması, çevrede büyük alışveriş merkezlerinin açılması, Başkent Üniversitesi kapasitesinin yükseltilmesi gibi değer artırıcı unsurlar dikkate alınmak suretiyle bedele %25 oranında değer artışı uygulanmak suretiyle taşınmazın dava tarihi itibarıyla m² değerinin 184,00.TL olduğunun belirtildiği, davalı vekilinin dilekçelerinde delil olarak dayanılan Sincan 3.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011/421Esas sayılı dosyası ve Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/737 Esas sayılı dosyasındaki değerlendirmelerin de taşınmaz çevresindeki olumlu değişimlerin öncesine ait olduğundan bilirkişi raporunun mahkememizce denetime uygun bulunduğu, davacılar vekili tarafından bilirkişi raporuna göre talep ıslah edildiğinden toplanan deliller muvacehesinde, davacıların sabit olan davasının kabulüne dair karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmış ve aşağıdaki hüküm tesis edilmiştir..."

9. İlk Derece Mahkemesi kararına karşı davalı idarece temyiz talebinde bulunulmuş, başvurucular 6/12/2012 tarihinde sundukları temyize cevap dilekçelerinde, taşınmaz için hükmedilen bedelin düşük kaldığını, ayrıca davalı idarenin temyiz itirazlarının mesnetsiz olduğunu ileri sürmüşler, temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 14/3/2013 tarihli ve E.2012/27325, K.2013/4468 sayılı ilamı ile onanmıştır.

10. Davalı idare bu defa karar düzeltme talebinde bulunmuş, başvurucular ise karar düzeltme talebine karşı sundukları 9/5/2013 tarihli cevap dilekçelerinde taşınmazın bedelinin düşük tespit edildiğine ilişkin itirazlarını tekrarlamışlar, karar düzeltme incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 1/11/2013 tarihli ve E.2013/14320, K.2013/18113 tarihinde vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmıştır. Düzelterek onama ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"...

2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun geçici 6. maddesinde değişiklik yapan ve 11.06.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6487 sayılı Yasanın 21. maddesi ile"kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davalarında mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekalet ücretleri bedel tespit davalarında öngörülen şekilde maktu olarak belirlenir. ... açılan ve kesinleşmeyen davalarda da uygulanır." hükmünün getirilmiş olduğu gözetildiğinde,vekalet ücretininmaktu olarak hüküm altına alınması gerektiğinden;

Gerekçeli kararın hüküm fıkrasının 5 nolu bendindeki (takdir edilip hesaplanan 7.938,00-TLnisbi)ibaresininçıkartılmasına, yerine (1.200,00-TLmaktu) rakam ve kelimesinin yazılmasına, ..."

11. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin düzelterek onama ilamı başvuruculara 20/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 9/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır

12. Başvurucular 21/11/2016 tarihinde, ilgili idare ise 24/11/2016 tarihinde sundukları dilekçeler ile Sincan 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararıyla hükmedilen tazminatın 29/1/2016 tarihinde tamamen ödendiğini beyan etmişlerdir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular;kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

18. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım,B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 55-75).

19. Anılan ilkeler doğrultusunda somut olayda icra aşamasını da kapsayacak şekilde 3 yıl 8 ayı aşan sürenin makul olmadığı ve alacakların ödenmesinin uzun sürmesinden dolayı oluşan belirsizlik dikkate alındığında adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular taşınmazlarına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

22. Kamulaştırmasız el atma, idareye taşınmazı kullanma ve kamulaştırma işlemi yapmadan taşınmazı elde etme imkânı sağlamaktadır. Böyle bir kamulaştırma işlemi olmadığından kullanılan taşınmazın devrini meşrulaştırma ve belli bir hukuki güvence sağlama imkânı sunan tek unsur, idare tarafından kullanımın yasal olmadığını tespit eden ve bireylere "kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat" ödenmesine hükmeden mahkeme kararıdır.Kamulaştırmasız el atma uygulaması, hukuki planda taşınmazların maliki olarak kalan başvuranları, herhangi bir kamu yararı gerekçesi ile eylemini haklı kılmayan idareye karşı dava açmak zorunda bırakmaktadır. Böyle bir kamu yararı gerekçesinin gerçekliği ancak daha sonra mahkemeler tarafından değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle kamulaştırmasız el atma, her ne olursa olsun idare tarafından isteyerek oluşturulmuş kanuna aykırı bir durumu hukuki olarak kabul etmeye ve idareye kanuna aykırı davranışından fayda sağlama imkânı sunmaya yol açmaktadır. İdareye resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, kişilerin öngörülemez ve keyfî durumlarla karşılaşması tehlikesi taşımaktadır. Söz konusu uygulama, yeterli derecede hukuki güvence temin edecek ve gerektiği şekilde gerçekleştirilen bir kamulaştırmanın alternatifini oluşturacak nitelikte değildir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, §§ 40, 43, 45).

23. Anayasa'nın 35. ve 46. maddeleri, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına son veren müdahalelerin yasal olmasını zorunlu tutmaktadır. Bu zorunluluk hukuk devletinin gereğidir. Anayasa'nın 46. maddesi hükmü ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı

KamulaştırmaKanunu gereği asıl olan, kamulaştırma işlemi yapmak suretiyle idarenin taşınmazı iktisap etmesidir. Yöntem olarak Anayasa ve yasalara uygun bir kamulaştırma işlemi yapılması söz konusu iken dayanağını Anayasa ve yasalardan almayan, bireylerin mülkiyet hakkına son veren bir uygulama olan kamulaştırmasız el atma yasalara uygun bir kamulaştırma ile aynı hukuki çerçeve içinde değerlendirilemez. İdarelere resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, taşınmaz sahipleri için öngörülemeyen ve hukuki olmayan müdahale riskini taşımaktadır (Celalettin Aşçıoğlu, § 58).

24. Başvuru konusu olayda idare, ilgili yargılama sürecinden de anlaşılacağı üzere başvurucuların taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atmıştır. Anayasanın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı biçimde 2942 sayılı Kanun'da belirlenmiş süreçler takip edilmeden başvurucunun mülkiyetinde bulunan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığı yargı kararıyla da sabittir.

25. Bu durumda başvurucuların söz konusu taşınmazlarına uygulanan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedelinin Düşüklüğüne İlişkin İddialar

27. Başvurucular, açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için emsallerine göre düşük bedel tespit edildiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. İncelenen şikâyetin dayanağını oluşturan kamulaştırmasız el atılan taşınmazın uğradığı zararın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa’nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa’nın 46. maddesi, mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği başvurucuların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa’nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

29. Somut olaydaki yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince, uyuşmazlık konusu taşınmaza tapu kaydının uygulanması ve taşınmaz için tazminat miktarının tespiti amacıyla resen atanan bilirkişiler katılımında taşınmazda keşif yapılarak bilirkişi raporlarının düzenletildiği, arsa niteliğindeki taşınmaz için emsal karşılaştırmasının yapıldığı ve aynı taşınmaza ilişkin Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşen bir başka dava dosyasındaki değerlendirmenin dikkate alındığı, ayrıca sözü edilen dava dosyasındaki değerlendirme 2009 yılına göre yapıldığından taşınmazın 2012 yılına göre çevresel özellikleri gözetilerek m^2 değerinde güncellemelerinin yapıldığı ve bu kapsamda bir bedel tespit edildiği, tespit edilen bedele yönelik itirazların temyiz ve karar düzeltme aşamalarında da itiraza konu edildiği, böylece İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 8-10).

30. El atmaya konu taşınmazın kullanım durumu, başvurucunun taşınmazdan yararlanma biçimi, tazminat tespiti yapılırken öne çıkan unsurlardandır. Mahkemece, keşif ve bilirkişi marifetiyle taşınmazın arsa vasfını haiz olduğu tespit edilmiş ve kullanım durumu da dikkate alınarak tazminat tutarı takdir edilmiştir. Mevcut hâliyle mahkeme kararında yapılan tespit kapsamında hükmedilen tazminat miktarı, tutar itibarıyla belirli bir tatmin sağladığı ve taşınmazın kabul edilen durumuna göre makul seviyede olduğu sürece Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda mahkemenin takdir yetkisine müdahalesinin söz konusu olamayacağı açıktır.

31. Açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığından başvurunun bu kısmının diğerkabul edilemezlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedeline Uygulanan Faiz Oranı ile Faiz Hesaplamalarına İlişkin İddialar

32. Başvurucular; açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için hükmedilen bedele kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz oranı uygulandığını ve yargılama sürecindeki masrafları için yapılan faiz hesaplamasında başlangıç tarihinin dava tarihi olarak dikkate alınmasının adil olmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

34. Somut olayda başvuruculaın ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri bu iddiaları yargılama sürecinde dile getirmedikleri, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadıkları, böylelikle başvuru yollarını usulüne uygun tüketmedikleri anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Mahkemece Hükmedilen Tazminata Kesinleşme Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faizin Uygulanmamasına İlişkin İddia

36. Başvurucular lehlerine tazminata hükmeden İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminatın ödenme tarihine kadar tazminat tutarına kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

37. Anayasa Mahkemesince başvuruculaın şikâyetine benzer şikâyetlerin yer aldığı bireysel başvuru dosyalarında yapılan incelemelerde mahkeme kararlarının kesinleşmesinden itibaren hükmedilen tazminat bedellerine kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gereğinin 2011 yılından bu yana Yargıtayca kabul edildiği ancak başvuruculaın bu konudaki taleplerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtlarını zamanında bu

makamlara sunmaları gerektiği, aksi hâlde şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunacağı hüküm altına alınmıştır (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 22-34; Nejdet Sakaoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/9404, 18/11/2015, §§ 30-42).

38. Somut olayda başvurucular; icra takibi sürecinde alacaklarına Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduklarına, taleplerinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkarıp bunu mahkemeler önüne taşıdıklarına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Oysa başvuruculaın-Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı gözönüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettikleri bu şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunmaları gerekmektedir.

39. Açıklanan gerekçeyle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir sebep görülmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Lehe Hükmedilen Maktu Vekâlet Ücretine İlişkin İddialar

40. Başvurucular, açtıkları kamulaştırmasız el atma davası devam ederken yapılan kanun değişikliği sonucu nispiden maktuya dönüştürülen vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucuların ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

42. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılabilir. Devletin davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur. Bunun için yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması, bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka etken ortaya çıkmamış olması gerekir (Mürsel Malkoç [GK], B. No:2013/9466, 27/10/2015, §§ 23-24).

43. Somut başvuruya konu düzenleme ile yapılan değişiklik, davanın esasını etkileyen veya bir tarafın başarı şansını değiştiren nitelikte olmayıp bir yargılama gideri olan vekâlet ücretine ilişkindir. Vekâlet ücreti ise bir usul hukuku kavramı olup buna ilişkin yasal

değişiklikler derhâl uygulanma niteliğini haizdir. Ayrıca bahsedilen düzenleme davanın her iki tarafı için vekâlet ücretini maktu hâle getirdiğinden ve davayı her iki tarafın da kazanma imkânı bulunduğundan düzenlemenin silahların eşitliğine aykırı olduğundan bahsedilemez. Keza benzer davalarda davayı kazanan davacıların kamu kurumlarından alacakları vekâlet ücreti düşerken kaybeden davacıların ödemek zorunda kaldıkları vekâlet ücretleri de düşmekte ve söz konusu düzenleme kamu kurumları için bazen lehe bazen aleyhe sonuç doğurmaktadır (Mürsel Malkoç, § 25).

44. Diğer taraftan vekâlet ücreti, davayı vekille takip eden ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Mürsel Malkoç, § 29).

45. Derece Mahkemesi hükmünün vekâlet ücreti yönünden 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinde değişiklik yapan düzenlemeye dayandığı, usule ilişkin mezkûr düzenlemenin derhâl uygulanma niteliğini haiz olduğu, ayrıca bahsedilen geçici 6. maddenin onuncu fıkrasında yapılan değişikliklerin henüz kesinleşmeyen davalara da uygulanacağı hükmünün yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle kararın kanuni olduğu açıktır (Mürsel Malkoç, § 33).

46. Kanun koyucu; süregelen mülkiyet ihlallerini gidermek, idarenin bireylerin taşınmazlarına haksız el koymasından doğan uyuşmazlıkları tasfiye etmek, uyuşmazlıkların çözülmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesiyle çeşitli mekanizmalar öngörmüştür. Bu kuralla kanun koyucunun takdir yetkisiniidarelerin vekâlet ücreti yükünü hafifletmek yönünde kullanmasında kamu yararı ve hukuk devleti ilkesine aykırılık görülmemektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Ayrıca bahsedilen değişiklikle kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davayı kazanan tarafın vekâlet ücreti maktuya dönüştürülürken davacılardan tahsil edilen harçlar da bedel tespiti davalarında olduğu gibi nispiden maktuya çevrilerek davacı üzerinde olan dava yükünü hafifletecek şekilde düzenleme yapılmıştır (Mürsel Malkoç, § 45).

47. Ayrıca, alınacak hukuki yardımın niteliği ve maliyetinin vekil ile müvekkil arasındaki vekâlet sözleşmesine bağlı bir ilişki olduğu ve alınan hukuki yardımın maliyetinin buna göre ciddi miktarda farklılıklar göstereceği açıktır. Kanun koyucunun vekâlet ücretini karşı tarafa yüklemesindeki amaç, haksız yere dava açılmasına neden olanlara yargılama giderlerinin yükletilmesi olup davanın niteliğine göre makul ve kabul edilebilir bir ücretin belirlenmesi hakkaniyete uygun bir yargılama ve mahkemeye erişim sağlamak için yeterli kabul edilmelidir. Mahkemelerce hüküm verilenden daha yüksek ücret öngören vekâlet sözleşmeleri vekil ile müvekkili bağlayacağından hükmedilen ücret bireylerin mahkemeye erişim haklarını engellemedikçe Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (Mürsel Malkoç, § 47).

48. Sonuç olarak başvuruculaların lehine hükmedilen tazminat miktarı ve lehe hükmedilen yargılama giderleri gözönünde bulundurulduğunda maktu vekâlet ücretinin başvuruculaların vekille dava açmalarını imkânsız hâle getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı, başvurucular üzerinde ağır bir yüke sebep olmadığı ve başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Mürsel Malkoç, § 48).

49. Buna göre 2942 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının vekâlet ücreti yönünden maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi ile sonuçlanmasında, adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

51. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

52. Somut olayda adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlali yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculaların her birine 6.000 TL; taşınmazlarına Anayasa ve 2942 sayılı Kanun'da öngörülen kamulaştırma usulüne uyulmadan kanunilik ilkesine aykırı olarak el atılması ve haklarını elde etmek için dava açmak zorunda bırakılmaları sonucu ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ise her birine 5.000 TL olmak üzere toplam 11.000 TL manevi tazminatın başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olmaları nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mahkemece belirlenen taşınmaz bedelinin düşüklüğü nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Mahkemece belirlenen bedele uygulanan faiz oranı ile faiz hesaplamaları nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Mahkemece hükmedilen tazminata kesinleşme tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyleKABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Lehe hükmedilen maktu vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaların her birine 11.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE KEVSER VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/312 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/312

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE KEVSER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/312)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Emine KEVSER

2. Mustafa TURAN

3. Melek KUZUCUOĞLU

4. Ayşe BÜYÜKSEMERCİ

5. İsmail BÜYÜKSEMERCİ

Vekili : Av. Zeynep DOĞAN AKARKEN-Av. Hakan AKARKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması, taşınmaza kamulaştırılmasız olarak el atılması, taşınmaz için düşük bedel belirlenmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması, yargılama masraflarına dava tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması ve dava vekâlet ücretine maktu olarak hükmedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık başvuruya ilişkin görüşünü 26/1/2015 tarihinde sunmuş, başvurucular da görüşe karşı beyanlarını süresi içinde bildirmişlerdir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular tarafından 19/6/2012 tarihinde Sincan 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasında 15/11/2012 tarihli ve E.2012/28, K.2012/303 sayılı karar ile 72.000 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ödenmesine, başvurucular lehine nispi olarak hesaplanan 7.810 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... dava konusu taşınmaza tapu kaydının uygulanması ve tazminat miktarının tespiti bakımından mahkememizce resen seçilen üç inşaat, iki mülk ve fen bilirkişileri vasıtasıyla mahallinde 18.10.2012 tarihinde keşif yapıldığı, keşif sonucu fen bilirkişisi tarafından 22.10.2012 havale tarihli krokili raporun, inşaat ve mülk bilirkişileri tarafından 06.11.2012 tarihli raporun ibraz edildiği, arsa niteliğindeki taşınmaza emsal karşılaştırmasının yapıldığı ve aynı taşınmaza ilişkin Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşen Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2009/548 Esas sayılı dosyasındaki değerlendirme de dikkate alınarak TEFE-TÜFE artırımı sonucu dava konusu taşınmazın dava tarihi itibarıyla m² değerinin 144,72.TL'ye tekabül ettiği, ancak Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin ilgili dosyasındaki değerlendirme 2009 yılına göre yapıldığından, 2012 yılında Bağlıca-Eskişehir bağlantı yolunun çift şerit olarak yapılması, çevrede büyük alışveriş merkezlerinin açılması, Başkent Üniversitesi kapasitesinin yükseltilmesi gibi değer artırıcı unsurlar dikkate alınmak suretiyle bedele %25 oranında değer artışı uygulanmak suretiyle taşınmazın dava tarihi itibarıyla m² değerinin 180,00.TL olduğunun belirtildiği, davalı vekilinin dilekçelerinde delil olarak dayanılan Sincan 3.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2011/421Esas sayılı dosyası ve Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2010/737 Esas sayılı dosyasındaki değerlendirmelerin de taşınmaz çevresindeki olumlu değişimlerin öncesine ait olduğundan bilirkişi raporunun mahkememizce denetime uygun bulunduğu, davacılar vekili tarafından bilirkişi raporuna göre talep ıslah edildiğinden toplanan deliller muvacehesinde, davacıların sabit olan davasının kabulüne dair karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmış ve aşağıdaki hüküm tesis edilmiştir....."

9. İlk Derece Mahkemesi kararına karşı davalı idarece temyiz talebinde bulunulmuş, başvurucular 6/12/2012 tarihinde sundukları temyize cevap dilekçelerinde, taşınmaz için hükmedilen bedelin düşük kaldığını, ayrıca davalı idarenin temyiz itirazlarının mesnetsiz olduğunu ileri sürmüşler; temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay

5. Hukuk Dairesinin 14/3/2013 tarihli ve E.2012/27324, K.2013/4470 sayılı ilamı ile onanmıştır.

10. Davalı idare bu defa karar düzeltme talebinde bulunmuş, başvurucular ise karar düzeltme talebine karşı sundukları 9/5/2013 tarihli cevap dilekçelerinde taşınmazın bedelinin düşük tespit edildiğine ilişkin itirazlarını tekrarlamışlar, karar düzeltme incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesince 11/11/2013 tarihli ve E.2013/14321, K.2013/19293 sayılı vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmıştır. Düzeltilerek onama ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"...

2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun geçici 6. maddesinde değişiklik yapan ve 11.06.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6487 sayılı Yasanın 21. maddesi ile"kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davalarında mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekalet ücretleri bedel tespit davalarında öngörülen şekilde maktu olarak belirlenir. ... açılan ve kesinleşmeyen davalarda da uygulanır." hükmünün getirilmiş olduğu gözetildiğinde,vekalet ücretininmaktu olarak hüküm altına alınması gerektiğinden;

Gerekçeli kararın hüküm fıkrasının 5 nolu bendindeki (takdir edilip hesaplanan 7.810,00-TLnisbi)ibaresininçıkartılmasına, yerine (1.200,00-TLmaktu) rakam ve kelimesinin yazılmasına, ..."

11. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin düzelterek onama ilamı başvuruculara 19/12/2013 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 9/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Başvurucular 21/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sundukları dilekçeile Sincan 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile hükmedilen tazminatın 2/2/2016 tarihinde tamamen ödendiğini beyan etmişlerdir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular;kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği,

yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

18. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

19. Anılan ilkeler doğrultusunda somut olayda icra aşamasını da kapsayacak şekilde 3 yıl 7 ayı aşarak sona eren sürenin makul olmadığı ve alacakların ödenmesinin uzun sürmesinden dolayı oluşan belirsizlik dikkate alındığında adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucular taşınmazlarına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

22. Kamulaştırmasız el atma, idareye taşınmazı kullanma ve kamulaştırma işlemi yapmadan taşınmazı elde etme imkânı sağlamaktadır. Böyle bir kamulaştırma işlemi olmadığından kullanılan taşınmazın devrini meşrulaştırma ve belli bir hukuki güvence sağlama imkânı sunan tek unsur, idare tarafından kullanımın yasal olmadığını tespit eden ve bireylere "kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat" ödenmesine hükmeden mahkeme kararıdır.Kamulaştırmasız el atma uygulaması, hukuki planda taşınmazların maliki olarak kalan başvuranları, herhangi bir kamu yararı gerekçesi ile eylemini haklı kılmayan idareye karşı dava açmak zorunda bırakmaktadır. Böyle bir kamu yararı gerekçesinin gerçekliği ancak daha sonra mahkemeler tarafından değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle kamulaştırmasız el atma, her ne olursa olsun idare tarafından isteyerek oluşturulmuş kanuna aykırı bir durumu hukuki olarak kabul etmeye ve idareye kanuna aykırı davranışından fayda sağlama imkânı sunmaya yol açmaktadır. İdareye resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, kişilerin öngörülemez ve keyfî durumlarla karşılaşması tehlikesi taşımaktadır. Söz konusu uygulama, yeterli derecede hukuki güvence temin edecek ve gerektiği şekilde gerçekleştirilen bir kamulaştırmanın alternatifini oluşturacak nitelikte değildir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, §§ 40, 43, 45).

23. Anayasa'nın 35. ve 46. maddeleri, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına son veren müdahalelerin yasal olmasını zorunlu tutmaktadır. Bu zorunluluk hukuk devletinin gereğidir. Anayasa'nın 46. maddesi hükmü ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu gereği asıl olan, kamulaştırma işlemi yapmak suretiyle idarenin taşınmazı iktisap etmesidir. Yöntem olarak Anayasa ve yasalara uygun bir kamulaştırma işlemi yapılması söz konusu iken dayanağını Anayasa ve yasalardan almayan, bireylerin mülkiyet hakkına son veren bir uygulama olan kamulaştırmasız el atma yasalara uygun bir kamulaştırma ile aynı hukuki çerçeve içinde değerlendirilemez. İdarelere resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, taşınmaz sahipleri için öngörülemeyen ve hukuki olmayan müdahale riskini taşımaktadır (Celalettin Aşçıoğlu, B. No: 2013/1436, 6/3/2014, § 58).

24. Başvuru konusu olayda idare, ilgili yargılama sürecinden de anlaşılacağı üzere başvurucuların taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atmıştır. Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı biçimde 2942 sayılı Kanun'da belirlenmiş süreçler takip edilmeden başvurucunun mülkiyetinde bulunan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığı yargı kararıyla da sabittir.

25. Bu durumda başvurucuların söz konusu taşınmazlarına uygulanan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedelinin Düşüklüğüne İlişkin İddialar

27. Başvurucular, açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için emsallerine göre düşük bedel tespit edildiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

28. İncelenen şikâyetin dayanağını oluşturan kamulaştırmasız el atılan taşınmazın uğradığı zararın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa’nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa’nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa’nın 46. maddesi, mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa’nın bütünselliği ilkesi gereği başvurucuların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa’nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir (Mehmet Akdoğan, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

29. Somut olayda yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince, uyuşmazlık konusu taşınmaza tapu kaydının uygulanması ve taşınmaz için tazminat miktarının tespiti amacıyla resen atanan bilirkişiler katılımında taşınmazda keşif yapılarak bilirkişi raporlarının düzenletildiği, arsa niteliğindeki taşınmaz için emsal karşılaştırmasının yapıldığı ve aynı taşınmaza ilişkin Yargıtay denetiminden de geçerek kesinleşen bir başka dava dosyasındaki değerlendirmenin dikkate alındığı, ayrıca sözü edilen dava dosyasındaki değerlendirme 2009 yılına göre yapıldığından taşınmazın 2012 yılına göre çevresel özellikleri gözetilerek

m² değerinde güncelleme yapıldığı ve bu kapsamda bir bedel tespit edildiği, tespit edilen bedele yönelik itirazların temyiz ve karar düzeltme aşamalarında da itiraza konu edildiği, bununla birlikte İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleştiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 8-10).

30. El atmaya konu taşınmazın kullanım durumu, başvurucunun taşınmazdan yararlanma biçimi, tazminat tespiti yapılırken öne çıkan unsurlardandır. Mahkemece, keşif ve bilirkişi marifetiyle taşınmazın arsa vasfını haiz olduğu tespit edilmiş ve kullanım durumu da dikkate alınarak tazminat tutarı takdir edilmiştir. Mevcut hâliyle Mahkeme kararında yapılan tespit kapsamında hükmedilen tazminat miktarı, tutar itibarıyla belirli bir tatmin sağladığı ve taşınmazın kabul edilen durumuna göre makul seviyede olduğu sürece Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda mahkemenin takdir yetkisine müdahalesinin söz konusu olamayacağı açıktır.

31. Açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilemezlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedeline Uygulanan Faiz Oranı ve Faiz Hesaplamalarına İlişkin İddialar

32. Başvurucular, açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için hükmedilen bedele kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz oranı uygulandığını ve yargılama sürecindeki masrafları için yapılan faiz hesaplamasında başlangıç tarihinin dava tarihi olarak dikkate alınmasının adil olmadığını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

33. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

34. Somut olayda başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri bu iddiaları yargılama sürecinde dile getirmedikleri, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadıkları ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmedikleri anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Mahkemece Hükmedilen Tazminata Kesinleşme Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faiz Uygulanmamasına İlişkin İddia

36. Başvurucular lehlerine tazminata hükmeden İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminatın ödenme tarihine kadar tazminat tutarına kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

37. Anayasa Mahkemesince başvurucuların şikâyetine benzer şikâyetlerin yer aldığı bireysel başvuru dosyalarında yapılan incelemelerde mahkeme kararlarının kesinleşmesinden itibaren hükmedilen tazminat bedellerine kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz

oranının uygulanması gereğinin Yargıtayca 2011 yılından bu yana kabul edildiği ancak başvurucuların bu konudaki taleplerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunmaları gerektiği, aksi hâlde şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunacağı hüküm altına alınmıştır (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 22-34; Nejdet Sakaoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/9404, 18/11/2015, §§ 30-42).

38. Somut olayda başvurucular; icra takibi sürecinde alacaklarına Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduklarına, taleplerinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkarıp bunu mahkemeler önüne taşıdıklarına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Oysa başvuruculaın -Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı gözönüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettikleri bu şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunmaları gerekmektedir.

39. Açıklanan gerekçeyle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir sebep görülmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Lehe Hükmedilen Maktu Vekâlet Ücretine İlişkin İddialar

40. Başvurucular açtıkları kamulaştırmasız el atma davası devam ederken yapılan kanun değişikliği sonucu nispiden maktuya dönüştürülen vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvuruculaın ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

42. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılabilir. Devletin davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur. Bunun için yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması, bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka etken ortaya çıkmamış olması gerekir (Mürsel Malkoç, [GK], B. No:2013/9466, 27/10/2015, §§ 23-24).

43. Somut başvuruya konu düzenleme ile yapılan değişiklik, davanın esasını etkileyen veya

bir tarafın başarı şansını değiştiren nitelikte olmayıp bir yargılama gideri olan vekâlet ücretine ilişkindir. Vekâlet ücreti ise bir usul hukuku kavramı olup buna ilişkin yasal değişiklikler derhâl uygulanma niteliğini haizdir. Ayrıca bahsedilen düzenleme davanın her iki tarafı için vekâlet ücretini maktu hâle getirdiğinden ve davayı her iki tarafın da kazanma imkânı bulunduğundan düzenlemenin silahların eşitliğine aykırı olduğundan bahsedilemez. Keza benzer davalarda davayı kazanan davacıların kamu kurumlarından alacakları vekâlet ücreti düşerken kaybeden davacıların ödemek zorunda kaldıkları vekâlet ücretleri de düşmekte ve söz konusu düzenleme kamu kurumları için bazen lehe bazen aleyhe sonuç doğurmaktadır (Mürsel Malkoç, § 25).

44. Diğer taraftan vekâlet ücreti, davayı vekille takip eden ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Mürsel Malkoç, § 29).

45. Derece Mahkemesi hükmünün vekâlet ücreti yönünden 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinde değişiklik yapan düzenlemeye dayandığı, usule ilişkin mezkûr düzenlemenin derhâl uygulanma niteliğini haiz olduğu, ayrıca bahsedilen geçici 6. maddenin onuncu fıkrasında yapılan değişikliklerin henüz kesinleşmeyen davalara da uygulanacağı hükmünün yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle kararın kanuni olduğu açıktır (Mürsel Malkoç, § 33).

46. Kanun koyucu; süregelen mülkiyet ihlallerini gidermek, idarenin bireylerin taşınmazlarına haksız el koymasından doğan uyuşmazlıkları tasfiye etmek, uyuşmazlıkların çözülmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesiyle çeşitli mekanizmalar öngörmüştür. Bu kuralla, kanun koyucunun takdir yetkisiniidarelerin vekâlet ücreti yükünü hafifletmek yönünde kullanmasında kamu yararı ve hukuk devleti ilkesine aykırılık görülmemektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Ayrıca bahsedilen değişiklikle kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davayı kazanan tarafın vekâlet ücreti maktuya dönüştürülürken davacılardan tahsil edilen harçlar da bedel tespiti davalarında olduğu gibi nispiden maktuya çevrilerek davacı üzerinde olan dava yükünü hafifletecek şekilde düzenleme yapılmıştır (Mürsel Malkoç, § 45).

47. Ayrıca, alınacak hukuki yardımın niteliği ve maliyetinin vekil ile müvekkil arasındaki vekâlet sözleşmesine bağlı bir ilişki olduğu ve alınan hukuki yardımın maliyetinin buna göre ciddi miktarda farklılıklar göstereceği açıktır. Kanun koyucunun vekâlet ücretini karşı tarafa yüklemesindeki amaç, haksız yere dava açılmasına neden olanlara yargılama giderlerinin yükletilmesi olup davanın niteliğine göre makul ve kabul edilebilir bir ücretin belirlenmesi hakkaniyete uygun bir yargılama ve mahkemeye erişim sağlamak için yeterli kabul edilmelidir. Mahkemelerce hüküm verilenden daha yüksek ücret öngören vekâlet sözleşmeleri vekil ile müvekkili bağlayacağından hükmedilen ücret bireylerin mahkemeye erişim haklarını engellemedikçe Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu

olamaz (Mürsel Malkoç, § 47).

48. Sonuç olarak başvuruculaın lehine hükmedilen tazminat miktarı ve lehe hükmedilen yargılama giderleri gözönünde bulundurulduğunda maktu vekâlet ücretinin, başvuruculaın vekille dava açmalarını imkânsız hâle getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı, başvurucular üzerinde ağır bir yüke sebep olmadığı ve başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Mürsel Malkoç, § 48).

49. Buna göre 2942 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının vekâlet ücreti yönünden maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi ile sonuçlanmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

51. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

52. Somut olayda adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlali yönünden ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculaın her birine 6.000 TL; taşınmazlarına Anayasa ve 2942 sayılı Kanun'da öngörülen kamulaştırma usulüne uyulmadan kanunilik ilkesine aykırı olarak el atılması ve haklarını elde etmek için dava açmak zorunda bırakılmaları sonucu ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ise her birine 5.000 TL olmak üzere toplam 11.000 TL manevi tazminatın başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaın bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

55. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mahkemece belirlenen taşınmaz bedelinin düşüklüğü nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Mahkemece belirlenen bedele uygulanan faiz oranı ile faiz hesaplamaları nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Mahkemece hükmedilen tazminata kesinleşme tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Lehe hükmedilen maktu vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaların her birine 11.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Millî Savunma Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKADİR AKTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/1535 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKADİR AKTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/1535)

Karar Tarihi:14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Abdulkadir AKTAŞ

2. Ayşe BOZAN

3. Ercan GÜNEŞ

Vekili : Av. Şeyhmus TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2014/1536, 2014/1537 sayılı bireysel başvuru dosyaları konu yönünden hukuki irtibat

nedeniyle 2014/1535 sayılı dosya üzerinde birleştirilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular, Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında16/2/2010tarihindesilahlı terör örgütüne üye olma suçundan Mardin Sulh Ceza Mahkemesince tutuklanmışlardır.

10. Soruşturma evrakının atılı suç yönünden görevli ve yetkili Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi üzerine hazırlanan E.2010/114 sayılı iddianame ile başvurucular hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açılmıştır.

11. Dava, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin (TMK mülga 10. madde ile görevli) E.2010/516 sayılı dosyası üzerinden ve başvurucular yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

12. 24/12/2013 tarihli duruşmada başvurucuların tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucuların bu karara yaptığı itiraz, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 14/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

13. Başvurucular 5/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi 6/2/2014 tarihinde başvurucuların tahliyesine karar vermiştir.

15. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 14. maddenin 4. fıkrası uyarınca dosyanın bulunduğu aşamadan itibaren yargılamaya devam edilmek üzere dosyanın, suç yeri itibarıyla yetkili ve görevli Mardin Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine 14/3/2014 tarihinde karar verilmiştir.

16. Mardin Ağır Ceza Mahkemesinin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/253 sayılı dosyasında yargılama devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. "

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

21. Başvurucular, tutukluluk hâllerinin devamına ilişkin kararlara yaptıkları itirazların her seferinde matbu ve soyut gerekçelerle reddedildiğini, dört yıla yakın tutukluluk süresinin makul olmadığını, tutuklamanın geçici olduğunu, kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin yanlış yorumlandığını, bu yanlış yorum nedeniyle uzun süredir tutuklu kaldıklarını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetlerinin özü tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığına ilişkindir. Bu nedenle başvuruculaların şikâyetleri bir bütün olarak Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

23. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

24. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

25. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 6/2/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvuruculaların tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi ve ayrıca makul süreyi aştığına ilişkin iddiaları, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında

açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil olma niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi ve Kanun'da öngörülen azami süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN DÜNDAR

B. No: 2014/1681 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1681

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN DÜNDAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1681)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Abdurrahman DÜNDAR

Vekili : Av. Abdurrahman BAYAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör olaylarından dolayı köyün terk edilmeye mecbur kalınması nedeniyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan başvurunun kısmen kabul edilmesi ve idare ile sulhname imzalanması akabinde başvurunun kabul edilmeyen kısmı için açılmış davanın reddedilmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının; ret işlemine karşı açılan davaya ilişkin yargılama işlemlerinin adil olmaması ve oluştuğu iddia edilen manevi zararların tazmin edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; terör olayları sebebiyle köyü terke mecbur kalınması nedeniyle eşitlik ilkesinin, özel hayatın gizliliği ilkesinin ve yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Van ili Başkale ilçesi Beşocak köyünde ikamet etmekteyken 1991 yılında yaşanan yoğun terör olayları nedeniyle güvenlik güçleri tarafından göçe zorlandığını iddia etmiştir.

8. Başvurucu 5233 sayılı Kanun kapsamına giren zararlarının karşılanması talebiyle Van Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

9. 4/3/2010 tarihli ve 2010/1-30100 sayılı Komisyon kararında, başvurucunun sulak ve biçenek cinsi arazilerini üç yıl kullanamaması sonucunda mal varlığına ulaşamaması nedeniyle başvurucuya toplam 22.200,27 TL tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... Zarar Tespit Komisyonu Alt Çalışma Grubu, Köy muhtarı ve köy ihtiyar heyetinin katılımıyla 26.09.2009 tarihinde yapılan keşif sonucu düzenlenen tutanakta Beşocak köyü Çitgeliş mevkiinin yerleşim yeri olmadığı ancak tarım arazilerinin bulunduğu beyan edilmiştir. Ayrıca Başkale İlçesi Akçalı Jandarma Karakol Komutanlığınca 21.06.2008 tarihinde düzenlenen tutanakta Beşocak köyünün 1988 yılında meydana gelen kan davası nedeniyle boşaltıldığı, … belirtilmiştir.

Mevcut bilgi ve belgelerden Beşocak köy merkezinin 1988 yılında kan davası (sosyal sebeplerden dolayı) sonucu terkedildiği, söz konusu bölgede terör olaylarının 1997 tarihinde başladığı ve bu tarihten itibaren komşu köy ve mezralarda yaşayan vatandaşların yerleşim birimlerini terk ettikleri anlaşılmaktadır. Beşocak köy merkezinin 1988 yılında kan davası sonucu tamamen boşalması; köy merkezinde mevcut yapıların yığma kargir olması; teknik yönden incelendiğinde binaların 1-2 yıl boş kalması sonucu enkaza dönüştüğü; köyün terk edilme sebebinin kan davası olması (5233 sayılı kanunda geçen terör ve terörle mücadeleden doğan zararlardan olmaması) nedeniyle bina zararının ödenmemesine; ancak civar köy ve mezralarının 1997 tarihinden itibaren güvenlik endişesi ile yerleşim birimlerini terk ettikleri ve sahip oldukları tarım arazilerini kullanamadıkları dikkate alınarak Beşocak köyü merkez ve Çitgeliş mevkiinde bulunan tarım arazilerinin kullanılamadığı 1997 (dahil) - 1999 (dahil) arasında geçen 3 yıllık süreçte oluşan tarım zararının ödenmesine;

...

Kanun ve bağlı Yönetmeliğin ilgili hükümleri uyarınca müracaatçı, yasal mirasçı veya temsilcisinin ağaçlara, ürünlere, arazi, ev, ahır, ağıl ve tandır evi ile ve diğer taşınır ve taşınmazlara verilen zararlar için yapmış olduğu müracaat üzerine Van Valiliğinin 31/10/2005-11/02/2008 tarih ve 727-940 sayılı yazıları ile görevlendirilmesi istenen, Başkale Kaymakamlığı Komisyon Alt Çalışma Grubunun görevlendirilmesi üzerine söz konusu heyet tarafından keşif mahalli olan Van İli Başkale İlçesi Beşocak Köyüne 11/07/2009 tarihinde gidilmiş, hazır bulunan müracaatçı, vekili, mahalli bilirkişiler, köy muhtarı ve köy ihtiyar heyetinin katılımıyla taşınır ve taşınmazlara ilişkin tespitler yapılmış olup, adı geçenin uğradığı zarar miktarlarını gösterir bilgiler dosya içinde bulunan EK-1 Zarar Tablosunda

(kişi hesap kartı, taahhütname) mevcuttur.

Yapılan tespitler sonucu; Van İli Başkale İlçesi Beşocak Köyü'ne sınır köy ve mezra sakinlerinin yerleşim birimlerini 1997-1999 yılları arasında terör ve terörle mücadele kapsamında güvenlik endişesi ile terk ettikleri tespit edildiğinden, Beşocak köyünden müracaat eden başvuruculların sahip oldukları tarım arazilerini 1997 yılı (dahil) ile 1999 yılı (dahil) arasında geçen 3 yıllık süreç içerisinde terör ve terörle mücadele kapsamında güvenlik endişesi ile kullanamadıkları kanaatine varılmıştır.

Mevcut bilgi ve belgeler ışığında; İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 22-24 Kasım 2006 ve 11-14 Şubat 2007 tarihlerinde Ankara ilinde Standardizasyon Oluşturulması'na yönelik toplantı sonucunda tarım ve hayvancılık zararları ile taşınmazlarla ilgili zararların hesaplanmasında kullanılacak değer aralıklarına ilişkin tavsiye niteliğindeki tablolarda belirtilen rakamların dikkate alınmak kaydıyla ilimiz ürün desenine uygun olarak hazırlanan Van Valiliği Zarar Tespit Komisyonlarının 26/03/2007 tarih, 2007/128 sayılı kararlarıyla ilimizde kullanılacak değer aralıkları belirlenmişti. 2009 yılında uygulanan değer aralıklarına İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 22/03/2010 tarih ve 1802 sayılı yazısında belirtilen ortalama enflasyon rakamı olan (%6.53) oranında artırılmasının dikkate alınmasının uygun görüldüğünden, 2010 yılında karara bağlanacak dosyalar için Van Valiliği Zarar Tespit Komisyonları'nın 07/07/2010 tarih ve 5031 sayılı kararında belirtilen değerlerin esas alınmasına karar verilmiştir. Söz konusu müracaat sahibinin ortaya çıkan zararlarının yapılan hesaplamalarını gösterir rakamlar dosya içinde bulunan EK-1 Zarar Tablosunda (kişi hesap kartı-taahhütname) mevcuttur.

Kanun ve bağlı Yönetmeliğin ilgili hükümleri uyarınca müracaatçı vekilinin müvekkillerinin yıllardır yaşadığı topraklardan uzak kalması nedeniyle yaşanılan derin üzüntü ve sıkıntı sonucu oluşan manevi zararın tazminine yönelik manevi tazminat istemi hususunda yapılan değerlendirme neticesinde 5233 sayılı yasa ve yasaya bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklerde manevi zarar ödenmesine ilişkin yasal bir düzenleme ve dayanak bulunmadığı için manevi tazminat talebinin değerlendirilmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır..."

10. Zarar Tespit Komisyonu kararı akabinde 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesi gereğince davet yazısı ile birlikte sulhname örneği başvurucu vekiline gönderilmiştir.

11. "Yukarıda ayni/nakdi olarak belirtilen zararımın/zararlarımın karşılanması sonucunda Komisyonun tespitine esas olay ile ilgili olarak uğradığım zararımın tamamının karşılanmış olduğunu kabul ve taahhüt ederim." beyanını içeren sulhname 27/09/2010 tarihinde başvurucu vekili tarafından imzalanmıştır.

12. Başvurucunun köyünün on dokuz yıl boş kalmasına karşın Komisyon kararında üç yıl üzerinden hesaplama yapıldığı, başvurucunun evi ve ahırları olmasına rağmen bunların tespitinin yapılmadığı, hayvancılıktan kaynaklanan zararlarının ödenmediği, dolayısıyla Komisyon kararında belirtilen miktarın başvurucunun zararının tamamını karşılamadığı iddiasıyla başvurucu tarafından Van 1. İdare Mahkemesinde maddi ve manevi tazminat istemli tam yargı davası açılmıştır.

13. Van 1. İdare Mahkemesinin 9/3/2012 tarihli ve E.2011/25, K.2012/253 sayılı kararı ile davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... Dava, Van İli, Başkale İlçesi, Beşocak Köyü'nde ikamet etmekte iken güvenlik kaygısından ötürü 1991 yılında köyünü boşaltan ve 5233 sayılı Kanun uyarınca idareye yapmış olduğu başvuru sonucunda 04.03.2010 günlü, 2010/1-30100 sayılı Van Valiliği Zarar

Tespit Komisyonu kararıyla kendisine 22.200,27 TL ödenmesine karar verilen davacı tarafından, köyünü boşaltması sebebiyle uğradığı ve karşılanmadığını iddia ettiği zararlarına karşılık olarak 100.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminatın 5233 sayılı Kanun hükümleri uyarınca davalı idareden alınarak davacıya ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanunun Kanun'un 12. maddesinde "Komisyon, doğrudan doğruya veya bilirkişi aracılığı ile yaptığı tespitten sonra 8 inci maddeye göre belirlenen zararı, 9 uncu maddeye göre hesaplanan yaralanma, sakatlanma ve ölüm hâllerindeki nakdî ödeme tutarını, 10 uncu maddeye göre ifa tarzını ve 11 inci maddeye göre mahsup edilecek miktarları dikkate alarak, uğranılan zararı sulh yoluyla karşılayacak safi miktarı belirler. Komisyonca, bu esaslara göre hazırlanan sulhname tasarısının örneği davet yazısı ile birlikte hak sahibine tebliğ edilir. Davet yazısında hak sahibinin sulhname tasarısını imzalamak üzere otuz gün içinde gelmesi veya yetkili bir temsilcisini göndermesi gerektiği, aksi takdirde sulhname tasarısını kabul etmemiş sayılacağı ve yargı yoluna başvurarak zararının tazmin edilmesini talep etme hakkının saklı olduğu belirtilir. Davet üzerine gelen hak sahibi veya yetkili temsilcisi sulhname tasarısını kabul ettiği takdirde, bu tasarı kendisi veya yetkili temsilcisi ve komisyon başkanı tarafından imzalanır. Sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya ikinci fıkraya göre kabul edilmemiş sayılması hâllerinde bir uyuşmazlık tutanağı düzenlenerek bir örneği ilgiliye gönderilir. Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır." kuralına yer verilmiş bulunmaktadır.

Aktarılan 12. maddenin gerekçesinde ise; "... Hukukumuzda feragat, kabul ve sulh gibi işlemler, görülmekte olan davaları sona erdiren işlemlerdir. Sulh işlemi, dava öncesi yapılmışsa dava açılmasını engelleyici özelliktedir. Sulh işlemine rağmen dava açılırsa bu durum itiraz olarak ileri sürülebilir ve dava ortadan kaldırılır. Böylece dostane bir çözüm şekli olan sulh, bağlayıcı niteliktedir." şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.

Dosyanın incelenmesinden, davacının Van İli, Başkale İlçesi, Beşocak Köyü'nde ikamet etmekte iken güvenlik kaygısından ötürü 1991 yılında köyünü boşalttığını ileri sürerek 28.11.2006 tarihinde Van Valiliği Zarar Tespit Komisyonu'na başvuruda bulunduğu ve malvarlığına ulaşamamasından kaynaklanan zararlarının 5233 sayılı Kanun hükümleri uyarınca tazmin edilmesini istediği, davacının söz konusu başvuruya ilişkin dilekçesinde güvenlik kaygısıyla göç etmesinden ötürü "evine, ahırına, samanlığına, küçükbaş ve büyükbaş hayvanları ile ağaçlarına ulaşamaması ve kira ödemek zorunda kalması" sebebiyle 280.000,00 TL tutarında maddi tazminat isteminde bulunduğu, davacının bu isteminin kısmen kabul edildiği ve 04.03.2010 günlü, 2010/1-30100 sayılı Van Valiliği Zarar Tespit Komisyonu kararıyla davacıya 22.200,27 TL ödenmesine karar verildiği, davacının bu tutarı kabul ettiği ve "uğradığı zararının tamamının karşılanmış olduğunu kabul ve taahhüt ederek" 27.09.2010 günlü sulhnameyi imzaladığı, davacının bu kez "idarenin sadece belirlenen ve ölçülen arazilerinden kaynaklanan tarım zararlarını ödeme kararı verdiği, köyün 19 yıl boş kalmasına karşın idarece 3 yıl üzerinden hesaplama yapıldığı, gerekli ölçümlerin yapılmadığı, hayvancılıktan kaynaklanan zararlarının ödenmediği"ni ileri sürerek 100.000,00 TL maddi ve 20.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle bakılmakta olan tam yargı davasını açtığı anlaşılmaktadır.

5233 sayılı Kanun'la terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle maddî zarara uğrayan kişilerin gerçek zararlarının karşılanması esas olup; 5233 sayılı Kanun hükümleri uyarınca kişilerin daha önce karşılanmış bulunan ya da karşılandığı

kabul edilen zararlarının tekrar uyuşmazlık konusu yapılması ve böylece mükerrer ödeme yapılmasına neden olacak şekilde tazmin edilmesine olanak bulunmamaktadır. Nitekim 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesinde "Sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma hakları saklıdır." kuralına yer verilerek, sulhnamenin imzalanmasından sonra dava açılamayacağı öngörülmüş bulunmaktadır.

Öte yandan davacının 5233 sayılı Kanun kapsamında idareye başvururken "evine, ahırına, küçükbaş ve büyükbaş hayvanları ile ağaçlarına ulaşamaması ve kira ödemek zorunda kalması" nedeniyle uğradığı zararlarının tazminini istediği ve idarece davacının bu zararlarının değerlendirilmesi sonucunda davacıya 22.200,27 TL ödeme yapılmasına karar verildiği, sulhnamenin imzalanmasından sonra açılan bu davada davacının istemine dayanak olarak "ev, ahır ve hayvanlarından kaynaklanan zararları" gösterdiği ve idareye sunduğu başvuru dilekçesinde belirttiğinden farklı herhangi bir zarar kalemine yer vermediği anlaşılmaktadır.

Bu durumda davacının Van İli, Başkale İlçesi, Beşocak Köyü'nde meydana gelen terör olaylarından kaynaklanan imzalanan sulhname ile daha önce karşılandığı bizzat davacı tarafından kabul edilen zararlarının uyuşmazlık konusu edilmesi 5233 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca mümkün bulunmadığından, davacının tazminat isteminin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, 5233 sayılı Yasa kapsamında yalnızca maddi zararların karşılanması öngörülmüş olup, anılan Yasa'nın manevi zararların karşılanması hususunda bir düzenleme içermemesi karşısında; davacının manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir..."

14. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Onbeşinci Dairesinin 1/10/2013 tarihli ve E.2012/11730, K.2013/6587 sayılı ilamıyla onama kararı verilmiştir. Bu karar 31/1/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucu 5/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 5233 sayılı Kanun'un 1., 2., 4., 6., 7., 8., 12., 13., geçici 1. ve geçici 4. maddeleri.

17. 20/10/2004 tarihli ve 25619 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Yönetmelik'in 11., 16. ve 27. maddeleri.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Eşitlik İlkesinin, Özel Hayatın Gizliliği İlkesinin, Yerleşme ve Seyahat Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, kendi iradesi dışında yerleşim yerini terk etmeye mecbur kalması nedeniyle eşitlik ve özel hayatın gizliliği ilkelerinin; kişilerin meskûn köylerinde yaşama arzusuna uygun olarak hayatlarına devam edebilmelerinin devlet tarafından sağlanmadığını belirterek yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

20. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

21. Başvuru konusu olayda başvurucunun Van Valiliğine verdiği başvuru dilekçesi, dava dilekçesi ve temyiz talebi incelendiğinde başvurucunun köyü terk etmeye mecbur kalması nedeniyle özel hayatın gizliliği ilkesinin, köyde yaşama koşullarının sağlanamaması nedeniyle yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin herhangi bir iddia ileri sürmediği görüldüğünden anılan iddiaların Anayasa Mahkemesince incelenmesi -bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği- mümkün değildir.

22. Açıklanan nedenlerle anılan ihlal iddialarının başvuru yolları usulüne uygun şekilde tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu 5233 sayılı Kanun kapsamında yapmış olduğu başvurunun kısmen kabul edildiğini, kısmen reddedildiğini; zararının kabul edilen kısmı için idare ile sulhname imzalanmakla birlikte kabul edilmeyen kısım için tam yargı davası açtığını, zararının hesabında birçok zarar kalemi mevcut olduğundan sulhnamenin kapsamının kabul edilen zararlarla sınırlı olduğunu, dolayısıyla kabul edilmeyen kısım için mal varlığına ulaşamamaktan kaynaklanan dava açma hakkının saklı bulunduğunu fakat açtığı davanın reddedildiğini, zararının yirmi üç yıl üzerinden hesaplanması gerekmesine rağmen üç yıl üzerinden değerlendirme yapıldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Başvurucu, ayrıca yerleşim yerini terk etmek zorunda kalması nedeniyle konutunun bakımsızlıktan kullanılamaz hâle gelmesi sonucunda konut dokunulmazlığının ihlal edildiğini beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

25. Başvurucunun konut dokunulmazlığının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin mal varlığının zarar görmesi ve bu zararların tazmin edilmemesi neticesinde mülkiyet hakkına ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurucunun iddiasının Anayasa’nın 35. maddesi kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

26. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurularda idare ile sulhname imzalanması nedeniyle bakiye zarar iddiasına ilişkin davanın reddedilmesi daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesinin bu konuda verdiği kararlarında idari ve yargısal süreci müteakip ihlali tespit eden ve makul bir tazminata hükmedilmesini temin eden etkili bir giderim yolu bulunduğundan hareketle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmış olması sebebine dayanılarak kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir (Zübeyit Kaya, B. No: 2013/7674, 21/5/2015, §§ 29-43; Faris Arslan, B. No: 2014/1026, 20/5/2015, §§ 45-58).

27. Somut başvuruda başvurucu, terör ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle oluşan zararlarının karşılanması amacıyla 5233 sayılı Kanun kapsamında Komisyona başvurmuş; Komisyon tarafından başvurucu, vekili, mahallî bilirkişiler, köy muhtarı ve köy ihtiyar heyetinin katılımıyla 26/9/2009 tarihinde yapılan keşif ile gerçekleştirilen araştırma ve inceleme sonucunda başvurucunun tarım arazileri yönünden tespit edilen zararları, öngörülen birim fiyatlara tabi tutularak ve başvurucunun mal varlığına ulaşamaması üç yıl üzerinden hesaplanarak 22.200,27 TL tazminat miktarı belirlenmiş; başvurucu vekiline kararlaştırılan tazminat miktarını içerir sulhname örneği ile birlikte sulha davet yazısı gönderilmiştir. Sulh teklifi başvurucu tarafından kabul edilmiştir.

28. Başvuru formunun incelenmesi neticesinde başvurucunun eksik hesaplandığını beyan ettiği zarar kalemlerini ve miktarlarını açıkça belirtmediği tespit edilmiştir. Başvuru formunda "Ev ve ahırları olmasına rağmen bunlar ölçülmemiştir.", "Köyde yaşayan insanların kira giderleri gibi mevcut bir zarar hiç göz önüne alınmamıştır.", "Hayvancılıktan doğan zararlar ... ödenmemiş", "Köyün ortak merası vardır. Bu mera varlığına göre müvekkilimiz koyun veya keçi besleyebilir.", "Bazı başvuruculaların evleri, ahırları ve hayvan yemlikleri sahipsiz kalmış." gibi genel ifadelerle başvurucu sulhname kapsamında olmayan zararlarının bulunduğunu iddia etmiştir. Ayrıca dava ve temyiz dilekçelerinin incelenmesinde başvurucunun, yerleşim yerinin on dokuz yıl boş kaldığını, zararının on dokuz yıl üzerinden hesaplanması gerektiğini iddia etmekle birlikte bireysel başvuru formunda yerleşim yerinin yirmi üç yıl boş kaldığını iddia ettiği; başvurucunun anılan bu iddialarının başvurucunun soyut beyanına dayalı olduğu tespit edilmiştir.

29. Başvurucunun değerlendirmeye elverişli zarar iddiaları dikkate alındığında idareyle anlaşma sağlayarak ve 27/9/2010 tarihli sulhnameyi itirazi kayıt koymaksızın imzalayarak Komisyonun tespitine esas olan olay ile ilgili başvurucunun maddi mağduriyetinin açıkça orantısız olmayacak şekilde giderildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, Komisyon tarafından ödenmesine karar verilen tazminat tutarının kendisine ödenmediği ya da eksik ödendiği yönünde bir iddiada da bulunmamıştır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik şikâyet yönünden mağdurluk statüsünü kaybettiği anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu; Komisyon kararında karşılanmaması nedeniyle sulhname kapsamına dâhil olmayan zarar kalemleri için açtığı davada tazminata hükmedilmesi gerekirken davasının reddine karar verildiğini, dolayısıyla zararlarının tazmini konusunda yargılamanın sonuçsuz kaldığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

32. Bir anayasal hakkın ihlali iddiasını içermeyen, yalnızca derece mahkemelerinin kararlarının yeniden incelenmesi talep edilen başvuruların açıkça dayanaktan yoksun ve Anayasa ve kanun tarafından Mahkemenin yetkisi dışında bırakılan hususlara ilişkin olduğu açıktır. Bu kapsamda bireysel başvuruya konu davadaki olayların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, yargılama sırasında delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile kişisel bir uyuşmazlığa derece mahkemeleri tarafından getirilen

çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece vederece mahkemelerinin kararları bariz takdir hatası içermedikçe kararlardaki maddi ve hukuki hatalar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Bu çerçevede derece mahkemelerinin delilleri takdirinde bariz takdir hatası bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 25-26).

33. Başvurucu tarafından koşulsuz şekilde sulhname tasarısının kabul edildiği tespitinden ve terör eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle başvurucunun uğramış olduğu ayni/nakdi tüm zararlarının İlk Derece Mahkemesince karşılandığı kabul edildiğinden (bkz. § 13) ve 5233 sayılı Kanun'un sulh yoluyla çözülmeyen uyuşmazlıklar için yargı yolunun saklı olduğu kuralını içeren 12. maddesinin açık hükmünden hareketle başvurucunun davasının reddiyle sonuçlanan yargılamada, Mahkemece bariz bir takdir hatası yapıldığı yönünde bir bulguya rastlanmamıştır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurucunun anılan iddialarının kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, Derece Mahkemesi kararlarının bariz bir takdir hatası ve açık bir keyfîlik içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, yerleşim yerine dönüşüne izin verilmemesi sonucunda meydana geldiğini iddia ettiği manevi zararlarının karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

2. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Anayasa Mahkemesinin Abbas Emre kararında (B. No.2014/5005, 6/1/2016, §§ 66-85) yaptığı değerlendirme dikkate alınarak başvurucunun şikâyetinin gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

37. Başvurucu, Mahkeme kararlarında talep sonucuna etki eden hususlara dair yeterli gerekçeye yer verilmediğini iddia etmiştir.

38. Gerekçeli karar hakkı adil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biridir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 25).

39. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması, kanun yoluna başvurma olanağını etkili kullanabilmek ve mahkemelere güveni sağlamak açısından hem tarafların hem kamunun menfaatini ilgilendirmekte olup kararın gerekçesi hakkında bilgi sahibi olunmaması, kanun yoluna müracaat imkânını da işlevsiz hâle getirecektir. Bu nedenle mahkeme kararlarının dayanaklarının yeteri kadar açık bir biçimde gösterilmesi zorunludur (Tahir Gökatalay, B.No: 2013/1780, 20/3/2014, § 67).

40. Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri

olmakla beraber bu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır. Bunun yanı sıra kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması da bu hakkın ihlal edildiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Kanun yolu mahkemelerince verilen bu tür kararların ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanması uygun olup bu durumda üst dereceli mahkeme tarafından önceki mahkeme kararının gerekçesinin benimsendiği kabul edilmelidir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya Ltd. Şti, § 48).

41. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurular akabinde açılan davalarda manevi tazminat istemlerinin değerlendirilmesine ilişkin verilen kararlar hakkında Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede 5233 sayılı Kanun'un, maddi zararların özel bir giderim usulü olduğu; bu özel yolun 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 12. ve 13.maddeleri uyarınca idarenin işlem veya eyleminden kaynaklı olarak hakları ihlal edildiğini iddia edenlerin tazminat talebinde bulunabilme imkânlarını engeller mahiyette olmadığı belirtilmiştir (bkz. Abbas Emre, § 81, 82). Bu bakımdan dava ve taleplerini genel hükümlere de dayandıran 2577 sayılı Kanun'un 12 ve 13. maddeleri uyarınca da dava açmış olan başvuruculların talep ve davaları yönünden genel hükümler kapsamında ayrıca inceleme ve değerlendirme yapılması gerekmektedir.

42. Başvuru konusu olayda başvurucunun manevi tazminat isteminin kabul edilip edilmeyeceği noktasında İlk Derece Mahkemesi, 5233 sayılı Kanun kapsamında yalnızca maddi zararların karşılanmasının öngörüldüğünü, manevi zararların karşılanması hususunda anılan Kanun'da bir düzenlemenin yer almadığını belirterek başvurucunun manevi tazminat isteminin reddine karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesi kararı kanun yollarında denetlenerek onanmıştır.

43. Başvurucunun manevi tazminat talebi açısından sunduğu dava dilekçesinin incelenmesinde dilekçenin sonuç ve istem kısmında "5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca müvekkilimin zararlarına karşılık olarak 100.000 (yüz bin) TL maddi ve 20.000 (yirmi bin) TL manevi tazminat..." ifadesi ile 5233 sayılı Kanun kapsamında manevi tazminat talebinde bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun davasını 5233 sayılı Kanun kapsamında açtığı ve taleplerini anılan Kanun'a dayandırdığı görülmektedir.

44. Başvurucunun dava dilekçesindeki talepleri ve dayanakları bağlamında inceleme yapan Van 1. İdare Mahkemesi, başvurucunun anılan iddialarına yönelik "5233 sayılı Yasa kapsamında yalnızca maddi zararların karşılanması öngörülmüş olup, anılan Yasa'nın manevi zararların karşılanması hususunda bir düzenleme içermemesi karşısında; davacının manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir." değerlendirmesini yaparak 5233 sayılı Kanun kapsamına göre talep edilen, 2577 sayılı Kanun'un genel hükümlerine göre talep edilmeyen manevi tazminat isteminin reddine karar vermiştir. İlk Derece Mahkemesince oluşturulan karar ve gerekçenin, hukuka uygun bulunmak suretiyle kanun yolu mahkemelerinin denetiminden geçerek kesinleştiği anlaşılmaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle başvurucunun gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul

edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Eşitlik ilkesinin, özel hayatın gizliliği ilkesinin ve yerleşme ve seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÜLİYE ÖZTÜRK

B. No: 2014/1734 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1734

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÜLİYE ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1734)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Züliye ÖZTÜRK

Vekili : Av. Ahmet Ercan SAVAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, karşılıksız çek keşide etme suçundan verilen adli para cezasının usulüne uygun olarak tebliğ edilmemesine rağmen kesinleştirilerek infaz edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; yine bu gerekçeyle yakalama emri çıkarılması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu adına vekâleten K.Ö. tarafından başvurucunun ..Bank A.Ş. P. şubesindeki hesabından 3/12/2004 tarihinde alacaklı M.M. Kalıp San. ve Tic. Ltd. Şti. lehine 11.000 TL bedelli bir adet çek keşide edilmiştir. Alacaklı şirketin, keşide edilen söz konusu çekin karşılıksız çıktığı iddiasıyla şikâyetçi olması üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 19/7/2007 tarihli iddianamesi ile başvurucunun ve K.Ö.nün 19/3/1985 tarihli ve 3167 sayılı mülga Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrası uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmaları talep olunmuştur.

9. İstanbul 8. Asliye Ceza Mahkemesince 30/7/2007 tarihinde iddianamenin kabulü ile kamu davasının görülmesine başlanmıştır. Mahkeme 13/12/2007 tarihli duruşmada başvurucunun iddianamede belirtilen adresine gönderilen çağrı kağıdının tebliğ edilemediğini tespit etmiştir. Bunun üzerine aynı oturumda başvurucunun muhatap banka şubesine daha önce bildirmiş olduğu "Darülaceze Cad. Perpa Ticaret Merkezi B Blok No: 64 Okmeydanı/İstanbul" adresine 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre tebligat yapılmasına karar verilmiştir.

10. Yapılan yargılama neticesinde Mahkeme 17/3/2008 tarihinde başvurucunun ve K.Ö.nün 3167 sayılı mülga Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasına göre ayrı ayrı 11.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca bu Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca sanıkların bir yıl süre ile bankalarda çek hesabı açmalarının yasaklanmasına karar vermiştir. Karar yine başvurucunun banka şubesine bildirdiği adresine 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesine göre 4/6/2008 tarihinde tebliğ edilmiştir. Karar, posta dağıtıcısı tarafından anılan kanun maddesi uygulanarak tebliğ edilmiştir. Tebligat mazbatasında başvurucunun adresi terk etmesi nedeniyle evrakın en yakın komşusunun imzası alınarak tebliğ edildiği belirtilmiştir.

11. Mahkemenin düzenlediği 9/7/2008 tarihli kesinleşme şerhinde hükmün temyiz edilmeksizin 12/6/2008 tarihinde kesinleştiği belirtilmiştir. Kesinleştirme işlemi sonrası karar infaz edilmek üzere ceza fişi düzenlenerek aynı tarihte İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

12. Başvurucu, mahkûmiyet kararının usulüne uygun tebliğ edilmeden kesinleştirilerek infaza verildiği iddiasıyla ve infazın durdurulması talebiyle 30/6/2010 tarihinde Mahkemeye başvurmuştur. Başvurucu, bu dilekçesinde ayrıca çek üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını belirterek mahkûmiyet hükmünün yeniden incelenmesini de talep etmiştir. Mahkeme 29/7/2010 tarihinde talepleri incelemek görev ve yetkisinin Yargıtaya ait olduğu kanaatiyle görevsizlik kararı vermiştir. Mahkemeye göre başvurucu eski hâle iade talebinde bulunmuştur. Ayrıca temyiz talebinde de bulunduğundan bu talepleri inceleme görevi Yargıtaya aittir.

13. Temyiz incelemesi devam ederken başvurucu hakkında yakalama emri çıkarılmış olması nedeniyle mahkûmiyet hükmünde belirtilen adli para cezası, başvurucu tarafından 25/11/2010 tarihinde ödenmek suretiyle infaz edilmiştir.

14. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 13/3/2012 tarihli yazısı ile hükümden sonra

31/1/2012 tarihli ve 6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu eylemin yaptırımının idari yaptırıma dönüştüğü gerekçesiyle dava dosyası İlk Derece Mahkemesine iade edilmiştir.

15. Dosyayı yeniden ele alan Mahkeme 11/6/2012 tarihinde kanun değişikliği nedeniyle karşılıksız çek keşide etme eylemi suç olmaktan çıkarıldığı için başvurucu hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanması idari yaptırımının uygulanmasına karar vermiştir.

16. Bunun üzerine başvurucu, infaz ettiği adli para cezasının iadesi için talepte bulunmuş; Mahkeme 25/10/2013 tarihli ek kararı ile infaz edilmiş bulunan para cezalarının sonradan çıkan yasa değişikliği nedeniyle iadesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

17. Başvurucu bu karara 6/11/2013 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde ortada kesinleşmiş bir Mahkeme kararının bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, ayrıca eski hâle iade ve temyiz istemlerinin de Yargıtay tarafından değerlendirilmediğini, bu yüzden ikinci bir ceza anlamına gelecek yeni bir karar verilemeyeceğini ileri sürmüştür. İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/12/2013 tarihli ilamıyla itiraza konu ek kararda usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

18. Nihai karar, başvurucu vekiline 7/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 6/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

20. 3167 sayılı mülga Kanun’un 16. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksenmilyar liradan fazla olamaz. Bu miktar, 01/03/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Mahkeme, ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ve yetkili temsilcilerinin çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir.”

21. 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 6273 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki 5. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu

yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin malî işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür.

(3) Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezaî sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.

(4) Karşılıksız çek düzenleyen, adına karşılıksız çek düzenlenen ve ileri düzenleme tarihli çek üzerinde yazılı tarihe göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmayan gerçek ve tüzel kişi hakkında, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine, sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde resen mahkeme tarafından, karşılıksız çıkan her bir çekle ilgili olarak, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir.

(5) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.

..."

22. 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1/3/2012 tarihli ve 6283 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile değiştirildikten sonraki hâliyle ilgili kısımları şöyledir:

“(1) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması hâlinde, altı ay içinde hamilin talepte bulunması üzerine, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Bu fıkra hükmüne göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi hâlinde de verilir.”

“(10) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılacak başvuru ve itirazlar hakkında, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri uygulanır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılan başvurunun kabulü hâlinde, bu kararla ilgili olarak da sekizinci fıkradaki bildirim ve yayımlanma usulü izlenir.”

23. 5941 sayılı Kanun'a 6283 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile eklenen geçici 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(7) Bu Kanun hükümlerine göre suç karşılığı uygulanan yaptırımı, idarî yaptırıma dönüştürülen fiiller nedeniyle,

a) Soruşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında Cumhuriyet başsavcılığınca,

b) Kovuşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında mahkemece,

idarî yaptırım kararı verilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan dosyalar hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, Yargıtayın ilgili dairesinde bulunan dosyalar hakkında ise ilgili dairece, bu Kanuna göre işlem yapılmak üzere dava dosyası hükmü veren mahkemeye gönderilir ve bu mahkeme tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir.”

24. 7201 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"Tebligat, tebliğ yapılacak şahsa bilinen en son adresinde yapılır.

(Ek fıkra: 11/1/2011-6099/3 md.) Bilinen en son adresin tebligata elverişli olmadığının anlaşılması veya tebligat yapılamaması hâlinde, muhatabın adres kayıt sisteminde bulunan yerleşim yeri adresi, bilinen en son adresi olarak kabul edilir ve tebligat buraya yapılır.

Şu kadar ki; kendisine tebliğ yapılacak şahsın müracaatı veya kabulü şartiyle her yerde tebligat yapılması caizdir."

25. 7201 sayılı Kanun'un 11/1/2011 tarihli ve 6099 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile değiştirilmeden önceki hâlinin 35. maddesi şöyledir:

"Kendisine veya adresine kanunun gösterdiği usullere göre tebliğ yapılmış olan kimse, adresini değiştirirse, yenisini hemen tebliği yaptırmış olan kaza merciine bildirmeye mecburdur. Bu takdirde bundan sonraki tebliğler bildirilen yeni adrese yapılır.

(Değişik: 19/3/2003-4829/11 md.) Adresini değiştiren kimse yenisini bildirmediği ve yeni adres tebliğ memurunca da tespit edilemediği takdirde tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına asılır ve asılma tarihi, tebliğ tarihi sayılır.

(Değişik: 19/3/2003-4829/11 md.) Bundan sonra eski adrese çıkarılan tebliğler muhataba yapılmış sayılır.

(Ek : 6/6/1985 - 3220/12 md.) Daha önce tebligat yapılmamış olsa bile, taraflar arasında yapılan, imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adresler ile kamu kurum ve kuruluşları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, ticaret sicillerine ve esnaf ve sanatkarlar sicillerine verilen en son adreslerdeki değişiklikler hakkında da bu madde hükümleri uygulanır."

26. 7201 sayılı Kanun'un 6099 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile değiştirildikten sonraki hâlinin 35. maddesi şöyledir:

"Kendisine veya adresine kanunun gösterdiği usullere göre tebliğ yapılmış olan kimse, adresini değiştirirse, yenisini hemen tebliği yaptırmış olan kaza merciine bildirmeye mecburdur. Bu takdirde bundan sonraki tebliğler bildirilen yeni adrese yapılır.

(Değişik: 11/1/2011 - 6099/9 md.) Adresini değiştiren kimse yenisini bildirmediği ve adres kayıt sisteminde yerleşim yeri adresi de tespit edilemediği takdirde, tebliğ olunacak evrakın bir nüshası eski adrese ait binanın kapısına asılır ve asılma tarihi tebliğ tarihi sayılır.

(Değişik: 19/3/2003-4829/11 md.) Bundan sonra eski adrese çıkarılan tebliğler muhataba yapılmış sayılır.

(Değişik: 11/1/2011 - 6099/9 md.) Daha önce tebligat yapılmamış olsa bile, tüzel kişiler bakımından resmî kayıtlardaki adresleri esas alınır ve bu madde hükümleri uygulanır.

(Ek: 11/1/2011 - 6099/9 md.) Daha önce yurt dışındaki adresine tebligat yapılmış Türk vatandaşı, yurt dışı adresini değiştirir ve bunu tebliğ çıkaran mercie bildirmez, adres kayıt sisteminden de yerleşim yeri adresi tespit edilemezse, bu kişinin yurt dışında daha önce tebligat yapılan adresine Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluğunca 25/a maddesine göre gönderilen bildirimin adrese ulaştığının belgelendiği tarihten itibaren otuz gün sonra tebligat yapılmış sayılır."

27. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 40. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir."

28. 5271 sayılı Kanun'un 42. maddesi şöyledir:

"(1) Süresi içinde usul işlemi yapılsaydı, esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse, eski hâle getirme dilekçesi hakkında da o mahkeme karar verir.

(2) Eski hâle getirme isteminin kabulüne ilişkin karar kesindir; reddine ilişkin karara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

(3) Eski hâle getirme dilekçesi, kararın yerine getirilmesini durdurmaz; ancak, mahkeme yerine getirmeyi erteleyebilir. "

2. Yargı İçtihatları

29. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 13/11/2006 tarihli ve E.2005/5567, K.2006/12496 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"..Tebligat Kanunu'nun 'kazai tebligat' faslının, 'adres değiştirmenin bildirilmesi mecburiyeti' konu başlıklı 35. maddesi uyarınca, adli mercilerce, tebligat yapılabilmesi için iki ihtimal kabul edilmiştir.

Birinci ihtimal; ilgili kişiye daha önce adli mercilerce anılan yasa hükümlerine uygun olarak bir tebligatın yapılmış olması ve tebligat yapılan bu kişinin, yeni adresini adli mercie bildirmemesi durumudur:

Bu durumda, daha önce tebligat yapılan ve adli mercice en son bilinen adrese Tebligat Kanununun 35. maddesi dışındaki maddeler uyarınca yeniden tebligat çıkarılması, ilgilinin adresten ayrıldığının anlaşılması durumunda Tebligat Tüzüğünün 28. maddesi uyarınca, tebliğ memurunun adreste bulunmama nedenini bilmesi muhtemel komşu, yönetici, kapıcı, muhtar, ihtiyar heyeti kurulu veya meclis üyeleri, zabıta amir ve memurlarından araştırarak, beyanlarını tebliğ tutanağına yazıp altını imzalatması, imzadan çekinmeleri halinde de bu durumu yazarak imzalaması gerekmektedir. Adres araştırmasına ilişkin söz konusu imzalı açıklamanın tebliğ tutanağında yer alması, zorunlu şekil şartı olup; belirtilen usule uygun olarak araştırma yapılmaması ve bu nedenle mahkemece, en son bilinen bu adresten sanığın ayrıldığının ve yeni adresinin tespit edilemediğinin kolluk görevlileri aracılığı ile de belirlenmemesi durumunda, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesinde belirtilen şekilde tebliğ evrakının kapıya asılması suretiyle tebligat yapılması mümkün değildir.

Tebligat memurunca Tebligat Tüzüğü'nün 28. maddesinde öngörülen zorunlu araştırma belirtilen şekilde yapılıp tevsik edildikten sonra, ilgilinin yeni adresi belirlenemez ise, tebliğ

evrakı mercie iade edilir ve ilgili kişilerce yeni bir adres de bildirilmez ise, herhangi bir adres araştırması yapılmaksızın bundan sonraki tüm tebligatlar 6 örnek numaralı tebligat evrakının eski adrese ait binanın kapısına asılması usulüyle yapılır.

İkincisi ihtimal ise; daha önce adli mercilerce ve usulüne uygun olarak tebligat yapılmamış olsa bile, anılan yasanın35/son maddesinde belirtilen kurum, kuruluş, mercilere ilgili tarafından bildirilen veya imzası resmi merciler önünde ikrar edilmiş sözleşmelerdeki (sadece taraflar yönünden) adreslere de bu madde uyarınca tebligat yapılabilmesidir:

Bu durumda, daha önce adli mercilerce usulüne uygun olarak yapılmış bir tebligat bulunmasa bile, belirtilen nitelikteki sözleşmelerde yer alan veya söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından bildirilen adrese veya bir kamu kurumu olan adli mercilere, tebligatın ilişkin olduğu soruşturma veya davaya ilişkin olarak tebligat yapılacak kişinin kendisinin bildirdiği en son adrese, önce, bu adresin değişip değişmediğinin bilinememesi nedeniyle anılan yasanın 35. maddesi dışındaki maddeler uyarınca tebligat çıkarılması ve tebligatın yapılamayarak, tebligat memurunca, ilgilinin adresinin değiştiğinin belirlenmesi ve yine Tebligat Tüzüğü'nün 55/2. maddesi yollamasıyla 28. maddesinde belirtilen usule uygun olarak yapacağı araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilememesi durumunda, bu araştırma yukarıdaki açıklanan şekil koşuluna uyularak imza ile de tevsik edildikten sonra, evrak yine mercie iade edilir, ilgili kişilerce yeni bir adres de bildirilmez ise, herhangi bir adres araştırması yapılmaksızın bundan sonraki tüm tebligatlar 6 örnek numaralı tebligat evrakının eski adrese ait binanın kapısına asılması usulüyle yapılır. Bu tebligattan sonraki tebligatlar da, sanığın yeni adresinin hala bilinmemesi durumunda, kapıya asma usulüyle yapılır.

3167 sayılı Kanuna aykırılık suçlarında; adli mercilerce daha önce tebligat yapılmamış olması ve dosya içerisinde, muhatap banka şubesi tarafından gönderilen ve tebligat yapılacak kişinin adresini içeren Ticaret Sicili Gazetesi nüshası, noterlikçe düzenlenen resmi senetler, vergi levhası örneği ve bu gibi kamu kurum ve kuruluşları ve kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları, ticaret sicilleri veya esnaf ve sanatkarlar odalarınca düzenlenmiş belgelerin yer alması durumunda, bu belgelerde yer alan adreslere öncelikle Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi dışındaki maddelere göre tebligat çıkarılması ve tebligatın yapılamaması halinde, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi uyarınca yukarıda açıklanan usullere uyularak tebligat yapılması gerekmektedir.

Dosya kapsamına göre; gerekçeli kararın sanığın savunmasının alındığı oturumda bildirmiş olduğu en son bilinen adrese öncelikle Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi dışındaki maddelere göre tebliğe çıkarılıp, yukarıda açıklanan işlemler yerine getirilmeksizin, doğrudan 6 örnek numaralı tebligat evrakının adrese ait binanın kapısına yapıştırılması suretiyle yasaya aykırı olarak tebliğ edilmiş olduğunun anlaşılması ve usulsüz bu tebligattan sanığın ne zaman haberdar olduğuna ilişkin olarak dosya içerisinde herhangi bir bilgi ve belgenin de yer almaması nedeniyle, sanık vekilinin temyiz dilekçesinde sanığın yakalandığı tarih olarak belirttiği 21.08.2004 tarihinin Tebligat Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca, usulsüz tebligatın muhatap tarafından öğrenilmesi suretiyle geçerlilik kazandığı tarih olması ve böylelikle 23.08.2003 tarihinde yapılan temyiz inceleme isteğinin de süresinde yapılmış olması karşısında, yasaya aykırı olan anılan mahkemenin temyiz isteğinin reddine ilişkin kararının kaldırılması [gerekmiştir]..."

30. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 30/10/2006 tarihli ve E.2006/5164, K.2006/11894 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın yokluğunda verilen mahkumiyet hükmünün sanığın ... tarihli oturumda mahkemeye bildirdiği adrese Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi dışındaki maddeler uyarınca tebliğe çıkarılması ve tebligatın yapılamayarak, tebligat memurunca ilgilinin adresinin değiştiğinin belirlenmesi ve yine, Tebligat Tüzüğü'nün 55/2. maddesi yollamasıyla 28. maddesinde belirtilen usule uygun olarak yapacağı araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilmemesi nedeniyle iade edilmesi halinde, artık herhangi bir adres araştırması yapılmaksızın Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi gereğince tebligat yapılması gerekirken, gerekçeli kararın doğrudan 35. madde uyarınca tebliği usulsüz olup, aynı Kanun'un 32. maddesi uyarınca sanık tarafından sunulan 05.03.2004 tarihli temyiz dilekçesinin yasal süresinde olduğu kabul edil[miştir]..."

31. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 19/11/2007 tarihli ve E.2006/6566, K.2007/13312 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık için CMUK'nın 225. (CMK'nın 195.) maddesi gereğince düzenlenecek uyarılı davetiyenin; öncelikle bilinen son adresine (sanığın Mahkemeye bildirdiği veya daha önce kendisine geçerli bir tebligat yapılmış olan ya da Tebligat Kanunu'nun 35/son maddesinde sayılan kurum ve kuruluşlara sanık tarafından bildirilmiş bulunan adrese) gönderilmesi; tebligat memurunca, sanığın adresini değiştirmesi ve yeni adresinin belirlenememesi nedeniyle davetiyenin tebliğ edilemeyerek iade edilmesi durumunda, bu kez Tebligat Kanunu'nun 35. maddesine göre tebliğ edilmesi gerektiği gözetilmeden; sanık adına Tebligat Yasası'nın 35. madde hükmüne gore tebligat çıkarılmadan ve bu nedenle sanığın savunma hakkı kısıtlanarak yazılı biçimde hüküm kurulması.. Yasaya aykırı[dır]."

32. Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 20/12/2011 tarihli ve E.2011/26288, K.2011/19498 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 35. maddesi gereğince tebliğ edilerek hükmün kesinleştirildiği anlaşılmakta ise de, 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesinin uygulanabilmesi için gerekli ön koşul olan kendisine veya adresine kanunun gösterdiği usullere göre, daha önce yapılmış bir tebliğ işleminin bulunması veya tebliğ yapılmamış ise 35. maddenin son fıkrasında gösterilen ayrıksı durumlardan birinin oluşmasının gerekli olması karşısında, Tebligat Kanunu'nun 35/son ve Tebligat Tüzüğünün 55/son maddeleri[ndeki]... düzenlemeye nazaran, söz konusu yasa hükmü uyarınca, daha önce adli mercilerce ve usulüne uygun olarak yapılmış bir tebligat bulunmasa bile, imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen ya da anılan kurum ve kuruluşlara bildirilen adreslerdeki değişikliklerin bildirilmesi durumunda da, Tebligat Kanunu'nun 35. maddesindeki hükümlerin uygulanacağı dolayısıyla, daha önce adli mercilerce usulüne uygun olarak yapılmış tebligat bulunmasa bile, belirtilen nitelikteki sözleşmelerde yer alan veya söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından bildirilen adrese, mahkemece önce bu adresin değişip değişmediğinin bilinmemesi nedeniyle anılan Kanun'un 35. maddesi dışındaki maddeler uyarınca tebligat çıkarılması ve tebligatın yapılamayarak, tebligat memurunca sanığın adresinin değiştiğinin belirlenmesi ve Tebligat Tüzüğünün 55/2. maddesi yollamasıyla 28. maddesinde belirtilen usule uygun olarak yapacağı araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilememesi durumunda, tebliğ olunacak evrakının bir nüshasının eski adrese (bilinen en son adrese) ait binanın kapısına asılması gerekeceği ve kapıya asma tarihinin tebliği tarihi sayılacağı, bu tebligattan sonraki tebligatlarında; sanığın adresinin hâlâ bilinememesi durumunda, kapıya asma usulüyle yapılacağı cihetle yargılama aşamasında sanığın Jandarma Karakol Komutanlığı aracılığıyla alınan ifadesi sırasında bildirdiği adres olan .... adresine çıkarılan açıklamalı davetiyenin muhatabın adresten

ayrılmış olması nedeniyle bila tebliğ iadesi üzerine Tebligat Tüzüğünün 55/2. maddesi yollamasıyla 28. maddesinde belirtilen usule uygun olarak yapılacak araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilememesi durumunda anılan Yasanın 35. maddesine göre tebliğ edilmesi gerekirken söz konusu araştırma yapılmadan doğrudan 35. madde uyarınca tebliğ edildiği ve bu nedenle hükmün kesinleşmediği anlaşıl[maktadır]..."

B. Uluslararası Hukuk

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), ister suç gelirlerinin elde edilmesinin önüne geçilmesi için müsadere olarak uygulansın isterse de doğrudan uygulansın para cezalarının veya parasal müsaderenin (kazanç müsaderesi) mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmektedir. Mahkeme, bu suretle yapılan müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı kapsamında mülkiyetin kullanılmasının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği görüşündedir (Butler/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 41661/98, 27/6/2002; Phillips/Birleşik Krallık, B. No: 41087/98, 5/7/2001, §§ 50-51; Konstantin Stefanov/Bulgaristan, B. No: 35399/05, 27/6/2015, §§ 57, 58).

34. Konstantin Stefanov/Bulgaristan kararına konu olayda başvurucu avukatın ücreti yetersiz bulması nedeniyle zorunlu müdafii olmayı reddederek duruşmadan ayrılması üzerine ceza mahkemesince başvurucu avukata yaklaşık 260 euro tutarında para cezası verilmiştir. AİHM, şikâyet edilen cezaya konu paranın mülk teşkil ettiğini ve bu para cezasının uygulanmasının da mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini belirtmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, § 57). AİHM'e göre uygulanan para cezası Sözleşme'nin anlamında bir "yaptırım" teşkil etmektedir. Bu sebeple müdahale, taraf devletlere yaptırımların ödenmesini sağlamak için mülkiyetin kullanımını kontrol yetkisi tanıyan Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı çerçevesinde değerlendirilmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, § 58). AİHM para cezasının açık, öngörülebilir ve ulaşılabilir mahiyette bir kanuna dayandığını ve yargılamanın etkin ve gecikmeden sürdürülmesi yönünde kamu yararına dayalı meşru bir amacının da bulunduğunu tespit etmiştir (Konstantin Stefanov/Bulgaristan, §§ 63-64). AİHM, ölçülülük yönünden yaptığı değerlendirmede ise farklı unsurları değerlendirmiştir. Öncelikle duruşmanın ertelenmesini önlemek amacı vurgulanmıştır. AİHM, caydırıcı bir etkinin sağlanması için parasal bir cezanın uygulanabileceğini belirtmiş ve bu alanda devletlerin geniş bir takdir yetkisi olduğuna dikkat çekmiştir. AİHM bu bağlamda en önemli güvencenin ise başvurucuya uygulanan cezaya karşı itiraz edebilme hakkının tanınması olduğunu ve somut başvuruda ise başvurucuya uygulanan cezaya ilişkin karar verme usulünün keyfî olduğunun ortaya konulamadığını belirtmiştir. Mahkeme son olarak başvurucuya verilen para cezasının üst sınırdan uygulanmakla beraber aşırı veya orantısız olmadığını değerlendirmiş, başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varmıştır (Stefanov/Bulgaristan, §§ 65-70).

35. AİHM, ceza olarak değerlendirdiği suç gelirlerinin müsaderesine ilişkin Phillips/Birleşik Krallık kararında da benzer değerlendirmeler yapmıştır. Bu olayda ceza mahkemesince başvurucunun uyuşturucu kaçakçılığı suçundan elde ettiği düşünülen gelirlerinin toplamı olan 91.400 sterlin tutarındaki paranın müsaderesine, bu paranın ödenmediği durumda ise iki yıl süreli hapis cezasının infazına karar verilmiştir. AİHM, bu cezanın başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini, bu sebeple Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin olayda uygulanabilir olduğunu belirtmiştir (Phillips/Birleşik Krallık, § 50). Mahkeme, ceza mahkemesinin kazanç müsaderesine ilişkin kararının Sözleşme anlamında

bir "yaptırım/ceza" olduğunu vurgulamıştır (Phillips/Birleşik Krallık, § 51). Mahkemeye göre Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı, taraf devletlere bu alanda geniş bir takdir yetkisi tanımakta olup uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele anlamında böyle bir tedbirin uygulanmasının caydırıcı etkisine dikkat çekilmiştir (Phillips/Birleşik Krallık, § 52). AİHM, tedbirin yalnızca suçtan elde edilen gelirler ile sınırlı olduğunu ve yargılamada başvurucuya etkin bir itiraz hakkının tanındığını gözeterek karşılaştırılan meşru amaca göre müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varmıştır (Phillips/Birleşik Krallık, § 53-54).

36. AİHM'e göre mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrolü kapsamında mülke el konulması hususunda devletlerin geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetkinin tanınması kişilerin mülkünden yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca da yol açmaktadır. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin keyfî veya öngörülemez olmaması için bazı usule ilişkin güvenceler öngörülmelidir. AİHM kişilere, keyfî müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirlerin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesinin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/1/1986, § 60; Saccocia/Avusturya, B. No: 69917/01, 18/12/2008, § 89; Dzinic/Hırvatistan, B. No: 38359/13, 17/5/2016, § 68).

37. Bu bağlamda AİHM'in Denisova ve Moiseyeva/Rusya (B. No: 16903/03, 1/4/2010, §§55-65) ile Ünsped Paket Servisi/Bulgaristan (B. No: 3503/08, 13/10/2015, §§ 41-47) kararlarında yargılama sürecine etkin bir biçimde katılmaları imkânı tanınmadığı tespit edildiğinden başvuruculların mülkiyet haklarına yapılan müdahalelerin ölçülü olmadığına karar verilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

39. Başvurucu, karşılıksız çek keşide etme suçunu işlediği gerekçesiyle adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu; bu mahkûmiyet hükmünün kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini, buna rağmen hükmün kesinleştirilerek infaz için gönderildiğini iddia etmiştir. Başvurucu bu hususu dile getirerek infazın durdurulması ve kesinleştirme işleminin iptal edilerek itirazlarının incelenmesini Mahkemeden talep ettiğini ancak Mahkemece bu talepler ile ilgili bir karar verilmediğini ve yakalama emri çıkarıldığı için söz konusu adli para cezasını ödediğini ifade etmiştir. Başvurucu, bu adli para cezasını ödemek durumunda kalması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

40. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Başvurunun öncelikle zaman bakımından yetki yönünden değerlendirilmesi gerekmektedir. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (Zafer Öztürk, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

42. Anayasa ve 6216 sayılı Kanun’un anılan hükümleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup Anayasa Mahkemesi ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir. Bu açık düzenlemeler karşısında anılan tarihten önce kesinleşmiş nihai işlem ve kararları da içerecek şekilde yetki kapsamının genişletilmesi mümkün değildir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisine ilişkin bu düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmaları nedeniyle bireysel başvurunun tüm aşamalarında resen dikkate alınması gerekir (Ahmet Melih Acar, B. No: 2012/329, 12/2/2013, § 15; G.S., B. No: 2012/832, 12/2/2013, § 14).

43. Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisini doğru olarak belirleyebilmek için kesinleşen nihai işlem ve kararın tarihinin yanı sıra gerçekleştiği iddia olunan müdahalenin zamanını da doğru tespit etmek gerekir. Bu tespit yapılırken müdahaleyi oluşturan olaylar ve ihlal edildiği iddia olunan hakkın kapsamı birlikte değerlendirilmelidir (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31).

44. Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler kural olarak anlık eylemler olup sürekli bir müdahale oluşturmaz. Ancak bunun bir istisnası, mülkiyet hakkına ilişkin bir tazminat yolunun tanınması ve bu tazminat yolunun zaman bakımından yetki alanında devam etmesi durumudur (Agavni Mari Hazaryan ve diğerleri, B. No: 2014/4715, 15/6/2016, §§ 114, 116).

45. Başvuru konusu olayda Mahkemece 17/3/2008 tarihinde, karşılıksız çek keşide etme suçundan başvurucuya 11.000 TL adli para cezası verilmiştir. Mahkeme, başvurucuya kararı 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesine göre tebliğ etmiş olup hükmün 12/6/2008 tarihinde kesinleştiği sonucuna vararak infaz için kararı 9/7/2008 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Ancak başvurucu, kararın kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği iddiasıyla kesinleştirme işleminin iptali ve temyiz taleplerinde bulunmuştur. Mahkeme başvurucunun bu istemini "eski hâle iade" talebi olarak nitelendirmiş ve dosyayı Yargıtaya göndermiştir. Bununla birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kanun değişikliği sebebiyle dosyayı iade etmiş, Mahkeme ise sonrasında yalnızca uyarlama yönünden değerlendirme yapmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kendisine usulüne uygun tebligat yapılmadan kararın kesinleşmediği yönündeki iddiası Derece Mahkemelerince değerlendirilmemiştir.

46. Öte yandan Mahkemece yapılan uyarlama neticesinde 11/6/2012 tarihinde kanun değişikliği nedeniyle karşılıksız çek keşide etme eylemi suç olmaktan çıkarıldığı için başvurucu hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanması idari yaptırımının uygulanmasına karar verilmiştir. Başvurucu, kararın infazı aşamasında 25/11/2010 tarihinde adli para cezasını ödemiş ancak gerek eski hâle iade talebi gerekse de uyarlama yargılaması

neticesinde verilen karar gereği bu para cezasının ödenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme ise 25/10/2013 tarihinde başvurucunun bu talebini reddetmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz ise İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/12/2013 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

47. Buna göre öncelikle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali iddiasına konu kararın usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği yönündeki şikâyetinin haklı bulunması durumunda Yargıtayın konuya ilişkin içtihatları gereği öğrenme tarihinin esas alınarak sürecin henüz kesinleşmemiş olacağı dikkate alınmalıdır (bkz. §§ 29-32). Somut olayda başvurucunun buna ilişkin talebinin karşılanmadığı ayrıca Mahkemece kanun değişikliği sebebiyle yapılan uyarlama sonrası başvurucu tarafından yapılan adli para cezasının iadesi talebinin reddine ilişkin nihai karar tarihi gözetildiğinde ve esas yönünden aşağıda yapılan açıklamalara göre (bkz. §§ 61-75) başvurucunun belirtilen iddialarıyla ilgili sürecin zaman bakımından yetki dâhilinde sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

49. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

50. Somut olayda Mahkemece 17/3/2008 tarihinde başvurucunun karşılıksız çek keşide etme suçundan 11.000 TL tutarında adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiş olup başvurucu bu parayı 25/11/2010 tarihinde ödemiştir. Mahkûmiyet hükmü neticesinde başvurucudan tahsil edilen belirtilen tutardaki paranın başvurucunun malvarlığına dâhil olduğu kuşkusuz olduğuna göre bu paranın başvurucu açısından "mülk" teşkil ettiği açıktır.

ii. Müdahalenin Varlığı

51. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

52. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer

verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenmekle aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

53. Başvuru konusu olayda başvurucunun karşılıksız çek keşide etme suçundan adli para cezası ile cezalandırılması yoluyla yapılan müdahalenin amacı ve sonuçları dikkate alındığında mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

54. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

55. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin, kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

56. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt hukuka dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin hukuka dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

57. Somut olayda başvuruya konu adli para cezası, dava ve kararın verildiği tarih itibarıyla yürürlükte olan 3167 sayılı mülga Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasına göre verilmiştir. Söz konusu kanun hükmünün açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı kuşkusuzdur.

(2) Meşru Amaç

58. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

59. Kambiyo senetleri arasında düzenlenen çek, temel ilişkide bir sözleşmenin bulunup bulunmamasından bağımsız olarak kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir. Çeki elinde bulunduran hamil, keşideci ile lehdar arasındaki temel ilişkiden kaynaklanan bir alacağı değil doğrudan doğruya çekten doğan bir hakkı iktisap etmektedir. Temelde bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu durumlarda ise çekte bu ilişkiden bağımsız ve sözleşme olarak nitelendirilemeyecek bir kambiyo taahhüdü söz konusudur. Borçlu, temel ilişki ne olursa olsun borcunu ödemek için çek kullandığında asıl borç ilişkisi dışında kambiyo ilişkisi doğmaktadır. Dolayısıyla borçlu ile alacaklı arasında önceden var olan sözleşme ilişkisinden doğan yükümlülüğün yerine getirilmemesinden dolayı ceza verilmesi söz konusu olmayıp belirtilen yükümlülüklere aykırı davranılması eyleminin cezalandırılması amaçlanmaktadır. Kaldı ki hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, cezayı ağırlaştırıcı ve hafifleştirici nedenlerin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır (AYM, E.2010/6, K.2011/54, 17/3/2011).

60. Kambiyo senetlerinden olan çekin güvenilir bir ödeme aracı olmasının ticaret hayatı ve ekonomi sistemi bakımından önemi dikkate alındığında kambiyo taahhüdüne uyulmamasının cezalandırılmasını amaçlayan başvuruya konu müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı içerdiği değerlendirilmiştir.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

61. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenilen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

62. Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet haklarına getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmaması ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile bireyin sınırlandırılan hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle bireye, şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi durumunda bozulmuş olur (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, § 58). Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, § 60; Lavrechov/Çek Cumhuriyeti, B. No: 57404/08, 20/6/2013, § 44).

63. Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının

mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

64. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yapılan bu müdahale ve sınırlamanın, belirlenen meşru amaç doğrultusunda kanuna dayalı olarak ölçülülük ilkesi ve kamu yararı ile bireyin hakları arasında olması gereken adil denge de gözetilerek yapılması zorunludur. Bunun için de öncelikle malike, uygulanan tedbirlere karşı savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması, söz konusu iddia ve savunmaların makul biçimde karşılanması, ayrıca malikin iyi niyetli olduğunun tespit edilmesi durumunda zararının tazmini gerekmektedir. Bu gerekliliklere uyulduğu takdirde mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülü olacaktır (Başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığı için müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Eyyüp Baran, B. No: 2014/8060, 29/9/2016, §§ 75-95; Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu, B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü karar için bkz. Mahmut Üçüncü, B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

65. Öte yandan tebligat, yetkili makamlarca birtakım hukuki işlemlerin bu işlemin hukuki sonuçlarından etkilenmeleri amaçlanan kişilere kanuna uygun şekilde bildirimi ve bu bildirimin usulüne uygun olarak yapıldığının belgelendirilmesi işlemidir. Usulüne uygun işlemlerin kendilerine bağlanan hukuki sonuçları doğurabilmesi için muhatabına bildirilmesi gerekir. Usulüne uygun olarak yapılan tebligat, Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma hakkının tam olarak kullanılabilmesinin ve bireylere tanınan hak arama hürriyetinin önemli güvencelerinden biridir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

66. Başvuru konusu olayda Mahkeme 17/3/2008 tarihinde, karşılıksız çek keşide etme suçundan başvurucunun 11.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.Yargılama sırasında çağrı kâğıdı başvurucunun banka şubesine bildirdiği adresine 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesine göre Mahkemece tebliğ edilmiş, karar da aynı adrese aynı yöntemle tebliğ edilmiştir. Mahkeme bu tebligatı esas alarak hükmün 12/6/2008 tarihinde kesinleştiği gerekçesiyle kararı 9/7/2008 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Başvurucu da çıkarılan yakalama emri üzerine 25/11/2010 tarihinde adli para cezasını ödemiştir.

67. Başvurucu bu adli para cezasını ödemeden önce 30/6/2010 tarihinde Mahkemeye başvurmuş ve infazın durdurulmasını talep etmiştir. Bu dilekçede kararın usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği belirtilerek temyiz talebinde bulunulmuştur. Mahkeme ise 29/7/2010 tarihinde, başvurucunun talebinin 5271 sayılı Kanun'un 40. ve 42. maddelerine göre "eski hâle iade" kapsamında olduğu nitelendirmesiyle dosyayı Yargıtaya göndermiştir. Ancak bu sırada 5941 sayılı Kanun'da ve 6273 sayılı Kanun ile değişiklik yapılarak karşılıksız çek keşide etme fiili suç olmaktan çıkarılmış ve kabahat olarak nitelendirilerek yalnızca "çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" idari yaptırımının uygulanması öngörülmüştür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı da bu sebeple dosyayı uyarlama yapmak üzere 13/3/2012 tarihinde İlk Derece Mahkemesine iade etmiştir. Mahkeme de bunun üzerine 11/6/2012 tarihinde başvurucu hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanması idari yaptırımının uygulanmasına karar vermiştir.

68. Bu durumda gerek dosyanın gönderildiği Yargıtayca gerekse de İlk Derece Mahkemesince başvurucunun kararın kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği, yapılan kesinleştirme ve infaza gönderme işleminin kanuna uygun olmadığı yönündeki iddiaları karşılanmamıştır.

69. Her ne kadar başvurucu aynı iddiaları yineleyerek ve uyarlama sonucu verilen idari yaptırım kararını da gerekçe göstererek adli para cezasının iadesini talep etmiş ise de Mahkeme, bu talebi 25/10/2013 tarihinde reddetmiştir. Mahkeme, kararını infaz edilmiş bulunan para cezalarının sonradan çıkan yasa değişikliği nedeniyle iadesinin mümkün olmadığı gerekçesine dayandırmıştır. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz da 13/12/2013 tarihinde reddedilmiştir. Buna karşın başvurucunun söz konusu iddiaları bu kararlarda da karşılanmamıştır.

70. Başvurucunun kararın usulüne uygun olarak tebliğ edilip edilmediğine ilişkin iddiaları esas itibarıyla delillerin değerlendirilmesine ve tebligata dair hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkindir. Anayasa Mahkemesinin delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik şikâyetler bakımından görevi ise bireysel başvurunun ikincil doğası gereği sınırlıdır. Anayasa Mahkemesi belirtilen şikâyetleri ancak Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında kalan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açabilecek nitelikte olması hâlinde değerlendirebilir.

71. Somut olay bakımından başvurucunun belirtilen şikâyeti, mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkin yargılama sürecinin bütününü etkileyen önemli ve karşılanması gereken bir iddiadır. Çünkü başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale eden karara karşı savunma ve itirazlarının incelenmesi, ancak kararın kendisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmesiyle mümkün olabilir. Bu olayda yargılama sırasında başvurucuya aynı şekilde ve aynı yöntemle tebligat yapıldığı ve başvurucunun yargılama sürecine de dahil olamadığı dikkate alındığında, kararın tebliğ edilmesinin önemi artmaktadır. Buna göre başvurucuya kararın usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğinin tespiti hâlinde ise başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale eden karara karşı itirazları incelenmemiş olur ki bu durumun müdahaleyi ölçüsüz kılacağı kuşkusuzdur.

72. Mahkeme, infaz edilmiş bir adli para cezasının iade edilemeyeceği gerekçesine dayanmış ise de başvurucunun -Mahkemenin kendi nitelendirmesiyle- "eski hâle iade" talebi değerlendirilmemiştir. Tebligatın usulüne uygun olup olmadığının tespiti, elbette ki delilleri ilk elden değerlendirme ve hukuk kurallarını yorumlama yetkisine sahip olan derece mahkemelerine düşmektedir. Nitekim Yargıtayın 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesinin uygulanması hakkındaki usule ilişkin çok sayıda kararı mevcuttur. Kararlarda, sanığın muhatap banka şubesince bildirilen adresine öncelikle bu madde dışındaki diğer maddelere göre tebligat çıkarılması gerektiği belirtilmiştir. Yargıtaya göre tebligatın yapılamaması hâlinde ise tebligat memurunca ilgilinin adresinin değiştiğinin belirlenmesi ve yine kanun ile ilgili tüzükte belirtilen usule uygun olarak yapacağı araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilememesi durumunda 7201 sayılı Kanun'un 35. maddesine göre tebligat yapılabilir. Yargıtayca, bu usule uyulmadan doğrudan anılan maddeye göre tebligat yapılması kanuna aykırı görülmüştür (bkz. §§ 29-32). Kanunda öngörülen bütün bu koşulların yerine getirilip getirilmediği derece mahkemelerince tespit edilmelidir. Anayasa Mahkemesinin, açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz takdir hatası içermediği sürece derece mahkemelerinin bu konudaki takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz. Ancak 5271 ve 7201 sayılı Kanunlar çerçevesinde incelenmesi gereken bu talebin hiç değerlendirilmemiş olması, başvurucuyu mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye karşı savunma ve itirazlarını sunabilme

olanağından yoksun durumda bırakmaktadır.

73. Üstelik tebligatın usulüne aykırı olduğu tespit edildiği takdirde yargılama sürecinde yapılan kanun değişikliği de dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden adli para cezasının iadesi de söz konusu olabilecektir. Zira böyle bir durumda mahkûmiyet hükmünün başvurucunun itiraz talepleri doğrultusunda yeniden incelenmesi söz konusu olabileceği gibi yargılama sürecinin kesinleşmemesi karşısında kanun değişikliği sebebiyle başvurucuya adli para cezası verilmesinin mümkün olmadığı gözetilebilecek, dolayısıyla daha önce ödenmiş olsa bile bu paranın iadesi gerekebilecektir. Hâlbuki mevcut durumda ise kanun değişikliği sebebiyle yapılan uyarlamanın kesinleşmiş mahkûmiyet hükmüne etkisinin sınırlı olması sebebiyle infaz edilmiş cezalar ile ilgili bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu değerlendirme, başvurucunun tebligata ilişkin iddia ve şikâyetlerinin yersiz olduğunun anlaşılması durumunda yine yapılabilir. Ancak böyle bir sonuca varabilmek için başvurucu hakkındaki yargılama sürecinin uyarlamaya konu kanun değişikliği yapılmadan önce nihayete erip ermediği (kesinleşip kesinleşmediğinin) başvurucunun buna ilişkin itirazlarıyla birlikte değerlendirilmesiyle mümkün olabilir.

74. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale, mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesi kapsamında mülkünden yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca yol açmaktadır. Müdahalenin hiçbir hukuki dayanağı olmadan keyfî bir biçimde veya hukuka aykırı olarak uygulanması durumunda adil olmayacağı kuşkusuzdur. Bu sebeple mülkiyet hakkına müdahale edilen kişilere bu müdahalenin keyfî olarak veya hukuka aykırı biçimde uygulandığını etkili biçimde ileri sürebilme olanağı tanınmalıdır. Mülkiyet hakkı sahibine bu şekilde bir itiraz hakkının tanınmaması müdahalenin ölçüsüz olmasına yol açar. Müdale, ancak olası keyfî uygulamalara karşı koyabilecek uygun güvenceleri içeren bir usulün varlığı ve bu usulüne etkin bir şekilde işletilmesi durumunda Anayasa ile uyumlu olabilir. Diğer bir deyişle kamu makamları, usule ilişkin güvenceler de dâhil olmak üzere Anayasa'nın 13 ve 35. maddelerindeki gereklilikleri yerine getirmek kaydıyla mülkiyet hakkına müdahale edebilirler.

75. Sonuç olarak başvurucunun karşılıksız çek keşide etme suçundan adli para cezası ile cezalandırılmasına ilişkin müdahalenin kanuni bir dayanağının mevcut olduğu ve kamu yararına dayalı meşru bir amacı da içerdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde bu alanda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkilerinin mevcut olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte başvuru konusu olayda, yargılama sürecine katılamayan başvurucunun, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye konu kararın kendisine tebliğ edilmediği için müdahaleye ilişkin itirazlarının değerlendirilmediği yönünde şikâyeti bulunmaktadır. Somut olayda İlk Derece Mahkemesi, başvurucunun bu şikâyetini "eski hâle getirme" olarak nitelendirip incelenmesi için dosyayı Yargıtaya göndermiş ise de gerek Yargıtay gerekse de İlk Derece Mahkemesince bu şikâyet ile ilgili herhangi bir karar verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale eden kararın usulünce tebliğ edilip edilmediği ve buna bağlı olarak başvurucunun karara yaptığı itirazların değerlendirilip değerlendirilemeyeceği açıklığa kavuşturulmamıştır. Ayrıca bu sürecin açıklığa kavuşturulması, yapılan kanun değişikliği ile fiilin suç olmaktan çıkarılması sebebiyle adli para cezasının ödenip ödenmeyeceği (somut olayda ödenen para cezasının iade edilip edilmeyeceği) bakımından da önem taşımaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye yönelik itirazlarının değerlendirilmesi için önem arz eden

kararın tebliğine ilişkin iddialarının karşılanmaması, başvurucuyu müdahaleye ilişkin savunma ve itirazlarını etkin biçimde ortaya koyabilme olanağından yoksun bırakmıştır. Bu sebeple kamu makamlarınca yapılan müdahale, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfet yüklenmesine yol açmış, kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil denge başvurucu aleyhine bozulmuştur.

76. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

77. Başvurucu, mahkûmiyet hükmünün kanuna uygun olarak tebliğ edilmeden kesinleştirilerek hakkında yakalama emri çıkarılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

78. Yukarıda ulaşılan ihlal sonucu dikkate alındığında başvuruculaın diğer iddialarının incelenmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

80. Başvurucu tazminat talebinde bulunmuştur.

81. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

82. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 8. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaın diğer iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 8. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2012/1096, K.2012/930) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE,

F. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET DURSUN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2196 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET DURSUN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2196)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucular : 1. Mehmet DURSUN

2. Seyithan AKDENİZ

3. Yakup GÜNEŞ

Vekili : Av. Selahattin KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlalin ancak yeniden yargılamayla giderilebileceğine dair kararına rağmen yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmemesi ve dosya üzerinden karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Sırasıyla 1973, 1976 ve 1973 doğumlu olan başvurucular, Tekirdağ 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmakta; bireysel başvuruya konu yargılama dosyasından verilmiş müebbet hapis cezasının infazını yerine getirmektedirler.

10. Başvurucular, Diyarbakır 2 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) 17/10/1996 tarihli ve E.1992/777, K.1996/453 sayılı kararıyla devletin hâkimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik eylem yapmak suçundan müebbet hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir. Anılan karar, Yargıtay incelemesinden geçerek 19/1/1998 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Başvurucular, mahkûmiyetleriyle sonuçlanan olaylara ilişkin olarak 29/6/1998 tarihinde AİHM'e başvurmuşlar; DGM heyetinde askerî bir hâkimin de bulunması nedeniyle bağımsız ve tarafsız bir yargılama yapılmadığı, mahkûmiyet kararının gözaltındayken verdikleri ifadelere dayandığı, Başsavcı'nın verdiği kararın kendilerine bildirilmediği, yargılamanın çok uzun sürdüğü ve haksız yapıldığından şikâyet etmişlerdir.

12. AİHM, 4/12/2003 tarihli (Dursun ve diğerleri/Türkiye, B. No: 44267/98) kararıyla aynı konuya ilişkin verdiği İncal/Türkiye (B. No: 22678/93, 9/6/1998, §§ 68, 69) ve Özel/Türkiye (B. No: 42739/98, 7/11/2002, §§ 33, 34) kararlarına da atıf yapmak suretiyle başvuruculların bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Anılan ihlal tespiti dikkate alınarak başvuruculların adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetlerinin incelenmesine gerek görülmemiştir. AİHM, kararında prensip olarak yeniden yargılama yapılmasının ihlalin giderimi için uygun bir yol olacağını da belirtmiştir.

13. Başvurucular, 23/11/2004 havale tarihli dilekçe ile anılan ihlal kararına dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. (Kapatılan) Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli), 31/5/2005 tarihli ek kararı ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının f bendi ve aynı Kanun'un aynı maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen şartları taşımadığı gerekçesiyle talebine reddine karar vermiştir.

14. Anılan karara yapılan itiraz, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/2/2006 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Bu arada 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na geçici 2. madde eklenerek 4/2/2003 tarihi itibarıyla AİHM'de derdest olup da sonradan ceza hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiği tespit edilen ancak 5271 sayılı Kanun'un 311.

maddesinin (2) numaralı fıkrası nedeniyle yargılamanın yenilenmesine başvurulamayan, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 15/6/2012 tarihi itibarıyla icra süreci denetlenmekte olan kararlar açısından da yargılamanın yenilenmesi yolu açılmıştır.

16. Başvurucular, aynı ihlal kararına dayanarak 2/5/2013 tarihinde 6459 sayılı Kanun ile yapılan değişikliği gerekçe göstererek yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

17. (Kapatılan) Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 19/11/2013 tarihli ve E.2005/46, K.2005/104 sayılı ek kararıyla dosya üzerinden inceleme yapmış ve başvuruculaların talebini reddetmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen karar ile; Mahkememiz hükmünün tutukluluk ile yargılama süresinin ihlal edilmek suretiyle verildiği karara bağlanmıştır. Ancak; tutukluluk ile yargılama süresinin ihlal edilmesi, hükümlünün cezalandırılmasına karar verilen Mahkememiz hükmünün dayanağı değildir. Bu itibarla; yeniden yargılama talebinin kabulü için gerekli olan ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 311/1-f maddesinde düzenlenen; ceza hükmünün İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Haklan Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması şartı gerçekleşmemiştir.

Açıklanan sebeplerle; hükümlü müdafinin talebinin 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun 311/1 -f maddesinde ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311/2 maddesinde öngörülen şartları taşımaması sebebiyle reddine karar vermek ve aşağıdaki hükmü kurmak gerekmiştir."

18. Başvurucular, AİHM'in kararıyla bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkının ihlalinin tespit edildiğini, kabul edilebilir bulunan diğer iddiaların incelenmesine gerek görülmediğini, uygun giderim yolu olarak yargılamanın yenilenmesine işaret edildiğini belirterek karara itiraz etmiştir.

19. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi, dosya üzerinden verdiği 16/12/2013 tarihli ve 2013/544 Değişik İş sayılı kararıyla başvuruculaların itirazını reddetmiştir.

20. Bu karar, başvurucular müdafiine tebliğ edilmemiş; başvurucular 14/2/2014 tarihinde kararı öğrendiğini beyan etmişlerdir.

21. Başvurucu 14/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

...

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

(2) Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 4.2.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 4.2.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır.”

23. 6459 sayılı Kanun’un 21. maddesi ile eklenen 5271 sayılı Kanun’un geçici 2. maddesi şöyledir:

“(1) İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15.6.2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından bu Kanunun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucular, AİHM'in ihlal kararına istinaden yaptıkları yargılamanın yenilenmesi taleplerinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; yargılamanın yenilenmesi ile birlikte maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

26. Bakanlık; yargılamanın yenilenmesi talebinin, içinde askerî üyenin bulunmadığı heyet tarafından incelendiğini fakat asıl yargılamanın yerleşik AİHM uygulamalarına aykırı bulunan ve daha sonra yapısı değiştirilen DGM tarafından yapılmış olduğunu belirtmiş, takdiri Anayasa Mahkemesine bırakmıştır.

27. Başvurucular, Bakanlık görüşlerine karşı önceki beyanları ile uyumlu açıklamalar yapmış; AİHM ve Anayasa Mahkemesinin benzer konulardaki uygulamalarına vurgu yaparak iddia ve taleplerini yinelemiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Başvurucular, yeni bir imkân sunan 6459 sayılı Kanun değişikliğini ileri sürerek bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden sonra yargılamanın yenilenmesi için tekrar başvurmuştur. Yeni sebep belirtilerek yapılan başvuru sonunda; verilmiş kararın Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisi kapsamında olduğu, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

30. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilme ve devamında varsa kanun yolu denetimine başvurabilme anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, başka bir ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

31. Başvuru konusu olaya benzer olaylarda uygulanacak ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesinin Şehmus Yıldız ve Muhyedin Sevinç (B. No: 2014/4954, 8/6/2016) başvurusuna ilişkin kararında ortaya konulmuştur.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Somut olay bakımından 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde öngörülen "ceza hükmünün, Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verilmesi ve hükmün bu aykırılığa dayanması" kuralının mahkemeye erişim hakkıyla bağdaşmayacak biçimde uygulanıp uygulanmadığı önem taşımaktadır.

33. AİHM'in ihlal kararına konu olan davada, yargılamanın asıl kısmının askerî bir hâkimin de üye olarak bulunduğu DGM heyeti tarafından yürütülerek hüküm verildiği, daha sonraki yeniden yargılama taleplerinin değerlendirmesini yapan heyetlerde askerî üyenin bulunmadığı, değerlendirme işlemlerinin dosya üzerinden yapıldığı ve taleplerin reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

34. Başvurucular, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin karara istinaden yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır. Başvuruculaın talebi, DGM'lerin bağımsız ve tarafsız olmadığı şeklindeki AİHM ihlal tespitinin, mahkûmiyet hükmünün dayanağı olmadığı ve 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde öngörülen şartın karşılanmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

35. AİHM'in ihlal kararının, başvurucular hakkındaki kesin hükmün sıhhatini etkilediği, dolayısıyla yeniden yargılama konusunda ciddi bir gerekçe oluşturduğu hâlde 5271 sayılı Kanun'un uygulanması ile ilgili yapılan hatalı yorumun başvuruculaın yargılamanın yenilenmesi haklarını ortadan kaldırdığı, diğer bir ifadeyle AİHM kararına rağmen Diyarbakır 2 No.lu DGM hükmünün ihlale dayanmadığı şeklindeki yorumun başvuruculaın yeniden yargılanmasına engel olduğu ve mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiği anlaşılmıştır.

36. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

37. Başvurucular; ayrıca yeniden yargılama taleplerinin değerlendirilmesinin dosya üzerinden yapıldığını ve başvuruculardan Seyithan Akdeniz'in yaş düzeltme işleminin dikkate alınmadığını, bu nedenlerle Anayasa'nın 36. maddelerinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvuruculaın mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği yönündeki yukarıdaki tespit dikkate alındığında Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı

kapsamındaki diğer şikâyetlerinin kabul edilebilirliği ve esası hakkında ayrıca karar verilmesine gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

40. Başvurucular; yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

41. Başvuruculara mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

42. Başvurucularla ilgili AİHM kararındaki ihlal tespitleri çerçevesinde mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere (kapatılan) Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

43. Yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili idari yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden

itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ RİZA ZÜMBÜL

B. No: 2014/2328 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2328

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ RİZA ZÜMBÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2328)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Abuzer YAZICIOĞLU

Başvurucu : Ali Riza ZÜMBÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; vergi cezasına karşı açılan iptal davasının, cezanın yasal şartları araştırılmadan, talep ve itirazlar dikkate alınmadan reddine karar verilmesi nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 1962 doğumlu olan başvurucu, Edirne'nin Keşan ilçesinde yaşadığını ve hâlen çiftçilikle uğraştığını belirtmektedir.

10. Başvurucu hakkında, 2008 yılının farklı aylarına ait gelir vergisi ve katma değer vergisi beyannamelerinin yasal süresinde verilmemesi gerekçe gösterilerek Edirne Vergi Dairesi (İdare) tarafından 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 355. maddesi uyarınca 11.800 TL miktarında özel usulsüzlük cezası (ceza) uygulanmıştır.

11. Başvurucu; cezanın 1/8/2009 tarihinden önceki dönemlere ait olduğunu ve ceza uygulanan dönemde idarenin mükelleflere bildirim yapma ve süre verme yükümlülüğünün bulunduğunu, idarenin bu yükümlülüğü yerine getirmeden ve 1/8/2009 tarihindeki yasal değişikliği dikkate alarak ceza uyguladığını belirterek para cezasının iptalini talep etmiştir.

12. Edirne Vergi Mahkemesi (Mahkeme) 31/5/2010 tarihli kararı ile başvurucunun iptal talebini ve itiraz sebeplerini yerinde görerek cezanın iptaline karar vermiştir. Mahkeme kararının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"Dava dosyasının incelenmesinden; 2008 takvim yılına ait gelir vergisi, 2008/1-3, 4-6, 7-9, 10-12. dönemlerine ait gelir geçici vergisi ve 2008/1-2-3-4-5-6-7-8-9-10-11-12. dönemlerine ait katma değer vergisi beyannamelerini kanuni süresinde elektronik ortamda vermemesinden dolayı adına 213 sayılı Kanunun Mükerrer 355. maddesi uyarınca kesilen özel usulsüzlük cezaları kesildiği anlaşılmaktadır.

5904 sayılı Kanunla yapılan değişiklik 01.08.2009 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, değişiklik hükmünün bu tarihten sonra kesilen cezalarda değil, bu tarihten sonra verilmesi gereken beyannameler hakkında uygulanması gerekmekte olup, geçmiş dönem beyannameleri hakkında uygulanması mümkün değildir.

5904 sayılı Kanunla değişmeden önceki mükerrer 355. maddeye göre ceza kesilebilmesi için ise, yükümlülerden bilgi veya bildirimleri vermeleri hususunun yazılı olarak istenilmesi ve tebliğ olunacak bu yazıda, gereğinin tayin olunan süre içinde yerine getirilmemesi halinde ceza hükümlerinin uygulanacağının belirtilmesi gerekmekte olup, uyuşmazlık konusu olayda ise, kanunun öngördüğü şekilde bir bildirim yapılmadan davacı adına özel usulsüzlük cezaları kesilmiştir.

Bu durumda, 2008 takvim yılına ait … beyannamelerini süresinde elektronik ortamda gönderilmesi gerektiği hususunun davacıya bildirilmesi yoluna gidilmeden kesilen özel usulsüzlük cezalarında hukuka uygunluk bulunmadığı ve kaldırılması gerektiği anlaşılmaktadır …"

13. Davalı idarenin temyiz talebi, Danıştay Dördüncü Dairesinin 3/11/2011 tarihli kararı ile kabul edilmiş ve ilk derece mahkemesinin kararının bozulmasına karar verilmiştir. Mahkeme kararının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

"İncelenen dosyada, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 257. maddesinin verdiği açık yetkiye dayanılarak Maliye Bakanlığınca çıkarılan ve Resmi Gazete'de yayımlanarak ilgililere duyurulan Genel Tebliğ hükümleri uyarınca ilgili dönem beyannamelerini

elektronik ortamda süresinde vermesi gereken davacının bu yükümlülüğünü yerine getirmediği sabittir. Kanun'un mükerrer 355. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen, Kanun'un ceza hükümlerinin uygulanması cihetine gidileceğinin ilgililere yazılı olarak bildirilmesinin şart olduğu hususu uyuşmazlık konusu cezanın dayanağı olan Genel Tebliğin Resmi Gazete'de yayımlanmış olması nedeniyle yerine getirilmiş olduğundan, davacının kendisine yasal müeyyideleri de ihtiva eden bir yazı tebliğ edilmediği yolundaki iddiasına itibar etmek mümkün değildir. Bu nedenle, kendisine ayrıca bir bildirimde bulunulmadan davacı adına özel usulsüzlük cezası kesilmesinde hukuka aykırılık bulunmamasına … karar verilmesi gerekmektedir."

14. Bozma sonrası yapılan yargılamada Mahkeme 16/3/2012 tarihli kararı ile lehe olan yasa değişikliğini de dikkate alarak ve kesilen cezaların yeni düzenlemede öngörülen miktarı aşan kısmının hukuka aykırı olduğunu belirterek başvurucunun iptal talebinin kısmen kabulüne karar vermiştir.

15. Tarafların temyiz talebi Danıştay Dördüncü Dairesinin 29/4/2013 tarihli kararı ile ve karar düzelme talepleri aynı Dairenin 26/11/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

16. Nihaî karar, başvurucuya 18/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 17/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 213 sayılı Kanunu'nun mükerrer 257. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendi ve dördüncü fıkrası şöyledir:

"Maliye Bakanlığı; …

4. (Değişik: 16/7/2004-5228/8 md.) Bu Kanunun 149 uncu maddesine göre devamlı bilgi vermek zorunda olanlardan istenilen bilgiler ile vergi beyannameleri ve bildirimlerin, şifre, elektronik imza veya diğer güvenlik araçları konulmak suretiyle internet de dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında verilmesi, beyanname ve bildirimlerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracı kılınarak gönderilmesi hususlarında izin vermeye veya zorunluluk getirmeye, beyanname, bildirim ve bilgilerin aktarımında uyulacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye, bu zorunluluğu beyanname, bildirim veya bilgi çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulatmaya, (Ek ibare: 3/7/2005 - 5398/23 md.) kanuni süresinden sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannameler üzerine düzenlenen tahakkuk fişi ve/veya ihbarnameleri mükellefe, vergi sorumlusuna veya bunların elektronik ortamda beyanname gönderme yetkisi verdiği gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda tebliğ etmeye ve buna ilişkin usûl ve esasları belirlemeye,

…

(Ek fıkra: 16/7/2004-5228/8 md.) Birinci fıkranın (4) numaralı bendi uyarınca Maliye Bakanlığının beyanname ve bildirimlerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracı kılınarak gönderilmesi hususunda izin vermesi veya zorunluluk getirmesi halinde, (mükellef veya vergi sorumlusu ile gönderme işini yapacak kişiler arasında özel sözleşme düzenlenmek kaydıyla) elektronik ortamda gönderilen beyanname ve bildirimler, mükellef veya vergi sorumlusu tarafından verilmiş addolunur."

19. 213 sayılı Kanunu'nun mükerrer 355. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Bu Kanunun 86,148,149,150,256 ve 257 nci maddelerinde yer alan zorunluluklar ile mükerrer 257 nci maddesi ve Gelir Vergisi Kanununun 98/A maddesi uyarınca getirilen zorunluluklara uymayan (Kamu idare ve müesseselerinde bilgi verme görevini yerine getirmeyen yöneticiler dahil); …

Özel usulsüzlük cezası kesilir.

Bu hükmün uygulanması için, bilgi ve ibraz ödevinin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılacak tebliğlerde bilginin verilmesi için tayin olunan sürede cevap verilmemesi, eksik veya yanıltıcı bilgi verilmesi veya defter ve belge ibrazı için tayin olunan süre ile defter ve belgelerin süresinde ibraz edilmemesi durumunda haklarında Kanunun ceza hükümlerinin uygulanması cihetine gidileceğinin ilgililere yazılı olarak bildirilmesi şarttır.(Ek cümle: 16/6/2009-5904/22 md.) Ancak, bu ödevlerin yerine getirilmesine ilişkin usul ve esasların Maliye Bakanlığınca yapılan düzenleyici idari işlemlerle duyurulması halinde, ilgililere ayrıca yazılı olarak bildirilme şartı aranmaz …"

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes, … cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan … bir mahkeme tarafından davasının … hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. …

…"

21. Sözleşme'nin 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

…"

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); iç hukukta yaptırıma bağlanan bir eylem, Sözleşme'nin 6. maddesine göre suç olarak nitelendirilebiliyorsa Sözleşme'nin 7. maddesi açısından da suç olarak kabul edileceğini değerlendirmektedir (X/Hollanda (k.k.), B. No: 7512/76, 6/7/1976; Harman/Birleşik Krallık, B. No: 10038/82, 1/5/1984).

23. AİHM, cezaya ilişkin düzenlemelerin öngörülebilir ve erişilebilirliği noktasında mahkemelerin yorumunu ve hangi eylemlerin ne tür bir cezayla karşılık bulduğunu gerektiğinde hukuki bir yardımla kişilerin bilebilmelerini ölçü olarak belirlemektedir. Bu bağlamda tüm ayrıntıların düzenleme içinde yer alması şart olmayıp bazı muhtemel belirsizliklerin yargısal yorumla zamanla açıklanıp aydınlatılması imkân dâhilindedir (bkz. Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye, B. No: 23536/94 ve 24408/94, 8/7/1999, § 36).

24. Bunun yanında AİHM, ulusal mevzuatı yorumlama görevinin ilk elde ulusal makamlara, bilhassa da mahkeme ve yüksek mahkemelere düştüğünü ifade etmektedir (Brualla Gómez de la Torre/İspanya, B. No: 26737/95, 19/12/1997, § 31). İki ihtilaf hakkındaki farklı uygulamaların ihtilaf konusu olaylardaki koşulların farklılığı nedeniyle haklı gösterilmesi durumunda içtihat farklılığı olarak değerlendirilemeyeceği (Erol Uçar/Türkiye (k.k.), B. No: 12960/05, 29/9/2009), kendi bölgelerinde yetki sahibi olan mahkemelerden oluşan bir hukuk

düzeninde çelişkili kararlar bulunması ihtimalinin doğal olduğu AİHM kararlarında vurgulanmaktadır (Santos Pinto/Portekiz, B. No: 39005/04, 20/5/2008, § 41).

25. AİHM'e göre öngörülebilirlik kavramının kapsamı; kuralın anlamı, uygulanacak kişilerin sayısı ve statüsüne bağlı olup yasa kuralına yönelik olarak birden fazla yorumunun yapılabiliyor olması kuralın tek başına, Sözleşme'nin aradığı anlamda "öngörülebilirlik" şartını karşılamada başarısız olduğu anlamına gelmez. Mahkemelerin görevi, günlük yaşamdaki uygulamaları dikkate alarak kuralın yorumuna dair şüpheleri kesin olarak ortadan kaldırmaktır (Gorzelik ve Diğerleri/Polonya, B. No: 44158/98, 17/2/2004, § 65). Diğer taraftan yasanın tutarlı bir şekilde uygulanmasında yüksek mahkemelerin güvence olduğu da göz ardı edilmemelidir (Tudor Tudor/Romanya, B. No: 21911/03, 24/3/2009, §§ 29-30; Ştefănică ve Diğerleri/Romanya, B. No: 38155/02, 2/11/2010, §§ 36-37).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, 2008 yılına ait gelir vergisi, gelir geçici vergisi ve katma değer vergisi beyannamelerinin yasal süresinde ve usulüne uygun verilmemesi gerekçesiyle hakkında kesilen özel usulsüzlük cezasının 1/8/2009 tarihinde yürürlüğe girmiş hükümler esas alınarak uygulandığını, işlendiğinde mevcut olmayan bir yasa kuralı ile cezalandırılmış olduğunu belirtmektedir. Başvurucu 1/8/2009 tarihinden önce özel usulsüzlük cezasının verilebilmesi için tespit edilen usulsüzlüğün mükellefe tebliğ edilmesi ve eksikliğin giderilmesi için süre verilmesi gerektiğini fakat gerek idarenin gerek mahkemelerin yasanın değiştiği tarihi ve fiilin gerçekleştiği tarihleri dikkate almadığını, bu hususları itiraz mercileri önünde ileri sürmesine rağmen mevzuatın açıkça hatalı yorumlanarak itirazlarının reddedildiğini, bu nedenlerle hukuk devleti ilkesi ile suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve idari para cezasının iptal edilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvurucunun iddialarına karşı Bakanlık görüşünde AİHM'in ve Anayasa Mahkemesinin bazı içtihatları hatırlatılarak daha önce belirlenmiş ilkelere vurgu yapılmış; somut olayda Danıştayın, Kanun'un ilgili hükümlerini yorumlamasının yerleşik uygulama hâline geldiği ve hukuki belirlilik değerlendirmesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan dana ağır bir ceza verilemez."

30. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemi haiz olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32)

31. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı erklerinin bu ilkeye saygılı hareket etmeleri; suç ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmayan düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (Karlis A.Ş., § 33). Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp davranışlarını düzenleyebilir.

32. Somut olayda başvurucu hakkında 213 sayılı Kanun'un mükerrer 257. ve mükerrer 355. maddeleri uygulanmak suretiyle elektronik ortamda beyanname verme yükümlülüklerinin yerine getirilmediği gerekçesiyle özel usulsüzlük cezası kesilmiştir. 213 sayılı Kanun'un mükerrer 257. maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinin 16/7/2004 tarihli ve 5228 sayılı Kanun'la değiştiği ve bu değişiklikle Maliye Bakanlığının vergi beyannamelerinin tebliğine ilişkin bir kısım yetkilerinin düzenlendiği, bu yasal düzenlemeden sonra idari yargı makamlarının 213 sayılı Kanun'un mükerrer 355. maddesinin uygulanmasına yönelik farklı yorum ve gerekçeler içeren kararlar verdiği anlaşılmaktadır. Farklı içtihat ve yorumların, elektronik ortamda beyanname verme yükümlülüğüne aykırı davranılması hâlinde 213 sayılı Kanun'un mükerrer 355. maddesine göre özel usulsüzlük cezası kesilmeden önce vergi idaresinin aynı maddenin ikinci fıkrasına göre beyanname verme yükümlülüğünü süresinde yerine getirmeyen mükellefe bu yükümlülüğünü yerine getirmesi, aksi hâlde hakkında cezai yaptırım uygulanacağı yönünde bildirimde bulunması gerekip gerekmediği hususuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra kanun koyucunun, 16/6/2009 tarihli ve 5904 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 213 sayılı Kanun'un mükerrer 355. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen kural ile uygulamaya yansıyan farklı yorumların önüne geçtiği fakat Kanun değişikliğinin yürürlüğe girdiği 1/8/2009 tarihi öncesine ait işlemler yönünden 213 sayılı Kanun'un anılan maddeleri ile ilgili farklı içtihat ve yorumların devam ettiği görülmektedir.

33. Bu durumda somut olay bakımından 2004 yılında yapılan yasal değişikliğin ve bu yasal değişiklik uyarınca düzenlenen Maliye Bakanlığı Genel Tebliğ'lerinin mahkemelerce yorumlanması söz konusudur (Benzer birçok karardan bkz. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 12/12/2012 tarihli ve E.2012/380, K.2012/487). İlgili mevzuatın yorumlanmasında bölgesel ve görevsel yetkilere sahip mahkemeler arasında farklılıkların oluşması doğaldır.

34. Danıştay Dördüncü Dairesinin bahse konu ilamının, anılan yasa hükümlerinin nasıl yorumlandığı hakkında başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçeyi içerdiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla 1/8/2009 tarihinde yürürlüğe giren yasal düzenlemenin daha önceki yargısal yorumların yasal düzenleme hâline getirilmesinden ibaret olduğu, 1/8/2009 tarihinden önceki olaylara ilişkin yargısal içtihatların yoruma elverişli yasal dayanağının bulunduğu, öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerini karşılayacak yeterlikte olduğu anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FUNDA İNCİLER VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2582 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2582

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUNDA İNCİLER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası:2014/2582)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Funda İNCİLER

2. Tuncay GÜLEÇ

3. Mübeccel GÜLEÇ

4. Olcay ÇOBAN

5. Koray PULAK

Vekili : Av. Zeynep DOĞAN AKARKEN-Av. Hakan AKARKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davasında taşınmaza düşük bedel belirlenmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması, yargılama masraflarına dava tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması ve dava vekâlet ücretine maktu olarak hükmedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular tarafından 25/1/2012 tarihinde Sincan 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde Millî Savunma Bakanlığı aleyhine açılan kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat davasında 8/11/2012 tarihli ve E.2012/94, K.2012/554 sayılı karar ile toplam 72.800 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ödenmesine, başvurucular lehine nispi olarak hesaplanan 7.874 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

9. Başvurucular, hükmedilen tazminatı tahsil edebilmek amacıyla 11/12/2012 tarihinde Ankara 31. İcra Dairesinin E.2012/15479 Sıra sayılı dosyasında ilgili idare aleyhine icra takibi başlatmışlardır.

10. İlk Derece Mahkemesi kararına karşı davalı idarece temyiz talebinde bulunulmuş, başvurucular temyiz talebine karşı sundukları 19/7/2013 tarihli cevap dilekçelerinde davalı tarafın temyiz itirazlarının mesnetsiz olduğunu belirtmişler ve İlk Derece Mahkemesi kararının onanmasını istemişlerdir.

11. Temyiz incelemesi sonucu İlk Derece Mahkemesi kararı, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 2/5/2013 tarihli ve E.2013/2036, K.2013/8453 sayılı ilamı ile onanmıştır.

12. Onama ilamına karşı davalı idare tarafından karar düzeltme talebinde bulunulması sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 16/12/2013 tarihli ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararı vekâlet ücreti yönünden düzeltilerek onanmış ve yargılama süreci sona ermiştir. İlamın ilgili kısmı şöyledir:

"...

2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun geçici 6. maddesinde değişiklik yapan ve 11.06.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6487 sayılı Yasanın 21. maddesi ile"kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davalarında mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekalet ücretleri bedel tespit davalarında öngörülen şekilde maktu olarak belirlenir. ... açılan ve kesinleşmeyen davalarda da uygulanır." hükmünün getirilmiş olduğu gözetildiğinde,harç ve vekalet ücretininmaktu olarak hüküm altına alınması gerektiğinden;

Gerekçeli kararın hüküm fıkrasının 5. bendinde yazılı (7.874,00) rakamlarının çıkartılmasına, yerine (1.200,00) rakamlarının yazılmasına,

..."

13. Düzeltilen onama ilamı başvuruculara 5/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular

28/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

14. Başvurucular 8/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesinde sundukları dilekçeyle lehlerine hükmedilen tazminata ilişkin 22/4/2014 tarihinde kısmî ödeme yapıldığını, alacaklarını tamamen tahsil edemediklerini, bakiye 3.766,45 alacakları olduğunu beyan etmişlerdir.

15. İlgili idare ise 14/11/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile başvuruculara ödeme yapılmakla birlikte güncel olarak 3.766,45 TL bakiye borç kaldığını ancak bu bakiyenin başvurucular lehine maktu olarak belirlenen vekâlet ücretinin nispi olarak talep edilmesinden, faize faiz işletilmesinden, idarelerinin harçtan muaf olmasına rağmen başvuru harcı talep edilmesinden ve yasal kesintilerin borç olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığını ifade etmiş; bu duruma ilişkin Sincan Mal Müdürlüğü Hazine Avukatlığına bildirim yapılarak bakiye borca itiraz edilmesinin istendiğini belirtmiştir.

16. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede ilgili idarenin 8/1/2016 tarihinde Ankara 2. İcra Hukuk Mahkemesine dava dilekçesi sunarak bakiye borcun iptalini istediği, bu kapsamda E.2016/14 Sıra sayısına kayden görülen davanın henüz sonuçlanmadığı anlaşılmıştır.

17. UYAP sistemi üzerinde yapılan incelemede Ankara 31. İcra Dairesinin 5/6/2015 tarihli karar tensip tutanağında icra dosyası alacağına Sincan 1. Asliye Hukuk Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmasına karar verdiği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular;kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

20. Somut olayda başvurucular icra takibine konu ettikleri alacaklarının tamamının ödenmediğini beyan ederken (bkz. § 13) ilgili idare bakiye borç miktarının yersiz olduğunu beyan etmektedir (bkz. § 14). UYAP sistemi üzerinden yapılan incelemede bakiye borç miktarı için devam eden bir uyuşmazlık olduğu anlaşıldığından yargı kararı gereğinin geç yerine getirilmesi şikâyetine ilişkin değerlendirme, taraflarca üzerinde uyuşmazlık olmayan kısım üzerinden yapılacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

22. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

23.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

24. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 55-75).

25. Anılan ilkeler doğrultusunda somut olayda şikâyete konu edilen sürecin icra aşamasını da kapsayacak şekilde 2 yıl 5 ayda sonuçlanması nedeniyle adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmalıdır.

B. Diğer İhlal İddiaları

1.Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, taşınmazlarına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27.Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

28. Kamulaştırmasız el atma, idareye taşınmazı kullanma ve kamulaştırma işlemi yapmadan taşınmazı elde etme imkânı sağlamaktadır. Böyle bir kamulaştırma işlemi olmadığından kullanılan taşınmazın devrini meşrulaştırma ve belli bir hukuki güvence sağlama imkânı sunan tek unsur, idare tarafından kullanımın yasal olmadığını tespit eden ve bireylere "kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat" ödenmesine hükmeden mahkeme kararıdır.Kamulaştırmasız el atma uygulaması, hukuki planda taşınmazların maliki olarak kalan başvuranları herhangi bir kamu yararı gerekçesi ile eylemini haklı kılmayan idareye karşı dava açmak zorunda bırakmaktadır. Böyle bir kamu yararı gerekçesinin gerçekliği ancak daha sonra mahkemeler tarafından değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle kamulaştırmasız el atma, her ne olursa olsun idare tarafından isteyerek oluşturulmuş kanuna aykırı bir durumu hukuki olarak kabul etmeye ve idareye kanuna aykırı davranışından fayda sağlama imkânı sunmaya yol açmaktadır. İdareye resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, kişilerin öngörülemez ve keyfî durumlarla karşılaşması tehlikesi taşımaktadır. Söz konusu uygulama, yeterli derecede hukuki güvence temin edecek ve gerektiği şekilde gerçekleştirilen bir kamulaştırmanın

alternatifini oluşturacak nitelikte değildir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, §§ 40, 43, 45).

29. Anayasa'nın 35. ve 46. maddeleri, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına son veren müdahalelerin yasal olmasını zorunlu tutmaktadır. Bu zorunluluk hukuk devletinin gereğidir. Anayasa'nın 46. maddesi hükmü ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu gereği asıl olan, kamulaştırma işlemi yapmak suretiyle idarenin taşınmazı iktisap etmesidir. Yöntem olarak Anayasa ve yasalara uygun bir kamulaştırma işlemi yapılması söz konusu iken dayanağını Anayasa ve yasalardan almayan, bireylerin mülkiyet hakkına son veren bir uygulama olan kamulaştırmasız el atma yasalara uygun bir kamulaştırma ile aynı hukuki çerçeve içinde değerlendirilemez. İdarelere resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, taşınmaz sahipleri için öngörülemeyen ve hukuki olmayan müdahale riskini taşımaktadır (Celalettin Aşçıoğlu, § 58).

30. Başvuru konusu olayda idare, ilgili yargılama sürecinden de anlaşılacağı üzere başvuruculaın taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atmıştır. Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı biçimde 2942 sayılı Kanun'da belirlenmiş süreçler takip edilmeden başvuruculaın mülkiyetinde bulunan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığı yargı kararıyla da sabittir.

31. Bu durumda başvuruculaın söz konusu taşınmazlarına uygulanan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemece Hükmedilen Taşınmaz Bedeline ve Bu Bedele Uygulanan Faiz Oranı ile Faiz Hesaplamalarına İlişkin İddialar

33. Başvurucular; açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için emsallerine göre düşük bedel belirlendiğini, ayrıca hükmedilen bedele kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz oranı uygulandığını ve yargılama sürecinde yaptıkları masraflar için faiz hesaplamasında başlangıç tarihinin dava tarihi olarak dikkate alınmasının adil olmadığını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

34. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvuruculaın bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

35. Somut olayda başvuruculaın ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri bu iddiaları yargılama sürecinde dile getirmedikleri, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadıkları ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmedikleri anlaşılmaktadır.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

37. Öte yandan başvurucular, lehlerine tazminata hükmeden Mahkemenin kararının

kesinleşmesinden sonra tazminatın ödenmesinde meydana gelen gecikme sürecinde hükmedilen tutara kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiğini belirterek şikâyette bulunmuşlarsa da somut olaya konu sürecin incelenmesi sonucu bireysel başvuru tarihinden sonra Ankara 31. İcra Dairesince 5/6/2015 tarihinde ilgili alacağa Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanmasına karar verildiği anlaşılmış (bkz. § 16), bu nedenle söz konusu iddia yönünden değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3.Lehe Hükmedilen Maktu Vekâlet Ücretine İlişkin İddialar

38. Başvurucular, açtıkları kamulaştırmasız el atma davası devam ederken yapılan kanun değişikliği sonucu nispiden maktuya dönüştürülen vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucuların ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

40.Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılabilir. Devletin davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur. Bunun için yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması, bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka bir etkenin ortaya çıkmamış olması gerekir (Mürsel Malkoç [GK], B. No: 2013/9466, 27/10/2015, §§ 23, 24).

41. Somut başvuruya konu düzenleme ile yapılan değişiklik, davanın esasını etkileyen veya bir tarafın başarı şansını değiştiren nitelikte olmayıp bir yargılama gideri olan vekâlet ücretine ilişkindir. Vekâlet ücreti ise bir usul hukuku kavramı olup buna ilişkin yasal değişiklikler derhâl uygulanma niteliğini haizdir. Ayrıca bahsedilen düzenleme davanın her iki tarafı için vekâlet ücretini maktu hâle getirdiğinden ve davayı her iki tarafın da kazanma imkânı bulunduğundan düzenlemenin silahların eşitliğine aykırı olduğundan bahsedilemez. Keza benzer davalarda, davayı kazanan davacıların kamu kurumlarından alacakları vekâlet ücreti düşerken kaybeden davacıların ödemek zorunda kaldıkları vekâlet ücretleri de düşmekte ve söz konusu düzenleme kamu kurumları için bazen lehe bazen aleyhe sonuç doğurmaktadır (Mürsel Malkoç, § 25).

42. Diğer taraftan vekâlet ücreti, davayı vekille takip eden ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup

kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Mürsel Malkoç, § 29).

43. Derece Mahkemesi hükmünün vekâlet ücreti yönünden 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinde değişiklik yapılan düzenlemeye dayandığı, usule ilişkin mezkûr düzenlemenin derhâl uygulanma niteliğini haiz olduğu, ayrıca bahsedilen geçici 6. maddenin onuncu fıkrasında yapılan değişikliklerin henüz kesinleşmeyen davalara da uygulanacağı hükmünün yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle kararın kanuni olduğu açıktır (Mürsel Malkoç, § 33).

44. Kanun koyucu; süregelen mülkiyet ihlallerini gidermek, idarenin bireylerin taşınmazlarına haksız el koymasından doğan uyuşmazlıkları tasfiye etmek, uyuşmazlıkların çözülmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesiyle çeşitli mekanizmalar öngörmüştür. Bu kuralla, kanun koyucunun takdir yetkisiniidarelerin vekâlet ücreti yükünü hafifletmek yönünde kullanmasında kamu yararı ve hukuk devleti ilkesine aykırılık görülmemektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Ayrıca bahsedilen değişiklikle kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davayı kazanan tarafın vekâlet ücreti maktuya dönüştürülürken davacılardan tahsil edilen harçlar da bedel tespiti davalarında olduğu gibi nispiden maktuya çevrilerek davacı üzerinde olan dava yükünü hafifletecek şekilde düzenleme yapılmıştır (Mürsel Malkoç, § 45).

45. Ayrıca alınacak hukuki yardımın niteliği ve maliyetinin vekil ile müvekkil arasındaki vekâlet sözleşmesine bağlı bir ilişki olduğu ve alınan hukuki yardımın maliyetinin buna göre ciddi miktarda farklılıklar göstereceği açıktır. Kanun koyucunun vekâlet ücretini karşı tarafa yüklemesindeki amaç, haksız yere dava açılmasına neden olanlara yargılama giderlerinin yükletilmesi olup davanın niteliğine göre makul ve kabul edilebilir bir ücretin belirlenmesi hakkaniyete uygun bir yargılama ve mahkemeye erişim sağlamak için yeterli kabul edilmelidir. Mahkemelerce hüküm verilenden daha yüksek ücret öngören vekâlet sözleşmeleri vekil ile müvekkili bağlayacağından hükmedilen ücret bireylerin mahkemeye erişim haklarını engellemedikçe Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (Mürsel Malkoç, § 47).

46. Sonuç olarak başvuruculaın lehine hükmedilen tazminat miktarı ve lehe hükmedilen yargılama giderleri gözönünde bulundurulduğunda maktu vekâlet ücretinin başvuruculaın vekille dava açmalarını imkânsız hâle getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı, başvurucular üzerinde ağır bir yüke sebep olmadığı, başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Mürsel Malkoç, § 48).

47. Bu hâle göre 2942 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının, vekâlet ücreti yönünden maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi ile sonuçlanmasında adil yargılanma hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığına karar vermek gerekir.

48. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları

yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

49. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

50. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

51. Somut olayda kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

52. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara -taşınmazlarına Anayasa ve 2942 sayılı Kanun'da öngörülen kamulaştırma usulüne uyulmadan kanunilik ilkesine aykırı olarak el atılması ve haklarını elde etmek için dava açmak zorunda bırakılmaları sonucu- ayrı ayrı net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

53. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaın bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ekonomik değere ilişkin yargı kararının geç icra edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mahkemece belirlenen taşınmaz bedeline ve bu bedele uygulanan faiz oranı ile faiz hesaplamaları nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyleKABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Lehe hükmedilen maktu vekâlet ücretine nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Yargılamanın uzun sürmesi ve hükmedilen tazminatın geç ödenmesine ilişkin şikâyetler yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ile Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atmaya ilişkin şikâyet yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaların her birine net 5.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Millî Savunma Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRAN ÇOPURASLAN

B. No: 2014/4695 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4695

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRAN ÇOPURASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4695)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Heysem KOCAÇİNAR

Başvurucu : Şükran ÇOPURASLAN

Vekili : Av. Şevket Can ÖZBAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, meni müdahale ile tapu iptali ve tescil talebini içerir davada Mahkemenin delilleri keyfî ve hatalı değerlendirerek kanuna ve usule aykırı karar vermesi nedeniyle mülkiyet hakkının, silahların eşitliği ilkesi ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, kararda esasa etkili itirazların cevaplanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu adına kayıtlı bulunan 687 ada 356, 362, 364 ve 370 sayılı parseller 12/8/1991 tarihinde davalılardan A.E.ye ve bu şahıs tarafından da 24/9/1991 tarihinde diğer davalı SS H. Yapı Kooperatifine (Kooperatif) devredilmiştir. Bu parsellerin de içinde bulunduğu toplam on üç adet taşınmaza ilişkin olarak A.E. ve Kooperatif arasında 8/10/1991 tarihli kat karşılığı inşaat sözleşmesi ve bu aşamalardan sonra 17/12/1992 tarihinde de başvurucu ile A.E. arasında düzenleme şeklinde gayrimenkul satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlenmiştir.

10. Başvurucu, A.E. ile yapmış olduğu inşaat sözleşmesine dayanarak 17/11/1997 tarihindemeni müdahale davası ve 28/5/2002 tarihinde tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesi her iki davanın aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle birleştirilmesine karar vermiş ve yapmış olduğu yargılama sonucunda da her iki davayı reddetmiştir.

11. Temyiz edilen karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin denetiminden geçerek 3/8/2005 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, 27/2/2006 tarihli dilekçesiyle önceki davanın sonucunu etkileyecek olan vaziyet planı ve projenin hükmün kesinleşmesinden sonra ele geçirildiğini belirterek yargılamanın yenilenmesi isteğinde bulunmuştur.

13. Niğde 1. Asliye Hukuk Mahkemesi aşamalarda vermiş olduğu kararların temyiz edilip Yargıtay tarafından bozulmasından sonra en son 28/2/2012 tarihli ve E.2011/303, K.2012/155 sayılı karar ile Kooperatife ve A.E.ye yönelik tazminat hakkı saklı kalmak kaydıyla tapu iptali tescil isteğinin reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

“Yapılan yargılama ve tüm dosya kapsamında toplanan delillerin birlikte değerlendirilmesinde; davalı alt yüklenici kooperatifin orijinal vaziyet planında tahrifat yaparak blokların C3, C2, C1 şeklinde sıralamasını C1, C2, C3 şeklinde değiştirdiği ve tapuda kat irtifakının değiştirilmiş vaziyet planı esas alınarak kurulduğu, değiştirilmiş vaziyet planına göre davacıya C1 Blok 13 nolu dairesi ile C3 Blok 9, 12 ve 16 nolu dairelerin verilmesi gerekirken C1 Blok 9, 12 ve 16 nolu dairelerle C3 Blok 13 nolu dairenin 1/3 payının verildiği dosya kapsamı ile sabittir.

Davacının yargılamanın iadesine karar verilen mahkememizin 2002/359 esas sayılı davasında kendisine verilmesi gerekirken dairelerin tapularının iptali ile adına tescilini talep ettiği, gelen tapu kayıtlarında 395 nolu parselde kat irtifakının 18/01/1993 tarihinde kurulduğu, davacıya ait dairelerin davalı kooperatif adına tescil edildiği, dava açıldıktan sonra kooperatifin ferdileşerek 25/05/2005 tarih 4748 yevmiye nolu işlemle tapuların

üyelere devir edildiği, ferdileşme sonucu C1 Blok 13 nolu dairenin davalı M.K.'ya, C3 Blok 9 nolu dairenin davalı C.C.'ye, C3 Blok 12 nolu dairenin davalı S.A.'ya , C3 Blok 16 nolu dairenin davalı C.S.'ye devir edildiği, bilahare davalı M.K.'nın C1 Blok 13 nolu daireyi 25/10/2005 tarihinde dahili davalı K.E.'ye davalı C.C.'nin de C3 Blok 9 nolu daireyi 20/04/2007 tarihinde dahili davalı S.G.'ye devrettikleri dosya kapsamından ve bozma ilamından anlaşılmaktadır.

Bozma sonrası davacı tarafın delillerini bildirdiği, bildirilen tanıklar dinlenmiş, dinlenen tanıklar C3 Blok 9 nolu daireyi davalı C.C.'nin kiraladığını, kira parasını C.C.'ye ödediklerini beyan etmişler ve bahsi geçen dairenin C.C. tarafından düzenlenmiş kira sözleşmesive kira ödemesine ait hesap ekstresi ibraz etmiş iseler de kötü niyetin taşınmazın iktisabı anında mevcut olması, iktisap gerçekleştikten sonra bir kısım olayları öğrenmenin başlangıcında var olan iyi niyeti etkilemeyeceği, diğer yandan kooperatifin üyesi ve 3. kişi konumunda olan davalılar ve dahili davalıların kooperatife ait orijinal vaziyet planında tahrifat yapılarak blok sıra numaralarının değiştirilmesine iştirak ettiklerinin ve sıra numarasının değiştirildiğine dair bilgilerinin bulunduğunun kanıtlanamadığı anlaşılmakla,bozma ilamı doğrultusunda davacının davalı kooperatif ve davalı A.E.'ye karşı tazminat hakkı saklı kalmak üzere tapu iptal ve tescile ilişkin davanın tüm davalılar yönünden reddine karar verilerek aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

14. Söz konusu karar, Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 16/4/2013 tarihli ve E.2012/6871, K.2013/2465 sayılı kararı ile onanmıştır. Onama ilamının ilgili kısmı şöyledir:

“Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı doğrultusunda inceleme yapılıp hüküm verilmiş olmasına, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, bozmanın kapsamı dışında kesinleşmiş olan yönlere ilişkin temyiz itirazları incelenemeyeceğine göre, davacı vekilinin temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.''

15. Başvurucunun karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 14/1/2014 tarihli ve E.2013/4972, K.2014/77 sayılı kararı ile reddedilmiştir. Anılan ilamın ilgili kısmı şöyledir:

“Dosyadaki yazılara, mahkeme kararında belirtilip Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere göre, HUMK'nın 440. maddesinde sayılan hallerden hiçbirisine uymayan karar düzeltme isteminin reddi gerekmiştir.”

16. Nihai karar başvurucuya 11/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 4/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu; bir kısım davalı ile yapılan kat karşılığı inşaat sözleşmesi gereğinceadına tescili gereken bağımsız bölümlerin sözleşmenin tarafı olmayan diğer davalılar adına tescili üzerine açmış olduğu meni müdahale ve tapu iptali ve tescil davasının yargılaması sırasında sonucu etkileyecek nitelikte olan yapı ruhsatı projeleri ile eki vaziyet planının ilgili resmî kurumlardan istenmesine rağmen getirtilmeden ve sunmuş olduğu deliller dikkate alınmadan maddi olarak zararına neden olacak şekilde davanın reddine karar verilmesi, bir kısım davalının hangi nedenle iyi niyetli olduğunun gerekçeli kararda açıklanmaması ve

yargılamanın bir bütün olarak on beş yılı aşan bir sürede tamamlanması nedeniyle Anayasa'nın 35. ve 36. maddelerinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesiyle birlikte maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 4/11/2014 tarihinde öldüğü, incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

22. Başvuru tarihinden sonra ölen başvurucunun mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Asya Oktay ve diğerleri, B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu, başvuru tarihinden sonra 4/11/2014 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞUAYİP ŞEN

B. No: 2014/4859 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4859

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞUAYİP ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4859)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Fatih ALKAN

Başvurucu : Şuayip ŞEN

Vekili : Av. Fahrettin KANER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, prematüre olarak doğan çocuğun ve annesinin özel bir sağlık kuruluşunda tedavisinin yapılmasından kaynaklanan masrafların devlet tarafından karşılanması talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. OLAY VE OLGULAR

2. Başvuru 7/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 26/12/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

6. Bakanlık görüşü 14/1/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 17/2/2015 tarihinde ibraz etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. (Kapatılan) Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) sigortalısı olan başvurucu, beş buçuk aylık hamile eşinin rahatsızlanması üzerine Bakırköy Çocuk ve Doğum Devlet Hastanesinde ilgili servisin bulunmadığı gerekçesiyle 25/1/2001 tarihinde özel bir sağlık kuruluşuna müracaat etmiştir.

9. Bunun üzerine başvurucunun eşi, özel sağlık kuruluşunda ameliyata alınmış ve prematüre bir bebek dünyaya getirmiştir. Ameliyattan sonra anne ve bebeğin tedavileri, 6/3/2001 tarihine kadar özel sağlık kuruluşunda devam etmiştir.

10. Başvurucu, söz konusu tedavi hizmeti karşılığında özel sağlık kuruluşuna 10.193 TL ödeme yapmıştır. Başvurucu, SSK'ya başvurarak tedavi gideri olarak ödediği bu meblağın tarafına geri ödenmesini talep etmiştir.

11. Başvurucunun bu talebi, SSK'nın anlaşmalı olduğu hastanelerde boş yataklar olmasına rağmen bunlardan yararlanılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

12. Başvurucu, doğum olayının beklenenden çok önce gerçekleştiğini, acil bir durum olması nedeniyle zaman kaybetmeleri durumunda bebeğin ve annesinin hayati tehlikeyle karşı karşıya kalacağını, uzman doktor tarafından söz konusu özel hastaneye yönlendirildiğini, aynı olayda SSK'nın anlaşmalı olduğu özel hastaneler tarafından belirlenecek tedavi ücretinden fazlasını ödemekle yükümlü olmadığını belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 4.000 TL tutarındaki tedavi masrafının SSK tarafından ödenmesi talebiyle 25/10/2004 tarihinde Tekirdağ İş Mahkemesinde (İş Mahkemesi) dava açmıştır.

13. İş Mahkemesi, 18/6/2008 tarihli kararıyla davanın kabulüne karar vermiştir. SSK'nın devredildiği davalı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından söz konusu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 15/2/2010 tarihli kararıyla bozularak Mahkemesine gönderilmiştir. Bozma gerekçesinde, tedavinin SGK'nın anlaşmalı olduğu özel sağlık kuruluşlarında yapıldığı takdirde ne kadar masraf oluşturacağı araştırılmadan karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

14. Bozma üzerine İş Mahkemesi, tedavinin SGK sağlık kuruluşlarında yapılması hâlinde, olay tarihinde yürürlükte bulunan bütçe uygulama tebliği de dikkate alınarak ne kadar masraf oluşturacağının hesaplanması amacıyla eczacı, jinekolog ve mali müşavirden oluşan üç kişilik bilirkişi heyeti görevlendirmiştir.

15. İş Mahkemesi, 29/5/2013 tarihli kararıyla bilirkişi raporuna dayanarak davanın kısmen kabulüne ve başvurucuya 1.069,53 TL ödenmesine hükmetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

".. davacı sigortalı eşi Ü. Şen'in 25/01/2001 tarihinde 5,5 aylık hamile iken rahatsızlandığı, SSK Bakırköy çocuk ve doğum hastanesine kaldırıldığı, ilgili hastane tarafından ilgili servis bulunmadığı gerekçe gösterilerek hastanın özel .. hastanesine acil olarak gönderildiği, Ü. Şen'in orada bir çocuk doğurduğu, davacının bu doğum nedeni ile ilgili hastaneye 10.193,00 TL ödeme yaptığı, davalı kurumdan bu bedeli talep ettiği, davalı kurumun bu bedeli

ödememesi üzerine eldeki davayı açtığı, dosya kapsamı, bilirkişi raporu ve Yargıtay bozma ilamı gereğince davacının eşi ve çocuğuna yapılan tıbbi müdahalenin acil nitelikte olduğu, Sosyal Sigortalar Kanunu 118. maddesi gereğince hastalık sigortası yardımlarından yararlanacak olanların kurumca tespit edilecek belgeler ile davalı kuruma bağlı sağlık müesseselerine veya kurum hekimlerine başvurarak muayene olmaları gerektiği, ilgili kurum hastanesinde yeterli donanımın bulunmaması nedeni ile özel bir kurumda yapılan tedavi giderleri ile ilgili olarak davalı kurumun söz konusu tedavinin Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık tesisinde yapılması halinde bu tedavi için ne kadar bedel karşılığında sağlanacak ise ancak davalı kurumun bu bedeli ödemekle sorumlu olduğu, bilirkişi raporuna göre tedavinin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan 2000 yılı bütçe uygulama tebliğine göre söz konusu tedavinin davalı kurum hastaneleri veya anlaşmalı hastanelerde yapılması halinde ödenmesi gereken tedavi tutarının 1.069,53 TL olduğu anlaşıldığından davacının talebi kısmen haklı ve yerinde görüldüğünden davanın kısmen kabul ve kısmen reddi ile 1.069,53 TL tedavi giderinin kurumdan tahsil talep tarihi olan 03/10/2001 tarihinden itibaren işleyecek faizi ile birlikte davalıdan tahsiline, davacı tarafın fazlaya ilişkin talebinin reddine karar verilmesi cihetine gidilmiş ve .. hüküm kurulmuştur."

16. Söz konusu karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiş ve Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 28/1/2014 tarihli ilamıyla onanmıştır.

17. Nihai karar, 11/3/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 7/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. İşlem tarihinde yürürlükte olan 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun "Tedavinin nasıl yapılacağı" kenar başlıklı 118. maddesi şöyledir:

"Hastalık ve analık yardımlarından yararlanacak olanlar Kurumca tespit edilecek belgelerle Kurumca bildirilen sağlık müesseselerine veya hekimlere başvurarak muayene ve tedavi olurlar."

20. İşlem tarihinde yürürlükte olan ve 16/1/2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sosyal Sigortalar Kurumu Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Kurumca Sevk Edilmeksizin Kurum Dışı Sağlık Tesislerinde Yapılan Tedaviler" kenar başlıklı 57. maddesi şöyledir:

''Kurum sağlık yardımlarından yararlandırılanların ani ve acil hastalığı dolayısıyla Kurum sağlık tesisleri dışında bir sağlık tesisine yatırılması halinde, bu husus raporla tevsik edilmek ve Kurum tarafından kabul olunmak şartıyla;

a) Resmi sağlık tesislerinde yapılan tedavi masrafları aynen,

b) Tedavi özel sağlık tesislerinde yapılmış ise, Kurum sağlık kuruluşlarında ayakta veya yatırılarak yapılacak muayene ve tedavilerden alınacak ücret tarifesi üzerinden hesaplanmak suretiyle ödenir.

Resmi sağlık tesislerinde özel nitelikte tedavi görmüş olanların masrafları, o sağlık tesisinin normal ücret tarifesi üzerinden, yatak ücretleri ise Kurumca belirlenecek yatak ücret tarifesi üzerinden ödenir.

Kurumca olaya el konulabilmesi için durumun ilgililer tarafından mümkün olan en kısa zamanda Kuruma bildirilmesi şarttır. ''

21. Anılan Yönetmelik'in "Doğum Sağlık Yardımlarının Sağlanması " kenar başlıklı 61. maddesi şöyledir:

"Sigortalı kadın ile sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, aylık ve/veya gelir alan sigortalı kadın ile aylık ve/veya gelir alan sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşinin, doğum sağlık yardımlarının Kurumca aynen sağlandığı yerlerde doğum için Kurum sağlık tesislerine veya sözleşme ya da protokol yapılan sağlık tesislerine başvurularında boş yatak olmaması veya doğumun sağlanamaması hallerinde, ilgililer Kurumca resmi bir sağlık tesisine, resmi sağlık tesisinde boş yatak bulunmadığı veya doğumun resmi sağlık tesisinde sağlanamayacağı raporla belgelendiği takdirde özel bir sağlık tesisine sevk edilmek suretiyle doğum yardımları Kurum tarafından sağlanır."

B. Uluslararası Hukuk

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kişilerin bedensel ve ruhsal bütünlükleriyle ilgili konular, onlara sağlanan tıbbi tedavi seçimindeki katılımları ve bu tedavilere olan rızaları ile ilgili hususlar, Sözleşme'nin 8. maddesinin sınırları içerisinde yer almaktadır (İclal Karakoca ve Hüseyin Karakoca/Türkiye (k.k.), B. No: 46156/11, 21/5/2013). AİHM'e göre kişilerin tedavi masraflarına yeterli ölçüde destek sunulmadığına ilişkin iddialar da Sözleşme'nin 8. maddesinin kapsamındadır (Pentiaciova ve diğerleri/Moldova, B. No: 14462/03, 4/1/2005).

24. AİHM, Sözleşme'nin ücretsiz tıbbi tedaviye ulaşma gibi bir hakkı garanti altına almamakla birlikte bazı davalarda engelli başvuranların hareketliliğini ve yaşam kalitesini kolaylaştırmanın kamusal finansmanı hakkındaki şikâyetleri 8. madde kapsamında incelemektedir (Zehnalová and Zehnal/Çek Cumhuriyeti, B. No: 38621/97, 14/5/2002; Sentges/Hollanda (k.k.), B. No: 27677/02, 8/7/2003). AİHM'e göre kapsam, sınırlı devlet kaynaklarının tahsisi bağlamında önceliklerin değerlendirilmesini içerdiğinde, ulusal makamların takdir marjı daha geniştir. (Osman/Birleşik Krallık, B. No: 23452/94, 28/10/1998, § 116).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A.Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu, zamanından önce gerçekleşen doğumların mevzuata ve hayatın olağan akışına göre acil müdahale edilerek tedavisinin yapılması gereken hâllerden olduğunu, ancak bu kapsamdaki eşine ve çocuğuna yönelik yapılan tedaviler sonucu oluşan masrafların sigortalı olmasına rağmen SGK tarafından karşılanmadığını ve kendisinden talep edildiğini, devletin sosyal güvenliği tesis etmesinin anayasal bir görev olduğunu belirterek haksız yere uğradığı zararların giderilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 41., 56. ve 60. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru kapsamında incelenemeyeceği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki beyanlarını ve taleplerini tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda bebeğin ve annenin başvurucunun maddi imkânlarıyla karşılanamayacak kadar pahalı bir bakıma ihtiyaç duyduğu ve hizmetin imkânlar ya da yer darlığı gibi nedenlerle bir kamu kurumunda ya da anlaşmalı bir özel sağlık kuruluşunda verilemediği iddiaları dikkate alındığında, başvurucunun şikâyetlerinin özünün Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkıyla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca her ne kadar söz konusu tedavilerin başvurucunun eşine ve yeni doğan çocuğuna uygulandığı görülmekte ise de mevcut sosyal güvencenin başvurucunun hukuki durumuyla kazanıldığı, tedavi ücretlerinin başvurucudan alındığı ve İş Mahkemesindeki davanın başvurucu tarafından açılarak takip edildiği gözönüne alındığında, başvurucu yönünden mağdur sıfatının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

29. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kimsenin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz."

30. Anayasa’nın “Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması” kenar başlıklı 56. maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

“Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.

Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir.

Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.”

31. Anılan Anayasa hükümleri ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü, gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır. Bu çerçevede devletin, egemenlik alanında yaşayan ve kontrolü altında

bulunan kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yönelen müdahaleleri önleme, önlenememiş olan müdahalelere yönelik olarak da gerekli soruşturma, kovuşturma, failleri tespit edip cezalandırma ve gerektiğinde bundan doğan zararları etkili bir şekilde bizzat karşılama veya sorumlularına karşılatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişilerin vücut bütünlüğüne yapılan bir müdahaleden doğan zararlara yönelik etkili bir tazminin sağlanamadığı ve bu çerçevede devletin Anayasa'nın 17. maddesinden doğan koruma yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda, kişinin vücut bütünlüğünün korunduğundan söz edilemez (Özkan Şen,B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40; Salim Sayın, B. No: 2013/3382, 4/11/2015, § 35).

32. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Devletin ayrıca bedensel ve ruhsal bütünlüğe yönelik fiziksel ve cinsel saldırılar, tıbbi müdahaleler, şeref ve itibarı etkileyen saldırılar karşısında kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32).

33. Bu kapsamda somut başvurudaki gibi tıbbi tedavinin zamanında uygulanmaması nedeniyle müracaat edilen özel sağlık kuruluşuna ödenen tedavi ücretinin devlet tarafından tazmin edilmesi talebi, devletin vücut bütünlüğünü koruma konusundaki pozitif yükümlülüğü çerçevesinde Anayasa'nın 17. ve Sözleşme'nin 8. maddelerinin ortak koruma alanı kapsamında yer almaktadır.

34. Devlet, sağlık hizmetlerini yeterli ölçüde sağlayamadığı durumda bireylerin vücut bütünlüğünün korunması konusundaki pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemiş olur. Bu kapsamda devletin gerek kamuya ait sağlık kuruluşarında gerekse de özel sağlık kuruluşlarında tedavi gören hastaların vücut bütünlüğünün güvence altına alınması için yasal çerçevenin belirlenmesi ve belli koşullarda gerekli tedbirlerin alınması konusunda pozitif bir yükümlülüğü bulunmaktadır (Salim Sayın, § 38).

35. Devletin bireylere sağlık hizmeti sunma konusundaki yükümlülüğü, ülkenin sosyal ve ekonomik gerçekleriyle yakından ilgilidir. Bu nedenle devlet, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılabilmesi noktasında, kaynakların tahsis edildiği alanlara ilişkin bazı sınırlamalar öngörebilir. Dolayısıyla sağlık hizmeti sunma konusunda devletin pozitif yükümlülüğünün ekonomik sınırları belirlenirken devletin kamu kaynaklarını kullanma konusundaki takdir hakkı ile tedavi ücretlerinin bireylere yüklediği ekonomik külfet arasında makul bir denge kurulmalıdır (Salim Sayın, § 40).

36. Devletin vücut bütünlüğünü koruma konusundaki ödevi, sağlık hizmetlerinin mutlak anlamda ücretsiz olarak sağlanacağı şeklinde yorumlanamaz. Anayasa'nın 5. maddesinde belirlenen genel çerçevenin yanında Anayasa'nın 56. maddesi gereği devletin, sağlık hizmetlerini düzenleme ve planlama konusunda üzerine yüklenen sorumluluk çerçevesinde oluşturulan genel sağlık sigortası sistemi vasıtasıyla sağlık hizmetlerinin finansmanına katılması yasayla öngörülebilir. Ancak bu durumda dahi kamu kaynaklarını kullanma ve hangi kamu hizmetlerine öncelik tanınacağını belirleme konusunda kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır (Salim Sayın, § 41).

37. Somut olayda hamile olan eşine acil tıbbi müdahalede bulunulması gerekli olan başvurucu, kamu hastanesinde tedavinin yapılmaması nedeniyle müracaat ettiği özel sağlık kuruluşunda tedavi sürecinin tamamlandığını, bu kapsamda ödediği ücretin tamamının devlet tarafından karşılanması gerektiğini iddia etmektedir. Bu durumda başvuru konusu olayda, acil durumlarda kamu hastanelerince veya SGK ile sözleşmesi bulunan sağlık

hizmeti sunucularınca sağlanan sağlık hizmetlerinden yararlanamayan bireylerin SGK ile sözleşmesi bulunmayan bir sağlık hizmeti sunucusuna başvurmaları hâlinde tedavi ücretinin karşılanması konusunda devlete düşen pozitif yükümlülüğün sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir.

38. Başvurucunun eşine erken doğum nedeniyle tıbbi müdahalede bulunulmasını, sağlık yardımından yararlanılmasını gerektiren bir durum olarak belirleyen İş Mahkemesi, başvurucunun SGK ile anlaşması bulunmayan özel bir sağlık hizmeti sunucusuna ödediği 10.193 TL'nin 1.069,53TL'lik kısmının başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucuya ödenmesi gereken ücreti, tedavinin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan 2000 yılı bütçe uygulama tebliğine göre söz konusu tedavinin kamu hastaneleri veya anlaşmalı özel hastanelerde yapılması halinde ödenmesi gereken tedavi tutarını esas alarak tespit etmiştir.

39. İşlem tarihinde yürürlükte olan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 61. maddesinde, ilgili kişilerin SGK sağlık kuruluşlarına veya sözleşme ya da protokol yapılan sağlık kuruluşlarına başvurularında boş yatak olmaması veya doğumun sağlanamaması hâllerinde, resmî bir sağlık kuruluşuna, resmî sağlık kuruluşunda boş yatak bulunmadığı veya doğumun resmî sağlık kuruluşunda sağlanamayacağı raporla belgelendiği takdirde özel bir sağlık kuruluşuna sevk edilmek suretiyle doğum yardımlarının SGK tarafından sağlanacağı düzenlenmiştir.

40. Devletin, yukarıda bahsedilen mevzuat hükmü uyarınca sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularına acil durumlarda veya doğum nedeniyle başvurulmuş olması ve buralarda tedaviden yararlandırılmış olması neticesinde oluşan tedavi masarafının gerek bireyler gerekse de SGK tarafından ödenecek miktarı sınırlandırmış olması, bu kapsamdaki bireylerin öngörülemez ve orantısız bir ekonomik külfetle karşılaşmalarını engelleyici niteliktedir. Hatta böyle bir sağlık hizmetinden yararlanan sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olduğu bireylerin sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularına ödedikleri ücret, bütçe uygulama tebliğine göre SGK tarafından fatura karşılığında bireylere geri ödenmektedir. Bu nedenle devletin, acil ve zorlayıcı şartlar altında sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucularına başvuran bireyleri ekonomik anlamda karşılaşılabilecek aşırı bir külfetten koruma konusunda gerekli yasal düzenlemeleri yaptığı görülmektedir.

41. Somut olaya konu tedavinin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan 2000 yılı bütçe uygulama tebliğine göre tedavinin kamu hastanelerinde veya anlaşmalı özel hastanelerde yapılması hâlinde ödenmesi gereken tedavi tutarı esas alınmış ve bu kapsamda başvurucuya geri ödeme yapılmıştır. Ayrıca yapılan incelemelerde söz konusu olayın gerçekleştiği tarihlerde SGK'nın anlaşmalı olduğu özel sağlık kuruluşlarında acil müdahaleye ve tedaviye uygun koşulların bulunduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu veriler ışığında başvurucunun ileri sürdüğü mağduriyetin, devletin sağlık hizmeti sunma konusundaki pozitif yükümlülüğüne ilişkin bir eksiklikten kaynaklanmadığı ve bu yönde derece mahkemelerince ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

42. Sonuç olarak başvuru konusu olayda, acil ve zorlayıcı şartlar altında sözleşmesiz bir sağlık hizmeti sunucusuna başvuran başvurucunun öngörülemez ve aşırı bir ekonomik zorlukla karşılaşmaması için gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapıldığı ve olayın gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan 2000 yılı bütçe uygulama tebliğinde belirlenen kıstaslar esas alınarak tespit edilen tedavi ücretinin başvurucuya ödendiği dikkate alındığında, devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği söylenemez. Dolayısıyla

başvurucunun tedavi masrafları için fazladan ödediğini iddia ettiği yaklaşık 9.100 TL tutarındaki meblağın, başvurucu ile sözleşmesiz sağlık hizmeti sunucusu arasındaki hukuki ilişkiden kaynakladığı, başvurucunun yaptığı ödemeye ilişkin kamusal makamlara atfedilebilecek herhangi bir kusurun söz konusu olmadığı değerlendirilmektedir.

43. Açıklanan nedenlerle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı açık olduğu anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

46.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

47. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

48. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Tekirdağ İş Mahkemesinde 25/10/2004 tarihinde açılan davada 29/5/2013 tarihinde karar verildiği ve Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 28/1/2014 tarihli kararıyla söz konusu kararın onandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davadaki yaklaşık 9 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir…”

51. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

52. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya taleple bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI.HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Tekirdağ İş Mahkemesine (E.2010/82, K.2013/192 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGİZ KURTULUŞ

B. No: 2014/6004 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGİZ KURTULUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6004)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Heysem KOCAÇİNAR

Başvurucu : Cengiz KURTULUŞ

Vekili : Av. Raif KANDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından kaynaklanan tazminat davasında müddeabihin ıslahla artırılan kısmın zamanaşımından reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın altı yılın sonunda tamamlanması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 11/4/1999 tarihinde gerçekleşen iş kazası nedeniyle işveren aleyhine 28/1/2005 tarihinde fazlaya ilişkin hakları saklı tutulmak kaydıyla 100 TL istekli tazminat davası açmıştır.

10. Başvurucu, yargılamanın devamı sırasında maluliyet oranının tespiti için 26/7/2007 tarihinde dava açmış ve bu dava bekletici mesele yapılmıştır.

11. Bekletici mesele yapılan Kocaeli 1. İş Mahkemesinin E.2007/800, K.2012/593 sayılı dosyasında başvurucunun maluliyet oranı %3,1 olarak tespit edilmiş, İlk Derece Mahkemesinin 25/9/2012 tarihli kararı Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 14/2/2013 tarihli onama kararı ile kesinleşmiştir.

12. Bekletici mesele yapılan Kocaeli 1. İş Mahkemesinin E.2007/800, K.2012/593 sayılı dosyasının kesinleşmesinden sonra dosya hesap bilirkişisine tevdi edilerek başvurucunun uğramış olduğu maddi zararın belirlenmesi istenmiştir.

13. Hesap bilirkişisinin maddi zarar toplamını 33.359,52 TL olarak belirlemesi üzerine başvurucu, 30/7/2013 tarihli dilekçe ile talebini 33.359 TL olarak ıslah etmiştir.

14. Kocaeli 2. İş Mahkemesi 24/9/2013 tarihli ve E.2005/145, K.2013/316 sayılı karar ile davanın kısmen kabulüyle 100 TL maddi tazminatın kaza tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile tahsiline karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...Davacı davalı şirkete ait işyerinde iş sözleşmesi ile çalışırken 11/04/1999 tarihinde iş kazası geçirmiş ve sol el parmağından yaralanmıştır. Bu kaza nedeni ile davacı Kocaeli 1. Iş mahkemesinden verilen karardan anlaşılacağı üzere %3.1 oranında sürekli işgöremezlik oranına girmiştir. Kazanın meydana gelmesinde davalı işveren %70 oranında kusurlu bulunmaktadır. Dolayısı ile davacının maddi zararlarından bu kusur oranı ile sorumlu bulunmaktadır. Hesap bilirkişisi davacının maddi zararının geçici işgöremezlik oranı çıktıktan sonra toplam 33.359,52 TL olarak hesaplamıştır. Davacı başlangıçta 100 TL lik kısmi dava açmış daha sonra ıslah dilekçesi ile bu talebini artırmıştır.

İş kazası sonuçta bir haksız bir fiil olup zaman aşımı süresi 10 yıl bulunmaktadır. Zaman aşımı failin ve zararın öğrenildiği tarihten başlamaktadır. Yargıtay 21. HD si tarafından 25/12/2012 tarih 2012/2315 esas ve 2012/24421 karar sayılı kararında beden zararın gelişim gösterdiği durumlarda zaman aşımına başlangıç olarak hastalık seyrinin yani gelişimin tamamlandığı tarih esas alınması gerektiğini, sigortalının değişen ve gelişen bir durumunun söz konusu olmadığını, yapılan maluliyet tespitinin ilk kaza gününe ilişkin olduğudur. Dolayısı ile zaman aşımınında kaza tarihi olduğunu belirtmiştir. Davacı tarafından 100 TL lik kısmi dava süresinde açılmış bulunmaktadır. Ancak ıslah dilekçesi kaza tarihinden yaklaşık 14 yıl sonra verilmiştir. Dolayısı ile ıslah dilekçesi ile artırılan miktar zaman aşımına uğramıştır.''

15. Söz konusu karar, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 10/3/2014 tarihli ve E.2013/20591,

K.2014/4396 sayılı ilamı ile onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir.

16. Nihai karar başvurucu vekiline 3/4/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun Hükümleri

17. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan '' On senelikmürüru zaman'' kenar başlıklı 125. maddesi şu şekildedir.

''Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir.''

18. Karar tarihinde yürürlükte bulunan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun '' On yıllık zamanaşımı '' kenar başlıklı 146. maddesi şu şekildedir.

''6- Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.''

B. Yargıtay Kararları

19. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4/5/2011 tarihli ve E.2011/13-161, K.2011/276 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

''Borçlar Kanunu, haksız fiilde ve sebepsiz zenginleşmede 10 yıllık ve 1 yıllık zamanaşımı süresini kabul etmiştir. Haksız fiilde 10 yıllık süre haksız fiilin vuku bulmasıyla sebepsiz zenginleşmede hakkın doğduğu tarihte başlar.''

20. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 25/12/2012 tarihli ve E.2012/2315, K.2012/24421 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

''Uygulama ve öğretide kabul edildiği üzere, zamanaşımı failin ve zararın öğrenildiği tarihten başlatılmalıdır. Zarar görenin zararı öğrenmesi demek, zararın varlığı, mahiyeti ve esaslı unsurları hakkında bir dava açma ve davanın gerekçelerini göstermeye elverişli bütün hal ve şartları öğrenmiş olması demektir. Vücut bütünlüğünün ihlalinden doğan zarar, ancak bakım ve tedavi sonucunda düzenlenen hekim raporuyla belirli bir açıklığa kavuşur. Bedensel zararın gelişim, gösterdiği durumlarda zamanaşımına başlangıç olarak hastalık seyrinin yani gelişimin tamamlandığı tarihin esas alınması gerekir. Somut olayda değişen ve gelişen bir durumun söz konusu olmadığı, yapılan tespitlerin 09.07.1997 tarihli kaza gününe ilişkin olduğu ortadadır.''

21. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 10/4/2017 tarihli ve E.2016/185, K.2017/2949 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir.

''Dosyakapsamındaki kayıt ve belgelerden; davacı sigortalı Ç.T.’nin 29.07.2001 tarihinde gerçekleşen iş kazası nedeniyle % 100 oranında malul olduğu, iş kazası nedeniyle sigortalının % 25 oranında müterafik kusurunun bulunduğunun kabul edildiği, davacı vekilinin 04.10.2004 tarihli dava dilekçesi ile, sigortalı için 1.000 TL maddi tazminat talep ettiği, hesap raporu sonrası davacı vekilinin sigortalı için maddi tazminat istemini 30.04.2015 tarihli dilekçesiyle 510.000,00 TL’ye arttırdığı, talep artırım dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren davalının 14.05.2015 tarihinde süresinde zamanaşımı def'inde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlık bu tür davalarda T.B.K' nın 146.maddesi (B.K.’nun 125.md) gereğince uygulanmakta olan 10 yıllık zamanaşımı süresinin hangi tarihte başlatılması gerektiği noktasında toplanmaktadır.

Uygulama ve öğretide kabul edildiği üzere, zamanaşımı failin ve zararın öğrenildiği tarihten başlatılmalıdır. Zarar görenin zararı öğrenmesi demek, zararın varlığı, mahiyeti ve esaslı unsurları hakkında bir dava açma ve davanın gerekçelerini göstermeye elverişli bütün hal ve şartları öğrenmiş olması demektir. Vücut bütünlüğünün ihlalinden doğan zarar, ancak bakım ve tedavi sonucunda düzenlenen hekim raporuyla belirli bir açıklığa kavuşur. Bedensel zararın gelişim gösterdiği durumlarda zamanaşımına başlangıç olarak hastalık seyrinin yani gelişimin tamamlandığı tarihin esas alınması gerekir. Davaya konu olayda davacının iş kazası neticesinde gerçekleşen maluliyetinde değişen durum olmadığı açıktır.

Somut olayda maddi tazminatın 04.10.2004 tarihli dava dilekçesinde fazlaya ilişkin talep hakları saklı tutularak kısmi dava olarak talep edildiği ortadadır. Bu duruma göre zamanaşımı süresi dava dilekçesi ile talep edilen maddi tazminat yönünden dava tarihi itibariyle kesilerek, bakiye alacak miktarı yönünden işlemeye devam edecektir.

Hal böyle olunca, davacı vekilince sunulan 30.04.2015 tarihli ıslah dilekçesi niteliğindeki talep artırım dilekçesine karşı davalı vekilince süresi içinde sunulan zamanaşımı def'inin değerlendirilerek, maddi tazminat istemine ilişkin dava dilekçesinde talep edilen miktarla sınırlı olarak bir karar verilmesi gerekirken; ıslah edilen kısmı dakapsayacak şekilde maddi tazminat isteminin kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır.''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23.Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 36).

24. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte getirilecek sınırlamaların hakkın özünü zedeleyecek şekilde hakkı kısıtlamaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

25. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

26. Somut olayda başvurucu, 11/4/1999 tarihinde gerçekleşen haksız fiil niteliğindeki iş kazasından sonra 28/1/2005 tarihinde fazlaya ilişkin hakları saklı tutulmak kaydıyla 100 TL istekli tazminat davası açmış ve maluliyet oranına ilişkin hükmün kesinleşmesinden sonra yapılan bilirkişi incelemesi üzerine 30/7/2013 tarihli dilekçe ile talebini 33.259 TL ıslah etmiştir. İlk Derece Mahkemesi bedensel zararın gelişim gösterdiği durumlarda bu gelişimin tamamlandığı tarih esas alınarak kanunda öngörülen 10 yıllık azami zamanaşımı süresinin

belirlenmesi gerektiğini, ancak olayda zamanla gelişen bedensel zarar bulunmadığından kaza tarihinden itibaren başlayan zamanaşımının ıslah tarihinde dolmuş olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir (bkz.§ 14).

27. İş kazalarından kaynaklanan tazminat isteğine ilişkin istikrar kazanmış yargısal içtihatlarda bu türdavaların 10 yıllık zamanaşımı süresi içinde açılabileceğine işaret edilmiş olup gerek dava tarihi gerekse de ıslah tarihinde yürürlükte bulunan 818 sayılı mülga Kanunu'nun 125. ve 6098 sayılı Kanun'un 146. maddelerinde aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde her alacağın 10 yıllık zamanaşımına tabi olduğu kabul edilmektedir. Yargımercilerinin Kanun'u yorumlayarak uyguladığı vesomut başvuruya konu edilen bu süre koşulunun, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantılı olduğu görülmekle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69); yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

32. İş mahkemelerinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

33. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 9 yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

34. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

36. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. Başvurucunun manevi tazminat talebi bulunmadığından uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlalinin tespiti sonucunda tazminata hükmedilmesi mümkün değildir.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Kocaeli 1. İş Mahkemesine (E.2005/145, K.2013/316) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE ERGÜN

B. No: 2014/6052 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6052

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE ERGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6052)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Emine ERGÜN

Vekili : Av. Makbule TANIŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, boşanma davasının kesinleşmesi üzerine açılan katkı payı alacağı davasında evlilik birliği içinde edinilen taşınmazın değerinin dava tarihi itibarıyla belirlenmemesi, katkı oranının da %45 olarak kabul edilmek suretiyle paylaştırma yapılması ve ayrıca yargılamanın yedi yıl sürmüş olması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1955 doğumlu olup Antalya'da ikamet etmektedir.

9. Başvurucu 1976 yılında Y.T.Ö. ile evlenmiştir. Her ikisi de devlet memuru olarak çalışmış ve gelir elde etmişlerdir.

10. Başvurucunun eşi Y.T.Ö. adına 4/8/1980 tarihinde bir kooperatif hissesi satın alınmıştır. Başvurucuya ait üç bilezik bu kooperatif üyeliği için harcanmıştır. Daha sonraki dönemlerde de üyelik aidatının ödenmesine devam edilmiştir. Kooperatif hissesi karşılığında Y.T.Ö.ye bir dubleks daire tahsis edilmiştir.

11. Y.T.Ö. 3/8/2001 tarihinde başvurucuya karşı boşanma davası açmıştır. Ancak dava reddedilmiş ve davanın reddine ilişkin hüküm 2/4/2004 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Boşanma davası devam ederken Y.T.Ö. tarafından kooperatif hissesi 19/3/2002 tarihinde satış yoluyla üçüncü bir kişiye 20.000 TL bedel karşılığında devredilmiştir.

13. Y.T.Ö. tarafından 10/4/2007 tarihinde ikinci kez boşanma dava açılmıştır. 2/6/2008 tarihinde kesinleşen mahkeme kararıyla taraflar boşanmışlardır.

14. Bu arada başvurucu 6/7/2007 tarihinde Antalya 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) katkı payı alacağı davası açmıştır. Dava dilekçesinde, kooperatife girişte verilen üç bileziğin yanında sonraki taksitlerin de kendisi tarafından ödendiği belirtilmiş ve bu katkısı sebebiyle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 10.000 TL maddi zararın faiziyle birlikte kendisine ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu, ayrıca ilk boşanma davasının açıldığı tarihten (3/8/2001) sonra kooperatif ödemelerine katkı yapmaya son verdiğini dilekçede ifade etmiştir. Başvurucu, sonradan ıslah yoluyla tazminat talebini 65.000 TL'ye yükseltmiştir.

15. Mahkeme 16/4/2010 tarihli kararla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun kooperatif ödemelerine katkı sağladığına ilişkin bilgi ve belge sunamadığı vurgulanmıştır. Başvurucunun üç adet bileziğini kooperatif için harcadığı iddiasının davalı tarafından ikrar edildiğinin ifade edildiği gerekçede, davalının sonradan bilezikler karşılığında bir adet kolyeyi başvurucuya verdiği yolundaki beyanına itibar edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Gerekçede son olarak, tanık beyanları da dikkate alındığında davalının 20.000 TL satış bedelini çocukları için harcadığı yolundaki savunmasının kabulünün hakkaniyet gereği olduğu açıklanmıştır.

16. Mahkeme kararı, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin (Daire) 25/1/2011 tarihli kararı ile bozulmuştur. Daire öncelikle taraflar arasında 1/1/2002 tarihine kadar mal ayrılığı rejiminin, bu tarihten sonra da -sözleşme ile mal rejimi seçilmemiş olması nedeniyle- edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğunu ve uyuşmazlığın buna göre çözümlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Daire ayrıca başvurucunun, ilk boşanma davasının açıldığı tarihten sonra katkı sunmayı kestiği vakıasının da 1/1/2002 tarihinden önceki dönem yönünden dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucunun evlilik birliği süresince ve taşınmazın

edinildiği dönem boyunca çalıştığının sabit olduğunun altını çizen Daire, başvurucunun taşınmazın edinilmesinde somut bir katkısının bulunmadığının söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Daire ayrıca, başvurucunun üç adet bileziğinin kooperatif için harcandığını kabul eden davalının bu üç bilezik karşılığında başvurucuya bir kolye verdiği biçimindeki iddiasını kanıtlamakla yükümlü olduğuna işaret etmiştir. Daire ayrıca, satış bedelini harcadığı yolundaki savunmanın davalıyı tazminat sorumluluğundan kurtarmayacağını açıklamıştır. Daire sonuç olarak ihtilaf konusu taşınmazın edinme tarihi, şekli ile ödemelerin miktarı ve dönemine ilişkin olarak değinilen ilkeler çerçevesinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle yeniden karar verilmek üzere Mahkeme kararının bozulması gerektiğini belirtmiştir.

17. Bozma kararına uyan Mahkemece yeniden yapılan yargılamada bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi raporunda başvurucunun en son katkısının 2001 Ağustos ayında gerçekleştiği dikkate alınarak 1/1/2002 tarihinden önceki yasal mal rejimi olan mal ayrılığı rejimi esas alınarak hesaplama yapılmıştır. Bilirkişi bu tarihte (Ağustos 2001) başvurucunun gelirinin 372.094.811 TL, davalının gelirinin ise 450.495.330 TL olduğunu dikkate alarak başvurucunun gelirinin aile geliri içindeki oranını %45 olarak tespit etmiştir. Raporda, kooperatife yapılan toplam 3.222.048.884 TL ödemenin %45'ine bilirkişi marifetiyle tespit edilen üç bileziğin toplam değeri (56.711 TL) de eklenmek suretiyle başvurucunun toplam katkısı 1.449.921.708 TL olarak saptanmıştır. Bu miktarın da kooperatife ödenen toplam tutara oranı %45 olarak belirlenmiştir.

18. Bilirkişi raporunda taşınmazın 2001 tarihi itibarıyla değeri 30.000 TL (yeni TL) olarak bulunmuş ve bu tutarın %45'i olan 13.250 TL'nin başvurucuya tazminat olarak ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

19. Mahkemece 11/10/2002 tarihli kararla davanın kısmen kabulüyle bilirkişi raporunda belirlenen 13.250 TL tazminatın yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, taşınmaz 19/3/2002 tarihinde elden çıkarılmış ise de bu tarih ile bilirkişi raporunda esas alınan 2001 tarihinin birbirine çok yakın olması nedeniyle tazminat miktarının belirlenmesinde 30.000 TL taşınmaz bedelinin dikkate alınmasının hakkaniyete aykırı düşmediği açıklanmıştır.

20. Başvurucu tarafından bu karar temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde, taşınmazın değerinin dava tarihi itibarıyla belirlenmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Karar, Dairenin 21/5/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

21. Başvurucu, aynı iddiayı ileri sürerek karar düzeltme isteminde bulunmuştur.Karar düzeltme talebi, Dairenin 24/2/2014 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Nihai karar başvurucuya 28/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 28/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

23. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı mülga Türk Kanunu Medenisi'nin 146. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Karı koca, mallarının idaresi hakkında hangi usulü kabul etmiş olursa olsun boşanma vukuunda her biri kendi şahsi emvalini geri alır. Husule gelmiş olan ziyade, kabul ettikleri usulün hükümlerine tevfikan aralarında taksim olunur. Zuhur eden noksan, karısı tarafından

sebebiyet verildiğini ispat etmedikçe kocaya aittir.”

24. 743 sayılı mülga Kanun'un170. maddesi şöyledir:

“Karı koca, evlenme mukavelenamesi ile kanunda muayyen diğer usullerden birini kabul etmedikleri takdirde veya kabul edipte kanunda gösterilen sebeplerden birinin hüdusu halinde, aralarında mal ayrılığı cereyan eder.”

25. 743 sayılı mülga Kanun'un189. maddesi şöyledir:

“Karı kocadan her birinin mallarının geliri ve kendi kazançları, kendisine aittir.”

B. Yargıtay İçtihadı

26. Dairenin 23/6/2009 tarihli ve E.2009/1403, K.2009/3323 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Dava, 1.1.2002 tarihinden önce edinilen mal varlığına yönelik katkı payı alacağına ilişkindir.

Mahkemece yapılan araştırma ve inceleme hüküm vermeye yeterli değildir.

...Bunlardan ayrı, ... tarafların dava konusu taşınmazın ve otomobilin edinildiği tarihe kadar olan tüm gelirlerinin hesaplanması,TMK.nun 152. maddesine göre davacı kocanın evi geçindirme yükümlülüğü de gözönünde bulundurularak edinme tarihindeki katkı oranın belirlenmesi için yeniden uzman bilirkişiden rapor alınması, belirlenen katkı oranınıntaşınmaz ve otomobilin dava tarihi itibarıyla belirlenmiş değerleri ile çarpılarak katkı payı alacağının hesaplanması gerekirken belirtilen hususlar dikkate alınmadan karar verilmesi doğru olmamıştır. ”

27. Dairenin 9/2/2010 tarihli ve E.2009/6666, K.2010/612 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Mahkemece yapılacak iş; önce öğretmen daha sonra öğretim görevlisi olarak çalıştıkları anlaşılan tarafların 26.9.1988 olan evlenme tarihinden taşınmazın edinildiği 16.8.1994 tarihine kadar geçen dönemde çalışmaları karşılığında elde ettikleri gelirlerini ayrıntılı olarak belirlemek, taşınmazın edinildiği tarihteki değerini tespit etmek vedavalı kocanın TKM’nin 152. maddesinden kaynaklananiaşe yükümlülüğü de gözetilerek davacının kazancından tasarruf edebileceği miktarı bilirkişinin de görüşünü alarak saptamak ve buna göre katkı oranını açıklığa kavuşturmak ve taşınmazın dava tarihinde belirlenmiş olan değeri ile bulunan oranın çarpımı sonucu davacının katkısını belirlemek olmalıdır.Tüm bunlar yapılmadan ve davacının katkısının ne olduğu tam olarak belirlenmeden ve bundan ayrı kabule göre de; dava konusu taşınmazın dava tarihi itibariyle değerinin 75.000 YTL olduğu açık iken davalının mahsup isteğine konu ettiği taşınmaz için belirlenen 55.000 YTLdeğer üzerindenhüküm verilmesi de doğru olmamıştır. ”

28. Dairenin 18/1/2010 tarihli ve E.2009/3121, K.2010/114 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“Taraflar 19.10.1984 tarihinde evlenmişler, 3.7.2006 tarihinde açılan dava sonunda boşanmışlar ve boşanma kararı 24.4.2008 tarihinde kesinleşmiştir. Dava konusu taşınmaz kooperatif hissesi durumundaolup, davalı kadın adına 5.4.1997 tarihinde üye olunmuş 25.7.2005 tarihinde ise dava dışı üçüncü kişiye devir yapılmıştır. Taraflar arasında 1.1.2002 tarihine kadar mal ayrılığı (TKM. md. 170) bu tarihten itibaren mal rejiminin sona erdiği

3.7.2006 tarihine kadar edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir. (4722 s. Yürürlük K. md. 10/1)

Toplanan deliller ve dosya kapsamına göre kooperatif ödemelerine davacının da kazancıyla katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak katkının oranı ve miktarının belirlenmesi bakımından 1.1.2002 tarihinden önce ve sonra yapılacak araştırmalar farklıdır.

...

Mahkemece, dava konusu 6 nolu dairenin üçüncü kişiye devredildiği 25.7.2005 tarihindeki sürüm değeri uzman bilirkişi yada bilirkişileretespit ettirilmeli, bu değerden 1.1.2002 tarihindeki bina değeri çıkarılarakdikkate alınacak değer bulunmalı, 1.1.2002 tarihinden önceki döneme ilişkin bulunacak katkı payı alacağı, eklenecek değerler ve borçlar yukarıdaki açıklama doğrultusunda dikkate alınarak artık değer belirlenmeli, artık değerin yarısının katılma alacağı olarak davacı eşe ait olduğu düşünülmelidir. Tüm bu hesaplamalardan sonra hüküm kurulurken tarafların kazanılmış hakları da göz önünde tutulmalıdır. Mahkemece, bu yönler gözönünde bulundurulmadan yazılı şekilde hüküm kurulmuş olmasıdoğru olmamıştır. ”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Katkı Oranına İlişkin Şikâyet Yönünden

30. Başvurucu, taşınmazın edinmesindeki katkı oranının %45 olarak kabul edilmiş olmasından şikâyet etmektedir.

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

32. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle genel yargı mercilerinde olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18). Başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bayram Gök, § 19).

33. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarında yer alan temyiz ve karar düzeltme dilekçeleri incelendiğinde taşınmazın satın alınmasındaki katkı oranının %45 olarak belirlenmesine yönelik temyiz ve karar düzeltme safhasında başvurucunun herhangi bir iddiada bulunmadığı anlaşılmaktadır. Temyiz ve karar düzeltme aşamalarında ileri sürülmeyen bu iddianın Anayasa Mahkemesince incelenmesi mümkün değildir.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tazminatın Hesaplanmasına İlişkin Şikâyet Yönünden

35. Başvurucu yerleşik Yargıtay içtihadına göre katkı payı alacağı davalarında katkı sağlanan taşınmazın değerinin belirlenmesinde davanın açıldığı tarihin esas alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu bu içtihat uyarınca taşınmazın 6/7/2007 tarihindeki değerinin esas alınması gerekirken Mahkemenin bu içtihada aykırı olarak ilk boşanma davasının açıldığı 2001 yılındaki değerini esas aldığını ifade etmiş ve bunun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

36. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular, derece mahkemesi kararları açık bir keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

37. Somut olayda taraflar 1976 yılında evlenmiş, 2/6/2008 tarihinde kesinleşen mahkeme kararıyla da boşanmışlardır. Başvurucu tarafından 4/8/1980 tarihinde evlilik birliği içinde diğer eş adına satın alınan ve Mahkemece başvurucunun %45 katkısının bulunduğu sonucuna ulaşılan kooperatif hissesine tahsisli daire nedeniyle 6/7/2007 tarihinde katkı payı alacağı davası açılmıştır. Mahkemece taşınmazın 2001 yılındaki değeri (30.000 TL) esas alınarak13.250 TL tazminata hükmedilmiştir.

38. Yukarıda atıfta bulunulan kararlardan da anlaşılacağı üzere Dairenin genel içtihadının katkı payı alacağı davalarındaki tazminat miktarının tespitinde taşınmazın dava tarihindeki değerinin esas alınması gerektiği yolunda olduğu söylenebilir (bkz. §§ 26-28). Bununla birlikte Dairenin bu içtihadının, taşınmazın (veya ihtilaf konusu eşyanın) dava tarihi itibarıyla davalı tarafın mülkiyetinde bulunduğu hâllere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Somut olayda ise ihtilaf konusu taşınmaz davalı tarafından19/3/2002 tarihinde satılmıştır. Dairenin dava tarihinden önce satılan taşınmaza ilişkin ihtilafı içeren ve yukarıda alıntılanan kararında, taşınmazın üçüncü kişiye devredildiği tarihteki değerinin esas alınması gerektiği ifade edilmiştir (bkz. § 28).

39. Bakılan olayda Mahkeme, Daire içtihadına uygun olarak taşınmazın elden çıkarıldığı 19/3/2002 tarihinin esas alınması gerektiğini vurgulamış ancak bilirkişi raporunda dikkate alınan 2001 tarihinin bu tarihe çok yakın olduğunu gözeterek tazminatın taşınmazın 2001 yıldaki değerine göre belirlenmesinin hakkaniyete aykırı olmayacağı kanaatine varmıştır. Mahkemece ulaşılan bu kanaat, Dairenin temyiz ve karar düzeltme denetimlerinden geçmiş ve Daire tarafından hukuka aykırı görülmemiştir.

40. Sonuç olarak Yargıtay içtihadına uygun olarak hesaplandığı anlaşılan tazminat miktarına hükmedilen Mahkeme kararında, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda ihlal iddialarının kanun yolu

şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği Şikâyeti Yönünden

42.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

44.Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

45. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

46. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davadaki yaklaşık 6 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

48. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

49. Başvurucu, tazminatın hesaplanma yöntemine ilişkin şikâyetiyle ilgili olarak 58.500 TL maddi tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

Başvurucu ayrıca makul sürede yargılanmaması nedeniyle 100.000 TL maddi ve manevi tazminat isteminde bulunmuştur.

50. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

51. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

52. Tazminatın hesaplanma yöntemine ilişkin şikâyet, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunduğundan buna yönelik tazminat isteminin reddi gerekir.

53. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Katkı oranına ilişkin şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tazminatın hesaplanmasına ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ADNAN GÜL

B. No: 2014/7271 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/7271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ADNAN GÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/7271)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Mustafa Adnan GÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menfi tespit davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 18/5/1999 keşide ve 15/6/2001 ödeme tarihli, 32.000 TL bedelli senede dayanarak Tokat 1. İcra Müdürlüğünün E.2001/2110 sayılı dosyasında kambiyo senetlerine mahsus icra takibi başlatmıştır.

9. Takip borçlusu M.Ö. 1/8/2001 tarihinde Tokat 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı menfi tespit davasında davalı ile uzun yıllardan beri taşınmaz alım satım işi yaptıklarını, satış bedelinin bir kısmını zaman zaman bonolarla ödediğini, 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz üzerine taşınmazların bedelini ödeme güçlüğü içerisine düştüğünü, bedelini ödeyemediği taşınmazlar için güvence olarak 18/5/1994 tanzim tarihli boş senedi davalıya teslim ettiğini, bu senetle ilgili davalının ihtiyati haciz kararı aldırdığını ve borcun 5/8/1994 tarihinde ödendiğini, aynı anda ibraname düzenlendiğini, davalının bu senede bağlı alacağı senediicraya koymaksızın tahsil ettiği hâlde yıllar sonra aynı bonoyu gerçeğe aykırı doldurarak tekrar icraya koyduğunu, senedin tahrif edildiğini belirterek senet nedeniyle borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

10. Mahkeme 10/3/2008 tarihli kararında dava konusu senedin teminat senedi olduğu veya aradaki anlaşmaya aykırı doldurularak takibe geçildiği hususunun yazılı delille ispatlanması gerektiği hâlde buna uygun delil ibraz edilmediğini belirterek davayı reddetmiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2/2/2009 tarihli kararında davacının senetteki 18/5/1994 tanzim tarihini 18/5/1999 olarak tahrif edildiğini ileri sürdüğünü, 24/5/2004 tarihli bilirkişi kurulu raporunda "düzenleme tarihini gösterir rakamların altında farklı kalem bakiyeleri mevcut olduğu" şeklinde tespit yapıldığını, bu durumda mahkemece davacının rapora yaptığı itiraz ve iddianın değerlendirilerek yeni bir bilirkişi kurulundan rapor alınarak bononun tanzim tarihi üzerinde tahrifat yapılıp yapılmadığının saptanması ve hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğinden bahisle hükmü bozmuştur.

12. Bozma kararına uyan Mahkemece yapılan yargılamada farklı bir bilirkişi kurulundan rapor aldırılmış, Mahkeme 28/6/2010 tarihli kararında yargılama sırasında alınan Adli Tıp Kurumu raporu, son olarak alınan üç kişilik Adli Tıp uzmanlarından alınan heyet raporu ve İcra Hukuk Mahkemesi dosyasından alınan bilirkişi raporunun birbirini teyit ettiğini, bu açıdan yeniden rapor aldırılmasının dosyaya yenilik katmayacağını, davacının senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunu ya da senette tahrifat yapıldığını ispatlayamadığını belirterek davayı reddetmiştir.

13. Temyiz üzerine Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 14/2/2011 tarihli kararında hükme esas alınan bilirkişi raporunun tahrif olgusunun saptanması bakımından yeterli inceleme ve açıklıkta bulunmadığını, bu durumda Güzel Sanatlar Akademisi öğretim üyelerinden oluşan 3 kişilik bilirkişi kuruluna inceleme yaptırılarak tahrifatın grafometrik metodlarla mukayese ettirilmesi ve yazıların büyütülmüş fotoğrafları da eklenmek suretiyle sağlıklı ve temyiz denetimine imkân verecek nitelikte bir bilirkişi raporu alınması gerektiğinden bahisle hüküm bozulmuştur.

14. Bozma kararına uyan Mahkemece yapılan yargılamada Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinden oluşan 3 kişilik bilirkişi kurulundan rapor aldırılmış, Mahkeme 16/7/2012 tarihli kararında, bozma ilamı doğrultusunda aldırılan bilirkişi kurulu raporunda senet üzerinde iki ayrı yerde tahrifat yapıldığı, pul üzerindeki 1999 rakamının iki kez üst üste yazıldığı, senetin üst kısmında bulunan 1999 rakamının ise tekrar edilmediği, sadece sondaki "9" rakamının sayısı oluşturulurken müdahale edildiğinin

belirtildiğini, alınan tüm bilirkişi raporları değerlendirildiğinde takibe dayanak senet üzerinde tahrifat yapıldığını, tarihin 1994 iken 1999 olarak değiştirildiğini, 5/8/1994 tarihli ibranamenin söz konusu bonoyu kapsadığını, bu hâliyle senet nedeniyle davacının davalıya borcunun bulunmadığını belirterek davayı kabul etmiştir.

15. Temyiz üzerine karar Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 2/10/2013 tarihli kararıyla onanmıştır.

16.Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 3/3/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17.Ret kararı 3/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 27/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

18.Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A.Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, sağlık sorunları nedeniyle davayı takip edemediğini ve yeterli bir savunma yapamadığını, bu nedenle aleyhine olan delillerin gözönüne alındığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruda başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmü ile ilgili somut olay çerçevesinde açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Soyut birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulmuş olması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığın soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (Halil İbrahim Aydın ve diğerleri, B. No: 2014/483, 19/11/2014, § 29).

21. Başvurucunun, ihlal iddiasının dayanağı olan tüm olayları göstermesi, başvuruyu aydınlatacak ve hükmün esasını etkileyecek argümanları destekleyici tüm belgeleri başvuru dilekçesine eklemesi gerekir. Şayet bir belge elde edilememişse bunun da nedenleri açıklanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu bu koşulları yerine getirmeyerek iddialarını temellendirmediğinden başvurusunun esasının incelenmesi imkânı bulunmamaktadır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 26).

22. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarına (bkz. § 19) dayanak somut bir neden belirtilmediği gibi bu iddialara ilgili herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır. Bu açıdan söz konusu iddiaların soyut nitelikte olduğu ve kanıtlanmamış şikâyet kapsamında kabul edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesinin ihlal edildiği iddiası kanıtlanamadığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

24. Başvurucu, yargılamada lehine olan deliller dikkate alınmadığı gibi hükme esas alınan rapor için yazı örneğinin de alınmadığını, raporun görsel verilere dayanılarak hazırlandığını ve tamamen yoruma dayandığını,noter tarafından onaylanan senet ile dosyada bulunan senet arasındaki farklılığın bilgisi dışında bir müdahaleden kaynaklandığını, hakkında

sahtecilik iddiasıyla açılan davalardan beraat ettiğini, itirazları gözönüne alınmadan değerlendirme yapıldığını, Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunduğu günün ertesindekarar verildiğini, bu durumun itirazlarının Yargıtayca yeterince incelenmediğini gösterdiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

26. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 14) suretiyle davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

30. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

31. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher

Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

32. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında, başvuru konusu davada yaklaşık 11 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

33. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

35. Başvurucu yeniden yargılama kararı verilmesi talebinde bulunmuştur.

36. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. Başvurucu makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmamıştır.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Tokat 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/239 K.2012/194 sayılı dosya) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TANSEL ÇÖLAŞAN (2)

B. No: 2014/10279 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10279

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TANSEL ÇÖLAŞAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/10279)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Tansel ÇÖLAŞAN

Vekili : Av. Melek GÜNEBAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; depremde konutların yıkılması üzerine kamu makamlarının kusurlarından dolayı açılan tam yargı davasında idarelerin kusur oranlarının düşük belirlenmesi ve hükmedilen manevi tazminatın yetersiz görülmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının, reddedilen kısım üzerinden nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, davanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1943 doğumlu olup Ankara'da ikamet etmektedir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Gelişmeler

9. Başvurucuya ait Yalova ili Çiftlikköy ilçesi "Aydın 5 Sahil Sitesi A Blok No:18 ve D Blok No: 24" adreslerinde bulunan iki adet taşınmaz, 17/8/1999 tarihinde meydana gelen deprem sonucu yıkılmıştır.

10. Başvurucu 16/8/2000 tarihinde Yalova Belediye Başkanlığı (Belediye) ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığına (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) tazminat ödenmesi istemiyle başvurmuştur.

11. Talebin reddi üzerine başvurucu 2005 yılı içinde ancak dosyadan tam olarak anlaşılamayan bir tarihte, Belediye ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine Bursa 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 35.000 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır.

12. Mahkemece, zararın meydana gelmesinde davalı idarelerin kusurlarının bulunup bulunmadığının ve varsa kusur oranlarının tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Üç akademisyenden oluşan bilirkişi heyeti tarafından Mahkemeye sunulan raporda, yapının inşa edildiği yörenin etkili depremler ürettiği bilinen Kuzey Anadolu Fay Hattı (KAF) üzerinde bulunduğu belirtilmiş; yapının inşa edildiği yerde taban kayası ve taban formasyonunun üzerindeki zeminin kalınlığının kontrol edilmediği ifade edilmiş; Belediye tarafından yörenin zemini için makro bölgelendirme çalışmasının yapılmadığına işaret edilmiş; depremden önce afete uğrayabilecek yerlerin tespit ve ilan edilmediği ve bu tür yerlerde kat kısıtlamalarının belirlenmediği vurgulanmış ve sonuç olarak Belediyenin tam kusurlu olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Raporda buna karşın Bayındırlık ve İskan Bakanlığının gereken yönetmelik ve haritaları yaptığının altı çizilerek bir sorumluluğunun bulunmadığı görüşü açıklanmıştır. Raporda ayrıca, yıkılan konutların maliyeti 7.083,39 TL olarak tespit edilmiştir.

13. Mahkeme 28/5/2007 tarihli kararla bilirkişi raporunu esas alarak Belediye aleyhine 7.083,39 TL maddi tazminata hükmetmiş, davanın Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine açılan bölümünü ise Bakanlığın kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Mahkeme ayrıca Belediye aleyhine 4.000 TL manevi tazminata da hükmetmiştir.

14. Mahkeme kararı, Danıştay Altıncı Dairesinin (Daire) 3/3/2008 tarihli ilamıyla bozulmuştur.

15. Bozma kararına uyan Mahkeme tekrar bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi raporunda, ihtilaf konusu yapıların alüvyonlu topraklar üzerine yapılmış olmasının depremin olumsuz etkilerini artırdığı belirtilmiştir. Raporda;

i. Bayındırlık ve İskan Bakanlığının bölgede şiddetli depremlerin olabileceği öngörülmesine rağmen detaylı bir zemin araştırması ve mikro bölgelendirme çalışmalarını yapmaması, afete uğramış ve uğrayabilecek bölgeleri tespit etmemesi, zemin parametrelerine göre inşa edilebilecek yapıların kat adetleri ve diğer özelliklerini belirlememesi, gerçekleşen depremi boyutlandırma açısından yeterli düzenleyici işlemleri çıkarmaması nedeniyle%20,

ii. Belediyenin imar planlarının hazırlanmasında mikro bölgelendirme çalışmalarını yapmaması, afete uğramış ve uğrayabilecek bölgeleri tespit etmemesi, zemin parametrelerine göre inşa edilebilecek yapıların kat adetlerini ve diğer özelliklerini ayrıntılı olarak belirlememesi, Belediye sınırlarındaki yerleri imara açması ve yapı ruhsatı vermesi nedeniyle %50,

iii. Fenni mesulün yapıya ait statik projeleri zemin parametreleri olmadan uygulatması, müteahhitin yerine getirdiği uygulamalarda gerekli denetim ve kontrolleri eksik yapması nedeniyle %15,

iv. Müteahhitin zemin etüdü yapılmadan oluşturulan yapının uygulamasını yapması ve muhtemelen standartlara uygun olmayan malzemelerin kullanılmasına sebep olması nedeniyle %10,

v. Statik proje müellifinin yapının bulunduğu zeminin özellikleri bilinmeden statik hesapları ve deprem hesaplarını yapması nedeniyle %5 oranlarında kusurlu bulundukları saptanmıştır.

16. Mahkeme 8/7/2011 tarihli kararıyla, toplam 7.083,89 TL olan maddi zararın bilirkişi raporundaki kusur oranları doğrultusunda 3.541,94 TL'sinden (%50) Belediyeyi, 1.416,77 TL'sinden (%20) Bayındırlık ve İskan Bakanlığını sorumlu tutarak anılan tutarların idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte söz konusu idareler tarafından başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca Belediye aleyhine 2.000 TL, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine ise 800 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, reddedilen miktar üzerinden kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi (AAÜT) uyarınca hesaplanan 4.550,70 TL nispi vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak davalı Belediyeye verilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 6785, 3194 ve 7169 sayılı Kanunlar ile 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bunlara dayanılarak çıkartılan ikincil mevzuatın Belediye ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığına yapıların inşa edileceği yerin seçimi ve inşası ile ilgili sorumluluklar yüklediği belirtilmiş ve somut olayda her iki idarenin de bu sorumluluklarını yerine getirmediği ifade edilmiştir.

17. Temyiz edilen karar, Danıştay 6. Dairesinin 29/1/2013 tarihli ilamıyla yargılama giderleri dışındaki kısım yönünden onanmış; kararın yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrası, nispi vekâlet ücretine hükmedilmesine ilişkin kısmı dâhil bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan AAÜT uyarınca vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

18. Başvurucunun karar düzeltme talebi de Dairenin 21/4/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

19. Anılan karar 21/5/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 20/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Gelişmeler

21. Bozma kararına uyan Mahkemece yeniden yapılan yargılama sonucu davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan AAÜT uyarınca reddedilen miktar üzerinden 116,64 TL vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak davalı Belediyeye verilmesine karar verilmiştir.

22. Mahkeme kararı, Dairenin 13/6/2016 tarihli kararıyla onanmıştır.

23. Daire kararına karşı başvurucu ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından karar düzeltme yoluna başvurulmuş olup karar düzeltme istemi henüz karara bağlanmamıştır.

IV. İLGİLİ ULUSLARARASI HUKUK

24. İlgili uluslararası hukuk içinbkz. Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A. Ş., B. No: 2014/8649, 15/2/2017, §§ 22-28.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

26. Başvurucu, davanın reddedilen kısmı üzerinden davalı Belediye lehine nispi vekâlet ücretine hükmedilmiş olmasından şikâyet etmektedir.

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Vekâlet ücretine ilişkin şikâyetin mahkemeye erişim hakkına ilişkin olduğu anlaşıldığından başvuru bu kapsamda incelenmiştir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

29. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle genel yargı mercilerinde olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

30. Somut olayda Mahkemenin 8/7/2011 tarihli kararıyla, reddedilen miktar üzerinden kararın verildiği tarihte yürürlükte bulunan AAÜT uyarınca hesaplanan 4.550,70 TL nispi vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak davalı Belediyeye verilmesine hükmedilmiş ise de vekâlet ücretine ilişkin hüküm fıkrasının Dairenin 29/1/2013 tarihli ilamıyla bozulduğu ve davanın bu kısmının başvuru tarihi itibarıyla derdest olduğu görülmüştür. Bu durumda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargı yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

32. Başvurucu, hükmedilecek tazminatın idarelerin kusur oranına göre hesaplanmasının doğru olmadığını ve söz konusu idarelerin zarardan müşterek ve müteselsilen sorumlu tutulmaları gerektiğini ileri sürmüştür. Her iki idarenin de ilgili mevzuattan kaynaklanan planlama ve denetim görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri nedeniyle %100 oranında kusurlu bulunduklarını savunan başvurucu, aynı sitede bulunan başka kişiler tarafından açılan davada Belediyenin %100 kusurlu olduğuna hükmedildiğini ve bu kararın Danıştay tarafından onanarak kesinleştiğini belirtmiştir. Başvurucu, hükmedilen manevi tazminatın da düşük olduğundan yakınmıştır.

2. Değerlendirme

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun depremde yıkılan daireleri için hükmedilen tazminata ilişkin şikâyetinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

34. 6216 Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

35. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

36. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda başvurucunun iki konutu 1999 yılında meydana gelen depremde yıkılmıştır. Taşınmaz mal varlığının Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil ettiği hususunda tartışma bulunmamaktadır.

37. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet güvencesi, negatif yükümlülüklerin yanında kimi durumlarda devlete pozitif yükümlülükler de yüklemektedir. Mülkiyet hakkının devlete tahmil ettiği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu önlemler almasını gerektirebilmektedir. (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş., § 46). Mülkiyet hakkının koruma yükümünün ihlali sebebiyle malikin mal varlığında meydana gelen zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus, kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin, tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu

bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş., § 48).

38. Somut olayda davalı idarelerin ilgili mevzuattan kaynaklanan planlama ve denetim görevlerini gereği gibi yerine getirmedikleri Derece Mahkemelerince saptanmak suretiyle mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüğün ihlal edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Mahkeme, kamu makamlarının planlama ve denetim görevlerini ihlal etmeleri nedeniyle neden oldukları maddi zararı da bilirkişi marifetiyle 7.083,89 TL olarak belirlemiş ve bu zararın %70'inin (toplam 4.931,71 TL) davalı idareler tarafından başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun meydana gelen maddi zararın miktarına yönelik bir şikâyeti bulunmamaktadır. Başvurucu, davalı idarelerin bu zararın tamamından ve müteselsilen sorumlu olmaları gerektiğini ileri sürmektedir.

39. Birden fazla kişinin ortak kusurunun bulunduğu fiil veya fiiller nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği ve bunun sonucunda zarar oluştuğu durumlarda zararın doğmasında katkısı bulunanların kusur oranlarının belirlenmesi, teknik bir mesele olarak derece mahkemelerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Mahkemenin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda zararın doğmasına sebep olan kişilerin kusur oranlarını belirlemek gibi bir görevi de bulunmamaktadır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 45; Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, §§ 86, 87). Anayasa Mahkemesinin görevi, adil giderimin sağlanıp sağlanmadığını incelemekten ibarettir. Somut olayda Mahkeme tarafından bilirkişi raporuna istinaden davalı idarelerden Belediyenin kusur oranı %50, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının kusur oranı ise %20 olarak takdir edilmiş ve Mahkemenin ulaştığı bu kanaat Daire tarafından hukuka aykırı bulunmamıştır. Ayrıca başvurucu, bilirkişi raporuna karşı itirazlarını sunma fırsatı da bulmuştur. Dolayısıyla davalı idarelerin kusur oranlarının bu şekilde belirlenmesinin herhangi bir hak ihlaline yol açtığı saptanmamıştır.

40. Öte yandan koruma yükümlülüğünün ihlali durumunda devlete düşen ödev, zararın tazmin edilmesini temin edecek mekanizmaları oluşturmak olup bunun yöntemini belirlemek kanun koyucunun takdirindedir. Kanun koyucunun, sorumluluğun yaygınlaştırılması amacıyla zarara neden olanlar arasında müteselsil sorumluluk öngörmesi mümkündür. Ancak müteselsil sorumluluk öngörülmesinin anayasal bir zorunluluk olduğu ileri sürülemez. Bu bağlamda zararın zarara neden olanlar arasında kusurları oranında paylaştırılmasının adil giderimin sağlanmasına engel teşkil ettiği söylemez. Bununla birlikte tespit edilen zararın kısmen de olsa karşılanamaması sonucunu doğuran yasal düzenlemeler, idari ya da yargısal uygulamalar pozitif yükümlüklerin ihlaline neden olabilir.

41. Somut olayda, Mahkemece bilirkişi marifetiyle tespit edilen ve başvurucu tarafından itiraz edilmeyen toplam 7.083,89 TL maddi zararın %70'inden kamu otoritelerinin, kalan %30 oranındaki zarardan da fenni mesulün, müteahhidin ve statik proje müellifinin sırasıyla %15, %10ve %5 oranında sorumlu oldukları saptanmış ve kamu otoritelerinin sorumlu olduğu tutarın tazminat olarak faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir. Zararın, kamu otoritelerinin kusurundan değil özel hukuk kişilerinin kusurundan kaynaklanan %30 oranındaki bölümünden davalı idareler sorumlu tutulmamış ve davanın buna ilişkin kısmı reddedilmiş ise de özel kişilerin kusurundan kaynaklanan zararlardan kamu otoritelerine herhangi bir sorumluluk yüklenmemiş olması, devletin Anayasa'nın 35. maddesinden kaynaklanan yükümlülüğünün ihlaline yol açmamaktadır. Ayrıca özel hukuk

kişilerinin sorumlu olduğu %30 oranındaki zarar miktarına başvurucunun katlanması gerekmemekte, bu zararın tazmini için adli yargıda dava açma yolu açık bulunmaktadır.

42. Sonuç olarak başvurucunun dairelerinin depremde yıkılması nedeniyle oluşan zararın kamu makamlarının kusurundan kaynaklanan bölümünün bireysel başvuruya konu davada tazmin edildiği görülmektedir. Zararın özel kişilerin kusurundan kaynaklanan bölümüne yönelik ise yeterli bir tazmin mekanizmanın oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

43. Öte yandan mülkiyet hakkının devlete yüklediği koruma yükümlülüğünün ihlali sonucunda maddi zararın yanında manevi zarar doğması da mümkündür. Devletin koruma yükümlülüğünün ihlalinden doğan zararları giderim yükümü, manevi zararları da kapsamaktadır. Ancak ihlalin manevi zarar doğurup doğurmadığının tespiti ve doğurmuşsa manevi zararın miktarının tayini kural olarak derece mahkemelerinin takdirindedir. Somut olayda Mahkemece manevi zararın varlığı kabul edilmiş ve Belediye aleyhine 2.000 TL, Bakanlık aleyhine ise 800 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Mahkeme kararında bariz bir takdir hatası veya açık bir keyfîlik tespit edilmediğinden Anayasa Mahkemesinin manevi tazminat miktarının belirlenmesi konusunda Mahkemenin takdir yetkisine müdahalesi söz konusu olamaz.

44. Bu nedenle mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

45. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin Şikâyet Yönünden

46. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

48. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi kural olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklarda idari yargı yoluna başvurulmadan önce tüketilmesi kanunen zorunlu olan idari bir usulün öngörüldüğü ve bu usul uyarınca idari başvuru yapıldığı durumlarda makul süre değerlendirmesinin başlangıç tarihinin idari başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilmesi gerekir (Hasan Aktürk, B. No: 2014/3705, 29/6/2016, § 46)

49. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

50. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Buna göre idari eylemden kaynaklanan zararlara ilişkin olarak tam yargı davası açılmadan önce idareye başvurulması zorunludur. Somut olayda zarar 17/8/1999 tarihinde gerçekleşen deprem nedeniyle meydana gelmiştir. Başvurucu 16/8/2000 tarihinde zararın tazmini istemiyle idareye başvurmuştur. Dolayısıyla yargılama süresinin makul olup olmadığının tespiti bakımından dikkate alınması gereken tarihin 16/8/2000 olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda derdest olan yargılamanın yaklaşık 17 yıl sürdüğü görülmektedir. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında başvuru konusu davadaki yaklaşık 17 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varılmaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

52. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

53. Başvurucu, ihlalin tespiti ve Derece Mahkemeleri tarafından verilen kararların bozulması ile yeniden yargılama taleplerinde bulunmuştur.

54. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

55. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

56. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYLA AYDİNÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/10319 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10319

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYLA AYDİNÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10319)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Ayla AYDİNÇ

2. Aydoğan AYKUTLU

3. Azime Ayperi LEFLEF

4. Bekir ÇİMEN

5. Ercan MERCAN

6. Hasan Necdet TOK

7. Hasan Tuncay ÖNAL

8. Hikmet Lale SÜMENGEN

9. Hüseyin Hakan TÜZOMAY

10. Levent ÇATIR

11. Muharrem Nezihi TOK

12. Neşe ÇAVDAROĞLU

13. Rahile TOK

14. Sabri ÇATIR

15. Sümeyra AYDOĞAN

16. Şenol MERCAN

17. Timuçin TULGAR

Vekilleri : Av. Zeynep DOĞAN AKARKEN-Av. Hakan AKARKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, taşınmaza kamulaştırılmasız olarak el atılması, taşınmaz için düşük bedel tespit edilmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması, mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren bedele kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması ve yargılama masraflarına karar tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular tarafından 31/1/2013 ve 26/2/2013 tarihlerinde Sincan 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine açılan kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan tazminat davaları anılan Mahkemenin E.2013/37 Sıra sayısına kayıtlı dosyasında birleştirilmiş ve yapılan değerlendirme sonucunda 10/10/2013 tarihli ve E.2013/37, K.2013/312 sayılı karar ile 179.726,89 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idareden alınarak başvuruculara ödenmesine, başvurucular lehine 1.320 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Mahkememizde yapılan açık yargılama sırasında davacılar vekili ve davalı vekili tarafından gösterilen ve toplanan delillerden; Davacılar vekilinin dava dilekçesine ve diğer dilekçelerine, davalı vekilinin cevap dilekçesine ve diğer dilekçelerine, dava konusu taşınmazın tapu kaydına, imar durumuna, emsal taşınmaz kayıtlarına, mirasçılık belgelerine, mahkememizce resen seçilen iki inşaat, ziraat, iki mülk ve fen bilirkişileri vasıtasıyla mahallinde 30/04/2013 tarihinde yapılan keşfe, keşif sonucu fen bilirkişisi tarafından ibraz edilen 06/05/2013 tarihli rapor ve krokiye, kamulaştırma bilirkişileri tarafından ibraz edilen

24/05/2013 tarihli rapora ve 09/09/2013 tarihli ek rapora ve tüm dosya kapsamına göre; ...

dava konusu taşınmaza fiilen el atılıp atılmadığı, el atılmış ise tazminat miktarının tespiti bakımından resen seçilen iki inşaat, inşaat, iki mülk ve fen bilirkişileri vasıtasıyla mahallinde 30/04/2013 tarihinde keşif yapıldığı, keşif sonucu fen bilirkişisi tarafından 06/05/2013 tarihli rapor ve krokinin ibraz edildiği, keşfen tespit edildiği üzere dava konusu taşınmazın tamamının fiilen yol olarak kullanıldığı, kamulaştırma bilirkişileri tarafından ibraz edilen 24/05/2013 tarihli raporda, arsa vasfındaki taşınmaza emsal karşılaştırması yapılarak ve aynı taşınmaza ilişkin Sincan 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin 2009/329 Esas sayılı dosyasındaki değerlendirme de nazarı dikkate alınmak suretiyle asıl ve birleşen davanın dava tarihi itibarıyla taşınmazın m2 değerinin 170,00.TL olduğunun belirtildiği, bilirkişi raporu hesap hatası dışında denetime uygun bulunduğundan mahkememizce de kabul gördüğü, hisse hesabı hatalarına ilişkin olarak bilirkişilerden alınan 09/09/2013 tarihli ek rapora göre asıl ve birleşen dosyada talep edilebilecek toplam tazminat miktarının 179.726,89.TL olduğu, ek rapor denetime uygun bulunduğundan mahkememizce dekabul gördüğü, davacılar vekili bilirkişi ek raporuna göre taleplerini ıslah ettiğinden toplanan deliller muvacehesinde davacıların sabit olan davasının kabulüne dair karar verilmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmış ve aşağıdaki hüküm tesis edilmiştir.

..."

9. İlk Derece Mahkemesi kararının ardından başvurucular lehlerine hükmedilen tazminatı tahsil edebilmek amacıyla Ankara 8. İcra Dairesinin E.2013/20563 Sıra sayısına kayıtlı dosyası ile icra takibi başlatmışlardır.

10. İlk Derece Mahkemesi kararına karşı taraflarca temyiz talebinde bulunulmuş, başvurucular 5/11/2013 tarihli temyiz dilekçelerinde taşınmazın bedelinin düşük tespit edildiği ve lehlerine maktu vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiği hususlarında itirazlarını ortaya koymuşlar; inceleme sonucu Yargıtay 5. Hukuk Dairesi 14/4/2014 tarihli ve E.2013/28610, K.2014/10619 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesi kararını onamıştır.

11. Onama ilamı başvuruculara 4/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, taraflarca karar düzeltme yoluna başvurulmaması üzerine yargılama süreci sona ermiştir.

12. Başvurucular 26/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

13. Başvurucular 7/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sundukları dilekçe ile söz konusu tazminata ilişkin 5/2/2016 tarihinde kısmi bir ödeme yapıldığını ancak Ankara 8. İcra Dairesinin 29/3/2016 tarihli hesabına göre bakiye 37.020,23 TL alacakları olduğunu, bakiye miktarın ödenmesi için ilgili İcra Dairesince 8/4/2016 tarihinde borçluya ihtar gönderildiğini belirtmişlerdir.

14. İlgili idare 8/12/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunduğu dilekçe ile söz konusu tazminatın 3.668,76 TL gelir vergisi kesintisi yapılmak sureti ile 4/2/2016 tarihinde tamamen ödendiğini beyan etmiştir.

15. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden Ankara 8. İcra Dairesinin E.2013/20563 sayılı icra dosyası üzerinde yapılan incelemede borçlu idareye 8/4/2016 tarihinde bakiye borcu için ihtar muhtırası gönderildiği, ilgili idarenin cevap olarak sunduğu 9/11/2016 tarihli yazısı ile bakiye borç bulunmadığını belirttiği, başvurucunun ise 24/1/2017 tarihinde icra dairesine dilekçe sunarak bakiye alacak için haciz talebinde bulunması üzerine Ankara 8. İcra Dairesinin borçlu idarenin alacaklı olarak dosyasının bulunduğu

Ankara 1. İcra Dairesine müzekkere gönderip borçlu idarenin Ankara 1. İcra Dairesi nezdindeki alacaklarına haciz konulduğunu bildirdiği görülmüştür.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucular Ercan Mercan ve Bekir Çimen Yönünden İnceleme

17. Başvurucular vekilleri Av. Zeynep Doğan Akarken ve Av. Hakan Akarken, bireysel başvuru tarihinden önce 25/4/2013 tarihinde vefat ettiği anlaşılan Ercan Mercan ile bireysel başvuru tarihinden önce 15/9/2013 tarihinde vefat ettiği anlaşılan Bekir Çimen'in adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir."

19. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) “Başvuru hakkının kötüye kullanılması” kenar başlıklı 83. maddesi şöyledir:

“Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.”

21. İlgili düzenlemeler vasıtasıyla genel hukuk teorisinde bir kamu düzeni kuralı olarak ele alınan ve genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

22. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve

sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

23. Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi'nden yapılan sorgulama neticesinde başvuruculardan Ercan Mercan ve Bekir Çimen'in bireysel başvuru tarihinden önce 25/4/2013 ile 15/9/2013 tarihlerinde vefat ettikleri tespit edilmiş ancak Av. Zeynep Doğan Akarken ve Av. Hakan Akarken tarafından, başvuruculaların anayasal haklarının ihlal edildiğinden bahisle 26/6/2014 tarihinde başvuru formunda başvurucuların öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşılmıştır.

24. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

25. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucular adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

26. Bu durumda Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapmaları nedeniyle Av. Zeynep Doğan Akarken ve Av. Hakan Akarken aleyhine 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Başvurucu Muharrem Nezihi Tok Yönünden İnceleme

27. Başvurucu; kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi, taşınmaza kamulaştırılmasız olarak el atılması, taşınmaz için düşük bedel belirlenmesi, belirlenen bedele işletilen yasal faizin gerçek zararı karşılamaması, Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren bedele kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanmaması ve yargılama masraflarına dava tarihinden itibaren faiz işletilmesinin adil olmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

29. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradeleriniAnayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No: 2014/7674, 23/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu Muharrem Nezihi Tok başvuru tarihinden sonra 30/12/2014 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurucu Muharrem Nezihi Tok yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvurucular Yönünden İnceleme

1. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucular;kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

32. Somut olayda başvurucular ile ilgili idare arasında bakiye borç bulunup bulunmadığı konusunda bir uyuşmazlık olduğu anlaşılmakta ise de borcun takibinin yapıldığı icra dosyası kapsamında bakiye borç hesaplanarak ilgili idareden ödeme talep edildiği, ilgili idarenin ise borcu bulunmadığını belirtmekle birlikte kendisinden talep edilen meblağa yönelik icra mahkemeleri nezdinde bir girişimde bulunduğuna dair Anayasa Mahkemesine bilgi sunulmadığı anlaşıldığından başvurucular lehine hükmedilen tazminat bakımından kısmi ödeme yapıldığı kabulü ile değerlendirme yapılacaktır.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

34. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, icra edilebilir bir yargı kararının hiç icra edilmemesi ya da icranın makul süre içinde yapılmaması, kararın verildiği yargılamada sağlanmış olan mahkemeye erişim hakkı dâhil adil yargılanma hakkı güvencelerini anlamsız hâle getirir. Dolayısıyla böyle bir durum mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, §§ 37-54).

35. Öte yandan mahkeme kararına dayanan icra edilebilir bir alacak, mülkiyet hakkı kapsamında korunan ekonomik bir değer ifade eder. Kamu kurum ve kuruluşları aleyhine hükmedilmiş böyle bir alacağın hiç ödenmemesi ya da ödenmesinin uzun sürmesi suretiyle oluşan belirsizlik, mülkiyet hakkının ihlaline neden olur (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, §§ 55-75).

36. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olayda yukarıda belirtilen nitelikteki yargı kararının üç yılı aşan bir süre geçmiş olmasına rağmen kısmen icra edilmiş olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmak gerekir.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucular, taşınmazlarına kamulaştırma usulüne uyulmadan el atılması nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

40. Kamulaştırmasız el atma, idareye taşınmazı kullanma ve kamulaştırma işlemi yapmadan taşınmazı elde etme imkânı sağlamaktadır. Böyle bir kamulaştırma işlemi olmadığından kullanılan taşınmazın devrini meşrulaştırma ve belli bir hukuki güvence sağlama imkânı sunan tek unsur, idare tarafından kullanımın yasal olmadığını tespit eden ve bireylere "kamulaştırmasız el atma nedeniyle tazminat" ödenmesine hükmeden mahkeme kararıdır. Kamulaştırmasız el atma uygulaması, hukuki planda taşınmazların maliki olarak kalan başvuranları herhangi bir kamu yararı gerekçesi ile eylemini haklı kılmayan idareye karşı dava açmak zorunda bırakmaktadır. Böyle bir kamu yararı gerekçesinin gerçekliği ancak daha sonra mahkemeler tarafından değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle kamulaştırmasız el atma, her ne olursa olsun idare tarafından isteyerek oluşturulmuş kanuna aykırı bir durumu hukuki olarak kabul etmeye ve idareye, kanuna aykırı davranışından fayda sağlama imkânı sunmaya yol açmaktadır. İdareye resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, kişilerin öngörülemez ve keyfî durumlarla karşılaşma tehlikesi taşımaktadır. Söz konusu uygulama, yeterli derecede hukuki güvence temin edecek ve gerektiği şekilde gerçekleştirilen bir kamulaştırmanın alternatifini oluşturacak nitelikte değildir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. Sarıca ve Dilaver/Türkiye, 11765/05, 27/5/2010, §§ 40, 43, 45).

41. Anayasa'nın 35. ve 46. maddeleri, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkına son veren müdahalelerin yasal olmasını zorunlu tutmaktadır. Bu zorunluluk hukuk devletinin gereğidir. Anayasa'nın 46. maddesi hükmü ile 4/11/1983 ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu gereği asıl olan kamulaştırma işlemi yapmak suretiyle idarenin taşınmazı iktisap etmesidir. Yöntem olarak Anayasa ve yasalara uygun bir kamulaştırma işlemi yapılması söz konusu iken dayanağını Anayasa ve yasalardan almayan, bireylerin mülkiyet hakkına son veren bir uygulama olan kamulaştırmasız el atma yasalara uygun bir kamulaştırma ile aynı hukuki çerçeve içinde değerlendirilemez. İdarelere resmî kamulaştırma kurallarının ötesine geçme imkânı sağlayan böyle bir uygulama, taşınmaz sahipleri için öngörülemeyen ve hukuki olmayan müdahale riskini taşımaktadır (Celalettin Aşçıoğlu, § 58).

42. Başvuru konusu olayda idare, ilgili yargılama sürecinden de anlaşılacağı üzere başvuruculara taşınmazına kamulaştırmasız olarak el atmıştır. Anayasanın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı biçimde 2942 sayılı Kanun'da belirlenmiş süreçler takip edilmeden başvurucunun mülkiyetinde bulunan taşınmaza kamulaştırmasız olarak el atıldığı yargı kararıyla da sabittir.

43. Bu durumda başvuruculara söz konusu taşınmazlarına uygulanan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu ve mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine ulaşılmıştır.

44. Belirtilen nedenlerle başvuruculara Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedelinin Düşüklüğüne İlişkin İddialar

45. Başvurucular açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için emsallerine göre düşük bedel tespit edildiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

46. İncelenen şikâyetin dayanağını oluşturan kamulaştırmasız el atılan taşınmazın uğradığı zararın gerçek değerinin ödenmesi talebi, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 13. maddesi temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmada genel ilkeleri tespit ederken devlet ve kamu tüzel kişilerine özel mülkiyette bulunan taşınmazları kamulaştırma yetkisi veren ve kamulaştırma ilkelerini belirleyen Anayasa'nın 46. maddesi, mülkiyet hakkının sınırlandırılmasına ilişkin özel hükümler içermektedir. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği, başvuruculaların bahsedilen talebinin değerlendirilmesinde Anayasa'nın 35. maddesiyle birlikte 13. ve 46. maddelerinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir (B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

47. Somut olayda yargılama sürecinde İlk Derece Mahkemesince uyuşmazlık konusu taşınmazın tapu kaydının imar durumunun taşınmaza emsal olabilecek taşınmaz kayıtlarının incelendiği, resen seçilen bilirkişiler katılımında taşınmazda keşif yapılarakbilirkişi raporları düzenletildiği, taşınmazın arsa vasfında olduğunun ve fiilen yol olarak kullanıldığı tespitinin yapıldığı, aynı taşınmaza ilişkin bir başka dava dosyasındaki değerlendirme de dikkate alınarak söz konusu taşınmaz için m^2 değerinin ortaya konulduğu ve böylece bedel tespiti yapıldığı, tespit edilen bedele yönelik itirazların temyiz aşamasına da konu edildiği bununla birlikte İlk Derece Mahkemesi kararının onanarak kesinleştiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 8, 10).

48. El atmaya konu taşınmazın kullanım durumu, başvurucunun taşınmazdan yararlanma biçimi tazminat tespiti yapılırken öne çıkan unsurlardandır. Keşif ve bilirkişi marifetiyle Mahkemece taşınmazın arsa vasfını haiz olduğu tespit edilmiş ve kullanım durumu da dikkate alınarak tazminat tutarı takdir edilmiştir. Mevcut hâliyle Mahkeme kararında yapılan tespit kapsamında hükmedilen tazminat miktarı, tutar itibarıyla belirli bir tatmin sağladığı ve taşınmazın kabul edilen durumuna göre makul seviyede olduğu sürece Anayasa Mahkemesinin tazminat miktarlarının belirlenmesi konusunda Mahkemenin takdir yetkisine müdahalesinin söz konusu olamayacağı açıktır.

49. Açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkına yönelik açık ve görünür bir ihlal bulunmadığından başvurunun bu kısmının diğerkabul edilemezlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Mahkemece Belirlenen Taşınmaz Bedeline Uygulanan Faiz Oranı ile Faiz Hesaplamalarına İlişkin İddialar

50. Başvurucular açtıkları kamulaştırmasız el atma davası sonunda taşınmaz için hükmedilen bedele kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranı yerine yasal faiz oranı uygulandığını ve yargılama sürecindeki masrafları için yapılan faiz hesaplamasında başlangıç tarihinin karar tarihi olarak dikkate alınmasının adil olmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

51. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvuruculaların bireysel başvuru konusu şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunmaları, bu süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermiş olmaları gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, §

17).

52. Somut olayda başvurucuların ihlale neden olduğunu ileri sürdükleri bu iddiaları yargılama sürecinde dile getirmedikleri, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadıkları ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmedikleri anlaşılmaktadır.

53. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Mahkemece Hükmedilen Tazminata Kesinleşme Tarihinden İtibaren Kamu Alacakları İçin Öngörülen En Yüksek Faizin Uygulanmamasına İlişkin İddia

54. Başvurucular, lehlerine tazminata hükmeden İlk Derece Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren söz konusu tazminatın ödenme tarihine kadar tazminat tutarına kamu alacaklarına uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanması gerektiğini belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

55. Anayasa Mahkemesince başvurucuların şikâyetine benzer şikâyetlerin yer aldığı bireysel başvuru dosyalarında yapılan incelemelerde mahkeme kararlarının kesinleşmesinden itibaren hükmedilen tazminat bedellerine kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz oranının uygulanması gereğinin Yargıtayca 2011 yılından bu yana kabul edildiği ancak başvurucuların bu konudaki taleplerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunmaları gerektiği, aksi hâlde şikâyetin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunacağı hüküm altına alınmıştır (Nejat Sakaoğlu, B. No: 2013/9403, 14/10/2015, §§ 22-34; Nejdet Sakaoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/9404, 18/11/2015, §§ 30-42).

56. Somut olayda başvurucular; icra takibi sürecinde alacaklarına, Mahkeme kararının kesinleşmesinden itibaren kamu alacaklarına öngörülen en yüksek faizin uygulanması yönünde talepte bulunduklarına, taleplerinin reddedildiğine ya da bu konuda bir uyuşmazlık çıkarıp bunu mahkemeler önüne taşıdıklarına dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir açıklamada bulunmamışlardır. Oysa başvuruculların -Yargıtayın 2011 yılından itibaren değişen içtihadı gözönüne alındığında- bireysel başvuruya konu ettikleri bu şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmeleri, bu konuda sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunmaları gerekmektedir.

57. Açıklanan nedenlerle somut başvuruda Anayasa Mahkemesi içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir sebep görülmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

6. Lehe Hükmedilen Maktu Vekâlet Ücretine İlişkin İddia

58. Başvurucular açtıkları kamulaştırmasız el atma davası devam ederken yapılan kanun değişikliği sonucu nispiden maktuya dönüştürülen vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

59. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucuların ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir

müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

60. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir. Taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiş sayılabilir. Devletin davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur. Bunun için yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması ve bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka etken ortaya çıkmamış olması gerekir (Mürsel Malkoç, [GK], B. No:2013/9466, 27/10/2015, §§ 23-24).

61. Somut başvuruya konu düzenleme ile yapılan değişiklik, davanın esasını etkileyen veya bir tarafın başarı şansını değiştiren nitelikte olmayıp bir yargılama gideri olan vekâlet ücretine ilişkindir. Vekâlet ücreti ise bir usul hukuku kavramı olup buna ilişkin yasal değişiklikler derhâl uygulanma niteliğini haizdir. Ayrıca bahsedilen düzenleme davanın her iki tarafı için vekâlet ücretini maktu hâle getirdiğinden ve davayı her iki tarafın da kazanma imkânı bulunduğundan düzenlemenin silahların eşitliğine aykırı olduğundan bahsedilemez. Keza benzer davalarda, davayı kazanan davacıların kamu kurumlarından alacakları vekâlet ücreti düşerken kaybeden davacıların ödemek zorunda kaldıkları vekâlet ücretleri de düşmekte ve söz konusu düzenleme kamu kurumları için bazen lehe bazen aleyhe sonuç doğurmaktadır (Mürsel Malkoç, § 25).

62. Diğer taraftan vekâlet ücreti, davayı vekille takip eden ve davası kabul edilen lehine hükmedilen bir ücrettir. Dava aşamasında kimin lehine ya da aleyhine olacağı önceden belli olmayan bu ücret yükümlülüğü bir usul kuralı olup mahkemeye erişim hakkı ile ilişkilidir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Vekâlet ücreti bir yargılama gideri olup kural olarak bu tür giderler mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder. Ancak gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla başvuruculara belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hâle getirmedikçe ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Mürsel Malkoç, § 29).

63. Derece Mahkemesi hükmünün vekâlet ücreti yönünden 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinde değişiklik yapan düzenlemeye dayandığı, usule ilişkin mezkûr düzenlemenin derhâl uygulanma niteliğini haiz olduğu, ayrıca bahsedilen geçici 6. maddenin onuncu fıkrasında yapılan değişikliklerin henüz kesinleşmeyen davalara da uygulanacağı hükmünün yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle kararın kanuni olduğu açıktır (Mürsel Malkoç, § 33).

64. Kanun koyucu; süregelen mülkiyet ihlallerini gidermek, idarenin bireylerin taşınmazlarına haksız el koymasından doğan uyuşmazlıkları tasfiye etmek, uyuşmazlıkların

çözülmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesiyle çeşitli mekanizmalar öngörmüştür. Bu kuralla, kanun koyucunun takdir yetkisiniidarelerin vekâlet ücreti yükünü hafifletmek yönünde kullanmasında kamu yararı ve hukuk devleti ilkesine aykırılık görülmemektedir (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014). Ayrıca bahsedilen değişiklikle kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davalarında davayı kazanan tarafın vekâlet ücreti maktuya dönüştürülürken davacılardan tahsil edilen harçlar da bedel tespiti davalarında olduğu gibi nispiden maktuya çevrilerek davacı üzerinde olan dava yükünü hafifletecek şekilde düzenleme yapılmıştır (Mürsel Malkoç, § 45).

65. Ayrıca, alınacak hukuki yardımın niteliği ve maliyetinin vekil ile müvekkil arasındaki vekâlet sözleşmesine bağlı bir ilişki olduğu ve alınan hukuki yardımın maliyetinin buna göre ciddi miktarda farklılıklar göstereceği açıktır. Kanun koyucunun vekâlet ücretini karşı tarafa yüklemesindeki amaç, haksız yere dava açılmasına neden olanlara yargılama giderlerinin yükletilmesi olup davanın niteliğine göre makul ve kabul edilebilir bir ücretin belirlenmesi hakkaniyete uygun bir yargılama ve mahkemeye erişim sağlamak için yeterli kabul edilmelidir. Mahkemelerce hüküm verilenden daha yüksek ücret öngören vekâlet sözleşmeleri vekil ile müvekkili bağlayacağından -hükmedilen ücret bireylerin mahkemeye erişim haklarını engellemedikçe- Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz (Mürsel Malkoç, § 47).

66. Sonuç olarak başvuruculaın lehine hükmedilen tazminat miktarı ve lehe hükmedilen yargılama giderleri gözönünde bulundurulduğunda maktu vekâlet ücretinin başvuruculaın vekille dava açmalarını imkânsız hâle getirmediği ya da aşırı derecede zorlaştırmadığı, başvurucular üzerinde ağır bir yüke sebep olmadığı ve başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik orantısız bir müdahale oluşturmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Mürsel Malkoç, § 48).

67. Buna göre 2942 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik uyarınca kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının, vekâlet ücreti yönünden maktu vekâlet ücretine hükmedilmesi ile sonuçlanmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlal bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

69. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

70. Somut olayda adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

71. Başvurucular Ayla Aydinç, Aydoğan Aykutlu, Azime Ayperi Leflef, Hasan Necdet Tok, Hasan Tuncay Önal, Hikmet Lale Sümengen, Hüseyin Hakan Tüzomay, Levent Çatır, Neşe Çavdaroğlu, Rahile Tok, Sabri Çatır, Sümeyra Aydoğan, Şenol Mercan ve Timuçin Tulgar'a kamu kurum ve kuruluşları aleyhine verilmiş, ekonomik değere ilişkin ve icra edilebilir bir

yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculaların her birine 7.200 TL; taşınmazlarına kamulaştırmasız olarak el atılması nedeniyle her birine 5.000 TL olmak üzere toplam 12.200 TL manevi tazminatın başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

72. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaın uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaın bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

73. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucular Ayla Aydinç, Aydoğan Aykutlu, Azime Ayperi Leflef, Hasan Necdet Tok, Hasan Tuncay Önal, Hikmet Lale Sümengen, Hüseyin Hakan Tüzomay, Levent Çatır, Neşe Çavdaroğlu, Rahile Tok, Sabri Çatır, Sümeyra Aydoğan, Şenol Mercan ve Timuçin Tulgar'a müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

74. Ayrıca yargı kararının mümkün olan en kısa sürede icra edilmesi ve böylece hukuk devleti ilkesi ile adalete olan güvenin gördüğü zararın devam etmesinin önlenmesi için ihlal kararının bir örneğinin ilgili idareye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ercan Mercan ve Bekir Çimen'e vekâleten Av. Zeynep Doğan Ararken ve Av. Hakan Ararken tarafından yapılan başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

2. Muharrem Nezihi Tok yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

B. 1. Diğer başvurucular yönünden ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer başvurucular yönünden Mahkemece belirlenen taşınmaz bedelinin düşüklüğü nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer başvurucular yönünden Mahkemece belirlenen taşınmaz bedeline uygulanan faiz oranı ile faiz hesaplamaları nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Diğer başvurucular yönünden Mahkemece hükmedilen tazminata kesinleşme tarihinden itibaren kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Diğer başvurucular yönünden lehe hükmedilen maktu vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Diğer başvurucular yönünden ekonomik değere ilişkin icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi ile yargılamanın makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Diğer başvurucular yönünden kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Yargı kararının en kısa sürede icra edilmesi için kararın bir örneğinin Karayolları Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucular Ayla Aydinç, Aydoğan Aykutlu, Azime Ayperi Leflef, Hasan Necdet Tok, Hasan Tuncay Önal, Hikmet Lale Sümengen, Hüseyin Hakan Tüzomay, Levent Çatır, Neşe Çavdaroğlu, Rahile Tok, Sabri Çatır, Sümeyra Aydoğan, Şenol Mercan ve Timuçin Tulgar'ın her birine 12.200 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucular Ayla Aydinç, Aydoğan Aykutlu, Azime Ayperi Leflef, Hasan Necdet Tok, Hasan Tuncay Önal, Hikmet Lale Sümengen, Hüseyin Hakan Tüzomay, Levent Çatır, Neşe Çavdaroğlu, Rahile Tok, Sabri Çatır, Sümeyra Aydoğan, Şenol Mercan ve Timuçin Tulgar'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Zeynep Doğan Ararken ve Avukat Hakan Ararken'in 2.000'er TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMALARINA,

İ. Kararın bir örneğinin Ankara Barosu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DALBAY TAŞ İMALAT SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ. (2)

B. No: 2014/10518 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10518

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DALBAY TAŞ İMALAT SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/10518)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucu : Dalbay Taş İmalat San.ve Tic.Ltd. Şti.

Vekili : Av. Kemal ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mutlak koruma alanında kaldığı gerekçesiyle iptal edilen ruhsata konu işletme alanının daha sonra mutlak koruma alanından çıkarılarak ihale edilmesi üzerine ihalenin iptali istemiyle açılan davada esasa etkili iddialar karşılanmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi Cebeci köyü civarında başvurucu Şirkete ait İR:2443 ve İR:1206 sayılı maden işletme ruhsatları başvurucunun 26/9/1988 tarihli talebi üzerine birleştirilerek başvurucuya TR:2692 sayılı yeni bir ruhsat verilmiştir.

9. İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğünce (İSKİ) bu ruhsatlardan İR:1206 sayılı işletme ruhsatı sahasındaki faaliyetler nedeniyle oluşan atık maddelerin Alibeyköy Barajı'nı alüvyon ile doldurduğunun tespit edildiği, bu nedenle ruhsatın iptal edilmesi 1/10/1990 tarihli yazıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığından istenilmiştir. Bakanlığın cevap vermemesi üzerine İSKİ Genel Müdürlüğünce Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı aleyhine İstanbul 1. İdare Mahkemesinde dava açılmış, anılan Mahkemenin 21/1/1993 tarihli ve E.1992/791, K.1993/59 sayılı kararıyla dava konusu taş ocağının Alibeyköy Barajı'nın su toplama havzasında mevcut derelerin mutlak koruma alanı içinde kalmasından dolayı muhafazasının mümkün olmadığı gerekçesiyle iptal kararı verilmiş; bu karar Danıştay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Bunun üzerine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından daha önce birleştirilmiş ruhsat alanından İR:1206 sayılı ruhsat alanı çıkarılmak suretiyle başvurucuya yeni bir ruhsat verilmiştir.

10. Başvurucu Şirket, yargı kararıyla iptal edilen İR:1206 sayılı ruhsat alanının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından mermer işletilmek üzere İnternet üzerinden ihaleye çıkarıldığını öğrendiğini belirterek 19/7/2005 tarihli dilekçeyle ihaleye çıkarılan maden alanının kendi ruhsat alanı olduğunu, bu yüzden ihalenin iptal edilerek ihale konusu alanın kendi ruhsatına ilave edilmesini talep etmiştir.

11. Başvurucunun bu talebine"İSKİ Genel Müdürlüğü'ne içme ve kullanma suyu temin edilen mutlak koruma alan sınırları ve İSKİ Baraj Koruma alan sınırları sorulmuş olup gelecek cevaba göre işlem tesis edilecektir." şeklinde cevap verilmiştir. Başvurucu bunun üzerine dava açmıştır.

12. İstanbul 6. İdare Mahkemesi 30/4/2007 tarihli ve E.2005/2912, K.2007/1119 sayılı kararıyla Alibeyköy Barajı su toplama havzası içinde ve koruma havzasında mevcut derelerin mutlak koruma alanında kaldığı Mahkeme kararıyla sabit olan taşınmaz için davalı idarece tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bu kararın temyizi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi 30/4/2007 tarihli ve E.2005/2912, K.2007/1119 sayılı kararıyla6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. maddesi hükmüne uygun bulunmayan dava dilekçesinin reddedilmesi gerekirken işin esasına girilerek davanın reddi yönünde verilen mahkeme kararında yasal isabet bulunmadığı gerekçesiyle Mahkeme kararını bozmuştur.

13. İdare Mahkemesi bozmaya uymuş ve verilen dilekçe ret kararı üzerine anılan alanın ihaleye çıkartılmasına ilişkin işlemin iptali istemi ayrı, söz konusu alanın başvurucunun kendi ruhsatına ilave edilmesi yönündeki istemi ayrı birer dava olarak görülmeye başlanmıştır.

14. İhaleye çıkılmasına ilişkin işlemin iptali isteminin görüldüğü başvuruya konu davada Mahkeme 30/6/2010 tarihli ve E.2009/640, K.2010/1209 sayılı kararıyla, İstanbul 1. İdare

Mahkemesinin 21/1/1993 tarihli kararına atıfla uyuşmazlık konusu alanın, Alibeyköy Barajı'nın su toplama havzasında, mevcut derelerin mutlak koruma alanı içinde kaldığı, bu alanın ihale yoluyla yeniden aramaya açılacak alan olarak belirlenmesinin mümkün bulunmadığı gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Bu kararın temyizi üzerine Danıştay Sekizinci Dairesi 27/3/2013 tarihli ve E.2010/9638, K.2013/2357 sayılı kararıyla, uyuşmazlık konusu alanın İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 21/1/1993 tarihli kararının verildiği tarihte mutlak koruma alanı içinde kalmasına rağmen daha sonra kısa mesafeli koruma alanı içine alındığını; bu durumda İstanbul 6. İdare Mahkemesince bu alanın mutlak koruma alanı içinde kaldığını tespit eden mahkeme kararı gerekçe gösterilerek davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmediğini ancak ilgili mevzuatta, kısa mesafeli koruma alanında madencilik faaliyetinde bulunulmasının son derece sıkı şartlara bağlanması ve dava konusu alanın bu istisnai şartlardan hiçbirini taşımaması karşısında İdare Mahkemesince verilen kararın sonucu itibarıyla yerinde bulunduğunu belirterek onamıştır.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 5/3/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Anılan karar 11/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucu 30/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Diğer taraftan başvurucunun söz konusu alanın ruhsatına ilave edilmesi yönündeki talebi hakkında görülen davada ise Mahkeme 30/6/2010 tarihli ve E.2009/451, K.2010/1208 sayılı kararıyla, "olayda, davacı şirket uhdesinde bulunan İR:2692 sayılı ruhsattan bölünen alanın, Alibeyköy Barajının su toplama havzasında, mevcut derelerin mutlak koruma alanı içinde kaldığı, bu nedenle de Yüzeysel Su Kaynaklarının Kirlenmeye Karşı Korunması Hakkında Yönetmeliğin 4/A maddesinin 5. bendi gereğince taş, kum, kil ve maden ocağı açılmasına izin verilmeyecek yerlerden olduğunun İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 21/1/1993 tarih ve E.1992/791, K.1993/59 sayılı kararıyla açıkça belirlenmesi karşısında, söz konusu alan 3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca madencilik faaliyeti yapılacak alanlardan olamayacağından, bu alanın davacı şirketin halen mevcut ruhsatına ilave edilmesi mümkün bulunmamaktadır." gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

18. Anılan karar, Danıştay Sekizinci Dairesinin 27/3/2013 tarihli ve E.2010/8516, K.2013/2355 sayılı kararıyla; uyuşmazlık konusu alanın İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 21/1/1993 tarihli kararının verildiği tarihte mutlak koruma alanı içinde kalmasına rağmen daha sonra kısa mesafeli koruma alanı içine alındığı, bu durumda bu alanın mutlak koruma alanı içinde kaldığını tespit eden mahkeme kararı gerekçe gösterilerek davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmediği ancak kısa mesafeli koruma alanında madencilik faaliyetinde bulunulmasının ilgili mevzuatta son derece sıkı şartlara bağlanması ve dava konusu alanın bu istisnai şartlardan hiçbirini taşımaması karşısında İdare Mahkemesince verilen kararın sonucu itibarıyla yerinde bulunduğu belirtilerek onanmıştır.

19. Başvurucunun karar düzeltme isteminin reddedilmesi üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesine 11/3/2014 bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Dalbay Taş İmalatı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (B. No: 2014/3210, 16/6/2016) başvurusunda öncelikle, başvurucunun başvuruya konu ettiği davanın mutlak koruma alanından çıkarılan maden sahasının tekrar ruhsatına ilavesi talebiyle açıldığı ve uyuşmazlığın esasını, daha önce başvurucuya ait birleştirilmiş ruhsat alanının bir kısmının mutlak koruma alanında olduğu gerekçesiyle ruhsat kapsamından çıkarıldıktan sonra mutlak koruma alanı sınırlarının değiştirilmesi ve söz konusu alanın yeniden madencilik faaliyetine açılması üzerine oluşan yeni hukuki durumda başvurucunun korunması gerekli bir hakkının olup olmadığı

hususunun oluşturduğunu belirlemiştir.

20. Anayasa Mahkemesi kararında, İstanbul 6. İdare Mahkemesince 30/6/2010 tarihinde verilen kararda söz konusu işletme alanının mutlak koruma alanından çıkarıldığı hususu ile başvurucunun iddiaları dikkate alınmaksızın ve bu konuda bir gerekçeye dayanılmaksızın söz konusu alanın 21/1/1993 tarihindeki eski statüsü gerekçe gösterilerek davanın reddedildiğini, kararda başvurucunun esasa etkili iddialarının değerlendirilerek yanıt verildiğinden ve/veya başvurucunun temel şikâyetinin incelendiğinden söz edilemeyeceğini temyiz incelemesinde ise Danıştay tarafından İdare Mahkemesinin kararında davanın reddedilmesinde hukuki isabet görülmediği belirtilmesine rağmen kararın bozulması yoluna gidilmediğini, somut olay ve iddialar değerlendirilmeden sadece kısa mesafeli koruma alanında madencilik faaliyetinde bulunulmasının son derece sıkı şartlara bağlanması ve dava konusu alanın bu istisnai şartlardan hiçbirini taşımaması gerekçeleriyle kararın onandığı ayrıca kararda kısa mesafeli koruma alanıyla ilgili hangi şartların taşınmadığının da izahı yapılmadığı hususlarına dikkat çekilmiştir.

21. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, başvurucunun mutlak koruma alanından çıkarılan alanın ruhsatına ilave edilmesi talebini dayandırdığı temel iddiasının incelenmediğini; İlk Derece Mahkemesinin, kararın gerekçesini somut gerçekliği değişmiş bir hukuki durum üzerine bina ettiği, temyiz incelemesinde ise bu durum fark edildiği hâlde gerekçe kısmen değiştirilerek ancak somut davanın koşulları yeterince gerekçelendirilmeden onandığını tüm bu nedenlerle başvurucunun esasa etkili olduğu açık olan iddiası karşılanmaksızın ve somut gerçekliğe uygun olmayan hukuki duruma dayanılarak hüküm kurulmasıyla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Dalbay Taş İmalatı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., §§ 38-41).

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 2577 sayılı Kanun' un 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez."

23. Diğer ilgili hukuk için bkz. Dalbay Taş İmalatı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., §§ 19-21.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; mutlak koruma alanı sınırlarının değişmesiyle ruhsatın iptal nedeni de ortadan kalktığına göre bu ruhsatın ihaleye çıkartılmadan kendisine verilmesi gerektiğini, ihalenin iptal edilmesi istemiyle açılan davada İR:1206 sayılı ruhsat alanının ihaleye çıkartılmasına ilişkin işlem iptal edilmekle birlikte Derece Mahkemesinin bu alanın daha sonra kısa mesafeli koruma alanı içine alındığı ve ilgili mevzuatta kısa mesafeli koruma alanında madencilik faaliyetinde bulunulmasının son derece sıkı şartlara bağlanığı ve dava konusu alanın bu istisnai şartlardan hiçbirini taşımadığı yönündeki gerekçesi nedeniyle söz konusu alanda maden ocağı işletilmesinin kendisi için de imkânsız hâle geldiğini oysa söz konusu alanın kısa mesafeli koruma alanı içinde kalmakla birlikte havza dışında olduğunu

kaldı ki bu konuda henüz bir uyuşmazlık bulunmadığını, Derece Mahkemesi tarafından henüz hakkında uyuşmazlık bulunmayan bir konuda idarenin yerine geçilerek karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkına ilişkindir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

29. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76)

30. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

31. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da basit bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucuya ait İR:1206 sayılı işletme ruhsatının, su toplama havzasının mutlak koruma alanı içinde kaldığı gerekçesiyle İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 21/1/1993 tarihli kararıyla

iptal edilmesinden bir süre sonra başvurucu, mutlak koruma alanı sınırlarının değiştirildiği ve bunun sonunucunda iptal edilen ruhsat alanının Bakanlık tarafından mermer işletilmek üzere ihaleye çıkarıldığını öğrendiğini belirterek 19/7/2005 tarihli dilekçeyle ihalenin iptal edilmesini ve ihale konusu alanın kendi ruhsatına ilave edilmesini talep ederek idari başvuru yapmış ardından dava açmıştır. Başvurucunun söz konusu alanın kendi ruhsatına ilave edilmesi talebinin incelendiği davaya ilişkin olarak yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi uyuşmazlığın esasını, başvurucuya ait birleştirilmiş ruhsat alanının bir kısmının mutlak koruma alanında olduğu gerekçesiyle ruhsat kapsamından çıkarıldıktan sonra mutlak koruma alanı sınırlarının değişmesi ve söz konusu alanın yeniden madencilik faaliyetine açılması üzerine oluşan yeni hukuki durumda başvurucunun korunması gerekli bir hakkının bulunup bulunmadığı hususunun oluşturduğunu ancak Derece Mahkemesi kararlarında başvurucunun mutlak koruma alanından çıkarılan alanın ruhsatına ilavesi talebini dayandırdığı temel iddiasının tartışılmadığı gibi kısa mesafeli koruma alanıyla ilgili hangi şartların bulunmadığının da izah edilmediği gerekçesiyle başvurucu Şirketin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (bkz.§§ 17-21).

33. Söz konusu alanın ihaleye çıkarılmasına ilişkin açılan ve bakılmakta olan başvuruya konu davada ise söz konusu alanın ihaleye çakarılmasına ilişkin işlem, başvurucununu talebi doğrultusunda iptal edilmekle birlikte karar gerekçesinde söz konusu alanda madencilik yapılamayacağı vurgulanmış ve başvurucu bu gerekçe nedeniyle kendi hakkının zayi olduğunu ileri sürmüşür. Gerçekten de gerekçede mutlak koruma alanı sınırlarının değişmesi ve söz konusu alanın yeniden madencilik faaliyetine açılması üzerine oluşan yeni hukuki durumda başvurucunun korunması gerekli bir hakkının bulunup bulunmadığı hususu incelenmediği gibi özellikle Danıştay Dairesi, İlk Derece Mahkemesinin gerekçesinde hukuki isabet görmediğini belirtmekle birlikte kararı bozmamış ve kısa mesafeli koruma alanıyla ilgili hangi şartların taşınmadığına da gerekçede yer vermemişir.

34. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Dalbay Taş İmalatı Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., başvurusunda, söz konusu alanın başvurucunun ruhsatına ilave edilmesine ilişkin olan yargılamanın yenilenmesine karar vermiş olup yargılamanın yenilenmesi üzerine verilecek kararın bakılmakta olan bahsi geçen alanın ihaleye çakarılmasına ilişkin işlemin iptaline dair olan başvuruya konu davadaki hususları etkileyecek nitelikte olduğu da gözetildiğinde anılan başvuruda ortaya konulan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığını değerlendirmiştir.

35. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 36 maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

37. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

38. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. Gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

40. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 6. İdare Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Sekizinci Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KAYA

B. No: 2014/10939 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10939

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10939)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Mustafa KAYA

Vekili : Av. Arzu DEMİRCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; özlük haklarının tazmini istemiyle açılan davada yargılamanın makul sürede tamamlanmaması ve dava nihai olarak lehe sonuçlandığı hâlde yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde kalması nedenleriyle adil yargılanma hakkının, maaş üzerinden haksız kesinti yapılması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık tarafından görüş sunulmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Urla Belediyesi bünyesinde işçi olarak çalıştığı dönemde başvurucunun maaşından zorunlu tasarrufu teşvik kesintileri yapılmıştır. Başvurucu, 9/3/1988 tarihli 3417 sayılı Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanun'dazorunlu tasarrufu teşvik kesintisi ile işveren katkılarının işveren tarafından çalışana ödenmesinin öngörüldüğünü ancak Urla Belediyesi tarafından lehine böyle bir ödemenin yapılmadığını belirterek anılan ücretlerin tazmini istemiyle 3/8/2006 tarihinde dava açmıştır.

9. İzmir 4. İş Mahkemesi 26/3/2008 tarihli kararıyla, Urla Belediyesine karşı açılan davanın kabulüne karar vererek dava konusu özlük haklarının başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 18/3/2010 tarihli kararıyla "Hazine Müsteşarlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK)sorumluluğunun araştırılması gerektiği" gerekçesiyle söz konusu kararı bozmuştur.

10. Bozma kararına uyan İzmir 4. İş Mahkemesi 27/4/2011 tarihli kararıyla Hazine Müsteşarlığı ve SGK'yı hasım konumuna alarak dava konusu özlük haklarının başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Söz konusu karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 19/9/2011 tarihli kararıyla eksik inceleme ile hüküm kurulduğu gerekçesine yer verilerek bozulmuştur.

11. Bozma kararı üzerine İzmir 4. İş Mahkemesi 18/4/2012 tarihli kararıyla, zorunlu tasarrufu teşvik kesintilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların idari yargı kolunda görülmesi gerektiği yönündeki 20/12/2010 tarihli Uyuşmazlık Mahkemesi kararı ve Yargıtayın bu yöndeki kabulü uyarınca görevsizlik kararı vermiş ancak bu kararında yargılama giderleri yönünden bir hüküm kurmamıştır.

12. Başvurucu, görevsizlik kararını temyiz etmeden 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu hükümleri uyarınca süresi içinde İzmir 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdindezorunlu tasarrufu teşvik kesintisi ile işveren katkılarının tazmini istemiyle dava açmıştır.

13. Mahkeme 17/4/2013 tarihli kararıyla, İzmir 4. İş Mahkemesi tarafından yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu ulaşılan raporu esas alarak yeniden değerleme ile saptanan miktara faiz işletilmesi suretiyle dava konusu ücretlerin başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

14. Davanın kabulüne dair bu karara karşı Hazine Müsteşarlığı tarafından itiraz edilmiş, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 28/1/2014 tarihli kararıyla itirazın reddine hükmetmiştir. Karar düzeltme istemi de aynı Mahkemenin 7/5/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

15. Karar düzeltme isteminin reddine dair ilamın 2/6/2014 tarihinde tebellüğ edilmesi üzerine 30/6/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

20. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

21. Bireysel başvuruya temel olan esasa dair hüküm, İzmir 2. İdare Mahkemesinde açılan dava sonucu verilen karar ve bu kararı kesinleştiren kanun yolu ilamları ise de başvurucunun özlük haklarına ulaşmak için yürüttüğü yargısal süreç İzmir 4. İş Mahkemesinde açtığı dava ile başlamaktadır. İzmir 4. İş Mahkemesinin verdiği ve uyuşmazlığı idari yargı alanına taşıyan görevsizlik kararı ise başvurucunun ilk dava açtığı sırada yaptığı hatalı tercihten değil Uyuşmazlık Mahkemesinin 2010 yılında verdiği somut olaya dair yargı yolunu belirleyen karardan ve Yargıtayın bu karar doğrultusunda yaptığı içtihat değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu hâle göre makul sürede yargılamanın tamamlanmadığı yönündeki iddianın; yargılama sürecinin adli yargı yerinde açılan davayı da kapsayacak şekilde bir bütün olarak ele alınması suretiyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira başvurucunun özlük haklarına ulaşmak için başlattığı yargısal süreçte, nihai kararı elde etmek amacıyla davasını farklı bir yargı kolunda yinelemesinde kendisine atfedilecek bir kusur bulunmamaktadır.

22. Anılan ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama süreci dikkate alındığında 7 yıl 9 aylıkyargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yargılama Giderlerine İlişkin İhlal İddiası

24. Başvurucu, İzmir 4. İş Mahkemesinde açmış olduğu davada verilen görevsizlik kararının ardından yargılama giderlerinin üzerinde kaldığını ve nihai olarak haklı çıkmasına karşın yargılama giderlerini üstlenmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna

başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

26. Somut olayda başvurucu; İzmir 4. İş Mahkemesinin 18/4/2012 tarihli görevsizlik kararına karşı,yargılama giderlerine ilişkin kısım yönünden Yargıtay nezdinde temyiz isteminde bulunma imkânına sahip olduğu hâlde bu yola başvurmamıştır. Dolayısıyla başvurucu, yargılama giderlerine ilişkin iddialarını ileri sürebileceği olağan kanun yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunmuştur.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, zorunlu tasarrufu teşvik kesintisi ile işveren katkılarının kendisine ödenmemiş olmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

29. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar; kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun "güncel bir hakkının ihlal edildiği" iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin "kişisel olarak ve doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun "mağdur" olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

30. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

31. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkı ihlali iddiasına konu ettiği özlük hakları, İzmir 2. İdare Mahkemesinin 17/4/2013 tarihli kararı uyarınca yeniden değerleme sonucu ulaşılan miktar üzerinden faiz işletilmek suretiyle ödenmiştir. Başvurucu da yargı kararı sonrası ödemenin yapıldığını başvuru formunda açıkça belirtmiştir.

32. Bu hâle göre özlük haklarına dair açılan davanın başvurucu lehine sonuçlanıp yargı kararı uyarınca ödeme yapıldığı anlaşıldığından mülkiyet hakkı ihlali iddiası yönünden başvurucunun mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

34. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

35. Başvurucu, 7.250 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya -istemine bağlı kalınarak- net 7.250 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

38. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yargılama giderlerine ilişkin ihlal iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizliknedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.250 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2012/1027, K.2013/707) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET BOZ

B. No: 2014/11124 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11124

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BOZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11124)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Mehmet BOZ

Vekili : Av. Mustafa KILIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade davasında kanun, usul ve yerleşik içtihatlara aykırı karar verilmesi; bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu E. Plastik Ambalaj San. ve Tic. A.Ş. isimli işyerinde (İşveren) 1/10/2004 tarihinden itibaren işçi olarak çalışmakta iken iş akdi 5/9/2008 tarihinde İşveren tarafından feshedilmiştir.

9. Başvurucu, iş sözleşmesinin sendikal nedenlerle haksız olarak feshedildiğini iddia ederek 21/10/2008 tarihinde İzmir 9. İş Mahkemesinde işe iade davası açmıştır.

10. Mahkeme, 22/11/2013 tarihli celsede dosyanın bilirkişiye tevdi ile rapor aldırılmasına, rapor geldiğinde taraflara tebliğine karar vermiş, başvurucunun katılmadığı ve mazeret bildirdiği 19/2/2014 tarihli duruşmada bilirkişi raporu okunmuş, mahkemece başvurucunun mazeret talebi kabul edilmeyerek davanın reddine karar verilmiştir.

11. Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun bir çok kez işbaşında sigara içtiğini, iş güvenliğini tehlikeye düşürmekte ısrar ettiğini, bu durumun kamera ile tespit edildiğini, ayrıca başvurucunun da sigara içtiğini kabul ettiğini, iş akdinin sendikal nedenlerle feshedildiğinin ispatlanamadığını, başvurucuya işbaşında sigara içmemesi gerektiği yönünde yazılı bildirim yapıldığı ve bu konuda uyarıldığı hâlde aksi davranışta bulunduğunun sabit olduğunu, bu durumun iş akdinin feshi için işin yürütülmesini sürekli bir biçimde etkileyen ve makul ölçüler içinde İşverenden katlanmasının beklenemeyeceği ve iş ilişkisinin devamına imkân vermeyecek ağırlıkta bir sebep ve gerekçenin bulunması gerektiği yönündeki içtihatlara da uygun olduğunu, bu nedenle sigara içilmesinin işyerinde vahim sonuçlar meydana getirip getirmeyeceği hususunda ayrıca araştırma yapılmasına gerek olmadığını, feshin geçerli bir nedene dayandığını ve davanın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

12. Temyiz üzerine karar Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 28/4/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

13. Onama kararı, 29/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 27/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu,bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, bu nedenle rapora karşı itirazlarını dile getiremediğini, Mahkemenin bu raporu esas alarak hüküm tesis ettiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında adil yargılanma hakkının unsurlarından birisinin silahların eşitliği ilkesi olduğu, silahların eşitliği ilkesinin, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına geldiğini (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32), silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli

yargılanma hakkının ise kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı verdiğinibelirtmiştir (Ömer Topuz, B. No: 2013/6833, 3/4/2014, § 57).

17. Yine Anayasa Mahkemesi, yargılamanın hakkaniyetine ilişkin herhangi bir eksiklikliğin belli koşullar altında ister aynı seviyede istersedaha üst bir mahkeme tarafındandaha sonraki bir aşamada telafi edilebildiği durumlarda hak ihlalinin söz konusu olmayacağınıbelirtmiştir (Hamiyet Köseoğlu, B. No: 2013/1341, 21/5/2015, § 30).

18. Somut olayda Mahkemenin 22/11/2013 tarihli celsede dosyanın bilirkişiye gönderilmesine rapor geldiğinde taraflara tebliğine karar verdiği, başvurucunun katılmadığı ve mazeret bildirdiği 19/2/2014 tarihli duruşmada bilirkişi raporunun dosya kapsamına alınarak okunduğu, davalı tarafın rapora karşı beyanını açıkladığı, mahkemece başvurucunun mazeret talebi kabul edilmeyerek davanın reddine karar verildiği anlaşılmıştır.

19. İlk Derece Mahkemesi 19/2/2014 tarihli gerekçeli kararında başvurucunun çay molalarında gösterilen yerler haricinde mesai saati içinde sigara içilmeyeceğine ilişkin imzalamış olduğu talimata aykırı olarak sigara içtiğinin, tanık anlatımları, savunmaya ekli fotoğraflardan ve bizzat başvurucunun kabul beyanından sabit olduğu ve bu hususunpetrol türevi ürünlerden plastik malzemeler üretilen işyerinde iş güvenliğini tehdit eder nitelikte olduğu değerlendirmesiyle davanın reddine karar vermiş, salt bilirkişi tarafından düzenlenen bilirkişi raporunu esas almamıştır. Öte yandan mahkemece bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle başvurucuya rapora karşı itirazlarını sunma fırsatı tanınmamış ise de başvurucunun gerekçeli kararla birlikte raporun içeriğini öğrendiği ve kanun yolunda rapora karşı görüş ve itirazlarını ileri sürebilme imkânını bulduğu, hal böyle iken 26/2/2014 tarihli temyiz dilekçesinde bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini belirtmekle birlikte raporun içeriğini kabul etmeme dışında başka bir neden ileri sürmediği saptanmış, dolayısıyla eksikliğin sonraki aşamada telafi edildiği anlaşılmıştır. Başvurucu duruşma sırasında bilirkişi raporuna karşı yargılamanın sonucunu etkileyecek ölçüde farklı ne şekilde beyanda bulunacağı hususunda da somut bir açıklamada bulunmamıştır. Bu açıdan yargılamanın bütününe göre başvurucu açısından herhangi bir hak kaybının söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu, davalı İşverenin sendikal nedenlerle iş sözleşmesini sona erdirdiğini, bu iddiayı Mahkemenin gözönüne almadığını, kararın Yargıtay tarafından önceki içtihatlarına aykırı olarak onandığını belirterek Anayasa'nın 36. ve 51. maddelerinde güvence altına alınan hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendikal haklarının ihlal edildiği iddiasını temellendirmeden soyut olarak dile getirdiği anlaşılmış, bu nedenle iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

24. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun iddialarını incelemiş, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle iş akdinin geçerli bir nedene dayalı olarak feshedildiğini, bu nedenle işe iade şartlarının oluşmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

25. Başvurucunun, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararının aynı konuda verdiğiönceki kararıyla çeliştiği, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının da esas itibariyle derece mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması, somut olaya uygulanması ve delillerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin olduğu, nitekim dosya kapsamında, belirtilen ilkeler çerçevesinde başvuru konusu olaya özgü değerlendirme yapılarak yeterli gerekçe ile sonuca ulaşıldığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak, yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

30. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı

değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

31. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda İzmir 9. İş Mahkemesinde 21/10/2008 tarihinde açılan işe iade davasında, Mahkemenin 19/2/2014 tarihinde davanın reddine karar verdiği, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 28/4/2014 tarihli onama kararıyla hükmün kesinleştiği anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada 5 yıl 6 ay 7 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

34. Başvurucu 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

37. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İzmir 9. İş Mahkemesine (E.2008/438, K.2014/79) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET YILMAZ

B. No: 2014/11229 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11229

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11229)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Nimet YILMAZ

Vekili : Av. Tülin ALBAYRAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hizmet tespiti davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi Halk Eğitim Merkezinde usta öğretici sıfatıyla 15/10/1992 tarihinde sigortalı olarak işe başlamış, anılan yerde 1994 yılına kadar çalışmış, 2001-2008 yılları arasında da Bakırköy İlçe Halk Eğitim Merkezinde aynı hizmeti ifa etmiştir.

8. Başvurucu, Bakırköy 9. İş Mahkemesine 26/3/2010 tarihinde açtığı davada, Halk Eğitim Merkezinde görev yaptığı sürelerdeki çalışmalarının Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK, Kurum) eksik ve kesintili olarak bildirildiğini, ayda 30 gün çalışması olduğu hâlde bu sürelerin 10-15 arasında gösterildiğini, 2008 yılının 10. ayından itibaren aynı şekilde çalışmasına rağmen sürelerin eksiksiz 30 gün olarak SGK'ya bildirildiğini belirterek anılan dönemlerdeki eksik çalışmaların tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

9. Mahkeme 25/10/2013 tarihinde, başvurucunun çalışma ilişkisinde tam süreli iş sözleşmesi olarak nitelemeye imkân verecek bir bağımlılık ilişkisinin bulunmadığını, usta öğreticilerin öngörülen ve önceden belirlenen süre dâhilinde bir çalışma yükümlülüğünü kabullendiklerini ve ders saati karşılığında ücrete hak kazandıklarını, buna göre başvurucunun tespiti istenilen dönemde usta öğretici bordrolarına göre ders ücreti karşılığı günlük çalışma saatine göre aylık çalışma günü hesaplanmak suretiyle sigortalı hizmetinin Kuruma bildirildiğini, davacının 1993/2 ve 1994/1 dönemlerine ait çalışmalarının Kuruma bildirildiği ancak kayıtların başvurucunun sigorta dosyasına işlenmediğini, başvurucunun resmî belge niteliği taşıyan iş yeri kayıtları gözönünde bulundurulduğunda dinlenen tanıkların başvurucunun iş yerinde kadrolu öğretmenlerle aynı koşullarda çalıştığı yönündeki beyanlarına itibar edilmediğini, başvurucunun anılan iş yerlerinde yarı zamanlı (part time) çalıştığının anlaşıldığını belirterek sigorta dosyasına sehven işlenilmediği ancak yanlışlığın düzeltildiği anlaşılan 1993/2 ve 1994/1 dönemlerine ait çalışmalarla ilgili talebin konusuz kalması nedeniyle esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına, diğer taleplerin reddine karar vermiştir.

10. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 17/4/2014 tarihli kararıyla onamıştır.

11. Onama kararı 3/6/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş 3/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucu, iş yerlerinde kaydı tutulan saatlerin üzerinde çalıştığını ve kadrolu çalışanlar gibi halk eğitim merkezinde sürekli hazır bulunduğunu, kadrolu çalışanlarla aynı koşullarda -zaman zaman daha fazla derse girdiğini- çalıştığını, sürekli çalışma ilişkisi içerisinde görevini ifa ettiğini, Mahkemece lehe olan tanık beyanlarına dikkate almadan davalı tarafın yazılı belgelerine değer vererek işverenle arasında bağımlı iş ilişkisi olmadığı yönünde yanlış bir değerlendirmede bulunduğunu, aynı koşullarda çalışan iki kişinin salt kadrolu-kardosuz ayrımına tabi tutularak sosyal güvenlik haklarında farklılık ve kısıtlama meydana getirilmesinin eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı gibi kadrosuz çalışanların sosyal güvenlik haklarını zedeleyeceğini belirterek Anayasa'nın 10., 36. ve 60. maddelerinde

güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 10. ve 60. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiği iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir..

15. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

16. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

17. Öte yandan Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

18. Somut olayda, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de söz konusu ihlal iddiasının hangi temel hak ve özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştiği belirtilmemiştir. Başvuru konusu iddiaların Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden biri ile bağlantısı da bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak, yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin

şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

22. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

23. Somut olayda Bakırköy 9. İş Mahkemesinde 26/3/2010 tarihinde açılan hizmet tespiti davasında, Mahkemenin taraflarca sunulan delilleri dosyaya celp ettiği, tanıkları dinlediği, bilirkişi raporuna göre başvurucunun sigorta sicil kaydına işlenmemiş çalışmaların tespit edilmesi nedeniyle bu durumun aydınlatılması için SGK'nın farklı şubelerine yazılar yazıldığı, yazışmaların ardında 25/10/2013 tarihinde başvurucunun sigorta dosyasına sehven işlenilmediği ancak yanlışlığın düzeltildiği anlaşılan 1993/2 ve 1994/1 dönemlere ait çalışmalarla ilgili talebin konusuz kalması nedeniyle esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve diğer taleplerin reddine karar verdiği, temyiz üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 17/4/2014 tarihli kararıyla hükmün onandığı anlaşılmıştır. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 4 yıl 21 günlük yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

24. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları açısından incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A TEKNİK YAPI TEKNOLOJİLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/12603 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12603

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A TEKNİK YAPI TEKNOLOJİLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12603)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : A Teknik Yapı Teknolojileri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mehmet Kadir FİLİZER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; karara karşı temyiz yolunun kapalı olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6.Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Şirket, Düzce ili Beyköy Belediyesi ile imzaladığı 8/8/2006 tarihli sözleşme ile beldenin kanalizasyon inşaatı işini üstlenmiş; kazı çalışmaları sırasında Türk Telekom A.Ş.ye ait kablolara zarar verildiği iddia edilerek Beyköy Belediyesi ile başvurucu Şirket hakkında 29/1/2007 tarihinde haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası açılmıştır.

9.Düzce 1. Sulh Hukuk Mahkemesi 31/3/2011 tarihli kararı ile davayı Beyköy Belediyesi açısından husumet yokluğu nedeniyle reddetmiş, başvurucu Şirket açısından kabul etmiştir.

10. Tarafların temyizi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 6/11/2012 tarihli kararında; tazminat miktarının yanlış hesaplandığı, olayda Belediyenin de sorumluluğunun bulunduğu belirtilerek hüküm bozulmuştur.

11. Bozma üzerine Mahkemece yapılan yargılama sonunda verilen 17/12/2013 tarihli kesin kararla 1.697,77 TL üzerinden dava kısmen kabul edilmiştir.

12. Davacı Türk Telekom A.Ş.nin temyizi, Mahkemenin 31/1/2014 tarihli ek kararıyla davada hükmedilen miktarın 2013 yılına ait temyiz kesinlik sınırı olan 1.822 TL'nin altında kaldığı gerekçesiyle reddedilmiş, ek kararın davacı tarafından temyizi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 8/5/2014 tarihli kararında davanın reddedilen miktarının temyiz kesinlik sınırının üstünde olduğunu belirterek ek kararı ortadan kaldırmış ve hükmü onamıştır.

13. Onama kararı 7/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 24/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Başvuru konusu davada; davanın reddedilen kısmı yönünden yargısal sürecin sonuçlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı açısından, nihai nitelikteki Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 8/5/2014 tarihli ilamının başvurucuya tebliğ edildiği tarihe göre yapılan başvurunun süresinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği

tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilşkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

19. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Düzce 1. Sulh Hukuk Mahkemesinde 29/1/2007 tarihinde açılan tazminat davasında; Mahkemenin 31/3/2011 tarihinde davayı başvurucu açısındankabul ettiği, temyiz üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 6/11/2012 tarihli bozma kararının ardından yapılan yargılamada Mahkemenin 17/12/2013 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verdiği, kararın Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 8/5/2014 tarihli kararıyla düzeltilerek onandığı ve yargılama sürecinin bu tarih itibarıyla sona erdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 7 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucu; Mahkemenin delilleri yanlış değerlendirdiğini, kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu, kararın miktar itibarıyla kesin olarak verilmesi nedeniyle temyiz hakkını kullanamadığını, bu nedenle etkili başvuru hakkının zedelendiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

24. Somut olayda başvuru konusu davada Düzce 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin 17/12/2013 tarihli kararının başvurucu açısından kesin olarak verildiği, dolayısıyla nihai nitelikteki bu kararın başvurucu tarafından öğrenildiği tarihten itibaren otuzgün içerisinde bireysel başvuruda bulunulması gerektiği anlaşılmaktadır. Mahkemenin 17/12/2013 tarihli kararının 21/2/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği, başvurucunun bu tarihten itibaren en geç 24/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerektiği hâlde 24/7/2014 tarihindebaşvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Bu açıdan başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı dışında ileri sürdüğü diğer ihlal iddialarını süresi içerisinde Anayasa Mahkemesinin önüne getirmediği sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

26.6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonund a, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

27. Başvurucu 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

29. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

30. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

31. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Düzce 1. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2012/949, K.2013/1002) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.İ.

B. No: 2014/13864 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13864

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.İ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13864)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : M. İ.

Vekili : Av. Ferdi AMCA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, yükümlü olduğu askerlik görevini ifa etmediği gerekçesi ile 18/6/2001 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığından çıkarılmıştır.

9. Başvurucu hakkında, Almanya'da kurulan ve Türkiye aleyhine faaliyetlerde bulunan bir birliğin yayımlamış olduğu bildirinin dağıtımından sorumlu olduğu yönünde alınan istihbari nitelikteki bir bilgiye dayanılarak 12/9/2002 tarihli Bakan oluru ile yurda giriş yasağı konulmuştur.

10. Başvurucu, 9/10/2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında Türkiye'ye girişini engelleyecek bir durumun olup olmadığını öğrenmek istediğini belirtmiştir.

11. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 26/6/2007 tarihli yazısı ile başvurucunun tarafına bilgi verilmesinin uygun görülmediği belirtilmiştir.

12. Başvurucu tarafından, belirtilen işlem aleyhine 10/9/2007 tarihinde iptal davası açılmıştır.

13. Ankara 4. İdare Mahkemesinin 18/6/2008 tarihli ve E.2007/966, K.2008/1564 sayılı kararı ile davanın reddine hükmedilmiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 23/5/2012 tarihli ve E.2008/9378, K.2012/2458 sayılı ilamı ile İlk Derece Mahkemesi hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

15. Davalı idarenin karar düzeltme istemi, aynı Dairenin 21/2/2014 tarihli ve E.2012/9080, K.2014/1059 sayılı ilamı ile reddedilmiştir.

16. Bozma kararına uyularak yapılan yeniden incelemede Ankara 4. İdare Mahkemesinin 30/6/2014 tarihli ve E.2014/1086, K.2014/1016 sayılı kararı ile dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir.

17. Başvurucu 18/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Davalı idarenin temyizi üzerine Danıştay Onuncu Dairesinin 23/12/2014 tarihli ve E.2014/4644, K.2014/8069 sayılı ilamı ile onama kararı verilmiştir. Bu karar 20/2/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir. Karar düzeltme yoluna taraflarca başvurulmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

20. Başvurucu, adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Gizlilik Talebi Yönünden

21. Başvurucu, kamuya açık belgelerde kimlik bilgilerinin gizli tutulmasını talep etmiştir.

22. Başvuruya konu olayın niteliği dikkate alınarak gizlilik talebinin kabul edilmesi gerekir.

Serruh KALELİ bu kanaate katılmamıştır.

B. Değerlendirme

23. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye’nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

24. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Maddede geçen “adil yargılanma hakkının” kapsamı Anayasa’da açık bir şekilde düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme’nin “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

25. Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması süreçleri bakımından geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bu ifadeden hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esasının incelenmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 22).

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Maaouia/Fransa kararında([BD], B. No: 39652/98, 5/1/2000, §§ 33-40) yabancıların ülkeye girişleri, ikametleri ve sınır dışı edilmeleri ile ilgili işlem ve yargılama süreçlerinin, Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında bir “medeni hak ve yükümlülük” veya bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması ile ilgili olmadığını kabul ederek anılan Sözleşme hükmünün, belirtilen yargılama süreçleri bakımından uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Z.M. ve I.M., B. No: 2015/2037, 6/1/2016, § 62).

27. Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşıldığı üzere yabancıların ülkeye girişlerine ilişkin kararlar hakkındaki uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçleri, Sözleşme’nin 6. maddesinin koruma alanı dışında yer almaktadır. Bu çerçevede yabancıların ülkeye girişlerine engel bir durumun bulunup bulunmadığı ile ilgili bilginin verilmesine ilişkin uyuşmazlıkları konu alan yargılama süreçleri de evleviyetle adil yargılanma hakkının koruma alanı dışında kalmaktadır. Başvurucunun Türkiye'ye girişini engelleyecek bir durumun olup olmadığını öğrenme talebiyle yaptığı başvuru hakkında başvurucuya bilgi verilmesinin uygun görülmediğine dair işleme karşı açtığı dava sürecinde adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının konusunun Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında yer aldığının kabulü gerekir.

28. Açıklanan nedenlerle, başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE Serruh Kaleli'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 14/9/2017 tarihinde karar verildi.

HÜSEYİN TURGUT DÜLGER

B. No: 2014/14581 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14581

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN TURGUT DÜLGER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14581)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Hüseyin Turgut DÜLGER

Vekili : Av. Kader ÇELİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; malik olunan taşınmazın tapusunun bir bölümünün kıyı kenar çizgisinin içinde kaldığı gerekçesiyle iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın on iki yıl sürmüş olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/9/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 1928 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

8. Başvurucu İstanbul ili Büyükçekmece ilçesi Kumburgaz köyü Asfalt Altı mevkiinde kâin 8 pafta 51 parsel numaralı 120 m² büyüklüğündeki taşınmazı 1964 yılında satın almıştır. 1965 yılında yapılan tapulama çalışması sonucu taşınmaz ile yol arasında bulunun 20 m²lik bölüm de başvurucu adına tespit ve tescil edilmiştir. Başvurucu, anılan taşınmaz üzerinde 1967 yılında bir bodrum ve iki normal kattan oluşan bir bina inşa etmiştir. Tapulama komisyonunun 17/4/1970 tarihli kararıyla toplam 140 m² büyüklüğündeki taşınmaz, başvurucu adına tespit edilmiştir. Kadastro tespit tutanağı 15/7/1970 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Hazine tarafından, sözü edilen taşınmazın kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı gerekçesiyle tapusunun iptali istemiyle başvurucu aleyhine 13/11/2002 tarihinde Büyükçekmece Asliye Mahkemesinde (Sonradan Büyükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesine dönüşmüştür.) dava açılmıştır. Mahkemece üç jeoloji mühendisi, bir inşaat mühendisi ve bir de inşaat fen memurunun katılımıyla taşınmaz mahallinde keşif yapılmıştır. Bilirkişiler tarafından düzenlenen raporda, taşınmazın 73,45 m²lik bölümünün kıyı kenar çizgisinin içinde kaldığı tespit edilmiştir. Mahkemece bu bilirkişi raporuna dayanılarak 25/9/2008 tarihinde verilen kararla, taşınmazın 73,45 m²ye isabet eden bölümünün tapusunun iptaline karar verilmiştir. Karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir.

10. 14/3/2009 tarihinde yürürlüğe giren 25/2/2009 tarihli ve 5841 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin 3. fıkrasına, “Bu hüküm, iddia ve taşınmazın niteliğine yahut Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri dahil, tarafların sıfatına bakılmaksızın uygulanır.” biçiminde bir cümle eklenmiştir. Bu cümle uyarınca birinci cümlede yer alan ve kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak kadastro tutanağında belirtilen haklara ilişkin olarak dava açılmasını on yıllık hak düşürücü süre ile sınırlayan hükmün devlet ve diğer kamu tüzel kişileri yönünden de uygulanması gerekmektedir. Buna göre Hazine ve diğer kamu tüzel kişilerince kadastrodan önceki sebeplerle tespit konusu taşınmaza ilişkin açılacak davalar da on yıllık hak düşürücü süreye tabi kılınmıştır.

11. 5841 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle 3402 sayılı Kanun'a "Bu Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu iddiası ile yürürlük tarihinden önce açılmış ve henüz kesin hükme bağlanmamış olan davalarda dahi uygulanır.” biçimindeki geçici 10. madde eklenmiştir. Bu hüküm gereğince Hazinenin ve diğer kamu tüzel kişilerinin kadastro tespitine konu olan taşınmazlara yönelik dava açma hakkını on yıllık hak düşürücü süreyle sınırlayan değişiklikler, derdest bulunan uyuşmazlıklara da uygulanacaktır.

12. Mahkeme kararı, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin (Daire) 8/10/2009 tarihli kararıyla değinilen kanuni değişikliklere atıfla bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, 5841 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin 3. fıkrasına eklenen ve on yıllık hak düşürücü süre öngören hüküm ile aynı Kanun'un 3. maddesiyle 3402 sayılı Kanun'a eklenen ve söz konusu hak düşürücü sürenin mevcut davalara da uygulanmasını gerekli hâle getiren geçici 10. madde hükmü dikkate alındığında davanın süre aşımı sebebiyle reddi gerektiği belirtilmiştir.

13. Mahkemece Dairenin bozma kararına uyularak 20/4/2010 tarihli kararla dava süre aşımı sebebiyle reddedilmiştir. Mahkeme ayrıca, davacı idare aleyhine 1.000 TL vekâlet ücretine hükmetmiş ve yargılama giderlerinin davacı idare üzerinde bırakılmasına karar vermiştir.

14. Kararın temyizi üzerine Daire 23/9/2010 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm fıkrasına yönelik temyiz istemini reddetmiş, idare aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine ve yargılama giderlerinin davalı idare üzerinde bıkarılmasına ilişkin hüküm fıkrasını ise bozmuştur. Kararın gerekçesinde davanın, yargılama devam ederken yürürlüğe giren kanun hükmünün geriye yürütülmesi nedeniyle reddedildiği gözetildiğinde davalı Hazinenin davada haksız çıktığından söz edilemeyeceği ve bu nedenle Hazine aleyhine vekâlet ücretine hükmedilemeyeceği ifade edilmiştir.

15. Bozma kararına uyan Mahkeme 24/3/2011 tarihli kararıyla, vekâlet ücreti dâhil toplam 6.167,60 TL yargılama giderinin başvurucudan alınarak davacı idareye verilmesine hükmetmiştir. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesinin 23/7/2011 tarihli ve 28003 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 12/5/2011 tarihli ve E.2009/31, K.2011/77 sayılı kararıyla; 5841 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen cümle ile 3. maddesiyle 3402 sayılı Kanun'a eklenen geçici 10. madde iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 43. maddesi uyarınca kıyıların özel mülkiyete konu edilmesinin yasaklandığına vurgu yaptıktan sonra belli bir sürenin geçmesiyle kıyıların mülk edinilmesinin mümkün olmadığını belirtmiş ve bu nedenle sözü edilen kuralların Anayasa'ya aykırı olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, tapunun iptalinden kaynaklanan bütün yükün malik üzerinde bırakılmasının mülkiyet hakkını zedeleyeceğini ifade ederek kanun koyucunun uygun çözüm yolu bulması gerektiğine işaret etmiştir.

17. Dairece 16/2/2012 tarihli kararla Anayasa Mahkemesinin iptal kararı dikkate alınarak daha önce temyiz istemi reddedilerek kesinleşen, davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm fıkrası da bozulmuştur. Daire, daha önceki bozma kararının dayanağının Anayasa Mahkemesinin iptal kararıyla ortadan kalktığı kanaatini açıklamıştır. Daire, Hazinenin kararı temyiz etmemiş olmasının kazanılmış hak yaratmayacağının altını çizmiştir.

18. Bozma kararına uyan Mahkeme 22/11/2012 tarihli kararıyla, ilk kararındaki gibi taşınmazın 73,45 m²ye isabet eden bölümün tapusunun iptaline karar vermiştir.

19. Karar, Dairenin 4/4/2014 tarihli kararıyla onanmıştır. Karar düzeltme istemi de Dairenin 27/6/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 4/8/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

20. Başvurucu 2/9/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 4. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Kanunda geçen deyimlerden;

Kıyı çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgiyi,

Kıyı Kenar çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin

oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırını,

Kıyı: Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alanı,

...

ifade eder."

22. 3621 sayılı Kanun'un 5. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

" ...

Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Kıyılar, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır.

...."

23. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur.

Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder.

Devletin sorumluluğuna ilişkin davalar, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görülür."

24. 3402 sayılı Kanun'un 12. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 12/5/2011 tarihli ve E.2009/31, K.2011/77 sayılı kararıyla iptal edilen üçüncü fıkrasının ikinci cümlesini de içeren hâlinin ilk üç fıkrası şöyledir:

"30 günlük ilan süresi geçtikten sonra, dava açılmayan kadastro tutanaklarına ait sınırlandırma ve tespitler kesinleşir.

Kadastro müdürü tarafından onaylanarak kesinleşen tutanaklar ile kadastro mahkemesinin kesinleşmiş kararları; kesinleşme tarihleri tescil tarihi olarak gösterilmek suretiyle en geç 3 ay içinde tapu kütüklerine kaydedilir.

Bu tutanaklarda belirtilen haklara, sınırlandırma ve tespitlere ait tutanakların kesinleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra, kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanarak itiraz olunamaz ve dava açılamaz. Bu hüküm, iddia ve taşınmazın niteliğine yahut Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri dahil, tarafların sıfatına bakılmaksızın uygulanır."

25. 3402 sayılı Kanun'un Anayasa Mahkemesinin 12/5/2011 tarihli ve E.2009/31, K.2011/77 sayılı kararıyla iptal edilen geçici 10. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun 12 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu iddiası ile yürürlük tarihinden önce açılmış ve henüz kesin hükme bağlanmamış olan davalarda dahi uygulanır."

26. Anayasa Mahkemesinin 12/5/2011 tarihli ve E. 2009/31, K. 2011/77 sayılı kararı şöyledir:

"A- 5841 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile 21.6.1987 günlü, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun

12. Maddesinin Üçüncü Fıkrasına Eklenen 'Bu hüküm iddia ve taşınmazın niteliğine yahut Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri dâhil, tarafların sıfatına bakılmaksızın uygulanır' Cümlesinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralın uygulanması halinde devletin hüküm ve tasarrufunda olan kıyıların ve ormanların hak düşürücü süre nedeniyle tapu iptali davası açılamaması sonucunda özel mülkiyet konusu olacağı, ayrıca dava konusu kural ile devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan alanlara ilişkin düzenleme içeren diğer yasa kuralları arasında uyumsuzluk doğması nedeniyle hukuk kurallarının birbiriyle uyumlu olmasını ve aralarında çelişki bulunmamasını gerektiren hukuk devleti ilkesine ters düştüğü belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 43. ve169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralı da içeren Kadastro Kanunu'nun 12. maddesi, kadastro tutanaklarının kesinleşmesini ve kesinleşen tutanaklar aleyhine açılacak davalarda hak düşürücü süreyi düzenlemektedir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında, kadastro tutanaklarının kesinleşmesinden itibaren on yıl geçtikten sonra, bu tutanaklarda yer alan haklara, sınırlandırma ve tespitlere ilişkin olarak kadastrodan önceki hukuki sebeplere dayanılarak itiraz olunamayacağı ve dava açılamayacağı kurala bağlanmıştır. Bu fıkraya eklenen dava konusu kuralda ise kadastro tutanakları aleyhine açılacak davalara ilişkin hak düşürücü sürenin iddia ve taşınmazın niteliğine ya da tarafların sıfatına bakılmaksızın uygulanacağı öngörülmektedir.

Kuralda herhangi bir ayırım yapılmamakla birlikte Yargıtay içtihatlarında kuralın devletin hüküm ve tasarrufunda olan ve bu nedenle özel mülkiyete konu olamayan kıyılar ve ormanlar gibi alanlar bakımından uygulanamayacağı belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak, kadastro tutanaklarının kesinleşmesinden sonra on yıldan daha uzun bir süre geçmiş olsa bile devletin hüküm ve tasarrufunda olan kıyı ve orman gibi alanların yanlış tespit ile özel mülk olarak kaydedildiğinin ortaya çıkması halinde, dava açılarak bu alanlara ilişkin tapuların iptal edilmesi mümkün hale gelmiştir. Yasa koyucunun bu uygulamanın Türk Medeni Kanununda öngörülen tapuya güven ilkesini zedelediği ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1 numaralı Protokolünün 1. maddesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle dava konusu kuralı maddeye eklediği anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 43. maddesinde 'Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir.'; 169. maddesinin ikinci fıkrasında ise 'Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.' kuralı yer almaktadır.

Dava konusu kuralın uygulanması halinde kıyı ya da orman niteliğinde olduğu belirlenen alanlar kadastro işlemleri sırasında özel mülk olarak tespiti yapılmış ve kadastro işlemlerinin kesinleşmesinden itibaren on yıldan daha fazla bir süre geçmiş ise bu alanlara ilişkin olarak kamu idaresi tarafından tapu iptali davası açılması olanağı ortadan kalkacaktır. Bunun sonucunda tapu kayıtları kesinlik kazanacak ve özel mülkiyete ilişkin tapular geçerli kabul edilecektir. Böylece dava konusu kuralın uygulanması ile kıyı ya da orman alanına dâhil olan bir taşınmaz üzerinde özel mülkiyet mümkün hale gelecektir.

Anayasa'nın 43. ve 169. maddelerinde temel bir değer olarak çevrenin korunması ve herkesin çevreden eşit şekilde yararlanması hakkını güvence altına almak amacıyla kıyıların

ve ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek bu alanlarda özel mülkiyet yasaklanmıştır. Bu nedenle belli bir sürenin geçmesiyle söz konusu alanlarda özel mülkiyet edinilmesi olanaklı değildir.

Ancak, hukuk devletinin en temel unsurlarından birisi olan hukuki güvenlik ilkesi bireyleri keyfi yönetimlere ve hukuki sürprizlere karşı korumak ve bireylerin ileride başlarına gelebilecekleri öngörebilmesi ve hareketlerini buna göre ayarlayabilmesi amacıyla hukuk kurallarının açık, anlaşılabilir ve öngörülebilir olmasını gerektirir. Hukuki güvenlik ilkesini eşya hukuku alanında somutlaştıran kurum tapuya güven ilkesidir. Tapu sicilinin temel işlevi bir taşınmazla ilgili tüm hakların bu sicile kaydedilerek herkese karşı ileri sürülebilmesi ve sicile kayıtlı olmayan hakların da iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülememesidir. Bu aynı zamanda mülkiyet hakkının sağladığı güvencenin de bir sonucudur.

Anayasa'nın 35. maddesi ise kişi özgürlüğü ile yakından ilişkili olan mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Ancak mülkiyet hakkı mutlak bir hak olmayıp kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir ve bu sınırlandırmanın ölçülü ve orantılı olması gerekir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hem kıyılar hem de ormanlarla ilgili kararlarında kadastro tespiti ya da satın alma yoluyla tapulu taşınmazları edinen kişilerin tapularının, kıyı kenar çizgisi ya da orman alanı içinde kaldığı gerekçesiyle ve herhangi bir tazminat ödenmeksizin iptal edilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 1. protokolün 1. maddesinin ihlali olarak nitelendirmiştir. AİHM bu kararlarında çevrenin korunmasına ilişkin kamu yararı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasında makul bir dengenin bulunması gerektiğini belirterek, karşılığı ödenmeksizin mülkiyet hakkına müdahale edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

Kıyıların ya da ormanların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesi meşru olmakla birlikte bu kamusal külfetin tamamının mülk sahiplerine yüklenemeyeceği ve yasa koyucunun buna uygun çözüm yolları bulması gerekeceği açıktır.

Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 43. ve 169. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir.

B- 5841 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile 21.6.1987 günlü, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'na Eklenen Geçici 10. maddenin İncelenmesi

Dava dilekçesi ve başvuru kararlarında dava konusu kuralın aleyhe bir hüküm olduğu ve kazanılmış hakları ihlal ettiği belirtilerek Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava ve itiraz konusu kural, Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen hükmün devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu iddiası ile kanunun yürürlük tarihinden önce açılmış ve henüz kesin hükme bağlanmamış davalarda da uygulanmasını öngörmektedir.

Kadastro Kanunu'nun 12. maddesinin üçüncü fıkrasına eklenen kuralın yukarıda yapılan incelenmesi neticesinde Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşıldığından aynı gerekçelerle kural, Anayasa'nın 43.ve 169. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir.

"

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) hem kıyılar hem de ormanlarla ilgili kararlarında, kadastro tespiti ya da satın alma yoluyla tapulu taşınmazları edinen kişilerin

tapularının kıyı kenar çizgisi ya da orman alanı içinde kaldığı gerekçesiyle ve herhangi bir tazminat ödenmeksizin iptal edilmesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali olarak nitelendirmiştir. AİHM bu kararlarında çevrenin korunmasına ilişkin kamu yararı ile bireyin mülkiyet hakkının korunması arasında makul bir dengenin bulunması gerektiğini belirterek karşılığı ödenmeksizin mülkiyet hakkına müdahale edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır (N.A. ve diğerleri/Türkiye, B. No: 37451/97, 11/10/2005, § 41).

28. AİHM, bir başvurucunun tazminat ödenmeksizin taşınmazının elinden alınması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Kasım 2009 tarihinde daha önceki içtihadında değişikliğe gittiğini, AİHM'in bu konudaki içtihatlarına dayanarak tapu sicilindeki yanlış kayıtlardan kaynaklanan ayni hak ya da menfaatleri kaybolmuş ya da kısıtlanmış olanların tapu kayıtlarındaki düzensizliklerden dolayı devleti sorumlu tutabileceğine hükmettiğini, tazminat miktarının söz konusu arazinin kullanılma şekli, niteliği ve değeri temelinde muhtemel getirisi ve emsal değerlerin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğine dikkat çektiğini, bu başvuru yolunun düzenli olarak kullanılmakta olduğunu, ulusal mahkemelerin AİHM'in içtihatlarını ve AİHS'e ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine dayanarak ilgili mevzuat hükümlerini uyguladıklarını, başvurucunun tapu belgesinin iptali yönündeki kararın kesinleşmesinden itibaren on yıl içinde tazminat talebinde bulunabileceğini belirterek iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir (Altunay/Türkiye (k.k.), B. No: 42936/07, 17/4/2012, §§ 36-38).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, öncelikle kıyı kenar çizgisinin tespitinin hatalı olduğunu ve usulüne uygun olarak tespit edilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre eski haritalarda gözüken, taşınmazın önündeki yol zamanla kumla kaplanmış olup kıyı vasfını haiz olmadığı hâlde bilirkişiler tarafından hatalı olarak kıyı sınırları içinde kabul edilmiştir. Başvurucu, mevzuata uygun olarak edindiği taşınmazın tapusunun iptalinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, sadece yargılama giderleri yönünden temyiz konusu edilen hükmün, daha önce kesinleşen hususlar yönünden de bozulması neticesinde tapusunun iptal edilmiş olmasının kazanılmış haklarını zedelediğini savunmuştur. Başvurucu sonuç olarak kamulaştırma yapılmaksızın ve tazminat ödenmeksizin tapulu taşınmazının mülkiyetinin idareye geçirilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

31. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Kıyı kenar çizgisinin yanlış tespit edildiğine ilişkin iddia ile hükmün kesinleşen bölümü hakkında yeniden hüküm kurulmak suretiyle kazanılmış hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin esas olarak mülkiyet hakkının kaybına yönelik olması nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

33. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (AYM, E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

34. Olayda, başvurucunun maliki bulunduğu taşınmazın 73,45 m²ye isabet eden bölümünün tapusu iptal edilerek bu kısmın Hazine adına tesciline karar verilmiştir. Tapulu taşınmazın Hazine adına tescil edilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmekte olup mülkten yoksun bırakma niteliğindedir.

35. Mülkiyet hakkı mutlak bir hak olmayıp kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Ancak bu sınırlandırmanın ölçülü ve orantılı olması gerekir. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan malların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesi meşru olmakla birlikte bu kamusal külfetin tamamının mülk sahiplerine yüklenemeyeceği ve kanun koyucunun buna uygun çözüm yolları bulması gerekeceği açıktır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011).

36. Temel bir değer olarak çevrenin korunması ve herkesin çevreden eşit şekilde yararlanma hakkının bir uzantısı olarak Anayasa'nın 43. maddesinde, kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu belirtilerek bu alanlarda özel mülkiyet yasaklanmıştır. Bu nedenle belli bir sürenin geçmesiyle söz konusu alanlarda özel mülkiyet edinilmesi olanaklı değildir (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011).

37. Başvurucu, sadece yargılama giderleri yönünden temyiz konusu edilen hükmün, daha önce kesinleşen hususlar yönünden de bozulması sonucu tapusunun iptal edilmesinin kazanılmış haklarını zedelediği ileri sürülmüştür. Mahkemece davanın kabulü ile taşınmazın kısmen idare adına tescili yolunda kurulan hükmün, Daire tarafından 5841 sayılı Kanun'la 3402 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikler gözetilerek bozulması üzerine dava, Mahkemenin 20/4/2010 tarihli kararıyla süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Mahkeme ayrıca davacı idare aleyhine 1.000 TL vekâlet ücretine hükmetmiş ve yargılama giderlerinin davacı idare üzerinde bırakılmasına karar vermiştir. Kararın temyizi üzerine Daire 23/9/2010 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm fıkrasına yönelik temyiz istemini reddetmiş, idare aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesine ve yargılama giderlerinin idare üzerinde bırakılmasına ilişkin hüküm fıkrasını ise bozmuştur. Bozma kararına uyan Mahkeme 24/3/2011 tarihli kararıyla, davanın esasına ilişkin yeni bir hüküm kurmaksızın vekâlet ücreti dâhil toplam 6.167,60 TL yargılama giderinin başvurucudan alınarak davacı idareye verilmesine hükmetmiştir. Dolayısıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm fıkrasının Dairenin 23/9/2010 tarihli onama kararı üzerine kesinleştiği anlaşılmıştır.

38. Bununla birlikte Mahkemenin 24/3/2011 tarihli kararı yalnızca yargılama giderlerine ilişkin olmasına ve buna bağlı olarak da temyizin konusu sadece yargılama giderlerinden ibaret bulunmasına rağmen Dairece 16/2/2012 tarihli kararla -Anayasa Mahkemesinin iptal

kararı dikkate alınarak- daha önce kesinleşen, davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin hüküm fıkrası da bozulmuştur. Daire, daha önceki bozma kararının dayanağının, Anayasa Mahkemesinin iptal kararıyla ortadan kalktığını ve Hazinenin kararı temyiz etmemiş olmasının kazanılmış hak yaratmayacağını ifade etmiştir.

39. Anayasa Mahkemesinin yukarıda atıfta bulunulan 12/5/2011 tarihli ve E.2009/31, K.2011/77 sayılı kararında da vurgulandığı üzere Anayasa'nın 43. maddesi uyarınca devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan kıyıların özel mülkiyete konu edilmesinin yasaklanmış olması nedeniyle belli bir sürenin geçmesiyle söz konusu alanlarda özel mülkiyet edinilmesi olanaklı değildir (bkz. § 26). Dolayısıyla başvurucuya ait taşınmazın kıyı kenar çizgisinin içinde kaldığı gerekçesiyle tapusunun iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiş olması başvurucuya, kıyı sınırları içinde kaldığı tespit edilen bir taşınmazı mülk edinme hakkı vermez. Bu itibarla başvurucunun taşınmazının Hazine adına tescili suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

40. Öte yandan kıyıların korunması amacıyla mülkiyet hakkına müdahale edilmesinde kamu yararı bulunduğu tartışmasızdır (AYM, E.2009/31, K.2011/77, 12/5/2011).

41. Başvurucu, kıyı kenar çizgisinin hatalı tespit edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, bu iddiayı yargılama sırasında da dile getirmiştir. Kıyı kenar çizgisinin tespiti ve taşınmazın kıyı kenar çizgisinin içinde kalıp kalmadığı hususu, maddi bir olgu olarak davaya bakan derece mahkemelerinin yetkisi ve takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında derece mahkemelerinin maddi olay ve olgular ile delillerin değerlendirilmesi hususundaki takdirini denetlemesi kural olarak mümkün değildir. Ancak derece mahkemelerinin bu hususstaki değerlendirmelerinin bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermesi, bunun hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin denetim hakkı saklıdır (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

42. Olayda Mahkemece keşif yapılmış ve üç jeoloji mühendisi, bir inşaat mühendisi ve bir de inşaat fen memurundan oluşan bilirkişi heyetinin bilimsel görüşüne başvurulmuştur. Mahkeme, sonuç olarak bilirkişilerce açıklanan bilimsel görüşe itibar edilerek taşınmazın 73,45 m^2lik kısmının kıyı kenar çizgisinin içerisinde kaldığı kanaatine ulaşmıştır. Daire de Mahkemenin ulaştığı kanaati usule ve hukuka uygun bulmuştur.

43. Tüm bu hususlar birlikte dikkate alındığında Mahkemece delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında açık ve bariz bir takdir hatasının bulunmadığı ve yargılama sonucunda taşınmazın 73,45 m^2lik kısmının kıyı kenar çizgisinin içinde kaldığı yolunda varılan kanaatin keyfîlik içermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Mahkemenin söz konusu taşınmazın kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı yolundaki kabulünün aksini düşünmeyi gerektirecek başkaca bir neden de bulunmamaktadır.

44. Başvurucunun kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı anlaşılan tapulu taşınmazı Hazine adına tespit ve tescil edilmek suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahale, kanuna uygun ve meşru bir amaç taşımakta ise de taşınmazın bedelinin ödenmemesi başvurucuya ağır ve katlanılamaz bir külfet yüklemektedir. Kıyıların korunmasındaki kamu yararı amacı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında makul denge, başvurucuya tazminat ödenmesi veya başvurucunu zararının başka yollarla telafi edilmesi şartıyla sağlanabilir.

45. Bununla birlikte 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca

müdahaleyle başvuruculara yüklenen külfetin telafisine yönelik olarak varsa kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

46. 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan devletin sorumlu olduğunu, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere devletin rücu edebileceğini hüküm altına almıştır. Anayasa Mahkemesi, daha önceki kararlarında Yargıtay içtihadına dayanarak 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesinde öngörülen tazminat yolunun kadastro tespiti aşamalarındaki işlemlerden doğan zararların telafisi yönünden de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Nazmiye Akman, B. No: 2013/1012, 16/4/2013, § 25; Ahmet Hilmi Serter, B. No: 2014/10954, 17/11/2016, §§ 41-42; Hatice Avcı ve diğerleri, B. No: 2014/9788, 22/9/2016, §§ 74-76). Buna göre tapu ve kadastro işlemleri nedeniyle zarar görenler, 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesi gereğince zararlarının tazmini için 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı süresinde Hazine aleyhine adli yargıda dava açabilirler (Nazmiye Akman, § 27).

47. Somut olayda başvurucunun 4721 sayılı Kanun'un 1007. maddesine dayanarak tazminat davası açtığına dair herhangi bir bilgi veya belgenin bireysel başvuru dosyasına sunulmadığı görülmektedir. Bu anlamda adil dengenin sağlanmasında etkili olduğu tespit edilen yargısal yollara başvurulmadığından başvuru yollarının usulünce tüketildiği söylenemez.

48. Açıklanan nedenlerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının yetkili derece mahkemeleri önünde tanınan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

49. Başvurucu, yargılamanın on iki yıl sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

51. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

52. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

53. Anılan ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 11 yıl 7 aydır devam eden yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İddialar

55. Başvurucu aynı bölgede bulunan ve aynı niteliği haiz olan taşınmazlardan sadece kendisine ait olana ilişkin olarak tapu iptali ve tescili davasının açılmasının eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisi ile benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim ve benzeri ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmekte olup somut olayda ise başvurucunun bu yöndeki iddialarını temellendirecek somut bulgu ve kanıtlar ortaya koyamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle 2.000.000 TL maddi; makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle de 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

58. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildiğinden buna yönelik tazminat isteminin reddi gerekir.

59. Başvuruda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

60. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle -yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında- başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE; tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Büyükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/623) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARSLAN GEDİK

B. No: 2014/17217 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17217

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARSLAN GEDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17217)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Arslan GEDİK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yetkilisi olmadığı iddia edilmesine rağmen şirketin kamuya olan borçlarından dolayı başvurucunun sorumlu tutulması nedeniyle mülkiyet hakkının; buna ilişkin yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Y.Y. İhtiyaç Maddeleri Pazarlama ve Ticaret A.Ş. (Y.Y. Pazarlama A.Ş.) Yönetim Kurulu 5/9/2005 tarihinde yaptığı toplantıda, "Kıyık Cad. No: 12 Edirne" adresinde bulunan Y. Edirne Şubesinin kapatılmasına karar vermiştir. Bu karar 15/9/2005 tarihinde ticaret siciline tescil edilmiş ve 21/9/2005 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde de ilan edilmiştir.

9. Y. Mağazacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Y. Mağazacılık A.Ş.) Yönetim Kurulu ise yine 5/9/2005 tarihinde yapılan toplantıda, yukarıda belirtilen adreste şube açılmasına ve şube müdürü olarak da başvurucunun atanmasına karar vermiştir. Bu karar da 15/9/2005 tarihinde ticaret siciline tescil edilmiş ve 21/9/2005 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilmiştir. Başvurucu bu karar ile Şubenin günlük faaliyetlerinde Şirketi temsil etmeye yetkili kılınmıştır.

10. Her iki Şirketin Yönetim Kurulu başkanı ile başkan vekili aynı kişiler olup Yönetim Kurulu üyeleri de büyük ölçüde aynı kişilerden oluşmaktadır. Yozgat 2. Noterliğinde düzenlenen 12/9/2005 tarihli vekâletnamede Y. Mağazacılık A.Ş. Edirne Şubesi adına başvurucu; bazı işlerde münferiden, bazı işlerde ise M.E. ile birlikte atacakları imza ile müştereken olmak üzere 12/9/2006 tarihine kadar vekil tayin edilmiştir.

11. Sosyal Sigortalar Kurumu (sonradan kanun değişikliğiyle Sosyal Güvenlik Kurumu/SGK) Edirne Sigorta İl Müdürlüğü tarafından, Edirne Şubesinin bulunduğu adrese 15/11/2006 tarihli ve 2006/10511 sayılı takip dosyasında hacze gidilmiştir. Başvurucu, şube müdürü olduğunu beyan ederek borçlu Y.Y. Pazarlama A.Ş.nin adresten taşındığını, burasının Y. Mağazacılık A.Ş.ye ait olduğunu belirtmiştir. Şubede bulunan çeşitli nitelik ve sayıda sekiz adet taşınır mal haczedilmiştir.

12. SGK İl Müdürlüğü 8/3/2007 tarihinde, Edirne Şubesine 2003/3-4-5, 2004/6-9 ve 2006/9-10-11-12. aylara ait 40.431,19 TL sosyal güvenlik prim borcu ve 25.601,98 TL de gecikme zammı olmak üzere toplam 66.033,17 TL borç miktarı üzerinden başka bir ödeme emri daha göndermiştir. Ödeme emri 12/3/2007 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, iş akdinin 16/4/2007 tarihinde feshedildiğini belirtmektedir.

14. Başvurucu, ödeme emrine konu sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarından dolayı sorumlu olmadığı iddiasıyla Edirne İş Mahkemesinde 22/3/2007 tarihinde SGK aleyhine menfi tespit davası açmış ve ödeme emrinin de iptalini talep etmiştir.

15. Mahkeme 8/11/2007 tarihinde davanın kabulüne ve ödeme emrinin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, vekâletnamelere göre başvurucunun Şirketin üst düzey yöneticisi veya yetkilisi olmadığı, yalnızca Şirket adına vekâletname ile Şube işlerini yürüten konumunda olduğu belirtilmiştir. Mahkeme ayrıca, borçlu Şirketin Edirne'de bulunan satış mağazasının çalışmakta olduğunu, Şirketin borçlarını kendi mal varlığıyla ödeyemediğinin kanıtlanmış olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca Şirketin ülke genelinde mağaza zincirlerinin mevcut olduğuna da dikkat çekmiştir.

16. Karar, SGK tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 12/2/2009 tarihli ilamıyla, temyiz edilen hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Daire, davanın Y.Y. Pazarlama

A.Ş.nin 2003, 2004 ve 2006 yıllarına ait ödenmemiş sigorta prim ve gecikme zammı borçlarından dolayı başvurucu adına düzenlenen ödeme emrinin iptaline ilişkin olduğunu tespit etmiştir. Daireye göre başvurucu, prim borçlusu Şirketin kurucu ortağı veya Yönetim Kurulu üyelerinden olmadığı gibi Şirketin müdürü de değildir. Dolayısıyla Şirketin üst yöneticisi olmayan başvurucu yönünden 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı mülga Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 80. maddesindeki koşulların gerçekleşmediği kabul edilmiştir. Bununla birlikte 12/9/2005 tarihli vekâletname içeriğine göre başvurucunun bir yıl süreyle prim borçlusu Şirketin Edirne Şubesinde temsil yetkisiyle görevlendirildiği ifade edilmiştir. Daire, kanuni temsilci olarak tayin edilen başvurucunun, bu döneme ilişkin olarak tahakkuk edecek prim borçlarından Şirketten tahsil edilemeyeceği anlaşıldığı takdirde sorumlu olduğunu belirtmiştir. Daire, ödeme emrinde belirtilen prim borçlarına ilişkin dönemlerde vekâletname bulunup bulunmadığının araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle hükmü bozmuştur.

17. Bozma ilamına uyan Mahkeme, yapılan araştırmaya göre bozma ilamında belirtilen vekâletname dışında başkaca bir vekâletname ve görevlendirme bulunmadığını tespit etmiştir. SGK'nın 21/9/2010 tarihli yazısında, prim borçlusu Şirket tarafından 3/5/2010 tarihinde 32.000 TL ödendiği ve geriye 469.058,50 TL borcun kaldığı belirtilmiştir. Mahkeme 30/9/2010 tarihinde yine davanın kabulüne ve ödeme emrinin başvurucu yönünden iptaline karar vermiştir. Mahkeme, davaya konu ödeme emri yönünden başvurucunun görevlendirildiği 15/9/2005 tarihli vekâletname öncesi dönemden sorumlu olmayacağını kabul etmiştir. Mahkemeye göre başvurucunun sorumlu olduğu tutar 26.670 TL olup borçlu Şirket tarafından ise 32.000 TL tutarında ödeme yapılmıştır. Sonuç olarak Mahkeme, başvurucunun ödeme emrine konu 2006 yılına ait Şirket borçlarından sorumlu olsa bile bu borcun ödenmiş olması ve ayrıca borcun Şirketin mal varlığından tahsil edilemediğinin kanıtlanamaması gerekçelerine dayanmıştır.

18. Davalı SGK tarafından temyiz edilen karar, Dairenin 20/1/2011 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma ilamında, prim borçlusu Şirketin 3/5/2010 tarihinde yaptığı iddia edilen ödemenin uyuşmazlığa konu döneme ilişkin olup olmadığının araştırılmadığı belirtilmiştir. Daire, bu araştırma sonucuna göre 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un mükerrer 35. maddesi koşulları doğrultusunda hukuki durumun değerlendirilmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

19. Mahkeme bozma ilamı doğrultusunda araştırma yapmış ve yapılan 32.000 TL tutarındaki ödemenin davaya konu ödeme emrine ilişkin olmadığı SGK tarafından bildirilmiştir. Mahkeme ayrıca, davaya konu borcun yargılama sırasında yürürlüğe giren 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun kapsamında yapılandırılıp yapılandırılmadığı ve borcun ödenip ödenmediği hususlarını SGK'ya sormuştur. SGK tarafından gönderilen 11/2/2014 tarihli cevap yazısında, başvurucunun Y. Mağazacılık A.Ş.de 16/9/2005 tarihinden itibaren üç yıl süreyle şube müdürü olarak Şirketi temsil ve ilzama yetkili olduğu belirtilmiştir. Bu yazıda, Y. Mağazacılık A.Ş.nin ödemelerini aksattığı için 6111 sayılı Kanun kapsamındaki yapılandırmanın bozulduğu bildirilmiştir. Ayrıca Y. Mağazacılık A.Ş.nin 11/2/2014 itibarıyla 270.958,86 TL borcunun daha bulunduğu vurgulanmıştır. Mahkemenin bilgi istemesi üzerine SGK, 10/3/2014 tarihli yazı ile davaya konu ödeme emrine ilişkin 13.915,01 TL ödeme yapıldığını ve bu ödemelerin ise 2003 yılı Mart ayı ile 2004 yılı Nisan ayı dönemlerine ilişkin olduğunu bildirmiştir. Mahkeme, bu yazıyı ve eki belgeleri de dikkate alarak 8/5/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve kısmen reddine karar vermiştir. Mahkeme, davalı Kurum tarafından başvurucuya gönderilen ödeme emrinin 2003/3-4-5 ve

2004/6 dönemlerine ilişkin kısmının iptaline karar vermiştir. Mahkeme, söz konusu ödeme emrinin 2006/9/-10-11-12 dönemlerine ilişkin kısmına yönelik talebin ise reddine karar vermiştir.

20. Taraflar kararı temyiz etmiş, Dairenin 11/9/2014 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir.

21. Nihai karar, başvurucu vekiline 8/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 3/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. Başvuruya konu davanın açıldığı tarih itibarıyla yürürlükte olan 506 sayılı mülga Kanun'un "Prim alınması" kenar başlıklı 72. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İş kazalariyle meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortalarının gerektirdiği her türlü yardım ve ödemelerle her çeşit yönetim giderlerini karşılamak üzere, Kurumca bu kanun hükümlerine göre prim alınır."

24. 506 sayılı mülga Kanun'un "Primlerin ödenmesi" kenar başlıklı 80. maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"İşveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalıların primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı üzerinden bu Kanun gereğince hesaplanacak prim tutarlarını ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait prim tutarlarını da bu miktara ekleyerek en geç ertesi ayin sonuna kadar Kuruma ödemeye mecburdur.

Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 51 inci, 102 nci ve 106 ncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, 6183 sayılı Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır."

25. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Prim alınması zorunluluğu" kenar başlıklı 79. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kısa ve uzun vadeli sigortalar ile genel sağlık sigortası için, bu Kanunda öngörülen her türlü ödemeler ile yönetim giderlerini karşılamak üzere Kurum prim almak, ilgililer de prim ödemek zorundadır."

26. 5510 sayılı Kanun'un "Primlerin ödenmesi" kenar başlıklı 88. maddesinin birinci ve onaltıncı fıkraları şöyledir:

"4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalıları çalıştıran işveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalıların primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı üzerinden bu Kanun gereğince hesaplanacak sigortalı hissesi prim tutarlarını ücretlerinden keserek ve kendisine ait prim tutarlarını da bu tutara ekleyerek en geç Kurumca belirlenecek günün sonuna kadar Kuruma öder.

Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanunun 51 inci, 102 nci ve 106 ncı maddeleri hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, 6183 sayılı Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır"

27. 6183 sayılı Kanun'un "Kanuni temsilcilerin sorumluluğu" kenar başlıklı mükerrer 35. maddesinin Anayasa Mahkemesince kısmen iptal edilmeden önceki hâli şöyledir:

"Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mal varlığından tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları, kanuni temsilcilerin ve tüzel kişiliği olmayan teşekkülü idare edenlerin şahsi mal varlıklarından bu Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu madde hükmü, yabancı şahıs veya kurumların Türkiye'deki mümessilleri hakkında da uygulanır.

Tüzel kişilerin tasfiye haline girmiş veya tasfiye edilmiş olmaları, kanuni temsilcilerin tasfiyeye giriş tarihinden önceki zamanlara ait sorumluluklarını kaldırmaz.

Temsilciler, teşekkülü idare edenler veya mümessiller, bu madde gereğince ödedikleri tutarlar için asıl amme borçlusuna rücu edebilirler.

(Ek fıkra: 4/6/2008-5766/4 md.) Amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olmaları halinde bu şahıslar, amme alacağının ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutulur.

(Ek fıkra: 4/6/2008-5766/4 md.) Kanuni temsilcilerin sorumluluklarına dair 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan hükümler, bu maddede düzenlenen sorumluluğu ortadan kaldırmaz."

28. Anayasa Mahkemesinin 19/3/2015 tarihli ve E.2014/144, K.2015/29 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...

A- Kanun'un Mükerrer 35. Maddesine 5766 Sayılı Kanun'un 4. Maddesiyle Eklenen Beşinci Fıkranın İncelenmesi

...

İtiraz konusu kuralın getiriliş amacının; amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olması hâlinde bu şahısların sorumluluk uygulamasının, amme alacaklarının düzenlendikleri kanunlardaki kanuni ödeme sürelerinde veya özel ödeme sürelerinde farklı şahısların olması hâlini de kapsadığı görülmektedir.

Kanun koyucu, amme alacağını güvenceye almak bakımından sorumluluğun yaygınlaştırılması yoluna gidebileceği gibi müteselsil sorumluluk da öngörebilir. Ancak amme alacağının doğduğu veya ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilcilerin farklı kişiler olabileceği gerçeği göz önüne alındığında, kural ile getirilen düzenleme vergi ve diğer mali ödev ve sorumluluklarını zamanında ve eksiksiz olarak yerine getiren kanuni temsilcilerin, sonradan kendilerinin görevde olmadığı ve müdahale şanslarının bulunmadığı bir dönemde gerçekleşen bir eylemden müteselsilen sorumlu tutulmaları sonucunu doğurmaktadır. Adalet ve hakkaniyet ilkeleri karşısında, bireyin bu şekilde belirsiz ve güvencesiz bir biçimde kendi kusurundan kaynaklanmayan bir nedenle, başkalarının eylem veya ihmali sonucu oluşacak sorumluluğa ortak olması adalet ve hakkaniyetle bağdaşmaz. Dolayısıyla, itiraz konusu kural hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

...

B- Kanun'un Mükerrer 35. Maddesine 5766 Sayılı Kanun'un 4. Maddesiyle Eklenen Altıncı

Fıkranın İncelenmesi

...

İtiraz konusu kuralda, kanuni temsilcilerin sorumluluklarına dair 213 sayılı Kanun'da yer alan hükümlerin bu maddede düzenlenen sorumluluğu ortadan kaldırmayacağı öngörülmektedir.

Amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olmaları hâlinde bu şahısların amme alacağının ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutulacağını düzenleyen kuralın iptaline yönelik yukarıda yer alan gerekçeler, kanuni temsilcilerin sorumluluklarına dair 213 sayılı Kanun'da yer alan hükümlerin bu maddede düzenlenen sorumluluğu ortadan kaldırmayacağını öngören kural bakımından da aynen geçerlidir.

Hukuk devletinde kanunlarla kişilerin ekonomik, sosyal ve hukuki yaşam alanlarına yöneltilen müdahaleler öngörülebilmeli ve geleceğe dönük planlar buna göre yapılabilmelidir. Belirlilik ilkesi, vergi ve diğer kamu alacakları açısından miktar, tarh ve tahsil zamanı ile biçimi gibi vergi ve diğer alacakların esaslı unsurlarının önceden belli ve kesin olmasını gerektirir.

213 sayılı Kanun'un 10. maddesinde, kanuni temsilciler için kabul edilen sorumluluk, kusura dayalı sorumluluktur. Buradaki kusur, vergilendirmeye dair ödevlerin ihlal edilmesidir. Buna göre, 213 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kanuni temsilcilerin sorumlu tutulabilmesi için vergilendirme ödevlerini yerine getirmemiş olması gerekmektedir. İtiraz konusu kuraldan kaynaklanan sorumluluk ise kusursuz sorumluluk esasına dayanmakta olup kamu alacağının borçlu şirketten tahsil edilememesinde kanuni temsilcilerin kusuru bulunmasa dahi sorumlu tutulmasına neden olmaktadır.

213 sayılı Kanun'un 10. maddesinde, kanuni temsilcilerin sorumluluklarına ilişkin hükümlerin düzenlenmiş olması, bu Kanun kapsamındaki amme alacaklarının takibinin itiraz konusu kurala göre yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Dolayısıyla itiraz konusu kural nedeniyle, 213 sayılı Kanun kapsamına giren amme alacakları da dâhil olmak üzere tüm amme alacakları için takip yapılması mümkündür. Bu durumda her iki kanunun aynı maddi olaya uygulanabilmesi nedeniyle, iki ayrı kanuni düzenlemeden hangisinin uygulanacağı konusunda belirsizlik oluşmaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, prim borçlusu Şirketin Y.Y. Pazarlama A.Ş. olduğunu hâlbuki kendisinin Y. Mağazacılık A.Ş.nin Edirne Şubesini temsil ettiğini belirterek ödeme emrine konu sigorta prim ve gecikme zammı borçlarından sorumlu tutulamayacağını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca 21/9/2005 tarihli Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan Yönetim Kurulu kararına göre

üç yıl değil bir yıl için temsil ile yetkili kılındığını ifade etmiştir. Başvurucunun diğer bir şikâyeti ise SGK tarafından haczedilen malların satışı ve borçlu Şirkete ait tapuda kayıtlı malların satışı yoluyla alacağın tahsil edilebileceği hâlde kendisi için ödeme emri gönderilmesine ilişkindir. Başvurucuya göre bu, hakkaniyete ve mevzuata aykırı bir durum teşkil etmektedir. Başvurucu, bu sebeplerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yanında adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılama yapılmadığını da ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun sorumlu olmadığını belirttiği bir borcu ödemek durumunda kaldığı yönündeki şikâyetinin mülkiyet hakkına ilişkin olduğu, dolayısıyla başvurucunun bu yöndeki iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

34. Başvurucunun kanuni temsilcisi olduğu gerekçesiyle borçlu Şirketin sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarından sorumlu tutulmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği hususu kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında; vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve ödenmesini güvence altına almaya yönelik müdahalelerin taşıdığı amaçlar dikkate alındığında devletin mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol veya düzenlenmesi yetkisi kapsamında incelenmesi gerektiği kabul edilmiştir (Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50; Narsan Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/6842, 20/4/2016, § 71). Somut olayda da başvurucunun kanuni temsilcisi olduğu gerekçesiyle Şirketin sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarından sorumlu tutulması şeklindeki müdahalenin, mülkiyetin kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir.

35. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanun ile öngörülmesi gerekmektedir. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu önceden öngörebilecekleri kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Diğer bir ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B.

No: 2013/1301, 30/12/2014, § 56).

36. Sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarının kanuni dayanağı, başvuruya konu olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan 506 sayılı mülga Kanun'un 72. ve 80. maddeleridir. Bu Kanun'u ilga eden 5510 sayılı Kanun'un 79. ve 88. maddelerinde de benzer hükümlere yer verilmiştir. Başvurucu, kanuni temsilcisi olduğu gerekçesiyle 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesi hükmü uyarınca borçlu Şirketin ilgili döneme ait sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarından sorumlu tutulmuştur. Bahsedilen Kanun hükümleri açık ve net ifadeler içermekte olup hükümlerin anlaşılabilir ve ulaşılabilir olduğunda da tereddüt bulunmamaktadır. Bu itibarla Derece Mahkemelerinin kararlarının dayandığı gerekçeler ile yukarıda belirtilen ilgili Kanun hükümleri dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığı değerlendirilmiştir.

37. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı, kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça temelden yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili kamu organlarının kamu yararı tespiti konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz. Kaldı ki müdahalenin kamu yararına uygun olmadığını ispat yükümlülüğü bunu iddia edene aittir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, §§ 34-36).

38. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da değinildiği üzere kamu hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli kaynağın elde edilmesi adına devletin, vergi ve diğer kamu alacaklarının takip ve tahsilini sağlamak üzere hukuki düzenlemeler yapma konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır (AYM, E.2014/144, K.2015/29, 19/3/2015). Bu kapsamda vergi ve diğer kamu alacaklarının korunması amacıyla kanuni temsilcilere bazı sorumluklar yüklenmiştir. Öte yandan Anayasa'nın 60. maddesi doğrultusunda sosyal güvenlik sisteminin finansmanın sağlanması amacıyla sosyal güvenlik primi yükümlülüğü getirilmesi de kanun koyucunun takdirindedir. Bu itibarla sosyal güvenlik primlerinin ödenmesini sağlamak amacıyla 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesi uyarınca borçlu Şirketin ödenmeyen prim borcundan kanuni temsilcisinin müteselsilen sorumlu tutulmasında kamu yararına dayalı meşru bir amacın mevcut olduğu açıktır.

39. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni olması ve kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp ayrıca müdahalenin ölçülü olması da gerekmektedir. Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesi uyarınca mülkiyet hakkının sınırlandırılması suretiyle elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin sağlanması zorunludur. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak olağan dışı ve aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır.

40. Ölçülülük ilkesi; “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/46, K.2016/178,23/11/2016, § 12; AYM, E.2015/40, K.2016/5, 28/1/2016, § 10).

41. Başvurucu bu bağlamda ilk olarak, yalnızca bir yıl için temsil ile yetkili kılındığını ileri sürmektedir. Ancak başvuru formunda başvurucu, atandığı 5/9/2005 tarihinden iş akdinin

feshedildiği 16/4/2007 tarihine kadar Y. Mağazacılık A.Ş.nin Edirne Şubesinde "şube müdürü" olarak çalıştığını ifade etmiştir. Buna göre başvurucu, belirtilen dönem itibarıyla ilgili Şubenin kanuni temsilcisi olduğunu kabul etmektedir.

42. Başvurucunun kamu alacakları bakımından kanuni temsilcilerin sorumlu tutulamayacaklarına yönelik bir şikâyeti bulunmamaktadır. Başvurucunun bu anlamda temel şikâyeti, kendisinden tahsil edilmeye çalışılan borcun kanuni temsilcisi olduğu Y. Mağazacılık A.Ş.ye değil Y.Y. Pazarlama A.Ş.ye ait olduğuna ilişkindir. Başvurucu, bu sebeple söz konusu borçtan sorumlu tutulamayacağını ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucunun başvuru formu ekinde ibraz ettiği 21/9/2005 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde, Y.Y. Pazarlama A.Ş.nin Edirne Şubesini 5/9/2005 tarihi itibarıyla kapatma kararı aldığı ilan edilmiştir. Ancak bu gazeteye göre, kapatılan söz konusu Şubenin aynı adreste bu defa Y. Mağazacılık A.Ş. adına 5/9/2005 tarihinde açıldığı görülmektedir. Her iki Şirketin de Yönetim Kurulu başkan ve vekilleri aynı olup Yönetim Kurulu üyeleri de büyük ölçüde aynıdır. Başvurucu ise -kendisinin de kabul ettiği üzere- Y. Mağazacılık A.Ş. tarafından Şubeyi temsile yetkili kılınmıştır. Nitekim başvurucunun açtığı menfi tespit davasında Derece Mahkemeleri de başvurucunun Şube borçlarından dolayı kanuni temsilci sıfatıyla 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesine göre sorumlu olduğunu kabul etmişlerdir. SGK tarafından yargılama sırasında gönderilen 11/2/2014 tarihli yazıda da başvurucunun kanuni temsilcisi olduğu Y. Mağazacılık A.Ş.nin borcuna değinilmiş, 10/3/2014 tarihli yazı ile de yalnızca 2003 yılı Mart ayı ile 2004 yılı Nisan ayı dönemlerine ilişkin ödeme yapıldığı bildirilmiştir.Yapılan yargılama sonucunda ise başvurucu, Şubenin kanuni temsilcisi olarak görüldüğü 2006 yılını ait bir kısım sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borcundan sorumlu tutulmuştur.

43. Bütün bu olgular birlikte değerlendirildiğinde Y.Y. Pazarlama A.Ş.nin -bizzat başvurucunun sunduğu belgelere göre- 2005 yılında Edirne Şubesini kapatmış olduğu ve başvurucunun sorumlu tutulduğu 2006 yılı itibarıyla Y. Mağazacılık A.Ş.nin borçlu Şubeyi işlettiği görülmektedir. Derece Mahkemelerinin tespitlerine göre SGK tarafından bu Şubenin sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçları için ödeme emri düzenlenmiştir. Ayrıca başvurucu tarafından şikâyet edilen ödeme emrinde açık olarak 2006 yılı dönemine ait borçların gösterildiği ve başvurucunun ise belirtilen dönem itibarıyla borcu bulunan söz konusu Şubenin kanuni temsilcisi olduğu anlaşılmaktadır.

44. Başvurucu son olarak borçlu Şirketin mal varlığı mevcut olduğu hâlde borcun doğrudan kendisinden tahsile girişilmesinden yakınmaktadır. Ancak başvurucu bu iddiasını Derece Mahkemeleri önünde de dile getirmiş olup yapılan yargılama sonucunda bu hususun ispat edilemediği sonucuna varılmıştır. Belirtmek gerekir ki bireysel başvurunun ikincil doğası gereği delillerin değerlendirilmesine ilişkin bu iddia bakımından Anayasa Mahkemesinin görevi sınırlıdır. Nitekim 6/2/2017 tarihinde borçlu Şubede yapılan haciz sonucu toplam borç tutarına yeter miktarda taşınır malın haczedilemediği görüldüğünden Derece Mahkemelerinin kararlarının keyfî olduğu veya bariz bir takdir hatası içerdiği de söylenemez.

45. Sonuç olarak uyuşmazlığa konu 2006 yılına ait sosyal güvenlik prim ve gecikme zammı borçlarının, başvurucunun bu dönemde "şube müdürü" olarak kanuni temsilcisi sıfatıyla görev yaptığını kabul ettiği anlaşılan Edirne Şubesine ait olduğu görülmektedir. Her ne kadar belirtilen dönem öncesine ait borçlar yönünden de başvurucu adına SGK tarafından ödeme emri gönderilmiş ise de yapılan yargılama neticesinde başvurucunun, yalnızca kanuni temsilci olarak Şubeyi temsil ile yetkili kılındığı 2006 yılı dönemi borçlarından

sorumlu tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

46. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

47. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

49. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No:2013/772, 7/11/2013 § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No:2012/397, 17/11/2014, § 25).

50. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, §§ 57, 58).

51. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararları dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 7 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

54. Başvurucu maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

55. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

56. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.300 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

57. Başvurucu maddi tazminat talebinde bulunmuş ise de mülkiyet hakkının ihlali iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

58. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.300 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Harç ücreti olan 206,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Edirne İş Mahkemesine (E.2011/234, K.2014/289) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAHRİ BOLCAL

B. No: 2014/18159 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAHRİ BOLCAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18159)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Bahri BOLCAL

Vekili : Av. Hikmet AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açılan alacak davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1993 yılında Tekel Genel Müdürlüğüne sattığı tütün ürününün bedelini alamadığını ileri sürerek 14/4/1995 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine alacak davası açmıştır. Muş 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 18/4/2014 tarihli kararı ile davanın kabulüne karar vermiştir. Karar, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 8/12/2014 tarihli ilamı ile onanmıştır. Karar düzeltme talebi, aynı Dairenin 16/4/2015 tarihli ilamı ile reddedilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada başvurucu Bahri Bolcal'ın 2/12/2011 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

8. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

9. Başvurucu, Tekel Genel Müdürlüğü aleyhine açtığı alacak davasında yargılamanın uzun sürdüğünü ve uzun süren yargılama nedeniyle davanın ekonomik değerinin kalmadığını belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

11. Bu kapsamda özellikle Mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Başvuru konusu olayda UYAP üzerinden yapılan araştırmada yargılama devam ederken başvurucu Bahri Bolcal'ın 2/12/2011 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Avukat Hikmet Aydın tarafından 19/11/2014 tarihinde başvurucunun makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapılmış, başvuru formunda başvurucunun öldüğü konusunda bir bilgiye yer verilmemiştir.

13. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray, B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

14. Açıklanan nedenlerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

15. Bu durumda, Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca Avukat Hikmet Aydın

aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca Avukat Hikmet Aydın'ın 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Muş Barosuna GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR AKKAYA

B. No: 2014/20387 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20387

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR AKKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/20387)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURDSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucu : Bekir AKKAYA

Vekili : Av. Harun UYANIKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atıfta bulunarak başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Tekkeköy Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 22/8/2007 tarihinde gözaltına alınmış ve Tekkeköy Sulh Ceza Mahkemesinin 22/8/2007 tarihli kararı ile kasten insan öldürme suçundan tutuklanmıştır.

9. Başvurucuya isnat edilen suçların ağır ceza mahkemesinin görev alanında bulunması nedeniyle Tekkeköy Cumhuriyet Başsavcılığının 21/3/2008 tarihli fezlekesi ile başvurucu hakkındaki soruşturma dosyası Samsun Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

10. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığının 24/3/2008 tarihli iddianamesiyle başvurucunun kasten insan öldürme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

11. Dava, Samsun 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2008/98 sayılı dosyası üzerinden başvurucu yönünden tutuklu olarak görülmüştür.

12. Mahkemenin 10/10/2012 tarihli kararı ile başvurucunun S.G.ye yönelik kasten öldürme suçundan 16 yıl 8 ay hapis, M.Y.ye yönelik kasten öldürme suçundan müebbet hapis, R.Ö.ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 12 yıl 6 ay hapis, M.C.G.ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 13 yıl 4 ay hapis, Ö.A.ya yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 15 yıl hapis, 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan 2 yıl 6 ay hapis ve 375 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, hükümle birlikte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir.

13. Anılan karar, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 16/10/2014 tarihli ilamıyla, başvurucu hakkında 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan verilen mahkûmiyet hükmünün onanmasına, diğer mahkûmiyet hükümlerinin ise bozulmasına karar verilmiştir.

14. Yargıtay bozma ilamına konu suçlar yönünden yargılamaya E.2014/317 sayılı dosya üzerinden (başvurucu yönünden tutuklu olarak) devam olunmuştur. Mahkemece yapılan 16/12/2014 tarihli duruşmada başvurucu müdafii, Kanun'da öngörülen 5 yıllık azami tutukluluk süresinin dolduğunu belirterek tahliye kararı verilmesini talep etmiş; Mahkeme, talebin reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu 16/12/2014 tarihinde karara itiraz etmiş, Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/12/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

16. Karar, başvurucuya 26/12/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 29/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Mahkemenin 12/1/2015 tarihli kararı ile başvurucunun M.C.G.ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan beraatine, S.G.ye yönelik kasten öldürme suçundan 11 yıl 8 ay hapis, M.Y.ye yönelik kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis, R.Ö.ye yönelik kasten öldürmeye teşebbüs suçundan 9 yıl 2 ay hapis, Ö.A.ya yönelik kasten öldürmeye teşebbüs

suçundan 10 yıl 10 ay hapis cezaları ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, hükümle birlikte başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir.

19. Anılan mahkûmiyet kararı, başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/6/2016 tarihli ilamıyla, başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu; yargılandığı davada 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesine aykırı bir şekilde beş yılı aşkın bir süredir tutukluluğunun devam ettirildiğini, buna rağmen Mahkemece tahliye taleplerinin kabul edilmediğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

26. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Tutukluluk hâli sona ermiş olan başvuruculaların (devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak) tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi ya da makul süreyi aştığı şikâyetleri yönünden iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise öncelikle bu yolu tüketmeleri gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile öngörülen tazminat yolu; bir yandan başvuruculaların maruz kaldığı tutukluluk nedenleri ve süresinin uzunluğunun tespiti, diğer yandan da uğranılan zararın tazmini imkânı sağladığından anılan şikâyetler açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı, makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 46-48).

28. Bununla birlikte tüketilmesi gereken başvuru yollarının her şeyden önce ulaşılabilir olması gerekmektedir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli değildir. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla tazminat talebinde bulunulması için kanunda öngörülen sürenin geçtiği durumlarda, bu tazminat yolunun ulaşılabilir olmadığını ve tüketilmesinin gerekmediğini belirtmiştir (Abdullah Akyüz [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, §§ 45-50).

29. Somut olayda hakkındaki mahkûmiyet hükmü 21/6/2016 tarihinde kesinleşen başvurucunun bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla tazminat talebinde bulunması için 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde öngörülen dava açma süresi geçmiş bulunmaktadır (bkz. § 22). Bu nedenle söz konusu tazminat yolunun başvurucu yönünden ulaşılabilir olmadığı ve dolayısıyla başvurucunun mağduriyetini giderebilecek nitelikte tüketilmesi gereken bir başvuru yolunun bulunmadığı açıktır (Benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, § 49).

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

31. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin hürriyetlerinden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

32. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 35) kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanığı durumlardan biri de üçüncü fıkrada düzenlenen tutuklama tedbiridir (Halas Aslan, § 65).

33. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralına yer verilmiştir. Anayasa'nın, 13. maddeyle tüm temel ve hak özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin getirdiği "kanunilik" şartını kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden 19. maddede ayrıca belirttiği görülmektedir. Bu bağlamda birbiriyle uyumlu olan Anayasa'nın 13. ve 19.

maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas Aslan, § 55).

34. 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok iki yıl olduğu ve bu sürenin zorunlu hâllerde gerekçesi gösterilerek uzatılabileceği ancak uzatma süresinin toplam üç yılı geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre uzatma süreleri dâhil toplam tutukluluk süresinin azami beş yıl olabileceği anlaşılmaktadır (Hamit Kaya, § 40).

35. Tutukluluk süresinin belirlenmesinde ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında geçen sürelerin dikkate alınması gerekir. Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse bu kişinin hukuki durumu "bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutma hâline dönüşmektedir (Hamit Kaya, § 41). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde dikkate alınmaz. Ancak bozma kararı sonrasında bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (Savaş Çetinkaya, B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 42).

36. Somut olayda başvurucu 22/8/2007 tarihinde gözaltına alınmış ve aynı tarihte tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında tutuklu olarak sürdürülen yargılamada İlk Derece Mahkemesince verilen 10/10/2012 tarihli mahkûmiyet kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 16/10/2014 tarihli ilamıyla -2 yıl 6 ay hapse ilişkin- bir suç yönünden onanırken diğer suçlar yönünden bozulmuştur. Bozma ilamına konu suçlar yönünden tutuklu olarak devam olunan yargılamada Mahkeme 12/1/2015 tarihinde yeniden başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiş; anılan karar Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 21/6/2016 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

37. Bu belirlemelere göre başvurucu 22/8/2007 ile 10/10/2012 ve 16/10/2014 ile 12/1/2015 tarihleri arasında bir suç isnadına bağlı olarak hürriyetinden yoksun kalmış iken 10/10/2012 ile 16/10/2014 tarihleri arasında ve 12/1/2015 tarihinden sonra İlk Derece Mahkemesince verilen hükme bağlı olarak tutulmuştur.

38. Başvurucu, bir suç isnadına bağlı olarak 22/8/2007 ile 10/10/2012 tarihleri arasında 5 yıl 1 ay 18 gün, 16/10/2014 ile 12/1/2015 tarihleri arasında 2 ay 26 gün olmak üzere toplam 5 yıl 3 ay 44 gün süreyle hürriyetinden yoksun bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutulduğu süre, 5271 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ağır cezalık işler için öngörülen beş yıllık azami tutukluluk süresini aşmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucu, 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkında İlk Derece Mahkemesince mahkûmiyet kararı verilmekle (bkz. § 18) başvurucunun tutukluluk hâli sona ermiş, anılan mahkûmiyet hükmü temyiz merciince onanarak kesinleşmiştir. Bu durumda tazminat dışında ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir husus bulunmadığı anlaşılmaktadır.

43. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 18.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Samsun 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/317) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İ.A.

B. No: 2016/3423 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/3423

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İ. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/3423)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : İ. A.

Vekili : Av. Yalçın TORUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum gerekçe gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayırma işlemi tesis edilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/2/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığına bağlı Mersin ili Mut ilçe Jandarma Komutanlığı emrinde uzman jandarma statüsünde görev yapmakta iken 30/11/2014 tarihinde, Mut ilçesinde gazinoda konsomatris olarak çalışan bir kadının Jandarma İmdat İhbar Hattını arayarak başvurucu ile ilişkisinden hamile olduğu, başvurucunun kendisini darp ettiği yolunda şikâyeti üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

9. İdari tahkikat heyeti tarafından başvurucunun ve şikâyetçinin ifadeleri alınmıştır. Şikâyetçi, başvurucuyla ilişkisinin kanıtı olarak aralarında geçen telefon mesajları ile fotoğraf sunmuştur. Ayrıca hamile olduğuna dair tıbbi belgeleri vermiştir. Başvurucu, 3/12/2014 tarihli ifadesinde isnatları reddetmiş, şikâyetçiyi tanımadığını belirtmiştir.

10. İdari tahkikat sonucunda, 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca sıralı sicil amirlerince başvurucunun evli olduğu hâlde konsomatris olarak çalışan kadınla gayrimeşru ilişkisi bulunması nedeniyle davranışlarının TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı olduğu şeklinde kanaat bildirilmiş ve "silahlı kuvvetlerden ayırma cezası" teklif edilerek hazırlanan dosya, Jandarma Genel Komutanlığı Yüksek Disiplin Kuruluna sevk edilmiştir.

11. Başvurucu Yüksek Disiplin Kurulunun talebi üzerine 26/12/2014 tarihinde yazılı savunmasını sunmuştur ve 12/2/2015 tarihinde ise Yüksek Disiplin Kurulu önünde sözlü savunma yapmıştır. Başvurucu savunmalarında, şikâyetçi ile ilişkisinin olduğu hususunun kısmen doğru olduğunu, ancak bu kişiyi darp etmediğini, ayrıca yaptığının doğru olmadığını anlayarak bu kişi ile irtibatı koparmaya çalıştığını, bunun üzerine şikâyetçinin intihar edeceğini, aile düzenini bozacağını, kurumuna şikâyette bulunacağını söyleyerek kendisine şantaj ve tehditte bulunduğunu belirtmiştir.

12. Yüksek Disiplin Kurulunun 12/2/2015 tarihli işlemiyle 6413 sayılı Kanun'un 13. ve 20. maddeleri uyarınca başvurucunun "silahlı kuvvetlerden ayırma" cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Anılan kararın 24/2/2015 tarihinde Jandarma Genel Komutanı tarafından onaylanması ile ayırma süreci tamamlanmıştır.

13. Başvurucu, TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; dava konusu işleme dayanak gösterilen ilişkilerin özel hayat sınırları içinde kaldığını, takdirlerle dolu başarılı bir sicile sahip olmasına ve daha önce disiplin cezası bulunmamasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

14. AYİM, davayı reddetmiştir. Kararda, başvurucunun belirtilen eylemleri ile TSK'nın itibarını sarsacak ve göreve devam etmesini engelleyecek vehamet derecesinde ve toplumun genel ahlak yapısına aykırı nitelikte ahlak dışı hareketlerde bulunduğunun anlaşıldığı, tesis edilen işlemde takdir yetkisinin objektif ölçütlerle kamu yararı ve birey yararı dengesi gözetilerek kullanıldığı dolayısıyla hukuka aykırılık bulunmadığı şeklinde değerlendirmeler yer almıştır.

15. Nihai karar 3/2/2016 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu karar düzeltme yoluna gitmemiştir.

16. Başvurucu 22/2/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 6413 sayılı Kanun'un işlem tarihinde yürürlükte olan ve 2/1/2017 tarihli ve 681 sayılı KHK ile değiştirilmeden önceki hâliyle "Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“(1) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası, personelin tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre Türk Silahlı Kuvvetlerinden ilişiğinin kesilmesi veya durumuna göre sözleşmesinin feshedilmesi sonucunu doğurur. Bu cezayı alanlar, seferberlik ve savaş hâlleri haricinde Türk Silahlı Kuvvetlerinde herhangi bir şekilde görev alamazlar.

(2) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası; kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığında oluşturulacak yüksek disiplin kurulları tarafından verilir ve ilgili kuvvet komutanı, Jandarma Genel Komutanı veya Sahil Güvenlik Komutanının onayı ile yerine getirilir. General ve amiraller hakkında ise Genelkurmay Başkanlığında teşkil edilecek yüksek disiplin kurulu tarafından verilir ve yerine getirilir.

(3) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası; disiplin amirlerinden en az ikisinin teklifi üzerine yüksek disiplin kurulları tarafından verilebileceği gibi, eldeki bilgi ve belgelere göre yüksek disiplin kurulları tarafından resen de verilebilir. Genelkurmay Başkanının eldeki bilgi ve belgelere ya da gerekli görmesi üzerine yaptırdığı disiplin soruşturması sonucuna göre hakkında bu cezanın verilmesine kanaat getirdiği personelin dosyaları bir karar verilmek üzere doğrudan yetkili yüksek disiplin kuruluna sevk edilir.

(4) Kuvvet komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında teşkil edilecek yüksek disiplin kurulları; kurmay başkanının başkanlığında personel, istihbarat ve harekât başkanları, personel ve tayin dairesi başkanları, adli müşavir veya hukuk müşaviri, kıdem, sicil ve personel yönetimi ile ilgili şube müdüründen oluşur. Genelkurmay Başkanlığı Yüksek Disiplin Kurulu; Genelkurmay Başkanının başkanlığında kuvvet komutanları, Jandarma Genel Komutanı, Genelkurmay İkinci Başkanı, Genelkurmay Personel Başkanı ve Genelkurmay Adli Müşavirinden oluşur. Yüksek disiplin kurullarında kararlar oy çokluğu ile alınır. Oylar dağılırsa, hakkında tahkikat yapılanın en çok aleyhinde olan oy, çoğunluk elde edilinceye kadar kendisine daha yakın olan oya tabi olur.

(5) Yüksek disiplin kurulları; gerekli gördükleri takdirde, ilgilinin özlük dosyasını ve her nevi evrakı incelemeye, ilgili birlik, kurum ve karargâhlardan bilgi almaya, hâkim veya savcı kararı gerektirmeyen durumlarda kriminal inceleme yaptırma da dâhil olmak üzere her türlü inceleme yaptırmaya, tanık ve bilirkişi dinlemeye, keşif yapmaya veya yaptırmaya yetkilidirler.

(6) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasının verilmesine ilişkin sürecin; disiplin amirlerinin teklifi ile başlatılması hâlinde süreci başlatan disiplin amiri tarafından, diğer durumlarda ise yetkili komutanlıklar vasıtası ile yüksek disiplin kurulları tarafından hakkında karar verilecek personelin savunması alınır. Yazılı savunma haricinde, yüksek disiplin kurulu tarafından gerek görülmesi veya personelin talepte bulunması hâlinde personel sözlü olarak da ifade vermeye çağrılabilir. Firar ve izin tecavüzü gibi ilgilinin bulunamaması nedeniyle savunma almayı imkânsız hâle getiren zorunlu hâller (…) (1) gereğince verilecek Silahlı

Kuvvetlerden ayırma cezasında savunma alınmaz. (1)

(7) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası alan yedek subaylar, ilgili kanunlara göre belirlenen kalan askerlik hizmetlerini er rütbesi ile tamamlarlar.

(8) Türk Silahlı Kuvvetlerinde sözleşmeli statü ile görev yapan personelin sözleşmelerinin feshine ilişkin özel kanunlarındaki hükümler ile Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayırma ve çıkarmaya ilişkin diğer kanunlarda düzenlenmiş hükümler saklıdır.”

18. 6413 sayılı Kanun’un işlem tarihinde yürürlükte olan "Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektiren disiplinsizlikler" kenar başlıklı 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“(1) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır:

...

b) Ahlaki zayıflık: Görevine, sosyal ve aile yaşantısına zarar verecek derecede menfaatine, içkiye, kumara düşkün olmak veya Türk Silahlı Kuvvetlerinin itibarını sarsacak şekilde yüz kızartıcı, utanç verici veya toplumun genel ahlak yapısına aykırı fiillerde bulunmaktır.

...”

19. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Bazı kamu görevlilerine yaşlılık aylığı bağlanacak haller" kenar başlıklı 44. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanlardan subay, astsubay, askerî memurlarla uzman jandarma ve uzman erbaşlar ahlâk noktasından hükümle veya yetersizlik ya da disiplin sebeplerinden dolayı sicilleri üzerine veyahut askerî mahkemelerce verilecek kararlar üzerine kurumlarınca re'sen, bunlar dışında kalanlar ise ahlâk ve yetersizlik sebeplerinden dolayı yönetmeliğine göre sicilleri üzerine kurumlarınca re'sen emekliye sevk edilenlere ise, 28 inci maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında belirtilen yaş ve prim ödeme gün sayısını tamamlamaları halinde yaşlılık aylığı bağlanır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gizlilik Talebi Yönünden

21. Somut olayın koşulları dikkate alındığında başvurucunun şeref ve itibarının korunması bakımından haklı nedenler bulunduğu anlaşıldığından kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B.Özel Hayatın Gizliliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; TSK'da görev yaptığı sürede çok sayıda takdirname ile ödüllendirildiğini, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiçbir şekilde görevine yansımadığını, ayırma işleminin ölçüsüz olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş; yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu ayrıca kimliğinin kamuya açık belgelerde gizli tutulmasını talep etmiştir.

2. Değerlendirme

23. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

25. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatının gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G.,[GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, § 43).

26. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma","demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

27. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu, askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

28. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Ancak hakkındaki tahkikat sonucunda TSK’dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir (G.G., § 66).

29. Bunun yanı sıra Silahlı Kuvvetlerin faaliyetlerinin disiplin içinde yürütülmesi ve etkinliğini gerçekten aksatan bir durum oluşturduğunun ikna edici ve güçlü sebeplerle kanıtlanması hâlinde personelin özel hayatına saygı hakkının sınırlandırılması demokratik bir toplumda gerekli kabul edilebilir. Ancak bu hâlde de sınırlandırmanın ölçülülük ilkesine uygun olması gereklidir (G.G., § 60).

30. Somut olayda AYİM kararında, başvurucunun TSK'nın itibarını sarsacak derecede ahlak dışı hareketlerde bulunduğu belirtilmiştir. AYİM kararında da belirtildiği üzere asker şahıslar için ahlaki değerlerin ve özel hayatı da kapsayan yaşam biçiminin büyük önemi vardır. Başvurucunun ilişki yaşadığı kişinin kurumuna ihbarda bulunarak şikâyetçi olması nedeniyle eylemlerinin özel hayat sınırlarını aşarak göreve yansımalarının olduğu görülmektedir. Çok sıkı askerî disiplin kuralları ve hiyerarşinin geçerli olduğu personel sisteminde başvurucuya isnat edilen eylemlerin kurum disiplinini ve itibarını olumsuz yönde etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmesi ve başvurucuya bu eylemler nedeniyle disiplin

yaptırımı uygulanmasının demokratik bir toplumda gerekli olduğu kabul edilebilir.

31. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında ahlaki durum gerekçe gösterilerek TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesi ile ilgili başvurularda ihlal kararı verilmişti (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016). Ancak eldeki başvuru, somut olayda istihbarat birimlerinin usulsüz sorgulamaları yahut kişinin dahli olmadan başkalarınca ifşa edilen özel hayata ilişkin verilere dayanılması gibi yöntemler söz konusu olmadığından önceki kararlardan farklıdır. Ayrıca olayda disiplin soruşturması 6413 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmüş, disiplin soruşturması sürecinde başvurucunun katılımı ve makul süre tanınarak savunma sunması sağlanmak suretiyle özel hayata saygı hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerden yararlandırılmış olduğu anlaşılmıştır. AYİM kararında başvurucunun özellikle denetlemekle görevli olduğu gazinolarda çalışan konsomatris bir kadınla ilişki kurması ve bu ilişkiden hamile olan kadının başvurucuyu kurumuna şikâyet etmiş olması hususları da dikkate alınarak eylemlerinin mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçelerin belirtilmiş olduğu görülmektedir. Bu durumda eylemlerini görev yaptığı kuruma sirayet ettirdiğitespit edilen başvurucunun görevine, sosyal ve aile yaşantısına zarar verecek derecede toplumun genel ahlak yapısına aykırı fiilleri dolayısıyla statü dışına çıkartılmasının demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemez.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddialarının bir ihlal içermediği anlaşıldığından Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu,AYİM'in bünyesinde hâkim sınıfından olmayan kurmay subayların görev yapması nedeniyle tarafsız olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. AYİM'in bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığı iddiaları, daha önce bireysel başvuruya konu olmuş ve Anayasa Mahkemesince bu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 29; Salih Karakoç, B. No: 2013/2954, 19/12/2013, § 49). Somut başvuru açısından farklı karar verilmesini gerektiren bir yön bulunmadığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. AYİM'de hâkim sınıfından olmayan subay üyelerin bulunması nedeniyle bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATIMA ALMOHAMAD

B. No: 2017/19088 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/19088

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATIMA ALMOHAMAD BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/19088)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Fatıma ALMOHAMAD

Vekili : Av. Ayşegül KARPUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/3/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin karara bağlanabilmesi için ek bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulmuş ve sınır dışı işleminin yeniden değerlendirmek üzere 24/4/2017 tarihine kadar geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 12/4/2017 tarihinde yapılan değerlendirme neticesinde tedbir talebinin kabulüne karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1965 doğumlu olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır.

9. İzmir Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 28/3/2017 tarihindekamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, idare mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için açılacak davanın sınır dışı etme kararının uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 31/3/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 23/5/2017 tarihli dilekçesiyle herhangi bir gerekçe sunmaksızın bireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım ve sınır dışı işleminin durdurulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Sınır Dışı İşlemi Yönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

16. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının

belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

17. Başvurucu 23/5/2017 tarihli dilekçesiyle bireysel başvurudan feragat ettiğini belirtmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

L.A.

B. No: 2017/19343 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/19343

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

L. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/19343)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : L. A.

Vekili : Av. İbrahim ERGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin karara bağlanabilmesi için ek bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulmuş ve sınır dışı işleminin yeniden değerlendirmek üzere 9/5/2017 tarihine kadar geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 9/5/2017 tarihinde yapılan değerlendirme neticesinde tedbir talebinin kabulüne karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1982 doğumlu olup Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşıdır.

9. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 14/3/2017 tarihinde kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu, idare mahkemesinde sınır dışı kararının iptali için açılacak davanın sınır dışı etme kararının uygulanmasını kendiliğinden durdurmadığını belirterek 5/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 8/6/2017 tarihli dilekçesiylebireysel başvurusundan feragat ettiğini ve gönüllü olarak ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir.

12. Adana Valiliği İl Göç İdaresi yetkilileri tarafından 9/6/2017 tarihinde tercüman ve avukat eşliğinde yapılan görüşmede başvurucu taleplerinin doğruluğunu teyit etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım, sınır dışı işleminin durdurulması ve kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İddialar Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

17. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

18. Başvurucu 8/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan feragat ettiğini ve kendi isteğiyle ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

Bu görüşe adli yardım ve gizlilik talepleri yönünden Serruh KALELİ katılmamıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE Serruh KALELİ'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE Serruh KALELİ'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA OYBİRLİĞİYLE,

E. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA OYÇOKLUĞUYLA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Gizlilik talebinin kabulünü gerektirir başvurucunun korunmaya değer yüksek menfaatinin ne olduğuna ilişkin hiçbir gerekçe bulunmadığından,

2. Başvurucunun ülkesine geri dönebilecek koşullara sahip olduğu, kişisel Avukatı bulunduğu, başvuruya konu taleplerinin kendi yönünden kalktığı, bu nedenle başvurudan feragat ettiği anlaşıldığından, Adli yardım taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği kanaati ile çoğunluk görüşüne katılınmamıştır.

Üye Serruh KALELİ

KHADIJEH MOHAMMADIPIRAGHAJ

B. No: 2017/21577 | Karar tarihi: 14.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/21577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KHADIJEH MOHAMMADIPIRAGHAJ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/21577)

Karar Tarihi: 14/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Raportör : M. Serhat MAHMUTOĞLU

Başvurucu : Khadıjeh MOHAMMADIPIRAGHAJ

Vekili : Av. Özgür ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı edilme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı işleminin yürütmesinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca tedbir talebinin Bölüm tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden İçtüzük'ün 73. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm tarafından tedbir talebinin karara bağlanabilmesi için ek bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulmuş ve sınır dışı işleminin yeniden değerlendirmek üzere 1/6/2017 tarihine kadar geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm tarafından 1/6/2017 tarihinde yapılan değerlendirme neticesinde tedbir talebinin kabulüne karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1973 doğumlu olup İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

9. İzmir Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun idari gözetim altına alınmasına ve sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu 28/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu 2/6/2017 tarihli dilekçesiyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini ve kendi rızasıyla ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde yaşamı ile maddi ve manevi varlığının tehlikeye düşebileceğini belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüş; adli yardım ve sınır dışı işleminin durdurulması taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İddialar Yönünden

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Kararlar” kenar başlıklı 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Davadan feragat hâlinde, düşme kararı verilir.”

16. İçtüzük'ün “Düşme kararı” kenar başlıklı 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi

…

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

17. Başvurucu 2/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan feragat etmiş ve kendi isteğiyle ülkesine dönmek istediğini belirtmiştir. Somut olayda başvurudan feragat edilmesine rağmen başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle,

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. Yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE 14/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.N.A.

B. No: 2014/109 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/109

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. N. A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/109)

Karar Tarihi: 20/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2017-30221

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : A. N. A.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gelir vergisi ve fon payının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrine karşı açılan dava devam ederken yürürlüğe giren kanun hükmü uygulanmak suretiyle uyuşmazlığın çözümlenmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu 1964 doğumlu olup İzmir'de ikamet etmektedir.

A. Başvurucu Adına Vergi Tarh Edilmesi

10. Başvurucunun İmar Bankası Off-Shore Limitet Şirketinde bulunan mevduatından 2001 yılında elde ettiği faiz gelirini beyan etmediği hususu, 18/10/2006 tarihli vergi inceleme raporuyla tespit edilmiştir.

11. Gelir vergisi matrahının tespiti amacıyla işlem dosyası 10/11/2006 tarihinde Takdir Komisyonuna sevk edilmiştir. Takdir Komisyonunun 8/2/2008 tarihli kararıyla başvurucunun gelir vergisi matrahı (elde edilen faiz geliri) 851.417,37 TL olarak tespit edilmiştir.

12. Takdir Komisyonunca belirlenen matraha istinaden 11/2/2008 tarihli vergi ve ceza ihbarnamesiyle başvurucu adına 2001 vergilendirme yılına ilişkin olarak 376.712,33 TL gelir vergisi ve 37.671,23 TL fon payı ile bunların bir katı tutarında vergi ziyaı cezası tarh edilmiştir. Vergi ve ceza ihbarnamesi 12/2/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. Tarhiyat İşlemine Karşı Açılan Davaya İlişkin Süreç

13. Başvurucu tarafından vergi ve ceza tarhiyatlarına karşı 13/3/2008 tarihinde İzmir 3. Vergi Mahkemesine dava açılmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, menkul sermaye geliri elde etmediğini savunmuştur.

14. Anılan Mahkemece 5/11/2009 tarihinde verilen kararla dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, gelir verisinde tahakkuk esasının geçerli olduğu ve buna göre gelirin elde edilmiş sayılabilmesi için menkul sermaye iradının fiilen elde edilmiş olmasının gerekli bulunmadığı belirtilmiştir.

15. Karar, Danıştay Üçüncü Dairesinin (Daire) 21/12/2010 tarihli kararıyla bozulmuştur. Daire 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararıyla iptal edilmiş olmasına dayanmıştır.

16. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinde tarh zamanaşımı düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında, vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasının orijinal hâlinde Vergi Dairesince, matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı ve duran zamanaşımının mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam edeceği belirtilmiştir.

17. Diyarbakır Vergi Mahkemesi "takdir komisyonuna tevdi nedeniyle zamanaşımında durmanın süreyle sınırlandırılmamasının idarenin farklı ve keyfi uygulamalarına yol açtığı, takdir komisyonunda geçen sürenin hukukun genel ilkelerinden hak ve nesafet ilkesini

zedelediği, zamanaşımı müessesini işlemez hale getirdiği, idarenin geç işleyişinden kaynaklanan gecikme sebebiyle mükelleflerin fazladan gecikme faiziyle karşı karşıya kaldığı, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 2.maddesine aykırı olduğu" gerekçesiyle sözü edilen ikinci fıkranın iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesi 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararıyla 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasını iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, duran zamanaşımının yeniden işlemeye başlama süresinin yükümlü yönünden öngörülemez olduğu gerekçesine dayanmıştır. Anayasa Mahkemesi, zamanaşımının durma süresinin belirsizliğinin, vergi dairesince matrah takdiri için başvurunun sırf zamanaşımını durdurmak için keyfî olarak kullanılmasına imkân sağladığına ve ayrıca yükümlünün vergi tahsilatının geciktiği süre kadar gecikme zammı ve faizi yükünün artmasına neden olacağına işaret etmiştir. Anayasa Mahkemesi, zamanaşımını durduran nedenler ile durma süresinin ve duran zamanaşımının işlemeye başlama tarihinin açık, belirgin, somut ve öngörülebilir olmasının ve keyfîliğe izin vermemesinin verginin kanuniliği ve hukuk devleti ilkelerinin gereği olduğunu vurgulamıştır.

19. Anayasa Mahkemesi, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının iptaline karar verilmesinin doğuracağı hukuksal boşluğun kamu yararını ihlal edici nitelikte olduğu sonucuna ulaşarak gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

20. Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararını gözeten Daire, Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrasında Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği hükme bağlanmış ise de Anayasa'ya aykırılığı saptanmış bir hükmün uygulanmasının Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırılık oluşturacağını ifade etmiştir. Daire, Anayasa'nın 153. maddesinin beşinci fıkrası hükmünün kazanılmış hakların ve kamu düzeninin istikrarını koruma amaçlı olduğunu vurgulamış ve aksi yorumun Anayasa'nın 152. maddesinde düzenlenen ve mahkemelerin Anayasa'ya aykırı gördükleri hükümlerin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurmasını öngören itiraz yolunu anlamsız kılacağının altını çizmiştir. Bu yorum çerçevesinde Daire, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının somut olayda uygulanamayacağı kanaatine varmış ve buna göre 31/12/2006 tarihine kadar tarh ve tebliğ edilmesi gereken vergi ve cezaların 11/2/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmesi nedeniyle zamanaşımı süresinin dolduğu sonucuna ulaşmıştır.

21. Başvurucu bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Daire 8/12/2011 tarihli kararıyla karar düzeltme istemini kabul ederek 21/12/2010 tarihli (bozma) kararını kaldırdıktan sonra temyiz istemini yeniden incelemiş ve reddetmiştir. Daire, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra 213 sayılı Kanun'a eklenen geçici 28. maddeyi gözeterek bozma kararını kaldırmıştır.

22. Kanun koyucu Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gereğini yerine getirmek amacıyla 23/7/2010 tarihli ve 6009 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasını yeniden düzenlemiştir. Buna göre fıkranın orijinal hâlindeki gibi vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı ve duran zamanaşımının mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam edeceği hususu aynen düzenlenmekle birlikte işlemeyen sürenin her hâl ve takdirde bir yıldan fazla olamayacağı hususu açık bir biçimde fıkraya eklenmiştir.

23. Öte yandan 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 213 sayılı Kanun'a geçici 28. madde

eklenmiştir. Bu maddeye göre "1/1/2005 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten [1/8/2010] önce matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilmiş olup, komisyonca takdir edilen matrah üzerinden 31/12/2012 tarihine kadar tarh ve tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar. Bu hüküm, 374 üncü maddede yer alan ceza kesmede zamanaşımı açısından da uygulanır."

24. Matrah takdiri için 10/11/2006 tarihinde Takdir Komisyonuna başvurulduğunu hatırlatan Daire, 213 sayılı Kanun'un geçici 28. maddesinde 1/1/2005 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilmiş olup komisyonca takdir edilen matrah üzerinden tarh edilen vergilerin tarh zamanaşımı tarihinin 31/12/2012 biçiminde belirlendiğini vurgulayarak 11/2/2008 (gerçekte 12/2/2008) tarihinde başvurucuya tebliğ edilen vergi ve cezaların zamanaşımı süresi içinde tarh edildiği sonucuna ulaşmıştır. Bozma kararının kaldırılması üzerine temyiz istemini yeniden inceleyen Daire, menkul sermaye iradının vergilendirilebilmesi için gelirin elde edilmiş olması gerektiğini, bunun için de gelirin sahibinin emrine amade kılınmasının (faizin mevduatına eklenmesinin) yeterli olduğunu, fiilen sahibine teslim edilmesinin ise zorunlu olmadığını ifade etmiştir. Daire, İmar Bankasının bankacılık işlemlerinin kaldırılması nedeniyle İmar Bankası Off-Shore Limitet Şirketi hesabındaki mevduatın tahsil edilmemiş olmasının vergilendirmeye engel teşkil etmeyeceğini açıklamıştır.

C. Ödeme Emrine Karşı Açılan Davaya İlişkin Süreç

25. Tarhiyata karşı açılan davanın İzmir 3. Vergi Mahkemesinin 5/11/2009 tarihli kararıyla reddedilmesinden sonra vergi idaresi tarafından 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca vergi mahkemesince hükme bağlanan vergi ve cezalar için (2) numaralı ihbarname düzenlenerek başvurucuya tebliğ edilmiştir.

26. Başvurucu tarafından bir aylık süresinde ödeme yapılmaması üzerine 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 55. maddesi uyarınca 5/4/2010 tarihli ödeme emri düzenlenerek 6/4/2010 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

27. Başvurucu tarafından 13/4/2010 tarihinde ödeme emrine karşı İzmir 4. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açılmıştır.

28. Mahkeme 22/9/2010 tarihli kararla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, tarhiyata karşı açılan davanın İzmir 3. Vergi Mahkemesinin 5/11/2009 tarihli kararıyla reddedildiği ve düzenlenen (2) numaralı ihbarname üzerine ödeme yapılmadığı veya teminat gösterilmediği ifade edilmiştir. Mahkeme, kamu alacağının usulüne uygun olarak kesinleştiğini belirterek düzenlenen ödeme emrinin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

29. Mahkeme kararı Dairenin 3/4/2012 tarihli kararıyla onanmış, karar düzeltme istemi de Dairenin 10/9/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Nihai karar 6/12/2013 tarihli kararla başvurucuya tebliğ edilmiştir.

30. Başvurucu 3/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

31. 6183 sayılı Kanun’un 55. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, 7 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal

bildiriminde bulunmaları lüzumu bir "ödeme emri" ile tebliğ olunur.”

32. 6183 sayılı Kanun’un 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 7 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir. İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur.”

33. 213 sayılı Kanun'un 112. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

“Vergi mahkemesinde dava açma dolayısıyla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 27 nci maddesinin 3 numaralı fıkrası gereğince tahsili durdurulan vergilerden taksit süreleri geçmiş olanlar, vergi mahkemesi kararına göre hesaplanan vergiye ait ihbarnamenin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödenir."

34. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasının orijinal hâli şöyledir:

“ Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlıyarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmiyen vergiler zamanaşımına uğrar.

Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam eder.”

35. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının 6009 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle yeniden düzenlenen hâli şöyledir:

“Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması, zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkûr komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren kaldığı yerden işlemeye devam eder. Ancak işlemeyen süre her hâl ve takdirde bir yıldan fazla olamaz.”

36. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“...

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasında, vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiş, itiraz konusu ikinci fıkrasında ise, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı, duran zamanaşımının mezkûr komisyon kararının vergi idaresine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam edeceği öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin en önemli ilkelerinden olan hukuk güvenliği, belirliliği zorunlu kılar. Vergilemede belirlilik ilkesi, yükümlülüğün hem kişiler hem de idare yönünden belli ve kesin olmasını, yasa kuralının, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesini gerektirir. Vergilendirme mükellefler yönünden güvensiz bir sisteme dönüşmemelidir.

Zamanaşımı, alacak hakkının, belirli bir süre kullanılmaması nedeniyle 'dava edilebilme'

niteliğinden yoksun kalınmasını ifade eder; sürüp giden eylemli durumu, kesin ve dokunulmaz hukuki duruma çeviren bir kurumdur. Yasakoyucu, zamanaşımının amacını gözönünde tutarak olayın niteliği ve önemi ile borçlu ve alacaklıların durumuna göre uygun göreceği zamanaşımı sürelerini öngörürken hukukun genel esaslarına ve özellikle Anayasa'nın ilkelerine bağlı kalmak zorundadır.

Vergi alacaklısı olan devleti vergi alacağını takip etme ve harekete geçirme konusunda itici bir güç olan zamanaşımı, vergilendirmenin temel öğeleri arasındadır ve süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması sonucunu doğurur. Bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını etkileyecek keyfi uygulamalara neden olunmaması için vergiyi doğuran olay, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, yaptırım gibi vergilendirmenin temel öğelerinden olan zamanaşımının da yasalarla belirlenmesi gerekir.

İtiraz konusu kuralda, vergi dairesince takdir komisyonuna başvuru yapıldıktan sonra matrahın tespiti, buna ilişkin kararın oluşturulması ve kararın gönderilmesinde bir süre öngörülmemekte, çalışma süresi tamamen komisyonun takdirine kalmaktadır. Ancak, zamanaşımının durmasının süreyle sınırlandırılmaması, vergi mükellefleri yönünden uygulamada keyfiliğe, haksızlığa, eşitsizliğe yol açacak sonuçlar doğurabilecek niteliktedir.

Verginin yasallığı ilkesi, vergi kurumunun hukuksal yapısının temel koşulu olup oranının, salınma biçiminin, alınma zamanının yönetim ve yükümlüler bakımından belirginliğine dayanır. Yükümlülere güven veren bu ilke, vergi yönetiminde de kararlılık sağlamakta, herkesi eşit biçimde kapsamına alan bir yurttaşlık görevinin göstergesini oluşturmaktadır.

İtiraz konusu kuralın ikinci tümcesinde, duran zamanaşımının işlemeye başlaması, ilgili takdir komisyonu kararının vergi dairesine tevdiine bağlanmıştır. Takdir komisyonu kararının tevdii, bu komisyonun çalışma ve kararını oluşturarak tamamlama süresine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu durum, duran zamanaşımının yeniden işlemeye başlama süresini, yükümlü yönünden öngörülemez hale getirmektedir.

Zamanaşımının durma süresinin belirsizliği, makul ve adil bir sürenin bulunmaması, vergi dairesince matrah takdiri için başvurunun sırf zamanaşımını durdurmak için keyfi olarak kullanılmasında güvence sağlamayacağı gibi yükümlüye vergi tahsilâtının geciktiği süre kadar gecikme zammı ve faizi uygulanacak olması da yükümlünün vergi yükünü artırarak haksız sonuçlar doğmasına neden olabilir.

Zamanaşımı hükümlerindeki açıklık, sadece zamanaşımı süresinin, başlangıç ve bitişinin yasada gösterilmesiyle kendisini göstermez. Vergilemede hukuksal kararlılığın sağlanması amacıyla getirilen zamanaşımını durduran nedenlerle, durma süresinin ve duran zamanaşımının işlemeye başlama tarihinin de açık, belirgin, somut ve öngörülebilir olması, keyfiliğe izin vermemesi yasallık ve hukuk devleti ilkesinin gereğidir.”

37. Anayasa Mahkemesinin 6009 sayılı Kanun'un 62. maddesinin birinci fıkrasının Kanun'un 8., 16. ve geçici 5. maddelerinin yürürlük tarihini 1/7/2010 olarak tespit eden (d) fıkrasında yer alan "1/7/2010 tarihinden geçerli olmak üzere" ibaresinin iptaline ilişkin 26/1/2012 tarihli ve E.2011/74, K.2012/15 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

“...

İtiraz konusu kuralda, başvuruda bulunan vergi mahkemesindeki davada uygulanacak olan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması halinde dikkate alınacak zamanaşımı sürelerini düzenleyen bazı maddelerinin

değiştirilmesine dair 6009 sayılı Kanun'un 8. ve 16. maddeleri ile 5838 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin geçici 5. maddesinin 6009 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden farklı olarak daha önceki bir tarihten (1.7.2010) geçerli olmak üzere yürürlüğe girmesi öngörülmektedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, ilke olarak kanunların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. Bu ilke uyarınca, kamu yararı, kamu düzeni, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında sonradan çıkan bir kanun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmaz. Vergi alanındaki düzenlemeler de kanunlarla gerçekleştirildiğinden, geriye yürümezlik vergi kanunları için de doğal bir zorunluluktur.

6009 sayılı Kanun'un 62. maddesindeki iptali istenen ibare yönünden durum incelendiğinde, Kanun'un, 23.7.2010'da kabul edilmiş olmasına karşın, kimi maddelerinin 1.1.2010, 15.1.2010 ve 30.6.2010 günlerinden; 8., 16. ve geçici 5. maddelerinin ise 1.7.2010 gününden geçerli olmak üzere uygulanacağı anlaşılmaktadır.

İtiraz konusu ibareyle yürürlük tarihi belirlenen 8. ve 16. maddelerle 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikler sonucunda, 6009 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte zamanaşımına uğramış 1.1.2005 tarihinden önceki döneme ilişkin vergi borçlarının yeniden canlandırılması suretiyle Kanun hükümleri geriye yürütülmüş olmaktadır.

Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde gerekli kaynağın elde edilmesi adına vergi ve diğer kamu alacaklarının takip ve tahsili için hukuki düzenlemeler ve ayrıcalıklı yetkilerle kolaylık ve hızlılık sağlanmasının doğal olduğu kabul edilmekle birlikte bu konuda bireylerin hakları ve hukukun genel ilkelerinin de göz önünde bulundurulması hukuk devletinin bir gereğidir.

Düzenlemeden beklenen kamu yararının, vergi borçlarının zamanaşımına uğramasını önleyerek daha yüksek oranda tahsilâtın sağlanması olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşılık mükelleflerin, zamanaşımına uğramış vergi borçlarından sorumlu tutulmaları, diğer bir anlatımla zamanaşımına uğramış borçların yeniden canlandırılması hukuka olan güven duygusunu zedeler ve hukuk güvenliği ilkesi ile de bağdaşmaz.

6009 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (d) bendinde yer alan ibare ile getirilen düzenlemenin, mükelleflerin sorumluluklarını geçmişe dönük olarak arttırması ve zamanaşımına uğramış vergi borçlarını canlandırması hukuk kurallarının geriye yürütülmesi anlamına gelmekte ve Anayasa'da yer alan hukuk devleti kapsamındaki hukuk güvenliği ilkesi ile bağdaşmamaktadır. "

38. Anayasa Mahkemesinin 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 213 sayılı Kanun'a eklenen geçici 28. maddenin iptali istemiyle yapılan itiraz başvurusuna yönelik 7/12/2010 tarihli ve E.2010/103, K.2010/106 sayılı "Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle başvurunun reddine" ilişkin kararının ilgili bölümü şöyledir:

"Dava konusu olayda, vergi dairesince, davacının 2002 Eylül dönemi Katma Değer Vergisi matrahının tespiti için 21.8.2007 tarihinde takdir komisyonuna başvuruda bulunulmuş olup,

takdir komisyonunun 15.1.2010 tarihli kararıyla tespit edilen matrah üzerinden vergi ve ceza ihbarnamesi davacıya 24.2.2010 tarihinde tebliğ edilmiştir. Davacı, kendisine tebliğ edilen KDV ve vergi ziyaı cezasının kaldırılması istemiyle 3.3.2010 tarihinde vergi dairesi aleyhine dava açmıştır.

Başvuran Mahkeme, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'Vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlıyarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmiyen vergiler zamanaşımına uğrar.' biçimindeki hükme göre dava konusu olayda tarhiyat zamanaşımının bulunduğunu ileri sürmektedir.

Mahkemenin gerekçeli başvuru kararında, 114. maddenin 'Şu kadar ki, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulması, zamanaşımını durdurur. Duran zamanaşımı mezkûr komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren kaldığı yerden işlemeye devam eder.' biçimindeki ikinci fıkrasının Anayasa Mahkemesi'nin 15.10.2009 gün, E:2006/124, K:2009/146 sayılı kararıyla iptal edildiği; bu nedenle dava konusu olayda vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durdurmayacağı ve 2002 Eylül dönemi vergi alacağı için zamanaşımı süresinin 31.12.2007 tarihi itibariyle dolduğu ifade edilmektedir.

Mahkeme, zamanaşımına uğradığını kabul ettiği vergi alacağının, 23.7.2010 günlü, 6009 sayılı Yasa ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na eklenen Geçici 28. maddede yer alan '1.1.2005 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilmiş olup, komisyonca takdir edilen matrah üzerinden 31.12.2012 tarihine kadar tarh ve tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar.' hükmü ile yeniden doğduğuna karar vermiş ve söz konusu kuralın iptali istemiyle başvuruda bulunmuştur.

Ancak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin ikinci fıkrasını iptal eden söz konusu Anayasa Mahkemesi kararında, iptal edilen fıkranın doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, iptal hükmünün, kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Karar, 8.1.2010 gün ve 27456 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu durumda KDV tarhiyatının yapıldığı tarih olan 24.2.2010 itibariyle Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin ikinci fıkrası hala yürürlükte bulunmakta; bu hükme göre de dava konusu olayda zamanaşımı süresi dolmadan tarhiyat yapılmış olmaktadır.

Dolayısıyla, 1.8.2010 gün ve 27659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 213 sayılı Vergi Usul Kanunu Geçici 28. madde hükmünün, zamanaşımı süresi içerisinde yapılan vergi tarhiyatına karşı açılan davada uygulanması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

39. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini

sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

40. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Broniowski/Polonya (B. No: 31443/96, 22/6/2004) kararında, Polonya Anayasa Mahkemesince hukuk devleti ilkesine ve mülkiyet hakkına ilişkin anayasal güvencelere aykırı olduğu tespit edilen bir kanuna dayanılarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalede kanunilik ilkesi yönünden herhangi bir ihlal görmemiştir. AİHM, Polonya Anayasa Mahkemesi kararından sonra oluşan durumun ve özellikle kamu otoritelerinin uygulamalarının kabul edilemez olduğu, hukuk devleti ilkesine aykırılık taşıdığı ve tam kanunsuzluk hâlini oluşturduğu mahkemeler ve Anayasa Mahkemesi tarafından ifade edildiğini tespit etmesine rağmen bu meselenin Polonya kamu makamlarınca uygulanan tedbirlerin adil dengeyi bozup bozmadığına yönelik incelemede dikkate alınabileceği kanaatini açıklamıştır (Broniowski/Polonya, § 154). AİHM, Polonya Anayasa Mahkemesince hukuk devletine aykırı görülen kanuna dayanan uygulamayı ölçülülük başlığı altında incelemiştir (Broniowski/Polonya, § 185).

41. AİHM'in R. Sz./Macaristan (B. No: 41838/11, 2/7/2013) kararına konu olayda kamuya ait bir şirketten ayrılan başvurucuya 2/7/2010 tarihinde dört aylık maaşına eşit kıdem tazminatı ödenmiştir (R. Sz./Macaristan, § 7). 1/10/2010 tarihinde yürürlüğe giren kanunla işten ayrılan kamu sektörü çalışanlarına ödenen kıdem tazminatlarının vergilendirilmesi öngörülmüştür. Kabul edilen kanun, bu kişilere ödenen tazminatın nihai olarak %98 oranında vergilendirilmesi sonucunu doğurmuştur. Söz konusu kanunun 1/1/2010 tarihinden itibaren elde edilen tazminatlara uygulanması öngörülmüştür. Eş zamanlı olarak geçmişe yönelik vergilendirme yapılmasına imkân tanıyan bir anayasal değişiklik de yapılmıştır (R. Sz./Macaristan, §§ 8, 9). Macaristan Anayasa Mahkemesi ilgili kanunun bazı hükümlerini iki kere iptal etmiş ancak Macaristan yasama organı aynı düzenlemeyi kısmi değişikliklerle üçüncü kez yasalaştırmıştır. Son kanun, 14/5/2011 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen ilk kanunda olduğu gibi 1/1/2010 tarihinden itibaren elde edilen tazminatların vergilendirilmesini öngörmüştür (R. Sz./Macaristan, § 10-17).

42. AİHM, verginin geriye yürütüldüğünü tespit etmiş bunun verginin yasallığı üzerinde bazı şüphelerin oluşmasına yol açtığını ifade etmiş ancak bu alanda yapılan ek bazı çabaların varlığını da gözeterek 14/5/2011 tarihinde yürürlüğe giren bu değişikliğin somut olaydaki müdahale bakımından yeterli bir yasal zemin teşkil edebileceğini kabul etmiştir. AİHM başvurucuya ödenen tazminatın vergilendirilmesiyle ilgili kanunun yürürlüğe girmesinden önce meydana gelen olaya uygulanmasının ölçülülük testinde gözönünde bulundurulacağını belirtmiş ve bu durumun yasallığının denetlenmesinin bu aşamada zorunlu olmadığını ifade etmiştir (R. Sz./Macaristan, § 43).

43. AİHM, keyfîliğe imkân vermeyecek şekilde bir kanuni dayanağı olsa ve meşru bir amaç taşısa bile mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde toplumun genel menfaatlerinin beklentileri ile bireyin temel haklarının korunmasının gerekleri arasında adil bir denge kurulması gerekliliğine işaret etmektedir. AİHM'e göre, uygulanan araç ile müdahaleyle hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır (R. Sz./Macaristan, § 49).

44. AİHM, bu şartın yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesinde, gerek uygulanacak aracın seçiminde gerekse uygulamanın sonuçlarının söz konusu kanunun amacıyla ulaşılmak istenen kamu yararıyla meşrulaştırılıp meşrulaştırılmadığını tayin etmede devletin geniş takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmektedir. Buna rağmen AİHM, 1 No.lu Protokol'ün 1.

maddesi anlamında adil dengenin bireyin mülkiyetinden barışçıl yararlanma hakkıyla uyumlu bir şekilde sürdürülüp sürdürülmediğinin denetlenmesi hususundaki yetkisini saklı tutmaktadır. AİHM, tedbirin ölçülülüğünü değerlendirirken başvurucunun iyi niyeti dâhil kişisel durumunu da dikkate almaktadır (R. Sz./Macaristan, § 50).

45. Vergi toplama konusunda AİHM, yöntemin uygunluğunun da orantılılığın kurulmasında gözönünde bulundurulacak hususlardan biri olduğunu ifade etmektedir (R. Sz./Macaristan, § 52). AİHM, müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken keyfîliğe karşı koruyucu önlemlerin ve özellikle usule ilişkin güvencelerin varlığını da gözetmektedir. Silahların eşitliği ilkesiyle uyumlu ve başvurucuya yargılamanın sonucunu etkileyen iddialarını sunabilme imkânının tanındığı bir çelişmeli yargı sürecinin yokluğunda müdahalenin meşru olduğu söylenemez (R. Sz./Macaristan, § 53).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

46. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucu, 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 213 sayılı Kanun'a eklenen geçici 28. maddeyle tarh zamanaşımına uğrayan vergilerin zamanaşımı süresinin uzatılmasının Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesine aykırılık oluşturduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Daire tarafından Mahkeme kararı lehine bozulduktan sonra yürürlüğe giren kanun hükmü uygulanmak suretiyle bozma kararı kaldırılarak davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkının ihlaline neden olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca geçmişe etkili yasal düzenleme yapılmasının vergilendirmede belirsizliklere yol açacağını ve bu durumda mülkiyet hakkını zedelediğini ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak bu sürecin maddi ve manevi anlamda kişiliğine zarar verdiğini ve yaşam hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

48. Bakanlık görüşünde, 1/1/2005 döneminden önceki vergilerin 1/1/2010 tarihi itibarıyla zamanaşımına uğradığı belirtilmiş ve 213 sayılı Kanun'un takdir komisyonuna sevkin zamanaşımını durduracağı yolunda hüküm içeren 114. maddesinin ikinci fıkrasınınAnayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmiş olması nedeniyle 1/1/2005 dönemden önce takdir komisyonuna sevk edilen vergilerin de zamanaşımına uğradığı ifade edilmiştir.

49. Bakanlık, kanun koyucunun Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesine uygun bir şekilde işlem dosyasının takdir komisyonunda bekleme süresini bir yılla sınırladığına dikkat çekmiştir. Ancak Bakanlığa göre 8/7/2010 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesi kararından sonra 6009 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle yapılan yasal düzenlemeyle takdir komisyonunda bekleme süresi bir yılla sınırlandığı hâlde aynı Kanun'un 16. maddesinin geçmişe yönelik etkisi nedeniyle takdir komisyonunda geçen bir yıldan fazla sürenin de geçerli olması sağlanmıştır.

50. Bakanlık, 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesinin tarhiyat ve ceza kesme zamanaşımı dolmuş vergilerin zamanaşımı sürelerini yeniden canlandırdığı görüşünü açıklamıştır. Bakanlık, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının değerlendirilmesinde bu hususların da gözönünde bulundurulmasını tavsiye etmiştir.

51. Bakanlık, Anayasa'nın 13., 35. ve 73. maddeleri uyarınca vergilendirmeye ilişkin düzenlemelerin belirli ve öngörülebilir olması gerektiğini ifade etmiş ve vergilendirme suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kanuna dayanmasının zorunlu olduğunu

belirtmiştir.

52. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği yolundaki düşüncesinin Bakanlık tarafından da teyit edildiğini vurgulamış ve başvuru dilekçesindeki açıklamaları tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

53. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

54. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Zamanaşımına uğrayan kamu alacağından sorumlu tutulduğu şikâyeti üzerinde durulan başvuruda öne sürülen tüm iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

55. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

56. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

57. Somut olayda 2001 vergilendirme dönemine ait vergi ve buna bağlı vergi ziyaı cezası alacağının başvurucudan tahsili amacıyla ödeme emri düzenlenmiştir. Ödeme emri, içeriğindeki kamu alacağının borçlu tarafından ödenmesi buyruğunu havi bir idari işlemdir.Ödeme emrinin konusu, ihtiva ettiği kamu alacağının borçlu tarafından ödenmesi buyruğudur. Ödeme emri düzenlenmesindeki amaç, içerdiği alacağın borçlunun mal varlığından -mümkünse rızası dâhilinde, değilse cebren- tahsil edilmesi/alınmasıdır. Dolayısıyla ödeme emrinin borçlunun mal varlığını etkileyen/azaltan bir işlem olduğu anlaşılmaktadır. Borçlunun mal varlığındaki eksilmenin mülk teşkil edeceği açıktır (Ahmet Uğur Balkaner, B. No: 2014/15237, 25/7/2017,§ 46).

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

58. Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir.Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci

fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. "Mülkten yoksun bırakma" ve "mülkiyetin kontrolü", mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

59. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve ödenmesini güvence altına almaya yönelik düzenlemeler, Sözleşme metninde ayrıca ifade edilmekle ve Anayasa'da ayrı hükümlerle düzenlenmiş olmakla birlikte bu düzenlemelerin de -genel itibarıyla mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrol etme amacı taşıdığından- devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmesi gerekir (Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

60. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

61. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Kanunilik

(a) Genel İlkeler

62. Devletin egemenlik hakkından doğan vergilendirme yetkisine ilişkin temel ilkelere yer veren Anayasa'nın 73. maddesi, vergilendirme yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerde kanunilik ilkesini özel olarak düzenlemiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasına göre vergiler, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur kaldırılır ve değiştirilir.

63. Vergi alacaklısı olan devleti vergi alacağını takip etme ve harekete geçirme konusunda itici bir güç olan zamanaşımı, vergilendirmenin temel ögeleri arasındadır ve süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması sonucunu doğurur. Bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını etkileyecek keyfî uygulamalara neden olunmaması için vergiyi doğuran olay, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, yaptırım gibi vergilendirmenin temel ögelerinden olan zamanaşımının da yasalarla belirlenmesi gerekir (AYM, E.2006/124, K.2009/146, 15/10/2009).

64. Kanunilik ilkesi yasal düzenlemelerin ulaşılabilir, öngörülebilir ve belirli olmasını gerektirmektedir. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü ile vergi mükellefi bakımından vergisel yükümlülüklerin "belirliliği"nin ve "öngörülebilirliği"nin, bu bağlamda vergi mükelleflerinin hukuki güvenliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Söz konusu ölçütler mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin kanunla yapılması zorunluluğunun alt ölçütleri olarak da kabul edilmektedir. Verginin belirli ve öngörülebilir olması, vergiye ilişkin hükümlerin "açık ve anlaşılır" olmasını gerektirmekte olup Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrası ile Türk hukukunda vergisel yükümlülüğün mutlaka kanunla konulmasını zorunlu tutan Anayasa hükmünün vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler karşısında kişilere Sözleşme'ye göre daha üst düzey bir koruma sağladığı söylenebilir (Türkiye İş Bankası A.Ş., B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 42).

65. Bu husus, Anayasa Mahkemesince "Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların yasada yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının yasa ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre vergide yükümlü, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, uygulanacak yaptırımlar ve zamanaşımı gibi konuların yasayla düzenlenmesi zorunludur." denmek suretiyle açıklığa kavuşturulmuştur (AYM, E.2009/63, K.2011/66, 14/4/2011).

66. Zamanaşımı hükümlerindeki açıklık, sadece zamanaşımı süresinin başlangıç ve bitişinin yasada gösterilmesiyle kendisini göstermez. Vergilemede hukuksal kararlılığın sağlanması amacıyla getirilen zamanaşımını durduran nedenler ile durma süresinin ve duran zamanaşımının işlemeye başlama tarihinin de açık, belirgin, somut ve öngörülebilir olması, keyfîliğe izin vermemesi yasallık ve hukuk devleti ilkesinin gereğidir (AYM, E.2006/124, K.2009/146, 15/10/2009).

67. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu önceden öngörebilecekleri kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

68. Hukuk güvenliği, ilke olarak kanunların geriye yürütülmemesini gerekli kılar. Bu ilke uyarınca kamu yararı, kamu düzeni, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında sonradan çıkan bir kanun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmaz. Vergi alanındaki düzenlemeler de kanunlarla gerçekleştirildiğinden geriye yürümezlik vergi kanunları için de doğal bir zorunluluktur (AYM, E.2011/74, K.2012/15, 26/1/2012).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

69. 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrasında, vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergilerin zamanaşımına uğrayacağı hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasının orijinal hâlinde, vergi dairesince matrah takdiri için takdir komisyonuna başvurulmasının zamanaşımını durduracağı ve duran zamanaşımının mezkur komisyon kararının vergi dairesine tevdiini takip eden günden itibaren işlemeye devam edeceği belirtilmiştir.

70. Somut olayda başvurucunun İmar Bankası Off-Shore Limitet Şirketinde bulunan mevduatından 2001 yılında elde ettiği faiz gelirini beyan etmediği tespit edilmiş ve matrah takdiri için işlem dosyası, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen

beş yıllık zamanaşımı süresinin dolmasından yaklaşık elli bir gün önce 10/11/2006 tarihinde takdir komisyonuna sevk edilmiştir. İşlem dosyasının Takdir Komisyonu sevki nedeniyle aynı maddenin olay tarihinde yürürlükte bulunan ikinci fıkrası uyarınca beş yıllık zamanaşımı süresi, dolmasına elli bir gün kala durmuştur. Takdir Komisyonu kararının idareye ulaştığı 8/2/2008 tarihinden itibaren yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresinin kalan elli bir günü dolmadan, Takdir Komisyonunca belirlenen matraha istinaden yapılan tarhiyatları içeren vergi ve ceza ihbarnameleri 12/2/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla tarhiyat işlemi, olay tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata uygun olarak zamanaşımı süresi içinde gerçekleştirilmiştir.

71. Anayasa Mahkemesi 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararıyla 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasınıiptal etmiş ve iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.

72. Dairenin bozma kararında, Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli iptal kararının bu karardan önce açılmış ve bakılmakta olan davaların çözümünü de etkileyeceği ve iptal kararıyla ortadan kaldırılan 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının bu uyuşmazlıklarda uygulanamayacağı görüşü açıklanmıştır.

73. Bununla birlikte kanun koyucu Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gereğini yerine getirmek amacıyla 6009 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasını yeniden düzenlemiştir. Bunun yanında 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 213 sayılı Kanun'a, 1/1/2005 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten (1/8/2010) önce matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilmiş olanların 31/12/2012 tarihine tarh ve tebliğ edilmesi zorunluluğu getiren geçici 28. madde eklenmiştir.

74. Daire karar düzeltme safhasında 213 sayılı Kanun'un geçici 28. maddesini dikkate alarak bozma kararını kaldırmış ve temyiz istemini reddetmiştir.

75. Anılan geçici 28. maddeyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yapılan bir itiraz başvurusunda Anayasa Mahkemesi, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının iptaline ilişkin kararın yürürlüğünün Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altı ay süreyle ertelenmiş olması nedeniyle yürürlükte bulunduğunu tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu itiraz başvurusunda, 1/8/2010 tarihli ve 27659 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 213 sayılı Kanun'un geçici 28. maddesi hükmünün zamanaşımı süresi içinde yapılan vergi tarhiyatına karşı açılan davada uygulanmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle başvuran mahkemeyi yetkisiz bulmuştur (bkz. § 38).

76. Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla derdest olan davalara etkisinin değerlendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Bu mesele Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında denetleyeceği bir konu değildir. Ancak Anayasa Mahkemesinin 7/12/2010 tarihli ve E.2010/103, K.2010/106 sayılı kararında da açıklandığı üzere iptal edilen bir kanun hükmü, kararın yürürlüğe girdiği tarihe kadar yürürlükte olup bu tarihe kadar iptal edilen kanun hükmüne istinaden yapılan işlemlerin kanuni dayanağının bulunmadığı söylenemez. Somut olayda başvurucu adına yapılan tarhiyat işlemi, olay tarihinde yürürlükte bulunan mevzuata uygun olarak zamanaşımı süresinin dolmasından önce 12/2/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Dolayısıyla tarhiyat işlemi, zamanaşımı süresi içinde gerçekleştirilmiştir. 1/8/2010 tarihinde yürürlüğe giren geçici 28. maddenin 12/2/2008 tarihinde mükellefe tebliğ edilerek tarhiyat süreci tamamlanmış vergilendirme işlemlerinde uygulanması söz konusu olmamıştır. Bu itibarla

başvuru konusu müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu ve olaya uygulanan Kanun'un 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının orijinal hâli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

77. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin iptal kararında, işlem dosyasının takdir komisyonununda bekleme süresinin belirsiz olduğu yolundaki tespitin, Kanun'un (213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasının) kalitesine ilişkin bir soruna işaret ettiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesi kararında işaret edilen belirsizliklerin giderilmesine yönelik sonradan kanun koyucu tarafından birtakım yasal düzenlemeler yapıldığı da gözetildiğinde bu hususun ölçülülük değerlendirmesinin yapıldığı bölümde incelenmesi uygun görülmüştür.

(2) Meşru Amaç

78. Olayda başvurucunun vergi ve ceza borcunun tahsili amacıyla ödeme emri düzenlenmiştir. Ödeme emri, yargı denetiminden geçerek veya geçmeyerek kesinleşmiş kamu alacağının tahsil edilmesi amacına yönelik bir idari işlemdir. Ödeme emri safhasına gelmiş bir kamu alacağı, temelindeki borcun niteliğinden soyutlanmakta ve salt bir para alacağına dönüşmektedir. Bu aşamada artık temeldeki borcun kaynağının bir önemi kalmamaktadır. Dolayısıyla ödeme emri düzenlenmek suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin amacının borcun kaynağından bağımsız olarak salt parasal bir alacağın tahsili olarak görülmesi gerekmektedir. Kamu alacağının tahsilinde kamu yararının bulunduğu açık olduğundan ödeme emri düzenlenmek suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin anayasal açıdan meşru bir temele dayandığı sonucuna ulaşılmaktadır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

79. Ölçülülük ilkesi “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin, maliki, ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında olağandışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez.(AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

80. Mülkiyet hakkına kamu otoriteleri tarafından yapılan müdahaleye ilişkin hukuka aykırılık iddialarının öne sürülebileceği idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların var olup olmadığı ve bu mekanizmaların keyfîliğe karşı güvenceler içerecek araçlarla donatılıp donatılmadığı hususu, müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulacak bir unsurdur. Bu bağlamda bu tür mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya keyfîliği önleyecek nitelikte olmaması durumunda müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca bu çerçevede oluşturulan idari veya yargısal

mekanizmalar kapsamında uygulanan hukuk kurallarının belirsiz olması ya da öngörülebilirlik kriterini taşımaması durumunda da ölçülülük ilkesinin zedelenmesi söz konusu olabilir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

81. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla, uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

82. Olayda yargı denetiminden geçerek kesinleşmiş kamu alacağının tahsili amacıyla başvurucu adına ödeme emri düzenlenmiştir. Başvurucununtarh edilen vergi ve cezaların orantılılığı ile ilgili bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucu borcun tarh zamanaşımına uğradığı şikâyetini ileri sürmektedir. Bu nedenle orantılılık meselesiyle ilgili değerlendirme, tarh zamanaşımına ilişkin iddia ve olgularla sınırlı tutulacaktır.

83. Tarh zamanaşımı, vergiden doğan hukuki ilişkinin uzun süre askıda kalmasının önlenmesi amacıyla devletin vergilendirme yetkisinin belli bir süre ile sınırlandırılmasını ifade etmektedir. Bu süre, 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin birinci fıkrası uyarınca vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıldır. Buna göre beş yıllık tarh zamanaşımı süresinin dolmasıyla devletin vergilendirme yetkisi düşmektedir. Özel hukuktaki zamanaşımından farklı olarak vergi hukukundaki tarh zamanaşımı, mükellefin bunu bir defi olarak ileri sürmesine gerek olmaksızın vergi idaresi tarafından kendiliğinden gözetilir. Zamanaşımının dolmasıyla devletin vergilendirme yetkisi sona ereceğinden mükellefin ilgili vergiyi doğuran olay nedeniyle tarhiyat işlemine muhatap olma ihtimali ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla tarh zamanaşımının dolması mükellef lehine önemli hukuki yararlar sağlamaktadır. Bu bakımdan tarh zamanaşımının işlemesini önleyici bir fonksiyon icra eden "durma" müessesindeki belirsizlikler mükellefin menfaatlerini ciddi surette etkileyebilmektedir.

84. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2009 tarihli ve E.2006/124, K.2009/146 sayılı kararında, matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilen dosyaların takdir komisyonunda bekleme süresinin ve dolayısıyla zamanaşımının durma süresinin öngörülemez olmasının Anayasa'ya aykırı olduğu saptanmıştır. Anayasa Mahkemesi, zamanaşımının durma süresindeki belirsizliğin vergi idaresince takdir komisyonuna başvurunun sırf zamanaşımını durdurmak için keyfî olarak kullanılmasına imkân sağladığına ve ayrıca yükümlünün vergi tahsilâtının geciktiği süre kadar gecikme zammı ve faizi yükünün artmasına neden olacağına işaret etmiştir.

85. Tarh zamanaşımının durması, vergi idaresinin kendi kusurunun bulunmadığı ve müdahale şansına da sahip olmadığı kimi olay ve olguların gerçekleşmesi nedeniyle vergilendirme işlemlerini yürütememesi hâlinde bu olgular ortadan kalkıncaya kadar zamanaşımının işlemesini engelleyen bir kurumdur. Zamanaşımının durması kurumuyla, idarenin kusurundan kaynaklanmayan sebeplerle vergi borcunun zamanaşımına uğraması ve dolayısıyla kamu bütçesinin ihtilaf konusu vergi gelirinden mahrum kalması önlenmektedir.

86. Anayasa Mahkemesinin anılan kararında, takdir komisyonuna sevk süresince zamanaşımının durmasının Anayasa'ya aykırı olduğu yolunda bir görüş açıklanmamış; sadece bu sürenin belirsiz olmasının verginin kanuniliği ve hukuk devleti ilkelerine aykırı

olduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla takdir komisyonuna sevk işleminin gerçekleştirildiği vergilendirmelerde tek başına takdir komisyonu kararının vergi idaresine ulaştığı tarihe kadar zamanaşımı süresinin durmuş olmasının mükellefe orantısız bir külfet yüklediği sonucuna ulaşılamaz.

87. Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararında daha çok sistemik bir soruna işaret edilmiştir. Nitekim bu karardan sonra kanun koyucu harekete geçmiş ve işlem dosyasının takdir komisyonunda bekleme süresini en fazla bir yılla sınırlandırılmasını öngörecek şekilde 213 sayılı Kanun'un 114. maddesinin ikinci fıkrasını yeniden düzenlemiştir. Bu suretle işlem dosyasının takdir komisyonuna sevki nedeniyle tarh zamanaşımının durması, bir yılla sınırlandırılmıştır.

88. Öte yandan kanun koyucu geçmiş dönemdeki belirsizliklerin de giderilmesi amacıyla 6009 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 213 sayılı Kanun'a eklediği geçici 28. Maddesi ile 1/1/2005 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olarak, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten (1/8/2010) önce matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilmiş olan vergilendirme işlemlerinin takdir komisyonunda bekleme süresini 31/12/2012 ile sınırlamıştır. Dolayısıyla önceki dönemlere ilişkin olarak da henüz vergilendirme süreci tamamlanmamış işlemlerin takdir komisyonunda bekleme süresi belirli hale getirilmiştir.

89. 213 sayılı Kanun'a eklenen geçici 28. maddeyle işlem dosyasının takdir komisyonunda bekleme süresinin 31/12/2012 tarihiyle sınırlanmış olması, 1/1/2005 tarihinden önceki vergiler yönünden zamanaşımı süresinin 3 yıl ile 8 yıl arasında durabilmesini olanaklı hâle getirmiştir. Bu sürenin belli ölçüde uzun olduğu söylenebilir ise de bunun geçiş dönemi hükmü olduğu hususu gözden uzak tutulmamalıdır. Kanun koyucunun amacı geçmiş dönemde takdir komisyonuna sevk edilen dosyalar yönünden Anayasa Mahkemesi kararı doğrultusunda dosyanın takdir komisyonunda bekleyebileceği süre konusunda belirliliği sağlamaktadır. Önceki dönemde doğan ve matrah takdiri için takdir komisyonuna sevk edilen vergi alacağından vazgeçilmesi beklenemeyeceğinden geçiş dönemine ilişkin bu işlemlerde dosyanın matrah takdir komisyonunda bekleme süresinin, vergi alacağının tahakkuk edilmemesini de önleyecek şekilde nispeten uzun belirlenmesi anlaşılabilir bir durumdur. Kaldı ki somut olayda, 213 sayılı Kanun'a eklenen geçici 28. maddenin uygulanması söz konusu olmamış, başvurucu adına yapılan tarhiyat işlemi, geçici 28. maddenin yürürlüğe girdiği 1/8/2010 tarihinden önce, 12/2/2008 tarihinde başvurucuya tebliğ edilerek tarhiyat süreci tamamlanmıştır (bkz. § 70).

90. Öte yandan, başvurucuya ait işlem dosyası 10/11/2006 tarihinde takdir komisyonuna sevk edilmiş ve takdir komisyonu kararı da 8/2/2008 tarihinde idareye ulaşmıştır. Buna göre, işlem dosyasının takdir komisyonunda beklediği süresinin 1 yıl 2 ay 28 gün ile sınırlı kaldığı anlaşılmıştır. Bu sürenin de aşırı uzun olmadığı açıktır.

91. Bu durumda, takdir komisyonunda geçen müddet nedeniyle uzayan zamanaşımı süresinin 1 yıl 2 ay 28 gün ile sınırlı kaldığı gözetildiğinde bunun başvurucuya aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklemediği ve kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine zedelemediği sonucuna ulaşılmaktadır.

92. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERİVAN ELTER VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/1825 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERİVAN ELTER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1825)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucular : 1. Berivan ELTER

2. Derya ARSLAN

3. Nevin GÜKÇE

4. Songül ENÜŞTEKİN

Vekili : Av. Fehmile DANİŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 11/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında 15/6/2011-18/6/2011 tarihlerinde gözaltına alınmış; Batman Sulh Ceza Mahkemesinin 19/6/2011 tarihli kararı ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmışlardır.

9. Başvuruculara isnat edilen suçların terör suçu olması nedeniyle Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 2011/288 sayılı fezlekesi ile başvurucular hakkındaki soruşturma dosyası, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına (CMK mülga 250. maddeyle görevli) gönderilmiştir.

10. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 15/8/2011 tarihli iddianamesi ile başvuruculaın "silahlı terör örgütü yöneticisi/üyesi olma ve 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçlarını işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları istemiyle aynı ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucular da dâhil olmak üzere toplam 29 sanığın cezalandırılması talep edilmiştir.

11. Dava, Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) E.2011/78 sayılı dosyası üzerinden başvurucular bakımından tutuklu olarak görülmüştür. Mahkemece 31/10/2011 tarihinde yapılan ilk duruşmada başvurucular, kendilerine sorulan tüm sorulara Kürtçe cevap vermişlerdir. Mahkeme, bu durumu "Kürtçe savunma yapmak üzere tercüman atanması" talebi olarak değerlendirmiş ve talebin reddine karar vermiştir. Mahkemenin ret gerekçesinde başvurucular da dâhil olmak üzere tüm sanıkların bu güne kadarki savunmalarını Türkçe olarak yaptıkları ve ayrıca eğitim ve sosyal konumları itibarıyla da Türkçe'yi bildiklerine vurgu yapılmıştır. Mahkemeye göre başvuruculaın tercümandan yararlanma talebi, bundan dolayı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, ayrıca 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 202. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen koşulları taşımamaktadır. Mahkeme son olarak gerekmediği hâlde savunmanın tercüman aracılığıyla alınmasının, ceza yargılamasının temel ilkelerinden biri olan "yüz yüzelik ilkesi" ile bağdaşmayacağına ve yargılamanın uzamasına sebebiyet vereceğine değinmiştir.

12. Başvurucular Kürtçe savunma yapmaya ve sorulan sorulara Kürtçe cevaplar vermeye devam ettiklerinden sonraki duruşmalarda da başvuruculaın savunmaları alınamamıştır. Başvurucular 13/3/2013 tarihli celsede tercümanla savunma yapma taleplerini yinelemişleridir. Mahkeme, bu talebi değerlendirirken5271 sayılı Kanun'un 202. maddesine 24/1/2013 tarihinde eklenen (4) numaralı fıkrayı dikkate almış; ancak "mevcut düzenlemede [kişinin kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde savunma yapması] hususu[nu]n iki aşamayla sınırlı tutulduğu, ilk aşama olan iddianamenin okunması

aşamasının zaten çok önce yerine getirildiği ve henüz de esasa dair mütalanın sunulmadığı" gerekçesiyle (bu aşamada) talebin reddine karar vermiştir. Bununla birlikte Mahkemenin söz konusu talebi, mütala sonrası kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri bir dilde savunma yapma talebi olarak kabul ettiği ve mütalaadan sonraki aşamada yeniden talepleri beklenmeksizin başvuruculların da aralarına olduğu bir kısım sanığa tercüman atanmasına karar verdiği görülmektedir.

13. Devam olunan yargılamada Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını 19/6/2013 tarihli duruşmada bildirmiştir. Cumhuriyet savcısı, başvuruculların PKK terör örgütünün üyesi oldukları ve örgüt adına gerçekleştirilen bazı eylemlere katıldıkları; bu nedenle de "terör örgütüne üye olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet" suçlarından cezalandırılmaları gerektiği düşüncesindedir. Mahkeme, başvuruculların Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki görüşüne karşı savunmalarının alınması sırasında tercüman görevlendirmiş ve başvurucular esas hakkındaki savunmalarını tercüman aracılığıyla Kürtçe olarak yapmışlardır. Bu kapsamda başvuruculardan Derya Aslan'ın savunmada bulunduğu; Songül Enüştekin ve Berivan Elter'in duruşmaya katılımlarının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden sağlanması nedeniyle savunma yapmak için elverişli koşulların bulunmadığını, Nevin Gökçenin ise açıklayacağı bir şey olmadığını belirterek suçlamalarla ilgili bir anlatımda bulunmadıkları görülmüştür.

14. Yargılama aşamasında Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/414, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/427, Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/58 ve E.2014/55 sayılı dosyaları başvuruculların yargılandığı dava dosyası ile birleştirilmiştir.

15. Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi, 21/1/2014 tarihinde resen yaptığı inceleme sonucunda başvuruculların tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

16. Başvurucular, 22/1/2014 tarihinde karara itiraz etmişler; Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/1/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

17. Başvurucular, anılan kararı 5/2/2014 tarihinde öğrendiklerini bildirmişlerdir.

18. Başvurucular 11/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

19. Öte yandan 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile CMK mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/104) devredilmiştir.

20. Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesi, 12/3/2014 tarihinde yapılan tensip incelemesi sonucunda başvuruculların tahliyesine karar vermiştir. Mahkemece başvuruculların da aralarında olduğu sanıkların tercüman aracılığıyla savunmalarının alınması kararlaştırılmış; başvuruculardan Nevin Gökçe 29/9/2015 tarihinde, Berivan Elter 21/1/2016 tarihinde, Derya Aslan ise 21/4/2016 tarihinde yapılan duruşmalarda tercüman aracılığıyla Kürtçe olarak savunmada bulunmuşlardır. Mahkeme, savunmasını alamadığı Songül Enüştekin hakkında ise yakalama emri çıkarmıştır.

21. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı

fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Tercüman bulundurulacak hâller" kenar başlıklı 202. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.

...

(4) (Ek: 24/1/2013-6411/ 1 md.) Ayrıca sanık;

a) İddianamenin okunması,

b) Esas hakkındaki mütalaanın verilmesi,

üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabilir. Bu durumda tercüme hizmetleri, beşinci fıkra uyarınca oluşturulan listeden, sanığın seçeceği tercüman tarafından yerine getirilir. Bu tercümanın giderleri Devlet Hazinesince karşılanmaz. Bu imkân, yargılamanın sürüncemede bırakılması amacına yönelik olarak kötüye kullanılamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

26. Başvurucular, tutukluluğa ilişkin mahkeme kararlarınındaki gerekçelerin matbu olduğunu, yine bu kararlara yönelik itirazlarının da gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini, söz konusu kararlarda kendi durumlarına ilişkin kişisel bir gerekçeye yer verilmediğini, ayrıca adli kontrolün yetersiz kalma nedenlerinin açıklanmadığını, delillerin toplandığı aşamadan sonra bile delil karartılması ihtimali bulunduğu gerekçesiyle tutukluluğun sürdürüldüğünü, böylece 2 yıl 6 aydır devam eden tutukluluğun makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

29. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

30. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddialarıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

31. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 12/3/2014 tarihinde tahliyelerine karar verilen başvurucuların tutukluluklarının makul süreyi aştığına ilişkin iddiaları, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluklarının makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle başvurucuların tutukluluğun makul süreyi aştığı iddialarına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

33. Başvurucular, davaya bakan mahkemelerin gerekli özeni göstermemesi nedeniyle yargılamanın uzun süreden beri sonuçlandırılmadığını, mahkemelerin keyfî bir şekilde (kendilerinin de aralarında olduğu) sanıkların ana dilde savunma yapmalarına imkân tanımamasının davanın uzamasına neden olduğunu belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşler ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucuların yargılamanın uzun sürdüğüne yönelen iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

36. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

37. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

38. Başvuruculların yargılandığı dava, terör suçlarına ilişkin olup, iddianamede başvurucular ile birlikte toplam 29 kişi hakkında cezalandırma talep edildiği görülmektedir. Davada, her bir sanık yönünden suçlama konusu edilen birçok eylem bulunmaktadır. Ayrıca yargılama aşamasında aynı Mahkemede görülen iki davanın yanı sıra diğer mahkemelerde görülen iki dava da başvuruculların yargılandığı dava ile birleştirilmiştir (bkz. §§ 9-10, 14). Dolayısıyla dava, ciddi derecede karmaşık niteliktedir.

39. Öte yandan başvuruculların da aralarında olduğu çok sayıda sanık, savunmalarını Kürtçe olarak yapmak istemişler; Mahkeme bu talebi kabul etmediğinden çok uzun süre bu kişilerin savunmaları alınamamıştır (bkz. §§ 11-13). Bu bağlamda Mahkemenin başvuruculların savunmalarını Kürtçe olarak yapmalarına izin vermemesinin özen yükümlülüğüne aykırı olup olmadığı incelenmelidir.

40. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği kararlarda tercümandan yararlanma hakkının, sınırlı bir hak olduğunu, bu bağlamda adil bir yargılamadan umulan yararın sağlanması amacıyla ve yalnızca yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilere tercüman atanmasının zorunlu olduğunu ifade etmiştir. Bu bakımdan devletin çeviri sağlama yükümlülüğü ancak yargılamada kullanılan dili bilmeyen, anlamayan ve konuşamayan kişilerin bir tercümanın yardımına ihtiyaç duyması hâlinde doğar (Aycan Özdoğan, B. No: 2013/4841, 25/2/2015, § 20). Kişilerin böyle bir ihtiyacının bulunup bulunmadığını belirlemek ise davaya bakan hâkimin görevidir.

41. Başvuruculer, Türkçe bilmediklerini ileri sürmemişler, aksine yargılama boyunca ana dilde savunma yapmak istediklerini belirterek Kürtçe konuşmuşlardır. Mahkeme başvuruculların soruşturma aşamasında Türkçe ifade verdiklerini ve sosyal konumlarından

da Türkçe'yi bildiklerinin anlaşıldığını ifade etmiş, bu nedenle başvuruların Kürtçe savunma yapma ve bunun için tercümandan yararlanma taleplerini kabul etmemiştir.

42. 5271 sayılı Kanun'un 202. maddesine 24/1/2013 tarihinde eklenen (4) numaralı fıkra ile tercüman yardımından yararlanma hakkı genişletilmiştir. Buna göre sanıkların iddianamenin okunması ve esas hakkındaki mütalaanın verilmesi üzerine sözlü savunmasını, kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde yapabileceği hükmü getirilmiştir. Böylece "meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilen" sanığa da sözlü savunmasını başka dilde yapabilme imkânı getirilmiştir. Anılan Kanun değişikliği üzerine başvurucular, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı savunmalarını tercüman aracılığıyla Kürtçe olarak yapmışlardır. Ancak Derya Aslan dışındaki başvurucuların savunmalarında, kendilerine isnat edilen suçlamalarla ilgili herhangi bir açıklama yapmadıkları görülmüştür. Bu itibarla başvurucuların savunmalarının alınmasındaki gecikme temelde başvurucuların tutumundan kaynaklanmış olup bu hususta Mahkemece bir özensizlik gösterildiği tespit edilmemiştir.

43. Yukarıda belirtilen ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında, ciddi derecede karmaşık nitelikte olan davanın sonuçlanmasındaki gecikmenin bir bölümü de başvurucuların tutumundan kaynaklanmış olmakla birlikte; yargılamanın önemli bir bölümü (başvurucular yönünden) tutuklu olarak sürdürülmüş olup yaklaşık 6 yıl 3 aydır ilk derece mahkemesinde devam etmekte olan yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

44. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

45. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

46. Başvurucular, ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminat talep etmişlerdir.

47. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

48. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında, yargılamanın sonuçlanmasındaki gecikmenin bir bölümünün de başvurucuların tutumundan kaynaklandığı gözetilerek başvurucuların her birine ayrı ayrı net 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

49. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculaların her birine net 4.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/104) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2014/2249 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2249

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2249)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Aydın ŞİMŞEK

Başvurucular : 1. İbrahim DOĞAN

2. Metin KORKMAZ

3. Ozan EREN

4. Servet OYAR

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılama aşamasında savunma hakkının kısıtlanması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle de adil yargılama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 18/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK mülga 250. maddeyle görevli) yürütülen bir soruşturma kapsamında 13/2/2010 tarihinde gözaltına alınmış ve Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. maddeyle görevli) 16/2/2010 tarihli kararı ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmışlardır.

9. Başvurucular, sorgu sırasında üniversite öğrencisi olduklarını ifade etmişlerdir.

10. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 4/6/2010 tarihli iddianamesi ile başvuruculaların "tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda patlayıcı madde kullanma, silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma, terör örgütlerine yardım etme, mala zarar verme, görevi yaptırmamak için direnme" suçlarını işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları istemiyle Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK mülga 250. maddeyle görevli) kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucular da dâhil olmak üzere toplam 26 sanığın cezalandırılması talep olunmuştur.

11. Dava, Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/137 sayılı dosyası üzerinden başvurucular bakımından tutuklu olarak görülmüştür.

12. Mahkeme 14/1/2014 tarihinde resen yaptığı inceleme sonunda başvuruculaların tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

13. Başvurucular, 15/1/2014 tarihinde karara itiraz etmişler; Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/1/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

14. Başvurucular, anılan kararı 6/2/2014 tarihinde öğrendiklerini bildirmişlerdir.

15. Başvurucular 18/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

16. Öte yandan 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile CMK mülga 250. maddeyle görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinin kaldırılması üzerine Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/3/2014 tarihli kararı ile dosya, Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/190) devredilmiştir.

17. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, 8/5/2014 tarihinde yapılan duruşmada başvuruculaların tahliyesine karar vermiştir.

18. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

20. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

22. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde öğrenci olup cezaevinde tutuklu bulunan başvuruculara açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları

23. Başvurucular, tutukluluğa ilişkin mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu ve bu kararlarda adli kontrolün yetersiz görülme nedenine dair bir açıklama yapılmadığını, aynı matbu ifadelerin tekrarlanması suretiyle tutukluluğun devam ettirildiğini, öğrenci olmaları dolayısıyla tutukluluklarının eğitim hakkını da engellediğini belirterek Anayasa'nın 10., 36., 38., 40., 138. ve 142. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, tutukluluk nedeniyle yükseköğrenimlerine devam edemediklerini belirterek Anayasa'nın 42. maddesi ile güvence altına alınan eğitim ve öğrenim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de başvuruculara tutuklanmaları nedeniyle öğrenimlerine devam edememeleri hürriyetlerinden yoksun kalmalarının doğal sonucu olup ayrıca başvuruculara eğitim hakkına bir müdahalede bulunulmamıştır. Bu nedenlerle başvuruculara anılan iddiaları da dâhil olmak üzere bu bölümdeki tüm şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki bir değerlendirme için

bkz. Ersel Turhan, B. No: 2014/1191, 17/5/2016, § 31).

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

27. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

28. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddialarıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

29. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 8/5/2014 tarihinde tahliyelerine karar verilen başvurucuların tutukluluklarının makul süreyi aştığına ilişkin iddiaları, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluklarının makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincillik niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurucuların tutukluluğun makul süreyi aştığı iddialarına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Savunma Hakkının Kısıtlandığı İddiası

a. Başvurucuların İddiaları

31. Başvurucular, suçlamalara ilişkin yeterli delil olmadığını, etkili bir inceleme ve araştırma yapılmadan gizli tanık beyanlarına ve telefon görüşme kayıtlarına dayanılarak kendilerine suç isnat edildiğini, gizli tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığı sorgulama imkânından yoksun kaldıklarını, ana dilde savunma yapma taleplerinin kabul görmediğini,

böylece savunma haklarının kısıtlandığını belirterek Anayasa'nın 10., 36., 38. ve 142. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

b. Değerlendirme

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Bu itibarla başvurucuların bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

33. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (bkz. § 27).

34. Somut olayda başvurucular hakkındaki dava, hem bireysel başvurunun yapıldığı hem de Anayasa Mahkemesince bireysel başvurunun karara bağlandığı tarihler itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir. Başvurucuların başvuru formunda dile getirdikleri savunma haklarının kısıtlandığına ilişkin şikâyetlerini, derece mahkemelerinde devam eden yargılamada ve sonrasında istinaf/temyiz aşamasında ileri sürebilme ve ileri sürmüş ise bu şikâyetlerin bu aşamalarda incelenme imkânı bulunmaktadır. Bu çerçevede derece mahkemelerinin yargılama ve istinaf/temyiz süreçleri beklenmeden yargılama sürecindeki adil yargılanma hakkı ihlali şikâyetlerinin başvurucular tarafından bireysel başvuruya konu edildiği görülmüştür.

35. Açıklanan nedenlerle ilk derece mahkemeleri ve istinaf/temyiz mercileri önünde usulüne uygun olarak devam eden başvuru yolları tüketilmeden temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasının bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılamanın Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası

a. Başvurucunun İddiaları

36. Başvurucular, yargılandıkları davada soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin uzun sürdüğünü belirterek Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

38. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

39. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın

karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

40. Somut olayda davada yer alan kişi sayısı, davanın terör suçlarına ilişkin olması, birçok olayın dava konusu edilmesi, başvuruculara yönelik çok sayıda suçlamanın bulunması olguları başvuruya konu yargılamanın kısmen karmaşık nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte başvurucular hakkındaki yargılama sürecinin önemli bir bölümünün tutuklu olarak sürdürüldüğü dikkate alındığında ve davaya bütün olarak bakıldığında yaklaşık 7 yıl 7 aydır ilk derece mahkemelerinde devam eden yargılamanın süresinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

iii. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

42. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

43. Başvurucular, 10.000'er TL maddi ve 20.000'er TL manevi tazminat talep etmişlerdir.

44. Başvuruda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

45. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucuların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olmaları nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucular 22/9/2016 tarihli dilekçeleri ile manevi tazminat talebinden vazgeçtiklerini bildirmişlerdir. Bu nedenle başvuruculların manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmiştir.

47. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Savunma imkânının kısıtlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculaların,

1. Maddi tazminat taleplerinin REDDİNE,

2. Manevi tazminat taleplerinin feragat nedeniyle REDDİNE,

E. 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/190) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER BAHAR

B. No: 2014/4573 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4573

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİBÖLÜM

KARAR

ÖMER BAHAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4573)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Ömer BAHAR

Vekili : Av. Sait KARAKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında, ispat külfetinin yanlış tarafa yükletilmesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. 12/11/1998 tarihinde bir nakliye firmasında tır şoförü olarak çalışmaya başlayan ve iş sözleşmesi 17/8/2006 tarihinde sona eren başvurucu, Üsküdar 2. İş Mahkemesinin E.2006/752 sayılı dosyasında işçilik alacaklarından kaynaklanan tazminat davası açmıştır.

8. Üsküdar 2. İş Mahkemesi 4/3/2010 tarihli kararında belirttiği "..davacı taraf iş akdinin haksız feshedildiğini iddia etmekte olup, davalı taraf ise verilen işi yapmaktan kaçınarak işyerini terk ettiğini savunmaktadır. İş akdinin ne şekilde sonlandırıldığı açısından değerlendirme yapmak gerekirse: davacı 11/8/2006 tarihinde çekmiş olduğu ihtarname ile 2006 yılı başından itibaren süre gelen harcırah uygulamasının aleyhine olduğunu, fazla mesai, genel tatil ve hafta tatili ücretlerinin ödenmediğini ileri sürmekte olup, 17/8/2006 tarihinden itibaren de işyerini terk edip işyerine gitmediği görülmektedir. Davalı işveren her ne kadar davacının 17/8/2006 dan itibaren işe gelmediğini ve bu yönde tutanaklar tutulduğunu savunmuş ise de, esasen davacının 17/8/2006 dan sonra işe gitmediği anlaşılmakla, 17/8/2006 tarihi itibariyle iş akdinin ne şekilde sona erdirildiğinin çözümlenmesi gerekmektedir. Dinlenen tanık beyanlarından anlaşılacağı üzere 1/1/2006 tarihinden itibaren harcırah uygulamasında yeni bir uygulamaya geçilmiş olup, bu uygulama çalışanların aleyhine olup, harcırah yada prim miktarlarında düşme olduğu tanık beyanlarınca ifade edilmiştir. Her ne kadar ilk alınan raporda yapılan bilirkişi değerlendirmesinde bu yönde durulmuş ve tanık beyanları ile bordroların birbirini doğrulamadığı görüşü mütalaa edilmiş ise de salt bordrolardaki miktarlara bakılarak prim uygulamasındaki aleyhe durum anlaşılamayacağından tanık beyanlarınca davacının iddiası doğrulanmakla uzun süre işyerinde çalışan davacının kendiliğinden işi bırakması da düşünülemeyeceğinden iş akdini haklı olarak feshettiği bu duruma göre kıdem tazminatı alacağına hak kazandığı ve fakat ihbar tazminatı alacağının doğmadığı..." gerekçesi ile davayı kısmen kabul etmiştir.

9. Bu arada Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararı ile Üsküdar Adliyesi kapatılmış, dosya İstanbul Anadolu 6. İş Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin (Daire) 22/1/2013 tarihli kararında belirtilen "..davacı işçi, iş sözleşmesinin işverence haklı bir neden olmaksızın feshedildiğini ileri sürerek ihbar ve kıdem tazminatı isteklerinde bulunmuş, mahkemece işçinin haklı nedenle iş sözleşmesini sonlandırdığı gerekçesiyle ihbar tazminatı isteği reddedilmiş, kıdem tazminatı hüküm altına alınmıştır. Davacı işçinin diğer bazı arkadaşlarıyla birlikte işverene gönderdiği 10/8/2006 tarihli ihtarnamede, 31/12/2005 tarihinde harcırah sisteminin işçi aleyhine değiştirildiği, aylık harcırah gelirlerinde ortalama 250,00 TL düşüş olduğu, uygulama sebebiyle ödenmeyen harcırah alacaklarının olduğu, fazla çalışma hafta tatili ile bayram ve genel tatil ücretlerinin de ödenmediği belirtilerek, ödemelerin yapılması aksihalde yasal yollara başvuracağı bildirilmiştir. Mahkemece davacının harcırah farkı, fazla çalışma, hafta tatili ile bayram ve genel tatil alacaklarının bulunmadığı belirlenmiş, istekler bu yönlerden reddedilmiş, ancak harcırah ödeme sisteminde işçi aleyhine değişiklik olduğu gerekçesiyle işçinin feshihaklı kabul edilerek kıdem tazminatı talebi kabul edilmiştir. Davacıişçi harcırah ödemesiyle ilgili olarak iş şartlarında esaslı değişiklik yapıldığını kanıtlayabilmiş değildir. Davacı işçiye iddia edilen değişiklik öncesi ve sonrası yapılan harcırah ödemeleri karşılaştırıldığında harcırah gelirlerinde azalma olmadığı görülmektedir. Davacının harcırah farkı talebi de reddedilmiştir. Mahkemece bu tespite rağmen uzun süre işyerinde çalışan bir işçinin kendiliğinden ayrılmayacağı gerekçesiyle işçinin haklı feshiolduğu sonucuna varılmıştır. Varsayıma dayalı olarak sonuca gidilmesi doğru değildir.

Davacının kıdem tazminatı isteğinin de reddi gerekirken yazılı şekilde talebin kabulüne karar verilmesi hatalıdır.." gerekçesi ile karar bozulmuştur.

11. Bozma ilamına uyan Mahkeme 26/9/2013 tarihli kararında belirttiği "..Yargıtay bozma ilamı da gözetilerek davacının harcırah ödemesi ile ilgili olarak iş şartlarında esaslı değişiklik yapıldığını kanıtlayamadığı, davacı işçiye iddia edilen değişiklik öncesi ve sonrası yapılan harcırah ödemeleri karşılaştırıldığında harcırah gelirlerinde azalma olmadığı, belirtilen nedenlerle davacının kıdem tazminatı isteğinin reddine karar vermek gerektiği anlaşılmıştır. Davacı yıllık ücretli izin alacağı talebinde bulunmuştur. Davacının imzasını içeren izin istek formları da gözetilerek davacının toplam 98 gün yıllık ücretli izin kullandığı, 2006 Ağustos ayı bordrosunda 34,63 TL izin ücreti tahakkuku bulunduğu görülmekte ise de bordroda davacının imzasının bulunmadığı, aynı şekilde bordroda bulunan tahakkukunun davacıya ödendiğine dair herhangi bir belge veya banka kaydı da sunulmadığı gözetilerek yıllık ücretli izinlerin kullandırıldığının ispat külfetinin davalı işverenlikte olduğu dikkate alındığında mahkememizce yeterli görülen bilirkişi raporunda da belirlendiği üzere davacının 4 gün bakiye yıllık izin ücreti alacağının bulunduğu anlaşılmış..." gerekçesiyle davayı kısmen kabul etmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine karar Dairenin 22/1/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

13. Onama kararı başvurucuya 6/3/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, 31/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

15. Başvurucu; işçilik alacağının tahsili için açtığı davada iş sözleşmesinin davalı işveren tarafından feshedildiği hususunun çekişme konusu olmadığını, haklı fesih olgusunun tespiti açısından ispat külfetinin davalı işverene ait olduğunu, ancak Mahkemenin ve Yargıtayın bu yükümlülüğün kendisine ait olduğu varsayımından hareketle değerlendirme yaptığını, 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 74. maddesine göre mahkemenin tarafların beyanı ile bağlı olduğunu ancak davada taleple bağlılık ilkesinin aşıldığını, bu açıdan Kanun'a açıkça aykırı olarak uygulanan yöntem nedeniyle bir kısım talebinin reddedildiğini belirterek Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvurucunun 20/4/2014 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

18. Başvuru tarihinden sonra ölen başvuruculaların mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Abdurrahman Miişoğlu ve diğerleri, B. No:

2014/7674, 23/3/2017, §§18-21). Somut olayda başvurucu Ömer Bahar, başvuru tarihinden sonra 20/4/2014 tarihinde vefat etmiş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde iradelerini bildirmemişlerdir. Anılan başvurucu yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF ÇELEBİ (2)

B. No: 2014/4601 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/4601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF ÇELEBİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/4601)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Arif ÇELEBİ

Vekili : Av. Mehmet Ali KIRDÖK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, uzun tutukluluk ve kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşılması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün birçok ilde eş zamanlı yürüttüğü yasa dışı MLKP (Marksist Leninist Komünist Parti) örgütüne yönelik operasyon kapsamında 8/9/2006 tarihinde gözaltına alınmış ve 12/9/2006 tarihinde tutuklanmıştır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 17/5/2007 tarihli ve 2006/1013 Soruşturma sayılı iddianamesiyle başvurucu hakkında anayasal düzeni silahlı ayaklanma yoluyla değiştirmeyi amaçlayan silahlı terör örgütünü yönetme, sahte kimlik kullanma, patlayıcı madde bulundurma, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açmıştır.

9. İddianamenin kabul edilmesinden sonra İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/303 sayılı dosyasında yürütülen davanın ilk duruşması 26/10/2007 tarihinde yapılmıştır.

10. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 5/11/2013 tarihli ve E.2007/303, K.2013/192 sayılı kararıyla başvurucunun, üzerine atılı suçların bir kısmı yönünden mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

11. Bu karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

12. Başvurucu 10/3/2014 tarihli dilekçe ile tahliye talebinde bulunmuş, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi 10/3/2014 tarihli ve 2014/249 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucunun tahliye talebini reddetmiştir. Bu kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/303, K.2013/192 sayılı dosyası incelendiğinde; sanıkların İstanbul 14 Ağır Ceza Mahkemesinin 2006/41 sorgu sayılı kararı ile 12/9/2006 tarihinde tutuklandıkları yapılan yargılama sonucunda sanıklar …, Arif Çelebi'nin … TCK'nın 309.maddesi gereğince cezalandırılmalarına karar verildiği gerekçeli kararın yazıldığı, kararın kesinleşmediği ve henüz Yargıtay ceza dairesine gönderilmemiş olduğu görülmekle,

5271 sayılı yasanın 102/2 maddesine göre ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresi en çok 2 yıl olup bu süre zorunlu hallerde gerekçesi gösterilerek uzatılabilir. Uzatma süresi toplam üç yılı geçemez. Buna göre ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçlar da toplam tutukluluk Suresi 5 yılı geçemez. Terörle Mücadele Kanunu'nun 10.maddesinde sayılan suçlarda kanunda öngörülen tutuklama süresi 2 kat olarak uygulanır.

6352 sayılı kanunun geçici 2.maddesinin 4.maddesi gereğince kovuşturmaya ilişkin hükümler CMK 250.maddesiyle görevli özel yetkili mahkemeler de uygulanmaya devam eder.

Son olarak 6526 sayılı yasanın 1. maddesi gereğince Terörle Mücadele Kanunu'nun ve 6352 sayılı yasanın geçici 2. maddesi gereğince görevine devam eden CMK'nın 250.maddesi gereğince özel yetkili ağır ceza mahkemeleri kaldırılmış olup 6526 sayılı yasa doğrultusunda tutuklulukta geçecek süre ağır ceza mahkemelerinin görevine giren işlerde azami olarak 5 yıl olacaktır.

Ancak yerleşmiş Yargıtay kararları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararları ile CMK'nın 102/2 maddesine göre,yasa yolu ve Yargıtay aşamasında geçen sürelerin azami

tutuklama süresinden sayılmayacağı açık olup, sonuç itibarıyla sanıklara ilişkin suçların TMK'nın 10. maddesinde sayılı suçlardan olması sebebiyle karar tarih uyarınca sanıkların tutukluluk sürelerinin CMK'nın 102/2 ve TMK'nın 10.maddesine göre, belirleneceği, buna göre, karar tarihi itibarıyla, tutukluluktaki azami 10 yıllık sürenin aşılmamış olduğu dosyadaki sanık sayısı ve eylemlerin sayısının fazlalığı göz önüne alındığında, zorunlu hallerin bulunduğu dolayısıyla tutukluluk süresinin uzatılmasının makul olduğu anlaşılmakla, sonuç olarak; sanıklar hakkında İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2007/303, K.2013/192 sayılı kararı ile mahkumiyet hükmü kurulduğu ve kararla birlikte sanıkların tutukluluk hallerinin devamına karar verildiği,bu şekilde sanıkların hüküm özlü sıfatını aldığı, bu nedenle bu aşamada sanıklar hakkında 6526 sayılı kanunla yapılan değişiklikler sonucunda CMK'nın 102/2 maddesindeki azami tutukluluk suresinin sona erdiğinden bahsedilemeyeceği kabul edildiğinden sanıkların tahliye taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmiştir.

13. İtiraz üzerine, İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi 17/3/2014 tarihli ve 2014/299 Değişik İş sayılı kararı ile başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Başvurucu bu kararı 20/3/2014 tarihinde öğrenmiştir.

14. Başvurucu, 2/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu, 8/5/2015 tarihinde tahliye edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, 8-12/9/2006 tarihleri arasında gözaltına alındığını, 12/9/2006 tarihinde tutuklandığını, atılı suçlardan yargılanarak mahkûm edildiğini ve tutukluluk hâlinin devamına karar verildiğini, 7 yıldan fazla süredir tutuklu bulunduğundan bahisle makul sürenin ve kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığını, dosyanın temyiz aşamasında bulunduğunu, başka davalarda yargılanan ve kendisi gibi hüküm özlü olan kişilerin tahliye edilmelerine rağmen kendisinin tahliye edilmediğini, tahliye talebinin reddedilmesinin hukuki dayanaktan yoksun ve keyfî olduğunu belirterek Anayasa'nın 10. ve 19. maddelerinde tanımlanan kanun önünde eşitlik ilkesi ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Başvurucu, hakkında hüküm verildikten sonra 1/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da yapılan değişiklik sonrasında azami tutukluluk süresinin 5 yıla indirildiğini ve yargılandığı dava kapsamındaki tutukluluk süresinin azami sınırı aşığını ileri sürerek, tutukluluk durumunun incelenmesini ve tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. Başvurucu, aynı yargılamaya ilişkin olarak daha önce yapmış olduğu bireysel başvurusuyla (2013/7917) ilk derece mahkemesindeki yargılamaya ilişkin tutukluluk süresinin makul

olmadığını ve yasal tutukluluk süresinin aşıldığını iddia etmiştir. Bu başvuruda uzun tutukluluk nedeniyle başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ancak başvurucu bu başvurusunda, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kamu gücü işlemi olarak İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/3/2014 tarihli ve 2014/299 Değişik İş sayılı kesin kararını göstermiş ve mahkûmiyet kararı verildikten sonraki süreçten şikâyetçi olmuştur. Bu nedenle başvurucunun şikâyetlerimahkûmiyetsonrası tutma hâliyle sınırlı olarak incelenmiştir.

20. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi" kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

22. Anayasa'nın 19. maddenin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bireylerin bu haktan şekil ve şartları kanunda gösterilen bazı istisnai durumlarda mahrum edilebileceği kuralı yer almaktadır (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 38). Buna göre hürriyetten yoksun bırakılma ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Fikret Eskin, B. No: 2012/348, 4/12/2013, § 39). "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" amacıyla kişilerin hürriyetinden yoksun bırakılması maddenin ikinci fıkrasında sayılan hâllerden biridir.

23. Somut olayda İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2013 tarihinde açıklanan kararıyla başvurucunun mahkûmiyetine ve hükümle birlikte tutukluluğunun devamına karar verilmiştir. Başvuruya konu ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki bu tutma hâli Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamındadır. Başvurucu mahkûmiyet kararından sonraki sürenin de tutukluluğa dâhil olduğu kabulüyle kanunda öngörülen azami tutukluluk süresinin aşıldığını ve tutukluluk süresinin makul olmadığını ileri sürmüş ise de mahkûmiyet kararından sonra geçen sürenin tutukluluk süresine dâhil edilmeyeceği açıktır. Buna göre başvurucunun şikâyetçi olduğu tutma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalı ve kanuna uygun bir tutma mahiyetinde olup kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına yönelik bir ihlal oluşturmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH BAYBAŞİN

B. No: 2014/5161 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5161

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH BAYBAŞİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5161)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Abdullah BAYBAŞİN

Vekili : Av. Ender YAĞMUR

Av. Serkan DURSUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, verilen hüküm sonrası yeni yasal düzenleme nedeniyle tutukluluğun kaldırılması talebinin Cumhuriyet savcısının mütalaası tebliğ edilmeden ve ağır sakatlığı nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyeceğine dair Adli Tıp raporu gözetilmeden, klişe gerekçelerle reddedilmesinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile işkence ve kötü muamale yasağını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvurucunun Tutukluluk Süreci

9. Başvurucu, başvuru tarihinde Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükmen tutuklu olarak bulunmaktadır.

10. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti suçundan 28/1/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. maddesi ile görevli) 31/1/2011 tarihli kararı ile tutuklanmıştır.

11. Başvurucu hakkında İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 2/12/2013 tarihli veK.2013/119 sayılı kararı ile suç işlemek için örgüt kurmak ve yönetmek suçundan 3 yıl 6 ay hapis, uyuşturucu madde ithal etmek suçundan 37 yıl 6 ay hapis ve adli para cezasına mahkûmiyetine ve "verilen ceza miktarına ve tutuklu kaldıkları süreye göre, kaçma şüphesi ve tutuklama koşulları devam ettiği" gerekçesiyle tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

12. 21/2/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 14. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında 3713 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca kurulan mahkemelerin kapatılmasına karar verilmesi üzerine başvurucu, anılan yasal düzenlemeyi ve 3. Adli Tıp İhtisas Kurulunun 13/2/2013 tarihli ve 1612 sayılı raporunu gerekçe göstererek İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde tahliye talep etmiştir.

13. Anılan 13/2/2013 tarihli Adli Tıp raporuna göre 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'unun 105/A maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi kapsamında başvurucunun maruz kaldığı ağır sakatlık nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyeceği, bir başkasının desteği ile bakıma muhtaç olduğu mütalaa olunmuştur.

14. Mahkeme 11/3/2014 tarihli kararı ile "sanığa verilen ceza miktarı, sanığın tutuklu kaldığı süre, sanığın kaçma şüphesi ve tutuklama tedbirinin ölçülü olup diğer adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacak olması" gerekçesiyle tahliye talebinin reddine karar verilmiştir.

15. Anılan karar öncesi Cumhuriyet savcısının mütalaasının alınıp alınmadığı kararda belirtilmemiştir.

16. Başvurucu, anılan red kararına karşı İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itirazda bulunmuştur.

17. Mahkeme 12/3/2014 tarihli müzekkere ile itiraza ilişkin mütalaa verilmesini istemiştir.

18. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 12/3/2014 tarihli mütalaasında "incelenen dosya kapsamına, tutuklu sanığın atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi, kastının yoğunluğu, öngörülen ceza miktarına göre tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, adli kontrol

tedbirlerinin yeterli olmayacağı, ibraz edilen raporun başlıbaşına tahliyeyi gerektirir nitelikte olmadığı kanaatine varılmakla, tutuklu sanık Hüseyin Baybaşin müdafiinin yerinde görülmeyen itirazının reddine karar verilmesini" belirtmiştir.

19. Mahkeme 16/3/2014 tarihli kararıyla "İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/03/2014 tarih, 2014/232 sayılı değişik iş sayılı Tutukluluk Halinin Devamına ilişkin kararında, incelenen dosya kapsamına, tutuklu sanığın atılı suçu işlediğine dair somut olguların varlığı, kastının yoğunluğu, öngörülen ceza miktarına göre tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, adli kontrol tedbirinin yeterli olmayacağı, ibraz edilen raporun başlıbaşına tahliyeyi gerektirir nitelikte olmadığı" gerekçesiyle itirazının reddine karar vermiştir.

20. Başvurucu, karardan 17/3/2014 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir. Başvurucu 14/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Başvuru inceleme aşamasındayken başvurucunun Mahkememize sunduğu belgeler kapsamında başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 19/11/2015 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bunun üzerine başvurucunun yargılaması Bakırköy 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/11 esas sayısına kayden yapılmıştır.

22. Anılan dosya Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2016/126 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir. Mahkemenin 6/5/2016 tarihli duruşmasında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Mahkeme ayrıca başvurucunun sağlık durumuna uygun bir ceza infaz kurumuna nakledilmesine hükmetmiştir. Anılan karara yapılan itiraz Bakırköy 4. Ağır Ceza mahkemesinin 12/2016 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

B. Başvurucunun Sağlık Sorunları

23. Başvurucu yaklaşık otuz yıl önce gerçekleşen ateşli silah yaralanması sonucu fiziksel engelli hâle gelip tekerlekli sandalye kullanmaktadır. Başvurucunun tutukluluğu kapsamında isnat edilen suçların tarihi ise 2010 yılında olup başvurucu engelli olduktan sonradır.

24. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının 31/12/2014 tarihli yazısı kapsamında; başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna kabul edildiğinde fiziksel engellilik durumuna göre barındırılması uygun olan bir koğuşa yerleştirilmiştir. Burada tuvalet ve banyo kısımları koğuşun ortak yaşam alanına yakın olup koğuş geneli ortaklaşa kullanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca koğuşta, başvurucunun fiziksel engeline uyan klozet ve duş alma yeri bulunmaktadır ve başvurucu günlük egzersizlerini yapabilmesi için egzersiz aletlerinden yararlanabilmektedir.

25. Fiziksel engelli olan başvurucu bakıma muhtaç olduğundan kendisine bakıcı veya hizmetli yardımı gerekmektedir. Ancak başvurucunun bu yönde bir talebi olmadığından bakıcı veya hizmetli görevlendirmesi yapılmamıştır. Başvurucunun isteği doğrultusunda, günlük işlerde yardımcı olmaları amacıyla aynı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan oğlu ve yeğeni ile birlikte aynı koğuşta kalması sağlanmıştır. Öte yandan anılan yazıda başvurucunun bakımı yönünden herhangi bir şikâyette bulunmadığı ifade edilmiştir.

26. Başvurucuya her türlü sağlık hizmeti Ceza İnfaz Kurumu revirinde ve gerektiğinde diğer sağlık kuruluşlarında verildiği belirtilmiştir.

27. Öte yandan başvurucunun fiziksel engellilik ve bakıma muhtaç yapısı sebebiyle Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 5/9/2012 tarihli yazısı gereğince başvurucunun hükümlüler için rehabilitasyon merkezi olarak düzenlenen Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz

Kurumuna nakil edilmesi için talebinin olması gerekmekle birlikte başvurucu oğlu ve yeğeni ile birlikte kaldığından ve bakımı ile bu yakınları ilgilendiğinden rehabilitasyon merkezine nakil talebinde bulunmamıştır. Başvurucu kendi isteği ile kurumda kalmayı istediğini 31/12/2014 tarihli dilekçesinde de belirtmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28. 4/12/2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi şöyledir.

“(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

…

8. Uyuşturucu veya uyarıcı Madde imal ve ticareti (Madde 188),

9. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220),

…

(4) Sadece adlî para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.”

29. 5271 sayılı Kanun’un 101. maddesi şöyledir:

“(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir.

(3) Tutuklama istenildiğinde, şüpheli veya sanık, kendisinin seçeceği veya baro tarafından görevlendirilecek bir müdafiin yardımından yararlanır.

(4) Tutuklama kararı verilmezse, şüpheli veya sanık derhâl serbest bırakılır.

(5) Bu madde ile 100 üncü madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir.”

30. 5271 sayılı Kanun’un 102. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı geçemez.”

31. 6529 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile 3713 sayılıKanun'a eklenen geçici 14. maddenin dördüncü fıkrası şöyledir:

"6352 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca görevlerine devam eden ağır ceza mahkemelerinde ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Terörle Mücadele Kanununun 10 uncu maddesi uyarınca görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinde derdest bulunan dosyalar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bulundukları aşamadan itibaren kovuşturmaya devam edilmek üzere yetkili ve görevli mahkemelere devredilir. Bu mahkemelerce verilip Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında veya Yargıtayın dairelerinde bulunan dosyaların incelenmesine devam olunur."

32. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi şöyledir:

"(3) Yukarıdaki fıkralarda düzenlenen infaz usulünden;

...

b) Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, engellilik veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlüler,

diğer şartları da taşımaları hâlinde yararlanabilirler. Ağır hastalık, engellilik veya kocama hâli, Adlî Tıp Kurumundan alınan veya Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adlî Tıp Kurumunca onaylanan bir raporla belgelendirilmelidir."

“...”

B. Uluslararası Hukuk

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi

Sözleşme'nin, mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiği belirtilmiştir. Kötü muamele yasağının, Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihatlarda hatırlatılmıştır (Birçok karar arasından bkz. Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

35. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söyleyebilmek için eylemin "minimum ağırlık eşiğini" aşması beklenir (Birçok karar arasından bkz. Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007 §§ 35-37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993 § 30).

36. AİHM, tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak onların korunmasız ve zayıf durumda olduklarını ve en zor şartlarda dahiyetkililerin bu kişilerin fiziksel esenliklerini korumakla sorumlu olduklarını belirtmiştir (Keenan/Birleşik Krallık, B. No. 27229/95,§ 91; Tarariyeva/Rusya, B. No: 4353/03, 14/12/2006, § 73; Vlademir/Romanov/Rusya, B. No: 41461/02, 24/7/2008, § 57).

37. AİHM; hukuka uygun olarak özgürlüğü kısıtlanan herkesin insan onuruna uygun tutukluluk koşullarına sahip olma hakkı bulunduğunu, alınan tedbirlerin uygulanma koşullarının kişiyi sıkıntıya ya da tutukluluğa bağlı kaçınılmaz üzüntü seviyesini aşacak yoğunlukta bir ümitsizliğe sokmaması gerektiğini vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 94).

38. AİHM ayrıca, Sözleşme’nin tutuklu bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir “genel zorunluluk” getirmediğini ancak doğal olarak ortaya çıkan fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklardan kaynaklanan acının, yetkililerin sorumlu tutulabileceği tutukluluk koşullarından dolayı artması ya da artma riski bulunması hâlinde bu durumun Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamına girebileceğini belirtmektedir (Mouisel/Fransa, B. No: 67263/01, 14/11/2002, § 38-40; Ürfi Çetinkaya/Türkiye, B. No; 19866/04, 23/7/2013, § 88).

39. AİHM, tutuklu/hükümlülerin zayıf konumda olduklarını ve yetkililerin bunları koruma görevi olduğunu ifade etmektedir. Yetkililerin, engelli bir kişinin yerleştirilmesine ve özgürlüğünden alıkonulmasına devam edilmesine karar verdiği durumlarda engellilikten kaynaklanan özel ihtiyaçları karşılayacak koşulların garanti edilmesinde özel ilgi gösterilmesi gerektiğini kabul etmektedir (Zarzyckı/Polonya , B. No: 15351/03, 12/3/2013, § 102).

40. Bu tür davalarda AİHM, sağlık durumunun endişeye sebep olduğu durumlarda başvurucunun alıkonulmasına devam edilmesinin sağlık durumu açısından uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde özellikle üç etkenin dikkate alınmasının gerektiğini belirtmiştir. Bunlar (a) hükümlü/tutuklunun sağlık durumu, (b) sağlanan bakımın kalitesi ve (c) sağlık durumu açısından başvurucunun tutulmasına devam edilmesinin gerekip gerekmediği (Zarzyckı/Polonya , § 103).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İşkence ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucu, tutukluluğuna yönelik yaptığı itirazda Adli Tıp Kurumunun ağır sakatlık nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyeceğine dair raporunu da gerekçe göstermesine rağmen ağır sakatlık durumunun gözetilmeyerek tahliye talebinin reddedilmesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık görüşünde başvurucunun fiziksel engelli durumu gözetilerek özel koğuşa yerleştirildiği, aynı zamanda oğlunun ve yeğenin yanında kalarak bakımını üstlendikleri, bakımına ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumuna başvurucunun herhangi bir şikâyette bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun üzerine atılı suç kapsamında cezalandırılmasına karar verildiği ve bu nedenle hükmen tutukluluğunun devam ettiği, bu süreçte başvurucunun sağlık durumuna özgü uygulamaların ve gerekli tedavilerin yapıldığı ileri sürülmüştür.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ceza infaz kurumunun zor şartlarında hayatını sürdürme mücadelesi verdiğini, iki kişinin yardımı olmadan tuvalet ve yıkanma ihtiyacını karşılayamadığını, hastalığı nedeniyle her gün çamaşırlarının yıkanması gerektiğini ancak idarenin koğuşa çamaşır makinesi almasına izin vermediğini belirtmiştir.

45. Anayasa’nın 17. maddesi şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

….

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

…”

46. Anayasa’nın 17. maddesi cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları, özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve mahkûmlara gerekli tıbbi yardımın sağlanması da insan onuruna yakışır koşulların sağlanması için gereklidir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

47. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde cezaevinde tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucular tarafından yapılan somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi vebu kapsamda önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Turan Günana, § 38).

48. Başvurucunun sağlık durumuyla ilgili yukarıda belirtilen kurul raporu dikkate alındığında, başvurucunun fiziksel engellilik durumunun her şart ve durumda, cezaevinde bulunma nedeniyle tek başına yaşamsal risk oluşturacak bir nitelik taşıdığı belirtilmemektedir. Raporda belirtilen husus başvurucunun maruz kaldığı ağır sakatlık nedeniyle hayatını yalnız idame ettiremeyeceğini, bir başkasının desteği ile bakıma muhtaç olduğudur. Bu kapsamda başvurucu özel koğuşa konulduğu gibi oğlu ve yeğeni de yanına verilerek başvurucunun bakımı karşılanmaya çalışılmıştır. Başvurucunun engellilere özgü Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının özellikleri

için bkz. Ergin Aktaş, B. No: 2014/14810, 21/9/2016, §§ 37-46) nakil edilmesini talep etmediği gibi başvuru tarihinde tutulduğu Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumunda kalmak yönünde dilekçe vermiştir.

49. Başvurucu, rahatsızlığının cezaevi şartları veya yetkililerin uygulamalarından kaynaklanan nedenlerle kötüleştiği ve bu nedenlerle doğal olarak özgürlükten yoksun bırakılma nedeniyle ortaya çıkan ızdırap ve acının ötesinde bir ızdırap ve acıya maruz kaldığı yönünde bir delil ortaya koymamıştır. Başvurucunun diğer rahatsızlıklarına yönelik olarak tedavi veya kontrollerinin ihmal edilmesi nedeniyle hastalığının ilerlediği yönünde bir tespit de bulunmamaktadır. Başvurucu her aşamada engellilik durumuyla ilgili hususlar dikkate alınarak hakkındaki dava nedeniyle devam eden özgürlükten yoksun bırakılma hâlinin sonlandırılmasını yargılama makamından talep etmiştir.

50. Suç isnadına veya mahkûmiyet kararına bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılan bir kimsenin sağlık gerekçesiyle serbest bırakılması için hiçbir “genel zorunluluk” bulunmadığı, engelli bir kişinin cezaevinde tutulmasının ancak cezaevi şartları veya uygulanan tedbirlerin kişiyi olağanın üzerinde sıkıntıya sokacak nitelikte olması hâlinde insanlık dışı veya aşağılayıcı bir muamele olarak nitelendirilebileceği ve bu kapsamda da somut bir delil olmadığı dikkate alındığında başvurucunun rahatsızlığına rağmen cezaevinde tutulmasına ilişkin şikâyetlerinin somut bir olguya dayanmaması nedeniyle kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Benzer kararlar için bkz. Hayati Kaytan, B. No: 2014/19527, 16/11/2016; Ergin Aktaş).

51. Açıklanan nedenlerle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

52. Başvurucu; tutuklu olarak yargılandığı yargılama sonunda tutuklulukhâlinin devamına karar verildiğini, yapılan yasal düzenlemeler uyarınca özel yetkili mahkemelerin kapatılması üzerine tahliye talebinde bulunduğunuancack Mahkemenin savcılık mütalaasını tebliğ etmeden, genel geçer ve klişe gerekçelerle talebini reddettiğini belirterek Anayasa'nın 19. ve 36. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği ile adil yargılanma hakkının bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Bakanlık görüşünde başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden görüş sunulmamıştır.

54. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

55. Anayasa'nın 19. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, … açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

57. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

58. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin, kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

59. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

60. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacının olduğundan veya ölçülü olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur.

61. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gereklir. İkinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması

gerekir.

62. Somut olayda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 2/12/2013 tarihinde açıklanan kararıyla başvurucunun hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir (bkz.§ 11). Mahkemenin vermiş olduğu mahkûmiyet kararı sonrasındaki bu tutma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamındadır.

63. Başvurucunun hüküm sonrasına ait kişi özgürlüğü ve güvenliğine ilişkin tutuklulukla ilgili kararların gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığı, tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara karşı yapılan itiraz incelemesinin etkin bir şekilde yapılmadığı ve başvuruya konu yaptığı tutukluluk incelemesine ilişkin Cumhuriyet savcısının mütalaasının kendisine bildirilmediği gibi şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasındaki "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuru konusu olayda mahkûmiyet kararına bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılan başvurucunun serbest bırakılma talebinin incelenmesi sırasında çelişmeli yargılama ilkesinin uygulanması, dolayısıyla da savcılık görüşünün tebliğ edilmediği iddiasının incelenmesi mümkün değildir (Aynı yönde kararlar için bkz. Neytullah Bayram, B. No: 2014/10339, 15/4/2015, §§ 43-44; Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 43).

64. Açıklanan nedenlerle başvurucunun hüküm sonrası kişi hürriyeti ve güvenliğine ilişkin şikâyetleri yönünden açık bir ihlal tespit edilmediğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İşkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EŞREF TURUNÇ

B. No: 2014/5963 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EŞREF TURUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5963)

Karar Tarihi:20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Eşref TURUNÇ

Vekili : Av. Ferhat GÖZEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın adil yürütülmemesi ve tarafsız bir mahkemede yargılama yapılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasınakarar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Hatay 3. Sulh Ceza Mahkemesinin 22/9/2011 tarihli kararı ile başvurucunun yokluğunda tutuklama kararı verilmiştir.

9. Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkındaki tutuklama kararının vicahiye çevrilerek tutuklama kararı verilmesi talebinde bulunmuş ise de Hatay 1. Sulh Ceza Mahkemesi 11/1/2012 tarihli kararıyla tutuklama talebini reddetmiştir.

10. Bu karara yapılan itiraz üzerine Hatay 1. Asliye Ceza Mahkemesi 11/1/2012 tarihli kararı ile başvurucu hakkında, üzerine atılı suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin üçüncü fıkrasında sayılı suçlardan olması, suç işlediğine yönelik yeterli delil bulunması sebebiyle tutuklanmasına yönelik yakalama emri çıkarılmasına karar vermiştir. Bu karar üzerine Hatay 1. Sulh Ceza Mahkemesi 11/1/2012 tarihli kararıyla başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu hakkında Hatay Cumhuriyet Başsavcılığının 25/1/2012 tarihli iddianamesiyle kasten ve tasarlayarak birden fazla kişiyi öldürme suçlarını işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

12.Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarihli kararı ile başvurucunun, kasten insan öldürme suçuna azmettirme suçundan iki kez müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

13. Başvurucu, 21/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14.İlk derece mahkemesinin kararı, Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 4/4/2016 tarihli ilamıyla onanmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

15.5271 sayılı Kanun'un"Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde,

tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

.

2. Kasten öldürme (madde 81, 82, 83),

..."

16.5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususta bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

17. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

20.Başvurucu, kuvvetli suç şüphesi olmadığı hâlde tutuklandığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir."

22. Başvurucunun bu bölümdeki şikâyetlerinin, Anayasa'nın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını düzenleyen 19. maddesi kapsamında incelenmesi gerekir.

23. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

24. Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre bir kişinin tutuklanabilmesi öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

25. Ancak bu nitelemeye bağlı olarak kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Zira tutukluluğun amacı yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

26. Başvurucu, Hatay Cumhuriyet Başsavcılığının 2007/3964 sayılı soruşturması kapsamında, kasten ve tasarlayarak birden fazla kişiyi öldürmek suçlarından Hatay 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 11/1/2012 tarihli kararı ile tutuklanmıştır. Tutuklamaya gerekçe olarak (Hatay 1. Asliye Ceza Mahkemesi kararında) "Şüpheliye yüklenen suçların niteliği, yüklenen suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların mevcudiyeti, yüklenen suçun CMK. 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan olması " gösterilmiştir.

27. Cumhuriyet Savcılığınca düzenlenen iddianame incelendiğinde özetle başvurucunun diğer şüpheli S.K. ile birlikte maddi getirisi ve rantı yüksek gece kulübünün işletmesinden kaynaklanan -maddi sebeplerle ortaya çıkan- husumet nedeniyleM.F.Ç. isimli şahsı tasarlayarak, M.A.A.yı ise kasten öldürdürme iddiasıyla kamu davası açıldığı görülmektedir. İddianamede isnat olunan bu suçlara ilişkin olay yeri inceleme raporu, olaya ilişkin tutanaklar, otopsi raporu, yakalama tutanakları, şikâyet dilekçesi, ifade tutanakları, HTS kayıtları gibi delillere de yer verilmiştir.

28. Başvurucu hakkındaki tutuklama kararı, iddianame ve delillere ilişkin içeriği ile birlikte dikkate alındığında, başvurucunun suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumda başvurucunun, suç işlediğinden şüphelenilmesi için somut olgu ve bilgi bulunmadığı hâlde tutuklandığı iddiasının yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutuklama Süresinin Makul Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

30.Başvurucu,uzun süredir tutuklu bulundurulduğunu, tahliye taleplerinin formül gerekçelerle reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

31. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin, bireylerin özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 62).

32. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin hürriyetlerinden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, § 42).

33. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin, kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanığı durumlardan biri de üçüncü fıkrada düzenlenen tutuklama tedbiridir.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, makul sürede yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan fıkrada güvence altına alınan "makul sürede yargılanmayı" ve "serbest bırakılmayı" isteme haklarının, birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısı olarak değerlendirilmeleri gerekir.

35. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan "serbest bırakılmayı" isteme hakkı uyarınca bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında tutuklu olan kişiler, ilgili yargı mercilerinden serbest bırakılmalarına karar verilmesini talep edebilirler. Bu hakkın bir yansıması olarak 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesini

isteyebileceği belirtilmiştir. Yine aynı Kanun'un 108. maddesininde tutukluluğun soruşturma ve kovuşturma evrelerinde belirli süreleri aşmayacak şekilde resen incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargı organlarınca, tutukluluğun her aşamasında gerek kişinin serbest bırakılma talebi üzerine gerekse resen yapılan incelemelerde tutulmanın meşru nedenlerinin açıklanması Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının bir gereğidir (§§ 39, 40).

36. Anılan maddede ayrıca tutuklanan kişilerin "makul sürede yargılanmayı" isteme haklarına sahip olduğu ifade edilmiştir. Genel olarak yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkının konusudur. Kişilerin fiziksel hürriyetlerinin kısıtlanmasına ilişkin güvencelerin belirtildiği Anayasa'nın 19. maddesine göre öncelikle tutukluluğun makul süreyi aşmaması gerekir. Bununla birlikte maddenin tutuklu olarak sürdürülen yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması gerektiğine ayrıca işaret ettiği de görülmektedir.

37. Hürriyeti kısıtlanarak yargılanan kişinin yargılamanın makul sürede bitirilmesindeki menfaati, işin doğası gereği diğerlerine göre daha fazladır. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen tutuklu kişinin "makul sürede yargılanma" hakkı, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına göre daha yüksek bir koruma sağlamaktadır.

38. Buna göre tutuklu olarak sürdürülen soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin süratle sonuçlandırılması gerekir. Bunun için başta savcılıklar ve mahkemeler olmak üzere tüm kamu organları, tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin -adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere riayet edilmek koşuluyla- süratli bir şekilde sonuçlandırılması için özenli davranmalıdırlar (§ 42).

39. Anılan özen yükümlülüğü, kişinin hürriyetinden yoksun bırakılmaya devam edilmesinin keyfî olmadığının, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahalenin meşru amacının devam ettiğinin söylenebilmesi için zorunludur. Bu itibarla tutuklu kişiler hakkındaki soruşturma/kovuşturma süreçlerinin özenli olarak yürütülmesi Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında güvence altına alınmıştır.

40. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir. Anılan Anayasa hükümlerine paralel bir şekilde 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir.

41. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin, gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca amaç ve araç arasında makul bir ilişkinin bulunmasını, diğer bir deyişle yapılan sınırlamayla sağladığı yarar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eden ölçülülük ilkesinin, sınırlayıcı önlem ile sınırlama amacı arasındaki ilişkinin denetiminde önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olup olmadığını saptamaya yönelik "elverişlilik", sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşma ve demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu olup olmadığını arayan "zorunluluk", ayrıca amaç ve aracın ölçüsüz bir oranı kapsayıp kapsamadığını, bu yolla ölçüsüz bir yükümlülük getirip getirmediğini belirleyen "oranlılık" ilkeleri olmak üzere üç alt ilkesi bulunmaktadır (AYM, E.2013/57, K.2013/162,

26/12/2013).

42. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "ölçülülük" ilkesini gözetmek öncelikle tutuklamayı yapan ve tutuklamayı devam ettiren yargı mercilerinin görevidir. Bu nedenle bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında uygulanan ya da sürdürülen tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı öncelikle tutukluluğa ilişkin kararların gerekçeleri üzerinden tespit edilebilir (Murat Narman, § 62).

43. Tutukluluğa ilişkin kararların gerekçelerinde, tutuklamanın ön şartı olan "kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunduğunun" ayrıca "tutuklama nedenlerinin" ortaya konulması gerekmektedir. Bu husus tutuklama kararlarının düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesininde de ifade edilmiştir. Buna göre tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilmelidir.

44. Kuvvetli suç şüphesi, tutuklama için bir ön şart olup varlığını tutukluluğun her aşamasında korumalıdır. Tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını/kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87). Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun, tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73; Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, § 84). Bununla birlikte soruşturma/kovuşturma süreci ilerledikçe kişi hakkındaki suç şüphesini doğrulayacak ya da ortadan kaldıracak delillere erişilecektir. Bu nedenle belirli bir süre geçtikten sonra tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun somut olgularla birlikte açıklanması gerekir. Tutukluluğun herhangi bir aşamasında, kişinin tutuklu olduğu suç yönünden kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular ortadan kalkmışsa artık tutmanın meşru bir amacının bulunduğu söylenemez.

45. Başlangıçtaki bir tutuklama için işin doğası gereği Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli görülebilir. Ancak soruşturma/kovuşturma sürecinde deliller toplandıkça artık delillere etki edilebilmesi imkânı ortadan kalkmakta ya da zorlaşmaktadır. Ayrıca isnat edilen suç dolayısıyla belirli bir süre hürriyetinden yoksun kalan ve bu itibarla yargılama sonunda alınması muhtemel cezanın en azından bir bölümünü karşılayacak kadar tutulan kimsenin kaçma ihtimalinin başlangıçtakine göre azaldığı da söylenebilir. Bu nedenlerle belirli bir süreyi aşan tutukluluğa ilişkin devam kararlarında tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli değildir(Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

46. Bu kararlarda tutuklama nedenlerinin somut olgulara dayalı olarak açıklanması ve bu nedenlerin olayın koşullarında neden zorunlu olduğunun ortaya konulması gerekir. Tutukluluk devam ettikçe bir taraftan bireye düşen yükümlülük artarken diğer taraftan tutulmanın dayandığı meşru amaç zayıfladığından, tutuklulun devamı kararlarında davanın genel durumunun yanında, tutuklu kişinin özel durumu da dikkate alınmalı, bu anlamda tutuklama nedenleri kişiselleştirilmelidir (Hanefi Avcı, § 84). Tutukluluğun devamı ancak Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." ifadeleriyle güvence altına alınan ve esasında hukukun temel ilkelerinden biri olan "masumiyet karinesi"ne rağmen, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına üstün gelecek şekilde tutmanın adaletin işleyişi bakımından gerekli olduğunun

dayanaklarıyla birlikte açıklanması durumunda haklı bulunabilir.

47. Suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, "ölçülülük" ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve hürriyetlere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır. Bu husus tutuklama istemleri yönünden 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilmiştir.

48. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir kişinin tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir (Murat Narman, § 61).

49. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvurucunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Murat Narman, § 66).Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde dikkate alınmaz. Ancak temyiz incelemesi sonunda bozma kararı verilirse bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden bozma sonrası ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (Savaş Çetinkaya, B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 42).

50. Tutukluluğun uzun sürdüğü veya makul süreyi aştığı şikâyetiyle yapılan bireysel başvurularda, derece mahkemelerince verilen tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda açıklanan gerekçeleri inceleyerek bu gerekçelerin somut olayın özelliklerine göre ilgili ve yeterli olup olmadığını ayrıca yukarıda belirtilen özen yükümlülüğüne uyulup uyulmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir.

51. Bu denetim sonunda tutukluluğa ilişkin gerekçelerin, başvuruculaın hürriyetlerinin kısıtlanmasının meşru nedenlerinin ortaya konulması bakımından ilgili ve yeterli olmadığı veya tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin kamu organlarının özen yükümlülüğü ile bağdaşmayan tutumları nedeniyle tamamlanmadığı kanaatine varılırsa tutukluğun makul süreyi aştığı sonucuna ulaşılacaktır.

52. Somut olayda başvurucu 16/12/2011 tarihinde gözaltına alınmış, 11/1/2012 tarihinde tutuklanmış ve ilk derece mahkemesince 28/3/2014 tarihinde hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiştir. Buna göre başvurucunun özgürlüğünden yoksun kaldığı süre 2 yıl 3 ay 17 gündür.

53. Somut olayda başvurucunun yargılandığı Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/23 sayılı dosyasında bir kısım celselerde "atılı bulunan suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, tutuklulukta geçen süre, yasada öngörülen ceza miktarı, hakkındakuvvetli suç şüphesi olgusunun bulunması ve suçun CMK 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan olması”; devam eden celselerde ise bu gerekçelere ilaveten “delillerin toplanmamış olması, sanıkların kaçacağıve delilleri değiştirme hakkında şüphe olması, sanıkların alabileceği muhtemel ceza miktarı ile tutuklamanın orantılı olması" gerekçeleriyle başvurucunun tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.

54. Derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer alan tutuklama nedenlerine ilişkin açıklamalar incelendiğinde öncelikle suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına değinildiği ayrıca suçun niteliğine, suça ilişkin Kanun'da öngörülen cezanın süresine ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmasına dayanıldığı görülmektedir. Kişinin mahkûmiyeti hâlinde alacağı hapis cezanın ağırlığı, kaçma şüphesinin varlığına işaret eden durumlardan biridir. Başvurucunun müebbet hapis cezasına da mahkum edildiği dikkate alındığında, mahkemelerce verilen tutukluluğun devamı kararlarındaki gerekçelerin, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olduğu; dolayısıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin bu gerekçelerin tutukluluk süresi dikkate alındığında ilgili ve yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

55. Öte yandan başvurucunun yargılandığı davada, Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamada ortalama birer aylık aralıklarla otuz beş duruşmayapıldığı, bu duruşmalarda tanıkların, sanıkların, katılanların dinlendiği, delillerin toplandığı görülmektedir. Bu itibarla genel olarak davanın yürütülmesinde derece mahkemelerince bir özensizlik gösterildiği tespit edilmemiştir.

56. Başvurucu hakkındaki tutukluluğun devamına ilişkin derece mahkemelerince açıklanan gerekçelerin hürriyetten yoksun bırakılmanın meşru nedenlerinin belirtilmesi bakımından ilgili ve yeterli olması ve davanın yürütülmesinde bir özensizliğin bulunmaması dikkate alındığında 2 yıl 3 ay 12 günlük tutukluluk süresinin somut olayın koşullarında makul olduğu sonucuna varılmıştır.

57. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

58.Başvurucu, üzerine atılı şuçu işlemediğini, delillerin yanlış değerlendirildiğini, lehine olan delillerin dikkate alınmadığını, suç işlediğini ispat eden hiçbir delilin olmadığını, dava dosyasında deliller arasındaki çelişkilerin giderilmediğini ileri sürmüştür.

b. Ön Sorun Hakkında

59. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, "ikincil nitelikte" bir kanun yolu olup bu yola başvurulmadan önce kural olarak olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

60. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle idari merciler ve derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt,

B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17). Bununla birlikte bir başvuru yolu yoksa ya da olan başvuru yolları etkili değilse Anayasa Mahkemesi somut olayın koşullarını dikkate alarak bir başvurunun incelenmesine karar verebilir (Ümit Ata, B. No: 2012/254, 6/2/2014, § 33).

61. Somut olayda başvurucunun Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/3/2014 tarihli nihai kararına karşı temyiz yoluna başvurduğu ancak temyiz sonucunu beklemeden 21/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında başvurucunun başvuru tarihi itibarıyla başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmakta ise de bireysel başvuru sürecinde söz konusu hükmün Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 4/4/2016 tarihinde onanarak kesinleştiği (bkz. § 20), somut olayın koşullarında başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Abdullah Akyüz [GK],B. No: 2013/9352, 2/7/2015, § 33).

c. Değerlendirme

62. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

63. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumlanmasına ve yargılama sonucunun adil olmamasına ilişkin olduğu sonucuna varılmıştır.

64. Başvuru konusu dava incelendiğinde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması hususunda bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren bir durum tespit edilmemiştir.

65. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının da kanun yolu şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2.Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

66. Başvurucu, mahkeme heyetinin yanlı bir bakış açısına sahip olduğunu, hâkimlerin duruşmalardaki tutumları nedeniyle tarafsızlıklarını kaybettiklerini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

67. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvurucuların başvurularını titizlikle hazırlama ve takip etme yükümlülükleri vardır. Bu yükümlülüğün bir gereği olarak başvurucu, ihlal edildiğini iddia ettiği Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlamak zorundadır. Başvurucu tarafından soyut şekilde birtakım Anayasa hükümlerine atıfta bulunulması iddiaların ispatlandığı anlamına gelmez. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu, Anayasa'ya aykırılığının soyut biçimde ileri sürülmesini sağlayan bir yol olarak düzenlenmemiştir (İlhan

Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 33).

68. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin ilgili fıkraları uyarınca Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak iddialarını kanıtlamak başvurucuya düşer (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, § 19).

69. Somut olayda başvurucu mahkemenin tarafsız olmadığına yönelik soyut iddialar dışında ihlal iddialarına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

70. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamında yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkı kapsamında bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYTEN KARAKAVAS

B. No: 2014/8492 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8492

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTEN KARAKAVAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8492)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Ayten KARAKAVAS

Vekili : Av. Ender SARIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ihalenin feshi davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; tanık dinlenmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3.Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine İzmir 3. İcra Müdürlüğünde başlatılan icra takibinin kesinleşmesi üzerine başvurucuya ait taşınmaz haczedilmiş ve ihale yoluyla üçüncü kişiye satılmıştır.

9. Başvurucu 16/11/2009 tarihinde İzmir 4. İcra Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) açtığı davada; taşınmazın gerçek değerinin çok altında bir bedelle satıldığını, satış ilanında taşınmazın niteliklerinin açıklıkla yazılmadığını, ilanın Türkiye genelinde yayın yapan gazetede yapılmadığını, takibi yürüten icra müdürlüğünün talimatı değil de esas dosya kapsamında satış yapılacakmış gibi işlem tesis edildiğini belirterek ihalenin feshini talep etmiştir.

10.Başvurucu 28/12/2009 tarihli celse ara kararı gereği dosyaya sunduğu dilekçede talimat dosyası, gazete ilanı, satış ilanı, tapu kayıtları ve tanık deliline dayandığını belirtmiştir.

11. Mahkeme 4/5/2010 tarihli kararında; ilanın Türkiye genelinde yayın yapan S... gazetesinde yapıldığını, taşınmazın niteliklerinin ilanda yeterli ölçüde gösterildiğini, bu açıdan fesih koşullarının oluşmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

12. Temyiz üzerine Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 14/12/2010 tarihli kararında; ihalesi yapılan taşınmazın İzmir İcra Dairesinin yetki alanında kaldığını, satışın da adı geçen icra müdürlüğünce yapıldığını ancak satışa esas kıymet takdirinin Karşıyaka İcra Müdürlüğünce yapıldığının anlaşıldığını, İzmir İcra Dairesinin yetki alanında bulunan taşınmaz için yetkisi bulunmayan Karşıyaka İcra Müdürlüğüne talimat yazılarak kıymet takdiri yaptırılmasının doğru olmadığını, adı geçen icra müdürlüğünce yapılan kıymet takdiri işleminin yok hükmünde sayılacağından hukuki sonuç doğurmayacağını, Mahkemenin kıymet takdiri tarihi itibarıyla Karşıyaka İcra Müdürlüğünün yetkili olup olmadığı araştırarak sonucuna göre karar vermek gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

13. Davalının karar düzeltme talebi aynı Dairenin 5/7/2011 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

14.Bozma ilamına uyan Mahkemece yapılan yargılamada verilen 22/12/2011 tarihli kararda, Bayraklı ilçesinin 6/3/2008 tarihli ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kurulduğu, bu tarihten önceİzmir ili Karşıyaka ilçesine bağlı olduğu, Kanun'un 22/3/2008 tarihinde Resmî Gazete'nin 26824 (Mükerrer) sayılı nüshasında yayımlandığı, kıymet takdirinin ise 21/1/2008 tarihinde Karşıyaka 4. İcra Müdürlüğünce yapıldığı, kıymet takdiri yapılma aşamasında hacizli malın Karşıyaka ilçesinin yetki alanında bulunması nedeniyle yapılan işlemdebir hata olmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

15. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 22/11/2012 tarihli kararı ile onanmıştır.

16.Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 22/4/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17.Ret kararı 8/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 22/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV.İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği

düşünüldü;

A.Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, tanıkları dinlenmeden ve diğer delilleri toplanmadan yargılamanın sonuçlandırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesinin birçok kararında adil yargılanma hakkının unsurlarından birisinin silahların eşitliği ilkesi olduğu, silahların eşitliği ilkesinin davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına geldiği (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32), yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

21. Bununla birlikte belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

22. Somut olayda Mahkemenin 28/12/2009 tarihli celsede taraflara delillerini sunmaları için süre verdiği, başvurucunun dosyaya sunduğu dilekçede İzmir 3. İcra Müdürlüğünün E.2009/5255 sayılı talimat dosyası, gazete ilanı, satış ilanı, tapu kayıtları ve tanık deliline dayandığı, davalı Bankanın da 11/2/2010 tarihli celsede icra takip dosyalarının içeriğinin delilleri olduğunu belirttiği, Mahkemenin başvurucunun tanık delili ile ilgili herhangi bir işlem yapmadan icra dosyası, tapu kaydı ve başvurucunun delil listesinde belirttiği diğer yazılı belgelere göre değerlendirme yapmak suretiyle karar verdiği anlaşılmıştır.

23. Başvuruya konu somut yargılama süreci yukarıda belirtilen içtihatlar doğrultusunda incelendiğinde; başvurucuya delillerini sunma ve dosyadaki delillere itiraz edebilme noktasında gerekli imkânın verildiği, uyuşmazlığın çözümü için gerekli kayıt ve belgelerin ilgili yerlerden getirtildiği, başvurucunun dinlenmesini istediği tanıklarınbeyanlarının davanın çözümüne yarar nitelikte olup olmadığı hususu ile ilgili değerlendirme yetkisinin Mahkemeye ait olduğu, başvurucunun bu talebini dosyada toplanan diğer delilleri hüküm kurmaya yeterli görmek suretiyle Mahkemenin zımnen reddettiği anlaşılmıştır.

24. Bunun yanında başvurucunun, dinlenilmesini istediği tanıkların beyanlarında ne şekilde davanın esasını etkileyecek olguların bulunduğuna ilişkin somut bir açıklamada da bulunmadığı; bu açıdan tanık dinletme talebinin zımnen reddedilmesinin başvurucuyu yargılamada diğer tarafa göre dezavantajlı duruma düşürmediği ve yargılamanın bütününe göre tüm süreci adaletten yoksun kılacak şekilde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesine yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ihalenin feshi davasında Mahkemece yapılan değerlendirmelere ilişkin olduğu anlaşılmış, bu nedenle iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Başvurucu; icra takibinde satış ilanının ihaleden bir gün önce kendisine tebliğ edildiğini, satışa hazırlık yapılması içinmakul bir süre tanınmadığını, ihalenin feshi davası sonuçlanmadan taşınmazın tescil işlemlerinin gerçekleştirildiğini, Mahkemenin bozma ilamına uymasına rağmen aynı kararı vererek bozma ilamına fiilen direndiğini,bu durumun hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

29. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun iddialarını incelemiş, ilgili kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle ihalenin feshi için gerekli şartlarının oluşmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

30. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31.Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

33. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği

tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri,§§ 50, 52).

34. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

35. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 4 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

38.Başvurucu, yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

39. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40.Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadığı anlaşıldığından başvurucu lehine manevi tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3.Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç, 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden

itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İzmir 4. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2011/890, K.2011/1134) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUAMMER ÇİLENGER

B. No: 2014/10898 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10898

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUAMMER ÇİLENGER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10898)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Muammer ÇİLENGER

Vekili : Av. Bilal BAHADIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacağından kaynaklanan tazminat davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, ıslaha konu alacak talebinin reddedilmesi, karara karşı karar düzeltme yolunun kapalı olması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü 24/4/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş, 7/5/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 1/11/1998-30/12/2006 tarihleriarasında İ.D. isimli şahsın işyerinde ustabaşı olarak çalışmıştır.

10. Başvurucu 12/4/2010 tarihinde Beydağı Asliye Hukuk Mahkemesine açtığı davada, çalıştığı döneme yönelik fazla çalışma, genel tatil ücreti, yıllık izin ücreti ve hafta tatili ücreti kalemlerinin her biri için 100 TL alacak talebinde bulunmuştur.

11. Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulunun 16/6/2012 tarihli kararı ile Beydağı Adliyesi kapatılmış, dosya Ödemiş Asliye Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

12. Başvurucu 1/10/2012 tarihli bilirkişi raporunda tespit edilen miktarlara göre 1/11/2012 tarihli dilekçesiyle dava değerini 16.072 TL olarak ıslah etmiştir.

13. Davalı 15/11/2012 tarihli duruşmada zamanaşımı defiileri sürmüştür.

14. Mahkeme 16/5/2013 tarihli kararında, başvurucunun alacak taleplerinin sabit olduğunu, iş akdinin 30/12/2006 tarihinde sona erdiğini, ıslah dilekçesinin 1/11/2012 tarihinde verildiğini, ıslah tarihine göre 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek dava dilekçesinde talep edilen değerler üzerinden davayı kabul etmiş ve zamanaşımı nedeniyle ıslah dilekçesinde ileri sürülen fazlaya ilişkin talepleri reddetmiştir.

15. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 22/4/2014 tarihli kararı ile onanmıştır.

16. Onama kararı 29/5/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve 27/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Islaha Konu Alacak Talebinin Reddedilmesi Yönünden

18. Başvurucu ıslah talebinin yeni bir dava olmadığını, ıslahın tahkikatın sona ermesine kadar ileri sürülebileceğini, bu nedenle ıslahla artırılan alacak talebinin, zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Somut davaya benzer bir başvuruda (Hüseyin Gönel, B. No: 2013/2491, 17/7/2014), bir işverenin yanında çalışan başvurucunun iş akdinin 1/11/2003 tarihinde feshedilmesi üzerine başvurucu açtığı davada ihbar tazminatı, yıllık izin ücreti, ücret alacağı ve fazla mesai kalemlerinin her biri için 100 TL alacak talebinde bulunmuş, yargılama sırasında 10/10/2011 tarihli bilirkişi raporunda tespit edilen alacak miktarlarına istinaden 18/10/2011 tarihinde davayı ıslah ederek talep miktarlarını artırmış, davalı taraf ise 4/11/2011 tarihli

dilekçesi ile ıslah edilen kısma ilişkin zamanaşımı defi ileri sürmüştür. Mahkeme; yıllık izin, ücret alacağı ve fazla mesai alacaklarının, ıslah tarihine göre 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek bu talepler açısından davayı kısmen kabul etmiş ve dava dilekçesindeki talep miktarlarını esas alarak karar vermiştir. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle ıslaha konu alacağın zamanaşımına uğradığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda, Yargıtay içtihatlarında işçi alacaklarının miktar olarak davanın açıldığı tarihte tam ve kesin olarak tespitinin mümkün olup olmadığının somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi gerektiğinin belirtildiğini, her durumda teknik ve hukuki uzmanlık gerektiren hesaplamalar yapılması beklenmemekle birlikte başvurucunun hizmet akdi ile ne kadar süre ile çalıştığını bilmesi gerektiğini, somut davaya konu alacağın dava açıldığı tarih itibarıyla ilgili mevzuata göre en azından asgari ücret rakamları üzerinden hesaplanmasının mümkün olduğunu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve iş davalarına bakan Yargıtay dairesinin ıslah edilen alacakla ilgili olarak zamanaşımı definin ileri sürülebileceği yönündeki içtihatlarının avukatla temsil edilen başvurucu için öngörülebillir olduğunu ve hukuki belirsizlik taşımadığını, 5 yıllık zamanaşımı süresinin geçmesinde en büyük payın başvurucuya ait olduğunu, başvurucunun, iş akdi 1/11/2003 tarihinde feshedildiği hâlde alacak davasını 25/4/2006 tarihinde yaklaşık 2 yıl 6 ay sonra açarak zamanaşımı süresinin yarısının geçmesine neden olduğunu belirterek zamanaşımı nedeniyle ıslah edilen miktarlara yönelik ret kararı verilmesinin mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurmayacağını belirtmiştir (anılan karar, §§ 47-49).

21. Anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı anlaşılan başvuru konusu olayda 30/12/2006 tarihinde iş akti sona eren başvurucunun 12/4/2010 tarihinde açtığı davada çalıştığı döneme yönelik fazla çalışma, genel tatil ücreti, yıllık izin ücreti ve hafta tatili ücreti kalemlerinin her biri için 100 TL alacak talebinde bulunduğu, yargılama sırasında alınan bilirkişi raporuna göre başvurucunun alacak talebini 1/11/2012 tarihli ıslah dilekçesi ile artırdığı, Mahkemenin ıslah edilen alacak kısımlarına yönelik ıslah tarihine göre 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu belirterek dava dilekçesinde talep edilen değerler üzerinden davayı kabul ettiği anlaşılmıştır. Başvurucunun hizmet akdi ile ne kadar süre çalıştığının tespiti ile işçilik alacağının dava açıldığı tarih itibarıyla ilgili mevzuata göre en azından asgari ücret rakamları üzerinden hesaplanmasının mümkün olduğu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve iş davalarına bakan Yargıtay dairesinin ıslah edilen alacağa karşı zamanaşımı definin ileri sürülebileceği hususundaki içtihatlarının avukatla temsil edilen başvurucu açısından öngörülmeyecek nitelikte bir hukuki belirsizlik taşımadığı, başvurucunun iş aktinin sonra ermesinden yaklaşık 3 yıl 3 ay sonra başvuru konusu davayı açtığı, bu durumun 5 yıllık zamanaşımı süresinin dolmasında önemli etkisinin bulunduğu anlaşılmıştır.

22. Buna göre başvurucunun ıslaha konu alacak talebinin zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde ve ölçülü olduğu, yapılan yorumun başvurucunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

2. Karar Düzeltme Yolunun Kapalı Olması Yönünden

24. Başvurucu, iş davalarında Yargıtay kararına karşı karar düzeltme yolunun kapalı olmasının Anayasa'nın 10. ve 36. maddelerinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Öte yandan mahkemeye erişim hakkı, sadece ilk derece mahkemesinde dava açma hakkını değil eğer iç hukukta itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise üst mahkemelere başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

27. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla bir kısım mahkeme kararına karşı temyiz/karar düzeltme yolunun kapalı tutulmasının anayasal hakları ihlal ettiği söylenemez (Abdurrahman Şanda, B. No: 2014/3907, 7/12/2016, § 32).

28. Somut olayda başvurucunun talep ve itirazlarını ilk derece ve temyiz makamlarına ilettiği, kararın iki dereceli yargılamada denetiminin sağlandığı, sınırlı inceleme imkânı tanıyan karar düzeltme yolunun hızlı yargılamayı hedefleyen iş davalarında öngörülmemesinin mahkemeye erişim hakkının ihlali sonucunu doğurmayacağı anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları açısından incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

30. Başvurucu, ıslahla müddeabihin artırılan kısmı ile ilgili zamanaşımı definde bulunulamayacağına ilişkin başka Yargıtay Dairesinin kararları olduğunu, kararın bu yönüyle haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

32. Başvurucunun ihlal iddialarının, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve

savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek suretiyle davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

33. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş., B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

34. Bu açıdan başvurucunun, Yargıtay 22. Hukuk Dairesi kararının, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin trafik kazası nedenine dayalı maddi ve manevi tazminat davasında benzer hususta verdiği kararla çeliştiği, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının esas itibariyle derece mahkemesince hukuk kurallarının yorumlanması, somut olaya uygulanması ve delillerin değerlendirilmesi hususuna ilişkin olduğu görülmektedir.Nitekim dosya kapsamında belirtilen ilkeler çerçevesinde başvuru konusu olaya özgü değerlendirme yapılarak yeterli gerekçe ile sonuca ulaşıldığı anlaşılmış ve Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

35. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olan iş mahkemeleri nezdinde açılan davalarda yargılama süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak uyuşmazlığı karara bağlayacak davanın açıldığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak yargılamanın sona erdiği (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 69), yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Mehmet Salih Ayyıldız, B. No: 2012/397, 17/11/2014, § 25).

38. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, § 58).

39. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda Beydağı Asliye Hukuk Mahkemesine 12/4/2010 tarihinde açılan ve Ödemiş 1. Asliye Hukuk Mahkemesine devredilen davanın yargılamasında taraf tanıklarının farklı celselerde beyanlarının alındığı, ilgili kurumlardan belgelerin celbedildiği, bilirkişi rapor ve ek raporunun alındığı, Mahkemenin 16/5/2013 tarihinde davayı kısmen kabul ettiği,kararın Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 22/4/2014 tarihli kararıyla onandığı anlaşılmıştır. Buna göre yaklaşık 4 yıllık yargılama süresinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

40. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NESİH ALTUNER

B. No: 2014/12072 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12072

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESİH ALTUNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12072)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Nesih ALTUNER

Vekili : Av. Çetin KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza davasının makul sürede sonuçlandırılmaması, savunma hakkının kısıtlanması, gerekçesiz karar verilmesi ve delillerin hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Bismil Cumhuriyet Başsavcılığınca petrol hırsızlığından başlatılan soruşturma kapsamında başvurucu dışındaki diğer şüphelilerin ifadeleri 7/12/2005 tarihinde alınmış ve aynı tarihte şüpheliler sorguya sevk edilmişlerdir. 28/12/2005 tarihinde başvurucunun ifadesi seçilmiş müdafi A.B.nin huzurunda alınmıştır. Aynı tarihte tutuklamaya sevk edilen başvurucu, Baro tarafından atanmış başka bir avukat huzurunda sorgulanmıştır.

9. Başvurucu tarafından müdafi tayin edilmiş avukat A.B., diğer şüpheliler R.B. ve T.A. tarafından da sonradan seçilmesine karşın bu şüphelilerin ifadeleri Baro tarafından atanmış başka müdafiler huzurunda alınmıştır.

10. Bismil Cumhuriyet Başsavcılığının 27/2/2006 ve 24/1/2007 tarihli iddianameleriyle kamu malına zarar verme ve nitelikli hırsızlık suçlarından başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında kamu davası açılmıştır.

11. Başvurucu, Bismil Asliye Ceza Mahkemesinin 9/3/2011 tarihli ve E.2006/252, K.2011/328 sayılı kararı ile kamu malına zarar vermek suçundan 2 yıl, diğer suçtan ise 6 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

12. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bismil ilçesinde bulunan MSB ... pompa İstasyon Şefliğince Natoya ait petrol boru hattından 03/12/2005 günü saat 20:30 civarlarında basınç azalmasının tespit edildiği, 04/12/2005 tarihinde saat 21:55 civarlarında basıncın sıfıra düşmesi neticesinde güvenlik güçleri tarafından yapılan araştırmada suç tarihinden önce sanık R. B.nin diğer sanıklar Nesih Altuner [başvurucu] ile T. A.ya evinde petrol boru hattından hırsızlık yapılacağını bildiği halde kiraya verdiği Bozkurt mahallesi 15 sokak no:... sayılı ev içerisinde 15 sokağın altından geçen petrol boru hattına uzanan bir tünel tespit edildiği ve petrol boru hattının delinerek kelepçe ve vana monte edilmiş olduğu, vanaya da su borusu ve takiben su hortumu tesis edilerek bahse konu evin yanına park edilmiş halde ele geçirilen suça konu gerçek plakası 06 KK 11... olup üzerinde 06 K... 45 nolu sahte plaka bulunan tankere dönüştürülmüş Hundai marka pikap kamyonet tipindeki araca petrol boru hattından geçen mazotun aktarıldığı, olay yerinde R. B. dışındaki diğer kimliği tespit edilemeyen firari şüphelilerin kaçtıkları, sanıkların boru hattında maddi zarar oluşturdukları, 30/05/2006 tarihli bilirkişi raporuna göre boru hattında meydana gelen zayii olan akaryakıtın olay tarihindeki ekonomik değerinin 2.445,30 YTL, kurumun personel, malzeme ve ekipman giderlerinden oluşan tamirat giderlerinin 3.914,36 YTL olduğu,maddi olayın bu şekilde gerçekleştiği sanık savunmaları, tanık ifadeleri, olay yeri tutanakları, yapılan keşif veyapılan yargılama ile toplanan delillerden anlaşılmıştır."

13. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 10/4/2014 tarihli ve E.2011/20322, K.2014/6877 sayılı kararıyla anılan mahkûmiyet hükümlerini onamıştır

14. Anılan karar, başvurucu tarafından 10/7/2014 tarihinde öğrenilmiştir. Bireysel başvuru 22/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29)

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 8 yıl 3 ayı aşan yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Savunma Hakkının Kısıtlandığına İlişkin İddia

22. Başvurucu; soruşturma evresinde menfaati kendisiyle çelişen diğer şüphelilerin aynı avukat tarafından savunulduğunu, bu nedenle savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayanbilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

24. Somut olayda başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü iddiaları yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddiasına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır. Kaldı ki soruşturma evresinde başvurucu ve diğer şüphelilerin ifadeleri farklı müdafilerin huzurunda alınmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; Mahkeme kararlarının gerekçeli olmasına ilişkin kurallara uyulmadığını,

maddi gerçeğe aykırı ve yetersiz gerekçeyle mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

28. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

29. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

30. Sanık savunmaları, tanık anlatımları, olay yeri tutanakları, yapılan keşif ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle yargılama sonunda bir karar verildiği anlaşılmıştır. Ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren, başvurucunun cezasının azalmasına veya kalkmasına neden olabilecek türde (uyuşmazlığın çözümü için esaslı) tüm iddia ve savunmalar ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden (bkz. § 12) gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

32. Başvurucu; hakkında yürütülen ceza yargılamasında delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini, varsayımlara dayanan kabullere, çelişkili ve gerçek dışı sanık ifadelerine dayanılarak hüküm oluşturulduğunu ve infaza başlanması tehlikesinin bulunduğunu belirterek Anayasa'nın 19. ve36. maddelerinde belirtilen adil yargılanma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet

Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

34. Somut olayda Bismil Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada sanık savunmaları, tanık anlatımları, olay yeri tutanakları, yapılan keşif ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla Derece Mahkemelerince verilen kararlarda delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına ve dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

35. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

37. Başvurucu, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

40. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Savunma hakkının kısıtlandığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Bismil Asliye Ceza Mahkemesinin (E.2006/252, K.2011/328) yerine bakan mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKKI İLKER YAŞAR ve BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİC. A.Ş. (2)

B. No: 2014/12902 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12902

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKKI İLKER YAŞAR VE BİRGÜN YAYINCILIK VE İLETİŞİM TİC. A.Ş. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2014/12902)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Hakkı İlker YAŞAR

2. Birgün Yayıncılık ve İletişim Tic. A.Ş.

Vekili : Av. Tolgay GÜVERCİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ulusal yayın yapan Birgün gazetesinde çıkan haberlere karşı cevap ve düzeltme (tekzip) talebinin mahkemece kabul edilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. OLAY VE OLGULAR

2. Birgün gazetesinin 28/2/2014 tarihli nüshasında, bir twitter kullanıcısının hesabından paylaştığı ve Berat Albayrak'a ait olduğu ileri sürülen telefon görüşmesi kayıtlarının çözümlenerek aktarıldığı, "Belgeleri Öğütme Derdine Düşmüşler" ve "Evrakları Yok Etme Telaşına Düşmüşler" başlıklı haber yayımlanmıştır.

3. Anılan haber nedeniyle Berat Albayrak tarafından birinci başvurucunun sahibi olduğu,

ikinci başvurucunun ise sorumlu yazı işleri müdürü olarak görev yaptığı Birgün gazetesine (gazete) tekzip yazısı gönderilmiş, gazete tarafından söz konusu tekzip yazısının yayımlanmaması üzerine tekzip talebiyle İstanbul (kapatılan) 32. Sulh Ceza Mahkemesine başvuruda bulunulmuştur.

4. İstanbul (kapatılan) 32. Sulh Ceza Mahkemesi 20/5/2014 tarihli kararıyla tekzip talebini reddetmiştir. Anılan kararın gerekçesi şu şekildedir:

"... Tüm bu kanuni düzenlenlemeler ve yargı kararları ile doktrin görüşleri çerçevesinde basın özgürlüğünü kullanmak hakkının, 1-Haberde gerçeklik, 2-Kamu yararı ve toplumsal ilgi, 3-Güncellik, 4-Konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık kuralları ile sınırlı görülmekte olduğu, bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma hakkının bu sınırlar içerisinde kaldığı sürece hukuka uygun kabul edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtilen kararlar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında değinilen ve belirlenen ilkeler ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 25. maddesinde düzenlenen düşünce ve kanaat özgürlüğü, 26. maddesinde düzenlenen düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile 28. maddesinde ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 3. maddesinde düzenlenen basın özgürlüğü de dikkate alındığında, demokratik toplumlarda çok önemli bir göreve sahip olan basının toplumu ilgilendiren konularda bilgi vermekle yükümlü olduğu, halkın ise bilgi alma hakkının bulunduğu, bu çerçevede gazetede yer alan talep konusu habere konu görüşme kayıtları kimliği belirsiz kişilerce internet aracılığıyla yayınlanmış olsa da yayınlanmış olmasının gerçek bir olgu olduğu, talep konusu yazı ile internet ortamında yayınlanan bu kayıtların yayınlanmış olmasının haber konusu edildiği, içeriğinin yayınlandığı şekliyle aynen haber konusu yapıldığı, yorum katılmaksızın yayımlanmasında haber verme sınırının aşılmasının sözkonusu olmadığı, söz konusu haberin bilgi verme hak ve görevi kapsamında kaldığı, açıklanış şekliyle konusu arasında düşünsel bir bağ bulunduğu ve nesnel bir açıklama ile desteklendiği, açıklanmasında kamunun ilgisi ve yararı olduğu, nitekim haber içeriğinde bunların doğru olduğuna dair bir ima ya da açıklama da bulunmadığı, bu haliyle hukuka uygun görülen haber yazısınıntalepte bulunan Berat yönündenşeref ve haysiyetini, kişilik haklarını ve ticari itibarını zedeleyici ve ihlal edici nitelik ve içerikte bir haber olmadığı kanaatine varılmış ve bu itibarla talebin reddine karar vermek gerekmiştir. "

5. Berat Albayrak tarafından söz konusu karara karşı itirazda bulunulmuş, itirazı inceleyen İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi 12/6/2014 tarihli kararıyla itirazı kabul etmiş, ret kararının kaldırılarak tekzip metninin yayımlatılmasına hükmetmiştir. Anılan kararın gerekçesi şu şekildedir:

"Birgün Gazetesinin 28/02/2014 tarihli nüshasında yayınlanan "Belgeleri Öğütme Derdine Düşmüşler" ve "Evrakları Yok Etme Telaşına Düşmüşler" başlıklı yazının içeriğinde; Başbakan'ın kızı Esra Albayrak ile damadı Berat Albayrak'ın aralarında telefon öğütücü makinesi alınması konusunda konuşma yaptıklarına ilişkin bir anlatımın olduğu,bu anlatımında twitter üzerinden haramzadeler isimli kullanıcı tarafından paylaşılan metinlere dayandırıldığı anlaşılmıştır.

Basın kamu yararı olan konularda basın özgürlüğü kapsamında kamuoyunu bilgilendirecektir. Ancak Kamu yararı, basına kişileri suçlu gösterme hakkı vermeyeceği gibi basın özgürlüğü de suç işleme özgürlüğü şeklinde kullanılamaz.

Haber konusu yazının esas alındığı twitter üzerinden haramzadeler isimli kullanıcı tarafından paylaşılan metinlere dayanılarak yazının özellikle de başlığı itibariyle Berat

Albayrak'ın usulsüz bir eylem gerçekleştirdiği, bu eylemlerin kanıtı olabilecek evrakları da öğütücü makinesi alarak yok etme gayretinde olduğu kanısı oluşturulmuştur. Hakkında kamuoyunda suçlulukları konusunda bir algı yaratılarak, kamuoyubu talepte bulunanın suçlu olduğuna inanmaya teşvik edilmiştir. Hem kamuoyu yanlış yönlendirilmiş hem de lekelenmeme hakkı zedelenmiştir.

Hiçbir hukuki dayanağı bulunmayan, soruşturmanın gizliliğini ihlal eden, adil yargılanma hakkını zedeleyen bu yayınla talepte bulunan hakkında küçültücü değer yargısında bulunularak içsel değere ve kamuoyu nezdindeki şeref ve saygınlığına saldırıda bulunarak hukuka uygunluk sınırının aşıldığı anlaşılmakla; İstanbul 32. Sulh Ceza Mahkemesinin ''Düzeltme ve cevap talebinin reddine ilişkin'' değişik iş kararına yapılan itirazın kabulüne, kararın kaldırılmasına, düzeltme ve cevap talebinin kabulüne dair aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir. "

6. Yayımlatılmasına karar verilen tekzip metni şu şekildedir:

"KAMUOYUNU YANILTMA AMAÇLI GERÇEK DIŞI HABERİNİZE CEVABIMIZ

Birgün Gazetesi'nin 28.01.2014 tarihli nüshasında "Belgeleri öğütme derdine düşmüşler" - "Evrakları yok etme telaşına düşmüşler" başlıklı gerçek dışı bir haber yayınlanmıştır. Haberde bahsi geçen ve kim tarafından internete yüklendiği belli olmayan; gerçekliği meçhul, dolayısıyla hiçbir değer taşımayan bir takım ses kayıtları, Müvekkil Berat Albayrak'ın şeref ve haysiyeti ile mesleki itibarının zedelenmesi amacıyla ve mevcut karalama kampanyasının bir parçası olarak kamuoyuna gerçekmiş gibi sunulmuştur. Gerçek kimliğini açıklamaya dahi cesareti olmayan bir twitter kullanıcısının internete yüklediği, doğruluğu, montaj olup olmadığı, kimler arasında geçtiği meçhul bir ses kaydına ve o kayıtları hayali bir kurgu dahilinde sunan metinlere dayanılarak kaleme alınan haber, değişik dönemlerde rastladığımız ve defalarca kınadığımız dezenformasyon çabalarının bir ürünüdür.

Müvekkilin isminin, çamur at izi kalsın mantığıyla böylesine çirkin iftiralara malzeme yapılmasının, müvekkili kötülemeye ve yıpratmaya çalışmaktan başka bir amaca hizmet etmediği son derece açıktır. Bu anlayış, sadece müvekkile ve gazeteciliğin etik ilkelerine değil, aynı zamanda gerçeklere ulaşma hakkına sahip kamuoyuna da zarar vermektedir.

Bu nedenle, yasal tüm haklarımız saklı kalmak üzere, tekzibe konu haberde yer alan gerçek dışı bilgi ve açıklamaları; kötüniyetli ve hayali senaryoları; kısacası gazeteciliğin etik değerlerine yakışmayan bu haberi yapan ve yayınlayan kurumu kınıyor, gerçeklikle ilgisi olmayan haberinize karşı cevabımızı kamuoyuna saygıyla sunuyoruz."

7. İtirazın kabulüne dair karar 25/6/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir. Başvurucular 25/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

III. İNCELEME VE GEREKÇE

8. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

9. Başvurucular tekzibe konu haberin gerçeklik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, güncellik, konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık unsurlarını içermekte olup hukuka uygun olduğunu, başlıkları dışında herhangi bir yorum katılmaksızın ve çözümlenen kayıtların Berat Albayrak'a ait olduğu hususunun bir iddia olduğu belirtilerek yayımlandığını, habere konulan başlıkların polemik niteliğinde olabileceği düşünülse de haberin tamamının hukuka

aykırı ilan edilmesinin haberde gerçeklik unsurunun varlığı hâlinde polemik niteliği taşıyan ifadelere rağmen haberin hukuka aykırı bulunamayacağına dair Yargıtay içtihadına aykırı olduğunu, yayımlanan tekzip metninde gazeteye yönelik haksız ve hakaret içeren ifadeler bulunduğundan düzeltme hakkının sınırlarının aşıldığını ve hakkın kötüye kullanılması seviyesine geldiğini, ayrıca 17 Aralık 2013 tarihinden itibaren bazı kamu görevlileri ve onların yakınlarıyla ilgili yolsuzluk iddiaları hakkında yapılan haberlere ilişkin sayısız soruşturma başlatıldığını, içeriğe erişimin engellenmesi kararları verildiğini ve bu haberlere ilişkin cevap ve düzeltme metinleri yayınlanması yönündeki taleplerin neredeyse tamamının kabul edildiğini, tüm bu uygulamaların rüşvet ve yolsuzluk iddialarına ilişkin haberler bakımından gizli bir sansür niteliğine ulaştığını, bu sebeplerle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Somut olayda çözümlenmesi gereken ilk mesele başvuru konusu haberle ilgili mahkemece tekzip talebinin kabul edilmesi ve tekzip metni yayımlatılmasının, başvurucuların ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahale oluşturup oluşturmadığını belirlemektir.

11. Cevap ve düzeltme hakkı kullanımı, ilke olarak istediğini yayımlamak ya da yayımlamamak konusunda serbest olan basın organlarının cevap metni karşısında serbestliği bulunmaması nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerine müdahale teşkil etmektedir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, § 52).

12. Anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 38).

13. Başvuruculların ifade ve basın özgürlüğüne yönelik anılan mahkeme kararı ile gerçekleştirilen müdahalenin 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesi gereğince kanuni dayanağının bulunduğu ve "başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına" yönelik önlemlerin bir parçası olarak meşru bir amaç taşıdığından şüphe bulunmamaktadır (Vural Nasuhbeyoğlu, B. No: 2013/6146, 17/2/2016, § 38).

14. Son olarak müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı değerlendirilmelidir.

15. Devlet, bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibara keyfî olarak müdahale etmemekle ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33). Bir kişinin saygınlığına, onuruna, şeref ve itibarına müdahale eden veya gerçeğe aykırı olan bir yayının yapılması durumunda aleyhine yayın yapılan kimsenin bu yayına cevap verme ve düzeltmeyi isteme hakkı,devletinkişisel şeref ve itibara üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen saldırıları önlemek şeklindeki pozitif yükümlülüğü kapsamında başvurulabilecek yollardan bir tanesidir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik, §§ 41-48).

16. Bu bağlamda tekzip talebini kabul eden mahkeme kararında, kişilerin şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı ile başvuruculların basın ve ifade özgürlükleri arasında Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konulan kriterlere uygun şekilde bir denge kurulup

kurulmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Vural Nasuhbeyoğlu, § 37).

17. Cevap ve düzeltme hakkı kullanımında esas amaç şeref ve itibarın korunması olmakla beraber kişilere kendileri hakkında yapılan yayının muhatabı olmuş kitleye ulaşarak tartışmaya katılma imkânı da sağladığı gözetildiğinde söz konusu hakkın, haber ve bilgilerin farklı kaynaklardan alınması ile haber ve bilgi çoğulculuğunu ve dolayısıyla toplumun doğru bilgilendirilmesini sağlama fonksiyonu da bulunduğu kabul edilmektedir (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik, § 54). Ayrıca cevap ve düzeltme talebinin mahkemece kabul edilmesi üzerine ilgili haberin basında yer alan içeriğinde değişiklik yapılmadığı, aksine basın ve yayın organlarına tekzibe konu haberlerini bir kez daha kamuoyuna duyurma fırsatı sağlandığı, böylece haberin asıl yayımlanma amacının kamunun gündeminde kalmasına yardımcı olunduğu da dikkate alınmalıdır (Vural Nasuhbeyoğlu, § 39).

18. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya konulan kriterler (İlhan Cihaner, B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 66-73; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; Nihat Özdemir, 2013/1997, 8/4/2015, §§ 54-61; Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, §§ 44-52) esas alınarak kamusal tartışmaya sağladığı katkı, toplum menfaati, kişilerin şeref ve itibarının korunma düzeyi ile basın organının ifade özgürlüğü arasındaki menfaatler dengesinin yerel mahkeme tarafından değerlendirilmesi sonucu tekzip talebi kabul edilerek cevap ve düzeltme yayımlanması kararında açık keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin takdirine müdahale etmesi söz konusu olmayacaktır (Vural Nasuhbeyoğlu, § 40).

19. Somut olayda başvurucular, tekzibe konu haberde kimliği belirsiz bir twitter hesabından paylaşılan ve bir siyasetçiye ait olduğu söylenen telefon görüşmesi kayıtlarının çözümlenerek yayımlandığını, fakat anılan siyasetçiye ait olduğu hususunun bir iddia olduğunun özellikle vurgulandığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda yayımlanan telefon görüşmesi kayıtlarının anılan siyasetçiye ait olup olmadığı konusunda bir bilgiye sahip olmadığını ve üçüncü şahısların iddialarını haber konusu yaptığını kabul eden gazeteye, iddiaların muhatabı olan tarafa cevap ve düzeltme hakkı tanınması şeklindeki kamusal müdahalede, özellikle haberin kamuoyunu fazlasıyla ilgilendiren içeriği ve bu doğrultuda tekzibin haber ve bilgi çoğulculuğunu sağlama fonksiyonu, ayrıca iddia edilenin aksine anılan tekzip metninde hakaret oluşturan herhangi bir ifadeye yer verilmediği de gözönüne alındığında açık keyfîlik bulunmadığı değerlendirilmiştir.

20. Başvurucular, 17 Aralık 2013 tarihinden itibaren bazı kamu görevlileri ve onların yakınlarıyla ilgili yolsuzluk iddiaları hakkında yapılan haberlere ilişkin sayısız soruşturma başlatıldığını, içeriğe erişimin engellenmesi kararları verildiğini ve bu haberlere ilişkin cevap ve düzeltme metinleri yayımlanması yönündeki taleplerin neredeyse tamamının kabul edildiğini, tüm bu uygulamaların rüşvet ve yolsuzluk iddialarına ilişkin haberler bakımından gizli bir sansür niteliğine ulaştığını, bu sebeplerle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerse de bireysel başvuru dosyasında anılan iddiaları destekleyecek hiçbir bilgi ya da belgeye yer verilmediği görüldüğünden söz konusu iddialar değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır.

21. Yukarıdaki değerlendirmeler ve farklı çıkarları dengelerken yargı mercilerinin sahip oldukları takdir payları da dikkate alındığında derece mahkemelerince tarafların haklarının değerlendirilmesinde açık bir dengesizlik saptanmadığı ve bu kapsamda bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAFET DUBAZ

B. No: 2014/13212 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAFET DUBAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13212)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Rafet DUBAZ

Vekili : Av. Emel ERBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yeteri kadar Türkçe bilmeyen mağdurların soruşturma aşamasında tercüman hazır bulundurulmadan alınan ifadelerine ve mağdurlara yaptırılan teşhis işlemine istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi, ısrarlı taleplere rağmen mağdurların kovuşturma aşamasında dinlenmemesi, keşif talebinin reddedilmesi ve makul sürede yargılama yapılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının; herhangi bir neden belirtilmeden etkili başvuru hakkınınihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiş; Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 19/3/2005 tarihinde Rusya Federasyonu uyruklu E.V. isimli kişi Ankara Terminal Polis Karakol Amirliğince Yabancılar Şube Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

9. E.V.nin, adresini bilmediği bir evde D., E., ve İ. isimli kişiler tarafından zorla alıkonularak fuhşa zorlandığını beyan etmesi üzerine kolluk görevlileri D.nin D.Ç. olabileceğini değerlendirmiş ve kendilerine müşteri süsü vererekD.Ç. ile görüşme yapmışlardır.

10. Kolluk görevlileri, D.Ç.nin yönlerdirmesi üzerine gittikleri adreste Moldova Cumhuriyeti vatandaşı A.M.nin zorla tutulduğunu tespit etmiştir.

11. Zorla tutulduğu tespit edilen A.M., ismini Ahmet olarak bildiği ve -bildiği kadarıyla- Eryaman'da emlakçılık yapan kişinin kendisine döverek tecavüz ettiğini beyan etmiştir.Aynı adreste zorla tutulduğu tespit edilen yabancı uyruklu Z. K. ise D.,İ. ve Ahmet isimli kişilerin kendilerini bir başkasından satın aldığını ve kendisine zorla fuhuş yaptırıldığını beyan etmiştir.

12. 21/3/2005 tarihinde yaptırılan teşhis işleminde A.M. ve Z.K., altı kişi arasındanbaşvurucuyu ismini Ahmet olarak bildikleri kişi olarak teşhis etmişlerdir.

13. Sincan Cumhuriyet Başsavcılığı 31/3/2005 tarihli iddianamesiyle başvurucunun dört mağdura karşı insan ticareti suçunu, bir mağdura karşı ırza geçme suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açmıştır.

14. Yargılamayı yürüten Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesi 26/5/2009 tarihli kararıylabaşvurucuyu isnat edilen suçlardan mahkûm etmiştir.

15. Başvurucu müdafiinin talebi üzerine temyiz incelemesi yapan Yargıtay 14. Ceza Dairesi 12/5/2014 tarihli kararıyla ırza geçme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünü onayıp insan ticareti suçlarından verilen mahkûmiyet hükümlerini bozmuştur.

16. Başvurucu 13/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiği İddiası İle Keşif Talebinin Reddedildiği İddiası

18. Başvurucu, ısrarlı taleplere rağmen mağdurların kovuşturma aşamasında dinlenmediğini ve keşif talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun uyarınca başvurucunun başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (Veli Özdemir, B. No:

2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

20. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen başvurucu hangi celse veya hangi tarihli dilekçeyle mağdurların dinlenmesini ve keşif yapılmasını talep ettiğine dair Anayasa Mahkemesine herhangi bir delil sunmamıştır. İlk derece mahkemesinin bu taleplere ilişkin hangi gerekçeyle ne tür karar verdiği de açıklanmamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılama Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

22. Başvurucu, soruşturma ve kovuşturma yapılmasının makul nedenlere dayanmaması, soruşturma aşamasında tercüman hazır bulundurulmadan ifadeleri alınan ve teşhis yaptırılan mağdurların beyanlarına istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının; kesinleşen mahkûmiyet kararının infaz edilecek olması nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucunun kesinleşen mahkûmiyet kararının infaz edilecek olması nedeniyle özgürlüğünün kısıtlanacağına yönelik iddiasının özü, mahkûmiyet kararının sonucunun adil olmadığına ilişkindir. Bu nedenle söz konusu iddia da adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvurukonusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

25. Somut olayda Sincan 1. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamada; sanık savunmaları, teşhis tutanakları, mağdur beyanları, adli raporlar ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla delillerin değerlendirilmesinde isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Yapılan yargılamada, Mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

29. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

30. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

31. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki ırza geçme suçu yönünden yaklaşık 9 yıl 1 ay devam eden yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı görülmektedir.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

33. Başvurucu, herhangi bir neden belirtmeden etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği, buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, §§ 19, 20).

35. Somut olayda başvurucu, ihlal iddiasını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; hakkın ne şekilde ihlal edildiğine ilişkin gerekçeleri açıklama yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddianıntemellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…"

38. Başvurucu 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

41. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanıkları sorgulama hakkının ve keşif talebinin reddedildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılama sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.600 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ankara Batı (Sincan) 1. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YEŞİM BULLOCK

B. No: 2014/13223 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13223

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YEŞİM BULLOCK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13223)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucu : Yeşim BULLOCK

Vekili : Av. Sevinç TUTGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, birikmiş yetim aylıklarının ödenmesi istemiyle yapılan başvurunun reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; ret işlemine karşı açılan davanın uzun sürede sonuçlanması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 1972 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

9. K.M.Y. ve G.Y. çiftinin evlilik birliği içinde doğan çocuğu olan başvurucu İzmir 4. Sulh Hukuk Mahkemesinin 16/7/1985 tarihli kararıyla 13 yaşında iken F.O.B. adlı kişi tarafından evlat edinilmiştir.

10. Başvurucunun öz babası K.M.Y. 23/7/1996 tarihinde vefat etmiştir.

11. Başvurucu 27/4/2005 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna (idare) başvurarak yetim aylığı bağlanması talebinde bulunmuştur. İdare tarafından başvurucuya 1/5/2005 tarihinden itibaren 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun 66. ve 67. maddeleri uyarınca yetim aylığı bağlanmıştır.

12. Başvurucu 8/1/2007 tarihli dilekçe ile idareye tekrar başvurmuş ve babasının ölüm tarihinden itibaren birikmiş alacağının hesaplanarak tarafına ödenmesini talep etmiştir. Söz konusu dilekçede başvurucunun evlatlık verilmesi sebebiyle babasının ölümünden geç haberdar olduğu belirtilmiştir. İdarenin herhangi bir tarih içermeyen işlemiyle başvurucunun talebi reddedilmiştir. İdare 5434 sayılı Kanun'un 75. ve 117. maddelerine dayanmıştır. İdare, babasının ölüm tarihinde evli olan başvurucunun daha sonra 3/1/1997 tarihinde eşinden boşandığını ancak boşanma tarihinden itibaren beş yıl içerisinde müracaatta bulunmaması sebebiyle geriye yönelik yetim aylığı ödenmesinin mümkün olmadığını açıklamıştır.

13. Başvurucu anılan işlemin iptali istemiyle 9/3/2007 tarihinde Ankara 13. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucunun, babasıyla biyolojik annesinin evlilik dışı ilişkisinden doğduğu ancak babasının resmî nikahlı eşinin çocuğu olarak nüfusa kaydedildiği belirtilmiştir. Başvurucunun, biyolojik annesi tarafından 16/7/1985 tarihinde evlat edinildiği ifade edilen dava dilekçesinde, biyolojik annesiyle İzmir'de yaşadığı ve Ankara'da ikamet eden babası ve ailesiyle hiç görüşmediği ileri sürülmüştür. Başvurucu, ablasının miras işleri nedeniyle 2005 yılı Nisan ayında araması üzerine babasının ölümünden haberdar olduğunu ve 5434 sayılı Kanun'un 118. maddesi uyarınca beş yıllık zamanaşımı süresinin öğrenme tarihinden itibaren başlatılması gerektiğini savunmuştur.

14. Mahkeme 20/9/2007 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde 5434 sayılı Kanun'un 116., 117. ve maddelerine yer verildikten sonra başvurucunun, babasının ölümünden yaklaşık on yıl sonra idareye başvurduğu vurgulanmış ve beş yıllık zamanaşımı süresi içinde başvurulmamış olması nedeniyle geçmişe yönelik yetim aylıklarının ödenmesi talebinin reddi yolunda tesis edilen idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Mahkeme ayrıca başvurucunun, babasının ölümünü duymadığı iddiasını ispatlayamadığı, sırf babasıyla ayrı yerlerde yaşamasının, ölümü duymadığı iddiasının ispatlanması bakımından yeterli olmadığı görüşünü açıklayarak olayda mücbir sebebin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

15. Mahkeme kararı Danıştay 11. Dairesinin (Daire) 21/9/2010 tarihli kararıyla oyçokluğuyla onanmıştır. Çoğunluk kararına muhalif olan üye, evlatlık verildiği ve başka şehirde yaşadığı

sabit olan başvurucunun, babasının ölümünden haberdar olmadığının kabulü gerektiği fikrini beyan etmiştir. Muhalif Üyeye göre yetim aylığı alma hakkı olan birisinin bile bile idareye başvurmaması hayatın olağan akışına uygun düşmediğinden başvurucunun, babasının öldüğünden haber olmadığının kabulü gerekmektedir.

16. Başvurucunun karar düzeltme talebi Dairenin 26/6/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir. Bu karara da iki üye muhalif kalmıştır. Muhalif üyeler, temyiz kararındaki muhalefet gerekçesi gibi başvurucunun, babasının ölümünden haberdar olmadığını ispatladığı sonucuna ulaşmış ve bunun aksinin artık idare tarafından ispatlanması gerektiğini belirtilmişlerdir.

17. Anılan karar, başvurucu vekiline 25/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu 8/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 66. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"... yetim aylıkları:

...

c) Emekli ... aylığı alanlardan ... ölenlerin,

Ölüm tarihinde bu kanuna göre aylığa müstahak ... yetimlerine bağlanır."

20. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 67. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"66 ncı maddede sözü geçen ... yetimler şunlardır:

...

c) Çocuklar"

21. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 77. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Aşağıda yazılı hallerde dul ve yetimlere aylık bağlanmaz:

...

c) Evli kız ... çocuklar ....."

22. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 116. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Bu kanunda ayrıca belirtilen haller dışında aylık bağlanmasına istihkak kesbedildiği tarihten itibaren beş yıl sonuna kadar yazı ile müracaat edilmezse bu aylıklar, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren bağlanır."

23. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 117. maddesi şöyledir:

"Bu kanun gereğince çeşitli adlarla ödenecek paralardan; istihkak kesbedildiği tarihlerden itibaren beş yıl sonuna kadar alınmıyan veya yazı ile müracaat edilerek aranmıyanlar Sandık

lehine zamanaşımına uğrar."

24. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 118. maddesinin ikinci şöyledir:

"Sandığa müracaat etmemenin makbul veya mücbir bir sebebe dayandığını genel hükümlere göre ispat edenler hakkında yukarıdaki maddeler hükümleri uygulanmaz. Ölümü duymamış olmak, ispat edilmek şartıyla, mücbir sebep sayılır."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında ancak "mülk" teşkil eden şeylere müdahale edilmesi koşuluyla anılan hükmün ihlali iddiasında bulunabileceğini vurgulamaktadır (Kopecky/Slovakya, B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD], (k.k.)B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). 1 No.lu Protokol bağlamında "mülk" kavramı iç hukuktaki formel sınıflandırmadan bağımsız olarak özerk bir anlam taşımaktadır (Beyeler/İtalya, B. No:33202/96, 5/1/2000, § 100; Eski Yunanistan Kralı ve Diğerleri/Yunanistan, B. No: 25701/94, 23/11/2000, § 60). "Mülk" kavramının özerk yorumlanması, maddi varlığı bulunan şeylerle sınırlı olmaması anlamına da gelmektedir. Bu bağlamda, mal varlığını oluşturan hak ve menfaatler de bu hüküm çerçevesinde mülkiyet hakkı kapsamında, diğer bir deyişle "mülk" olarak değerlendirilebilir (Broniowski/Polonya, B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

27. AİHM'e göre 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi mevcut mülkleri veya varlıkları kapsamakta olup mülk edinmeyi garanti altına almaz (Kopecky/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova, § 69). Bununla birlikte AİHM, "mevcut mülk" veya mal varlığının yanında, mülkiyet hakkından etkili yararlanmanın teminine yönelik en azından "meşru bir beklenti"nin bulunduğunun iddia edilebilmesine imkân tanıyan taleplerin de mülk kapsamına girdiğini kabul etmektedir. Buna karşılık AİHM, mülkiyet hakkının tanınacağı umudunun 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında "mülk" olarak görülmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir (Kopecky/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti, § 69; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya, B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 32).

28 AİHM, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki davalara genel olarak uygulanan ilkelerin ve özellikle anılan maddenin mülk edinme hakkını korumadığı biçimindeki ilkenin, sosyal güvenlik ödemeleri ve sosyal yardımlar yönünden de geçerli olduğunu belirtmektedir. AİHM, bu hükmün Sözleşmeci devletlerin herhangi bir sosyal güvenlik planını uygulayıp uygulamayacağının ya da bu planlar çerçevesinde kişilere ne tür menfaatlerin sağlanacağının ve bunların miktarının ne kadar olacağının belirlenmesi hususundaki serbestisine sınırlama getirmediğini vurgulamaktadır. Ancak AİHM'e göre sözleşmeci

devletlerin, ister önceden kişilerin katkı yapma şartına bağlı olsun ister olmasın, sosyal yardım ödemesi yapılmasını öngören yasal bir düzenlemenin bulunması durumunda bu düzenlemenin 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamına giren mülkiyete ilişkin bir menfaat (proprietary interest) doğurduğu kabul edilmelidir (Moskal/Polonya, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 38).

29. AİHM, modern demokratik devletlerde birçok bireyin, yaşamlarını sürdürebilmek için hayatlarının tamamı ya da bir bölümünde sosyal güvenlik ve sosyal yardım ödemelerine bağımlı olduklarını belirtmektedir. AİHM, birçok hukuk sisteminin, bu bireylerin belli bir derecede belirlilik ve güvenliğe ihtiyaç duyduklarını kabul ederek onlara birtakım imkânlar sağladığını ve bu çerçevede öngörülen bazı koşulların yerine getirilmesi şartıyla bu bireylere çeşitli ödemeler yapılması yolunda düzenlemelere yer verdiğini hatırlatmaktadır. AİHM'e göre bireylerin iç hukuka göre sosyal yardım alma hakkının bulunduğu durumlarda bu ekonomik menfaatler 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamına girer (Moskal/Polonya, § 39). Öte yandan tartışma konusu ekonomik menfaate hak kazanmanın şarta bağlandığı durumlarda koşulun yerine getirilmemesi sonucu kaybedilen şarta bağlı hakkın, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında mülk olarak değerlendirilmesi mümkün değildir (Moskal/Polonya, § 40).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, 13 yaşında evlatlık edinilerek başka yerde yaşamaya başlaması nedeniyle babasının ölümünü geç öğrendiğini ve bunun 5434 sayılı Kanun'un 118. maddesi anlamında mücbir sebep teşkil ettiğini belirtmiştir. Başvurucu idareye başvuru dilekçesinde yer verdiği bu iddiasını Mahkemede de öne sürdüğü hâlde Mahkemece yeterli inceleme yapılmadan mücbir sebebin bulunmadığı hükmüne varıldığını ifade etmiştir. "Ölümü duymama" biçimindeki olumsuz bir vakıanın ispatının istenemeyeceğini vurgulayan başvurucu, yetim aylığına ulaşmasının engellendiğini ve bu suretle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini savunmuştur.

2. Değerlendirme

32. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa’nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ... hak[kına] ... sahiptir.

Bu hak..., ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun temel şikâyeti birikmiş yetim aylığı alacaklarının ödenmemesine ilişkin olup bu alacağın elde edilmesine yönelik açtığı dava sürecine dair adil yargılanma şikâyetlerinin de mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

34. Öte yandan başvurucu hakkında tesis edilen idari işlemin sebep unsuru "boşanmadan itibaren beş yıl içinde başvurulmaması" olarak gösterilmiş ise de Mahkeme tarafından, işlemin sebep unsuru "başvurucunun babasının ölümünden itibaren beş yıl içinde başvurulmaması" olarak kabul edilmek suretiyle hukuka uygunluk denetimi yapılmıştır. Bu nedenle bireysel başvuru, başvurucunun talebinin reddi yolundaki idari işlemin "babasının ölümünden itibaren beş yıl içinde başvurmaması" sebebine dayanılarak tesis edildiği kabul edilerek sadece bu sebeple sınırlı tutulmuştur.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

36. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra, icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

37. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacağı" elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti" Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36, 37).

38. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi alma hakkı içermemekle beraber yürürlükteki mevzuatta, önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlara paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 36).

39. 5434 sayılı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 66. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, emekli aylığı alanlardan ölenlerin, ölüm tarihinde 5434 sayılı Kanun'a göre aylığa müstahak yetimlerine yetim aylığı bağlanacağı belirtilmiştir. Aynı Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan 67. maddesinde ise çocukların, 66. maddede sözü edilen yetimlerden olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan Kanun'un olay tarihinde yürürlükte bulunan

77. maddesinde evli kız çocuklarına yetim aylığı bağlanmayacağı düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre emekli aylığı almakta iken ölenlerin kız çocuklarına -evli olmamak kaydıyla- ölüm tarihinden itibaren yetim aylığı bağlanması gerekmektedir.

40. Olayda başvurucunun, emekli aylığı almakta olan babasıK.M.Y. 23/7/1996 tarihinde vefat etmiştir. Ölüm tarihinde evli olan başvurucu daha sonra 3/1/1997 tarihinde eşinden boşanmıştır. Değinilen mevzuata göre başvurucunun 3/1/1997 tarihinden itibaren yetim aylığı alma hakkının doğduğu ve dolayısıyla babasının ölümüne bağlı olarak yetim aylığı alma hususunda meşru beklentiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

41. Başvurucunun, 5434 sayılı Kanun'un 117. maddesinde öngörülen sürede talepte bulunması şartı, yetim aylığı alma hakkının doğmasının değil fiilen ödeme yapılabilmesinin bir şartıdır. Bu nedenle başvurucunun bu süreye uyup uymaması meşru beklentinin varlığını etkilememektedir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

42. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır(Mehmet Akdoğan ve Diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin, mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Ayrıca "meşru beklenti" teşkil eden mülk edinme beklentilerini zedeleyici kamu işlem ve eylemleri de mülkiyet hakkına müdahale oluşturur (Süleyman Oktay Uras ve Sevtap Uras, B. No: 2014/11994, 9/3/2017, § 57).

43. Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir.Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. "Mülkten yoksun bırakma" ve "mülkiyetin kontrolü", mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 55-58).

44. Somut olayda başvurucunun 3/1/1997 tarihinden itibaren hak kazandığı yetim aylığı alacaklarının 1/5/2005 tarihinden önceki bölümü, babasının ölüm tarihinden itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi içinde başvurulmadığı gerekçesiyle başvurucuya ödenmemiştir. Başvurucu yönünden meşru beklenti oluşturduğu tespit edilen birikmiş yetim aylıklarının "beş yıllık sürede başvurulmadığı" gerekçesiyle başvurucuya ödenmemesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Meşru beklenti oluşturan yetim aylıklarının ödenmemesi, mülke erişimin engellenmesi mahiyeti taşımakta ve mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

45. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

46. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir.

(1) Kanunilik

47. Birikmiş yetim aylığı alacaklarının başvurucuya ödenmemesinin dayanağı olarak 5434 sayılı Kanun'un 116. ve 117. maddeleri gösterilmiştir.

48. Anılan Kanun'un 116. maddesinin ikinci fıkrasında aylık bağlanmasına hak kazanıldığı tarihten itibaren beşinci yılın sonuna kadar yazı ile müracaat edilmemesi durumunda bu aylıkların, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren ödeneceği belirtilmiştir. Buna göre hak sahibinin, yetim aylığına hak kazandığı (murisinin öldüğü) tarihten itibaren beş yıl içinde başvurması halinde ölüm tarihinden itibaren yetim aylığı alabilmekte iken, bu beş yıldan sonra başvurması halinde ise izleyen aydan itibaren kendisine yetim aylığı bağlanmaktadır. Beş yılın dolmasından sonra başvuranların geçmişe yönelik talepte bulunmaları, bu düzenlemeye göre mümkün değildir.

49. Bu hükmün, başvurucunun 1/5/2005 tarihinden önceki döneme ilişkin olarak birikmiş yetim aylığı alacaklarının ödenmemesi biçimindeki müdahaleye yeterli düzeyde kanuni dayanak oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

50. Yetim aylığından yararlanabilmenin beş yıl içinde başvuru koşuluna bağlanmasının temelinde yatan amaç, hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ve yargı organlarının artık eskimiş ve güncelliğini yitirmiş uyuşmazlıklarla uğraşmalarının önlenmesidir. Bu amacın kamu yararına dönük olduğu açıktır. Dolayısıyla başvurucunun beşinci yılın dolmasından sonra başvuru yapmış olması nedeniyle başvuru tarihinden önceki yetim aylığı alacağının başvurucuya ödenmemesinin kamu yararı amacına dayandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

51. Ölçülülük ilkesi “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM,

E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E. 2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

52. Hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması bakımından sosyal güvenlik haklarının talep edilmesinin belli bir süreyle sınırlandırılması tek başına mülkiyet hakkını ihlal etmemekte ise de öngörülen sürenin makul olması, diğer bir ifadeyle haktan yararlanılmasını imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak derecede kısa olmaması gerekir. Talep süresininmakul olup olmadığı, sosyal güvenlik alacağının niteliği ve hak sahibinin, talep hakkının doğduğunu öğrenme imkanına sahip olup olmadığı gibi hususlar gözününde bulundurulmalıdır. Öngörülen sürenin, talepte bulunmak için gerekli araştırma ve hazırlıkların yapılmasına, gerekiyorsa hukuki ve teknik yardım alınmasına yetecek ve hakkın önemiyle orantılı bir uzunlukta olmaması durumunda ölçüsüz olduğu söylenebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 64).

53. Sürenin işlemeye başladığı an da mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda talep süresinin, hak sahibinin henüz talep hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması, talep hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban, § 65).

54. Öte yandan mahkemeler hakkın talebi için belli bir süre öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde hakkı sahibine teslim etme yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen süreleri bertaraf etmesi hukuki istikrar ve güvenlik ilkesinin zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda hukuki istikrar ve güvenlik ilkesi ile mülkiyet hakkı arasındaki hassas denge gözetilmelidir (Yaşar Çoban, § 66).

55. Mülkiyet hakkına kamu otoriteleri tarafından yapılan müdahaleye ilişkin hukuka aykırılık iddialarının öne sürülebileceği idari veya yargısal mekanizmaların var olup olmadığı ve bu mekanizmaların keyfîliğe karşı güvenceler içerecek araçlarla donatılıp donatılmadığı hususu, müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulacak bir unsurdur. Bu bağlamda bu tür mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya keyfîliği önleyecek nitelikte olmaması ya da fiilen adil ve etkili bir karar verme sorumluluğunun yerine getirilmemesi durumunda müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 68).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

56. Ölüm tarihinden itibaren beşinci yılın dolmasından sonra talepte bulunulması hâlinde talep tarihinden önceki döneme ilişkinyetim aylığı alacaklarının ödenmemesinin öngörülmesinin, yetim aylığı alacağı nedeniyle idarenin sürekli bir şekilde takip edilme tehdidi altında kalmasının önlenmesi, idari istikrar ve güvenliğin sağlanması amacına ulaşılması bakımından elverişlilik ve gereklilik kriterlerini taşıdığı anlaşılmaktadır.

57. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt orantılılıktır. Öngörülen tedbirin maliki olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvuruculara aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

58. Olayda başvurucunun babası 23/7/1996 tarihinde ölmüş ve başvurucu 27/4/2005 tarihinde yetim aylığı ödenmesi istemiyle idareye başvurmuştur. Dolayısıyla başvurucunun, babasının ölümünden itibaren beş yıl içinde yetim aylığı bağlanması için müracaatta bulunmadığı hususu ihtilafsızdır. Ancak başvurucu babasının ölümünden 2005 yılı Nisan ayına kadar haberdar olmadığını öne sürmektedir.

59. Yetim aylığı alma hakkını doğuran "ölüm" vakıasının hak sahibi tarafından öğrenilmesi, hakkın talep edilebilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Hak sahibinin, "ölüm" olgusundan haberdar olmadığı ve olmasının da mümkün bulunmadığı hâllerde beş yıllık sürenin ölüm tarihinden itibaren başlatılması, yetim aylığı hakkından kendi kusurunun bulunmadığı bir sebepten dolayı mahrum kalması sonucunu doğurabilir. Bu durumda beş yıllık sürenin ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlayacağının kabulü hak sahibine aşırı ve katlanılamaz bir külfet yükleyebilir.

60. Nitekim beş yıllık sürenin ölüm tarihinden itibaren başlatılmasının neden olacağı olumsuz sonuçları gözeten kanun koyucu, 5434 sayılı Kanun'un 118. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde, ölümün hak sahibi tarafından duyulmamış olmasını bir mücbir sebep olarak düzenlemiştir. Buna göre hak sahibinin ölümü duymamış olması durumunda Kanun'un 117. maddesinin ikinci fıkrasının uygulanması söz konusu olmayacaktır. Ancak kanun koyucu ölümün duyulmadığı konusundaki ispat yükünü hak sahibine yüklemiştir.

61. Somut olayda başvurucu 13 yaşından beri evlatlık edinilmesi sebebiyle babası ve babasının ailesiyle farklı şehirlerde yaşadığını ve onlarla görüşmediğini belirtmiş ve bu sebeple babasının ölümünden haberdar olmadığını ileri sürmüştür. Ancak Mahkeme, sırf babayla ayrı yerlerde yaşanmasının ölümün duyulmadığı iddiasının ispatlanması bakımından yeterli olmadığını belirterek olayda mücbir sebebin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

62. Ölümden haberdar olunmaması menfi bir olguyu ifade etmektedir. Menfi olguların somut delillerle ve her türlü şüpheden uzak bir şekilde ispatlanmasının zorluğu ve bazı durumlarda imkânsızlığı ortadadır. Bu itibarla ölümden haberdar olunmadığı hususunda makul ölçüde kanaat edinilmesini sağlayacak delillerin sunulması ya da -somut olayın koşullarının haklı kılması durumunda- fiili karinelere dayanılması da yeterli görülebilmelidir.

63. Başvurucunun 13 yaşında evlat edinildiği hususu sabittir. Öte yandan Mahkemenin, başvurucunun evlat edinildiği tarihten sonra evlat edinen ile birlikte babası ve babasının ailesinden farklı bir şehirde yaşadığı iddiasının aksine bir tespiti de bulunmamaktadır. Evlat edinilen ve evlat edinildikten sonra farklı bir şehirde yaşamaya başlayan birisinin önceki ailesiyle görüşmemesi ve dolayısıyla öz babasının ölümünden haberdar olmaması, hayatın olağan akışı çerçevesinde karşılaşılması mümkün olmayan bir olgu değildir. Başvurucunun dava dilekçesinde dile getirdiği, babasıyla biyolojik annesinin evlilik dışı ilişkisinden doğduğu ancak babasının resmî nikahlı eşinin çocuğu olarak nüfusa kaydedildiği ve sonradan biyolojik annesi tarafından evlat edinilerek babasından ayrı bir şehirde yaşamaya başladığı iddiası da gözetildiğinde babasının ölümünden haberdar olmadığı iddiasının gerçekliği hususunda kanaat edinmeye elverişli karinelerin bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

64. Sonuç olarak menfi bir olgu olan ölümün duyulmadığı vakıasının ispatına yönelik olarak başvurucu tarafından öne sürülen makul ve hayatın olağan akışıyla açık bir biçimde ters düşmeyen açıklamaların yeterli görülmemesi -bu konuda kesin delil sunulmasındaki imkânsızlıklar da gözetildiğinde- başvurucuya aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklenmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durumda ulaşılmak istenen kamu yararının sağlanmasındaki toplumsal menfaat ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasındaki bireysel yarar arasında kurulması gereken makul denge başvurucu aleyhine bozulmuş ve bu da mülkiyet hakına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılmıştır.

65. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

66. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

67. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

68. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

69. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

70. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 7 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

71. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

72. Başvurucu, babasının ölümünden geç haberdar olmasının mücbir sebep kabul edilmemesi nedeniyle diğer kardeşlerinden daha az miras elde ettiğini belirterek bu durumun ayrımcılık teşkil ettiği şikâyetinde bulunmuştur. Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisi ile benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim ve benzeri ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir. Somut olayda ise başvurucunun bu yöndeki iddiasını temellendirecek somut bulgu ve

kanıtlar ortaya koyamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

73. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

74. Başvurucu 100.000 TL tazminattalebinde bulunmuştur.

75. İnceleme sonucunda menfi bir olgu olan ölümün duyulmadığı vakıasının ispatına yönelik olarak başvurucu tarafından öne sürülen makul ve hayatın olağan akışıyla açık bir biçimde ters düşmeyen açıklamaların yeterli görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

76. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

77. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

78. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

79. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın35. maddesinde gücence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Başvurucunun diğer iddialarının İNCELENMESİNE YER OLMADIĞINA,

C. Mülkiyet hakkının ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak

üzere kararın Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2007/1035) GÖNDERİLMESİNE,

D. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya net 7.200 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TORSAN ORMAN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/13677 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/13677

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TORSAN ORMAN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/13677)

Karar Tarihi: 20/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2017-30221

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Torsan Orman San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Cüneyit GÖĞÜŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, akaryakıt istasyonunda yapılan denetimler sonucu teknik düzenlemelere uygun olmadığı tespit edilen sıvılaştırılmış petrol gazının değeri kadar paranın müsaderesine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruya Konu Uyuşmazlığın Arka Planı

9. Başvurucu, Tüysüz Belediyesi Subatağı Mevkii Toprakkale/Osmaniye adresinde LPG dağıtıcı lisansı ile akaryakıt istasyonu işleten bir şirkettir.

10. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından yapılan denetimler kapsamında 3/12/2012 tarihinde başvurucu Şirkete ait tesisten petrol gazı (LGP) numunesi alınarak analiz için Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Petrol Araştırma Merkezine gönderilmiştir.

11. ODTÜ Petrol Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen analiz raporunda, alınan numunenin teknik düzenlemelere aykırı nitelik taşıdığı belirtilmiştir. Bunun üzerine Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (Kurul) tarafından 17/1/2013 tarihinde başvurucunun savunmasının alınmasına karar verilmiştir. Başvurucunun savunması ve Denetim Daire Başkanlığının görüşlerini değerlendiren Kurul 2/3/2005 tarihli ve 5307 sayılı Kanun'un 16. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı altı bendi uyarınca 12/11/2013 tarihinde başvurucu hakkında 339.814 TL tutarında idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.Kurul ayrıca 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca başvurucunun LPG dağıtıcı lisansının iptaline ve denetim tarihi itibarıyla numune alınan tankta bulunan ürün miktarı esas alınarak müsadere işlemlerinin başlatılmasına karar vermiştir.

B. İdari Dava ve Yürütmenin Durdurulması Süreci

12. Başvurucu, lisansın iptalinin ve numune alınan tankta bulunan ürünün müsaderesinin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla EPDK aleyhine 18/2/2014 tarihinde Ankara 18. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Başvurucu ayrıca, dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulması talebinde de bulunmuştur.

13. Mahkeme 16/9/2014 tarihinde, hukuka açıkça aykırı olup uygulanması hâlinde telafisi güç zararlar doğuracağı gerekçesiyle dava konusu işlemin lisans iptaline ilişkin kısmının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Mahkeme, ürün müsadere işlemlerinin başlatılmasına yönelik kısmın yürütmesinin durdurulması talebini ise reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, 5307 sayılı Kanun'a aykırı olarak bir soruşturma yapılmadan lisansın iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Yine gerekçede, dava konusu işlemin davalı idarece numune alınan tankta bulunan ürünün müsaderesine ilişkin sürecin başlatılmasına yönelik idari işlemin ise hukuka aykırı olmadığı açıklanmıştır.

14. EPDK tarafından yürütmenin durdurulması kararına itiraz edilmiş, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulu 16/4/2014 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

C. Müsadere Süreci

15. EPDK 3/12/2012 tarihli numune alma tutanağında belirtilen LPG'nin değeri kadar paranın başvurucudan müsadere edilmesi istemiyle 8/1/2014 tarihinde (kapatılan) Osmaniye

1. Sulh Ceza Mahkemesine başvuruda bulunmuştur. Dilekçede, yapılan laboratuvar analizlerine göre numunesi alınan LPG'nin teknik kriterlere aykırı olduğu belirtilmiştir. EPDK ayrıca -muhafaza altına alınmadığından- mevcut olmadığı için ürünün değeri kadar paranın müsaderesi gerektiğini ifade etmiştir.

16. Mahkeme, numune alma tutanağında belirtilen miktardaki LPG'nin piyasa değeri hususunda uzman bir bilirkişiden rapor almıştır. Makine uzmanı teknik bilirkişi 25/2/2014 tarihli raporunda, numunesi alınan tanktaki ürünün toplam miktarının yirmi ton ve bu ürünün piyasa rayiç değerinin ise 74.000 TL olduğu kanaatini bildirmiştir.

17. Mahkeme, tarafları duruşmaya çağırmış; 1/4/2014 tarihli duruşmaya katılan başvurucu Şirket vekili istemin reddine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, aynı duruşmada müsadere talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, fiilin kabahat niteliğinde olduğundan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre müsadere kararı verilemeyeceği belirtilmiştir.

18. EPDK 24/4/2014 tarihinde karara itirazda bulunmuştur. İtirazı değerlendiren Osmaniye 3. Asliye Ceza Mahkemesi 7/5/2014 tarihinde itirazın kabulüne, itiraza konu kararın kaldırılmasına ve idari yaptırıma konu LPG'nin değeri kadar paranın müsaderesine karar vermiştir. Mahkeme, başvurucu Şirketin işlettiği istasyondan alınan numunenin analiz raporuna göre teknik düzenlemelere aykırı olduğuna dikkat çekmiştir. Mahkeme, bu nitelikteki LPG'nin 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasına göre müsadere edilmesinin zorunlu olduğunu ancak ürün elden çıkarıldığı için 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ürünün değerinin müsadere edilebileceğini belirtmiştir.

19. Bu defa başvurucu, karara itiraz etmiş; Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesinin17/6/2014 tarihli kararıyla itirazın reddine karar verilmiştir.

20. Nihai karar başvurucu vekiline 8/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 7/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

D. Başvuru Tarihinden Sonra Yaşanan Gelişmeler

22. Ankara 18. İdare Mahkemesi 26/12/2014 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve kısmen reddine karar vermiştir. Mahkeme, dava konusu işlemin lisans iptaline ilişkin kısmının iptaline; numune alınan tankta bulunan ürünün müsaderesine ilişkin kısmının ise incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı olarak soruşturma açılmadan EPDK tarafından lisansın iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca, numune alınan tankta bulunan ürünün müsaderesine ceza mahkemesince karar verildiğinden idari davaya konu edilebilecek bir idari işlem bulunmadığı ifade edilmiştir.

23. Karar, davalı EPDK tarafından temyiz edilmiş olup Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan sorgulamaya göre Danıştay tarafından temyiz incelemesinin devam ettiği görülmektedir.

24. Başvurucu, Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/6/2014 tarihli kararının kanun yararına bozulmasını talep etmiş ise de Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünce, kanun yararına bozma yoluna gidilmediği hususu 19/11/2014 tarihinde bildirilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

25. 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 36. maddesi şöyledir:

"Mahkumiyet halinde cürüm veya kabahatte kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilin irtikabından husule gelen eşya fiilde methali olmıyan kimselere ait olmamak şartiyle mahkemece zabıt ve müsadere olunur.

Kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması cürüm veya kabahat teşkil eden eşya bir ceza mahkumiyeti olmasa ve faile ait bulunmasa bile mutlaka zabıt ve müsadere olunur.

..."

26. 5307 sayılı Kanun'un "Yaptırımlar" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Lisans sahibi kişiler hakkında bu Kanuna, bu Kanuna göre yürürlüğe konulmuş yönetmeliklere, Kurumun yazılı talimatlarına veya lisanslarına kayıtlı hususların herhangi birine riayet edilmediği takdirde, Kurum tarafından ön araştırma veya soruşturma başlatılır. Ayrıca, ilgiliye onbeş gün içerisinde aykırılıkların giderilmesi, aksi halde bahse konu piyasa faaliyetlerinin geçici bir süre için durdurulabileceği veya doğrudan doğruya iptal yaptırımının uygulanacağı ihbar edilir. Bu ihbara rağmen onbeşgünlük sürenin bitiminde aykırılıklar giderilmezse, Kurum piyasa faaliyetini otuz günden az, yüzseksen günden çok olmamak üzere geçici olarak durdurur. Geçici durdurma süresince, tehlikeli eylemin veya kötüniyetin veya herhangi bir zararın oluşmasının önlenmesi ile faaliyetin durdurulmasına neden olan durumun ortadan kaldırılmasına ilişkin faaliyetler dışında hiçbir piyasa faaliyeti yapılamaz. Lisans iptalleri Kurumca yapılacak soruşturma neticesine göre karara bağlanır.

(Değişik ikinci fıkra: 4/6/2016-6719/12 md.) Kaçak veya menşei belli olmayan LPG ile piyasa faaliyetinde bulunan lisans sahiplerinin lisansı iptal edilir. Teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG'yi piyasa faaliyetine konu etme fiilini, lisans süresince, aynı lisansla üç defa işleyen lisans sahiplerinin lisansı iptal edilir. Teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG, mahkeme kararı ile müsadere edilir. Bu LPG'yi ikmal edenler zararı üç ay içinde tazmin etmekle yükümlüdür."

27. 31/3/2005 tarihli ve 5328 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 2. maddesi şöyledir:

"(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.

(3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz."

28. 5237 sayılı Kanun'un "Eşya müsaderesi" kenar başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın

müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. (Ek cümle: 24/11/2016-6763/11 md.) Eşyanın üzerinde iyiniyetli üçüncü kişiler lehine tesis edilmiş sınırlı ayni hakkın bulunması hâlinde müsadere kararı, bu hak saklı kalmak şartıyla verilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren eşyanın, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilir.

(3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suça nazaran daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir.

(4) Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya, müsadere edilir.

...”

29. 5237 sayılı Kanun'un "Kazanç müsaderesi" kenar başlıklı 55. maddesi şöyledir:

"(1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.

(2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulamadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir.

(3) (Ek: 26/6/2009 – 5918/2 md.) Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilebilmesi için, eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanamıyor olması gerekir."

30. 5328 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "Mülkiyetin kamuya geçirilmesi" kenar başlıklı 18. maddesi şöyledir:

"(1) Kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine, ancak kanunda açık hüküm bulunan hallerde karar verilebilir.

(2) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, eşyanın;

a) Kullanılmaz hale getirilmesi,

b) Niteliğinin değiştirilmesi,

c) Ancak belli bir surette kullanılması,

Koşullarından birinin yerine getirilmesine bağlı olarak belli bir süre geciktirilebilir. Belirlenen süre zarfında koşulun yerine getirilmemesi halinde eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

(3) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar kesinleşinceye kadar ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından eşyaya elkonulabileceği gibi; eşya, kişilerin muhafazasına da

bırakılabilir.

(4) Eşyanın mülkiyeti, kanunda açık hüküm bulunan hallerde ilgili kamu kurum ve kuruluşuna, aksi takdirde Devlete geçer.

(5) Eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilebilmesi için fail hakkında idarî para cezası veya başka bir idarî yaptırım kararı verilmiş olması şart değildir.

(6) Kaim değerin mülkiyetinin kamuya geçirilmesine de karar verilebilir.

(7) Mülkiyeti kamuya geçirilen eşya, başka suretle değerlendirilmesi mümkün olmazsa imha edilir.

(8) Mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde yerine getirilir."

31. 4/11/2004 tarihli ve 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesi şöyledir:

"Diğer kanunların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılıncaya ve en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanır."

32. 10/5/2006 tarihli ve 26164 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 15. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

"(Değişik:RG-3/1/2013-28517) Test ve analiz sonuçlarının ilgili teknik düzenlemeye aykırı çıkması ve lisans sahibinin olaya ilişkin olarak yapacağı savunmanın Kurulca yetersiz görülmesi halinde, geçici mühürleme yapılarak Kanun uyarınca mahkemeden müsadere kararı alınmasını teminen Kurumca ilgili mahkemeye başvuruda bulunulur. Numune alınmasından müsadere kararının verilmesine kadar geçecek süre zarfında numune alınan ürünün ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde, ilgili mahkemeden numune alma tutanağında belirtilen ürün miktarının değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verilmesi talep edilir. Bu durum, Kanunun 16 ve 17 nci maddelerinde öngörülen idari para cezası ve/veya idari yaptırımların uygulanmasına engel teşkil etmez."

2. Yargıtay İçtihatları

33. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 20/10/2005 tarihli ve E.2015/11262, K.2015/5880 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ile 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın 5. maddesi gereğince 'bu kanunun genel hükümlerinin özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı' ve aynı Kanun'un 2. maddesinde 'kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemeyeceği ve güvenlik tedbiri uygulanamayacağı' öngörülmüş olup, sanığın eylemine ait suç tanımları 556 sayılı KHK'de gösterildiği ve Anayasa Mahkemesinin 03.01.2008 gün 2005/15 - 2008/2 sayılı iptal kararı gerekçesinde kanunsuz suç ve ceza konulamayacağı, KHK ile suç ve ceza getirilemeyeceği yer aldığından sanığın eylemi suç tarihi itibariyle suç olmaktan çıkarılmakla, bizatihi müsadereye tabi olmayan suça konu eşyanın da iadesine karar verilmesi gerektiği

gözetilmeksizin müsaderesine karar verilmesi,

Kanuna aykırı [dır]...."

34. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 26/2/2014 tarihli ve E.2013/8221, K.2014/2991 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dosya kapsamına göre, 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinde, 'Diğer kanunların 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1. kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümlerinin, ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılıncaya kadar ve en geç 31/12/2008 tarihine kadar uygulanacağı' belirtilmiş olup, 1380 sayılı Kanun'un 36/i maddesinde öngörülen müsadere tedbirinin, 01/01/2009 tarihinden itibaren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerine aykırı olduğu ve 01/01/2009 tarihinden sonra uygulanma imkanı kalmadığı cihetle, somut olayda, kabahat niteliğindeki trol ile su ürünleri istihsali eyleminde kullanılan istihsal vasıtaları ile ilgili olarak 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu'nda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun genel hükümlerine ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun ruhu ve mantığına uygun biçimde 'mülkiyetin kamuya geçirilmesi tedbiri' öngörülmesi şeklinde açık bir yasal değişiklik ve düzenleme yapılıncaya kadar 1380 sayılı Kanun'un 36/i maddesindeki müsadere tedbirinin uygulanması hukuken kabil olmadığından müsadere talebinin reddine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiş ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu kanun yararına bozmaya atfen ihbar olunmuş bulunmakla Türk Milleti adına gereği görüşülüp düşünüldü;

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği yerinde görüldüğünden İstanbul 23. Sulh Ceza Mahkemesinin 27.11.2012 gün ve 2012/254 değişik iş sayılı kararının CMK.nın 309/4-d maddesi uyarınca BOZULMASINA [karar verildi]..."

35. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 5/11/2015 tarihli ve E.2015/174, K.2015/6678 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"13/3/2005tarih ve25754 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazlan (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 02/07/2012 tarih ve 6352 Sayılı Kanun'un 68. Maddesiyle değişik 18. maddesinin üçüncü fıkrasında "İdari yaptırım kararlarına karşı yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir. Kurul kararlarına karşı açılan her türlü dava öncelikli işlerden sayılır." hükmü ile 5307 sayılı Kanun kapsamında verilen idari yaptırım kararlarına karşı itirazların idari yargı yerinde çözümleneceği hususunun düzenlendiği, aynı Kanun'un 17. Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Kaçak veya menşei belli olmayan veya teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG ile piyasa faaliyetinde bulunan lisans sahiplerinin lisansı iptal edilir. Teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG mahkeme kararı ile müsadere edilir. Bu LPG'yi ikmal edenler zararı tazmin etmekle yükümlüdür." şeklindeki hüküm uyarınca da, idari yaptırım kararına bağlı olarak mahkemeden idari yaptırım konusu olan LPG hakkında müsadere kararının isteneceğinin düzenlenmesine karşın kararın hangi mahkemece(adli veya idari) verileceği hususunda bir düzenlemeye yer verilmediği anlaşılmaktadır.

Yine, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "başvuru yolu" yolu başlıklı 27. maddesinin 8. fıkrasında yer alan "İdarî yaptırım kararının verildiği işlem kapsamında aynı kişi ile ilgili

olarak idarî yargının görev alanına giren kararların da verilmiş olması halinde; idarî yaptırım kararına ilişkin hukuka aykırılık iddiaları bu işlemin iptali talebiyle birlikte idarî yargı merciinde görülür.” şeklindeki düzenleme uyarınca idari yaptırım kararı verilen işlem kapsamında idari yargının görev alanına giren kararların verilmesi halinde idari yaptırım kararına ilişkin hukuka aykırılık iddialarının idari yargı merciinde çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Açıklanan nedenlerle, idari yaptırıma bağlı ve idari tedbir niteliğinde bulunan mülkiyetin kamuya geçirilmesi anlamındaki müsadere hususunda idari yargı merciince bir karar verilmesinin gerekmesi karşısında görevsizlik kararı verilmesi hususunda kanun yararına bozma yoluna gelinip gelinmeyeceğinin takdiri için dosyanın Adalet Bakanlığına sunulmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE ... karar verildi."

36. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 29/5/2017 tarihli ve E.2016/5906, K.2017/5064 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Açıklanan nedenlerle, idari yaptırıma bağlı ve idari tedbir niteliğinde bulunanmülkiyetin kamuya geçirilmesi anlamındaki müsadere hususunda idari yargı merciince bir karar verilmesinin gerekmesi karşısında görevsizlik kararı verilmesine yönelik itirazın kabulüne karar verilmesi gerekirken, işin esasına geçilmek suretiyle itirazın kabulü ile anılan kararın kaldırılmasına karar verilmesinde,

2- Kabule göre de, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte somut dosyanın tetkikinde;

... kabahat niteliğindeki eylemler bakımından 5326 sayılı Kanun'un genel kanun niteliğinde olduğu ve kabahat karşılığı olan yaptırımların türü, süresi ve miktarının, ancak kanunla belirlenebileceği, somut dosyada mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve dolayısıyla kaim değerin mülkiyetinin kamuya geçirilebilmesi düşünülebilse de, bu konuda 5307 sayılı Kanun ile herhangi bir kanuni düzenleme yapılmadığından ve Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasasında Yapılacak Denetimler ile Ön Araştırma ve Soruşturmalarda Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin 15/6. maddesinde yer alan düzenlemenin kanunun aradığı usul ve şartlardaki yasal düzenleme yerine geçmeyeceğinden yapılan itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesinde isabet görülmediği gerekçesiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın kanun yararına bozulması isteminde bulunulmakla;

Gereği görüşülüp düşünüldü;

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname içeriği yerinde görüldüğünden, Osmaniye 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 07/05/2014 tarihli ve 2014/185 değişik iş sayılı kararının CMK’nın 309/4-a maddesi uyarınca bozulmasına ... karar verildi."

B. Uluslararası Hukuk

37. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

38. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) idari bir işlem veya ceza yargılaması neticesine bağlı olup olmadığına bakılmaksızın bir yaptırım olarak mülkiyetin kamuya geçirilmesi sonucuna yol açan müdahalelere ilişkin genel yaklaşımı; bu yaptırımın -mülkten yoksun bırakmayı içerse dahi- Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı kapsamında "mülkiyetin kullanımının kontrolü" olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündedir (Konu ile ilgili çok sayıdaki karar arasından bkz. AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/10/1986, §§ 49-51; Phillips/Birleşik Krallık, B. No: 41087/98, 5/7/2001, § 51; Ismayilov/Rusya, B. No: 30352/03, 6/11/2008, §§ 28-30).

39. AİHM'e göre mülkiyet hakkını güvence altına alan Sözleşme'nin anılan maddesinin ilk ve en önemli koşulu, kamu makamları tarafından mülkiyet hakkına yapılan herhangi bir müdahalenin hukuka dayalı olması gerekliliğidir (Iatridis/Yunanistan [BD], B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 58). Bu maddenin birinci paragrafının ikinci cümlesi devletlere yalnızca “hukukun öngördüğü koşullar” dâhilinde mülkiyetten yoksun bırakma yetkisi vermiş; ikinci paragraf ise devletlere ancak hukuk kuralları uygulanarak mülkiyeti kamu yararına kontrol etme yetkisi tanımıştır (Iatridis/Yunanistan, § 58). AİHM, hukuka dayalı olma ilkesini yalnızca bu maddede yer alan hükümlerden çıkarmamaktadır. Kararlarda sıklıkla demokratik bir toplumun temel ilkelerinden biri olan hukukun üstünlüğü ilkesinin Sözleşme’nin bütün maddeleri için geçerli olduğu ifade edilmektedir.

40. AİHM’e göre hukukilik ilkesi, müdahalenin ilk olarak iç hukukta bir temelinin olması gerektiği anlamına gelmektedir (Shchokin/Ukrayna, B. No: 23759/03-37943/06, 14/10/2010, § 51). Mahkeme, Sözleşme’de geçen "hukuk" ya da "hukuka aykırı" terimlerinin sadece iç hukuka atıfta bulunmakla kalmayıp aynı zamanda hukukun üstünlüğü ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Buna göre uygulanan iç hukuktaki düzenlemelerin hukukun üstünlüğü ilkesiyle de uyumlu olması gerektiği ifade edilmektedir (James ve diğerleri/Birleşik Krallık [GK], B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 67). Hukuka dayalı olma ilkesi, ayrıca iç hukukta uygulanan kanun hükümlerinin yeterli derecede erişilebilir, belirli ve öngörülebilir olmasını da içermektedir (Beyeler/İtalya [BD], B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 109; Hentrich/Fransa, B. No: 13616/88, 22/9/1994, § 42; Spaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, §§ 56-61).

41. AİHM, müsadere ve el koymanın iç hukukta herhangi bir temele dayanmadığının tespiti durumunda başka hiçbir ölçütün incelenmesine gerek olmadan mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir. Frizen/Rusya (B. No: 58254/00, 24/3/2005) kararına konu olayda, başvurucunun muhasebeci olarak çalıştığı şirket aracılığıyla satın aldığı araca başvurucunun eşi ile bu şirketin diğer ortağı hakkındaki yolsuzluk isnadı kapsamında el konulmuş, yapılan yargılama neticesinde bu aracın müsaderesine karar verilmiştir. AİHM, ulusal makamlarca başvurucunun aracının müsadere edilmesi yönünde bir kamu yararı değerlendirmesi yapıldığını tespit etmiş ancak bu makamların müsadere kararı için hukuki bir temel göstermediklerini belirtmiştir. Buna göre müsadere kararını veren yerel mahkemeler gerek başvurucunun kocasına karşı yürütülen ceza yargılaması sırasında gerekse başvurucunun başlattığı yargılama sürecinde müsadere ile ilgili herhangi bir kanun hükmü göstermemişlerdir. Mahkeme, iç hukukun uygulanmasını denetleme konusundaki gücünün sınırlı olduğunu ve öncelikle ulusal makamların hukuku uygulamak ve

yorumlamakla görevli olduğunu hatırlatmıştır. Ancak somut başvuruda ulusal makamların başvurucunun mülkünün müsaderesinin dayanağını oluşturan mevzuat hükmü gösterme konusundaki süregelen başarısızlığını dikkate alan AİHM, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin hukuka dayalı olmadığını tespit etmiştir (Frizen/Rusya, §§ 32-37).

42. Bu konuda Varvara/İtalya (B. No: 17475/09, 29/10/2013) ve Sud Fondi SRL ve diğerleri/İtalya (B. No: 75909/01, 20/1/2009) kararları da örnek gösterilebilir. Sud Fondi SRL ve diğerleri/İtalya başvurusunda başvurucular, bir ormanın yakınında binalar inşa ettirmek üzere belediyeye başvurmuşlardır. Belediye bu imar ıslah planını onaylamış ve binaların yapılması için gerekli izinleri vermiştir. Ancak bakanlık kararıyla bu orman sonradan koruma altına alınmış ve bu bölgede yapılaşma bakanlık iznine bağlanmıştır. Bunun üzerine başvurucu tarafından yaptırılan yapıların izinsiz olduğu gerekçesiyle ceza soruşturması başlatılmış ancak yapılan yargılama neticesinde zamanaşımı nedeniyle dava düşürülmüştür. Bununla birlikte derece mahkemeleri, kanuna aykırı oldukları gerekçesiyle bu alanda yapılan binaların belediye yararına müsadere edilmesine karar vermiştir. AİHM; başvuruyu önce Sözleşme'nin 7. maddesi bağlamında incelemiş ve başvurucuya keyfî olarak müsadere yoluyla ceza verildiğini, bunun ise suç ve cezaların kanuniliği ilkesiyle bağdaşmadığını tespit etmiştir (Sud Fondi SRL ve diğerleri/İtalya, §§ 105-118). Mahkeme ayrıca mülkiyet hakkı yönünden de inceleme yapmıştır. Buna göre müsadere kararının Sözleşme'nin anlamı kapsamında kanuni bir dayanağının bulunmadığı ve başvurucuların keyfî olarak cezalandırıldığı sonucuna varmıştır. Mahkeme bu gerekçeyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin de hukuka dayalı olmadığını ve keyfî olduğunu kabul etmiştir. Ancak şikâyet edilen müdahalenin ağırlığını dikkate alan AİHM, ölçülülük yönünden de değerlendirme yaparak mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (Sud Fondi SRL ve diğerleri/İtalya, §§ 130-142). Aynı olayla ilgili daha sonraki bir tarihte verilen Varvara/İtalya kararında da aynı sonuca varılmış ancak kararda ayrıca bir ölçülülük incelemesi yapılmayacağı belirtilmiştir (Varvara/İtalya, §§ 83-85).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

44. Başvurucu ilk olarak idari yargı yerinde açmış olduğu davada müsaderenin dayanağı olan idari işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verildiğine dikkat çekmektedir. Başvurucuya göre bu karar yok sayılarak LPG bedelinin müsadere edilmesi Anayasa'ya aykırıdır. Başvurucu ikinci olarak ise ithalatçı firmanın söz konusu LPG'nin tüm teknik verilere uygun olduğunu resmî bir rapor ile tespit ettirdiğini ve hiçbir dağıtıcı şirketin ithalatçı firmadan aldığı LPG'ye müdahale etme imkânına sahip olmadığını ifade etmektedir. Başvurucu ayrıca, teknik düzenlemelere aykırı olduğu gerekçesiyle sahibi olduğu istasyondan numune alınan LPG'nin bedelinin müsaderesine karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmektedir. Başvurucu, sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Bakanlık görüşünde, yargı kararının yerine getirilmesini isteme hakkının ancak bu kararın nihai bir karar olması durumunda mümkün olduğu ve somut olayda da uygulanması istenilen kararın yürütmenin durdurulması istemine ilişkin bir karar olduğu belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

46. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurucunun şikâyetlerinin özü; sahibi olduğunu belirttiği LPG'nin kaim değerinin müsaderesi hakkındadır. Dolayısıyla şikâyetin konusu başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye ilişkin olduğundan başvurucunun bütün şikâyetlerinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

49. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda başvuruya konu müsadere edilen LPG'nin kaim değeri olan para tutarının başvurucunun mal varlığına dâhil olduğundan mülk teşkil ettiği kuşkusuzdur.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

50. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

51. Somut olayda teknik düzenlemelere aykırı olduğu gerekçesiyle başvurucunun sahibi olduğu akaryakıt istasyonunda numunesi alınan tanktaki LPG'nin değeri kadar para tutarının "müsaderesi"ne karar verilmiştir. Buna göre müsadere yoluyla başvurucunun mülkünden yoksun bırakılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Müdahalenin türünün ise yol açtığı sonuçlar yanında ayrıca amacı da gözetilerek

belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla esas itibarıyla mülkün toplum yararına aykırı olarak kullanılmasının önlenmesi kontrol edilerek düzenlendiğine göre başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (Konu ile ilgili çok sayıdaki karar arasından bkz. Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, §§ 54-58; Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 42-48).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

i. Genel İlkeler

52. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

53. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

54. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de "hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği"ni temel bir ilke olarak benimsemiştir (Ali Ekber Akyol ve diğerleri, B. No: 2015/17451, 16/2/2017, § 51).

55. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasada öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngörmektedir. Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31).

56. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir. Bununla beraber kanunla düzenleme zorunluluğu, hakka yapılacak müdahalenin uygulanmasının kanun çerçevesini aşmayacak şekilde tüzük, yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yürütme organının çıkardığı ikincil düzenlemelerle yapılmasına mani değildir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

57. Anayasa ve Sözleşme’de yer alan ve yukarıda da yer verilen üçüncü kurallar, devlete mülkiyetin kullanımı veya mülkiyetten yararlanma hakkını kontrol etme ve bu konuda düzenleme yetkisi vermektedir. Mülkiyetten yoksun bırakmaya göre daha geniş takdir

yetkisi veren düzenleme veya kontrol yetkisinin kullanımında da kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük ilkelerinin gereklerinin karşılanması kural olarak aranmaktadır. Buna göre mülkiyet hakkının düzenlenmesi veya kontrolü yetkisi de kamu yararı amacıyla ve kanunla kullanılmalıdır (Orhan Yüksel [GK], B. No: 2013/604, 10/12/2015, §§ 57, 58).

58. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunun öngörülebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

59. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de kanuni düzenlemelerin de bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Başvuru konusu olayda başvurucunun akaryakıt istasyonunda EPDK tarafından yapılan denetimler kapsamında 3/12/2012 tarihinde akaryakıttan numune alınmıştır. Alınan numunenin laboratuvarda yapılan analizleri sonucu teknik düzenlemelere aykırı olduğu saptanmıştır.

61. Başvurucu öncelikle idari yargı yerinde açmış olduğu davada idari işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verildiği hâlde bu kararın yok sayılarak müsadere kararı verildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu, lisansın iptali ve müsadere işlemlerinin başlatılmasına ilişkin EPDK işlemine karşı 18/2/2014 tarihinde Ankara 18. İdare Mahkemesinde yürütmenin durdurulması ve iptal istemiyle dava açmıştır. Ancak Mahkeme 16/9/2014 tarihinde yalnızca lisansın iptali işleminin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiş, müsadere işlemlerinin başlatılması yönünden ise işlemin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle yürütmenin durdurulması istemini reddetmiştir. Yapılan yargılama neticesinde Mahkeme 26/12/2014 tarihinde, dava konusu işlemin lisans iptaline ilişkin kısmının iptaline; numune alınan tankta bulunan ürünün (değerinin) müsaderesine ilişkin kısmının ise incelenmeksizin reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi, lisans iptali işlemini 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin birinci fıkrasındaki "...Lisans iptalleri Kurumca yapılacak soruşturma neticesine göre karara bağlanır." hükmü kapsamında incelemiştir. Buna göre soruşturma açılmadan lisansın iptal edilmesi kanuna aykırı görüldüğünden bu idari işlemin iptaline karar verilmiştir (bkz. § 13). Böyle bir düzenlemeye ise aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan müsadereye ilişkin hükümde yer verilmemiş, bu maddede müsadereye mahkemece karar verileceği belirtilmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddia ettiğinin aksine İdare Mahkemesinin yürütmenin durdurulması ve iptal kararlarının müsadere işlemine ilişkin olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla müsadere ile ilgili olmadığı açıkça

görüldüğünden İdare Mahkemesi kararlarının yok sayılarak müsadere kararı verildiği yönündeki başvurucunun şikâyetinin temelsiz olduğu anlaşılmaktadır.

62. Başvurucu ikinci olarak ithalatçı firmanın söz konusu LPG'nin tüm teknik verilere uygun olduğunu resmî bir rapor ile tespit ettirdiğini ve hiçbir dağıtıcı şirketin ithalatçı firmadan aldıkları LPG'ye müdahale etme imkânına sahip olmadığını ifade etmiş ve bu hususların ceza mahkemesince göz ardı edilerek müsadere kararı verildiğini belirtmiştir. Ancak bireysel başvuru bakımından Anayasa Mahkemesinin görevi başvuruya konu olguların ceza hukuku veya idare hukuku anlamında bir değerlendirmesini yapmak değildir.

63. Başvurucu bunların yanında müsadere kararının hukuka aykırı olduğunu da ileri sürmektedir. Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının uygulanmasına yönelik şikâyetleri bakımından görevi sınırlı olup Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren durumlar dışında derece mahkemelerinin hukuk kurallarını uygulama ve yorumlama bakımından takdir yetkisine karışamaz. Ancak yukarıda da değinildiği üzere somut olayda müsadere yoluyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğu kuşkusuzdur (bkz. § 50). Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin ise Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen koşullara uygun olması zorunludur. Bunun için ise öncelikle müdahalenin belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanuni temelinin bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle somut başvuru bakımından Anayasa Mahkemesi, öncelikle mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden müsadere tedbirinin belirtilen şekilde kanuni bir dayanağının olup olmadığını tespit etmek durumundadır.

64. Müsadere kararında 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG, mahkeme kararı ile müsadere edilir." hükmüne dayanıldığı anlaşılmaktadır. Bu maddede yalnızca LPG'nin müsadere edileceği belirtilmekle birlikte Asliye Ceza Mahkemesi ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ürünün kaim değerinin de müsaderesinin mümkün olduğunu kabul etmiştir.

65. 765 sayılı mülga Kanun'un 1. maddesiyle suçlar cürüm ve kabahat olarak ikiye ayrılmış, 11. maddede cürüm ve kabahatler için öngörülen cezalar düzenlenmiştir. Bu Kanun'un 36. maddesinde ise cürüm ve kabahatler yönünden müsadere kararı verilebileceği belirtilmiştir. Ancak 5252 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle 765 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. 5237 sayılı Kanun ile suçlar ve karşılığı ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiş, 30/3/2015 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile de "karşılığında idarî yaptırım uygulanmasının öngörüldüğü haksızlık" olarak nitelendirilen kabahatler ve idari yaptırımlar hükme bağlanmıştır.

66. 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinde bir güvenlik tedbiri olarak eşya müsaderesi, 55. maddede ise kazanç müsaderesi düzenlenmiştir. Buna göre 54. maddenin (1) numaralı fıkrasında kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere edileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında ise birinci fıkra kapsamına giren eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinin başka bir surette imkânsız kılınması hâlinde bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsaderesine karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Öte yandan 5326 sayılı Kanun'un 18. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, kabahatin konusunu oluşturan veya işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın mülkiyetinin kamuya geçirilmesine ancak kanunda açık hüküm bulunan hâllerde karar verilebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin (6) numaralı fıkrasına göre kaim değerinin mülkiyetinin

kamuya geçirilmesine de karar verilebilir. Dolayısıyla 1/6/2005 tarihinden sonra suçlar için "müsadere" hükümleri, kabahatler için ise "mülkiyetin kamuya geçirilmesi" hükümleri uygulanmaktadır.

67. 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasında ise teknik düzenlemelere uygun olmayan LPG'nin mahkeme kararı ile müsadere edileceği hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'da "teknik düzenlemelere uygun LPG bulundurmama" fiili bir suç olarak düzenlenmemiş, anılan fıkrada -üç defa işlenmesi koşuluyla- lisans iptali yaptırımını gerektiren idari bir kabahat olarak tanzim edilmiştir.

68. Yargıtayın konuya ilişkin bazı kararlarında, 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ve 5237 sayılı Kanun'un 2. ile 5. maddeleri gereğince özel nitelikli kanunlardaki suç teşkil etmeyen fiiller nedeniyle müsadereye ilişkin hükümlerin 31/12/2008 tarihinden sonra uygulanamayacağı kabul edilmiştir (bkz. § 34). Bu kararlarda 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemeyeceği ve güvenlik tedbiri uygulanamayacağının düzenlendiği belirtilmiştir. Yargıtaya göre 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasında suç olarak düzenlenmediği anlaşılan fiil nedeniyle müsadere uygulanması 5237 sayılı Kanun'un genel hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Yargıtay bununla birlikte 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi gereği, diğer kanunların 5237 sayılı Kanun'un birinci kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümlerinin ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılıncaya ve en geç 31/12/2008 tarihine kadar uygulanacağını vurgulamıştır.

69. Somut olayda, başvuruya konu fiilin (3/12/2012) ve müsadereye ilişkin karar tarihinin (7/5/2014) belirtilen tarihten sonra olduğu görülmektedir. Bu itibarla yukarıda değinilen Yargıtay kararlarına göre müsadere işleminin dayanağı olarak gösterilen 5307 sayılı Kanun'un anılan hükmünün 5237 sayılı Kanun'un genel hükümlerine aykırılık taşıdığı ve buna rağmen anılan hükümde herhangi bir değişikliğin de bugüne kadar yapılmadığı görülmektedir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki suç olarak düzenlenmemekle birlikte kamu yararı gerekçesine dayalı olarak kanuna aykırı fiiller nedeniyle eşyanın veya kaim değerin müsadere edilmesi öngörülebilir. Bu konu, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu gibi özel bir kanunda düzenlenen hükmün genel nitelikli kanun hükümlerine aykırı olup olmadığı hususu, tek başına anayasal bakımdan bir önem de taşımamaktadır.

70. Buna karşın somut olayda olduğu gibi 5307 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan müsadereye ilişkin Yargıtayın daha yeni tarihli bazı kararlarında ise fiilin kabahate dönüştüğü ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi anlamındaki müsadere yönünden idari mercilerin ve idari yargı yerinin görevli olduğu kabul edilmiştir (bkz. § 35).

71. Buna göre özel ceza içeren kanunlardaki suç teşkil etmeyen fiiller nedeniyle müsadereye ilişkin kanun hükümleri bakımından Yargıtayın bu hükümlerin artık uygulanamayacağı yönünde içtihatları bulunduğu gibi bu fiillerin kabahate dönüştürüldüğü gerekçesiyle mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı yönünde daha yeni tarihli içtihatları da bulunmaktadır. Dolayısıyla belirtilen Yargıtay içtihatları çerçevesinde başvuru konusu olayda, suç konusu olmayıp sadece müsadereye tabi bulunan eşyanın müsaderesine ilişkin 5271 sayılı Kanun'un 259. maddesi hükümlerinin uygulanmasının da söz konusu olmadığı görülmektedir.

72. Somut olay bakımından ise Yargıtayın konuya ilişkin her iki içtihadının da uygulanmadığı görülmektedir. Derece mahkemeleri, geçiş hükümleri gereği fiil tarihi

itibarıyla müsadereye ilişkin hükmün uygulanamayacağına dair Yargıtay içtihadını dikkate almamıştır. Bunun yanında derece mahkemelerince, fiilin kabahate dönüştüğünden idari usulün uygulanabileceği yönündeki Yargıtay içtihadı da gözönüne alınmamıştır. Bu durumda kabahate dönüştürüldüğü kabul edilsin veya edilmesin suç isnadı kapsamında müsadere usulünün uygulanmayacağına dair Yargıtay içtihadına rağmen belirtilen şekilde karar verilmesinin öngörülebilir olmadığı ortadadır.

73. Olayda, LPG'nin kendisi değil kaim bedelinin müsaderesine karar verilmiştir. 5307 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrasında ise yalnızca LPG'nin müsadere edileceği açık olarak belirtilmiş olup bu düzenlemede ürünün kaim değerinin müsaderesine ilişkin kurala yer verilmemiştir. Asliye Ceza Mahkemesi ise LPG'nin kaim bedelinin 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre müsadere edilebileceği sonucuna varmıştır. Ancak belirtilen hükümde yalnızca aynı maddenin birinci fıkrasında sayılan "kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan" veya "suçun işlenmesine tahsis edilen" ya da "suçtan meydana gelen eşyanın" kaim değerinin müsaderesine imkân tanınmıştır. Bu durumda bir suç olarak düzenlenmediği açık olan "teknik düzenlemelere aykırı LPG bulundurma" fiili yönünden LPG'nin kaim değerinin müsaderesine ilişkin açık, belirli ve öngörülebilir bir kanun hükmünün bulunduğu söylenemez.

74. Öte yandan Yönetmelik'in 15. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, teknik düzenlemelere aykırı LPG'nin veya kaim değerinin müsadere edileceği belirtilmiştir. Ancak Anayasa'nın 38. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Kaldı ki Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin ancak mutlak manada şeklî bir kanuna dayanması gerektiği açık olarak belirtilmiştir (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 47; Mehmet Eray Celepgil ve diğerleri, B. No: 2014/612, 1/2/2017, § 48). Dolayısıyla belirtilen düzenleyici işlemin tek başına müdahalenin kanuniliği unsurunu sağlamayacağı kuşkusuzdur.

75. Nitekim Yargıtay da kaim değerin mülkiyetinin kamuya geçirilebilmesi ile ilgili olarak 5307 sayılı Kanun'da herhangi bir düzenleme yapılmadığını tespit etmiş ve anılan yönetmelikte yer alan düzenlemenin ise kanuni düzenleme yerine geçmeyeceğini kabul ederek bu hususu kanun yararına bozma kapsamında görmüştür (bkz. § 36).

76. Sonuç olarak 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi, 5237 sayılı Kanun'un 2. ve 5. maddeleri ile konuya ilişkin Yargıtayın içtihatları birlikte dikkate alındığında başvuruya konu olayda teknik düzenlemelere aykırı olduğu gerekçesiyle LPG'nin kaim bedelinin müsaderesinin açık, belirli ve öngörülebilir bir kanun hükmüne dayanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına müsadere yoluyla yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen kanunilik ilkesini ihlal ettiği kanaatine varılmıştır.

77. Müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı tespit edildiğinden Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen diğer unsurlar olan meşru amaç ve ölçülülük kriterlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

78. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

79. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

80. Başvurucu, müsadere kararının kaldırılması ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

81. Başvuruda mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

82. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye 3. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

83. Yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

84. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye 3. Asliye Ceza Mahkemesine (2014/183 Değişik İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve ilgisi nedeniyle Enerji Piyasası Düzenleme Kurumuna GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANİFE ENSAROĞLU

B. No: 2014/14195 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANİFE ENSAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14195)

Karar Tarihi: 20/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 25/10/2017-30221

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Hanife ENSAROĞLU

Vekili : Av. Yasin ŞAMLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, suçta kullanıldığı şüphesiyle el konulan otobüsün iyi niyetli üçüncü kişiye ait olduğu tespit edilmekle müsaderesine yer olmadığına karar verilmesine rağmen uğranılan zararların karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 34 EY 3480 plaka numaralı 2007 model Mercedes Travego marka bir yolcu otobüsünü 11/7/2007 tarihinde M.B. Finansal Kiralama T.A.Ş.den "finansal kiralama" yoluyla kiralamıştır. Başvurucu, bu otobüsü 8/4/2008 tarihinde Ö.O. Turizm Ltd. Şti.ne kiralamıştır. Kira sözleşmesi kapsamında aylık belirli bir meblağın ödenmesi karşılığında söz konusu otobüs, adı geçen Şirketin kullanımına bırakılmıştır. Bu Şirket de otobüsü uluslararası yolcu taşıma işinde kullanmıştır.

A. Araca El Konulması ve Ceza Davası Süreci

9. Yolcu taşımacılığı faaliyeti kapsamında kullanılan otobüs 28/4/2009 tarihinde saat 22.35'te Bulgaristan'dan Türkiye'ye giriş yapmak üzere yirmi bir yolcusuyla Edirne Kapıkule Gümrük Sahasına gelmiştir. Gümrük tescil işlemleri sonrasında otobüste kızılötesi ışın (x-ray) ile araç taraması yapılmıştır. Gümrük görevlilerinin şüphelenmesiüzerine otobüste detaylı arama yapılmış ve bu arama neticesinde otobüsün orta kapısı altında merdiven basamağına denk gelen yerde özel olarak sonradan yapıldığı anlaşılan küçük bir bölme içinde 507.350 euro, 80.000 ABD doları ve 2.277 gram hurda altın tespit edilmiş olup bu döviz ve altınlar ile otobüse el konulmuştur. Edirne Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Edirne 2. Sulh Ceza Mahkemesinin 29/4/2009 tarihli kararıyla el koyma işleminin onaylanmasına karar verilmiştir.

10. Cumhuriyet Başsavcılığınca, el konulan dövizler ile ilgili soruşturma tefrik edilerek ayrılmış; otobüste bulunan altınların ithaliyle ilgili düzenlenen 7/5/2009 tarihli iddianame ile aracın şoförleri K.K., B.B. ve K.A.nın eşyayı gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ithal etmek suçundan 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi ile 4. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalarına karar verilmesi kamu adına talep olunmuştur. İddianamede ayrıca Ö.O. Turizm Ltd. Şti. malen sorumlu olarak gösterilmiş ve el konulan otobüsün suçta kullanıldığı gerekçesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesi uyarınca müsaderesine karar verilmesi talep edilmiştir.

11. Edirne 1. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) iddianamenin kabulü ile görülmeye başlanan yargılama sırasında malen sorumlu sıfatıyla başvurucu da duruşmaya çağrılmış, başvurucu 3/6/2009 tarihli ilk oturumda avukatı ile birlikte beyanlarda bulunmuştur. Başvurucu, bu otobüsü finansal kiralama sözleşmesi kapsamında zilyedi olduğunu ve Ö.O. Turizm Ltd. Şti.ne kiraladığını beyan etmiştir. Başvurucu bu otobüsün uluslararası yolcu taşıma işinde kullanıldığını bildiğini ancak kaçakçılıkta kullanıldığını bilmediğini ifade etmiştir.

12. Başvurucu adına vekili 10/9/2009 tarihinde yapılan üçüncü oturumda, el konulan otobüsün yargılama sonuçlanıncaya kadar teminatsız olarak iade edilmesini talep etmiştir. Mahkeme aynı oturumda araçta özel bir bölmenin bulunmasını gerekçe göstererek aracın -kasko değeri, bu değerin bulunmaması durumunda rayiç değeri üzerinden nakdi teminat veya banka teminat mektubunun yatırılması kaydıyla- yargılama sonuna kadar olmak üzere

iadesine karar vermiştir.

13. Mahkeme 3/12/2009 tarihinde sanıkların eşyayı gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ithal etme suçundan 5607 sayılı Kanun'un3. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 4. maddesinin ikinci fıkrası hükümleri uyarınca ayrı ayrı 1 yıl 6 ay hapis cezası ve 10.940 TL adli para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, el konulan altınların 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre müsaderesine karar vermiştir. Mahkeme, el konulan otobüsün ise nakilde kullanılmakla birlikte iyi niyetli üçüncü kişi konumunda kabul ettiği M.B. Finansal Kiralama T.A.Ş. ve finansal kiracısı başvurucuya ait olduğu gerekçesiyle müsaderesine yer olmadığına karar vermiştir. Ayrıca karar kesinleştiğinde otobüsün sahibine teslimine, teminatla iade edilmiş olması hâlinde teminatın iadesine, tasfiye işlemine tabi tutulmuş olması hâlinde ise tasfiye bedelinin karar kesinleştiğinde sahibine iadesine karar vermiştir.

14. Başvurucu, dosya Yargıtaya gönderilmeden önce aracın teminatsız olarak iadesini talep etmiş; Mahkeme 31/12/2009 tarihinde bu talebi kısmen kabul etmiş ve otobüsün kasko değeri olan 364.131 TL teminat karşılığında vetrafik siciline -aracın devredilemeyeceğine dair şerh konulmak kaydıyla- teslimine karar vermiştir. Başvurucu 19/1/2010 tarihinde bu karara itiraz etmiş, Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesinin aynı tarihli kararıyla itirazın reddine karar verilmiştir.

15. Gümrük Müsteşarlığı, malen sorumlu sıfatıyla Ö.O. Turizm Ltd. Şti. ile başvurucu kararı temyiz etmişlerdir. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 16/2/2011 tarihli ilamıyla başvurucunun temyiz istemi süre yönünden reddedilmiştir. Sanıklar K.K. ve B.B.nin temyiz itirazları yönünden ise bu sanıkların mahkûmiyetlerine yeter somut bir delil bulunmadığından beraatlerine karar verilmesi gerektiği belirtilerek hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Sanık K.A. yönünden ise talebe rağmen 5237 sayılı Kanun'un 51., 52. ve 61. maddelerinin tartışılmaması, ayrıca kabule göre de yargılama giderlerinin ayrı ayrı yükletilmemesi nedenleriyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

16. Malen sorumlu sıfatıyla M.B. Finansal Kiralama T.A.Ş. adına vekili 26/4/2011 tarihinde aracın yargılama sonuçlanıncaya kadar olmak üzere teminatsız iade edilmesini talep etmiştir. Mahkeme ise 27/4/2011 tarihinde, kasko değeri olan 364.131 TL teminat karşılığında ve trafik siciline devredilemeyeceğine dair şerh konulmak kaydıyla sahibine otobüsün teslimine karar vermiştir.

17. Bozma ilamına uyan Mahkeme 16/6/2011 tarihinde sanıklar K.K. ve B.B.nin beraatlerine, sanık K.A.nın ise 5607 sayılı Kanun'un3. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre 10 ay hapis ve 6.080 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, hapis cezasının 5237 sayılı Kanun'un 51. madddesi uyarınca ertelenmesine karar vermiştir. Mahkeme, el konulan altınların 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca müsaderesine karar vermiştir. El konulan otobüsün ise 5607 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrası hükümleri gereğince müsaderesine yer olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, otobüsün mülkiyetinin M.B. Finansal Kiralama T.A.Ş.ye ait olduğunu, finansal kiracısının ise başvurucu olduğunu tespit etmiştir. Mahkemeye göre malik Şirket ve finansal kiracı başvurucu, iyi niyetli üçüncü kişi konumundadır. Bu sebeple anılan kanun maddeleri gereğince otobüsün müsadere edilmesi mümkün bulunmamaktadır. Ayrıca otobüsün karar kesinleştiğinde iade edileceği belirtilmiştir.

18. Hüküm temyiz edilmeksizin 30/6/2011 tarihinde kesinleşmiştir. Mahkeme 1/7/2011

tarihinde otobüsün karar gereği sahibine iade edilmesi için Edirne Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne yazı göndermiştir. Otobüs, anılan karar ve yazı doğrultusunda gümrük makamlarınca 2011 yılı Temmuz ayında başvurucuya teslim edilmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

19. Başvurucu el koyma nedeniyle uğradığı zararların tazmini istemiyle 2/3/2012 tarihinde İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesinde Maliye Hazinesi aleyhine tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde, otobüse el konulduğu tarihten iade edilen tarihe kadar kazanç kaybı olarak 405.000 TL; yıpranma bedeli olarak 10.000 TL maddi tazminat ve 425.000 TL de manevi tazminat talebinde bulunulmuştur.

20. Mahkeme, hesap konusunda uzman bir bilirkişiden rapor aldırmıştır. 3/9/2012 tarihli hesap bilirkişisi raporunda, başvurucunun aracına el konulması nedeniyle uğradığı kazanç kaybının 221.003,99 TL olduğu belirtilmiştir.

21. Mahkeme 26/2/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, otobüsün suçta kullanıldığı ve araçta orijinalinde bulunmayan gizli bir bölme oluşturulduğuna dikkat çekilmiştir. Mahkemeye göre 5607 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kaçak eşyanın suçun işlenmesini kolaylaştıracak veya fiilin ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde özel olarak hazırlanmış tertibat içinde saklanmış veya taşınmış olması el koymayı gerektirmektedir. Mahkeme, bu şekilde el konulan otobüsün aynı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca ancak kasko değeri kadar teminat yatırılmak kaydıyla sahibine iade edilebileceğini belirtmiştir. Mahkeme sonuç olarak emredici nitelikteki anılan Kanun hükümleri dikkate alındığında el koyma işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle tazminata hükmedilemeyeceği kanaatine varmıştır.

22. Başvurucu, kararı temyiz etmiş; Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 16/5/2014 tarihli ilamıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir. Onama ilamında da araçta özel bir gizli bölmenin mevcut olduğuna dikkat çekilerek dava konusu el koymanın haksız bir el koyma niteliğinde olmadığına vurgu yapılmıştır. Daire, bu aracın yargılama sırasında kasko değeri kadar teminat karşılığında ve trafik kaydına şerh konularak iadesine karar verildiğini de belirtmiştir. Ayrıca Daireye göre başvurucu, el koyma işlemi nedeniyle uğradığını iddia ettiği maddi ve manevi zararları, aracını kendisinden habersiz şekilde suçta kullanan kişilerden talep de edebilir. Onama ilamında, el koyma nedeniyle tazminata ilişkin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesindeki koşulların oluşmadığı gerekçesiyle temyiz edilen hükümde bir isabetsizlik bulunmadığı belirtilmiştir.

23. Nihai karar, başvurucu vekiline 22/7/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

24. Başvurucu 8/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 5607 sayılı Kanun’un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Eşyayı, gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ülkeye sokan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. Eşyanın, gümrük kapıları dışından ülkeye sokulması halinde, verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılır.”

26. 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesinde kullanılan taşıtlara, Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre elkonulur.

(2) 13 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamına girmesi, Türkiye'de sicile kayıtlı olmaması ya da soruşturma ve kovuşturma devam ederken, kaçakçılık suçunun işlenmesinde tekrar kullanılması halinde, elkonulan araç alıkonulur. Sahibinin aracın değeri kadar teminatı alıkoyma tarihinden itibaren otuz gün içinde gümrük idaresine teslim etmesi halinde, araç sahibine iade edilir. Aksi takdirde, tasfiye idaresi tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin derhal tasfiye olunur. Tasfiyenin satış suretiyle gerçekleşmesi halinde, satıştan elde edilen gelirden taşıtın muhafaza edilmesi ve satışı için gerekli olan bütün masraflar karşılandıktan sonra kalan miktar, kovuşturma sonucuna göre işlem yapılmak üzere emanet hesabına alınır.

(3) İkinci fıkra hükmünün uygulanmasındaki değerden, kara taşıtlarında kasko değeri; deniz taşıtlarında, tekne ve makine sigortasına esas teşkil eden değer; sigortasız taşıtlar ile hava ve demiryolu taşıtlarında ise piyasa değeri anlaşılır."

27. 5607 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunda tanımlanan suçlarla ilgili olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun eşya ve kazanç müsaderesine ilişkin hükümleri uygulanır. Ancak kaçak eşya taşımasında bilerek kullanılan veya kullanılmaya teşebbüs edilen her türlü taşıma aracının müsadere edilebilmesi için aşağıdaki koşullardan birinin gerçekleşmesi gerekir:

a) Kaçak eşyanın, suçun işlenmesini kolaylaştıracak veya fiilin ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde özel olarak hazırlanmış gizli tertibat içerisinde saklanmış veya taşınmış olması.

b) Kaçak eşyanın, taşıma aracı yüküne göre miktar veya hacim bakımından tamamını veya ağırlıklı bölümünü oluşturması veya naklinin, bu aracın kullanılmasını gerekli kılması.

c) Taşıma aracındaki kaçak eşyanın, Türkiye'ye girmesi veya Türkiye'den çıkması yasak veya toplum veya çevre sağlığı açısından zararlı maddelerden olması"

28. 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir."

29. 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur."

30. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

" Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

31. Suçtan gelir elde edilmesinin önlenmesi amacıyla suç gelirlerinin müsadere edilerek aklanmasının önlenmesi ve ayrıca bu amaçla uluslararası iş birliğinin sağlanmasına yönelik olarak Avrupa Konseyi tarafından 8/11/1990 tarihinde Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Avrupa Konseyi Sözleşmesi kabul edilmiştir. Strazburg Konvansiyonu olarak bilinen bu sözleşme, Türkiye tarafından 27/9/2001 tarihinde imzalanmış ve onaylanması 16/6/2004 tarihli ve 5191 sayılı Kanun ile uygun bulunmuştur. Strazburg Konvansiyonu'nun 2. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraf olan her devlet, suç vasıtaları ile gelirlerini veya bu gelirlere eşdeğer malların zoralımını gerçekleştirmek için gerekli olan yasal ve diğer tedbirleri alacaktır."

32. Strazburg Konvansiyonu'nun 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir cezaî kovuşturma veya bir zoralım işlemi başlatan diğer bir Tarafın talebi ile bir Taraf Devlet, daha sonra bir zoralım talebine konu oluşturabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek herhangi bir malla ilgili olarak, bu mal üzerinde herhangi bir işlemi, devir veya elden çıkarılmasını engellemek amacıyla bloke etmek ve el koymak gibi gerekli geçici önlemleri alacaktır."

33. Strazburg Konvansiyonu, uluslararası gelişmeler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek güncellenmiş ve bu kapsamda hazırlanan Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Aranması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi 16/5/2005 tarihinde imzaya açılmıştır.

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) suç isnadına bağlı olarak yapılan el koyma işlemlerini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında değerlendirmektedir. AİHM'e göre kamu makamlarınca kişilerin mülküne el konulması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Mahkeme, bu suretle yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanılmasının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği görüşündedir (Raimondo/İtalya, B. No: 12954/87, 22/2/1994, § 27; Andrews/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 49584/99, 26/9/2002; Adamczyk/Polonya (k.k.), B. No: 28551/04, 7/11/2006; JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya, B. No: 3330/12, 5/11/2013, § 117). Buna göre el koyma işlemiyle başvurucu, mülkünden tamamıyla yoksun bırakılmamakta; başvurucunun mülkünden yararlanması veya tasarrufta bulunması geçici olarak sınırlandırılmaktadır. AİHM ayrıca el koyma işleminin -kimi durumlarda- muhtemel bir müsadere kararının uygulanmasını güvence altına almaya yönelik olarak geçici bir tedbir şeklinde uygulandığına da dikkat çekmektedir (Rafig Aliyev/Azerbaycan, B. No: 45875/06, 6/12/2011, § 118).

35. AİHM, el koyma yoluyla yapılan müdahalenin öncelikle iç hukukta yeterli bir temelinin olması ve kamu yararına dayalı meşru bir amacı içermesi gerektiğini kabul etmektedir (Ali Esen/Türkiye, B. No: 74522/01, 24/7/2007, § 32). Nitekim Viktor Konovalov/Rusya (B. No: 43626/02, 24/5/2007) kararında, iç hukukta bu konuda bir düzenleme bulunmadığı hâlde el konulan aracın nihai karar beklenmeden satılması suretiyle mülkiyet hakkına yapılan

müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında hukuka dayalı olma gerekliliğini karşılamadığı sonucuna varılmıştır (Viktor Konovalov/Rusya, §§ 38-47). Bununla birlikte Mahkeme, el koyma yönünden kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğunu kabul etmektedir (Dzinic/Hırvatistan, B. No: 38359/13, 17/5/2016, § 68). AİHM ayrıca, muhtemel bir müsadere için el koyma tedbirinin uygulanmasının kamu yararına dayalı olup meşru bir amacı da içerdiğini sıklıkla içtihatlarında belirtmektedir (Borzhonov/Rusya, B. No: 18274/04, 22/1/2009, § 58; East West Alliance Limited/Ukrayna, B. No: 19336/04, 23/1/2014, § 187).

36. AİHM'e göre mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrolü kapsamında mülke el konulması hususunda devletlerin geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetkinin tanınması, kişilerin mülkünden geçici süreyle de olsa yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca da yol açmaktadır. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkına el koyma suretiyle yapılan müdahalenin keyfî veya öngörülemez olmaması için bazı usule ilişkin güvenceler öngörülmelidir. AİHM, özellikle el koyma ve müsadere yoluyla yapılan müdahaleler yönünden verdiği kararlarında keyfî müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden bu önlemlerin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının kişilere tanınması güvencesinin sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 60; Saccoccia/Avusturya, B. No: 69917/01, 18/12/2008,§ 89; el koyma ile ilgili kararlar için bkz. Dzinic/Hırvatistan,§ 68; Borzhonov/Rusya, §§ 60, 61).

37. Bunun yanında AİHM, müsadere gibi el koymanın da orantılı olması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim Dzinic/Hırvatistan kararında, el koyma tedbirinin muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için uygulandığını gözeten AİHM, başvurucunun mülküne el konulması tedbirinin meşru olsa da el konulan mülkün değeri ile karşılaştırılmaksızın uygulanmasını adil dengenin gerekliliklerine uygun olmadığını kabul ederek sonuca varmıştır (Dzinic/Hırvatistan, §§ 67-82).

38. AİHM bu kapsamda başvurucunun davranışları ile kanuna aykırı eylem arasındaki illiyet bağının kamu makamlarınca makul bir şekilde değerlendirilmesini de başka bir güvence ölçütü olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte AİHM; kamu yararının gerektirdiği bazı durumlarda böyle bir ilişkinin, mevcut olmasa dahi el koyma ve müsaderenin uygulanabileceği gerçeğini yadsımamaktadır. Ancak böyle bir durumda yani el koyma ve müsaderenin muhakkak uygulanması gerektiği kabul edildiği takdirde özellikle iyi niyetli üçüncü kişiler yönünden eşyanın belirli koşullar dâhilinde iadesi veya bu mümkün olamıyorsa eşya sahibinin zararının tazminine yönelik bir iç hukuk yolunun mevcut olması ölçülüğün unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir (AGOSI/Birleşik Krallık, §§ 57-61; Vasilevski/Makedonya, B. No: 22653/08, 28/4/2016, §§ 56-60; Sulejmani/Makedonya, B. No: 74681/11, 28/4/2016 , §§ 40-44). AİHM bu ilkenin beraat eden mülk sahipleri yönünden de uygulanacağını belirtmektedir (Jucys/Litvanya, B. No: 5457/03, 8/1/2008, § 36).

39. AİHM, el koyma ve müsadere yoluyla yapılan müdahalelerin sonuçlarını da kararlarında tartışmaktadır. Buna göre Mahkeme, her el koyma ve müsaderenin muhakkak bir zarara yol açtığını kabul etmektedir. Ancak Mahkeme, el koyma ve müsaderenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine göre adil olabilmesi için mülkün sahibinin güncel zararının kaçınılmaz olandan daha fazla olmaması gerektiğini sıklıkla vurgulamaktadır (Raimondo/İtalya, § 33; Borzhonov/Rusya, § 61; Jucys/Litvanya, § 36). Bu bağlamda

Borzhonov/Rusya kararında, yapılan kanun değişikliğiyle el konulan otobüsün sahibine iadesi gerektiği hâlde kamu makamlarının altı yıl boyunca hareketsiz kalması kaçınılmaz olandan daha ağır bir zarar olarak görülmüştür (Borzhonov/Rusya, §§ 61-63). East/West Alliance Limited/Ukraine kararında, başvurucunun mülkünden on yıl boyunca yoksun kalmasına yol açan el atma tedbirinin mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale olduğu sonucuna varılmıştır (East/West Alliance Limited/Ukraine, §§ 166-218). Jucys/Litvanya kararında ise el koyma tedbirinin yaklaşık 8,5 yıl sürdüğüne vurgu yapılarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklediği belirtilmiştir(Jucys/Litvanya, §§ 34-39).

40. AİHM, iade edilmekle birlikte ceza soruşturmasında eşyaya el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasını Ali Esen/Türkiye kararında ölçülülük yönünden tartışarak sonuca varmıştır. Bu başvuruda başvurucu, daha önce sahte kimlik bilgileri kullanılarak ve sahte bir senetle satıldığı iddia edilen bir aracı satın almıştır. Ceza soruşturması sırasında 20/9/1999 tarihinde araca el konmuş, aracı daha önce sahtecilik yoluyla satan bir kişi hakkında resmî evrakta sahtecilik suçundan iddianame düzenlenerek ceza davası açılmıştır. Yargılama devam ederken 19/9/2002 tarihinde aracın teminatsız olarak başvurucuya iadesine karar verilmiştir. AİHM, kovuşturma sürecinin tamamlanması beklenmeden aracın teminatsız olarak iade edildiğine vurgu yapmıştır. Mahkemeye göre özellikle aracın mülkiyeti konusunda uyuşmazlığın olduğu durumlarda kanun dışı kullanımı önlemek amacıyla araca el konulması meşru bir amaçtır. AİHM, devletlerin bu alandaki geniş takdir yetkileri de dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin, takip edilen meşru amaç ile karşılaştırıldığında ölçüsüz olmadığı sonucuna varmış; başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir (Ali Esen/Türkiye, §§ 27-36). Diğer taraftan Islamic Republic of Iran Shipping Lines/Türkiye (B. No: 40998/98, 13/12/2007) kararında ise el konulan gemi ve bu gemideki yüklere, iade edildikleri tarihe kadar yaklaşık bir yıl boyunca keyfî olarak el konulduğunun ceza yargılamasında tespit edildiği gerekçesine dayalı olarak el koyma ile başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz ve adil dengeyi bozucu nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır (Islamic Republic of Iran Shipping Lines/Türkiye, §§ 97-103). Son olarak Vendittelli/İtalya (B. No: 14804/89, 18/7/1994) kararında, bir suç isnadı kapsamında başvurucunun taşınmazına konulan tedbirin hükümden sonra gerek de kalmadığı hâlde on bir ay daha uygulanmaya devam edilmesi ölçüsüz bir müdahale olarak görülmüştür (Vendittelli/İtalya, §§ 31-40).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu, kiraladığı aracına gizli bölme yapılarak yurda hurda altın sokulmaya çalışıldığı gerekçesiyle ceza soruşturması sırasında araca el konulduğunu ancak aracın maliki olan kendisinin iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olduğunun yargılama makamlarınca da kabul edildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, yargılama sonunda da aracın müsadaresine karar verilmediğini belirtmiştir. Başvurucuya göre iyi niyetli üçüncü kişilere ait araçların müsaderesi 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrası uyarınca mümkün olmadığından yapılan el koyma işlemi hukuka aykırıdır. Başvurucu ayrıca bu tespitlere ve aracın kaydında devredilemeyeceğine dair şerh de konulmuş olmasına rağmen yargılama sırasında yediemin olarak dahi aracın teslim edilmediğinden yakınmıştır.

Başvurucu, sonuç olarak el koyma işlemi nedeniyle aracını yaklaşık yirmi yedi aydır kullanamadığından kazanç kaybına uğradığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

43. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

44. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

45. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

46. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31).

47. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

48. Başvuruya konu ceza soruşturması sırasında el konulan otobüsün ekonomik bir değer ifade eden taşınır mallardan olduğu kuşkusuzdur. Bu otobüsün mülkiyeti, M.B. Finansal Kiralama T.A.Ş.ye ait olup başvurucunun ise aracın finansal kiracısı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla araca el koyma ve teslim tarihleri itibarıyla başvurucu bu aracın maliki değildir. Bununla birlikte uyuşmazlık konusu dönemde yürürlükte olan 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı mülga Finansal Kiralama Kanunu'nun 13. maddesine göre kiracı, sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi olup sözleşmenin amacına uygun olarak her türlü faydayı elde etmek hakkına sahiptir. Benzer şekilde bu Kanun'u ilga eden 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 24. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da kiracı sözleşme süresince finansal kiralama konusu malın zilyedi olup sözleşmenin amacına

uygun olarak kiracının her türlü faydayı elde etme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir.

49. Bu durumda başvurucu, finansal kiralama sözleşmesinin devam ettiği sürece sözleşmeye konu otobüs üzerinde amaca uygun olarak her türlü faydayı elde etme hakkına sahiptir. Buna göre otobüsün zilyedi olan başvurucunun finansal kiralama sözleşmesi çerçevesinde elde ettiği hakkın mal varlığına dâhil olabilecek ekonomik bir değer ifade ettiği de dikkate alındığında başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkiyet hakkının mevcut olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

50. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

51. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte; ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte özellikle kamu otoritelerinin doğrudan mülkün kullanımına yönelik olmayan ancak sonuçları itibarıyla mülkiyet hakkını etkileyen müdahaleler mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında görülmelidir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

52. El koyma tedbiri, suç isnadı kapsamında uygulanan geçici bir koruma tedbiri mahiyetindedir. Başvurucunun geçici bir süreyle de olsa mülkünden yoksun bırakılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Müdahalenin türünün ise yol açtığı sonuçlar yanında amacı da gözetilerek belirlenmesi gerekmektedir. Somut olayda "el koyma tedbiri"nin uygulanmasıyla başvurucu, mülkünden bütünüyle yoksun bırakılmış değildir. Başvurucunun finansal kiracı sıfatıyla zilyedi olduğu otobüsüne hurda altınların gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın yurda sokulması eyleminde nakil aracı olarak kullanıldığı

gerekçesiyle el konulmuştur. Dolayısıyla esas itibarıyla toplum yararına aykırı olarak suçta kullanılmasının önlenmesi amacıyla mülkün kontrolü söz konusu olduğuna göre başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

53. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

54. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

55. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

56. Somut olayda başvuruya konu el koyma tedbiri, 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesi hükmü kapsamında uygulanmıştır. Bu maddenin birinci fıkrasına göre anılan Kanun'da tanımlanan suçların işlenmesinde kullanılan taşıtlara 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca sicile şerh verilmek suretiyle el konulur. Olayda ise aracın yalnızca siciline şerh verilmemiş, fiilen de araca el konmuştur. Fiilen araca el koymanın dayanağının ise 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrası olduğu anlaşılmaktadır. Bu madde hükmüne göre anılan Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, kaçak eşyanın suçun işlenmesini kolaylaştıracak veya fiilin ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde özel olarak hazırlanmış gizli tertibat içinde saklanmış veya taşınmış olması durumunda nakil aracına fiilen el konur. Söz konusu Kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı kuşkusuzdur.

ii. Meşru Amaç

57. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle, bir sınırlandırma amacı

olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

58. 5607 sayılı Kanun'a göre kaçakçılık ülkeye ithali ya da ülkeden ihracı yasak olan veya ithal ve ihracı gümrük işlemlerine tabi olan bir eşyayı gümrük işlemleri yaptırılmadan ithal veya ihraç etmek, bu eşyayı ülke içinde satmak veya satın almaktır.

59. Günümüzde uluslararası ticaretin giderek artması ve serbestleşmesi toplum ve çevre sağlığını olumsuz yönde etkileyen, ülke ekonomisi ve güvenliğini tehdit eden her türlü kaçakçılık faaliyetlerindeki artışı da beraberinde getirmiştir. Ülke ticaretinin ve güvenliğinin korunması ve kontrolü ile haksız rekabetin önlenmesi amacıyla kaçakçılıkla mücadele etmek için ülkeler tarafından hukuki düzenlemelerle gerekli önlemler alındığı gibi bu türden fiillerle mücadelede etkinliğin artırılması maksadıyla uluslararası anlaşmalar da yapılmaktadır. Bu yüzden kaçakçılıkla mücadelede etkinliğin artırılması gayesiyle "kaçak eşya"nın müsadere edilmesinin kamu yararı amacı taşıdığı değerlendirilmektedir (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 64).

60. Öte yandan müsadereyle suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanan veya suçtan meydana gelen eşyanın mahkûmiyete rağmen suçlunun elinde bırakılmaması, suçtan gelir elde edilmemesi, ayrıca suçla ilgili veya bizatihi suç teşkil eden eşyanın ülke ekonomisi, kamu düzeni ve güvenliği ile toplum ve çevre sağlığı bakımından arz ettiği tehlikelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması, yeni suçların işlenmesinin önüne geçilmesi ve suça konu tehlike arz eden mülkün kullanılmasının ve dolaşımının engellenmesi hedeflenmektedir (Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu, B. No: 2014/5167, 28/9/2016, § 69).

61. Somut olayda otobüse fiilen de el konulması yönündeki tedbirin otobüsün yeniden suçta kullanılmasının önlenmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmaması için gerekli görüldüğü anlaşılmaktadır. Nitekim 5607 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, kaçak eşyanın suçun işlenmesini kolaylaştıracak veya fiilin ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde özel olarak hazırlanmış gizli tertibat içinde saklanmış veya taşınmış olması durumunda nakil aracının müsadere edileceği hüküm altına alınmıştır. Bu Kanun'un 10. maddesinin ikinci fıkrasında ise böyle bir durumun varlığı hâlinde el konulan aracın alıkonulacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla suçta kullanıldığı anlaşılan otobüse fiilen de el konulmasının belirtilen şekilde kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmaktadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

62. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenilen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

63. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki, ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması, kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk

devleti anlayışıyla bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

64. Ölçülülük ilkesi, “elverişlilik”, “gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, “gereklilik” ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, “orantılılık” ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

65. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, § 58). Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, § 60).

66. Müsadere veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için öncelikle suça veya kabahate konu eşyanın malikinin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve "iyi niyetli" eşya malikine müsadere edilen veya mülkiyeti kamuya geçirilen eşyaları -tehlikeli olmaması kaydıyla- geri kazanabilme olanağının tanınması veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekmektedir (Bekir Yazıcı, §§ 31-80).

67. Mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre ölçülü olabilmesi için bu tedbirin öngörülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olması ve bu tedbirin uygulanması dışında aynı amacı gerçekleştirmeye yarar daha elverişli başka bir aracın da bulunmaması gerekmektedir. Bunun yanında söz konusu tedbir -gerek kapsamı gerekse de süresi itibarıyla- orantılı olarak uygulanmalıdır. Ayrıca kamu yararı amacı doğrultusunda mülkle ilgili olarak bu ve benzeri tedbirlerin uygulanmasının zarara yol açması ise kaçınılmazdır. Ancak bu zararın kaçınılmaz olandan ağır veya aşırı sonuçlara da yol açmaması ya da oluşması durumunda böyle bir zararın kamu makamlarınca makul bir sürede, uygun bir yöntem ve vasıtalarla gideriminin sağlanması gerekmektedir. Buna göre kamu makamlarının kanuna dayalı olarak ve ilgili kamu yararı amacı doğrultusunda mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulaması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireyin haklarının korunmasının gerekliliklerine uyulduğu takdirde ölçülü görülebilir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

68. Öncelikle başvurucuya el koyma ve müsadere kararlarına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. İddianamede malen sorumlu sıfatıyla yer almasa da başvurucunun kovuşturma sırasında Edirne 1. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen yargılamaya katılma olanağı bulduğu görülmektedir. Başvurucu 3/6/2009 tarihli ilk oturumda avukatı ile birlikte beyanlarda bulunmuş, savunma ve itirazlarını sunabilmiştir. Ayrıca yargılama sırasında çok defa aracın iadesini talep edebilmiş, Mahkeme de bu talepleri teminat karşılığında kabul etmiştir.

Dolayısıyla mülkiyet hakkına el koyma suretiyle yapılan müdahaleye karşı başvurucunun etkin bir biçimde itiraz edebilme olanağı bulduğu ortadadır.

69. İkinci olarak mülkiyet hakkının ihlali iddiasına konu otobüsün kaçakçılık suçunda kullanıldığı derece mahkemelerince tespit edilmiş bir olgudur. Üstelik izinsiz olarak yurda sokulmaya çalışılan hurda altınların bu otobüsün içinde, sonradan oluşturulmuş gizli bir bölmede yakalandığı da belirlenmiştir. Nitekim başvurucu da bu olguları inkâr etmemektedir.

70. Başvurucunun temel şikâyeti, kendisinin iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olması nedeniyle kanun gereği müsadere edilmesi mümkün olmamasına rağmen aracına el konularak yargılama boyunca bu aracın iade edilmemesine ilişkindir.

71. Gerçekten de araca el konulmasına neden olan eylemle ilgili olarak başvurucu hakkında herhangi bir suç isnadında bulunulmamıştır. Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamede, aracı başvurucudan kiralayan Şirket malen sorumlu olarak gösterilmiş ve aracın şoförleri hakkında cezalandırma talebinde bulunulmuştur. Mahkeme de başvurucuyu malen sorumlu sıfatıyla yargılamaya dâhil etmiş ve yargılama neticesinde yalnızca bu şoförlerden birinin mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, yargılama sırasında finansal kiracısı olduğu otobüsü bir şirkete kiraladığını ve bu kira sözleşmesi çerçevesinde otobüsün yolcu taşımacılığında kullanıldığını bildiğini ancak kaçakçılıkta kullanıldığını ise bilmediğini savunmuştur. Mahkeme de başvurucunun bu savunmasına itibar etmiş, gerek bozma ilamı öncesi verdiği 3/12/2009 tarihli gerekse de bozma ilamı sonrası 16/6/2011 tarihli kararlarında başvurucunun otobüsün finansal kiracısı olup somut olay bakımından iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olduğunu kabul etmiştir. Başvurucunun açtığı tazminat davasında da derece mahkemeleri, mülk sahibi başvurucunun somut olay bakımından iyi niyetli üçüncü kişi durumunda olduğunu kabul etmiştir.

72. Bu tespitlere rağmen el konulan otobüs, ceza davasında başvurucuya iade edilmemiştir. Başvurucunun ve finansal kiralama Şirketinin iadeye ilişkin talepleri ise Edirne 1. Asliye Ceza Mahkemesince aracın kasko değeri kadar teminatın yatırılması şartına bağlanmıştır. Mahkeme, bu işlemi 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayandırmıştır. Anılan Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinin (4) numaralı fıkrası hükümlerine göre el koyma, kural olarak aracın siciline şerh verilmek suretiyle yapılabilir. Bununla birlikte 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasında belirli durumlarda el konulan aracın alıkonulabilmesine de olanak tanınmıştır. Böyle bir durum ise üç koşuldan birinin gerçekleşmesine bağlanmıştır. Bunlardan ilki, aracın anılan Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında olmasıdır. İkincisi, aracın Türkiye'de sicile kayıtlı olmamasıdır. Üçüncüsü ise soruşturma veya kovuşturma devam ederken aracın yeniden suçta kullanılmasıdır. Öte yandan 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bu durumlardan birinin gerçekleşmesi hâlinde mülk sahibine aracın değeri kadar teminat yatırılması için otuz günlük süre verileceği, aksi takdirde aracın derhâl tasfiye edileceği düzenlenmiştir.

73. Somut olayda otobüsün içinde kaçakçılık suçunun gerçekleştirilmesini kolaylaştırmak ve gizlemek için özel bir bölme oluşturulduğundan söz konusu aracın bu Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Ancak 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında suçta kullanılsa dahi iyi niyetli üçüncü kişilere ait eşyaların müsadere edilmemesi öngörülmüştür. Olayda yargılama

makamlarınca ceza soruşturması ve kovuşturması sırasında eşyanın sanıklar dışındaki üçüncü kişilere ait olduğu gözetilerek teminat yatırılması için eşya sahiplerine süre verilmesi ve otobüsün 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre tasfiye edilmesi yoluna gidilmemiştir. Bunun yerine aracın alıkonulmasına devam edilmiş, başvurucunun iade talebi ise teminat şartına bağlanmıştır.

74. Yukarıda da değinildiği üzere suçta kullanılan veya suça konu eşyalara el konulması; bu eşyaların yeniden suçta kullanılmalarının önüne geçilmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmasını önlemek gibi amaçlar taşımaktadır. El koyma ve müsadere tedbirlerinin suçla mücadelede en etkili araçlardan biri olduğu ve kamu makamlarının bu alanda geniş bir takdir yetkilerinin mevcut olduğu da kuşkusuzdur. Bununla birlikte kamu makamlarının söz konusu tedbirleri alırken kişilerin mülkiyet haklarının korunmasını da gözetmeleri gerekmektedir. El koyma tedbirinin uygulanması, kişilerin geçici süreyle de olsa mülkünden yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca yol açmaktadır. Nitekim somut olayda başvurucunun otobüsüne yaklaşık 2 yıl 3 ay boyunca fiilen el konulmuştur. Finansal kiralama sözleşmesi çerçevesinde otobüs üzerinde her türlü faydayı elde etme hakkına sahip olan başvurucu, bu olay öncesinde otobüsünü kiralamak suretiyle ekonomik bir menfaat elde etmekte iken el koyma işlemi nedeniyle belirtilen süre boyunca bu menfaatten yoksun kalmıştır.

75. Sonradan iyi niyetli üçüncü kişilere ait olduğu anlaşılsa dahi özellikle suçta kullanılan veya suça konu eşyanın mülkiyetinin ihtilaflı olduğu durumlarda el koyma tedbirinin uygulanması ve bu tedbirin makul bir süre devam etmesi de anlaşılabilir bir durumdur. El koyma tedbirinin içerdiği kamu yararı amacı dikkate alındığında bazı durumlarda böyle bir tedbirin uygulanması gerekli de olabilir. Eşyanın suçta kullanılıp kullanılmadığı veya suça konu olup olmadığı, mülkiyetinin kime ait olduğu, malikin iyi niyetli üçüncü kişi olup olmadığı ve eşyanın müsaderesinin gerekip gerekmediği gibi hususların bütün açıklığıyla ortaya konması belirli bir süreç gerektirebilir. Böyle durumlarda başvurucunun açtığı tazminat davasında Yargıtayca belirtildiği üzere malikin eşyayı izinsiz kullanan maliklere dava açabilmesi yeterli de görülebilir. Ancak sanıklara karşı açılabilecek böyle bir tazminat davasının kamu makamlarının hatalı tutum ve işlemlerinden kaynaklanan sorumluluk hâllerini kapsamadığı açıktır. Somut olay bakımından başvurucunun, müsadere gerekmediği hâlde kamu makamlarınca el koyma tedbirinin uygulandığından yakındığı gözetilmelidir.

76. Başvuru konusu olayda Edirne 1. Asliye Ceza Mahkemesi 3/12/2009 tarihli mahkûmiyet hükmüyle suçta kullanılan otobüsün iyi niyetli üçüncü kişiye ait olduğunu kabul etmiş ve bu otobüsün müsadere edilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Yargıtayın 16/2/2011 tarihli bozma ilamından anlaşıldığı üzere bu karar müsadere yönünden yalnızca lehe temyiz edilmiş, Yargıtay da hükmün bu bölümünü bozma sebebi yapmamıştır. Dolayısıyla bu aracın suçta kullanılmakla birlikte iyi niyetli üçüncü kişi konumundaki finansal kiralama Şirketi ile finansal kiracı sıfatıyla başvurucuya ait olduğu en azından belirtilen ilk hüküm tarihi itibarıyla açıklığa kavuşmuştur. Buna rağmen Ceza Mahkemesi, otobüs üzerindeki fiilî el koyma tedbirini devam ettirmiştir. Hâlbuki 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "suçta kullanılan eşyaların iyi niyetli üçüncü kişilere ait olduğunun anlaşılması durumunda müsadere edilmeyeceği" yönündeki hükmü gözeten Mahkeme 16/6/2011 tarihli kararıyla ilk hükmü tekrar ederek el konulan otobüsün müsaderesine yer olmadığına karar vermiştir. Ancak Ceza Mahkemesi bu tespite rağmen yine eşyayı hemen iade etmemiş, bunun yerine hüküm kesinleştiğinde eşyanın iadesine karar vermiştir.

77. Kamu makamları mülkiyet hakkına müdahale ederken Anayasa'nın 35. maddesi

gereğince takip edilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye en uygun ve elverişli aracı seçmek durumundadır. Somut olayda, el konulan otobüsün trafik siciline şerh konulmasının mümkün olmasına rağmen bu otobüsün iyi niyetli üçüncü kişi konumundaki finansal kiralama Şirketi ile kiracısı olan başvurucuya ait olduğu anlaşıldıktan sonra dahi el koyma tedbirinin fiilî olarak uygulanmasına devam edilmiştir. El konulan otobüsün fiilen alıkonulması yerine trafik siciline şerh konulmasının niçin yetersiz kaldığı ise derece mahkemelerinin kararlarından anlaşılamamaktadır. Ayrıca kamu makamlarınca, el koyma tedbirinin fiilen uygulanmasına devam edilmesini gerektirir makul ve haklı bir gerekçe de ortaya konulamamıştır. Nitekim kanun koyucunun asıl tercihinin de el koyma tedbirinin yalnızca aracın sicil kaydına şerh konularak uygulanması yönünde olduğu açıktır. Buna göre sadece istisnai durumlar ile sınırlı olarak el koyma tedbirinin fiilen de uygulanması öngörülmüştür. Olayda Ceza Mahkemesi ise 5607 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasındaki hükmü iyi niyetli üçüncü kişilerin eşyalarını da kapsar şekilde yorumlamış ve bu maddede belirtilen prosedürü de uygulamadığı hâlde 2 yıl 3 ay boyunca otobüsü başvurucuya iade etmemiştir. Başvurucunun açtığı tazminat davasında da yargılama makamları aynı katı yorumu devam ettirmiştir. İyi niyetli üçüncü kişiye ait olduğu tespit edilmekle müsaderesi gerekmediği hâlde yargılama sonuna kadar otobüse fiilen el konulmasının hukuka uygun olduğu ve bu gerekçeyle uğranılan zararın tazmininin gerekmediği yönündeki derece mahkemelerinin yorumu ise el koyma tedbiri nedeniyle uğranılan zararın kaçınılmaz olandan daha fazla olmasına yol açmıştır.

78. Sonuç olarak el konulan otobüsün müsadere edilemeyeceğinin anlaşılmasına ve başvurucunun finansal kiracısı olduğu otobüsün sicil kaydına şerh konulmak suretiyle daha az zarara yol açabilecek bir yolun da varlığına rağmen yargılama sonuna kadar otobüse fiilen alıkonulması şeklindeki müdahalenin ölçülülük anlamında gereklilik ölçütünü sağlamadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında el konulan otobüsün derece mahkemelerince iyi niyetli üçüncü kişi konumundaki finansal kiralama Şirketi ile kiracısı olan başvurucuya ait olduğu tespit edildiği ve ortada tedbirin devamını gerektirir makul ve haklı bir gerekçe de bulunmadığı hâlde el koyma tedbirinin fiilî olarak uygulanmasına devam edilmesi ve iade hükmünün infazı kesinleşme şartına bağlanarak mülkiyetin kısıtlanma süresinin uzamasına neden olunması orantılı da değildir. Bu durumda tedbirin uygulanmasında meşru bir amacın mevcut olduğu ve bu alanda kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin de bulunduğu kabul edilmekle birlikte somut olay bağlamında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle başvurucuya şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklenmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna varılmıştır.

79. Açıklanan nedenlerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

80. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

81. Başvurucu, ihlallerin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur.

82. Başvuruda mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

83. Mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

84. Yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

85. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2012/111, K.2013/52) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun diğer taleplerinin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İRFAN CAN

B. No: 2014/14646 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14646

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İRFAN CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14646)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : İrfan CAN

Vekili : Av. Hakan ZEREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında delillerin eksik toplanması ve hatalı değerlendirilmesi ile soruşturma evresinde müdafi yardımından yararlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Burdur Ağır Ceza Mahkemesinin 7/2/2014 tarihli ve E.2012/225, K.2013/30 sayılı kararı ile 3 yıl 4 ay hapis ve 5.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmıştır.

8. Anılan karar, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 27/3/2014 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

9. Başvurucu 16/5/2014 tarihinde Burdur Ağır Ceza Mahkemesinin anılan kararına karşı yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Yargılamanın yenilenmesi talebi29/5/2014 tarihinde reddedilmiştir.

10. Ret kararına yapılan itiraz, Isparta 1. Ağır Ceza Mahkemesince 23/7/2014 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu 29/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, yargılandığı davada önemli tanıkların ifadesinin alınmadığını, keşif yapılmadığını, yetersiz bilirkişi raporuna itibar edildiğini, maddi olayın yanlış yorumlandığını, soruşturma evresinde talep ettiği hâlde avukat atanmadığını, müdafii olmadan verdiği beyanın hükme esas alındığını, kararın maddi gerçeğe ve hukuka aykırı olduğunu, haksız ve yanıltıcı uygulama sonucu mahkûmiyetine karar verildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

14. Başvurucu, asıl ceza davasına yönelik şikâyetlerini dile getirirken -kanun yollarının tüketilmesi bağlamında- yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedildiğinden de söz etmiştir. Ancak yargılamanın yenilenmesi sürecine yönelik bir başvuru yapmamıştır. Bu sebeple inceleme asıl ceza davasıyla sınırlı olarak yapılmıştır.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

16. Somut olayda olağan kanun yolu, kararın onanması ile tamamlanmıştır. Nihai kararın başvurucuya tebliğ tarihi tespit edilememekle birlikte başvurucunun en geç, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu 6/5/2014 tarihinde nihai kararı öğrendiği kabul edilmelidir. Dolayısıyla 29/8/2014 tarihinde yapılan başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FİDAN

B. No: 2014/14673 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/14673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FİDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/14673)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Mehmet FİDAN

Vekili : Av. Akif SAĞLAM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza davasında müdafi yardımından yararlandırılmama, mahkûmiyet hükmünün gerekçesiz verilmesi, delillerin eksik toplanması ve hatalı değerlendirilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Adana'daki kolluk makamları, boş bir arsada çalılıklar arasında ve orada bulunan bir yapının sokaktaki yağmur borusu içinde uyuşturucu madde gizlendiği ve gelen müşterilere bu uyuşturucuların satıldığı bilgisine 2/6/2013 tarihinde ulaşmıştır.

9. Bunun üzerine belirtilen yere kısa sürede gidilmiş, görevlileri gören başvurucu ve diğer şüpheli oradan uzaklaşmaya başlamıştır. Alınan tedbirler sonucunda başvurucu ve diğer şüpheli yakalanmıştır. Yapılan üst aramasında, başvurucunun pantolonunun sağ cebinde bir paket içerisinde uyuşturucu madde ele geçirilmiştir. Yakındaki bir yapının sokakta bulunan yağmur borusu içinde ve açık alanda çalılar arasında da uyuşturucu maddeler bulunmuştur. Açık alanda ele geçirilen uyuşturucu maddede diğer şüphelinin parmak izine rastlanmıştır.

10. Başvurucu ifadesinde, uyuşturucu madde kullandığını ve olay günü yakalandıkları yere esrar maddesi satın almak için gittiğini belirtmiştir.

11. Başvurucu ve diğer şüphelinin uyuşturucu ticareti yapma ve uyuşturucu madde kullanma suçlarını işledikleri iddiasıyla Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca 12/6/2013 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

12. Adana 9. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında olayla ilgili olarak bir tutanak tanığı dinlenmiş, bir tutanak tanığının daha dinlenmesine karar verilmesine rağmen daha sonra dosyaya etki etmeyeceği gerekçesiyle bundan vazgeçilmesine karar verilmiştir.

13. Başvurucu, Adana 9. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/12/2013 tarihli ve E.2013/319, K.2013/431 sayılı kararıyla uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 5 yıl 6 ay hapis ve 3.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiştir. Diğer suçtan beraat kararı verilmiştir.

14. Kararın gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Her ne kadar sanıklar uyuşturucu satıcısı olmadıklarını, kullanıcısı olduklarını ve birbirlerini de tanımadıklarını iddia etmiş iseler de; yapılan ihbarda sanık U.nun isminin sanık Mehmet'in [başvurucu] ise eşgalinin bildirildiği, kolluk tarafından yapılan çalışma sırasında her iki sanığın yan yana otururlarken fark edildikleri ve kolluğu görmeleri üzerine kaçmaya çalıştıkları ve bu sırada yakalandıkları, sanık U.nun uyuşturucu maddenin kendisine ait olduğunu ikrar ettiği, bu uyuşturucunun hem sanıkların üzerinde, hem oluğun içinde, hem de arazide saklandığı, yapılan ihbarda sanıkların arazide, oluğun içerisine uyuşturucu sakladıklarının bildirildiği, yakalamanın ihbarın içeriğine uygun olduğu, ancak sanıkların suçtan kurtulmak için birbirlerini tanımadıklarını beyan ettikleri, bunun bir savunma refleksi olduğu, uyuşturucu kullandıklarına dair herhangi bir tıbbi delilin bulunmadığı ve sanıkların içerken görülmedikleri, ihbarı yapan kişinin sanıkların eylemini ayrıntılı bir şekilde anlattığı, kaldı ki sanık U.nun uyuşturucu ticareti suçundan yargılanıp ceza aldıktan sonra tekrar uyuşturucu ticareti yaptığı anlaşılmış sanıkların savunmalarına itibar edilmemiş, her ikisinin ihbarda belirtildiği gibi iştirak halinde uyuşturucu ticareti yaptıkları kabul edil[miştir.]"

15. Anılan karar temyiz edilmiş, Yargıtay 10. Ceza Dairesince 3/6/2014 tarihinde onanmıştır.

16. Yargıtay kararı 14/7/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 31/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun olay tarihinde yürürlükte bulunan 188. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır."

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. maddesinin (2) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafi görevlendirilir.

(3) Alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada ikinci fıkra hükmü uygulanır."

20. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 11/1/2011 tarihli ve E.2011/10-182, K.2011/204 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anılan yasa maddesinde açıkça "alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda" müdafii görevlendirilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmış, alt sınırı beş yıl olan suçlar bu kapsamın dışında bırakılmıştır.

...

Sanığa atılı uyuşturucu madde ticareti yapma suçuna öngörülen ceza miktarının "beş yıldan onbeş yıla kadar hapis" olduğu göz önüne alındığında, CYY'nın 150/3. maddesi kapsamında müdafii görevlendirme zorunluluğu bulunmamaktadır..."

21. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 28/2/2017 tarihli ve E.2016/20-800, K.2017/120 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Arama yazılı bir karara veya emre dayanmak zorundadır. Sonradan yazıya çevrilmiş olsa bile sözlü emir ile arama yapılması mümkün olmayıp yazılılık şartı Anayasa'nın 20, 21. ve Ceza Muhakemesi Kanunun 116. maddelerinin amir hükmü gereğidir. Arama kural olarak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile de yapılabilecektir. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda sadece hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile arama yapılması mümkündür.

...

...kolluğun bilgiyi aldığı zaman ile sanığın uyuşturucu madde sattığı iddia edilen saatler arasındaki süre, ayrıca suç şüphesini oluşturan bilgilerin elde edildiği aşamada suçüstü halinin mevcut olmaması, bu durumda kolluk görevlilerinin suçla ilgili edindikleri bilgileri 5271 sayılı CMK'nun 2/e, 158, 160, 161 ve 164. maddeleri uyarınca derhal Cumhuriyet savcısına bildirip bu konuda adli arama kararı talep etmeleri ve Cumhuriyet savcısından alacakları talimat doğrultusunda işlem yapmaları gerektiğinden, adli arama kararı alınmadan yapılacak arama işleminin ve bu arama sonucu ele geçirilecek uyuşturucu

maddenin hukuka aykırı şekilde elde edilmiş olacağı, suçun maddi konusu ve delili olan uyuşturucu maddenin hukuka aykırı yöntemle elde edilmesi durumunda ise hükme esas alınamayacağı ve buna bağlı olarak suçun unsurunun oluşmayacağı gözetildiğinde, yerel mahkemece sanığın üzerinin aranması için CMK'nun 116 ve devamı maddelerine uygun olarak alınmış bir "adli arama kararı" olup olmadığının araştırılması ve sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma sonucu hüküm kurulmasının isabetsiz olduğu kabul edilmelidir."

22. Yargıtay 20. Ceza Dairesinin 09/11/2016 tarihli ve E.2016/2539, K.2016/5469 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, Yunus Ç... Park ve civarlarında uyuşturucu maddenin yoğun bir şekilde satışının yapıldığının bilgisinin alınması üzerine; 06.02.2015 günü saat 17:40 sıralarında güvenlik görevlileri tarafından sokak içerisinde durumundan şüphelenilen sanığın yanlarına gelen kişilerle kısa süre görüşme yaptığını görmeleri üzerine sokağa girdikleri, görevlileri gören şahsın kaçmaya başladığı, şahsın kovalamaca sonucunda yakalandığında üzerinde yapılan üst aramasında montun sağ cebinde şeffaf poşet içerisinde beyaz kağıtlara sarılmış 75 ayrı paket içerisinde suç konusu olan uyuşturucu maddenin ele geçirildiğianlaşılmıştır.

Dairemizin itiraza konu olan kararının, itiraz yazısında ileri sürülen tüm nedenler tartışılıp değerlendirildiğinde, yapılan araştırmada Yunus Ç... Park ve civarlarında uyuşturucu madde satışı yapıldığı yönünde ihbarda bulunulduğu, satan kişinin açık kimlik ve adres bilgilerinin verilmediği, kolluk görevlilerinin sanıktan şüphelenmeleri üzerine yanına yaklaştıklarında sanığın kaçmaya başladığı ve kovalamaca sonucu yakalandığı, sanığın üzerinde yapılan arama işleminin 5271 sayılı CMK'nın 90. maddesine,2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyat Kanun'un 4. ve 13. maddelerine, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 27. maddesine uygun olarak yapıldığı, arama işleminin hukuka uygun olduğu [anlaşılmıştır.]"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; atılı suç için kanunda belirtilen ceza süresi yönünden kendisine zorunlu müdafi atanması gerektiğini, yargılama sırasında zorunlu müdafi atanmadığından savunma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında “müdafi yardımından yararlanma hakkı”yla ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre Anayasa'nın 36. maddesinde suç isnadı altında bulunan kişinin ekonomik durumunun elverişli olmaması veya ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesi için gerekli görülmesi hâlinde resen atanacak bir müdafinin yardımından yararlandırılması da gerekir. Şüphelinin/sanığın öznel durumu (örneğin yabancı olması), dava konusunun karmaşıklığı ve isnadın ağırlığıyla bağlantılı olarak suçlamanın ciddiliği değerlendirilerek ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesi için suç isnadı altındaki kişiye müdafi atanması gerekebilir. Dolayısıyla suç isnadı altında bulunan kişiden kendisini bizzat savunması istenemez. Ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesi için şüpheliye/sanığa müdafi atanması zorunlu ise müdafi görevlendirme konusundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilmesi gerekir. (Aligül Alkaya ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/1138, 27/10/2015, §§ 127-145; Sami Özbil, B. No: 2012/543, 15/10/2014, §§ 56-76; Aynur Avyüzen, B. No:

2014/784, 27/10/2016, §§ 37-58; Veli Özdemir, B. No: 2014/785, 27/10/2016, §§ 39-62; Yusuf Karakuş ve diğerleri, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, §§ 63-84).

26. Somut olayda başvurucunun savunması, yargılamanın ilk celsesinde alınmıştır. Başvurucuya yasal hakları hatırlatılmış, başvurucu savunmasını bizzat yapmış ve müdafi atanması talebinde bulunmamıştır. Başvuru formu ve eklerinden anlaşıldığına göre başvurucunun talep etmesine rağmen müdafi verilmediğine veya savunmasının baskı altında alındığına ve bu sebeple gerçeğe aykırı beyan verdiğine dair herhangi bir iddiası da bulunmamaktadır.

27. Başvurucu, yasal zorunluluk olmasına rağmen müdafi yardımından yararlandırılmamasının savunma ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (3) numaralı fıkrasında açıkça "alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda" müdafi görevlendirilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmış, "alt sınırı beş yıl olan suçlar" bu kapsamın dışında bırakılmıştır. 5237 sayılı Kanun'un suç tarihinde yürürlükte bulunan 188. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen sanığa (başvurucuya) atılı suç için öngörülen ceza miktarının "beş yıldan on yıla kadar hapis" olduğu dikkate alındığında 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesi kapsamında müdafi görevlendirme zorunluluğu bulunmamaktadır (bkz. §§ 18-19).

28. Açıklanan nedenlerle müdafi yardımından yararlanma hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu; gerekçede atılı suç için kanunda belirtilen suçun yasa maddelerinin ve dayanaklarının belirtilmediğini, hangi eylemden ötürü uyuşturucu madde ticareti yapıldığının denetime olanak verecek şekilde gerekçelendirilmediğini, bu sebeple gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

31. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

32. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir

toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli olmaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

33. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

34. Somut olayda yapılan yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucu; olay yerinde keşif icra edilmediğini ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığından gönderilen CD'nin çözümünün yaptırılmadığını, bu sebeplerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes "iddia", "savunma" ve "adil yargılanma" hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesi, adil yargılanma hakkından ayrı olarak "iddia" ve "savunma" hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir.

38. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen "silahların eşitliği" ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir.

39. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

40. Diğer taraftan belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir. Mevcut yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Mahkemenin görevi başvuru konusu

yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27).

41. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuş ancak keşif talebinde bulunmamıştır. Başvurucunun, iletişim tespitlerini içerir söz konusu CD'nin hangi sebeple ve hangi açıdan çözümünün yapılması gerektiği hususunda da mahkemeden bir istemi olmamıştır. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde “silahların eşitliği” ilkesine uygun olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında yeterli olanakların sağlandığı görülmektedir.

42. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Diğer İhlal İddiaları

43. Başvurucu; dinlenen tutanak tanığının beyanları ve tutanaktaki ifadeler arasında çelişki olduğunu, kendisi yönünden olayın açıklığa kavuşturulması için dinlenenden başka bir tutanak tanığının daha dinlenmesine karar verilmesine rağmen daha sonra gerek olmadığı gerekçesiyle söz konusu ara karardan vazgeçildiğini, hâkim/savcı kararı olmaksızın yapılan aramada elde edilen delillerin hükme esas alındığını, uyuşturucu madde kullanmadığının bilimsel olarak ispat edilmemesine karşın bu kabule göre muamele yapıldığını ve haksız yere mahkum edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ileuyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

45. Sanık savunmaları, bilimsel inceleme raporları, tanık anlatımları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği ve aramaların Yargıtay içtihadına uygun şekilde icra edildiği görülmektedir. Başvurucunun anılan iddialarının esas itibarıyla derece mahkemelerince verilen kararlarda isabet bulunmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu görülmektedir. Maddi olay ve olguların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bakımından mahkemenin ve Yargıtayın kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

46. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRKİYE ORMAN İŞÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2014/15831 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/15831

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKİYE ORMAN İŞÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/15831)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Türkiye Orman İşçileri Sendikası

Vekilleri : 1. Av. Ekrem Şevket YÜCESOY

2. Av. Emrah Erdal YAZICIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren bir kanun hükmüne dayanılarak hukuki yarar yokluğu nedeniyle verilen ret kararından dolayı mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 1975 yılında kurulmuş 01 sıra numaralı "Tarım ve Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık" iş kolunda faaliyet gösteren bir sendikadır.

9. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 26/8/2008 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 19/8/2008 tarihli tebliğinde Y. Peyzaj İnşaat Proje Tic. Ltd. Ş.nin iş yerlerinde yapılan işlerin niteliği itibarıyla 6/12/1983 tarihli ve 18243 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren mülga İşkolları Tüzüğü'nün 01 sıra numaralı "Tarım ve Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık" iş koluna girdiğine ilişkin tespit kararı verilmiştir.

10. Başvurucu, Ankara 13. İş Mahkemesine (Mahkeme) açtığı davada22/7/2003 tarihinde kurulan T. O. İş Sendikası ile arasında, Çevre ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğüne bağlı işyerleri ile ilgili toplu iş sözleşmesi yetki tespit davasının hâlen devam ettiğini ancak anılan sendikanın kurucularının kanuni şartları taşımadığı gerekçesi ile Ankara Valiliği tarafından açılan davada, Mahkemece T. O. İş Sendikasının kapatılmasına karar verildiğini, dava Yargıtay aşamasındayken yetki tespit davasında taraf olmayı sağlamak amacıyla kanunlara aykırı olarak 01 no.lu iş kolunda çalışmayan 14 işçiye Ö. O. İş Sendikası adı altında yeni bir sendika kurdurularak aynı gün T. O. İş Sendikasının bu yeni sendikaya katılmasının sağlandığını, belirtilen sendika kurucularının davalı Bakanlık tarafından 1 nolu iş kolunda faaliyet gösterdiği ilan edilen davalı şirket ile bir kısım başka şirketlere ait işyerlerinde çalışan işçiler olduğunu, sendika kurucusu olabilmek için sendikanın kurulacağı iş kolunda fiilen çalışmak gerektiğini, davalı Bakanlığın tespit kararına itiraz etmedikleri takdirde Ö. O. İş Sendikası kurucularının 1 nolu iş kolunda çalıştığının kesinleşeceğini ve devam etmekte olan yetki tespit davasında T. O. İş Sendikası ile Ö. O. İş Sendikasının, davacı sendikanın karşısında olacaklarını, bu sebeple davayı açmakta hukuki yararlarının bulunduğunu, iş kolu tespit kararının yeterli inceleme yapılmadan, sırf Ö. O. İş Sendikasına destek olmak amacıyla yapıldığını, kararın hukuksal ve bilimsel verilerden uzak olduğunu, bir iş yerinin girdiği iş kolunun o iş yerinde görülen ve yürütülen asıl işin niteliğine göre belirleneceğini, davalı şirketin konusuna giren işlerin yalnız bir tanesinin peyzaj olduğunu, diğer işlerin hiç birisinin dikkate alınmadığını belirterek Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığın iş kolu tespit kararının iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

11. Bu arada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının iş kolu tespit kararının iptali ile ilgili başka sendikalar tarafından Ankara 4., 7. ve 9. İş Mahkemelerine açılan davalar, başvuru konusu dava dosyası ile birleştirilmiştir.

12. Mahkeme 11/9/2012 tarihli kararında, davalı şirketin ana sözleşmesi, kira sözleşmesi, fiilen yürütülen işler ile mülga İş Kolları Tüzüğü hükümlerine göre tespite konu iş yerleri ve çalışan işçilere ait sigorta bildirimlerinin inşaat iş kolunun grup numarasına ait olduğunu, şirket ana sözleşmesindeki amaç ve faaliyetlerin inşaat iş kolunda tanımlanan işlerden olduğunu belirterek asıl davada, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 26/8/2008 tarihli ve 26979 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan davalı işverene ait iş yerinin 01 no.lu "Tarım ve Ormancılık Avcılık ve Balıkçılık" iş koluna girdiğine ilişkin tespit kararının iptali ile bu iş

yerinin 15 no.lu "İnşaat" iş koluna girdiğinin tespitine, birleşen davaların feragat ve takipsizlik nedeniyle reddi ve açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

13. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 30/1/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı sendika tarafından kurulu bulunduğu iş kolunda yer aldığına dair tespit yapılan davalı şirket işyerlerinin başka bir iş koluna girdiği iddia edilerek iş kolu tespitinin iptali talep edilmektedir. İş kolu tespitine itiraz davası açabilecekler 5/5/1983 tarihli ve 2821 sayılı mülga Sendikalar Kanunu'nun 4. maddesinde "ilgililer" olarak ifade edilmiştir. İlgililer ise mahkemeye başvurmakta yararı olan kişi ya da kuruluşları ifade eder. Şu halde davacının iş kolu tespitinin iptalinde hukuki yararı bulunmalıdır.

Davacı sendika ile aynı iş kolunda kurulu bulunan ve davacı sendikanın rekabet içinde bulunduğu davalı Ö. O. İş Sendikası'nın kurucularının davalı şirkette çalışması sebebiyle iş kolu tespitinin iptali ile davalı şirketin işyerlerinin başka bir iş koluna girdiğinin tespiti halinde dava ve karar tarihindeki mevzuata göre işçi sendikası kurucularında aranan şartlardan sendikanın kurulu bulunduğu iş kolunda çalışma şartı yerine getirilmemiş olacağından davalı sendikanın kuruluşunda hukuka aykırılık bulunacaktır. Bu sebeple dava ve karar tarihindeki kanuni düzenlemeye göre davacının hukuki yararının bulunduğu açıktır.

Diğer taraftan karar tarihinden sonra 7/11/2012 tarihinde yürürlüğe giren 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "kuruculuk şartları" başlıklı 6. maddesinde sendikanın kurulacağı iş kolunda çalışma şartına yer verilmemiştir. Hukuki yararın dava şartı olması ve yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınmasının gerekmesi karşısında mahkemece karar tarihinden sonra yürürlüğe giren 6356 sayılı Kanunu'nun kuruculuk şartları başlıklı 6. maddesi de göz önünde bulundurularak hukuki yarar bakımından yeniden bir değerlendirme yapılması zorunludur.

Mahkemece yapılacak değerlendirme sonucuna göre;

1-Davacının hukuki yararının bulunmadığı kabul edilecek olunursa davanın dava şartı yokluğundan usulden reddi yoluna gidilmelidir.

2-Davacının hukuki yararının bulunduğu kabul edilecek olunursa öncelikle tespit konusu işyerlerinin girebileceği iş kolları bakımından uzmanlıkları bulunan inşaat mühendisi, ziraat mühendisi ve muhasebeci bilirkişilerden oluşan bilirkişi heyeti ile birlikte işyerlerinde keşif icra edilerek davalı işverenin mali tabloları, ticari kayıtları ve Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları ile yönetsel belgeleri incelenip davalı şirkete ait işin yapıldığı yerlerin iş kolu tespitinde tek bir işyeri mi, bağımsız işyerleri mi, yoksa işletme mi oluşturduğu ortaya konulduktan sonra işyeri ya da işyerlerinde yapılan ağırlıklı iş ya da işler belirlenmelidir. Bu yapılırken ağırlıklı işin tespitinde yatırımın ağırlığı, yapılan işlerden elde edilen gelirlerin payı, işçilerin işlere göre dağılımı gibi kriterler dikkate alınmalı, işçilerin görev tanımları ile fiilen yaptıkları işler de göz önünde bulundurulmalıdır. Mahkeme tarafından belirtilen esaslara göre yapılacak araştırma ve inceleme neticesinde karar verilmelidir.

..."

14. Bozma kararına uyan Mahkeme 2/4/2013 tarihli kararında, davayı hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

7/11/2012 tarihinde yürürlügegiren6356 sayılı Sendikalar ve Toplu iş Sözleşmesi Kanununun kuruculuk şartları başlıklı 6. maddesinde, sendikanın kurulacağı iş kolunda çalışma şartına yer verilmemiştir. Hukuki yararın dava şartı olup, yargılamanın her safasında resen dikkate alınması gerekli görülüp, 6356 sayılı Kanun'un6. maddesi gözönünde bulundurulduğunda bu durumda davacı dava açmada hukuki yararı sözkonusu olmadığından davanın reddi gerekli görülmüştür.

Davalı Ö. O. İş sendikasıvekili6356 sayılı yasada iş kolunda çalışma şartı kadırıldığını bu durumda davacı sendikanın dava açmada hukuki yararı bulunmadığını belirttiğinden bu talep haklı görülüp, yeni yürürlüğegideren6356 sayılı Kanun'un kuruculuk şartları başlıklı6. maddesi gözönünde tutularak davanın reddi gerekli görülmüştür.

..."

15. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 14/2/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

16. Onama kararı 18/9/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 10/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 2821 sayılı mülga Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İşçi sendikaları, iş kolu esasına göre bir iş kolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacı ile bu iş kolundaki işyerlerinde çalışan işçiler tarafından kurulur."

18. 2821 sayılı mülga Kanun'un 4. maddesi şöyledir:

"Bir işyerinin girdiği iş kolunun tespiti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca yapılır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tespit ile ilgili kararını Resmi Gazete'de yayımlar.Kararın yayımını müteakip bu tespite karşı ilgililer iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemede onbeş gün içinde dava açabilirler. Mahkeme iki ay içinde kararını verir. Kararın temyiz edilmesi halinde Yargıtay uyuşmazlığı iki ay içinde kesin olarak karara bağlar."

19. 2821 sayılı mülga Kanun'un 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sendika kurucusu olabilmek için; Türk vatandaşı, medeni hakları kullanmaya ehil ve sendikaların kurulacağı iş kolunda fiilen çalışır olmak;..

..."

20. 2821 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bir işyerinde yürütülen asıl işe yardımcı işler de, asıl işin dahil olduğu iş kolundan sayılır.

Bir iş koluna giren işlerin neler olacağı, işçi ve işveren konfederasyonlarının görüşü de alınarak ve uluslararası normlar da göz önünde bulundurularak bir tüzükle düzenlenir.

..."

21. Mülga İşkolları Tüzüğü'nün 2. maddesi şöyledir:

"Her bir iş koluna giren işlerin neler olduğu, iktisadi faaliyetlerin sınıflandırılmasına ilişkin uluslararası normlar da gözönünde bulundurularak düzenlenen. Tüzüğe ekli listede gösterilmiştir."

22. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 4. maddesi şöyledir:

"(1) İşkolları bu Kanuna ekli (1) sayılı cetvelde gösterilmiştir.

(2) Bir işyerinde yürütülen asıl işe yardımcı işler de, asıl işin girdiği iş kolundan sayılır.

(3) Bir iş koluna giren işler, işçi ve işveren konfederasyonlarının görüşü alınarak ve uluslararası normlar göz önünde bulundurularak Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir."

23. 6356 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bir işyerinin girdiği iş kolunun tespiti Bakanlıkça yapılır. Bakanlık, tespit ile ilgili kararını Resmî Gazete'de yayımlar. Bu tespite karşı ilgililer, kararın yayımından itibaren on beş gün içinde dava açabilir. Mahkeme iki ay içinde kararını verir. Kararın temyiz edilmesi hâlinde Yargıtay uyuşmazlığı iki ay içinde kesin olarak karara bağlar."

24. 6356 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Fiil ehliyetine sahip ve fiilen çalışan gerçek veya tüzel kişiler sendika kurma hakkına sahiptir.

..."

25. 6356 sayılı Kanun'un 82. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

26. 19/12/2012 tarihli ve 28502 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İşkolları Yönetmeliği'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Her bir iş koluna giren işlerin neler olduğu, ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılmasına ilişkin uluslararası norm ve standartlar göz önünde bulundurularak düzenlenen işkolları listesi EK-1'de gösterilmiştir."

27. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Dava şartları şunlardır:

...

h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması

..."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş

bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir...”

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), medeni hak ve yükümlülükler kavramını, yalnızca davalı devletin iç hukukuna bakılarak yorumlanamayacağını; söz konusu ifadenin Sözleşme’den doğan özerk bir kavram olduğunu, Sözleşme’nin 6. maddesinin tarafların sıfatından uyuşmazlığın ne şekilde karara bağlanacağını düzenleyen mevzuatın mahiyetinden ve bu konuda yargılama yetkisine sahip makamın niteliğinden bağımsız olarak uygulanacağını belirtmiştir (Georgiadis/Yunanistan, B. No: 21522/93, 29/5/1997, § 34).

30. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni hukuk alanına giren konularda uygulanabilirliği açısından iç hukukta tanınan veya en azından savunulabilir bir biçimde ileri sürülebilecek hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyuşmazlığın var olması gerektiğini, bu hak ve yükümlülüklerin Sözleşme anlamında "medeni" nitelikte olmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır (H. v./Belçika, B. No: 8950/80, 30/11/1987, § 40).

31. Bunun yanında AİHM, uyuşmazlık tespit edilirken görünüşün ve kullanılan dilin ötesine geçilerek her davanın koşullarına göre durumun gerçeklerine yoğunlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Gorou/Yunanistan (No. 2) [BD], B. No: 12686/03, 20/3/2009, § 29).

32. Yine AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin sözleşmeci devletlerin iç hukukunda geçen bir “hak” için belirli bir anlam öngörmediğini, bir hakkın var olup olmadığını karara bağlamada ilke olarak iç hukuka başvurulacağını, ulusal mahkemelerin bu konudaki değerlendirmelerinden farklı bir sonuca ulaşılması için de güçlü gerekçelere sahip olunması gerektiğini, yetkililerin belli bir başvuran tarafından talep edilen tedbirin kabul edilip edilmemesine karar vermede takdir hakkının kullanıp kullanmadığının dikkate alınabileceğini, hatta bu durumun belirleyici olabileceğini, bununla birlikte salt bir kanun hükmünün lafzında bir takdir unsurunun bulunmasının bir hakkın varlığını tek başına hükümsüz kılmayacağını, benzer durumlarda iddia edilen hakkın yerel mahkemelerce tanınması veya yerel mahkemelerin başvuranın talebinin esasını incelemesi hususunun da gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir (Boulois/Lüksemburg [BD], B. No: 37575/04, 3/4/2012, §§ 91-94).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

34. Başvurucu, başvuru konusu davada dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren kanun hükmü geçmişe yürütülerek hukuki yarar yokluğu nedeniyle ret kararı verildiğini, sonradan yürürlüğe giren kanunun geriye yürütülemeyeceğini, iş kolu tespit kararının iptali durumunda Ö. O. İş ve T. O. İş Sendikalarının tüzel kişiliklerinin ortadan kalkacağını, üye kayıtlarının geçersiz sayılacağını, kendisinin tekrar yetki alacağını, bu açıdan hukuki yararının bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi, Sözleşme’nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin “medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların” ve bir “suç isnadının” esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırıldığını, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için, başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiğini belirtmiştir (Adnan Oktar, B. No:

2012/917, 16/4/2013, § 21).

36. Anayasa Mahkemesi, Sözleşme'nin, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almadığını, Sözleşme'nin 6. maddesinin, bir kimsenin “medeni hak ve yükümlülükleri”nin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanacağını, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının “medeni” meselelerde uygulanabilirliği için bir uyuşmazlığın bulunması, bu uyuşmazlığın, en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek “haklar ve yükümlülükler” ile ilgili olması ve Sözleşme’deki anlamıyla da “medeni” nitelikte olması gereken hak ve yükümlülüğün karara bağlaması gerektiğini belirterek AİHM ile benzer ilkeleri benimsemiştir (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

37. Başvurucu, dava açarken yürürlükte olan 2821 sayılı Kanun'un 5. maddesindeki sendika kurucusu olabilmek için sendikaların kurulacağı iş kolunda fiilen çalışma şartı öngören hükme dayanarak davalı sendika kurucularının, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 01 no.lu iş kolunda faaliyet gösterdiği ilan edilen davalı şirkete ait iş yerinde çalışan işçiler olduğunu, davalı Bakanlığın tespit kararına itiraz etmedikleri takdirde Ö. O. İş Sendikası kurucularının 01 no.lu iş kolunda çalıştığının kesinleşeceğini ve devam etmekte olan yetki tespit davasında T. O. İş Sendikası ile Ö. O. İş Sendikasının, davacı sendikanın karşısında olacaklarını, bu sebeple davayı açmakta hukuki yararının bulunduğunu iddia etmiş, Mahkemece başvurucunun dava açmakta hukuki yararının bulunduğu kabul edilerek davalı işverene ait iş yerinin 01 no.lu "Tarım ve Ormancılık Avcılık ve Balıkçılık" iş koluna girdiğine ilişkin tespit kararının iptali ile bu iş yerinin 15 no.lu "İnşaat" iş koluna girdiğinin tespitine karar verildiği anlaşılmıştır.

38. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 30/1/2013 tarihli bozma kararında, davacı sendika ile aynı iş kolunda kurulu bulunan ve davacı sendikanın rekabet içinde bulunduğu davalı Ö. O. İş Sendikası'nın kurucularının davalı şirkette çalışması sebebiyle iş kolu tespitinin iptali ile davalı şirketin iş yerlerinin başka bir iş koluna girdiğinin tespiti hâlinde dava ve karar tarihindeki mevzuata göre işçi sendikası kurucularında aranan şartlardan sendikanın kurulu bulunduğu iş kolunda çalışma şartı yerine getirilmemiş olacağı ve davalı sendikanın kuruluşunda hukuka aykırılık bulunacağı, bu sebeple dava ve karar tarihindeki kanuni düzenlemeye göre davacının hukuki yararının bulunduğunun açık olduğu, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 6356 sayılı Kanun’un “kuruculuk şartları” başlıklı 6. maddesinde sendikanın kurulacağı iş kolunda çalışma şartına yer verilmediği, hukuki yararın dava şartı olması ve yargılamanın her aşamasında resen dikkate alınmasının gerekliliği karşısında mahkemece karar tarihinden sonra yürürlüğe giren 6356 sayılı Kanun’un kuruculuk şartları başlıklı 6. maddesi de gözönünde bulundurularak hukuki yarar bakımından yeniden bir değerlendirme yapılmasının zorunlu olduğu belirtilerek dava açıldıktan sonra yürürlüğe giren kanun hükmünün davada uygulanıp uygulanmayacağı hususunda Mahkemece değerlendirme yapılması, buna göre hukuki yararın varlığının kabulü hâlinde esasa dair araştırmaların yapılması gerektiği belirtilmiştir.

39. Mahkeme, 2/4/2013 tarihinde bozmadan sonra verdiği kararında, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 6356 sayılı Kanun'un 6. maddesine göre başvurucunun davayı açmakta hukuki yararının bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

40. Yukarıda belirtilen tespitler ışığında, başvuru konusu davada kanun değişikliği nedeniyle başvurucunun rekabet içerisinde bulunduğu davalı Sendikanın kuruluşundaki hukuka aykırılığın ortadan kalkacağı ve bu çerçevede başvurucu Sendikanın, iş kolunun tespitinin

iptali sonucu hâlihazırda ve ileriki aşamalarda dile getirebileceği iddialar da dikkate alınarak hukuki yararının bulunmadığı yönünde yapılan değerlendirmelere göre başvurucu açısından, iç hukukta tanınan veya en azından savunulabilir bir biçimde ileri sürülebilecek hak ve yükümlülüklerle ilgili bir uyuşmazlığın bulunmadığı, bu açıdan Anayasa'nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusunun, Anayasa'da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜNAY DEVECİOĞLU

B. No: 2014/16387 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16387

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜNAY DEVECİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16387)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucu : Günay DEVECİOĞLU

Vekili : Av. Turgay CANDAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ölüm olayının etkili bir şekilde soruşturulmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile onaylı suretleri Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen soruşturma dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, 14/3/2014 tarihinde Muğla ili Ula ilçesi Çıtlık köyündeki bir çiftlik evinde başından vurulmuş vaziyette bulunan 1971 doğumlu Nihat Devecioğlu'nun eşidir.

10. Başvurucunun eşi Nihat Devecioğlu -bireysel başvuru ve soruşturma dosyasına yansıdığı kadarıyla- ölüm olayı meydana gelmeden önce Muğla'nın Marmaris ilçesinde ikamet etmekte ve bu ilçede ticaretle uğraşarak geçimini sağlamaktaydı.

11. Nihat Devecioğlu 13/3/2014 tarihinde saat 21.00 ile 22.00 sıralarında evinde akşam yemeğini yemiş, akabinde ise yine kendisine ait çiftlik evine gitmek üzere evinden ayrılmıştır.

12. Nihat Devecioğlu ertesi gün kendisine ait iş yerine gitmemiştir. Bunun üzerine iş yerinin muhasebecisi 14/3/2014 tarihinde saat 08.30 sıralarında Nihat Devecioğlu'nun eşini (başvurucuyu) telefonla arayarak Nihat Devecioğlu'nun işe gelmediğini ve telefonlarına bakmadığını söylemiştir. Bu olay üzerine başvurucu, Nihat Devecioğlu'na ulaşmaya çalışmış fakat ulaşamayınca kardeşi Ü.D.den çiftlik evine gitmesini ve eniştesini uyandırmasını istemiştir. Ü.D., çiftlik evine vardığında Nihat Devecioğlu'nu başından vurulmuş vaziyette ölü olarak bulmuştur.

13. Bunun üzerine Ü.D., telefonla jandarmayı aramış ve olay hakkında jandarmaya bilgi vermiştir.

14. Olay hakkında kendisine bilgi verilen Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı nöbetçi Cumhuriyet Savcısı, olay yerinin olduğu gibi muhafaza edilmesini istemiş, ayrıca olay yeri inceleme ekibinin ölümün gerçekleştiği yere yönlendirilmesi talimatını vermiştir.

15. Saat 10.00 sıralarında olay yerine gelen olay yeri inceleme ekibi, Cumhuriyet Savcısı'nın ölümün gerçekleştiği yere gelmesini müteakip olay yeri incelemesine başlamıştır. Olay yeri incelemesi sonucunda tanzim edilen olay yeri inceleme raporunda özetle olay yerinin Nihat Devecioğlu'na ait etrafı duvar ve parmaklıklarla çevrili bir bahçe içindeki tek kattan oluşan bir ev olduğu, olay yerinde Akyaka Jandarma Karakol Komutanlığı ekiplerince acil önlemlerin alındığının görüldüğü, olayın oturma odası olarak kullanılan yerde meydana geldiği, buraya gidildiğinde odanın girişinde sağ tarafta bulunan kanepe üzerinde sırtüstü yatar pozisyonda, baş kısmı sağ kısmından ve sağ kulak bölgesinden yara almış vaziyette 45 yaşlarında bir erkek cesedin bulunduğunun görüldüğü, ölen kişinin üzerinde göbek üstünde bir av tüfeğinin bulunduğu, olay yerinin genel özellikleri dikkate alındığında ölen kişinin intihar ettiğinin değerlendirildiği belirtilmiştir. Olay yeri incelemesi sonucunda; ölen kişinin el ve yüz bölgesinden alınan svaplar ile olay esnasında kişinin üzerinde bulunan kazak, atış artığı analizi için muhafaza altına alınmıştır. Bunların yanı sıra olay yerinde bulunan av tüfeği ile fişek ve kartuş, balistik inceleme için muhafaza altına alınmıştır. Cumhuriyet Savcısı'nın talimatı üzerine ayrıca ölen kişinin on parmak izi alınmıştır.

16. Olay yerinde 14/3/2014 tarihinde ölü muayene işlemi gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet

Savcısı ve doktor bilirkişinin de hazır bulunduğu bu işlem neticesinde hazırlanan ölü muayene ve otopsi tutanağında, cesedin baş bölgesinin sağ kısmının muhtemelen ateşli silah yaralanmasına bağlı olarak tamamen parçalandığı, ölenin vücudunun soğuduğu, kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla cesedin Adli Tıp Kurumuna gönderilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. Anılan tutanakta ayrıca konutta, ölüm olayının gerçekleştiği odada, kapıda ve pencerelerde herhangi bir zorlama izinin bulunmadığı; olay yerinde olağanın dışında bir dağınıklığın söz konusu olmadığı, olay yeri inceleme ekibinin gerekli fotoğraflamaları yaptığı ifade edilmiştir.

17. Ölü muayenesindeki değerlendirmeler üzerine kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla aynı tarihte klasik otopsi işlemi gerçekleştirilmiş ve otopsi sırasında cesetten kan örnekleri alınmıştır. Otopsi sonucunda hazırlanan 30/4/2014 tarihli raporun ilgili kısmı şöyledir:

" (...)

Yüzde; sağ tarafta, çene altından başlayıp yanağı kateden 21x12 cm'lik açık yara bulunduğu, yara içine bakıldığında dil, maksiler sinüs zigomatik kemik ve temporal kemiğin petros parçasının hasarlanmış olduğu, kafatasının kırık bölgesinden beyin dokusunun görüldüğü, yara içinde is ve yanığın dikkati çektiği ve yara içerisinde saçma tanelerinin bulunduğu, sağ kulağın yerinde olmadığı, sol kulaktan kan gelmekte olduğu görüldü.

Saptanan bu bulgular dışında herhangi bir darp ve cebir izi ile kesici delici alet yaralanmasına ratlanmadı.

(...)

Antalya Kimya İhtisas Dairesi Toksikoloji Şubesi'nin 08/04/2014 tarihli ve 2014/517/269/269 sayılı raporunda; kanda; alkol (Etil ve Metil alkol) tespit edilmediği, sistematiğimizdeki uyutucu-uyuşturucu maddelerin tespit edilmediği, sistematiğimizdeki maddelerin tespit edilmediği, idrarda; sistematiğimizdeki uyutucu-uyuşturucu maddelerin tespit edilmediği, sistematiğimizdeki maddelerin tespit edilmediği bildirildiğine göre;

SONUÇ: 14/03/2014 tarihinde av tüfeği ile intihar ettiği bildirilen İbrahimoğlu1971 doğumlu Nihat Devecioğlu'nun cesedine 14/03/2014 tarihinde Adli Tıp Şube Müdürlüğünce yapılan otopsiden ve tetkiklerden elde edilen ve yukarıya kaydedilen bulgular dikkate alındığında,

1) Şahsın bitişik atış mesafesinden yapılmış ateşli silah saçma tanesi yaralanmasına bağlı kafatası kırıkları ve beyin harabiyeti nedeniyleölmüş olduğunu,

2) Şahsın ölümü üzerine etkili başkaca bir dış etkenin tespit edilmediğini bildirir tıbbi kanaat raporudur."

18. Olay yeri incelemesi neticesinde muhafaza altına alınan 159150 seri numaralı av tüfeği ile fişek ve kartuş, gerekli tetkiklerin yapılması amacıyla Aydın Jandarma Kriminal Laboratuvarı Amirliğine gönderilmiştir. Aydın Jandarma Kriminal Laboratuvarı Amirliğince yapılan balistik inceleme neticesinde hazırlanan 25/3/2014 tarihli uzmanlık raporunda; 159150 seri numaralı av tüfeğinin ateş etmeye mani mekanik herhangi bir arızasının bulunmadığı, yapılan deneme atışlarında fişeklerin patladığının görüldüğü, incelenmek için gönderilen bir adet 12 kalibre av fişeği kartuşunun 159150 seri numaralı av tüfeği ile atılmış olduğu tespitleri yapılmıştır.

19. Ölen kişinin el ve yüz bölgesinden alınan svaplar ile olay esnasında kişinin üzerinde bulunan kazak, atış artığı analizi yapılması için Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire

Başkanlığı Kimyasal İnceleme Laboratuvarına gönderilmiştir. Kimyasal İnceleme Laboratuvarı görevlileri tarafından hazırlanan 4/4/2014 tarihli uzmanlık raporuna göre Nihat Devecioğlu'na ait svapların tümü üzerinde atış artığı tespit edilmiştir. Olay yeri incelemesi neticesinde muhafaza altına alınan kazak üzerinde yapılan atış artığı analizi sonucunda ise kazağın göğüs orta bölgesinde yaklaşık 1,5x1,5 cm ebatlı bir delinme olduğu, kazaktaki delinme bölgesi etrafında atış artıklarının bulunduğu, atış artıklarının dağılımı ve yoğunluğu dikate alındığında atışın bitişiğe yakın atış olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca kazağın ön ve kol bölgesinde de atış artıklarının bulunduğu tespit edilmiştir.

20. Aydın Jandarma Kriminal Laboratuvarı Amirliğince 24/3/2016 ile 26/3/2016 tarihinde yapılan parmak ve avuç izi incelemesinde tüfek üzerinde mukayeseye elverişli iz olmadığı tespit edilmiştir.

21. Nihat Devecioğlu'nu vurulmuş vaziyette ilk gören Ü.D.nin otopsi sırasında kimlik tanığı sıfatıyla ifadesine başvurulmuştur. Ü.D.nin ifadesi şöyledir:

"Bana gösterdiğiniz ceset (...) Nihat Devecioğluna aittir. Kendisi benim eniştemdir. Marmaris'te otururdu. Ancak hafta sonları ve yazları ölü olarak bulunduğu çiftlik evini de kullanırdı. Bu sabah Marmaris'te bulunan işyerine gitmeyince işyerinde bulunan çalışanları ablamı aramışlar. Ablam da beni saat 08.30 civarlarında telefonla aradı ve eniştemin işyerine gitmediğini, benim aramamı istedi. Ben o sırada Gökova'da dörtyolda bulunan iş yerindeydim. Ablam bana çiftlik evinde olabileceğini söyleyince araçla çiftlik evine gittim. Kumanda ile açılan kapı kapalıydı. Ancak ölenin aracı evin sağ tarafında park halindeydi. Aracı görünce evde olduğunu anladım. Kapının üzerinden atlayarak içeri girdim. Konutun kapısının üzerinde anahtar vardı. Kapı kilitli değildi. Anahtarı çevirerek içeriye girdim. Odalara baktım. Oturma odası olarak kullanılan sol arka odaya baktığımda kanepenin üzerinde eniştemi kucağında av tüfeği ile yatarak gördüm. Hemen yanına gittim, kafası parçalanmış durumdaydı. Öldüğünü anlayınca hemen jandarmayı aradım ve 112 Acil Servise haber verdim. Jandarma görevlileri hemen gelerek gerekli çalışmaları başlattılar. Ben kendisinin neden intihar ettiğini bilmiyorum. Bildiğim kadarıyla çok fazla ekonomik sıkıntı yoktu. Kredi kullanmıştı ancak sahip olduğu mal varlığı kullanmış olduğu kredileri kat be kat karşılayacak şekildeydi. Ben kendisini ölmeden önce en son pazartesi günü yani 10 Mart 2014 günü Marmaris'te görmüştüm. Bildiğim kadarıyla ablamla zaman zaman tartışmaları oluyordu ancak bu her evde olan ufak tartışmalardı. Benim olay hakkında bilgi ve görgüm bundan ibarettir."

22. Soruşturma kapsamında 20/3/2014 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır. Başvurucunun ifadesi şöyledir:

"Nihat Devecioğlu ile 20 yıllık evliyiz ve 2 tane çocuğumuz vardır. Eşim Nihat Devecioğlu'nun herhangi bir maddi sorunu olmadığı gibi herhangi bir kimseye de borcu yoktur. Eşim Nihat Devecioğlu hayat dolu bir insandı ve intihar edecek yapıda birisi de değildi. Ben eşim Nihat Devecioğlu'nun intihar etmiş olduğuna inanmıyorum. Tüfeğin yanlışlıkla ateş almış olduğunu düşünüyorum. Eşim silah kullanmasını severdi ancak profesyonel bir silah kullanıcısı değildi. Eşim Nihat Devecioğlu'nu en son 13/3/2014 günü saat 21.00-22.00 saatleri arasında gördüm. O gün eşim Nihat Devecioğlu'na yemek hazırladım. Eşim yemeğini yedi ve yemekten sonra ... plakalı aracımız ile evden ayrıldı.(...) 14/3/2014 günü sabahında tekrardan Marmaris'e geri dönecek ve arabayı bana bırakacaktı. 14/3/2014 günü işyerinin muhasebecisi Ahmet beni sabah saat 08.30 sıralarında aradı. Eşim Nihat Devecioğlu'nu aramış olduğunu ve telefonun çaldığı halde cevap vermediğini

söyleyerek evdeyse uyandırmamı söyledi. Ben de eşimin Çıtlık Köyündeki çiftlik evinde olduğunu, lazımsa uyandırırım diyerek telefonu kapattım. Sonra eşimi defalarca aradım fakat cevap vermedi. Bunun üzerine Gökova'da iş yeri olan kardeşim Ü.D.yi arayarak "enişteni telefon ile defalarca aradım, ancak enişten telefonu açmadı. Eve gidip uyandır, dükkandan arayıp duruyorlar" diye söyledim. Kardeşim Ü.D. bana tamam abla ben gider bakarım ve uyandırırım diye söyledi. Bir süre sonra kardeşim Ü.D.yi tekrar aradım ve "Gittin mi" diye sordum. Kardeşim Ü.D. de bana şimdi çıkıyorum abla ben bakınca seni ararım dedi. Daha sonra da kardeşim Ü.D. ile telefon irtibatımız koptu. Eşim Nihat Devecioğlu ile uzun süredir herhangi bir kavgamız ve mutsuzluğumuz olmamıştır. Eşim ile tartışmamız olmamıştır. Hatta eşimi de evden ben uğurladım. Evden ayrılırken de eşim gayet mutlu bir şekilde ayrıldı. Bu olaydan dolayı şüphelendiğim herhangi bir kimse yoktur. Eşim Nihat Devecioğlu'nun herhangi bir düşman yoktur."

23. Başvurucu, Muğla Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğu 25/4/2014 tarihli bir dilekçe ile eşinin intihar neticesinde değil hata neticesinde ateşli silah yaralanması sonucu yaşamını yitirdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu anılan dilekçede özetle ölü muayene ve otopsi tutanağında geçen intihar ibaresinin hukuki dayanağı olmayan bir ibare olduğunu, eşinin sevilen ve saygı duyulan bir kişiliğe sahip olduğunu, Marmaris'te ticaretle uğraşan ve kendisine ait iki iş yeri bulunan eşinin hiçbir maddi sıkıntısının bulunmadığını, olay öncesinde eşini intihara sürükleyecek hiçbir olayın yaşanmadığını, bu kapsamda S.B.D., S.N. ve E.S.nin tanık olarak dinlenebileceğini belirtmiştir. Başvurucu, eşinin 13/3/2014 tarihinde çiftlik evine gitme sebebini ise "Çiftlikteki bir kısım tavukların sansar tipi yırtıcı bir hayvan tarafından öldürüldüğünü öğrenmesi ve daha fazla hayvanın telef olmasını engellemek" olarak ifade etmiştir.

24. Başvurucu vekili, Muğla Cumhuriyet Başsavcılığına 16/5/2014 tarihli yeni bir dilekçe sunmuştur. Anılan dilekçede özetle ölüm olayının Nihat Devecioğlu'nun dikkatsiziliği neticesinde gerçekleştiği, Nihat Devecioğlu'nun intihar etmesini gerektirecek herhangi bir durumun somut olayda söz konusu olmadığı, olayın intihar olarak algılanmasının müteveffanın eşi ve çocukları için büyük bir üzüntü kaynağı olduğu belirtilmiş; bir önceki dilekçede adı geçen kişilerin tanık olarak dinlenmesi hususu yinelenmiştir.

25. Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun talebi doğrultusunda adı geçen kişilerin tanık olarak dinlenmesine karar vermiştir.

26. Tanık olarak dinlenen S.B.D.nin ifadesi şöyledir:

"Ölen Nihat Devecioğlu benim babamdır. Kendisinin gerek biz çocukları ile gerek ailesi ile herhangi bir sorunu yoktu. İş hayatı son derece düzgündü. Hayat dolu bir insandı. Olayın olduğu gün bana birlikte Çıtlık köyünde bulunan çiftlik evimize gidelim ve evin kenarındaki telleri yenileyelim önerisinde bulundu. Özenle toplamış olduğu tavukları yemeye çalışan sansarlardan şikayetçiydi. Ben sınavım olduğu için önerisini reddettim. Kendisi aracına binerek çiftlik evine geldi. Ertesi günü evde ölü olarak bulunduğunu duydum. Benim olay anına ilişkin görgüye dayalı bilgim yoktur. Av tüfeği babama aitti ve ruhsatlıydı. Yaban hayvanlardan korunmak amacıyla evde bulunduruyor, zaman zaman da eline alıp dışarı çıkardı. Ben babamın intihar edip etmediğini, ya da olayın kaza olup olmadığını bilmiyorum. Ancak babam intihar edecek yapıda bir insan değildi. Benim tahminime göre her zaman ki gibi dışarıdan duymuş olduğu bir ses üzerine eline almış olduğu av tüfeği yanlışlıkla patlamış ve ölümüne neden olmuş olabilir. Yanlış kapatmış olabilir. Babamın herhangi bir düşmanı da yoktur. Olay nedeniyle kimseden şikayetçi değilim dedi."

27. Başvurucunun talebi doğrultusunda tanık olarak dinlenen E.S.nin ifadesi şöyledir:

"Ben Nihat Devecioğlu'nu 8-10 yıldır tanırım. Kendisi benim iş nedeniyle arkadaşlarımdan biridir. Aynı zamanda da Çıtlık köyünün bir mahallesinde de komşuyuz. İş yerim Marmaristedir. Olay günü işimden ayrıldıktan sonra Gökova kavşağında araba beklerken kendisi Marmaris tarafından geldi. Ben de aracına bindim. Onun evinin yol ayrımına kadar aynı araç içerisinde sohbet ederek geldik. Daha sonra o kendi evine kullanmış olduğu kamyonet tarzı araç ile gitti. Ertesi günü ben evinde ölü olarak bulunduğunu duydum. Olaya ilişkin görgüye dayalı bilgim yoktur. Benim bildiğim kadarıyla Nihat ustanın herhangi bir düşmanı yoktu. Ancak neden intihar ettiğini ya da intihar edip etmediğini, olayın bir kaza olup olmadığını bilmiyorum. Eşi, çocukları ve çevresi ile arası son derece iyiydi. Başkaca bir bilgim yoktur."

28. Soruşturma kapsamında ifadesi alınan S.N.nin ifadesi ise şöyledir:

"Ben Nihat Devecioğlu'nu yaklaşık 7 yıldır tanırım. Muhasebe işlerinin bir kısmını ben yürütüyordum. Kendisi sürekli yatırım yapmayı, işini büyütmeyi seven, etrafına yardım eden iyi bir insandı. Benim bildiğim kadarıyla herhangi bir sorunu yoktu. Öldüğü günün öncesinde akşam 19.00'a kadar Marmaris'te beraberdik. Daha sonra ayrıldı. Ayrılırken olağanüstü herhangi bir durum görmedim. Hatta bir sonraki gün bir müteahhit ile buluşma olasılığının bulunduğunu, yeni alınan yerde ne gibi işlemler yapabileceğimizi sordu. Arabasına binerek ayrıldı. Ertesi günü kendisine ait çiftlik evinde ölü olarak bulunduğunu duydum. Benim olaya ilişkin görgüye dayalı bilgim yoktur. Olayın intihar mı yoksa kaza mı olduğunu bilemiyorum. Herhangi bir düşmanı yoktu. İntihar edecek yapıya da sahip bir insan değildi. Çiftlik evinde av tüfeği vardı. Zaman zaman tavuklarını yemeye gelen sansardan şikayetçi oluyordu. Benim başkaca bir bilgim yoktur."

29. Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma kapsamında elde ettiği verileri değerlendirerek Nihat Devecioğlu'nun ölüm olayı ile ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"(...)

"Olay yerinde yapılan incelemede kapı ve pencerelerde herhangi bir zorlamanın bulunmadığı, tanık anlatımlarına göre ölenin olaydan en geç 6-7 saat önce Marmaristeki konutundan hareket ederek olayın gerçekleştiği Çiftlik evine geldiği, burada ruhsatsız olduğu belirlenen av tüfeğini alarak baş bölgesine ateş ettiği, olay öncesinde herhangi bir bilgi notu bırakmadığı belirlenmiştir.

Dosyaya sunulan 30.04.2014 tarihli Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğüne ait klasik otopsi raporunda şahsın bitişik atış mesafesinden yapılmış ateşli silah, saçma tanesi yaralanmasına bağlı kafatası kırıkları ve beyin harabiyeti sonucu öldüğü, ölü üzerinde etkili olabilecek başkaca bir dış etken tespit edilmediği, kanında alkol, uyuşturucu ve uyutucu bulunmadığı belirtilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığına ait 04.04.2014 tarihli kriminal raporda olay yeri incelemesi sırasında ölen üzerinden yöntemine uygun şekilde alınan tüm svaplar üzerinde atış artıklarının tespit edildiği, numune üzerinde bulunan delinme bölgesi etrafındaki atış artıklarının dağılımı ve yoğunluğu itibariyle yapılan atışın bitişiğe yakın atış olduğu, aynı atıkların ölene ait kazağın ön ve kol bölgelerinde de bulunduğu belirlenmiştir.

Tanık anlatımları, olay yeri inceleme tutanakları, otopsi ve kriminal tutanakları birlikte

değerlendirildiğinde ölenin olay tarihinde belirlenemeyen bir nedenle intihara karar verdiği, kendisine ait ruhsatsız av tüfeğini baş bölgesine dayayarak, bu atış sonucu beyinde gerçekleşen yaralanmaya bağlı olarak hayatını kaybettiği, ölümün gerçekleşmesinde kendisinin dışında üçüncü bir kişiye atfı mümkün kast yada kusur bulunmadığı, eylemin bu haliyle yasada suç olarak tanımlanmadığı anlaşıldığından kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir."

30. Başvurucu, genel olarak olayın intihar değil kaza olduğunu belirterek kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiştir.

31. İtiraz talebini inceleyen Muğla 2. Sulh Ceza Hâkimliği, 22/7/2014 tarihli karar ile "(...) dosyanın yapılan incelemesinde Muğla Cumhuriyet Başsavcılığının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının usul ve yasaya uygun bulunduğu (...)" gerekçesiyle başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

32. Bu karar 16/9/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

33. Başvurucu 16/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

34. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

35. 5271 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet savcısının görev ve yetkileri" kenar başlıklı 161. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, doğrudan doğruya veya emrindeki adli kolluk görevlileri aracılığı ile her türlü araştırmayı yapabilir; yukarıdaki maddede yazılı sonuçlara varmak için bütün kamu görevlilerinden her türlü bilgiyi isteyebilir. Cumhuriyet savcısı, adli görevi gereğince nezdinde görev yaptığı mahkemenin yargı çevresi dışında bir işlem yapmak ihtiyacı ortaya çıkınca, bu hususta o yer Cumhuriyet savcısından söz konusu işlemi yapmasını ister.

(2) Adli kolluk görevlileri, el koydukları olayları, yakalanan kişiler ile uygulanan tedbirleri emrinde çalıştıkları Cumhuriyet savcısına derhâl bildirmek ve bu Cumhuriyet savcısının adliyeye ilişkin bütün emirlerini gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu; eşinin çiftlik evinde başından vurulmuş vaziyette bulunması üzerine başlatılan ceza soruşturmasının etkisiz olduğunu, yeterli araştırma yapılmadan olayın intihar olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, olayın savcılık makamı tarafından ön yargılı olarak intihar olarak nitelendirildiğini, olayın daha baştan intihar olarak görüldüğünü, ölü muayene ve otopsi tutanağında geçen bazı ifadelerin bu ön yargıyı doğruladığını, intihar ön yargısıyla başlanılan soruşturmada lehe ve aleyhe delil

toplama görevinin ihmal edildiğini, eşi eldiven kullanmamış olmasına rağmen evde bulunan silah üzerinde yapılan incelemede parmak izinin bulunamadığını, bu durumun olaydan sonra silahın silindiğini gösterir kesin delil olduğunu, savcılık makamının bu konuya hiç değinmediğini, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı Kimyasal İnceleme Laboratuvarı raporunda atışın bitişiğe yakın atış olduğunun değerlendirildiğini, 173 cm boyundaki eşinin yatar vaziyette namluyu boğaz bölgesine dayayarak tetiği çekmesinin imkânsız olduğunu, eşinin intihar etmesi için hiçbir neden bulunmadığını, evin kapısının üzerinde anahtar olmasının ve müteveffanın eve girmeden önce kapı önünde ayakkabılarını çıkarmış olmasının olayın intihar olmadığını gösterdiğini, olayın aydınlatılamadığını, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda intihar belirtisi olabilecek tek bir delilden dahi bahsedilmediğini belirterek hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirlik yönünden Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmesi gerektiği, başvuruculaların Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetlerini öncelikle idari ve yargısal mercilere iletmesi gerektiği, bireysel başvuru formunda eylemin başka biri tarafından gerçekleştirilmiş olabileceği iddiasının dolaylı olarak ileri sürüldüğü ancak ne soruşturma aşamasında ne de kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazda müteveffanın başka biri tarafından öldürülmüş olabileceği iddiasının ileri sürülmediği, başvurucunun bu aşamalarda ölüm olayının intihar sonucu değil kaza sonucu meydana geldiğini iddia ettiği, anılan hususların kabul edilebilirlik yönünden yapılan incelemede dikkkate alınması gerektiğinin değerlendirildiği belirtilmiştir.

39. Bakanlık görüşünde ayrıca Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yaşam hakkının usule ilişkin yönü ile ilgili içtihatlarına değinilmiş ve somut olayın özelliklerine yer verilmiştir. Bakanlık görüşünde bu kapsamda, ölüm olayının bildirilmesi üzerine Cumhuriyet Savcısı'nın derhâl olay yerine giderek olay yeri inceleme ekibi ile birlikte ölümün meydana geldiği yerde inceleme yaptığı, soruşturma kapsamında başvurucu ile kardeşinin ifadelerinin alındığı, soruşturma kapsamında uzmanlık raporları alındığı, başvurucunun soruşturma aşamasında birden fazla avukatın hukuki yardımından faydalanarak soruşturmaya etkin bir şekilde katılabildiği, tüm bu hususlar dikkate alındığında başvurucunun olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülemediği yönündeki iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğunun değerlendirildiği belirtilmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında kabul edilebilirlik yönünden yapılan değerlendirmelere katılmasının mümkün olmadığını, Cumhuriyet savcılarının müşteki vekillerinin beyanları ile bağlı olmadığını, Savcılığın somut gerçeğe ulaşmak için lehe ve aleyhe bütün delilleri toplaması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özü, eşinin ölümü ile neticelenen olayda etkili bir ceza soruşturması yapılmaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

42. Somut olayda başvurucu, eşinin ölümüne bir devlet görevlisinin neden olduğunu ileri sürmemiş; eşinin yaşamına yönelik olarak devletin yetkili makamlarınca bilinen ya da bilinmesi gereken gerçek ve yakın bir tehdidin bulunduğuna ancak anılan makamların, eşinin yaşamını korumak için gerekli tedbirleri almadıklarına ilişkin bir iddiada da

bulunmamıştır.

43. Bu itibarla başvurucunun tüm iddialarının yaşam hakkının usul boyutu kapsamında etkili bir soruşturma yürütme yükümlülüğü yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

44. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

45. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

46. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde, başvurucunun gerek Cumhuriyet Savcısı huzurunda verdiği ifadesinde gerekse soruşturma makamlarına verdiği dilekçelerinde eşinin intihar sonucu değil kaza sonucu yaşamını yitirdiğini iddia ettiği; başvurucunun, eşinin üçüncü kişi ya da kişilerce öldürülmüş olabileceği yönündeki bir iddiayı ceza soruşturması aşamasında ileri sürmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda, somut olayda öncelikle başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilip getirilmediği hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

47. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında devletin yerine getirmek zorunda olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutu, yaşanan ölüm olayının veya bireylerin maddi ve manevi varlığının zarar görmesine sebep olan vakaların tüm yönlerinin ortaya konulmasına ve sorumlu kişilerin belirlenmesine imkân tanıyan bağımsız bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir (Sadık Koçak ve diğerleri, B. No. 2013/841, 23/1/2014, § 94). Soruşturmanın etkililik ve yeterliliğini temin adına soruşturma makamlarının resen harekete geçmesi ve olayı aydınlatabilecek, sorumluların tespitine imkân sağlayacak bütün delilleri toplaması gerekmektedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 57). Ölen kişinin ailesinin veya başkalarının yetkili makamlara yaptığı resmî şikâyet, etkili bir soruşturma ve kovuşturma yürütülmesi zorunluluğu üzerinde belirleyici değildir. Yetkili makamlar, doğal olmayan ölüm olayından haberdar olmaları hâlinde yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutunun gerektirdiği şekilde, ölüm olayının meydana geldiği şartlar hakkında resen bir soruşturma yürütmek durumundadır. Yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin usul boyutu, doğal olmayan her ölüm olayının aydınlatılabilmesi ve maddi gerçeğin ortaya konulabilmesi için yapılması gereken araştırmaların, ölen kişilerin yakınlarının inisiyatifine bırakılamamasını ve yetkili makamlarca resen yapılmasını gerektirir (Hadra Akgül ve diğerleri, B. No: 2014/867, 24/3/2016, § 40).

48. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 160. maddesinde Cumhuriyet savcısının, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacağı öngörülmüştür (AYM, E.2013/91, K.2014/59, 17/3/2014).

49. Bu durumda, müşteki sıfatıyla soruşturmaya katılan ancak olayı bu aşamada cinayet ya da intihar yerine kaza olarak değerlendiren ve argümanlarını bu kapsamda ileri süren

başvurucunun başvuru yollarını tüketmediğini kabul etmek oldukça katı bir uygulama olacaktır. Kaldı ki yukarıda da belirtildiği üzere doğal olmayan ölümden haberdar olan soruşturma makamlarınca resen araştırma yapılması gerektiği açıktır. Bu sebeple somut olayda başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

50. Somut olayda, başvuru yollarının tüketilmesi koşulu bakımından sorun bulunmamakla birlikte diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden de bir inceleme yapılması gerekir. Dolayısıyla, mevcut başvuruda yaşam hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığının da incelenmesi gerekir.

51. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 50).

52. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin korumaya ilişkin maddi yönünün yanı sıra usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 54).

53. Yaşam hakkı kapsamında yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

54. Soruşturma yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olması, her soruşturmada mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Ancak soruşturma kural olarak olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini ve iddiaların doğru olduğunun kanıtlanması hâlinde sorumluların tespit edilerek cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır (Doğan Demirhan, B. No: 2013/3908, 6/1/2016, § 66).

55. Bu bağlamda ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 57).

56. Bu kapsamda yetkililer, diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdır (Doğan Demirhan, § 68).

57. Bununla birlikte soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, başvuruya konu soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişir. Buradaki etkililik, ilgili tüm olaylar temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemler listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (Doğan Demirhan, § 69).

58. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların

kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması ve bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (Doğan Demirhan, § 70).

59. Yukarıda sayılanlara ilave olarak yürütülecek soruşturmalarda, soruşturmanın makul bir süratle gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur. Bazı durumlarda, soruşturmanın veya kovuşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlükler bulunabilir. Ancak bir soruşturmada ve devamında yapılan kovuşturmada yetkililerin süratli hareket etmeleri; yaşanan olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Deniz Yazıcı, B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96).

60. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini sağlayan hususlardan biri de teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu sürece gerekli olduğu ölçüde katılmaları sağlanmalıdır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 58).

61. Somut olayda başvurucu, yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. § 38) eşinin ölüm olayı hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğini ileri sürmüştür.

62. Başvurucu, ceza soruşturması aşamasında olayın intihar sonucu değil kaza sonucu meydana geldiğini ileri sürmüş; bireysel başvuru aşamasında ise yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. § 38) olayın üçüncü kişi ya da kişilerce gerçekleştirilmiş olabileceğini dolaylı olarak ifade etmiştir. Başvurucu bireysel başvuru aşamasında, eşinin üçüncü kişi ya da kişilerce öldürülmüş olabileceği iddiasını dolaylı olarak ileri sürmekle birlikte bu eylemin hangi şüpheli kişi ya da kişilerce gerçekleştirilmiş olabileceği hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

63. Başvurucunun iddiaları çerçevesinde ceza soruşturmasındaki işlemlere bakıldığında başvurucunun eşi Nihat Devecioğlu'nun 14/3/2014 tarihinde kendisine ait çiftlik evinde ateşli silah yaralanması sonucu başından vurulmuş vaziyette bulunması olayı ile ilgili olarak Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından resen bir soruşturmanın başlatıldığı, olaydan haberdar edilen Cumhuriyet Savcısı'nın derhâl olay yerine geldiği, sonrasında Cumhuriyet Savcısı eşliğinde olay yeri incelemesinin yapıldığı, olay yerinin fotoğraflarının çekildiği ve krokisinin çizildiği, olay yerinde bulunan delillerin muhafaza altına alındığı, bu işlemler sonucunda ayrıntılı bir olay yeri inceleme raporunun hazırlandığı görülmektedir. Bu durumda, ölüm olayının öğrenilmesi üzerine yapılan ilk işlemlerde yetkililerin delillerin toplanması ve korunması hususunda yeterli tedbir almadığını söylemek mümkün gözükmemektedir.

64. Ölüm olayı gerçekleştiği gün, ölü muayenesi ve akabinde otopsi işlemleri gerçekleştirilmiştir.

65. Ölü muayene tutanağında; olayın gerçekleştiği çiftlik evinde, odalarda, kapılarda ve pencerelerde herhangi bir zorlama izinin bulunmadığı ve olay yerinde olağanın dışında herhangi bir dağınıklığın olmadığı belirtilmektedir. Başvurucunun söz konusu tespitlere herhangi bir itirazı olmadığı gibi müteveffayı vurulmuş vaziyette ilk gören ve daha sonra

ifadesi alınan başvurucunun kardeşinin beyanları da bu durumu doğrular niteliktedir. Ölü muayene işleminden sonra gerçekleştirilen otopsi işlemi neticesinde hazırlanan raporda ise Nihat Devecioğlu'nun yüzünün sağ tarafında çene altından başlayıp yanağı kateden 21x12 cm'lik açık yara bulunduğu, ateşli silah yaralanmasının verdiği hasar dışında başvurucunun vücudunda herhangi bir darp ve cebir izi ile kesici delici alet yaralanmasına rastlanmadığı, kanda alkol, uyutucu ve uyuşturucu madde tespit edilmediği, şahsın bitişik atış mesafesinden yapılmış ateşli silah saçma tanesi yaralanmasına bağlı kafatası kırıkları ve beyin harabiyeti nedeniyle ölmüş olduğu tespitlerinin yapıldığı görülmektedir.

66. Ölen kişinin kanında uyutucu ve uyuşturucu madde tespit edilmediği, ateşli silah yaralanmasının verdiği hasar dışında kişinin vücudunda herhangi bir darp ve cebir izi bulunmadığı ve ölüm olayının meydana geldiği yerde arbede yaşandığına yahut başka bir olumsuzluğa işaret edebilecek herhangi bir olağan dışı durumun bulunmadığı tespitleri bir arada düşünüldüğünde, soruşturma makamlarınca bu aşamada etkili bir araştırma ve inceleme yapıldığı ancak elde edilen söz konusu delillerden hiçbirinin Nihat Devecioğlu'nun başka kişi ya da kişilerce öldürüldüğü iddiasını desteklemediği görülmektedir.

67. Soruşturma kapsamında ayrıca kimyasal ve balistik inceleme raporları alındığı görülmektedir. Söz konusu raporlarda, olay yerinde bulunan bir adet av fişeği kartuşunun ölen kişiye ait tüfek ile atılmış olduğunun değerlendirildiği, ölen kişiden alınan svapların tümü üzerinde atış artığı bulunduğunun belirtildiği, kişinin kazağında da atış artığı bulunduğunun ifade edildiği, kazağın göğüs orta bölgesinde bulunan delinme etrafındaki atış artıklarının dağılımı ve yoğunluğu dikkate alındığında atışın bitişiğe yakın atış olduğunun değerlendirildiği görülmektedir. Olayda kullanılan silah üzerinde parmak izi araştırması yapıldığı ancak yapılan araştırmada mukayeseye elverişli bir ize rastlanmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan bu araştırmalarda, soruşturma makamlarının olayı aydınlatma isteğinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir yön bulunmadığı görülmektedir.

68. Soruşturmaya konu olayın kendi özgü koşulları, elde edilen deliller ve soruşturmanın gerçekleri dikkate alındığında, silah üzerinde yapılan araştırmada mukayeseye elverişli bir ize rastlanmamış olmasının ve otopsi raporunda atışın bitişik atış olduğu belirtilmesine rağmen kazak üzerinde yapılan atış artığı analizi neticesinde atışın bitişiğe yakın atış olarak değerlendirilmesinin ise somut olayda belirleyici olmadığı değerlendirilmiştir.

69. Soruşturma kapsamında başvurucu tarafından tanıklığına başvurulması istenen kişilerin ifadelerinin alındığı görülmektedir. Başvurucu olayın açıklığa kavuşturulması için gerekli olan kilit isimlerin dinlenmediği yönünde bir iddia ileri sürmediği gibi soruşturma dosyasındaki hiçbir unsur da olayın aydınlatılabilmesi için önemli olan bazı kişilerin tanıklığına başvurulmadığı şüphesini uyandırmamaktadır.

70. Soruşturma kapsamında dinlenen tanıkların beyanlarının ise genel olarak birbiriyle uyumlu olduğu ve eylemin üçüncü kişi ya da kişilerce gerçekleştirilmiş olabileceği şüphesini uyandıran herhangi bir kayıt içermediği görülmektedir.

71. Soruşturma kapsamında yapılan araştırmalar dikkate alındığında soruşturma makamlarının sadece intihar ön yargısıyla hareket edip intihar dışındaki kaza ve cinayet gibi olasılıkları dikkate almadığını söylemek de mümkün gözükmemektedir. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde, ölen kişinin herhangi bir kimseyle husumetinin bulunup bulunmadığının araştırıldığı; diğer yapılan araştırmalarla da olayın cinayet mi yoksa kaza ya da intihar mı olup olmadığının belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda, intihar ön yargısıyla hareket edilerek soruşturmanın etkisiz kılındığını söylemek

mümkün değildir.

72. Yukarıdaki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde somut olayda soruşturma makamlarının Nihat Devecioğlu'nun ölümüyle neticelenen olayı aydınlatma isteğinden kuşku duyulmasını gerektirecek bir yön bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Somut olayda, soruşturma makamlarının etkili bir araştırma ve inceleme neticesinde ceza hukuku bağlamında ulaştıkları sonucu sorgulamak için bir neden de bulunmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla soruşturma makamlarının ölümün gerçekleşmesinde üçüncü bir kişiye atfı kabil bir kast ve kusur bulunmadığı yönündeki tespitinden ayrılmayı gerektirecek geçerli bir nedenin somut olayda bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Olayın kaza mı yoksa intihar mı olduğu yönündeki değerlendirme konusunda ise soruşturma makamlarının daha elverişli bir konumda olduğu ve soruşturma makamlarının yaptığı değerlendirmelere bir keyfîlik olmadıkça müdahalede bulunulmaması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

73. Sonuç olarak başvuru dosyasındaki oluşa ilişkin belge ve bilgiler dikkate alındığında ölüm olayının bildirilmesi üzerine resen ve derhâl başlatılan soruşturmanın yetersiz olduğundan ve soruşturma sonucunda verilen kararların (bkz. §§ 30-32) somut delillerle çelişecek ve açıkça hukuka aykırılık oluşturacak şekilde gerekçesiz ve keyfî olarak verildiğinden söz edilemeyeceği gibi bu konuda ihmali görülen bir davranış veya yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin de saptanmadığı görülmüştür. Dolayısıyla yaşam hakkının korunması kapsamında etkili soruşturma yürütülmediğine ve soruşturma sonucunda gerekçesiz ve keyfî olarak karar verildiğine ilişkin bir sonuca varılmasını gerektirecek bir husus tespit edilememiştir.

74. Soruşturmanın ayrıca yaklaşık beş ay gibi makul bir sürede sonuçlandırıldığı ve başvurucunun soruşturmaya aktif bir şekilde katılarak delillerini soruşturma makamlarına sunabildiği görülmüştür.

75. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENES ULU

B. No: 2014/16751 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/16751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENES ULU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/16751)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Enes ULU

Vekili : Av. Ahmet Ergun CİRİTCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hükmün onanmasını isteyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleolaylar özetle şöyledir:

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen S. 2007/31821 sayılı soruşturma neticesinde yağma suçundan cezalandırılması istemiyle 10/7/2007 tarihinde başvurucu hakkında dava açılmıştır.

9. İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi 2/3/2010 tarihli ve E.2007/225, K.2010/56 sayılı kararıyla başvurucunun müsnet suçtan 4 yıl 2 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Kararın temyizi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan onama istemli tebliğnamenin başvurucuya veya müdafiine tebliğ edildiğine dair herhangi bir bilgi veya kayda rastlanmamıştır. Tebliğnamede başvurucunun, teşhisin ve diğer delillerin mahkûmiyete yeterli olmadığına ilişkin temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan hükmün onanması talep edilmiştir.

11. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 24/6/2014 tarihli ve E.2011/19724, K.2014/13076 sayılı ilamıyla İlk Derece Mahkemesinin kararı onanmıştır.

12. Başvurucu, nihai karardan 9/10/2014 tarihinde haberdar olmuştur.

13. Başvurucu 23/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 23/3/2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 8. maddesi uyarınca 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 316. maddesinin üçüncü fıkrası, karar tarihinde yürürlükte bulunduğu şekliyle şöyledir:

“Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğname, hükmü temyiz etmeleri veya aleyhlerine sonuç doğurabilecek görüş içermesi halinde sanık veya müdafii ile müdahil, şahsi davacı veya vekillerine dairesince tebliğ olunur. İlgili taraf tebliğden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevap verebilir.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, hükmün onanmasını isteyen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal ediliğini ileri sürmüş; onama kararının iptali ve tazminat taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

17. Başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarının niteliği nazara alınarak başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerinden olan anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriteri yönünden

incelenmesi gerekir.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

19. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 55).

20. Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür: "Anayasal önem" olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul "başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması", "kişisel önem" olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise "başvurucunun önemli bir zarara uğramaması"dır (K.V. § 57).

21. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Mahkeme, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir(K.V., § 63).

22. Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsurunda ise Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64).

23. Kişisel önemin bulunmaması koşulu ise -başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere- her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

24. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31). Anılan başvurularda başvurucuların yargılama mercileri önündeki başarı şansını zedeleyen her türlü mütalaadan haberdar edilme hakkına sahip olduğu ve bu nitelikteki mütalaalara karşı başvuruculara yazılı görüş bildirme olanağının tanınmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır (İbrahim Kızılkaya, B. No: 2014/2517, 5/4/2017, § 32).

25. Buna göre Mahkemenin sıklıkla uygulanmış açık bir içtihadının bulunduğu silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun genel bir soruna işaret etmediği gibi Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından da önem taşıdığının ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (İbrahim Kızılkaya, § 33).

26. Somut olayda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi, başvurucu tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin yerinde olmadığına ve temyiz başvurusunun reddedilmesi gerektiğine ilişkindir. Tebliğnamede esasen başvurucunun yorumlarını gerektirecek daha önce tartışılmayan konulara ilişkin yeni herhangi bir argüman ileri sürülmemektedir. Tebliğnamenin esaslı değerlendirmeler ya da başvurucunun bilgisi dâhilinde olmayan ek açıklamalar içermediği, usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle hükmün onanmasının talep edildiği görülmektedir (bkz. § 10). Kaldı ki Yargıtay, onama kararının gerekçesinde tebliğnameye atıf yapmamıştır.

27. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesinin kendisine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendisi için ne denli önemli olduğu hususunda başvurucunun herhangi bir açıklamasının olmadığı da gözetildiğinde önemli bir zararı olduğu kanaatine ulaşılamamıştır.

28. Açıklanan nedenlerle anayasal ve kişisel önemden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA AYDIN

B. No: 2014/17027 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17027)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Mustafa AYDIN

Vekili : Av. Servet BİLEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; talep edilen delilin toplanmaması, delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında hata yapılması, bir başka mağdura yönelik aynı eylem nedeniyle beraat kararı verilmesine rağmen haksız mahkûmiyet kararı verilmesi ve savunma hakkı tanınmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 23/1/2014 tarihli iddianamesiyle başvurucunun yetkilisi olduğu iş yerinde mağdurun rızası olmadan mağdur adına üç adet GSM (mobil cep telefonu) abonelik sözleşmesi düzenlendiği iddiasıyla başvurucu hakkında özel belgede sahtecilik suçundan kamu davası açılmıştır.

10. Yargılamayı yürüten İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi 11/9/2014 tarihli kararıyla başvurucunun 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'na muhalefet suçundan 2.080 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Mahkûmiyet kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...Katılan adına yapılan 30/07/2011 tarihli 531 573 62 25, 30/07/2011 tarihli 531 370 07 71 ve 531 377 71 99 numaralı abonelik sözleşmeleri celp edilmiş, müştekinin soruşturma aşamasında alınan imza örnekleri ile abonelik sözleşmesine konu imza örnekleri karşılaştırılmış çıplak gözle dahi müştekinin imza örnekleri ile uyuşmayan şekilde imza atılmak suretiyle sözleşmelerin düzenlendiği anlaşılmıştır.

Sanığın savunma sırasında alınan beyanında bu sözleşme metninin firması tarafından yapıldığını kabul etmiştir.

5237 sayılı TCK nın 207/1 maddesinde "Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. " hükmüne yer verilmiştir.

5809 sayılı elektronik haberleşme kanunun 56/4 maddesinde "(Ek fıkra: 06/02/2014-6518 S.K./104. md) Kişinin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi veya işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamaz ve yaptırılamaz, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenemez, evrakta değişiklik yapılamaz ve bunlar kullanılamaz." hükmüne yer verilmiştir.

Sanığın geldiği 22/05/2014 tarihli duruşmada kendisine ön ödeme ihtaratında bulunulduğu ancak sanığın verilen süreye rağmen hakkındaki ön ödeme ihtarına uymadığı anlaşılmıştır.

Sanığın katılanın bilgisi, izni ve rızası dışında iddianamede belirtilen bireysel mobil abonelik sözleşmelerini sanığın sahibi ve yetkilisi bulunduğu Konçoğlu İletişim isimli firmaya ait iş yerinde yapıldıkları anlaşılmakla, sanık hakkında her ne kadar özel belgede suçundan kamu davası açılmış ise de yargılama sırasında 6518 sayılı Kanunun 104. maddesi ile 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 56. maddesine eklenen 4. fıkra ve 6518 sayılı Kanunun 105. maddesi ile 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanununun 63. maddesinin 10. fıkrasında yapılan değişiklik sonucu getirilen düzenleme sanıkların lehine olduğu anlaşıldığından sanığın üzerine atılı özel belgede sahtecilik suçu sabit görüldüğünden; 5237 sayılı TCK.'nun 61. maddesi uyarınca suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği yer ve zaman, suç konusunun önem ve değeri, fiilin özelliği, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, sanığın kastının yoğunluğu, tehlikenin ağırlığı nazara alınarak sanığın eylemine uyan 6518 sayılı Kanunun 104. maddesi ile 5809 sayılı Kanununun 56. maddesine eklenen 4. fıkra ve 6518 sayılı Kanunun 105. maddesi ile 5809 sayılı Kanununun 63. maddesinin 10. fıkrası uyarınca

alt sınırdan ayrılarak mahkumiyetine karar verilmiştir... "

11. İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi, yetkilisi olduğu iş yerinde mağdurun rızası olmadan mağdur adına GSM abonelik sözleşmesi düzenlendiği iddiasıyla açılan bir başka davada, sözleşmede yer alan mağdura ait imzanın başvurucudan alınan imza örnekleriyle uyumlu olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiş ve söz konusu karar temyiz edilmeksizin 16/7/2014 tarihinde kesinleşmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın işyerinde düzenlenen T. abonelik sözleşmesinin ekinde nüfus cüzdanı fotokopisinin alınarak, bu sözleşmenin düzenlenmiş oluşu, ibraz edilen nüfus cüzdanı fotokopisinin ibraz edene ait olup olmadığının ilk görünüşte mümkün kılan iğfal kabiliyetine haiz bir durumun bulunduğuna ilişkin dosyaya yansıyan herhangi bir bilgi ya da belge bulunmayışı, duruşma sırasında alınan sanığın imza örneklerinin abonelik sözleşmesinde katılana atfen atılan imzalarla uyumlu olmaması hususları gözetilerek, atılı suçu sanığın işlediğine dair cezalandırılmasına elverişli nitelikte kesin ve net bir delil elde edilmediğinden şüpheden sanık yararlanır ilkesi gözetilerek müsnet suçtan 5271 Sayılı CMK.nun 223/2-e maddesi uyarınca BERAATİNE ... karar verildi."

12. Başvurucu 27/10/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesine 6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanun’un 104. maddesiyle eklenen (4) numaralı fıkra şöyledir:

“Kişinin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi veya işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamaz ve yaptırılamaz, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenemez, evrakta değişiklik yapılamaz ve bunlar kullanılamaz.”

14. 5809 sayılı Kanun'un 63. maddesinin 6518 sayılı Kanun’un 96. maddesiyle değiştirilen (10) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket edenler bin günden beş bin güne kadar; ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarına aykırı hareket ederek bu işi bizzat yapanlar elli günden yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

15. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 12/5/2016 tarihli ve E. 2015/17815, K.2016/17938 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’nun 56. maddesine 06/02/2014 tarih ve 6518 sayılı Kanunun 104. maddesi ile eklenen 4. fıkrada “Kişinin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi veya işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamaz ve yaptırılamaz, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenemez, evrakta değişiklik yapılamaz ve bunlar kullanılamaz.” şeklinde yer alan düzenleme ile yeni bir suç tipi ihdas edilmiş olup, suçun oluşması için öncelikle adına işlem yapılan kişinin bilgisinin ve rızasının olmaması gerekmektedir. Suçun faili ise işletmeci veya onun adına iş yapan temsilcisidir. Bu şekilde fail tarafından abonelik tesisi veya işlemi ile elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamayacak ve yaptırılamayacak, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlemeyecek, düzenlenen evrakta değişiklik yapılamayacak ve bu şekilde düzenlenmiş veya değiştirilmiş evrak kullanılamayacaktır. Burada fail yönünden seçimlik eylemler söz konusudur. Failin maddede belirtilen eylemlerden birini gerçekleştirmesi halinde diğer unsurların da varlığı koşuluyla

anılan suç oluşacaktır. Bu açıklamalar ışığında; gerçeğe aykırı olarak düzenlendiğini bildiği evrakı aktivasyon işleminde bizzat kullanan kişinin eyleminin de atılı suç kapsamında değerlendirilebileceği gözetilerek yapılan incelemede;

...

26. 10.1932 gün ve 29/12 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ve bu karar esas alınmak suretiyle verilen Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairelerin süreklilik arz eden kararlarında belirtildiği üzere, kabul edip etmemenin hakim veya mahkemenin takdirine bağlı olduğu istekler hakkında verilen kararlar ile kanıtların değerlendirilmesine ilişkin kararlar kanun yararına bozma konusu olamaz.

Kanun yararına bozma istemine konu Antalya 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararda, sanığın üzerine atılı suçun unsurları yönünden delillerin tartışılıp değerlendirildiği cihetle, mahkemece delil takdiri yapılarak karar verilmesi nedeniyle kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceğinden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma isteminin REDDİNE ... karar verildi.

16. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 13/3/2017 tarihli ve E.2016/15057, K.2017/2168 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Somut uyuşmazlıkta sanığın cep telefonu hattının hizmete açılmasını sağlayan abonelik sözleşmesini yapan bayinin yetkili temsilcisi ve yapılan işlemin de sorumlusu olduğu göz önüne alındığında, 5809 sayılı Kanun kapsamında "...işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi..." sıfatı taşıdığı, üzerine atılı 5809 sayılı Kanun'un 56/4. maddesinde unsurları yazılı "... Kişinin bilgisi ve rızası dışında ... abonelik tesisi veya işlemi veya cihaz kayıt işlemi yapma, gerçeğe aykırı evrak düzenleme, değişiklik yapma ve bu evrakları kullanma..." şeklindeki seçimlik hareketlerden herhangi birisini, abonelik süreci sırasında geçen teknik aşamalarda, müstakilen veya müştereken gerçekleştirip gerçekleştirmediği hususunun şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirlenmesi gerekli olup, bu araştırma sonucu suça konu abonelik sözleşmelerinin sanık dışında kişilerce yapıldığının tespit edilmesi halinde ise, asıl sorumlu olan bu kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulması gerekirken, eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı ve suçtan zarar görenin temyiz nedenleri bu itibarla yerinde görüldüğünden tebliğnameye aykırı olarak, HÜKMÜN ... BOZULMASINA ... karar verildi."

17. Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 13/3/2017 tarihli ve E.2017/677, K.2017/2170 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanığın suç tarihinde, adı geçen işyerinin yetkili temsilcisi olup olmadığının, yetki veya görev tanımının ve kapsamının ilgili operatörden de sorulmak suretiyle, 5809 sayılı Kanun kapsamında "...işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi..." sıfatı taşıyıp taşımadığının tespitinden sonra, sanık üzerine atılı 5809 sayılı Kanunun 56/4. maddesinde unsurları yazılı "...kişinin bilgisi veya rızası dışında; abonelik tesisi veya işlemi, elektronik kimlik bilgisini haiz cihaz kayıt işlemi, yapmak ve yaptırmak veya bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlemek, usule uygun düzenlenen bir evrakta değişiklik yapmak veya kullanmak..." seçimlik fiillerinden her hangi birini, müstakilen veya müştereken işleyip işlemediğinin, kayıt dışı bir cep telefonunun kayıt altına alınmasını sağlayan dilekçenin oluşturulması veya kuruma gönderilmesi ile gerekli başvurunun takip edilmesi sırasında her hangi bir aşamada rolü veya aracılığı olup olmadığının şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirlenmesi, bu araştırma sonucu suça konu cihaz kayıt işleminin sanık dışında kişilerce yapıldığının tespit

edilmesi halinde, asıl sorumlu kişiler hakkında da suç duyurusunda bulunulması gerekirken, eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi,

Kanuna aykırı ve suçtan zarar görenin temyiz nedenleri bu itibarla yerinde görüldüğünden tebliğnameye aykırı olarak, HÜKÜMLERİN 5320 sayılı Kanun'un 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK'nın 321. maddesi uyarınca BOZULMASINA, ...karar verildi."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği İlkesinin ve Savunma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Başvurucu; ısrarlı taleplerine rağmen bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, bilirkişi incelemesi yaptırılmasının başvuruya konu yargılamadaki gibi yargılamalarda yerleşik bir hâl olduğunu, mahkûmiyet kararı verilmeden kendisine savunma hakkının tanınmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, başvurucu tarafından yapılan hukuki tavsif ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki nitelendirmesini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiasının özü, toplanması talep edilen delilin toplanmamasına ve savunma hakkı verilmemesine ilişkindir. Bu nedenle söz konusu iddia, silahların eşitliği ilkesi kapsamında incelenmiştir.

21. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun uyarınca başvurucunun başvuru konusu olaylara ilişkin iddialarını açıklama, dayanılan Anayasa hükmünün ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını kanıtlama, bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeleri ve delilleri sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

22. Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen "hangi celse veya hangi tarihli dilekçeyle bilirkişi incelemesi yapılmasını talep edildiğine ve savunma hakkının ne suretle ihlal edildiğine dair" Anayasa Mahkemesine herhangi bir delil sunulmamıştır. İlk derece mahkemesinin bu taleplere ilişkin hangi gerekçeyle ne tür karar verdiği de açıklanmamıştır. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddianın temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

24. Başvurucu, bir başka mağdura yönelik aynı eylem nedeniyle aynı mahkeme tarafından hakkında beraat kararı verildiğini, suçla arasında bağlantı kurulamadığı hâlde savunmalarına itibar edilmeden mahkûmiyet kararı verildiğini ve suçu işlediğine dair kesin delil bulunmadığını iddia ederek adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvurucunun iddialarının özü; delillerin değerlendirilmesinde hata edildiğine,

yargılamanın sonucunun adil olmadığına ve aynı konuda birbirine zıt kararlar verilmesine ilişkindir. Bu nedenle söz konusu iddialar yalnızca adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

27. 5809 sayılı Kanun'un 56. ve 63. maddelerinin 2014 yılında değiştirilerek kişilerin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi, işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılması, yaptırılması, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenmesi, evrakta değişiklik yapılması ve bunların kullanılmasının suç olarak düzenlendiği; Yargıtay 19. Ceza Dairesinin, eylemi düzenleyen 56. maddenin (4) numaralı fıkrası ile eyleme uygulanacak yaptırımı düzenleyen 63. maddenin (10) numaralı fıkrasını birlikte yorumlayarak cep telefonu hattının hizmete açılmasını sağlayan abonelik sözleşmesini yapan bayinin yetkili temsilcisini "işletmeci veya adına iş yapan temsilci" olarak kabul ettiği, İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesinin de o tarihlerde yürürlüğe yeni giren hukuk kurallarını yorumlayarak bir sonuca ulaştığı ve Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında "suçla arasında bağlantı kurulamadığı hâlde savunmalarına itibar edilmeden mahkûmiyet kararı verildiğine ve suçu işlediğine dair kesin delil bulunmadığına" ilişkin ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

28. Öte yandan benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıkları tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceği gibi derece mahkemeleri veya temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıkları da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam Paz.Bas.Yay.San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 36).

29. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

30. Somut olayda İstanbul 21. Asliye Ceza Mahkemesi, başvuruya konu yargılamada başvurucunun abonelik sözleşmelerinin kendi iş yerinde düzenlendiğini kabul ettiğini dikkate almış; 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 63. maddesinin (10) numaralı fıkrasını birlikte yorumlamış ve başvurucunun "işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi" olduğu sonucuna vararak başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı vermiştir. Başvurucunun, benzer yargılamalarda beraat kararı verildiği ve bu uygulamanın yerleşik içtihada dayandığı yönünde iddiasının bulunmadığı dikkate alındığında aynı mahkemece temyiz edilemeden kesinleşen karara muhalif surette karar verilerek adil yargılanma

hakkının ihlal edildiğinden söz edilemez.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ERCAN

B. No: 2014/17045 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ERCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17045)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Volkan SEVTEKİN

Başvurucu : Mustafa ERCAN

Vekili : Av. Altan BALANTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menfi tespit ve alacak davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi, Mahkeme ve Yargıtay kararlarında esasa yönelik savunmalarının karşılanmaması, duruşmalı temyiz talebinin posta pulu eksikliği gerekçe gösterilerek reddedilmesi ve delillerinin incelenmesi talebi dikkate alınmadan karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için 25/3/2016 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuru Konusu Olaya Dayanak Kira Sözleşmesi ve İddialar

8. Başvurucu, başlangıç tarihi 1/8/2008 olan kira sözleşmesi ile Ankara Kazım Özalp Mahallesinde yer alan iş yerini S.A. isimli kişiye kiralamıştır.

9. Kiracı S.A. 6/3/2008 tarihli başvurucuya gönderdiği ihtarname ile iş yerini karşılıklı anlaşma ile 10/3/2008 tarihinde tahliye ederek anahtarını teslim etmesi akabinde iş yerinin 3. kişiye kiraya verildiğini, taşınmazın yeni kiracısı tarafından 2008 yılı Mart ayı kira bedelinin ödendiği gibi ASKİ aboneliğinin de yeni kiracı adına yaptırıldığını, bu sebeplerle 1/1/2008 başlangıç tarihli kira sözleşmesine istinaden ödediği 1.200 TL depozito (güvence bedeli) ile 20 günlük fazla ödenen 800 TL kira bedelinin şahsi hesabına yatırılmasını ve bir başka ifade ile taşınmazı tahliye ettiğini belirterek 10/3/2008 tarihi sonrasına ilişkin bir kira borcunun bulunmadığını iddia etmektedir.

10. Başvurucu ise kiracı S.A. ile arasındaki kira sözleşmesinin devam ettiğini, fesih bildiriminin salt kira ilişkisini sona erdirmeye yeterli olmadığını, iş yerinin anahtarlarının usulüne uygun şekilde kendisine teslim edilmediğini, Ankara 11. İcra Hukuk Mahkemesince 29/4/2010 tarihinde verilen tahliye kararına kadar ödenmemiş kira bedeli alacaklarının bulunduğunu, kiracı S.A.nın ihtarnamesinde iddia edilen M.H. ve U.T.nin sahibi olduğu yeni kiracı şirkete iş yerinin kiralandığına ilişkin 12/3/2008 başlangıç tarihli sözleşmedeki imzanın kendisine ait olmadığını ve sözleşmenin sahte olduğunu ileri sürmektedir.

B. Bireysel Başvuru Konusu Yapılmayan 2008 Yılına Ait Kira Bedellerine İlişkin İcra Takibi ve Yargılama Süreci

11. Başvurucu, kiracı S.A. hakkında Ankara 9. İcra Müdürlüğünün E.2008/8675 sayılı dosyasında ödenmeyen 2008 yılı 4 ila 12. aylara ait kira bedellerinin toplam tutarı olan 10.800 TL üzerinden icra takibi başlatmıştır. Kiracının borca itirazı nedeniyle takibin durdurulması üzerine başvurucunun itirazın kaldırılması ve tahliye talebiyle açtığı davada Ankara 11. İcra Hukuk Mahkemesi 29/4/2010 tarihli ve E.2010/341, K.2010/614 sayılı kararıyla itirazın kaldırılmasına, takibin kaldığı yerden devamına ve kiracının tahliyesine karar vermiştir.

12. Takibin kesinleşmesi üzerine kiracı S.A. başvurucu aleyhine genel mahkemede menfi tespit davası açarak Ankara 9. İcra Müdürlüğünün E.2008/8675 sayılı dosyasına konu 10.800 TL kira borcunun bulunmadığına karar verilmesini talep etmiştir. Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesi 20/7/2011 tarihli ve E.2010/222, K.2011/318 sayılı kararıyla davanın kabulü ile davacının (kiracının) Ankara 9. İcra Müdürlüğünün E.2008/8675 sayılı dosyasında dava konusu yapılan 10.800 TL kira alacağından davalıya (başvurucuya) borçlu olmadığının tespitine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Mahkememiz dosyası grafoloji uzmanı bilirkişiye tevdi olunarak bilirkişiden 06/05/2011 tarihli rapor aldırılmış, alınan bilirkişi raporu ile davalı Mustafa Ercan'ın mahkeme

huzurunda alınan imzaları ile mevcut mukayese imzalarının kıyaslandığında tespit edilen çeşitli fiziki, ihtiyati, kaligrafik, grafolojik ve yapısal özellikteki farklılıklara atfen tetkik konusu 12/03/2008 başlangıç tarihli 1 senelik kira karşılığı 12.000,00 TL karşılığı olan Öz Modek Mobilya, kiraya veren Mustafa Ercan adına düzenlenmiş kira sözleşmesindeki Mustafa Ercan adına atılı bulunan imzanın Mustafa Ercan eli ürünü olmadığı bildirilmiştir.

Toplanan delillerin taktiri ve değerlendirilmesi neticesinde, tüm dosya münderecatından, davacının 01/01/2008 başlangıç tarihli kira sözleşmesi ile davalının maliki olduğu, Kazım Özalp mahallesi Rabat Sokak No. 27/6 Çankaya Ankara adresinde bulunan taşınmazı kiraladığı ancak davacının 01/03/2008 tarihinde Mart ayı kirasını ödemesine müteakip 10/03/2008 tarihinde taşınmazı tahliye ettiği, davalının dava konusu mecuru tahliyeden 2 gün sonra 12/03/2008 tarihinde bu defa dava dışı Öz Modek Mobilya Ltd. Şirketine akdedilen sözleşme ile kiraya verdiği, dosyaya ibraz olunan sözleşme içerikleri ile beyan olunmuş ise de davanın ihbar olunduğu Öz Modek Mob.Dek.San.Tic.Ltd.Şti. Şirket ortağı ve mesul müdürü U. T.'un huzurda alınan beyanı ile, dava konusu mecuru kiralamak suretiyle 3-4 ay kadar kullandıklarını ancak hangi tarihte kullandıklarını hatırlamadığını, ASKİ'ye kendileri tarafından ibraz edilen bir sözleşme olmadığını, ancak sözleşmedeki kaşenin şirketlerine ait olduğunu, imzanın kendisine ait olmadığını ifade ettiği, yine davacı tarafından davalıya gönderilen Ankara 20. Noterliğine ait 02.04.2008 tarih ve 6070 yevmiye numaralı ihtarnamesi ile "01.01.2008 tarihli yazılı kira sözleşmesi ile mülkiyeti davalıya ait Ankara ili Çankaya ilçesi Kazım Özalp Mah. Rabat Sk.No:27/6 adresinde bulunan işyerinin kiralandığı, aylık kira bedelinin 1.200,00 TL olduğu, ancak kiracısı bulunduğu işyerini 06.03.2008 tarihli Ankara 20. Noterliği aracılığı ile gönderdiği ihtarname neticesinde karşılıklı anlaşma ile 10.03.2008 tarihinde tahliye ederek anahtarını teslim ettiği, anılan işyerinin M. H. ve U. T.'a aynı gün kiraya verildiği, kiracılar M. H. ve U. T.'un da Mart 2008 ayı kira bedelini ödediği gibi ASKİ aboneliğini kendi adlarına yaptırdıkları, bu sebeple 01.01.2008 başlangıç tarihli kira sözleşmesine istinaden kendisine ödenen 1.200,00 TL depozito ile 20 günlük fazla ödenen 800,00 TL kira bedelinin şahsi hesabına yatırılmasının talep olunduğu ihtarnamenin Mustafa Ercan'ın eşine usulüne uygun olarak 08.03.2008 tarihinde tebliğ olunduğu, Ankara 9. İcra Müdürlüğünün 2008/-8675 E.sayılı dosyasında ise 2008 yılının 8.(4.) Ayı ile 12. Ayı arasında ....olan kiralardan dolayı takip yapıldığı, 2008 yılının Mart ayından 2008 yılının 12. ayına kadar davalının ihtarnamenin tebliğine rağmen bu hususu araştırmamasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu tüm bu olgular birlikte değerlendirildiğinde davacıdan haksız kira bedellerinin istenilmesinde hukuka uyarlılık bulunmadığı anlaşılmakla davacının haklı davasının kabulü ile davacının Ankara 9. İcra Müdürlüğünün 2008/8675 Esas sayılı dosyasında alacak konusu yapılan bedelden borçlu olmadığının tespitine karar verilmesinin usul ve yasaya uygun olacağı sonuç ve kanaati ile aşağıdaki şekilde hüküm tesisi cihetine gidilmiştir."

13. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 24/4/2012 tarihli ve E.2011/17817, K.2012/11033 sayılı kararı ile hüküm onanmıştır.

14. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 1/10/2012 tarihli ve E.2012/14804, K.2012/21595 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

C. Bireysel Başvuru Konusu Olan 2008 Yılı Sonrası Kira Bedellerine İlişkin İcra Takibi ve Yargılama Süreci

15. Başvurucu, kiracı S.A. hakkında Ankara 2. İcra Müdürlüğünün E.2010/5048 sayılı dosyasında ödenmeyen 2009 yılı 1 ila 12. aylar ile 2010 yılı 1 ila 4. aylara ait kira

bedellerinin tutarı 19.200 TL ve işlemiş faizinden oluşan toplam 20.329,70 TL alacak üzerinden 12/4/2010 tarihinde ilamsız icra takibi başlatmıştır.

16. Kiracının borca itirazı sonucu takibin durdurulması üzerine başvurucunun itirazın kaldırılması istemi ile açtığı davada Ankara 13. İcra Hukuk Mahkemesi 9/3/2011 tarihli ve E.2010/1133, K.2011/197 sayılı kararıyla "itirazın kaldırılması isteminin davalı S. A. yönünden kısmen kabulü ile davalının itirazının 19.200 TL asıl alacak ve 1.115,51 TL işlemiş faiz yönünden kaldırılmasına, fazlaya ilişkin talebin reddine" karar vermiştir. Anılan karar Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin denetiminden geçerek 5/7/2012 tarihinde kesinleşmiştir.

17. Takibin kesinleşmesi üzerine kiracı S.A. başvurucu aleyhine bu defa 29/11/2012 tarihinde açtığı menfi tespit ve alacak davasında; ödenmeyen 1.200 TL güvence bedeli ve iade edilmeyen 800 TL fazla kira ödemesinin tahsili ile Ankara 2. İcra Müdürlüğünün E.2010/5048 sayılı icra takibi dosyasına konu 19.200 TL kira borcunun bulunmadığına karar verilmesini talep etmiştir.

18. Ankara 6. Sulh Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) taraf vekillerinin hazır olduğu 18/3/2013 tarihli ön inleme duruşması sonucunda "güvence parası ile iade edilmeyen kira bedelinin davalıdan tahsiline, davacının davalıya Ankara 2. İcra Müdürlüğünün 2010/5048 esas sayılı dosyasında borçlu olmadığının tespitine" hükmetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Dosyasındaki delillerden, davacının davalıdan 1.200,00-TL güvence parası ve iade edilmeyen 800,00-TL kira parası alacağı olduğu bu nedenle tahsilinin gerektiği... ve davacının Ankara 2. İcra Müdürlüğünün 2010/5048 sayılı dosyasındaki borçtan dolayı borçlu olmadığına karar vermek gerekmiştir."

19. Başvurucu 23/5/2013 tarihli dilekçesinde duruşmalı temyiz talebinde bulunmuş, aynı tarihte temyiz harç ve posta giderlerini yatırmıştır.

20. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi 20/3/2014 tarihli ve E.62013/10845, K.2014/3463 sayılı kararıyla dosyada "...duruşma pulları bulunmadığı..." gerekçesiyle duruşma isteminin reddine karar vererek hükmü onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Dosya kapsamına, toplanan delillere, mevcut deliller mahkemece takdir edilerek karar verilmiş olmasına ve takdirde de bir isabetsizlik bulunmamasına göre yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı temyiz giderinin temyiz edenden alınmasına 20/03/2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

21. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 8/9/2014 tarihli ve E.2014/6475, K.2014/9439 sayılı kararı ile reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 316. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Basit yargılama usulü, kanunlarda açıkça belirtilenler dışında, aşağıdaki durumlarda uygulanır:

a) Sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren (m.4) dava ve işler.

..."

23. 6100 sayılı Kanun'un 317. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"Dava açılması ve davaya cevap verilmesi dilekçe ile olur.

Taraflar cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi veremezler."

24. 6100 sayılı Kanun'un 320. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

"Mahkeme, mümkün olan hâllerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden karar verir.

Mahkeme, tarafların dinlenmesi, delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemlerinin yapılmasını yukarıdaki fıkrada belirtilen duruşma hariç, iki duruşmada tamamlar. Duruşmalar arasındaki süre bir aydan daha uzun olamaz. İşin niteliği gereği bilirkişi incelemesinin uzaması, istinabe yoluyla tahkikat işlemlerinin yürütülmesi gibi zorunlu hâllerde, hâkim gerekçesini belirterek bir aydan sonrası için de duruşma günü belirleyebilir ve ikiden fazla duruşma yapabilir."

25. 6100 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesi şöyledir:

"Bölge adliye mahkemelerinin, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazete'de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar, 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Bu Kanunda bölge adliye mahkemelerine görev verilen hallerde bu mahkemelerin göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır."

26. 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 5236 sayılı Kanun'un 16. maddesi ile yapılan değişiklikten önceki 438. maddesi şöyledir:

"Yargıtay temyiz incelemesini dosya üzerinde yapar. Ancak tüzelkişiliğin feshine veya genel kurul kararlarının iptaline, evlenmenin butlanına veya feshine, boşanma veya ayrılığa, velayete, nesebe ve kısıtlamaya ilişkin davalarla miktar veya değeri ikiyüzmilyon lirayı aşan alacak ve ayın davalarında taraflardan biri temyiz dilekçesi veya cevap dilekçesinden duruşma yapılmasını istemiş ise, Yargıtayca bir gün belli edilerek taraflara usulen tebligat yapılır. Tebliğ tarihi ile duruşma günü arasında en az onbeş gün bulunması gerekir; taraflar gelmişlerse bu süreye bakılmaz. Tebligat gideri verilmemişse duruşma isteği dikkate alınmaz.

...

Duruşma günü belli edilen hallerde Yargıtay, tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra ve taraflardan hiç biri gelmemiş ise dosya üzerinde inceleme yaparak kararını o gün tefhim eder.

..."

27. 1086 sayılı mülga Kanun'un ek 4. maddesi şöyledir:

"Görev, kesin hüküm, istinaf, temyiz, Yargıtayda duruşma, senetle ispata ve sulh mahkemelerindeki taksim davalarında muhakeme usulünün belirlenmesine ilişkin maddelerdeki parasal sınırlar; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilân edilen yeniden değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların onmilyon lirayı aşmayan kısımları dikkate alınmaz. Bu uygulama nedeniyle mahkemelerce görevsizlik kararı verilemez.

Yukarıdaki fıkra uyarınca her takvim yılı başından geçerli olmak üzere uygulanan parasal sınırların artışı, artışın yürürlüğe girdiği tarihten önce ilk derece mahkemelerince nihaî olarak karara bağlanmış davalar ile bölge adliye mahkemesi kararı üzerine yeniden bakılan davalarda ve Yargıtayın bozma kararı üzerine kararı bozulan mahkemece yeniden bakılan davalarda uygulanmaz."

28. 1086 sayılı mülga Kanun'un geçici 2. maddesi şöyledir:

"Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce aleyhine temyiz yoluna başvurulmuş olan kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 26.9.2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, Mahkeme kararında sadece "dosyasındaki delillerden" denilerek savunmalarına neden itibar edilmediğinin açıklanmayarak ve aynı şekilde kanun yolu mercii tarafından da bu hususta itirazlarına cevap verilmeyerek temyiz ve karar düzeltme taleplerinin reddedilmesi nedenleriyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak açıkça gerekçeli karar hakkından söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Alpaslan Yıldırım, B. No: 2014/20301, 11/5/2017, § 18).

32. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da

gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Alpaslan Yıldırım, § 19).

33. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, § 57).

34. Somut olayda "dosyadaki delillerden" taraflar arasında görülen ve Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşen, 1/1/2008 başlangıç tarihli kira sözleşmesinden kaynaklanan 2008 yılı kira bedellerinin uyuşmazlık konusu yapıldığı davadaki hüküm ve gerekçeye (bkz. §§ 11, 12) göre "başvurucuya ait iş yerinin 10/3/2008 tarihinde kiracısı tarafından tahliye edildiği" maddi bir vakıadır. Aynı kira sözleşmesine dayanılarak bu defa 2009 yılı 1 ila 12. aylar ile 2010 yılı 1 ila 4. aylar kira bedellerine ilişkin açılan başvuruya konu dava sonunda Mahkeme, kabul edilen bu vakıayı esas alarak karar vermiştir. Başvurucu temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde 2008 yılı kira bedellerine ilişkin ilk yargı kararının hatalı olduğunu belirtmiş ise de Yargıtay tarafından, ilk derece mahkemesince dosyadaki deliller kapsamında karar verildiği ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığı belirtilerek hüküm onanmış, karar düzeltme istemi de uygun bulunmayarak reddedilmiştir (bkz. §§ 20, 21). Dolayısıyla somut olayda Mahkeme ve Yargıtay kararının gerekçesiz olduğundan söz edilemez.

35. Açıklanan nedenlerle gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurucunun bu yöndeki iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmalı Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucu; temyiz aşamasında posta giderlerini yatırdığını ancak mahkeme kaleminden kaynaklanan hata nedeniyle pul yokluğu gerekçesiyle murafaa talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Anayasa Mahkemesi; benzer konuda yapılan başvurularla ilgili kararlarında, ilk derece mahkemeleri önünde duruşmalı yargılama yapılıp karar verildikten sonra kanun yolu incelemesinin dosya üzerinden yapılması hâlinde temyiz aşamasında sözlü yargılama imkânının sunulmamasının yargılamayı bütün hâlinde adil olmaktan çıkarmayacağını belirterek adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır (Mehmet Soysal ve diğerleri, B. No: 2014/2678, 16/11/2016, §§ 42-44; Mustafa Doğan, B. No: 2014/1836, 28/9/2016, §§ 66-68).

38. Somut olayda başvurucunun posta giderini yatırdığı hâlde posta pulu yokluğu nedeniyle temyiz incelemesi duruşmasız yapılmış ise de ilk derece mahkemesinde -sözlü savunmaların dile getirildiği- ön inceleme duruşması yapılmıştır. Basit yargılama usulünün uygulandığı davada; dava dosyasının içeriği, yazılı belgeler ve başvurucunun kanun yolunda sunduğu dilekçelerindeki beyanlarına istinaden Yargıtayın uyuşmazlığı hakkaniyete uygun bir şekilde sonlandırma imkânına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında başvurucunun temyiz incelemesinde sözlü yargılama yapılması hâlinde dosyaya daha önce sunduğu belge ve delillerin dışında yargılamanın sonucunu etkileyebilecek nitelikte, esasa yönelik hangi

beyan veya delilleri sunacağına ilişkin bir açıklamada bulunmadığı anlaşılmıştır.

39. Açıklanan nedenlerle duruşmalı yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu yönü itibariyle açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucu; iş yerinin yeniden kiralandığına ilişkin 12/3/2008 başlangıç tarihli sözleşmedeki imzanın kendisine ait olmadığını ve sözleşmenin sahte olduğunu ancak bu hususta bilirkişi incelemesi yapılmadan ön inceleme duruşmasında tahkikata geçilmeksizin karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Başvurucunun belgedeki sahte imza iddiasına bağlı olarak bilirkişi inceleme talebi dikkate alınmadan ön inceleme duruşmasında karar verilmesi yönündeki şikâyetleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

42. Anayasa Mahkemesi, Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, ilgili hükmü Sözleşme’nin 6. maddesi veAvrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı ışığında yorumlamak suretiyle Sözleşme'nin lafzi içeriğinde yer alan ve AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri gibi ilke ve haklara Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38).

43. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usul hakları bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

44. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir (Faik Gümüş, B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 47).

45. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma ve inceletme noktasında da uygun imkânların tanınması gerekir. Bu anlamda, delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddiaları da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilecektir (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

46. Basit yargılama usulü 6100 sayılı Kanun’un 316. maddesinde yer alan davalar ile kanunlarda açıkça belirtilen bazı davalarda uygulanan ve yazılı yargılama usulünden daha basit ve çabuk işleyen, daha kısa bir incelemeye ihtiyaç duyan ve daha kolay bir inceleme ile sonuçlandırılabilecek dava ve işler için kabul edilmiş bir yargılama usulüdür.

47. 6100 sayılı Kanun'un 317. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarında, basit yargılama usulüne tabi davalarda dava açılması ve davaya cevap verilmesinin dilekçe ile olacağı, tarafların cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi veremeyecekleri, aynı Kanun'un 320. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkralarında ise mahkemenin mümkün olan hâllerde tarafları duruşmaya davet etmeden dosya üzerinden de karar verebileceği hususları düzenlenmiştir.

48. Başvuru konusu basit yargılama usulünün uygulandığı davada başvurucu cevap

dilekçesini sunmuş, delillerini bildirmiş, sözlü savunmalarını dile getirildiği ön inceleme duruşmasında karar verilmiş, bir başka ifade ile savunma yapma ve delil bildirme imkânından mahrum bırakılmamıştır. Başvurucunun cevap dilekçesinde beyan ettiği gibi Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen E.2010/222 sayılı davada bilirkişi incelemesi yaptırıldığı ve 6/5/2011 tarihli bilirkişi raporu ile 12/3/2008 başlangıç tarihli kira sözleşmesindeki başvurucu adına atılan imzanın başvurucunun eli ürünü olmadığı tespit edilmiş ancak dosyada yer alan tüm deliller birlikte değerlendirilerek başvurucu aleyhine hüküm verilmiştir (bkz. § 12).

49. Mahkemenin toplanan delilleri takdiri ve değerlendirmesi neticesinde, taraflar arasındaki ilk yargılamada bilirkişi incelemesi yaptırılan aynı konuda yeniden bilirkişi incelemesi yaptırmaması ve ön inceleme duruşmasında karar vermesinin yargılamanın bütünü dikkate alındığında başvurucu aleyhine dezavantajlı br durum meydana getirmediği anlaşılmıştır.

50. Açıklanan nedenlerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

51. Başvurucu, Mahkemenin eksik inceleme sonucu hakkaniyete aykırı bir karar verdiğini ve kanun yolu merciince hukuka aykırı verilen bu kararın onanması suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

52. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

53. Somut olayda Ankara 6. Sulh Hukuk Mahkemesinde başvurucu aleyhine açılan davada dosya kapsamındaki delillere göre değerlendirme yapılarak, güvence parası ile iade edilmeyen kira bedelinin tahsili ve menfi tespit taleplerinin kabul edildiği, Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 20/3/2014 tarihli kararıyla hükmün onandığı ve aynı Dairenin 8/9/2014 tarihli kararı ile karar düzeltme talebinin reddedildiği anlaşılmıştır.

54. Başvurucunun yargılama sürecinde sunduğu davaya cevap dilekçesi, bildirdiği deliller, temyiz ve karar düzeltme dilekçeleri birlikte incelendiğinde, taraflar arasında görülen ilk davada verilen karar doğrultusunda uyuşmazlık konusu iş yerinin 10/3/2008 tarihinde tahliye edildiğinin kabul edilerek aleyhine karar verilmesinin hatalı olduğuna ilişkin başvurucunun iddiaların özünün, Mahkeme tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmıştır.

55. Açıklanan nedenlerle başvurucunun belirtilen iddiasının kanun yolunda gözetilmesi

gereken hususlara ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİT YAVUZ

B. No: 2014/17055 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17055

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİT YAVUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17055)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Halit YAVUZ

Vekili : Av. Sinan ZİNCİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk hâlinin devamı kararlarına yönelik itirazların duruşmasız ve matbu gerekçelerle reddedilmesi ve itiraz incelemelerinde savcılık tarafından Mahkemeye sunulan mütalaaların tebliğ edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; aleyhte beyanda bulunan tanıkların duruşmada dinlenilmemesi, delillerin hatalı değerlendirilmesi, savunma hakkının kısıtlanması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, kendine isnat edilen suçlara ilişkin olarak 5/1/2010 tarihinde gözaltına alınmış ve 8/1/2010 tarihinde tutuklanmıştır.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 25/1/2010 tarihli iddianamesiyle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütünün propagandası yapma, mala zarar verme ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle kamu davası açmıştır.

10. İlk derece mahkemesi önündeki yargılama sürecinde toplam sekiz duruşma yapılmıştır.

11. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK 250. madde ile görevli) 6/11/2012 tarihli ve E.2010/35, K.2012/302 sayılı kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, mala zarar verme ve tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma suçlarını işlediğinden bahisle mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

12. Anılan kararın başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 14/3/2014 tarihli kararıyla 30/11/2009, 7/12/2009, 12/12/2009 ve 28/12/2009 tarihlerinde işlendği iddia olunan patlayıcı madde bulundurma ve mala zarar verme suçları açısından kurulan mahkûmiyet hükümlerini bozmuş, diğerlerini onamıştır.

13. Başvurucu, anılan karardan 25/9/2014 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir.

14. Bireysel başvuru 27/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, tutukluluk hâlinin devamı kararlarına yönelik itirazlarının duruşmasız, soyut ve matbu gerekçelerle reddedildiğini ve bu aşamada savcılık tarafından Mahkemeye sunulan mütalaaların kendisine tebliğ edilmediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

18. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklama tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

19. Somut olayda bireysel başvurunun, ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 6/11/2012 tarihinden tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 27/10/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu anlaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucu, hakkındaki soruşturmanın bizzat savcılık tarafından yürütülmesi gerekirken kolluk görevlileri tarafından yürütüldüğünü, hükme esas alınan delillerin hukuka aykırı olduğunu, Mahkemece somut olaya ilişkin delillerin yeterince araştırılmadığını ve deliller arasındaki çelişkilerin giderilmediğini, ana dilde savunma yapma talebinin reddedildiğini, mazeretli olan müdafii beklenmeksizin gerekçesiz olarak mahkûmiyet kararı verildiğini ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak "başvuru yollarının tüketildiği" tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin "nihai kararın gerekçesinin öğrenilebildiği" tarih olarak anlaşılması gerekir. Bu öğrenme, somut olayın özelliklerine göre farklı şekillerde gerçekleşebilir.

23. Bireysel başvuru süresi bakımından "nihai kararın gerekçesinin tebliği" öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Bu kapsamda nihai kararın gerekçesinin "dosyadan suret alınması" gibi hâllerde öğrenilmesi de mümkündür. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini"öğrendiklerini beyan ettikleri tarih" de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

24. Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği itibaren başlatılması gerekir. Bu kapsamda bir ceza mahkûmiyetine ilişkin nihai kararın sonucunun infaz aşamasında "yakalama", "müddetname veya çağrı kâğıdının ya da ödeme emrinin tebliği" suretiyle öğrenildiği durumlarda başvurucular, nihai kararın sonucundan haberdar olmakta ve nihai karar gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunmaktadırlar (Aydın Selçuk, B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24; Özgür Çapkın, B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 24; Halil Aslan, B. No: 2014/3038, 10/12/2014, § 38).

25. Nihai kararın gerekçesinin öğrenilemediği veya nihai kararın sonucunun öğrenilip gerekçesinin kesin olarak öğrenilme imkânının elde edilemediği hâllerde başvuru süresinin hangi tarihten itibaren başlayacağının da belirlenmesi gerekir. Aksi hâlde sınırsız bir başvuru süresi söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda yapılacak değerlendirmede sürenin başlangıç tarihinin, başvuruculaların özen yükümlükleri ile mahkemeye erişim haklarının aşırı

sınırlanmaması hususlarının birlikte dikkate alınması gerekir.

26. Başvuruculaların bireysel başvuruda bulunmak amacıyla dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni gösterme yükümlülükleri vardır.Bu yükümlülük kapsamında ilk derece mahkemesine fiilen ulaşan nihai kararın gerekçesini öğrenme konusunda gerekli özeni gösterme sorumluluğu başvuruculara aittir. Diğer bir ifadeyle başvurucular veya vekillerinin ilk derece mahkemesine ulaşan kararın bir örneğini almak için özenli davrandıklarını kanıtlamaları gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827,25/2/2016 § 29).

27. Yargıtay ceza daireleri tarafından verilen kararların taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme mevzuatta bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için 6216 sayılı Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi bu tarihten itibaren başlayacaktır (A. C. ve diğerleri , § 30).

28. Somut olayda İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK 250. madde ile görevli) 6/11/2012 tarihli hükmü, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 14/3/2014 tarihli kararıyla onanarak aynı tarihte kesinleşmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan araştırmada dosyanın tevzi işlemlerinin gerçekleştirildiği 6/6/2014 tarihinde en geç Mahkemeye ulaştığı görülmüştür. Diğer bir ifadeyle başvurucunun nihai kararın içeriğine erişme imkânını en geç 6/6/2014 tarihinde elde ettiği anlaşılmıştır.

29. Nihai kararın içeriğine erişme imkânının elde edildiği 6/6/2014 tarihinden itibaren özen yükümlüğü kapsamında kararın içeriğinin öğrenildiği kabul edilen üç aylık sürenin sonundan itibaren en geç otuz günlük bireysel başvuru süresi sonunda 6/10/2014 tarihinine kadar başvurucu tarafından bireysel başvuruda bulunulması gerekirken başvuru süresi geçtikten sonra 27/10/2014 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLSEVEN YAŞER

B. No: 2014/17411 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/17411

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLSEVEN YAŞER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/17411)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Gülseven YAŞER

Vekili : Av. Mustafa Hüseyin BUZOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama kararı nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede bitirilmemesi ve adil bir şekilde yürütülmemesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü sunmuştur.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 10/4/2009 tarihli yazıyla iddia edilen Ergenekon Örgütü üyeleriyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı kişilere ilişkin olarak arama ve el koyma izni talep etmiştir.

10. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 12/4/2009 tarihinde, başvurucunun da aralarında bulunduğu altmış üç kişinin ev ve iş yerlerinde arama kararı verilmiştir.

11. 13/4/2009 tarihinde, başvurucunun da aralarında bulunduğu otuz beş kişinin evinde ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği şubelerinde arama yapılmıştır.

12. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 25/11/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucu hakkında "Ergenekon silahlı terör örgütü üyesi olmak ve kişilerin, bir suç işleme kararı kapsamında siyasi, felsefi, dini görüşlerine veya ırki kökenlerine ilişkin bilgileri hukuka aykırı bir şekilde kişisel veri olarak kaydetmek" suçlarından kamu davası açılmıştır.

13. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/356 sayılı dosyasında verilen10/12/2010 tarihli tensip kararıyla başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarılmasına karar verilmiştir.

14. Yakalama kararının infaz edilememesi nedeniyle İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/2/2011 tarihli kararı ile başvurucu hakkında kırmızı bülten çıkarılmasına karar verilmiştir.

15. Başvurucunun yargılanmasına İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/155 sayılı dosyasında devam edilmiştir.

16. Başvurucu vekilince 18/9/2014 tarihli celsede sözlü olarak açıklamalarda bulunulmuş ve başvurucu hakkındaki yakalama kararının kaldırılması talep edilmiştir. Mahkeme, aynı celsede verdiği sekiz numaralı ara kararı ile başvurucunun talebini reddetmiştir.

17. Başvurucu vekili, ret kararına itiraz etmiş ancak itirazı İstanbul Anadolu 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/10/2014 tarihli ve 2014/1332 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir. Bu karar, başvurucu vekiline 23/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, 7/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesi 27/1/2015 tarihli duruşmanın 5 no.lu ara kararı gereğince başvurucu vekilinin, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan başvurucunun savunmasının istinabe yoluyla alınması ve hakkındaki yakalama emrinin kaldırılması yönündeki talebini 3/4/2015 tarihinde değerlendirmiş, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesince 10/12/2010 tarihinde çıkarılan yakalama emrinin kaldırılmasına, başvurucunun savunmasının istinabe yoluyla alınmasına karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki yakalama kararı infaz edilmeksizin kaldırılmıştır.

20. Başvurucu daha sonra Türkiye'ye dönmüş, 11/9/2015 tarihli duruşmada savunmasını yapmıştır. Aynı günlü duruşmada başvurucunun duruşmadan vareste tutulmasına ve savunması alındığından yurt dışı talimat yazılması yönündeki karardan vazgeçilmesine karar verilmiştir.

21. İstanbul 5. Anadolu Ağır Ceza Mahkemesi 22/10/2015 tarihli ve E.2014/155, K.2015/359 sayılı kararıyla tüm sanıkların suç işlemedikleri gerekçesiyle beraatine karar vermiş, dosyada yer alan delillerin sahte olduğu kanaatine vararak bu sahtecilikten sorumlu olduğu iddia edilen şahıslar hakkında şikâyette bulunmuştur. Beraat kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yukarıda ayrıntı ve gerekçeleri yazıldığı üzere sanıkların üzerlerine atılı suçları işledikleri yönünde somut, kabul edilebilir, her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delillerin dosya kapsamında elde edilemediği anlaşıldığından, tüm sanıkların üzerlerine atılı bulunan suçlardan ayrı ayrı beraatlerine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Mahkememize açılan tüm dava dosyaları ile ilgili olarak yukarıda ayrıntılı bir şekilde değerlendirmeler yapıldığı, suç konusunu oluşturan delillerle ilgili ayrıntıların gerekçeli bir şekilde anlatıldığı, delillerin kanuna aykırı bir şekilde elde edilişi, imaj alma işlemlerinin yapılmamış oluşu, dijital delillere el konulduktan sonra ve dijital delillerin soruşturma makamlarının elinde iken verilerle oynanmış oluşu, ekleme ve silinme işlemlerinin yapılıp verilerin değiştirilmiş oluşu, benzer tüm dava dosyalarında özel olarak belirlenmiş aynı kişilerin tüm soruşturma aşamalarında görev almış olmaları, dijital delillerin incelenmesine yönelik soruşturma ve kovuşturma aşamasında takınılınan olumsuz tavırlar, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için sanıklar ve müdafiileri tarafından yapılan pek çok talebin kanuna uygun gerekçe gösterilmeden reddedilmiş oluşu dikkate alındığında soruşturma ve kovuşturma makamında görev alanların belli bir grup ya da yapı adına hareket ettiklerine dair kuvvetli şüphelerin bulunması, açıkça delillere el konulduktan sonra sahteciliğin yapılmış olduğunun belirlenmesi dikkate alındığında sorumluların tespit edilerek cezalandırılmaları gerektiği kanaatine varıldığından bu konuda suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır."

22. Bu karar temyiz edilmeden 19/11/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

23. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Yakalama emri ve nedenleri" kenar başlıklı 98. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde çağrı üzerine gelmeyen veya çağrı yapılamayan şüpheli hakkında, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından yakalama emri düzenlenebilir. Ayrıca, tutuklama isteminin reddi kararına itiraz halinde, itiraz mercii tarafından da yakalama emri düzenlenebilir.

(2) Yakalanmış iken kolluk görevlisinin elinden kaçan şüpheli veya sanık ya da tutukevi veya ceza infaz kurumundan kaçan tutuklu veya hükümlü hakkında Cumhuriyet savcıları ve kolluk kuvvetleri de yakalama emri düzenleyebilirler.

(3) Kovuşturma evresinde kaçak sanık hakkında yakalama emri re'sen veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim veya mahkeme tarafından düzenlenir.

(4) Yakalama emrinde, kişinin açık eşkâli, bilindiğinde kimliği ve yüklenen suç ile yakalandığında nereye gönderileceği gösterilir."

24. 5271 sayılı Kanun'un "sanığın duruşmadan bağışık tutulması" kenar başlıklı 196. maddesinin (2) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(2) Sanık, alt sınırı beş yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar hariç olmak üzere, istinabe suretiyle sorguya çekilebilir. Sorgu için belirlenen gün, Cumhuriyet savcısı ile sanık ve müdafiine bildirilir. Cumhuriyet savcısı ile müdafiin sorgu sırasında hazır bulunması zorunlu değildir. Sorgusundan önce sanığa, ifadesini esas mahkemesi huzurunda vermek isteyip istemediği sorulur.

(6) Yurt dışında bulunan sanığın, belirlenen duruşma tarihinde hazır bulunmasının zorluğu halinde, bu tarihten önce duruşma açılarak veya istinabe suretiyle sorgusu yapılabilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Metinleri

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" kenar başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadı

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında geçen "özgürlük" kavramı, kişinin fiziksel özgürlüğünü kapsamaktadır (Engel ve diğerleri /Hollanda, B. No: 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, 8/6/1976, § 58). AİHM, özgürlükten yoksun bırakmanın nesnel ve öznel iki unsurunun bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre nesnel unsur, kişinin göz ardı edilemeyecek uzunlukta bir süre boyunca sınırları belli bir yere kapatılması; öznel unsur ise bu kapatılmanın geçerli bir rızaya dayanmamasıdır (Storck/Almanya, B. No: 61603/00, 16/6/2005, § 74).

27. AİHM'e göre kişilerin fiziksel özgürlüğünün konu edildiği Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının amacı hiç kimsenin özgürlüğünden keyfî bir biçimde mahrum bırakılmamasını güvence altına almaktır. Yalnızca seyahat özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar ise bu maddenin değil Sözleşme'ye ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin kapsamına girmektedir. Bununla birlikte özgürlükten mahrum bırakma ve özgürlüğün kısıtlanması arasındaki fark esasa ya da niteliğe ilişkin olmayıp bir derece ya da yoğunluk farkıdır. Bir kimsenin 5. madde anlamında özgürlüğünden mahrum bırakılıp bırakılmadığının değerlendirilmesinde somut olayın özelliklerinin yanı sıra uygulanan tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma şekli gibi çeşitli faktörlerin dikkate alınması gerekir (Guzzardi/İtalya, B. No: 7367/76, 6/11/1980, §§ 92, 93).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Anayasa'nın 19. Maddesinin 3. Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu, yakalama kararının kaldırılması yönündeki talebinin reddine ilişkin gerekçelerin yeterli olmadığını, tedavisi amacıyla yurt dışında bulunduğunu, ancak bu hususa derece mahkemesinin ret gerekçesinde değinilmediğini, hiçbir somut delil ve olgu olmaksızın hukuka aykırı bir şekilde hakkında yakalama kararı çıkarıldığını, kendisi ile aynı

davada yargılanan diğer sanıkların tahliye edildiğini ve haklarındaki yakalama kararlarının kaldırıldığını, hakkında verilen yakalama kararının kaldırılması gerektiğini, kaçak sanık gerekçesiyle yakalama kararı verilebilmesi için kişinin hakkındaki soruşturmanın sonuçsuz kalmasını sağlama kastının olması gerektiğini oysa kendisinin tedavi amacıyla yurt dışında bulunduğunu, yetkisiz mahkemece hukuka aykırı elde edilen deliller doğrultusunda yakalama kararı verildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde, başvurucu hakkındaki yakalama kararının 3/4/2015 tarihinde kaldırıldığı dolayısıyla başvurucunun mağdur sıfatının kalmadığı ileri sürmüştür.

31. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvurunun kabul edilebilirlik şartları taşıdığını, ihlalin sonradan ortadan kalkmış olmasının o ana kadar gerçekleşen mağduriyeti ortadan kaldırmayacağını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

32. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu iddialarının özünün tutuklamaya yönelik yakalama kararının hukuka aykırılığına ilişkin olduğu anlaşılmış ve başvurucunun şikâyetleri Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir.

33. Yakalama emirlerinin infaz edilmediği dönemde temel hak ve hürriyetlere yönelik bazı etkileri bulunsa da bu dönemde henüz kişilerin fiziksel özgürlükleri maddi olarak kısıtlanmamış olduğundan söz konusu etkilerin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale olarak nitelendirilmesi mümkün değildir (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017, § 41). Sonuç olarak başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulmamıştır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

2. Anayasa'nın 19. Maddesinin 8. Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, yakalama kararının devam etmesine yönelik karara yaptığı itirazın Cumhuriyet savcısının görüşünün alınmasını müteakiben kendisinin görüşü alınmaksızın incelendiğini, yakalama kararının devamına itiraz edilemeyeceğine ilişkin mahkeme görüşünün yanlış olduğunu ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

36. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

“Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.”

37. Başvurucunun bu şikâyetleri Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir.

38. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası, herhangi bir nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiye, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya uygunluğunun özünü

oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullar ile ilgili olarak yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı tanımaktadır. Hürriyeti kısıtlanan kişinin şikâyetleri ile ilgili olarak yetkili yargı merciince yapılacak değerlendirmenin, adli nitelik taşıması ve özgürlükten mahrum bırakılan kişilerin itirazları bakımından uygun olan teminatları sağlaması gerekir.Ayrıca tutulmanın yasaya aykırı olup olmadığının hâkim önünde etkili olarak incelenmesini talep etme ve tutmanın gerekli olup olmadığının yetkililer tarafından hızlı bir şekilde tespit edilmesini isteme hakkını da teminat altına almaktadır (Firas Aslan ve Hebat Aslan, B. No: 2012/1158, 21/11/2013, §§ 64-66).

39. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yakalama veya tutuklama yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere bir takım usuli güvenceler sağlamaktadır. Bununla birlikte anılan güvencelerin fiziki olarak hürriyeti kısıtlanmış kişilere yönelik olduğu görülmektedir. Somut olayda başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılmadığı dikkate alındığında Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan güvencelerin başvurucuya sağlanması gerekli değildir.

40. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Olup Makul Sürede Yargılanma Hakkı Dışındaki İhlal İddiaları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu, mahkemenin istinabe yasağı bulunduğu gerekçesiyle savunmasını istanabe yoluyla almamasının mevzuata aykırı olduğunu, yargılamayı yapan mahkemenin tarafsızlığını kaybettiğini, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un “Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar” kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar; başvurucunun, kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı "güncel bir hakkının ihlal edildiği" iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin "kişisel olarak ve doğrudan" etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun "mağdur" olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

43. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (Ayşe Hülya Potur, B. No: 2013/8479, 6/6/2014, § 24).

44. Diğer yandan bir şüpheli hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanması veya açılmış olan davanın ertelenmesi, düşürülmesi ya da sanığın beraatine hükmedilmesi hâlinde -makul sürede yargılanma hakkına ilişkin iddialara halel gelmemek şartıyla- bu kişilerin adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle

mağdur olduklarının kabulü mümkün değildir. Ancak bu durum, soruşturma veya kovuşturmaların yukarıda belirtilen sonuçlarının adil yargılanma hakkı dışındaki haklara etkisinin incelenmesine engel teşkil etmez (Mustafa Kamil Uzuner ve Mustafa Kadir Gül, B. No: 2013/3371, 9/3/2016, § 52).

45. Başvuru konusu olayda başvurucu hakkında açılan kamu davası beraat kararıyla sonuçlandığından başvurucunun mağdur sıfatı bulunmamaktadır.

46. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

47. Başvurucu, savunmasının uluslararası istinabe yoluyla alınmaması nedeniyle davanın makul sürede bitirilmediğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

49. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

50. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

51. Somut başvuru açısından makul süre değerlendirmesinde sürenin başlangıç tarihi, başvurucunun evinde arama yapıldığı ve böylece başvurucunun isnattan haberdar olduğu anlaşılan 13/4/2009 tarihidir. Sürenin bitiş tarihi ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği tarihtir. Bu kapsamda somut yargılama faaliyeti açısından sürenin bitiş tarihinin, İstanbul Anadolu 5. Ağır Ceza Mahkemesi kararının kesinleştiği tarih olan 19/11/2015 tarihi olduğu anlaşılmaktadır.

52. Somut olayda başvuruya konu davada dört ayrı davanın birleştirildiği ve seksen dört sanığın yargılandığı, bu nedenle davanın karmaşık nitelikte olduğu; başvurucunun yargılama süresinin önemli bir kısmında yurt dışında bulunması sebebiyle yargılama sürecinin uzamasında kusurunun bulunduğu ileri sürülebilirse de başvurucunun kurgusal nitelikte olan, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yer alan kişilerce oluşturulmuş sahte delillere dayanılan bir dava sürecine muhatap kılındığı anlaşılmaktadır. Davada verilen

beraat kararı sıradan bir beraat kararı değildir. Bu dava, gerekçeli kararda da belirtildiği gibi delillerin kanuna aykırı bir şekilde elde edildiği, el konulan deliller üzerinde sahteciliğin yapıldığı, benzer tüm dava dosyalarında özel olarak belirlenmiş aynı kişilerin tüm soruşturma aşamalarında görev aldığı, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için sanıklar ve müdafiileri tarafından yapılan pek çok talebin kanuna uygun gerekçe gösterilmeden reddedildiği, soruşturma ve kovuşturma makamında görev alanların belli bir grup ya da yapı adına hareket ettiklerine dair kuvvetli şüphelerin bulunduğu bir davadır. Başvurucunun yargılama sürecinin uzamasında kusurunun bulunduğu kabul edilebilir olmakla birlikte soruşturma ve kovuşturma makamlarının kusurunun başvurucunun kusurunun ötesine geçtiği anlaşılmaktadır. Yargılama sürecinin uzunluğu, büyük oranda soruşturma ve kovuşturma makamlarının eylemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu açıklamalar doğrultusunda somut olayda 6 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

53. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

55. Başvurucu, bireysel başvuru dilekçesinde tazminat hakkını saklı tuttuğunu belirtmiş, ancak bireysel başvuru süresi geçtikten sonra, 17/6/2016 tarihinde Adalet Bakanlığına cevap dilekçesinde 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Bu tazminat talebinin geçerli bir tazminat talebi olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

56. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

57. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkına ilişin olup makul sürede yargılanma hakkı dışındaki ihlal iddialarının kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil Yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

D. 206,10 ve1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL harç oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL UÇAR

B. No: 2014/18122 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18122

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18122)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Kamil UÇAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, alacak davasında usul ve kanuna aykırı karar verilmesi; esaslı iddiaların Mahkeme ve Yargıtay kararlarında cevaplanmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Trabzon'da faaliyet gösteren G.. Pazarlama ve Ticaret A.Ş.deki (Şirket) hisselerini 11/9/2002 tarihinde Şirketin diğer ortakları ile üçüncü bir şahsa devretmiştir.

9. Başvurucu 1999 yılından ortaklıktan fiilen ayrıldığı 17/9/2002 tarihine kadarki dönemde Şirkete borç olarak verdiği parayı tahsil edemediğini iddia ederek Şirket aleyhine 14/3/2003 tarihinde Trabzon Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) alacak davası açmıştır.

10. Mahkeme 16/2/2005 tarihli kararında başvurucunun davalı Şirketin ortağı ve yöneticisiyken varılan mutabakat gereği 17/9/2002 tarihinde davalı Şirketle ilişkisini kestiğini, anlaşma gereğince kişisel alacağı da dâhil olmak üzere tüm haklarının kendisine ödendiğini, bunun dışında herhangi bir alacağının kalmadığını, başka alacağı varsa bunun da belge ile kanıtlanması gerektiğini, yargılamada buna ilişkin herhangi bir kayıt ya da belgenin sunulmadığını, davalı vekilinin 13.500 Amerikan dolarına ilişkin beyanının genel hesaplama bağlamında bir açıklama niteliğinde olduğunu, ikrar ve kabul anlamına gelmediğini belirterek davayı reddetmiştir.

11. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24/4/2006 tarihli kararında davacı ile gerçek kişiler arasında yapılan devir sözleşmesinin ve bu sözleşme uyarınca davacı tarafından tahsil edilen alacağın dava konusu alacakla ilgisinin bulunmadığı, davacı tarafın Şirket defterlerine dayandığı, hükme esas alınan bilirkişi raporunda ise davacının belgeye dayanmadığı, bu nedenle Şirket defter kayıtlarına itibar edilemeyeceği, Şirket defterlerinin salt başvurucu tarafından tutulduğu belirtilerek itibar edilmemesinin doğru olmadığı, Şirket defterlerinin yönetim kurulunun sorumluluğunda olduğunun gözönüne alınması gerektiği, bu açıdan davacı tarafından ödünç verildiği iddia edilen paraların Şirket yararına sarfedilip edilmediği, Şirket borçlarının karşılanıp karşılanmadığı ya da sarfedilen başka yerler varsa bunların belirlenebilir olup olmadığı ve bu durumların bilançoda görülüp görülmediğinin tespit edilmesi gerektiği ayrıca bilançoda görülüyorsa genel kurulda kabul edilip edilmediği hususların araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinden bahisle hüküm bozulmuştur.

12. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 18/1/2007 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

13. Bozma kararına uyan Mahkemece yapılan yargılamada bilirkişi heyetinden ek rapor aldırılmış, Mahkeme 25/7/2007 tarihli kararındabaşvurucunun davalı Şirketin ortağı ve yöneticisiyken varılan mutabakat gereği 17/9/2002 tarihinde davalı Şirketle ilişkisini tamamen kestiğini, anlaşma gereğince kişisel alacağı da dâhil olmak üzere tüm haklarının kendisine ödendiğini, bunun dışında herhangi bir alacağının kalmadığını, başka alacağı varsa bunun da belge ile kanıtlanması gerektiğini, bilirkişi kurulunun ek raporunda belirtilen 7.354 TL alacağa ilişkin belgelerin yetkili imza taşımayan geçersiz tahsil ve tediye fişinden ibaret olduğunu, alacağın varlığının başkaca delille ispalanamadığını, 13.500 Amerikan dolarına ilişkin beyanının genel hesaplama bağlamında bir açıklama niteliğinde olduğunu, ikrar ve kabul anlamına gelmediğini belirterek davayı reddetmiştir.

14. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2/3/2009 tarihli kararında, Mahkemece bozma ile başvurucu lehine kesinleşen hususların gözetilmesi ve bilirkişi raporuna yapılan itirazın üzerinde yeterince durulması, bozma ilamının gereklerinin tam olarak yerine getirilmesi, denetime elverişli yeni bir bilirkişi kurulu raporu alınması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken bozma ilamı ile çelişen bilirkişi raporuna itibar edilmesi sonucu

eksik inceleme ile karar verilmenin usul ve kanuna aykırı olduğu belirtilerek hüküm bozulmuştur.

15. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 10/12/2009 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

16. Bozma ilamına uyan Mahkemece yapılan yargılama sonucu verilen 11/12/2012 tarihli kararda, alacak talebi konusunun başvurucunun haricen davalı Şirkete verdiği borç para olduğunun uyularak kesinleşen Yargıtay kararı ile sabit hâle geldiği, birden fazla bilirkişi heyetinden rapor ve ek rapor aldırıldığı, alınan raporlardan yalnızca hukukçu bilirkişi Y.R., muhasebeci bilirkişiler A.D. ve A.D.nin oluşturduğu heyette iki bilirkişinin alacağın mevcut olduğu yönünde görüş bildirdikleri, diğer tüm bilirkişi rapor ve ek raporlarında alacağın bulunmadığının belirtildiği, son olarak alınan heyet raporunda başvurucunun alacağının başvurucunun Şirketteki hisselerini devrettiği dönemle Şirketten fiilen ayrıldığı dönem arasında görünürde bir alacağın meydana geldiği, Şirket defterlerinin başvurucu tarafından tutulduğu, devri de başvurucunun gerçekleştirdiği, Şirket defterlerinin usulüne uygun tutulmadığı, bu hâliyle tacir aleyhine hüküm teşkil edeceği, bu durumun ileri sürülmesinin kötü niyet oluşturacağı, yine başvurucunun Şirket hisselerine karşılık verilen senetlerin tahsiline kadar başvurucunun herhangi bir alacak iddiasında bulunmadığı hususlarının belirtildiği, son bilirkişi raporunun Mahkemece uygun görüldüğü belirtilerek dava reddedilmiştir.

17. Temyiz üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 4/3/2014 tarihli kararında, Mahkemece yargılamanın bozma kararına uyularak yapıldığı belirtilerek Mahkemenin gerekçesine atıfta bulunmak suretiyle hükmü onamıştır.

18. Karar düzeltme talebi aynı Dairenin 16/9/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

19. Ret kararı 20/10/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 19/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu Mahkemenin gerekçeli kararının dosyadaki maddi olguları ve vakıaları karşılamadığını, somut kanıtlara karşın bilirkişi raporundaki soyut mesnetsiz değerlendirmelere neden itibar edildiği hususuna cevap verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alındığı hususuna atıfta bulunularak adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında, gerekçeli karar hakkının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 1 numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında yer aldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla gerekçeli karar hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

23. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa’nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

24. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

25. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

26. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

27. Aksi bir tutumla mahkemenin, davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında “ilgili ve yeterli bir yanıt” vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

28. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

29. Somut olayda Trabzon Asliye Ticaret Mahkemesine açılan davada Mahkemece verilen ret kararının (bkz. § 10) Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24/4/2006 tarihli kararında belirtilen ayrıntılı değerlendirmeyle (bkz. § 11) bozulduğu, bozmadan sonra yapılan yargılama sonucu verilen ret kararının Yargıtay 11. Hukuk Dairesince bir kez daha bozulduğu (bkz. § 14), Mahkemece bozma ilamına uyularak yeniden bilirkişi heyetine rapor aldırıldığı ve davanın sonucuna etki edebilecek tüm iddia ve savunmaların gerekçeli kararda tartışılarak (bkz. § 16) 11/12/2012 tarihinde davanın reddine karar verildiği, Yargıtay tarafından da Mahkemenin gerekçesine atıfta bulunularak hükmün onandığı ve karar düzeltme talebinin reddedildiği anlaşılmıştır. Bu açıdan gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığına İlişkin İddia

31. Başvurucu davalı Şirkete borç para verdiği hususunun Şirket kayıt ve tasdikli bilançoları, yönetim kurulu kararı ve diğer somut delillere göre sabit olduğu hâlde Mahkemece tamamen soyut, keyfî, delilsiz, önyargılı bilirkişi raporuna dayanılarak davanın reddedildiğini, iki kez Yargıtay bozma kararına konu olmuş eski bilirkişi raporuna dayanılarak usul olarak kazanılmış hak ilkesinin ihlal edildiğini, Mahkemenin hükme esas aldığı raporda geçen hususların gerçeklikten uzak ve temelsiz olduğunu, bu nedenle kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

33. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucu ve davalı tarafın iddia ve savunmalarını incelemiş, ilgili Kanun hükümlerini somut olay çerçevesinde değerlendirmek (bkz. § 16) suretiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde, iddiaların özünün Derece Mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu görüldüğü gibi Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilmemiştir.

34. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

37. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken, sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

38. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

39. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda 14/3/2003 tarihinde Trabzon Asliye Ticaret Mahkemesinde açılan alacak davasında yargılamanın, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 16/9/2014 tarihli karar düzeltme talebinin reddine ilişkin kararla tamamlandığı anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılamanın bu kadar uzun sürmesi gerektirecek karmaşık niteliği bulunmayan ve başvurucunun yargılamanın uzamasında önemli bir etkisinin de tespit edilmediği başvuru konusu davada yaklaşık 11 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

42. Başvurucu yeniden yargılamaya ve 50.000 TL maddi, 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

43. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Bununla birlikte ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermek gerekmiştir.

45. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın sonucunun adil olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.800 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Trabzon Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2009/277 K.2012/254 sayılı dosyası) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET YILDIRIM

B. No: 2014/18135 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/18135

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/18135)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Gülbin AYNUR

Başvurucu : Ahmet YILDIRIM

Vekili : Av. Güray GÜNEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari eylemden doğan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/11/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) emrinde sözleşmeli istihkâm uzman çavuş olarak görev yapmaktayken bağlı olduğu birlik komutanlığı tarafından yayımlanan haftalık eğitim uygulama emriyle kışla içerisindeki sivil otopark yeri zemin dolgu ve düzeltme faaliyetini yürütmek üzere görevlendirilmiştir.

9. Başvurucu, söz konusu görevi ifa ederken kullandığı kamyonun damperinin açılması sonucu meydana gelen kaza neticesinde yaralanmıştır.

10. Gördüğü tedaviler sonucunda Ankara Gülhane Askerî Tıp Akademisi (GATA) Hastanesi tarafından düzenlenen 9/8/2012 tarihli sağlık raporuyla başvurucu hakkında, vertabra füzyon ameliyatlısı teşhisine istinaden "TSK'da görev yapamaz." kararı verilmiştir.

11. Söz konusu raporun Millî Savunma Bakanlığınca (MSB) 1/10/2012 tarihinde onaylanıp kesinleşmesinin ardından 14/3/2013 tarihinde sağlık nedeniyle başvurucunun TSK'dan ilişiği kesilmiştir.

12. Başvurucu, TSK'da görev yapma niteliğini kaybetmesine ve ilişiğinin kesilmesine sebep olan rahatsızlığının görevi sırasında ve görevi nedeniyle geçirdiği kaza sonucu meydana geldiğini belirterek bu olaydan ötürü uğradığı zararların karşılanması talebiyle 9/12/2013 tarihinde idareye başvurmuştur. Başvurunun zımnen reddi üzerine 28/2/2014 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) dava açmıştır.

13. AYİM İkinci Dairesi (Daire), oyçokluğuyla verdiği kararla davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. 12/3/2014 tarihli ve E.2014/430, K.2014/340 sayılı kararın gerekçesinde özetle şu hususlara yer verilmiştir: Öncelikle davanın idari eylemden doğan bir tam yargı davası niteliğinde olduğu tespit edilmiştir. AYİM'in yerleşik içtihadına göre başvurucunun, TSK'da görev yapamayacağının tespit edildiği sağlık raporunun kesinleştiği 1/10/2012 tarihinden itibaren 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 43. maddesi uyarınca bir yıllık süre içinde zorunlu idari başvuruda bulunması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun ise bu süreyi geçirdikten sonra 9/12/2013 tarihinde idareye başvurduğundan bu başvurunun zımnen reddi üzerine 28/2/2014 tarihinde açtığı davanın süresinde olmadığı ifade edilmiştir.

14. Karşıoyda ise dava açma süresinin zararın ortaya çıktığı tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir. Sağlık raporunun onaylanması ile başvurucunun rahatsızlığının tespit edildiği ancak bu rapora rağmen idarenin tasarrufu ile göreve devam etmesi mümkün olabileceğinden henüz zararın oluşmuş sayılamayacağına dikkat çekilmiştir. Başvurucunun TSK'dan ilişiğinin kesildiği 14/3/2013 tarihi itibarıyla zararın oluştuğunu öğrendiğinin kabul edilmesi gerektiği, dolayısıyla bu tarihten itibaren bir yıllık süre içerisinde yapılan zorunlu idari başvurunun ve akabinde açılan davanın süresinde olduğu ifade edilmiştir.

15. Başvurucunun karar düzeltme istemi aynı Dairenin 17/9/2014 tarihli ve E.2014/1231, K.2014/1255 sayılı kararıyla reddedilmiştir.

16. Nihai karar başvurucuya 20/10/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 19/11/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde dava açmadan önce, bu eylemlerin yazılı bildirimi üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde yetkili makama başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri lazımdır. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde bu konudaki işlemin tebliği tarihinden ve altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren altmış gün içinde tam yargı davası açabilirler."

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilen hakkın kurucu unsurlarından birinin mahkemeye erişim hakkı olduğunu belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36). Mahkemeye erişim hakkı, Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olup (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52) bu kapsamda (1) numaralı fıkra, herkesin kişisel hakları ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya bir yargı yeri önüne çıkarma hakkını güvence altına alır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

21. Mahkemeye erişim hakkı, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmayı gerektirdiğinden mutlak bir hak olmayıp sınırlamalara tabidir. AİHM'e göre bu hak, Sözleşme'nin tanımlamaksızın kabul ettiği bir hak olduğundan bir hakkın kapsamını belirleyen (çerçevesini çizen) sınırlardan başka sınırlamalara da tabi olabilir. Ancak hiçbir durumda bu sınırlamalar hakkın özünü zedelememelidir (Golder/Birleşik Krallık, § 38).

22. Ayrıca bu sınırlama meşru bir amaç izlemeli ve kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır, aksi takdirde sınırlama 6. maddenin (1) numaralı fıkrasıyla bağdaşmaz (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78,28/5/1985, § 57).

23. Temyize başvurma, dava açma gibi usul kurallarına ilişkin kanunlarda birtakım süreler öngörülmesi, hukuksal güvenlik ilkesi ve mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan ve eksik olan kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet etmektedir (Stubbings ve diğerleri/Birleşik Kralık, B. No: 22083/93, 22/10/1996, § 51).

24. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek

nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek şekilde katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Beles ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, §§ 50, 51).

25. AİHM, Eşim/Türkiye (B. No: 59601/09, 17/9/2013) kararında süre aşımı nedeniyle davası reddedilen başvuranın mahkemeye erişim hakkının engellenip engellenmediği hususunu değerlendirmiştir. Söz konusu olayda başvurucu, askerlik hizmetini yerine getirirken 25/9/1990 tarihinde yaşanan bir çatışmada yaralanmış, tedavisi uzunca bir süre devam etmiş ve sonunda başvurucunun 1992 yılında askerlikle ilişiği kesilmiştir. Başvurucu sonraki yıllarda sürekli baş ağrısından ve baş dönmesinden yakınmış, 2004 yılında başında belirlenemeyen metal bir cismin olduğu tespit edilmiş, 2007 yılında GATA'daki muayenesinde başvurucunun başında mermi olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu 19/9/2007 tarihinde tazminat almak amacıyla idareye başvurmuş ancak başvurucunun bu talebi reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun idare aleyhine maddi ve manevi tazminat istemiyle açtığı davada AYİM söz konusu olayın yaşandığı tarihten itibaren beş yıl içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir.

26. AİHM anılan kararında, davanın temelinde yer alan konunun aslen beş yıllık süre sınırını başvurucunun yaralandığı tarihten itibaren hesaplayan yerel Mahkeme kararındaki gerekçelendirme olduğunu ifade etmiş; başvurucunun 25/9/1995 tarihinde kafatasındaki mermiden haberdar olmaması tartışma konusu olmadığından kendisinden beş yıl içinde tazminat davası açmasının beklenmesinin makul olarak değerlendirilemeyeceğine, Mahkemenin nazarında şahsi yaralanmayla ilgili tazminat davalarında dava açma hakkının tarafların uğradığı zararı gerçekte değerlendirebildiğinde kullanılması gerektiğine hükmetmiş ve AYİM'in süre sınırı hakkındaki katı yorumunun, davanın esasının tam olarak incelenmesine engel olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Eşim/Türkiye, §§ 23, 25, 26).

27. AİHM, Howald Moor ve Diğerleri/İsviçre (B.No: 52067/10 ve 41072/11, 11/3/2014) başvurusunda da Eşim/Türkiye başvurusundaki içtihadını sürdürmüştür. Başvuruya konu olayda başvuranlar,1965 yılından 1978 yılına kadar çalışma ortamında amyanta (asbest) maruz kalması sebebiyle oluşan hastalık nedeniyle 2005 yılında vefat eden bir teknisyenin eşi ve çocuklarıdır. Olayda hastalığın amyanttan kaynaklandığı 2004 yılında belli olmuş ve başvuranların mirasçısı 25/10/2005 tarihinde işveren aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. İsviçre Federal Mahkemesi, on yıllık zamanaşımı süresinin zararın ortaya çıktığı andan değil olayın oluş anından itibaren başlayacağını belirterek davacının 1995 yılından sonra amyanta maruz kalmadığını, 1995'ten önceki olaylar açısından ise taleplerin zamanaşımına uğradığına karar vermiştir.

28. AİHM söz konusu başvuruda, zamanaşımına ilişkin kuralların, amyantın yol açtığı gibi tetikleyici olaylardan ancak yıllar sonra teşhis edilebilen hastalıklardan muzdarip kişilere sistematik olarak uygulanmasının, bu kişileri iddialarını mahkemeler önünde ortaya koyma olanağından yoksun bırakma ihtimali bulunduğuna dikkat çekmiştir. AİHM, kişinin belli bir hastalıktan muzdarip olduğunu bilemeyeceğinin bilimsel olarak kanıtlanmış olduğu durumlarda bu gerçeğin zamanaşımı süresinin hesaplanmasında dikkate alınması gerektiğini belirterek zamanaşımı sürelerinin uygulanmasının başvuranların mahkemeye erişimini, söz konusu haklarının özüne halel getirecek derecede kısıtlamış olduğuna karar vermiştir (Howald Moor ve Diğerleri/İsviçre,§§ 77,78).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, askerî hizmetin yürütülmesi sırasında geçirdiği kaza neticesinde TSK'da görev yapma niteliğini kaybedecek şekilde yaralanması sebebiyle uğradığı zararın tazmini istemiyle açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş; tazminat ve yeniden yargılama taleplerinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B.No: 2014/13156, 20/4/2017,§ 34).

34. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden fayadalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

35. Somut olayda idari eyleme dayalı tam yargı davasının süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

37. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

38. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

40. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

41. Başvurucunun idari eylemden doğan zararının tazmini istemiyle açtığı davanın, dava açılmadan önce yapılması zorunlu idari başvurunun bir yıllık süre içerisinde yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Mahkeme kararının 1602 sayılı Kanun'un 43. maddesine dayandığı görülmektedir. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

(2) Meşru Amaç

42. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Maddede, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin, hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

43. İdarenin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı, düzenli ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak düşüncesi ile idariişlem ve eylemlere karşı yapılacak başvurular ve açılacak davalar kanunlarla belli sürelere

bağlanmıştır (Aynı yönde karar için bkz. Mohammed Aynosah, § 39). Diğer yandan idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalar için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet eder (AYM, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17). Dolayısıyla bu tür durumların önlenmesi bakımından idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir.

(3)Ölçülülük

44. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun askerî hizmetin yürütülmesi sırasında geçirdiği kaza neticesinde TSK'da görev yapma niteliğini kaybedecek şekilde yaralanması sebebiyle uğradığı zararın tazmini istemiyle açılan davada, AYİM'in dava açma süresini sağlık raporunun kesinleştiği tarihten başlatarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığının incelenmesi gerekir.

(a) Genel İlkeler

45. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir.

46. İdarenin birtakım işlemler tesis etmek veya eylemlerde bulunmak suretiyle yürüttüğü kamu hizmetlerinin düzenliliğini ve sürekliliğini sağlamak amacıyla getirilen dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvuruda ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir.

47. Bu bağlamda mahkemelerin dava açma süresinin başlatılması gereken tarih ile ilgili yorumlarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerden mahkemeye erişim hakkı yönünden dava açmayı imkânsız kılmaması ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir. Bu yoruma ilişkin değerlendirmenin yapılmasında ise başvuruculaın, dava açılmasına sebep olan ve uyuşmazlığın temelini teşkil eden olgudan ne zaman haberdar olduğu ya da haberdar olması gerektiğinin gerçekçi bir yaklaşım izlenerek makul ve kabul edilebilir ölçüt ve tespitlerle ortaya konulmuş olup olmadığı hususu önem taşımaktadır.

48. Bu itibarla derece mahkemelerinin, uyuşmazlığın dayanağını teşkil eden olgunun öğrenildiği tarih ile ilgili her somut olay özelinde bireyselleştirilmiş bir değerlendirme yapma yolunu tercih etmeleri mahkemeye erişim hakkının korunmasına yönelik en uygun yaklaşım tarzı olacaktır. Aksi düşüncenin kabulü ile sadece uyuşmazlığın konusuna ya da davanın türüne göre genel ve ilkesel bir yaklaşım benimsenerek varsayımdan hareketle olgunun öğrenildiği, dolayısıyla dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi ve bu yoruma göre geçen süreden sonra öğrenilmiş bir olguya dayalı olarak dava açılamayacağının kabul edilmesi dava açılmasını aşırı derecede zorlaştıracak ve hatta imkânsız hâle getirebilecektir. Bir başka ifadeyle derece mahkemesi kararlarında

başvurucuların uğradıklarını ileri sürdükleri zararı öğrendikleri veya öğrenmeleri gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir.

49. Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda ortaya koyduğu içtihada göre kişinin idari eyleme ilişkin tam yargı davası açma hakkını, idari eylem nedeniyle bir zarara uğramış olduğunu ve uğradığı zararın hangi sebep veya sebeplerden kaynaklandığını gerçekte değerlendirebildiğinde kullanabilmesi gerekir (Kemal İnan, B. No: 2013/1524, 6/10/2015; Haluk Pek, B. No: 2013/9094, 4/2/2016; Nahit Aydın, B. No: 2013/4072, 6/1/2016; Sezai Balta, B. No: 2013/8834, 4/2/2016; Mesut Ekinci, B. No: 2014/956, 18/5/2016).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Başvurucu, 1602 sayılı Kanun'da belirtilen dava açma süresinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği yönünde bir şikâyette bulunmamıştır. Başvurucu, anılan sürenin başlangıç tarihi olarak sağlık raporunun onay/kesinleşme tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden yakınmaktadır. Başvurucu ayrıca, söz konusu sağlık raporuna rağmen idarenin tasarrufu ile görevine devam etmesi mümkün olduğundan zararın öğrenilme tarihi ve dolayısıyla dava açma süresinin başlangıç tarihi olarak TSK'dan ilişiğinin kesildiği tarihin esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

51. Olayda, gördüğü tüm tedaviler sonucunda başvurucu hakkında 9/8/2012 tarihli sağlık raporuyla "TSK'da görev yapamaz." kararı verilmiştir. Söz konusu raporun 1/10/2012 tarihinde MSB tarafından onaylanıp kesinleşmesinin ardından başvurucunun 14/3/2013 tarihinde TSK'dan ilişiği kesilmiştir. Başvurucu, olay sebebiyle uğradığı zararların karşılanması talebiyle 9/12/2013 tarihinde idareye yaptığı başvurunun zımnen reddi üzerine 28/2/2014 tarihinde AYİM'de dava açmıştır.

52. AYİM, başvurucunun sağlık raporunun kesinleştiği 1/10/2012 tarihinden itibaren yasal süresi içerisinde dava açmadığını belirtmiştir.

53. AYİM'in başvuruya dayanak kararı incelendiğinde TSK'da görev yapma niteliğini kaybetme sonucunu doğuran bir idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan davalarda dava açma süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi noktasında genel ve ilkesel bir yaklaşım benimsendiği; bu bağlamda tam yargı davası açılması için gerekli koşulların, ilgilinin TSK'da görev yapamayacağının tespit edildiği sağlık raporunun onay/kesinleşme tarihi itibarıyla öğrenilmiş sayılması gerektiği şeklinde bir kabulden hareket edildiği görülmektedir. Bu ilke uyarınca değerlendirme yapıldığından başvurucunun tam yargı davası açmasına sebep olan olguyu gerçekte ne zaman öğrendiği veya öğrenmesi gerektiğiyle ilgili somut olayın koşulları çerçevesinde ayrıca bir irdelemeye gidilmediği anlaşılmaktadır.

54. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun tam yargı davası açmasının sebebi, TSK'da yürüttüğü görev sırasında ve görevi sebebiyle geçirdiği kaza sonucu TSK'da görev yapabilme niteliğini kaybedecek şekilde bir maluliyete uğramış olmasıdır. Dolayısıyla uyuşmazlığın temelini teşkil eden "TSK'da görev yapabilme niteliğini kaybetme" olgusunun, AYİM tarafından dava açma süresinin başlangıcına esas alınan sağlık raporunun kesinleşme tarihi itibarıyla başvurucu tarafından bilinip bilinmediğinin ya da bilinmesi gerekip gerekmediğinin ortaya konulması başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespiti açısından önem arz etmektedir.

55. Bireysel başvuruya dayanak davada AYİM söz konusu sağlık raporuna, başvurucunun zarara uğradığını değerlendirebilmesi noktasında önem atfetmiş ve dava açma süresinin başlangıcına bu raporu esas kabul etmiştir. Ancak AYİM dava açma süresini söz konusu raporun onaylanarak kesinleştiği tarihten başlatmıştır. Bununla birlikte söz konusu raporun onaylanarak kesinleşmesinin idarenin iç işleyişine ilişkin bir mesele olduğu, başvurucunun bu sürece bir dahlinin bulunmadığı dikkate alındığında idari eylem nedeniyle uğranılan zararın değerlendirilmesi noktasında önem atfedildiği anlaşılan söz konusu sağlık raporundan sadece onay işlemi ile haberdar olma durumunun gerçekleşmeyeceği açıktır. Dolayısıyla dosya kapsamında kesinleşmiş sağlık raporunun başvurucuya ayrıca tebliğ edildiğine ya da başvurucunun bir şekilde söz konusu rapora vâkıf olduğuna dair bir bulguya rastlanmadığı sürece sağlık raporunun kesinleşme tarihi itibarıyla başvurucunun zarara uğradığını değerlendirebilmesi gerektiğinin söylenemeyeceği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda somut olayda gıyabında kesinleşen sağlık raporunun başvurucuya tebliğ edilmediği görülmekte olup dolayısıyla somut olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun, idari eylemden kaynaklı tam yargı davası açılması için gerekli olan; eylemin idariliği, zarar, eylem ile zarar arasında illiyet bağı koşullarının tümünün oluştuğundan sağlık raporunun kesinleştiği tarih itibarıyla haberdar olduğunun kabulüne imkân bulunmamaktadır.

56. Bu durumda AYİM'in, başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü zararı öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarih hakkında somut olayın özel koşullarında bir araştırma yapmaksızın dava açma süresinin, uğranıldığı ileri sürülen zararın öğrenilmesine imkân tanımayan ve başvurucunun bilgisi dışında gerçekleşen sağlık raporunun onay tarihinden itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili kategorik yorumunun dava açılmasını aşırı derecede zorlaştıracak nitelikte katı bir yorum olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu yorumdan hareketle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

57. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

58. Başvurucu, AYİM'in aynı nitelikteki uyuşmazlıklarda farklı yönde verdiği kararlar olduğunu belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

59. Somut başvuruya konu AYİM kararının Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna varıldığından başvurucunun ileri sürdüğü diğer şikâyetler hakkında ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

60. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

61. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi ve uğradığı zararın tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

62. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

63. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

64. Yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın yetkili idari yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlal iddiası açısından yeterli bir tazmin oluşturduğu anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

65. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan anılan bendin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesinin 12/3/2014 tarihli ve E.2014/430, K.2014/340 sayılı kararıyla ilgilidir.),

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEVAT ŞİMŞEK

B. No: 2014/20362 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/20362

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVAT ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/20362)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Cevat ŞİMŞEK

Vekili : Av. Yasin ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluğun gözaltında işkence ve kötü muamelede bulunduğu iddialarıyla ilgili başlatılan soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmemesi nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin mahkûmiyete esas alınması, savunma tanıklarının dinlenmemesi, yargılamayı yapan mahkemenin özel statülü olarak kurulması ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/12/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm

tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, anayasal düzeni cebir yolu ile değiştirmeye teşebbüs etme suçundan 24/12/2002 tarihinde gözaltına alınmış ve28/12/2002 tarihinde tutuklanmıştır.

8. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 5/3/2003 tarihli ve 2003/253 sayılı iddianamesiyle anayasal düzeni cebir yolu ile değiştirmeye teşebbüs etme suçundan İstanbul 5. No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesine başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Anılan dava, daha sonra İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) E.2003/81 sayılı dosyası ile birleştirilmiştir.

9. Yapılan yargılama sonunda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK mülga 250. madde ile görevli) 23/10/2008 tarihli ve E.2003/81, K.2008/288 sayılı kararı ile başvurucunun terör örgütüne üye olma, birden çok bomba imali ve nakli, mala zarar verme suçlarından cezalandırılmasına karar verilmiştir.

10. Temyiz üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 12/11/2009 tarihli kararıyla eylemin anayasal düzeni değiştirmeye kalkışma suçunu oluşturduğu gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

11. Bu arada başvurucu 20/3/2012 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak gözaltında polis memurları tarafından kendisine işkence yapıldığını ve kötü muameleye uğradığını iddia ederek şikâyetçi olmuştur. Şikâyet üzerine başlatılan soruşturma sonunda "DGM Cumhuriyet Başsavcılığı ve diğer safhalarda işkence ve kötü muameleiddiasındabulunmadığı, tümtutanakları rızası ile imzaladığı anlaşılmış olup, suç ile ilgili olayın üzerinden geçen zamanda dikkate alındığında her hangi bir delilelde edilmeimkanınınkalmadığı" gerekçesiyle 16/11/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir.

12. Kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz edildiğine ilişkin bir bilgi ya da belge dosyada bulunmamaktadır.

13. Başvurucu, bozmaya uyularak yapılan yargılamada 11/6/2012 tarihinde tahliye edilmiştir. Yargılama sonunda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (CMK mülga 250. madde ile görevli) 31/1/2013 tarihli ve E.2010/17, K.2013/6 sayılı kararıyla anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan başvurucunun müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

14. Anılan karar, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/6/2014 tarihli ve E.2014/4295, K.2014/7644 sayılı kararıyla onanmıştır. Nihai karar, başvurucuya 24/11/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15.Başvurucu, 23/12/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Bireysel başvuru sonrasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 9/3/2015 tarihli ve 2014/407795 sayılı yazı ile başvurucu yönünden Yargıtay 9. Ceza Dairesince verilen onama kararına karşı suç vasfına ilişkin lehe itiraz kanun yoluna müracaat etmiştir.4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 308. maddesi uyarınca inceleme yapan

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, itirazı yerinde görmeyerek dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna (Kurul) göndermiştir. Dosya, Kurulun 2015/116 sayılı esasında derdest durumdadır.

17. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 8/1/2016 tarihli ve 2016/9 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucu hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 5271 sayılı Kanun'un "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi" kenar başlıklı 308. maddesi şöyledir:

"(1) Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilâmın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kuruluna itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

(2) İtiraz üzerine dosya, kararına itiraz edilen daireye gönderilir.

(3) Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aştığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında "zaman bakımından yetki"siyle ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre suç isnadına bağlı tutukluluk durumunun Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce sona ermesine ilişkin başvuruların zaman bakımından yetki dışında kaldığı kabul edilmiştir (Osman Büyüksu, B. No: 2013/5512, 3/4/2014, §§ 20-24; Ali Öksüz, B. No: 2013/6065, 3/4/2014, §§ 20-23; Cevdet Genç, B. No: 2012/142, 9/1/2014, §§ 24-29; Orhan Dikgöz ve Hasan Geşgin, B. No:2013/3919, 23/3/2016, §§ 25-30).

22. Somut olayda başvurucunun suç isnadına bağlı tutukluluk durumu başvurucunun tahliye edildiği 11/6/2012 tarihinde yani bireysel başvuruların incelenmeye başlandığı tarih olarak belirlenen 23/9/2012 tarihinden önce sona ermiştir.

23. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İşkence ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; gözaltı süresi boyunca işkence gördüğünü, buna ilişkin olarak yaptığı şikâyet sonucu başlatılan soruşturmanın etkin bir şekilde yürütülmeyerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini, bu sebeplerle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25.Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail

Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

26. Başvurucu 20/3/2012 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak gözaltı sırasında polis memurları tarafından kendisine işkence yapıldığını ve kötü muameleye uğradığını iddia ederek şikâyetçi olmuştur. Şikâyet üzerine başlatılan soruşturma sonunda şüpheliler hakkında 16/11/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Bu karara itiraz edildiğine ilişkin olarak dosyaya sunulmuş bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde yapılan araştırmada da anılan karara itiraz edildiğine ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Somut olayda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu; müdafii bulunmaksızın baskı ve işkence altında susma hakkı hatırlatılmadan ifadesinin alındığını, yer gösterme işleminin ve evinde akşam vakti yapılan aramanın usulüne uygun olmadığını, tanıklarının dinlenmediğini, yargılamayı yapan mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmadığını, kendisinden kaynaklanmayan nedenlerden dolayı yargılamanın uzadığını ve delillerin takdirinde yanılgıya düşülmesi suretiyle haksız olarak mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. (İsmail Buğra İşlek, § 17)

30. Somut olayda, başvurucu hakkında verilmiş olan karar temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 24/6/2014 tarihli kararı ile onanarak kesinleşmiştir. Bireysel başvuru sonrasında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu yönünden anılan onama kararına karşı suç vasfına ilişkin lehe itiraz kanun yoluna 9/3/2015 tarihinde müracaat etmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, itirazı yerinde görmeyerek dosyayı Kurula göndermiştir. Dosya, Kurulun 2015/116 sayılı esasında derdest durumdadır.

31. Temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı "Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisi"nin bir olağanüstü kanun yolu olarak düzenlendiği açıktır. Ancak Yargıtay Cumhuriyet başsavcısınca bu yetki kullanılmış ise ilgili ceza dairesince veya Kurulca kararın kaldırılabilme ihtimali de görmezden gelinemez. Olağanüstü bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisini kullanmasının geldiği aşama dikkate alındığında bu yolun somut olayın özel koşullarında etkili olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu durumda aynı dava sürecinin farklı düzlemlerde hem Anayasa Mahkemesince hem de Yargıtay Dairesince veya Kurul tarafından yargısal incelemeye tabi tutulması, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki ikincil nitelikteki rolüne uygun olmayacağından başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının öncelikle derece mahkemelerince incelenmesi gerekmektedir (Benzer yöndeki karar için bkz. Fuat Karaosmanoğlu, B. No: 2013/9044, 5/11/2014, § 46).

32. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İşkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.G.

B. No: 2015/3236 | Karar tarihi: 20.09.2017

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/3236

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/3236)

Karar Tarihi: 20/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hicabi DURSUN

Hasan Tahsin GÖKCAN

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Şermin BİRTANE

Başvurucu : O.G.

Vekili : Av. Hülya ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ahlaki durum sebep gösterilerek Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiğin kesilmesi işlemi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/2/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş sunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, 2008 yılında Jandarma Genel Komutanlığında astsubay olarak göreve başlamıştır. Evli değildir.

9. 16/5/2013 tarihinde bir İnternet sitesinde başvurucu ile bir sivil memur arasında geçtiği iddia edilen konuşma kayıtları yayımlanmış, bunun üzerine başvurucu ve sivil memur hakkında Jandarma Genel Komutanlığı tarafından idari tahkikat başlatılmıştır.

10. Tahkikat kapsamında başvurucunun ve sivil memurun konuyla ilgili ifadeleri alınmıştır. Ayrıca Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığından ses kaydı üzerinde kurgu ve manipülasyon -ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme- incelemesi raporu alınmıştır.

11. Başvurucu ifadesinde isnatları kabul etmediğini, kayıttaki sesin kendisine ait olmakla beraber bu şekilde konuşma yapmadığını, sivil memur ile mesai arkadaşlığı dışında gayri ahlaki bir ilişkisinin olmadığını beyan etmiştir. Sivil memur da isnatları reddetmiştir.

12. Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığı raporunda kayıt içerisindeki konuşmalar üzerinde anlam bütünlüğünü bozmak amacıyla konuşulan kelimelerin yerlerini değiştirerek farklı anlamlar üretmek, farklı sesler eklemek veya çıkarmak gibi herhangi bir işlemin yapılmadığı kanaati bildirilmiştir.

13. Bu rapordan sonra başvurucunun ve sivil memurun ek beyanları alınmıştır. Başvurucu ek beyanında sivil memur ile gayri ahlaki bir ilişkisinin bulunmadığını, şakalaşma mahiyetinde konuşmaları olduğunu söylemiştir.

14. Tahkikat sonucunda hazırlanan raporda başvurucunun ahlaki zayıflık fiilini işlediği kanaati belirtilerek TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesi teklifi getirilmiştir.

15. Bu teklif doğrultusunda başvurucu hakkında 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca 28/10/2013 tarihinde TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir.

16. Başvurucu TSK'dan ayırma kararına karşı Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde (AYİM) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde isnatların doğru olmadığını, İnternet'ten alınan ve hukuka aykırı şekilde elde edilen ses kaydının delil olarak kullanılamayacağını, takdirlerle dolu başarılı bir sicile sahip olmasına rağmen bu durumun dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

17. AYİM davayı reddetmiştir. Kararda, başvurucunun ve sivil memurun önce ses kayıtlarını kabul etmedikleri, ek ifadelerinde ise ses kayıtlarını doğruladıkları, olay sonrası sivil memurun subay olan eşinden boşandığı, bu itibarla başvurucunun TSK'nın itibarını sarsacak şekilde ahlak dışı hareketlerde bulunduğu ve tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı şeklinde değerlendirmeler yer almıştır.

18. Başvurucunun söz konusu karara karşı karar düzeltme istemi de reddedilmiştir. Nihai karar 27/1/2015 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu vekili tarafından 23/2/2015 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında TSK'da görev yapan askerî personel hakkında ahlaki nedenlerle ayırma işlemi tesis edilmesine dayanak oluşturan mevzuata (G.G. [GK], B. No: 2014/16701, 13/10/2016, §§ 23-30) ve benzer durumlara ilişkin uluslararası hukuka (Yaşar Türkmen, B. No: 2014/5418, 15/2/2017, §§ 26-33) yer vermiştir.

21. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması" kenar başlıklı 133. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaları, taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinleyen veya bunları bir ses alma cihazı ile kaydeden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

Kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların kaydedilmesi suretiyle elde edilen verileri hukuka aykırı olarak ifşa eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve dörtbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

22. 5237 sayılı Kanun'un "Özel hayatın gizliliğini ihlal" kenar başlıklı 134. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerinkayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 20/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu söz konusu ses kaydının hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu ve ayırma işlemine dayanak alınamayacağını, birinci sicil amirinin görevine devam etmesi yönünde kanaat bildirdiğini, beş yıllık meslek hayatı boyunca hiç bir disiplin cezası almadığını, pek çok takdir belgelerinin ve ödüllerinin bulunduğunu, sicillerinin çok iyi derecede olduğunu, özel hayatına ilişkin unsurların hiçbir şekilde görevine yansımadığını belirtmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş; yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

B. Değerlendirme

25. İddianın değerlendirilmesine dayanak alınacak Anayasa’nın 20. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Cinsel yaşamına ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek "disiplinsizlik ve ahlaki durum" sebebiyle başvurucu hakkında TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin özel hayatının gizliliği hakkına bir müdahale oluşturduğu açıktır (Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 34; G.G., § 43).

28. Anılan müdahalenin ihlal oluşturmaması için Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ve somut başvuruya uygun düşen "kanunlar tarafından öngörülme", "Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma", "demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama" ölçütlerine uygun olması gerekir.

29. Ayırma işlemine dayanak teşkil eden mevzuat hükümleri dikkate alındığında müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme ölçütüne uygun olduğu (Ata Türkeri, § 39; G.G., §§ 48-50), askerî disiplinin ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması, bu itibarla millî güvenliğin korunması şeklinde meşru amaç taşıdığı (Ata Türkeri, §§ 40-41; G.G., §§ 51-53; Yaşar Türkmen, §§ 50-58) anlaşılmaktadır.

30. Kamu görevlilerinin mesleki yaşamlarıyla da bütünleşen bazı özel hayat unsurları açısından sınırlamalara tabi tutulabilecekleri açıktır. Ancak hakkındaki tahkikat sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmesinin başvurucunun mesleki hayatı üzerinde olduğu kadar temel geçim kaynağından yoksun kalması nedeniyle ekonomik geleceği üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu, bu nedenle ayırma işleminin daha önemli hâle geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir mahiyetinde olması, başvurulabilecek son çare ya da alınabilecek en son önlem niteliğinde olması gerekir (G.G., § 66).

31. Bunun yanı sıra Silahlı Kuvvetlerin faaliyetlerinin disiplin içinde yürütülmesi ve etkinliğini gerçekten aksatan bir durum oluşturduğunun ikna edici ve güçlü sebeplerle kanıtlanması hâlinde personelin özel hayatına saygı hakkının sınırlandırılması demokratik bir toplumda gerekli kabul edilebilir. Ancak bu hâlde de sınırlandırmanın ölçülülük ilkesine uygun olması gereklidir (G.G., § 60).

32. Somut olayda başvurucunun TSK'dan ilişiğinin kesilmesi işleminin gerekçesinin temelinde İnternet'te yayımlanan ve cinsel içerikli konuşmaların yer aldığı ses kaydı bulunmaktadır. Kişilerin her türlü teknik araçlarla gözetlenmesi, izlenmesi, ses ve görüntülerinin kayıt altına alınması özel hayatın gizliliğine yönelik ağır bir müdahale oluşturur. Ayrıca 5237 sayılı Kanun'un 133. ve 134. maddeleri uyarınca kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların taraflardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle dinlenmesi ve/veya kaydedilmesi suçtur. Başvurucu yargılama sürecinde söz konusu ses kaydının hukuka aykırı şekilde elde edilerek İnternet'e konulmuş olduğunu ve hakkındaki idari işleme delil alınamayacağını sürekli olarak vurgulamıştır. Ancak AYİM kararında başvurucunun esasa ilişkin söz konusu iddiası hakkında hiçbir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

33. Bunun yanı sıra başvurucu disiplin soruşturması sürecinde mesleki hayatını değil özel hayatını ilgilendiren iddialara yanıt vermek zorunda kalmıştır. AYİM kararına göre başvurucunun mahremiyetine dair söz konusu hususlar, ses kaydının İnternet'te yayımlanması suretiyle tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu özel hayata ilişkin eylem ve davranışlarının başvurucu tarafından alenileştirilmediği, iddia olunan ilişkinin tarafları arasında kaldığı ve başvurucunun mesleğine bir yansıması olmadığı, ihtilaf konusu

soruşturmanın kapsamının mesleki hayatın sınırlarını aştığı sonucuna varılmaktadır. AYİM karar gerekçelerinde başvurucunun gönül ilişkilerinin millî güvenliğin korunması amacına yönelik olarak yapılması gereken askerî istihbaratı hangi nedenle ilgilendirdiğinin ortaya konulmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu kararlarda isnat edilen ve tümüyle başvurucunun özel yaşamına ilişkin olan eylemlerin, mesleki hayatı üzerindeki etkilerine dair yeterli ve ikna edici gerekçelerin belirtilmediği ve TSK'nın işleyişi üzerindeki etkisi ve risklerinin de açıklanmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucunun ses kaydının hukuka aykırı şekilde elde edilerek İnternet'e konulmuş olduğu ve hakkındaki idari işleme delil alınamayacağı yolundaki iddiasının da hiçbir şekilde tartışılmamış ve değerlendirilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle derece mahkemesi kararlarının özel hayatın gizliliği hakkına müdahaleyi haklı kılacak şekilde konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içermediği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Öte yandan AYİM kararında takdir yetkisinin kullanımında amaç edinilen kamu yararının başvurucu hakkında daha hafif bir disiplin cezası ile sağlanabilip sağlanamayacağının tartışılmadığı, başarılı bir personel olan başvurucunun mesleki geçmişinde hiç bir disiplin cezası yok iken disiplin yönünden ilk defa yaşanılan bir olay nedeniyle en üst düzeyde yaptırım uygulanmasının ve başvurucunun kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini kaybettiği sonucuna ulaşılmasının gerekçelerinin de ortaya konulamadığı anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

36. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

37. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

38. Başvuruda Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

39. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere AYİM Birinci Dairesine(Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının(E) bendi uyarınca Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan, anılan bendin (b) alt bendi gereğince belirlenecek görevli ve yetkili idare mahkemesine) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

40. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi

gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayatın gizliliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesine (Anılan Dairenin 10/9/2014 tarihli ve E.2013/1147, K.2014/792 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.) (Anayasa'nın 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun ile getirilen geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının(E) bendi uyarınca Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kaldırılmış olduğundan, anılan bendin (b) alt bendi gereğince belirlenecek görevli ve yetkili idare mahkemesine) GÖNDERİLMESİNE,

D. 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA ÇİFTÇİ ve SÜLEYMAN ŞAVLUK

B. No: 2014/1216 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA ÇİFTÇİ VE SÜLEYMAN ŞAVLUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1216)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Musa ÇİFTÇİ

2. Süleyman ŞAVLUK

Vekili : Av. Hüsnü ŞAVLUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, özel yetkili mahkemelerde yargılama yapılması nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin, tutuklama nedeniyle seçme seçilme ve siyasi örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/1/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında başvurucu Musa Çiftçi 18/4/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve 20/4/2009 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Başvurucu Süleyman Şavluk ise 22/6/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve bu tarihte aynı suçtan tutuklanmıştır.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 20/11/2009 tarihli iddianamesiyle başvurucu Süleyman Şavluk hakkında terör örgütü üyesi olma, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme, terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından; başvurucu Musa Çiftçi hakkında ise örgütün faaliyetlerini düzenlemek suretiyle örgüt yöneticisi olma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçlarından kamu davası açılmıştır.

10. Başvurucular hakkındaki dava, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 2009/680 sayılı esasına kaydedilmiştir.

11. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/1/2013 tarihindeki 24. celsesinde, başvurucuların da içinde bulunduğu bazı sanıklar yönünden dosyanın ayrılarak yeni bir esas numarasına kaydedilmesine karar verilmiştir.

12. Mahkemenin E.2013/3 sayılı yeni dosyası kapsamında 7/1/2014 tarihinde başvurucuların tahliye talepleri reddedilmiştir.

13. Bu karara karşı yapılan itiraz, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 17/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

14. Başvurucular21/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

15. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi 7/3/2014 tarihli kararıyla 6/3/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile değişik 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adlî Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 12. maddesi uyarınca görevsizlik kararı vererek dosyayı Şırnak Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Dava, Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/36 sayılı esasına kaydedilmiştir.

16. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi 2/4/2014 tarihinde başvuruculların tahliye edilmesine karar vermiştir.

17. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi 9/4/2014 tarihli kararıyla yetkisiz olduğuna, dosyanın görevli ve yetkili Cizre Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

18. Dosyayı inceleyen Cizre Ağır Ceza Mahkemesi 9/5/2014 tarihli kararıyla yetkisiz olduğuna, yetki uyuşmazlığının çözümlenmesi için kararın kesinleşmesini beklemeksizin dosyanın resen Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

19. Yetki uyuşmazlığını inceleyen Yargıtay 5. Ceza Dairesi 14/10/2014 tarihli kararıyla

Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin vermiş olduğu yetkisizlik kararının kaldırılmasına ve dosyanın mahalline gönderilmesine karar vermiştir.

20. Yargıtay kararı üzerine dava, Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/709 sayılı esasına kaydedilmiştir.

21. Başvuruculların yargılandığı dava ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

22. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

26. Başvurucular suç işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunmamasına rağmen matbu gerekçelerle devam ettirilen tutukluluklarının makul süreyi aştığını, tutukluluğun devamı gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığını, alternatif tedbirlerin dikkate alınmadığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; uzun süredir tutuklu olmalarına rağmen tahliye edilmediklerini, tutukluluklarının devamında ısrar edildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile bağlantılı olarak eşitlik ilkesininihlal edildiğini ileri sürmüşler ve hak ihlali tespitiyle birlikte tazminat talebinde bulunmuşlardır.

2. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaın Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine yönelik iddialarının da esas olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı çerçevesinde Anayasanın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

30. Yukarıda belirilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

32. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 2/4/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvuruculaın, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvuruculaın tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvuruculaın durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

33. Açıklanan nedenlerle başvuruculaın tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kanuni Hâkim İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

34. Başvurucular, özel yetkili mahkemelerin kaldırılmasına rağmen yargılandıkları davanın bu mahkemelerde devam ettiğini belirterek kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

35. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 16).

36. Somut olayda başvuruya konu yargılamanın devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucuların bu başlık altındaki şikâyetlerine ilişkin hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

37. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Seçme, Seçilme ve Siyasi Örgütlenme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

38. Başvurucular, Anayasa'nın 67. maddesinde güvence altına alınan siyasi faaliyette bulunma, seçme ve seçilme haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

39. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı, bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

40. Somut olayda başvurucular Anayasanın 67. maddesinde düzenlenen hakların nasıl ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir açıklamada ve kanıtlamada bulunmamışlardır. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seçme, seçilme ve siyasi örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OZAN ÇAĞLAR AKMAN

B. No: 2014/1622 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/1622

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OZAN ÇAĞLAR AKMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/1622)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Derya ATAKUL

Başvurucu : Ozan Çağlar AKMAN

Vekili : Av. Ayşegül KUMAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gösteri yürüyüşü esnasında yapılan eylem ile yolun araç trafiğine kapanmasına yol açtığı gerekçesiyle başvurucu hakkında tesis edilen idari para cezasına yapılan itirazın başvurucunun iddiaları değerlendirilmeden duruşmasız ve gerekçesiz olarak mahkemece reddedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu hakkında, Eskişehir ilinde 10/9/2013 tarihinde gerçekleştirilen gösteri yürüyüşü esnasında yapılan eylemde yolun araç trafiğine kapanmasına yol açtığı gerekçesiyle Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından idari para cezası tesis edilmiştir.

10. Başvurucu, idari para cezasına itiraz etmiştir. Eskişehir 3. Sulh Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 10/10/2013 tarihli tensip zaptı ile itiraz dilekçesindeki hususlara yönelik beyanlarının bildirilmesi için dilekçenin bir örneğinin Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğüne gönderilmesine ve idari para cezasına dayanak teşkil eden belgelerin anılan Müdürlükten istenilmesine karar vermiştir.

11. Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğünün 12/11/2013 tarihli cevap yazısı 21/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun idari para cezasına yaptığı itiraz, Mahkemenin 26/12/2013 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Her ne kadar hakkında düzenlenmiş olan trafik suç tutanağına muteriz itiraz etmiş ise de; dosyaya gelen tüm bilgi ve belgelerden muterizin itirazı haklı ve yerinde görülmemekle muterizin itirazının reddine karar vermek gerekmiştir.

Şöyle ki: Muterizin işlediği fiil açıkça 2918 sayılı Yasa'nın 14. maddesindeki düzenlemeye uygun şekilde trafik akışını engellemektir.Bu durum Anayasanın teminatı altında olan toplantı ve gösteri hakkının kullanılması olarak kabul olunamaz. Gerek hukukun evrensel ilkelerine ve gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki düzenlemeye göre; bir hakkın kötüye kullanılmasını kanun himaye etmez ve toplantı ve gösteri hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki diğer hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir şekilde veya bu amaçla kullanılamaz. Olayımızda da merhum bir şahsın anılması adı altında açık bir şekilde trafiğin akışı muteriz ve yanındakiler tarafından kasıtlı olarak engellenmektedir. Gerçekte böyle bir anma töreni trafik akışı engellenmeden de yapılabileceğinden mahkememiz bu hali belirtildiği şekilde hakkın kötüye kullanılması olarak kabul etmiştir ve diğer şehir sakinlerinin ulaşım hakkının açıkça ihlal edilmesi sonucunu doğuran bu durum toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılması olarak kabul olunamaz.

Aynı fiile hem suç hem kabahat yaptırımı uygulanamayacağı şeklindeki hukuksal sorunun irdelenmesine gelince: Mahkememiz, olayın toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkındaki kanun uyarınca soruşturulması halinin, açıkça bir trafik kabahati olan 2918 sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmesini mümkün kılmayacağı kanatinde değildir. Çünkü suç fiili başka türlü de yani, trafik akışı engellenmeden de işlenebileceği gibi kabahat fiili de Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa aykırılık teşkil etmeden değişik şekillerde işlenebilir. Olayımızda da bu durum söz konusudur. Yani muteriz eylemini trafik akışını engellemeden ana bir artelde gerçekleştirse eylem trafik kabahati olmayacak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında değerlendirilecektir. Tersi halinde de yani örneğin muteriz tek başına trafik akışını engellerse bu durum Toplantı ve Gösteri

Yürüyüşleri(hakkındaki) Kanununa muhalefet olamaz.

Açıklandığı üzere hiç tereddütsüz ve gayet açık bir şekilde muteriz eylemi 2918 sayılı Yasanın 14. maddesindeki düzenlemeye uygun trafik akışını engelleyen bir kabahat olduğundan muterizin itirazı kabulü mümkün olmamış ve bu nedenlerle itirazın reddine dair aşağıdaki hükümler uygun bulunmuştur."

13. Karar, başvurucuya 10/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kabul Edilebilirlik Yönünden

1. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, Eskişehir ilinde 10/9/2013 tarihinde gerçekleştirilen yürüyüşe katılmadığını, dolayısıyla yapılan eylem esnasında yolun araç trafiğine kapanmasına sebebiyet vermediğini, söz konusu yürüyüşün yapıldığı saatlerde olay mahallinde dahi bulunmadığını iddia etmiştir. Başvurucu, hakkında uygulanan idari para cezasının tek kare fotoğrafa dayanılarak verildiğini, bu fotoğrafın kendisine ait olup olmadığının tespiti için Mahkemece duruşmaya çağrılma gereği bile duyulmayarak idari para cezasına yaptığı itirazın reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikâyeti adil yargılanma hakkının unsurlarından olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Çelişmeli yargılama ilkesi, taraflara dava konusu ve deliller hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, dolayısıyla tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir (Tahir Gökatalay, B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25). Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

18. Somut olayda Eskişehir 3. Sulh Ceza Mahkemesince, başvurucunun itiraz dilekçesindeki hususlara yönelik beyanlarının bildirilmesi için dilekçenin bir örneği Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğüne gönderilmiştir. Anılan Müdürlüğün 12/11/2013 tarihli cevap yazısının 21/11/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği, başvurucunun karşı beyanda bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu itibarla başvurucuya yargılama sürecinde sunulan bilgi ve belgelere ulaşma ve ileri sürülen iddialara karşı beyanda bulunma imkânının sağlandığı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Duruşmalı Yargılama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, hakkında uygulanan idari para cezasının tek kare fotoğrafa dayanılarak verildiğini; oysa bu fotoğrafın kendisine ait olup olmadığının tespiti için duruşmaya çağrılma gereği bile duyulmadan mahkemece duruşmasız olarak karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikâyeti adil yargılanma hakkının unsurlarından olan duruşmalı yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri Anayasa'nın 141. maddesinde düzenlenen yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesidir. Özellikle ceza davalarında yargılamanın duruşmalı ve aleni yapılması, silahların eşitliği ilkesinin ve savunma hakkının güvencesini oluşturur. Ancak bu durum, her türlü yargılamanın duruşmalı yapılmasının zorunlu olduğu anlamına gelmez. Adil yargılanma ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamalar duruşmadan istisna tutulabilir (Nevruz Bozkurt, B. No: 2013/664, 17/9/2013, § 32).

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesi kapsamına giren fakat ceza hukuku kategorisine girmeyen fiillerin (örneğin trafik kurallarının ihlali) yargılamasında duruşma yapılmasının gerekli olmayabileceğini belirtmektedir (Jussila/Finlandiya [BD], B. No: 73053/01, 23/11/2006, § 43). Bu durum özellikle karmaşık olmayan veya teknik davalar ile tarafların sunduğu görüşlere ve diğer belgelere dayanarak duruşma açılmaksızın adil ve makul biçimde karar verebilecekleri davalar için geçerli olmaktadır (Aziz Ağarlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, § 27).

23. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 28. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkeme, başvuruda bulunan kişilere cevap dilekçesinin bir örneğini tebliğ eder; talep üzerine veya re'sen tarafları çağırarak belli bir gün ve saatte dinleyebilir. ..."

24. Anılan hüküm uyarınca idari yaptırım kararlarına karşı sulh ceza mahkemelerine yapılacak başvurularda sözlü yargılama usulü zorunlu olmayıp talep üzerine veya re'sen tarafların dinlenmesi mahkemenin takdirine bırakılmıştır.

25. Somut olayda başvurucu 9/10/2013 tarihli dilekçe ile hakkında tesis edilen idari para cezasına itiraz etmiş olmakla birlikte itirazın duruşmalı olarak karara bağlanmasına yönelik bir talepte bulunmamıştır. Mahkemece sözlü yargılamanın uygulanmadığı uyuşmazlık, tarafların yazılı iddia ve savunmaları alınarak sonuçlandırılmıştır. Mevzuat gereği sözlü yargılama usulü zorunlu olmadığından uyuşmazlığın kendine özgü niteliği dikkate alındığında yargılamanın bu şekilde sonuçlandırılması makul görüldüğünden sözlü yargılama hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

27. Başvurucu, hakkında uygulanan idari para cezasına yaptığı itirazın reddine ilişkin kararın gerekçesinde Mahkemece, itiraz dilekçesinde yer almayan ve dava konusu ile ilgili olmayan unsurlara ilişkin değerlendirmeler yapıldığını, davanın esasına etkili olan olay mahallinde bulunmadığı iddiasına ilişkin kararda hiçbir değerlendirme yapılmadığını, iddiasının hangi gerekçe ile kabul edilmediğine de yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu şikâyeti adil yargılanma hakkının unsurlarından olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz (Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve açık bir yanıt vermek zorunda olabilir(Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

29. Somut olayda, yapılan yargılama sonunda tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları ile dosya kapsamı dikkate alındığında verilen kararda (bkz. § 12) hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görüldüğünden gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 206,10 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADEGÜL BAŞKUŞ VE DEVRİMCİ SAĞLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2014/2197 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2197

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADEGÜL BAŞKUŞ VE DEVRİMCİ SAĞLIK İŞÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2197)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : 1. Sadegül BAŞKUŞ

Vekili : Av. DenizÖZBİLGİN

Başvurucu : 2. Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası

Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Sadegül Başkuş, sağlık iş kolunda faaliyet yürüten Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası (Sendika) üyesi olarak Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü Hastaneleri asıl işverenliği bünyesinde 15/6/2002 tarihinden itibaren temizlik personeli olarak çalışmaktadır.

9. Başvurucu, Üniversite Rektörlüğünün açtığı temizlik hizmeti ile ilgili ihale sürecinde 11/11/2013 tarihinde taşeron şirket G. U. Ltd. Şti. tarafından işten çıkarılmıştır.

10. Başvurucu adına Sendika; iş akdinin sendikal faaliyetler nedeniyle sonlandırıldığını, feshin geçersiz nedene dayandığını, fesihten önce işçinin savunmasının alınmadığını belirterek Ankara 10. İş Mahkemesinin(Mahkeme) E.2013/2269 sayılı dosyasında işe iade davası açmış ve adli yardım talebinde bulunmuştur.

11. Mahkeme 11/12/2013 tarihli tensip ara kararında adli yardım talebini reddetmiştir. Tensip tutanağının ilgili kısmı şöyledir:

"...

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

1-HMK 336/2. maddesi uyarınca yargılama giderlerinin bedenen çalışma ile elde edilecek asgari ücretle karşılanabilecek miktardaolduğundan adli yardım talebinin REDDİNE,

2-Tespit (işe iade) talebi yönünden24,30 TL başvurma harcı ve 24,30 TL peşin/ nispi harç ile 330 TL gider avansının yatırılması için HMK 120/2. maddesi uyarınca 2 haftalık kesin süre verilmesine aksi takdirde HMK 115/2. maddesi uyarınca davanın USULDEN RED EDİLECEĞİNİN İHTARINA,

..."

12. Adli yardım talebinin reddi kararı 7/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, itiraz üzerine Ankara 11. İş Mahkemesinin 15/1/2014 tarihli ve E.2014/4 Muhabere sayılı yazısı ile itirazın esası hakkında karar verilmeksizin dosya Mahkemesine iade edilmiştir. Yazının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacı vekilinin 13/1/2014 tarihli itiraz dilekçesinin Mahkememize gönderilmek üzere Mahkememize hitaben yazıldığı anlaşılmış ise de davacı vekilinin itiraz dilekçesinde dayandığı HMK'nın 337/2. maddesinde adli yardım talebinin reddine ilişkin itirazın diğer Mahkemece değerlendirileceğine ilişkin bir hüküm olmadığı gibi aksine HMK'nın 337/2. maddesinde adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı kanun yoluna başvurulamayacağı belirtildiğinden dilekçe özü itibarıyla ara kararına itiraz mahiyetinde olduğundan mahkememizce yapılacak işlem bulunmadığından dosyalar yazımız ekinde iade edilmiştir.

..."

13.İtiraz merciinin kararı başvurucuya tebliğ edilmemiş; başvurucu, yazının içeriğini 20/1/2014 tarihinde öğrendiğini beyan etmiş, 13/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

14. Bu arada harç ve gider avansı başvurucu tarafından 20/1/2014 tarihinde Mahkeme veznesine yatırılmış, Mahkeme 6/11/2015 tarihli ve K.2015/1313 sayılı kararı ile davayı reddetmiş ve başvurucu aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davacının davalı rektörlük bünyesinde taşeron şirketler elemanı şeklinde temizlik personeli olarak çalışmakta olduğu, davacının iş akdinin Ankara 16. Noterliğince gönderilen fesih bildirimi ile davalı şirket tarafından feshedildiği, davacının yasa dışı toplu iş bırakma ve işi boykot eylemine mesai saati içinde ve amirlerinden izinsiz olarak katılması ve bu eylem sırasında hizmette ciddi aksamalar yaşanması nedeniyle 4857 Sayılı Yasa'nın 25/2 - d,e,h,ı ve 6356 Sayılı Yasa'nın 70. maddesi gereğince iş akdinin feshedildiği, davacının sendika üyesi olduğu, davacı tarafından yürütülen işin yardımcı iş olup davalı idare ile davalı şirket arasındaki ilişkinin asıl işveren - alt işveren ilişkisi olduğu ve muvazaaya dayanmadığının mahkememizce kabul edildiği, davacının da aralarında bulunduğu işçiler tarafından gerçekleştirilen iş bırakma eylemi sebebiyle davacının iş akdinin feshedildiği ve feshin haklı nedene dayandığı, feshin sendikal nedene dayandığının kanıtlanamadığı, işe iade davası açıldıktan sonra davacının asıl işveren idare işyerinde işe başlatıldığı, bu durumun davalı alt işverenin feshin geçerli bir nedene dayanmadığını kabul ettiği şeklinde değerlendirilemeyeceği ve asıl işverenin yeni bir iş sözleşmesi ile davacıyı işe aldığı, 30/07/2015 tarihli bilirkişi raporuna denetime elverişli görülmesi sebebiyle mahkememizce itibar edildiği, davacının belirsiz süreli iş akdi ile çalıştığı, belirli süreli iş sözleşmesinin yapılmasını gerektirir objektifnedenlerin bulunmayışı, çalışan sayısı ve davacının kıdemi dikkate alındığında davacının işe iade hükümleri kapsamında kaldığı, eldeki davanın fesih tarihi dikkate alındığında yasal süresi içinde açıldığı anlaşılmış, aşağıda yazılı olduğu şekilde davanın reddine karar vermek gerekmiştir.

..."

15. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 28/1/2016 tarihli ve E.2016/385,K.2016/2408 sayılı ilamı ile onanmış ve hüküm bu tarih itibarıyla kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

''Kendisi ve ailesinin geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin, gereken yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olan kimseler, iddia ve savunmalarında, geçici hukuki korunma taleplerinde ve icra takibinde, taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla adli yardımdan yararlanabilirler.''

17.6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Adli yardım, asıl talep veya işin karara bağlanacağı mahkemeden; icra ve iflas takiplerinde ise takibin yapılacağı yerdeki icra mahkemesinden istenir.

Talepte bulunan kişi, iddiasının özeti ile birlikte, iddiasını dayandıracağı delilleri ve yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorundadır."

18.6100 sayılı Kanun'un 337. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Mahkeme, adli yardım talebi hakkında duruşma yapmaksızın karar verebilir. Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir.

Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı, tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Kararına itiraz edilen mahkeme, itirazı incelemesi için dosyayı o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde adli yardım talebi yapılan hukuk mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde ise aynı işlere bakmakla görevli en yakın mahkemeye gönderir. İtiraz incelemesi neticesinde verilen karar kesindir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir."

19.6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Adli yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile Devletçe ödenen avanslar dava veya takip sonunda haksız çıkan kişiden tahsil olunur. Adli yardımdan yararlanan kişinin haksız çıkması hâlinde, uygun görülürse yargılama giderlerinin en çok bir yıl içinde aylık eşit taksitler hâlinde ödenmesine karar verilebilir."

20. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun 26. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kuruluşlar, çalışma hayatından, mevzuattan, örf ve adetten doğan uyuşmazlıklarda işçi ve işverenleri temsilen; sendikalar, yazılı başvuruları üzerine iş sözleşmesinden ve çalışma ilişkisinden doğan hakları ile sosyal güvenlik haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dava açmak ve bu nedenle açılmış davada davayı takip yetkisine sahiptir. Yargılama sürecinde üyeliğin sona ermesi üyenin yazılı onay vermesi kaydıyla bu yetkiyi etkilemez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A.Başvurucu Sendika Yönünden

22. Başvurucu, üyesi olan Sadegül Başkuş ile birlikte açtıkları davada adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucu Sadegül Başkuş'un DİSK üyesi olduğu, Sendikanın 6356 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği başvuru konusu davayı temsilci sıfatıyla açtığı, bireysel başvuru kapsamında ise kendi adına başvuruda bulunduğu anlaşılmış, bu açıdan Sendikanın bireysel başvuru ehliyetinin ayrıca değerlendirilmesi gerekmiştir.

24.Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği

iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

26.6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.”

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü ve 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye’nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiğini iddia eden herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapma hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla medeni haklara sahip gerçek ve tüzel kişiler bireysel başvuru yönünden dava ehliyetine sahiptir (Büğdüz Köyü Muhtarlığı, B. No: 2012/22, 25/12/2012, § 24).

28.6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre; bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun “güncel bir hakkının ihlal edilmesi”, bu ihlalden dolayı kişinin “kişisel olarak” ve“doğrudan” etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin “mağdur” olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

29. 6356 sayılı Kanun'un 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, üyelerinin ekonomik ve sosyal haklarını korumak için kurulan sendikaların işveren karşısında zayıf konumda olan üye ve mirasçısının taraf olduğu belli davalarda yazılı başvuru üzerine işçiyi temsilen dava açma ve açılmış olan davayı takip yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir.

30. Başvurucu Sadegül Başkuş'un işten çıkarılması üzerine Sendikanın temsilci sıfatıyla açtığıişe iade davasının konusu itibarıyla doğrudan başvurucu Sadegül Başkuş hakkında tesis edilen subjektif işleme yönelik olduğu, yargılamanın tüm aşamalarında başvurucu Sadegül Başkuş'un davacı olarak gösterildiği, adli yardım talebinde bu başvurucunun gider avansı ve yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulduğu, yine davanın reddi üzerine başvurucu Sadegül Başkuş aleyhine yargılama giderleri ve vekâlet ücretine hükmedildiği anlaşılmıştır. Bu açıdan yargılama aşamasında verilen ara kararlar ile esastan verilen ret kararının başvurucu Sadegül Başkuş'un kişisel haklarını doğrudan etkilediği anlaşılmaktadır.

31. Buna göre başvurucu Sendikanın 6356 sayılı Kanun'dan doğan yetkiye dayanarak başvurucu Sadegül Başkuş'un temsilcisi sıfatıyla açtığı davada adli yardım talebinin reddinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği ve mağdur olduğunun kabul edilemeyeceği, başvuru konusu dava nedeniyle kendi adına bireysel başvuruda bulunamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan nedenlerle başvuru ehliyeti bulunmayan Sendika tarafından yapılan başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kişi yönünden yetkisizliknedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Sadegül Başkuş Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu; DİSK üyesi olduğunu, sendikal faaliyetleri nedeniyle işten çıkarıldığını, işe iadesi istemiyle açtığı davada adli yardım talebinde bulunduğunu, fakirlik belgesini dosyaya sunduğunu ancak Mahkemenin "yargılama giderlerinin bedenen çalışma ile elde edilecek asgari ücretle karşılanabilecek miktarda olduğu" gerekçesiyle hiçbir araştırma yapmadan talebini reddettiğini, işsizlik ödeneği almadığını, herhangi bir gelirinin olmadığını, iş bulduğu koşullarda asgari ücretle yaşamını idame ettirmek ve boşta geçen sürede yaşamını sürdürebilmek için etrafa yaptığı borçları ödemek yerine davanın masraflarını karşılamak zorunda bırakılmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, hak arama özgürlüğünün önünde engel teşkil eden gider avansı uygulaması karşısında yoksul insanlar için etkili bir adli yardım sisteminin oluşturulması gerektiğini, bu konuda yargı kararları olduğunu, işten çıkarıldığı dönemdeki açlık ve yoksulluk sınırı ile asgari ücret miktarı dikkate alındığında belirlenen 378,60 TL'lik masrafın çok yüksekolduğunu, başvuru konusu davada ispat yükünün işverene ait olduğunu, dava şartı olan gider avansının delillerin ikamesi dışındaki yargılama giderleri için dikkate alınması gerektiğini, delil ikamesi için alınacak avansı davanın açıldığı sırada ödemekle zorunlu tutulmasının dava açma hakkı ve hak arama hürriyetini zedelediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34.Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasışöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

35. Başvurucu; adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle yargılama giderlerini ödemek zorunda bırakıldığını, bu açıdan dava açma koşullarının zorlaştırıldığını iddia ettiğinden başvuru, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Adli yardım talebinin reddi üzerine itiraz mercii olan Ankara 11. İş Mahkemesinin 6100 sayılı Kanun'un 337. maddesinin (2) numaralı fıkrası hükmüne rağmen itiraz hususunda değerlendirme yapmaksızın dosyayı Mahkemesine iade ettiği, başvurucunun 11. İş Mahkemesi yazısının içeriğini öğrenmesi üzerine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmış, buna göre somut olay açısından başvuru yollarının tüketildiği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Başvuru formu ile eklerinin incelenmesi sonucunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

38. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan

faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

39. Anayasa'nın 36. maddesine 2001 yılı değişiklikleriyle eklenen "adil yargılanma" ibaresine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Bunlardan biri olanSözleşme'nin 6. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının güvencelerinden birini de mahkemeye erişim hakkı oluşturmaktadır.

40. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2014/76,K.2014/142, 11/9/2014).

41. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

42. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu masrafları ödemek zorunda bırakılması nedeniyle mahkemeye erişimine müdahalede bulunulduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43.Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

44. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

45. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaç taşıma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1)Kanunilik

46. Başvuru konusu olayda Mahkemenin, adli yardım talebini 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde öngörülen şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle reddettiği ve aynı Kanun'un 120. maddesi gereğince başvurucunun harç ve gider avansını mahkeme veznesine yatırdığı anlaşılmaktadır.

47. Mahkemenin 6100 sayılı Kanun'un 334. madde hükmünü esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

48. Başvurucunun adli yardım talebi, yargılama masraflarını karşılayacak ölçüdeödeme gücü olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının

azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla öngörülen yargılama masraflarına yönelik düzenlemenin meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmıştır.

(3) Ölçülülük

49. Adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarınındeğerlendirilmesi gerekir.

(a) Genel İlkeler

50. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde Mahkemeye erişim hakkının kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabileceğini, bu hususta devletlerin takdir hakları gereği bazı düzenlemeler yapabileceğini, bununla birlikte getirilecek sınırlandırmaların hakkın özünü zedeleyecek nitelikte olmaması, meşru bir amaç izlemesi, açık ve ölçülü olması ve başvurucu üzerinde ağır bir yük oluşturmaması gerektiğini belirtmiştir (Mesut Güzel, B. No: 2014/5876, 22/9/2016, § 31)

51. Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız kılmadıkça ya da aşırı derecede zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 39).

52. Tarafların dava açarken veya yargılama sırasında harç, gider avansı gibi yargılama giderlerini ödemek zorunda bırakılmasına yönelik düzenlemeler mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmakta ise de abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun talepleri disipline etmeye yönelik orantılı müdahaleler meşru görülebilir. Ancak bu sınırlamaların; hakkın özüne zarar vermeyecek nitelikte, meşru bir amaca dayalı ve kullanılan aracın sınırlama amacı ile orantılı olması, kamu yararının gerekleri ile bireyin hakları arasında kurulmaya çalışılan adil dengeyi bozacak şekilde birey aleyhine katlanılması zor külfetler yüklememiş olması gerekir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, §§ 61, 62).

(b)İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olayda başvurucunun dava dilekçesinde, harç ve gider avansını ödeme gücünün bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunduğu, dilekçe ekinde fakirlik belgesi ve Sosyal Güvenlik Kurumu yazısını sunduğu; Mahkemenin 11/12/2013 tarihli tensip ara kararında "yargılama giderlerinin bedenen çalışma ile elde edilecek asgari ücretle karşılanabilecek miktarda olduğu" gerekçesiyle adli yardım talebini reddettiği anlaşılmıştır.

54. Mahkeme 11/12/2013 tarihli tensip ara kararında 24,30 TL başvurma harcı, 24,30 TL peşin harç ve 330 TL gider avansından oluşan 378,60 TL masrafı yatırması için başvurucuya iki haftalık kesin süre vermiş, kesin süre içinde masraf yatırılmadığı takdirde davanın usulden reddedileceğini ihtar etmiştir.

55. Başvurucunun 20/1/2014 tarihinde harç ve gider avansınımahkeme veznesine depo ettiği, Mahkemenin 6/11/2015 tarihli kararı ile davayı reddettiği, başvurucu aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmettiği, başvurucunun yargılama sırasında temyiz harcı ve diğer yargılama giderlerini de dosyaya yatırdığı anlaşılmıştır.

56. Başvurucu, hiçbir gelirinin olmadığını belgelediği hâlde adli yardım talebinin reddedilmesinin hak arama özgürlüğünü zedelediğini ileri sürmüştür.

57. Adli yardım, hak arama özgürlüğünün bir gereği olarak ekonomik gücü (somut dava koşullarında) yetersiz olan kişilerin dava açma hakkından mahrum bırakılmamaları için getirilmiştir. Buna göre hak arama özgürlüğünün kullanılmasındaki ekonomik ve sosyal engellerin ortadan kaldırılması adına kişilerin yargılama giderinden belli koşullarda istisna tutulmaları sağlanmıştır. Adli yardım talebi yargılamanın her aşamasında talep edilebilir. Talebi reddedilen kimse, sonradan gerçekleşen bir sebebe dayanarak yeniden adli yardım talebinde de bulunabilir.

58. Somut olayda başvurucu 378,60 TL tutarındaki yargılama harç ve masraflarını ödemekle yükümlü tutulmuştur. Mahkeme, fakirlik belgesi ve Sosyal Güvenlik Kurumu yazısına göre herhangi bir geliri olmadığı anlaşılan başvurucunun sorumlu tutulduğu miktarın ekonomik ve sosyalşartlara göre bedenen çalışma ile elde edilebilecek nitelikteki asgari ücretle karşılanabilecek miktarda olduğunu belirterek adli yardım talebini reddetmiştir.

59. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması, mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında orantılılık incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucu için aşırı bir külfet oluşturup oluşturmadığı, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararın gerekçesinin yeterliliğinin de değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

60. Yukarıda belirtilen tespitler ışığında, davanın açıldığı dönemde net 846 TL olan asgari ücretin yaklaşık yarısını oluşturan harç ve gider avansı miktarının başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak nitelikte olduğu, başvurucu tarafından yargılama masrafları yatırılarak yargılamaya devam edilmiş ise de bu masrafları ödemek zorunda bırakılması suretiyle öngörülen sınırlamanın, gözetilen meşru amaç ile korunmak istenen hak açısından orantısız olduğu ve başvurucu üzerinde aşırı bir külfet meydana getirdiği, Mahkemenin adli yardım talebini reddederken açıkladığı gerekçenin de aksi durumu ortaya koyacak yeterlilikte olmadığı, bu açıdan yapılan müdahalenin başvurucunun mahkemeye erişimini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

61. Yukarıda açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı

ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu, ihlalin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

64. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

65. Başvuru konusu davada, başvurucunun harç ve gider avansını 20/1/2014 tarihinde Mahkeme veznesine yatırdığı, Mahkemenin 6/11/2015 tarihli kararı ile davayı reddettiği ve başvurucu aleyhine vekâlet ücreti ve yargılama giderine hükmettiği anlaşılmıştır. Bu açıdan mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığından ihlalin tespiti ile yetinilerek kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 10. İş Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

66. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak herhangi bir tazminat talebinde bulunmadığı anlaşıldığından başvurucu lehine tazminata karar verilmesi mümkün değildir.

67. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 1.998,35 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Sendika yönünden başvurunun kişi yönünden yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Sadegül Başkuş yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Talep olmadığından başvurucu lehine tazminata KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

D. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucu Sadegül Başkuş'a ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,.

F. Kararın bir örneğinin bilgi edinilmesi amacıyla Ankara 10. İş Mahkemesine (E.2013/2269, K.2015/1313) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYSEL ÇALAN

B. No: 2014/2429 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/2429

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEL ÇALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2429)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN

Başvurucu : Aysel ÇALAN

Vekili : Av. Çiğdem ALTUNTAŞ BAYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun oğlunun yabancı cisim yutma nedeniyle kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirmesi ve bu ölüm olayına ilişkin etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedenleriyle yaşama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/2/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşıbeyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile onaylı suretleri Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen soruşturma dosyası içeriğinden tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu iken 15/9/2010 tarihinde yaşamını yitiren 1992 doğumlu S.A.nın annesidir..

A. S.A. nın Ceza İnfaz Kurumuna Girişi ve Ölümü

10. Başvurucunun oğlu S.A., kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme veya bulundurma suçundan tutuklanarak 13/9/2010 tarihinde Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

11. S.A., bireysel başvuru ve soruşturma dosyasına yansıdığı kadarıyla Ceza İnfaz Kurumuna girmesinden iki gün sonra, 15/9/2010 tarihinde bir radyo anteni yutmuştur. S.A. bunun üzerine önce Ceza İnfaz Kurumu revirine, akabinde ise Mersin Devlet Hastanesine (Hastane) götürülmüştür.

12. S.A. 15/9/2010 tarihinde saat 12.00 sıralarında Hastanenin Acil Servisine giriş yapmıştır. S.A., burada yapılan muayenesi neticesinde "batında yabancı cisim" notuyla Hastanenin Genel Cerrahi Servisine yönlendirilmiştir. Bunun üzerine yapılan tetkiklerde S.A.nın karnında 8-10 cm uzunluğunda 0,5-0,8 cm kalınlığında yabancı bir cismin bulunduğu tespit edilmiştir.

13. Hastane kayıtlarına göre vücuttaki yabancı cismin belli bir süre beklendikten sonra çıkmaması hâlinde ameliyatla alınması gerektiği S.A.ya açıklanmıştır. S.A., anılan açıklamayı içeren belgeyi imzalamıştır.

14. Takibe alınan hasta, saat 17.00 sıralarında kolundaki serumu çıkarmış ve tedaviyi kabul etmediğini bildirmiştir. Hastane kayıtlarına göre hasta tedaviyi kabul etmediği için diazem adlı ilaç hastaya enjekte edilememiştir.

15. Saat 18.00 sıralarında iğne yapılmak için yanına gidilen hastanın hareketsiz yattığı ve arrest olduğu anlaşılmıştır. Resusitasyona (durmuş olan dolaşım ve solunum sistemini yeniden çalışır hâle getirmek için uygulanan yöntemler bütünü) yanıt vermeyen hasta saat 18.10 sıralarında ölü kabul edilmiştir.

B.Ceza Soruşturması Süreci

1. Soruşturma Kapsamında Yapılan İlk İşlemler ve Alınan Raporlar

16. Hastanede görev yapan polis memurları Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan bir şahsın Hastanede öldüğünü Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmiştir. Bunun üzerine nöbetçi Cumhuriyet savcısı, zabıt katibi ve diğer bazı kişilerle birlikte Hastaneye gitmiştir.

17. Cumhuriyet savcısı eşliğinde ölü haricî muayene işlemi gerçekleştirilmiştir. Ölü haricî muayenesinde eskiye ait birkaç yara izi dışında herhangi bir darp ve cebir izi tespit edilememiştir. Ölü haricî muayenesi işlemine katılan adli hekim, kesin ölüm sebebinin klasik

otopsi işlemi yapılarak tespit edilmesinin yerinde olacağını belirtmiştir. Bunun üzerine kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla 16/9/2010 tarihinde klasik otopsi işlemi gerçekleştirilmiştir.

18. Kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla yapılan klasik otopsi işlemi sonucunda hazırlanan 8/2/2011 tarihli raporun ilgili kısmı şöyledir:

"(...)

DIŞ MUAYENE

(...)

Boyun solunda 1x1 cm kurutlu sıyrık, sağ spina iliaca anterior superior üst iç kısımda 2 adet 1 cm çapta kurutlu sıyrık dışında tüm vücudun muayenesinde herhangi bir travmatik lezyona rastlanmadı.

Ceset skopiye alındı. Mide içinde anten görünümünde opasite izlendi. Dirsek içlerinde enjeksiyon izleri görülmedi.

İÇ MUAYENE

(...)

Batın Muayenesi: Batın derisi kaldırıldı. Cilt altında kanama, batında serbest sıvı görülmedi. Karaciğer yüzey ve kesitleri doğal bulundu. Midede perforasyon görülmedi. Lümende sıvı gıda içinde 8 cm uzunlukta anten ucu bulundu, alındı. Mukozası doğal bulundu. Böbrekler ve dalağın yüzey ve kesitlerinde makroskopik patolojik özellik görülmedi. Diğer batın/pelvis organ ve yapılarında makroskopik patolojik özellik görülmedi. İskelet sistemi doğal bulundu.

(...)

SONUÇ

(...)

1-) Kimya İhtisas Dairesi'nin toksikoloji raporuna göre; kanda alkol (Etanol-Metanol) bulunmadığı, kan ve iç organ parçalarında aranan uyutucu-uyuşturucu ve toksik maddelerden hiçbirisinin bulunmadığı,

2-) Kişinin vücudunda ölümüne müessir travmatik lezyon bulunmadığı,

3-)Kişinin ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden değerlendirilmek üzere tüm adli tahkikat dosyası ve tedavi evraklarının gönderilerek (İstanbul) Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ilgili İhtisas Kurulu'ndan görüş alınmasının uygun olacağı kanaatini bildirir rapordur."

19. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden değerlendirilmek üzere dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine karar vermiştir. Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulunun, Hastane kayıtları ile adli dosyada bulunan bilgi ve belgeleri dikkate alarak hazırladığı 25/5/2011 tarihli raporun sonuç kısmı şöyledir:

"(...)

SONUÇ:

(...)

1- Otopsi esnasında alınan kan ve iç organ örneklerinde aranan alkol uyutucu, uyarıcı ve toksik maddeler bulunmadığı,

2- Ceset muayenesinde boyun solda 1x1 cm’lik ve sağ spina iliaca anterior superior üst iç kısımda 2 adet 1 cm çaplı kurutlu sıyrık dışında yeni oluşmuş travmatik lezyon tarif edilmediği, bu kurutlu sıyrıkların da ölüm tevlid eder nitelikte olmadıkları,

3- Midede 8 cm uzunluğunda anten parçası saptanmış olup, otopside mide mukozasında tahribat ve duvarında delinme tespit edilmediğine göre bu anten parçası nedeniyle öldüğünün delilleri bulunmadığı,

4- Mevcut klinik ve otopsi bulgularına göre kişinin ölüm nedenlerinin belirlenemediği,

5- Hastaneye gelişi ile ölümü arasında geçen sürede (yaklaşık 5-6 saat) yapılan işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu oy birliğiyle mütalaa olunur."

20. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, kesin ölüm nedeninin belirlenememesi üzerine dosyayı Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna göndermiş; ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden yeniden bir değerlendirme yapılmasını talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun 26/7/2012 tarihli raporunda da mevcut klinik ve otopsi bulgularına göre kişinin ölüm nedeninin belirlenemediği ifade edilmiştir. Bu raporda ayrıca tıbbi bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde hekimlere ve sağlık personeline atfı kabil bir kusur bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Başvurucu ile Tanık Sıfatıyla Dinlenen Kişilerin Beyanları

21. Cumhuriyet savcısı 17/9/2010 tarihinde müşteki sıfatıyla başvurucunun ifadesini almıştır. Başvurucu ifadesinde özetle oğlunun ölüm olayı ile ilgili olarak gerekli incelemelerin yapılarak sorumlu kişilerin tespit edilmesinive bu kişilerin cezalandırılmasını talep etmiştir.

22. Başvurucu ayrıca muhtelif tarihlerde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçelerle olayın aydınlatılmasını istemiştir. Başvurucu dilekçelerinde özetle oğlunun 12/9/2010 tarihinde saat 18.00 sıralarında gözaltına alındığını ve ertesi gün tutuklanarak Ceza İnfaz Kurumuna konulduğunu, 15/9/2010 tarihinde ise oğlunun tedavi amacıyla hastaneye kaldırıldığını öğrendiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Hastaneye gittiğinde oğlunun Ceza İnfaz Kurumunda bir metal parçası yuttuğunun ancak sağlık durumunun iyi olduğunun kendisine söylendiğini, metal parçasının alınması için yapılacak olan ameliyatın risksiz olduğunun kendisine ifade edildiğini, 17.30 sıralarında oğluyla ilgilenen doktorun yanına telaşla bir hemşirenin geldiğini ve doktora bir şeyler söylediğini, doktorun ise "Daha ne bekliyorsun git kalçasından iğne yap." dediğini, saat 18.45'te ise oğlunun ölüm haberinin kendisine bildirildiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca söz konusu anten parçasının oğluna zorla yutturulup yutturulmadığı hususunun araştırılmasını talep etmiştir.

23. Cumhuriyet savcısı 23/9/2010 tarihinde S.A.nın Ceza İnfaz Kurumundaki arkadaşlarından B.B.nin ifadesini almıştır. B.B.nin ifadesişöyledir:

"Ben halen Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak yaklaşık 8-9 gündür bulunmaktayım. S.A. ile tutuklanmadan önce Osmaniye Polis Merkezi nezaretinde ve çocuk şube müdürlüğünde birlikte kaldık, aynı gün de tutuklanarak cezaevine götürüldük. Cezaevinde B-9 koğuşunda kalıyorduk. S.A. ile 12/09/2010 ile 15/09/2010 tarihleri arasında sürekli beraberdik. [S.A.] Bu süreç içerisinde gittikçe artan bir şekilde uyuşturucu krizine girmeye başlamıştı. Daha doğrusu ilk zamanlar ellerinde ve ayaklarında titreme oluyordu ancak süre geçtikçe krizi artmaya başlıyordu. Ellerindeki ve ayaklarındaki titremeler vücudunda kasılmalara neden olmaya, dili tutularak konuşamamaya başlamıştı. Hatta

14/09/2010 günü geçirdiği krizde dili tutuldu ve bayıldı. Yani gittikçe durumu kötüye gidiyordu, bünyesi de zayıftı, 2-3 gündür yemek de yememişti. Olay günü de S.A koğuşun yanında bulunan volta atmak için kullandığımız etrafı kapalı odaya yatağını koyarak burada müzik dinleyeceğini söyleyerek koğuşumuzda bulunan küçük radyoyu da yanına alarak volta atılan odaya geçti. Ben de S.A.nın odaya geçmesinden yaklaşık 2-3 dakika sonra odaya sigara içmek için gittiğimde S.A. radyonun antenini çıkarmış yutmaya çalışıyordu, hatta yutamadığı için gözlerinden yaş geliyordu parmağıyla da yutmak için zorluyordu. Ben olayı görünce arkadaşların yardım etmesi için bağırdım ve hemen müdahale ettim ancak S.A krize girmişti, kendinde değildi bu arada anteni yuttu. Biz hemen olayı görevlilere haber verdik. S.A.yı önce revire oradan da hastaneye götürdüler. Ancak S.A. girdiği krizde zor konuşuyordu, her tarafı kasılmış bir vaziyette idi. Bu olaylar öğleye doğru oldu. S.A. krize girdiğinde görevlilere haber veriyorduk, revire götürüp tedavisini yapıp tekrar koğuşa getiriyorlardı.”

24. Ceza İnfaz Kurumundaki diğer tanıklar da olay anına ilişkin olarak B.B.nin ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır. Bu tanıklar yine B.B.nin ifadesine benzer şekilde S.A.nın Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre içinde birkaç defa uyuşturucu krizine girdiğini, bu durumu Ceza İnfaz Kurumu yetkililerine bildirdiklerindekrize giren S.A.nın her defasında Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince kurum revirine götürüldüğünü, revir dönüşlerinde S.A.nın krizi geçmiş bir şekilde yanlarına geldiğini ifade etmiştir.

3.Soruşturma Sonucunda Verilen Karar

25. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma kapsamında elde ettiği verileri değerlendirerek 11/2/2013 tarihli ve Sor. No. 2010/33883, K.2013/2722 sayılı karar ile kovuşturmayayer olmadığına karar vermiştir. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, olay yeri incelemesi ile tanık beyanlarına göre ölen kişinin kaldığı koğuşta herhangi bir tartışma ve kavga yaşanmadığı, ölüm anına kadar koğuşta hayatın olağan akışında seyrettiği, ölen kişiye yönelik fiilî bir müdahalenin bulunmadığı, otopsi raporlarına göre kanda alkol, uyutucu, uyuşturucu madde ve toksik maddeye rastlanmadığı, vücutta bulunan kurutlu sıyrıkların ölüme neden olabilecek nitelikte olmadığı tespitlerine vurgu yaparak ölümün gerçekleşmesinde herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı ayrıca, Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda Hastane hekimlerine ve sağlık personeline atfı kabil bir kusur bulunmadığının belirtildiğini dikkate alarak Hastane çalışanları hakkında da herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

26. Başvurucu 12/6/2013 tarihli dilekçesinde özetle kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın eksik inceleme sonucu verildiğini, şikâyet dilekçesinde belirttiği delillerin toplanmadığını, oğlunun vücudunda bulunan metal parçasının vücuda ne şekilde ve nasıl girdiğinin aydınlatılamadığını, doktor ve hemşirelerin kusur ve ihmalinin araştırılmadığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

27. Silifke 2. Ağır Ceza Mahkemesi 10/10/2013 tarihli kararı ile başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

28. Anılan karar 31/1/2014 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

29. Başvurucu 21/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. İlgili hukuk için bkz. Nejla Özer ve Müslim Özer, B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu, oğlu S.A.nın tutuklu olarak bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan hastaneye kaldırıldığının kendisine bildirilmesi üzerine derhâl Hastaneye gittiğini, Hastaneye gittiğinde oğlunun Ceza İnfaz Kurumunda anten parçası yuttuğunun ancak sağlık durumunun iyi olduğunun kendisine söylendiğini, bu açıklamadan belli bir süre sonra oğlunun vefat haberinin kendisine bildirildiğini, oğluyla ilgilenen Doktor R.S.nin adeta kaçarcasına ortadan kaybolduğunu, bu durumun oğlunun ölümünün ihmalden ya da yanlış tedaviden kaynaklandığı şüphesini kuvvetlendirdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu bu kapsamda ayrıca, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin özel ve devlet hastanelerinde yaşamlarının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasının yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin bir gereği olduğunu ifade etmiştir.

33. Başvurucu, ölüm nedeninin araştırılması ve olayda sorumlulukları bulunan Ceza İnfaz Kurumu görevlileri ile Hastanenin sağlık personeli hakkında kamu davası açılması talebiyle suç duyurusunda bulunduğunu ancak olay hakkında etkisiz bir soruşturma yürütülerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu bu kapsamda, söz konusu metal parçasının oğlunun vücuduna ne şekilde girdiği, yuttuğu veya yutturulduğu hususlarının soruşturmada yeterince aydınlatılamamış olduğunu, sadece oğlunun koğuş arkadaşlarının yönlendirilmiş olma ihtimali kuvvetle muhtemel beyanlarına göre karar verildiğini, ceza ve infaz koruma memurlarının ifadelerinin alınmadığını, Ceza İnfaz Kurumu kamera kayıtlarının istenmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, Hastanede oğluna müdahale eden doktor ve hemşirelerin kusur ve ihmalinin bulunup bulunmadığı hususunda etkili bir araştırma yapılmadığını, doktor ve hemşirelerin ifadelerinin dahi alınmadığını, söz konusu olayda doktor ve hemşirelerin kusurunun bulunmadığını belirten Adli Tıp Kurumu raporuna dayanılarak karar verilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu, Adli Tıp Kurumu raporlarının tarafsızlığının ve yeterliliğinin sorgulanmadığını, ölüm nedeninin belirlenemediğini, yeterli inceleme yapılmaması nedeniyle cezasızlığa neden olunduğunu ifade etmiştir.

34. Başvurucu; yukarıdaki iddialarla (bkz. §§ 32, 33) yaşam hakkının, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; kabul edilebilirlik koşulları ile ilgili olarak “etkili bir yargısal sistem kurma” yönündeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka cezai işlem başlatılmasını gerekli kılmadığı, yaşam hakkına yönelik ihlal iddialarının kasıtlı bir eylem ile gerçekleştirilmediği durumlarda mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde; yaşam hakkına ilişkin bir ihlal söz konusu ise bu ihlalin giderilmesinin öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin yükümlülüğü altında olduğu, somut olayda başvurucunun ilgili kişiler veya idare aleyhine hukuk veya idare mahkemelerinde herhangi bir tazminat davası açtığına dair bir bilginin bulunmadığı, Anayasa Mahkemesinin benzer nitelikteki 2013/1655 numaralı bireysel başvuruda, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verdiği, başvurucunun şikâyetinin, kasti değil ihmale ilişkin bir ölüm iddiası olduğu

dikkate alındığında somut olayda olağan başvuru yollarının tüketilmediğinin değerlendirildiği, bu sebeple başvurunun olağan başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir.

36.Bakanlık, başvurunun esası hakkında yaptığı değerlendirmede öncelikle konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına yer vermiştir. Bakanlık somut olay hakkında yaptığı değerlendirmede ise S.A.nın radyo anteni yutması üzerine kaldırıldığı hastanede vefat etmesinden hemen sonra ölü muayene ve otopsi işlemlerinin gerçekleştirildiğini, Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bazı tutuklu ve hükümlülerin tanık sıfatıyla dinlendiğini, Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda sağlık personeline herhangi bir kusur atfedilmediğini, başvurucunun soruşturma dosyasını inceleme yetkisine herhangi bir sınırlama getirilmediğini belirterek başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğinin düşünüldüğünü ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, temel olarak oğlunun yaşamının korunamadığı ve olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediği iddiasını ileri sürmüştür. Bu sebeple başvurucunun adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarının bir bütün olarak yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

38. Anayasa’nın 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.”

39. Anayasa’nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

1. Genel İlkeler

40. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, birbiriyle sıkı bağlantıları olan devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme,bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

41. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa’nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ortaya konulmuş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu

hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyeti kapsamaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

42. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük; yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için yetkililerce belirli bir kişinin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun bilinmesi ya da bilinmesi gerektiği durumların varlığı kabul edildikten sonra böyle bir durum dâhilinde, makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde kamu makamlarının önlem almakta başarısız olduklarının tespiti gerekmektedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53).

43. Devlet -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35).

44. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşamlarını ve sağlıklarını koruma konusundaki pozitif yükümlülük, bu kişilerin tıbbi tedavilerine özen göstermeyi ve yaşamı üzerinde oluşabilecek olası tehditleri engellemeyi de içerir. Uygun bir tıbbi tedavinin sağlanması konusundaki eksiklikler yaşam hakkını koruma yükümlülüğüne aykırılık teşkil edebilir (Semiha Gür, B. No: 2013/8691, 6/1/2016, § 42).

45. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usule ilişkin yönü bulunmaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 54). Bu usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten yapılan ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55).

46. Ancak ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir(Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59).

47. Bununla birlikte ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkileri gözardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda bireyler kendi inisiyatifleriyle hangi hukuk yollarına başvurmuş olurlarsa olsunlar, insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi, hiçbir suçlamada

bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§ 59-62).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda başvurucu, Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan oğlunun gerek Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince gerekse Hastane personelince gerekli özenin gösterilmemesi sonucu hayatını kaybettiğini, buna rağmen ölüm olayında ihmali olan kamu görevlilerinin cezasız kaldığını ileri sürmektedir. Başvurucu ayrıca oğlunun vücudunda bulunan anten parçasının oğluna zorla yutturulmuş olabileceğini ifade etmektedir.

49. Bu durumda, yaşanan ölüm olayının kasıtlı bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin yahut somut olayda yetkili makamların muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmalinin, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen kendilerine verilen yetkileri gözardı ederek olayda ortaya çıkan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almamaları gibi bir durumun bulunup bulunmadığının tespiti gerekmektedir. Çünkü bu gibi durumlarda yukarıda da belirtildiği üzere -birey kendi inisiyatifiyle hangi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun- insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir (bkz. § 45).

50. Bu nedenle somut olayda başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği konusunda karar verebilmek için devletin Anayasa’nın 17. maddesi kapsamında yaşam hakkını korumak için sahip olduğu “etkili bir yargısal sistem kurma” yönündeki pozitif yükümlülüğün kapsamının ve başvuru konusu olayda eğer varsa bu yükümlülüğün ne ölçüde yerine getirildiğinin tespiti gerekmektedir. Bu tespit ise ancak somut olayın koşulları ile yürütülen ceza soruşturmasının kapsam ve içeriği dikkate alınarak yapılabilir.

51. Bu çerçevede başvuru konusu olayda öncelikle S.A.nın vücudundan çıkan anten parçasının S.A.ya zorla yutturulmuş olabileceği yönündeki iddiaya değinmek gerekir. Cumhuriyet savcısı bu kapsamda S.A.nın Ceza İnfaz Kurumundaki arkadaşlarının ifadesini almıştır. Olay anına tanıklık eden tutuklu B.B., Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde açıkça radyo antenini S.A.nın yutttuğunu ifade etmiştir. Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen diğer tanıklar da tutuklu B.B. ile benzer şekilde beyanda bulunmuş ve olayda başka bir kişinin dahlinin olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu her ne kadar oğlunun koğuş arkadaşlarının verdiği ifadelerin yönlendirilmiş olabileceği ihtimalinden bahsetmiş ise de başvuru formu ve ekleri ile soruşturma dosyasındaki hiçbir bilgi ve belge bu kişilerin beyanlarından kuşku duyulmasını gerektirecek bir veri içermemektedir. Kaldı ki başvurucunun oğlu, bilinci açık bir şekilde hastaneye götürülmüş, hatta olası bir ameliyatın riskleri hakkında bilgilendirilmiş ve kendisinin ameliyat için yazılı rızası alınmıştır. Başvurucunun oğlu S.A., hastanede yapılan bu işlemler sırasında söz konusu anten parçasının kendisine zorla yutturulduğu şeklinde bir beyanda bulunmamıştır. Ayrıca ölü muayenesi işlemi tutanağı ile otopsi raporunda, ölen kişinin vücudunda herhangi bir darp ve cebir izi tespit edilemediği belirtilmiştir. Bu tespitler de söz konusu anten parçasının S.A.ya zorla yutturulduğu iddiasını desteklememektedir.

52. Bu durumda ölen kişinin vücudundan çıkan anten parçasının ölen kişiye zorla yutturulması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, somut olayda aksine bir durumdan “şüphelenilmesi”ni gerektirecek bir olgunun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu, ceza ve infaz koruma memurlarının ifadelerinin alınmamasının ve Ceza İnfaz

Kurumu kamera kayıtlarının istenmemesinin bir eksiklik olduğunu ileri sürmüş ise de yukarıdaki tespitleri yapmaya imkân sağlayacak araştırmaların yapıldığı soruşturmada olay anının tespitine ilişkin başka bazı araştırmaların yapılmamış olması eksiklik olarak değerlendirilmemiştir.

53. Bununla birlikte yetkili makamların yaşanan ölüm olayında yukarıda (bkz. § 47) belirtilen ilkeler kapsamında değerlendirilebilecek bir rollerinin bulunup bulunmadığının da incelenmesi gerekmektedir.

54. Anten yutma olayından iki gün önce Ceza İnfaz Kurumuna konulan ve başvuru formunda uyuşturucu madde kullanımına bağlı sorunlar haricinde herhangi bir sorunundan bahsedilmeyen S.A.nın anten yutmak suretiyle kendisine zarar vermesinin önlenememiş olmasında, Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin cezai yönden sorumlu tutulmalarını gerektirecekağır bir kusurunun olmadığı, bu nedenle somut olayda soruşturma makamlarının, Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin cezai sorumluluklarının bulunmadığı yönündeki tespitinden ayrılmayı gerektirecek bir yön bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kaldı ki soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda S.A.nın anten parçası nedeniyle öldüğünün delillerinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

55. Bu durumda S.A.nın ölümünün tıbbi ihmalden ya da yanlış tedaviden kaynaklanmış olabileceği yönündeki iddianın incelenmesi gerekir. Bireysel başvuru formu ve eklerinde söz konusu ölüm olayının sağlık personelinin kasti bir tutumundan kaynaklandığını gösteren herhangi bir bulgu olmadığı gibi olayın meydana geldiği koşulların bu bağlamda herhangi bir şüphe uyandırmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu da söz konusu olayın sağlık personeli tarafından kasti şekilde gerçekleştirildiği yönünde bir iddia ileri sürmemiştir.

56. Dolayısıyla Anayasa’nın 17. maddesi bağlamında devletin sahip olduğu “etkili bir yargısal sistem kurma” yönündeki pozitif yükümlülük, somut olayda başvurucuya adli ya da idari yargı mercileri önünde açabileceği bir tazminat ya da tam yargı davası yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabilir.

57. Bu itibarla Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem ilgili personelin ve idarenin sorumluluğunu saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesi yoluyla uygun giderim sağlayabilecek tazminat yolunun, somut olayda devletin yaşam hakkı kapsamındaki "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündekipozitif yükümlülüğünü yerine getirebilmesi bakımından öncelikle tüketilmesi gereken bir başvuru yolu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın öncelikle hukuk mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

58. Başvurucu, olayda ihmali olduğunu ileri sürdüğü personel hakkında suç duyurusunda bulunarak ceza soruşturması açılması talebinde bulunmuş olmakla birlikte hukuk mahkemelerinde tazminat davası ya da idari yargıda tam yargı davası açma imkânını kullanmamıştır. Bu durumda başvuru konusu olayda ihlale neden olduğu ileri sürülen eylem için kanunda öngörülen yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

59. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAŞİM ÖZPOLAT

B. No: 2014/3140 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3140

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAŞİM ÖZPOLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3140)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : Haşim ÖZPOLAT

Vekili : Av. Ercan KANAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması, formül gerekçelerle tutukluluğun devamına karar verilmesi, tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız yapılması ve itiraz incelemesinde savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucunun 14/10/2015 tarihinde öldüğü anlaşılmıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen E.2010/1668 sayılı soruşturma kapsamında gözaltına alınarak, 3/5/2011 tarihinde İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

9.Yapılan soruşturma sonucunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 11/8/2011 tarihli ve E. 2011/549 sayılı iddianamesiyle başvurucu ile birlikte 24 şüpheli hakkında kamu davası açılmıştır.

10. İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/158 sayılı dosyası kapsamında 26/8/2011 tarihinde yapılan tensip duruşmasında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

11. 24/12/2013 tarihinde yapılan 11. celsede başvurucunun tahliye talebi reddedilmiştir.

12. Bu celsedeki tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara yapılan itirazı değerlendiren İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi, 23/1/2014 tarihli ve 2014/63 Değişik İş sayılı kararıyla itirazın reddine karar vermiştir. Bu karar başvurucuya 5/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu, 6/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurucu, 22/7/2014 tarihinde tahliye edilmiştir.

15.Başvurucu hakkındaki dava, özel yetkili İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinin kaldırılması üzerine Bakırköy 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/145 sayılı esasına kaydedilmiştir. Yargılama devam etmektedir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Değerlendirme

17. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucunun 14/10/2015 tarihinde öldüğü, incelenen nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

18. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

19.Başvuru tarihinden sonra ölen başvurucunun mirasçılarının makul bir süre içinde başvuruyu devam ettirme yönünde iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemeleri hâlinde anılan İçtüzük hükümleri uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılabilir (Asya Oktay ve diğerleri, B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21). Somut olayda başvurucu, başvuru tarihinden sonra 14/10/2015 tarihinde ölmüş ancak mirasçıları makul bir süre içinde başvuruya devam etme yönünde

iradelerini bildirmemişlerdir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN AKIN

B. No: 2014/3484 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3484

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3484)

Karar Tarihi:21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Süleyman AKIN

Vekili : Av. Büşra ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın makul sürede bitirilmemesi ve soruşturma aşamasında verilen kısıtlama kararı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8.Başvurucu, İnegöl Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 13/1/2009 tarihinde gözaltına alınmıştır.

9. İnegöl 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 16/1/2009 tarihinde yapılan sorgunun ardından başvurucu suç işlemek için silahlı örgüt kurma, kurulan örgüt kapsamında kasten öldürme, kasten yaralama, nitelikli yağmaya teşebbüs ve tehdit etme ile 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme suçlarından dolayı tutuklanmıştır.

10.İnegöl Cumhuriyet Başsavcılığının 25/3/2010 tarihli ve 2010/23 sayılı fezlekesi ile soruşturma dosyası (CMK mülga 250. maddesi ile görevli) İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

11. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 4/5/2010 tarihli ve E.2010/413 sayılı iddianamesi ile 21 kişi ile birlikte başvurucu hakkında silahlı suç örgütünün yöneticisi olma, kasten öldürmeye teşebbüs, kasten öldürmeye teşebbüse azmettirme, nitelikli yağmaya teşebbüs, nitelikli tehdit, genel güvenliği kasten tehlikeye sokma ve 6136 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçlarından cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır.

12. İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, E.2010/188 sayılı dosya kapsamında ilk duruşmasını 11/10/2010 tarihinde yaparak başvurucunun savunmasını almış ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

13. 12/11/2013 tarihinde yapılan 11. celsede esas hakkında savunmalarını hazırlamayan sanık müdafilerine son kez süre verilerek, tutukluluk hâlinin devamına ve duruşmanın 6/2/2014 tarihine bırakılmasına karar verilmiştir.

14.6/2/2014 tarihinde yapılan 12. celsede sanıkların tutuklu kaldığı süre ve Anayasa Mahkemesinin emsal kararları dikkate alınarak adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

15.Başvurucu hakkındaki dava,İnegöl Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

16. İnegöl Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/53 sayılı dosyasında yargılama devam etmektedir.

17.Başvurucu, 4/3/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

.

2. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

23.Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

24. Somut olayda bireysel başvuruda bulunmadan önce 6/2/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kısıtlama Kararı Nedeniyle Silahların Eşitliği İlkesinin ve Savunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu soruşturma aşamasında alınan gizlilik kararı nedeniyle 17 ay süreyle dosya içeriği ve kendisine yöneltilen suçlamalar hakkında bilgi sahibi olamadığını, gizlilik kararı nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ve savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 17).

28. Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun bu niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

29. Somut olayda başvurucu hakkındaki dava ilk derece mahkemesinde derdesttir. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının, öncelikle derece mahkemelerince incelenmesi gerekmektedir.

30. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2.Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a.Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

33. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle

ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

34. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

35. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 9 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir."

38. Başvurucu; 10.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

40. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

41. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

42. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kısıtlama kararı nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ve savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 9.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İnegöl Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/53) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRKKAN KAĞITÇILIK YAYINCILIK LTD. ŞTİ.

B. No: 2014/3496 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/3496

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKKAN KAĞITÇILIK YAYINCILIK LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/3496)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Türkkan Kağıtçılık Yayıncılık Ltd. Şti.

Vekili : Av. Yaşar ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi ve gerekçesiz karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Şirket, İzmir'de yayın ve reklamcılık alanında faaliyet göstermektedir. Başvurucu hakkında eski çalışanı L.G.T., İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne (İdare) şikâyette bulunmuştur.

9. İdare tarafından, anılan şikâyet kapsamında hakkında inceleme yapılacağı ve bu inceleme için gerekli kayıt ve belgelerin 3/9/2013 tarihinde saat 10.00'da ibraz etmesi gerektiği hususunda 2/9/2009 tarihinde başvurucuya bildirimde bulunulmuştur. Bu bildirimde "Davet gününden önce işçiye yasal alacaklarının ödenmesi ve işçi ile anlaşma sağlanması durumunda, işçinin İl Müdürlüğümüze şikayetinden vazgeçtiğini bizzat yazılı olarak bildirmesi halinde, konu ile ilgili kayıt ve belgeleriniz incelenmeyecek ve işçinin şikayet başvurusu işlemden kaldırılacaktır." bilgisine de yer verilmiştir.

10. Başvurucu, gönderilen bildirime rağmen belirtilen tarihte bilgi ve belgeleri sunmamıştır. İdare tarafından 9/9/2013 tarihine kadar beklenmiş; aynı tarihte saat 15.00 sıralarında işveren vekili İdareye başvurmuş ve işçiyle anlaşma yoluna gideceklerini beyan etmiştir.

11. İdarece düzenlenmiş 9/9/2013 tarihli tutanakta, tarafların anlaşma beyanları üzerine hazırlanan vazgeçme dilekçelerinden birinin kayıtlara alındığı kaşesi basılıp diğer örnekle ilgili işlem tamamlanmadan işverenin kurumu terk ettiği, bunun üzerine işçinin de feragat dilekçesi vermekten vazgeçtiği belirtilmiştir. Aynı tutanakta, işverenin kuruma telefon açtığı ve işçinin feragat dilekçesinin işleme konulması gerektiğini belirtmesi üzerine şikâyetçiye işçilik haklarından kaynaklanan bir ödeme yapılmışsa buna ilişkin belgenin de ibraz edilebileceğinin bildirildiği ifade edilmiş ve tutanak beş memur tarafından imzalanmıştır.

12. İdarece, şikâyet konusu hususlara ilişkin olarak gönderilen bildirime rağmen bilgi ve belgelerin sunulmaması nedeniyle başvurucuya idari para cezası verilmiştir.

13. Başvurucu, anılan cezai işlemin iptali istemiyle (kapatılan) İzmir 16. Sulh Ceza Mahkemesine (Mahkeme) başvurmuştur. İdarenin Mahkemeye sunduğu 24/12/2013 tarihli cevap dilekçesi ekinde, ilgili işçinin 9/9/2013 tarihinde şikâyetini devam ettirdiğine dair tutanak da bulunmaktadır.

14. (Kapatılan) İzmir 16. Sulh Ceza Mahkemesinin 15/1/2014 tarihli kararıyla başvurucunun talebi reddedilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"İtiraz dilekçesi davalı kuruma tebliğ edilerek itiraza konu karara ait tüm belge ve tutanak örnekleri getirtilerek incelenmiş, davalı kurumca itirazın reddine karar verilmesi talebine ilişkin 24/12/2013 tarihli cevap dilekçesi dosyaya sunulmuştur.

İtiraz dilekçesi ve ekleri incelendiğinde; itiraz eden vekili 27/11/2013 havale tarihli dilekçesinde; İş Kurumu tarafından müvekkiline gönderilen 16/08/2013 tarihli yazının 02/09/2013 tarihinde tebliği edildiğini, ilgili yazıda 03/09/2013 gününün davet günü olarak yazılı olduğu ancakbir iş günü içerisinde istenen defter ve belgelerin hazırlanması için çok yetersiz bir süre olduğunu bu nedenle ek süre talebinde bulundukları belirtilmiştir. 06/09/2013 günü şirket muhasebecisi ve şirket elemanı ile İş Kurumuna gidildiğini ve inceleme memuru ile görüştüklerini, şikayet edenin sigortalı gösterilmediğini kabul ettiklerini dolayısıyla da defter ve belgelerde buna yarar bir kaydın olmadığını

bildirdiklerini, 09/09/2013 tarihinde işçi ile anlaştıklarını ve şikayetten vazgeçme dilekçesini İş Kurumuna verildiğini, şikayetten vazgeçme dilekçesi gereği şikayeti işlemden kaldırmaları gerektiği halde dilekçeyi işleme koymayarak şikayetçiyi kayırdıkları gibi müvekkilini cezalandırma gibi bir husumet içine girdiklerini beyan etmiştir.

İtiraz eden hakkında Türkiye İş Kurumu İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü tarafından İş Kanunu 92.maddesi uyarınca inceleme yapılmak üzere itiraz edenin belgelerini istediği buna ilişkin tebliğin ilk olarak 02/09/2013 tarihinde 03/09/2013 tarihinde müracat etmesi için yapılmış olup bu süre makul kabul edilmese de ek süre talebi İş Kurumunca kabul görmüş ve 09/09/2013 tarihi itibariyle de istenilen bilgi ve belgeler ibraz edilmemiş olmakla yapılan itirazın yerinde olmayıp reddine karar vermekgerekmiştir."

15. Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz, İzmir 14. Asliye Ceza Mahkemesinin 13/2/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Anılan karar başvurucuya 21/2/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bireysel başvuru 13/3/2014 tarihinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

17.22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 92. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Teftiş, denetleme ve incelemeler sırasında işverenler, işçiler ve bu işle ilgili görülen başka kişiler izleme, denetleme ve teftişle görevli iş müfettişleri ve işçi şikayetlerini inceleyen bölge müdürlüğü memurları tarafından çağrıldıkları zaman gelmek, ifade ve bilgi vermek, gerekli olan belge ve delilleri getirip göstermek ve vermek; iş müfettişlerinin birinci fıkrada yazılı görevlerini yapmaları için kendilerine her çeşit kolaylığı göstermek, bu yoldaki isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle yükümlüdürler."

18. 4857 sayılı Kanun’un 107. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Bu Kanunun;

a) 92 nci maddesinin ikinci fıkrasındaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen,

...

işveren veya işveren vekiline sekizbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20.Başvurucu; eski çalışanı tarafından hazırlanan feragat dilekçesinin süresi içinde ilgili idari merciye sunulduğunu, dilekçenin idarenin kayıtlarına girdiğini gösteren resmi belge örneği mahkemeye sunulmasına rağmen verilecek kararın sonucunu etkileyecek bu hususun gerekçede tartışılmadığını, Mahkemenin ve itiraz merciinin gerekçesiz olarak karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ancak, gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil

yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir.

22. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır.

23. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

24. Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması yeterlidir (Yasemin Ekşi, § 57).

25. Ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren, başvurucunun cezasının kalkmasına neden olabilecek türde (uyuşmazlığın çözümü için esaslı) tüm iddialar ile dosya kapsamı dikkate alınarak verilen kararda sonuca ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir (bkz. § 14). Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucu; hakkındaki idari para cezasının iptali istemiyle yapılan başvuruda eski çalışanı tarafından hazırlanan feragat dilekçesinin İdarenin kayıtlarına girdiğini gösteren resmî belge örneğini mahkemeye sunmasına rağmen bu hususun dikkate alınmadığını, talebinin haksız ve hukuka aykırı olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

29. Somut olayda (kapatılan) İzmir 16. Sulh Ceza Mahkemesince yapılan değerlendirmede başvurucunun iddiaları, idare tarafından sunulan bilgi ve belgeler, müştekinin feragat beyanını geri almasına ilişkin süreci de anlatan 9/9/2013 tarihli tutanak ve tüm dosya

kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle bir karar verildiği anlaşılmıştır. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

30. Başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna varıldığından başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN BİLEN ve MEHMET ALİ DEMİRCİOĞLU

B. No: 2014/5618 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/5618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN BİLEN VE MEHMET ALİ DEMİRCİOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/5618)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Ercan BİLEN

2. Mehmet Ali DEMİRCİOĞLU

Vekili : Av. Ercan KANAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması, formül gerekçelerle tutukluluğun devamına karar verilmesi, tutukluluğa itiraz incelemesinin duruşmasız yapılması ve itiraz incelemesinde savcılık görüşünün tebliğ edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; özel yetkili mahkemelerde yargılama yapılması nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 24/4/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 21/12/2009 tarihinde gözaltına alınmışlar, 24/12/2009 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmışlardır.

8.Yapılan soruşturma sonucunda İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 30/4/2010 tarihli iddianamesi ile başvurucular hakkında çeşitli suçlardan kamu davası açılmıştır.

9. İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2010/231 sayılı dosyası kapsamında 16/1/2014 tarihinde yapılan duruşmada başvurucuların tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Bu celsede başvurucular ve müdafileri de hazır bulunmuştur.

10.Bu celsedeki tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara başvurucular tarafından yapılan itirazı değerlendiren İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi, 31/1/2014 tarihli kararıyla itirazın reddine karar vermiştir. Bu karar 24/3/2014 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucular, 24/4/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Başvurucular hakkındaki dava, özel yetkili İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin kapatılması üzerine Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

13. Başvurucular, 24/12/2014 tarihinde tahliye edilmişlerdir.

14. Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/116 sayılı esasında yargılama devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Usul" kenar başlıklı 105. maddesi şöyledir:

"103 ve 104 üncü maddeler uyarınca yapılan istem üzerine, merciince Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiin görüşü alındıktan sonra, üç gün içinde istemin kabulüne, reddine veya adlî kontrol uygulanmasına karar verilir. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/15 md.) Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafiinin görüşü alınmaz. Bu kararlara itiraz edilebilir."

17.5271 sayılı Kanun'un "İtirazın cumhuriyet savcısına ve karşı tarafa tebliği ile inceleme ve araştırma yapılması" kenar başlıklı 270. maddesi şöyledir:

"(1) İtirazı inceleyecek merci, yazı ile cevap verebilmesi için itirazı, Cumhuriyet savcısı ve karşı tarafa bildirebilir. Merci, inceleme ve araştırma yapabileceği gibi gerekli gördüğünde bunların yapılmasını da emredebilir.

(2) (Ek: 11/4/2013-6459/20 md.) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafiine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir."

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvuruculaın İddiaları

21. Başvurucular, tutukluluğun devamına ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığını, adli kontrol tedbirinin yeterince değerlendirilmediğini, tutukluluk durumu değerlendirilirken sadece suçun ağırlığına bakılmasının yeterli olmadığını, mahkemenin dosyadaki delillerle bağlantı kurarak kaçma şüphesini de somut olgulara dayandırarak daha somut gerekçelerle değerlendirme yapması gerektiğini, tutuklamanın zorunlu durumlarda uygulanması gereken bir tedbir olduğunu, ancak somut olayda tutuklamanın tedbir olma niteliğinin ortadan kalktığını, uzun süredir devam eden tutukluluğun makul süreyi aştığını ve masumiyet karinesine aykırı olduğunu belirterek Anayasa'nın 19. ve 38. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

22.Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaın iddialarının özü tutuklulukların makul süreyi aşmasına ilişkin olup şikâyetleri Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında

değerlendirilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

25.Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

26. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 24/12/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucuların, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucuların tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucular lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucuların durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluk İncelemelerinin Duruşmasız Olarak Yapıldığı ve Savcılık Görüşünün Bildirilmediğine İlişkin İddia

1.Başvuruculaların İddiaları

28. Başvurucular, tutukluluğa itiraza ilişkin incelemelerin duruşmasız olarak gerçekleştirildiğini ve bu incelemeler sırasında alınan savcılık görüşlerinin tebliğ edilmediğini belirterek Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

29.Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

30. Başvuruculaların bu bölümdeki iddiaları, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası çerçevesinde incelenecektir.

31. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası, yakalama veya tutuklama yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiye, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya

uygunluğunun özünü oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullar ile ilgili olarak yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı tanımaktadır. Hürriyeti kısıtlanan kişinin şikâyetleri ile ilgili olarak yetkili yargı merciince yapılacak değerlendirmenin, adli nitelik taşıması ve özgürlükten mahrum bırakılan kişilerin itirazları bakımından uygun olan teminatları sağlaması gerekir.Ayrıca tutukluluğun yasaya aykırı olup olmadığının hâkim önünde düzenlenen duruşmalarda etkili olarak incelenmesini talep etme ve tutukluluk hâlinin gerekli olup olmadığının yetkililer tarafından hızlı bir şekilde tespit edilmesini isteme hakkını da teminat altına almaktadır (Firas Aslan ve Hebat Aslan,B. No: 2012/1158, 21/11/2013, §§ 64-66).

32. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca tutukluluğun devamına ilişkin olarak mahkemelerce verilen kararlara yapılan her itirazda başvurucunun dinlenilmesi gerekli olmamakla beraber tutuklu kişinin makul aralıklarla dinlenilmeyi talep etme hakkı vardır. Tutukluluğun gözden geçirilmesi esnasında yapılan incelemede “çelişmeli yargı” ve “silahların eşitliği” ilkelerine riayet edilmesi gerekir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 68).

33. Bununla birlikte 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesine göre şüpheli veya sanığın istemi olmaksızın tutukluluğun resen incelenmesi durumunda, hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine başvurma hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmadığından bu incelemelerin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil edilmesi mümkün değildir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri, B. No: 2013/6160, 2/12/2015, § 24).

34. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre şüpheli veya sanık soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında herhangi bir süre beklemeksizin salıverilmesini talep edebilir. Aynı Kanun’un 101. maddesinin (5) numaralı fıkrasına göre ise resen ya da talep üzerine tutukluluk hakkında verilmiş tüm kararlar mahkeme önünde itiraza konu olabilir.

35. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında öngörülen kural dikkate alındığında hürriyeti kısıtlanan kişinin durumu hakkında kısa sürede karar verilmesi dâhil olmak üzere tutukluluk kararına karşı yapılan her itirazda duruşma yapılması ceza yargılaması sistemini işlemez hâle getirecektir. Bu nedenle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan yargılama usulüne ilişkin yükümlülükler, duruşma yapmayı gerektirecek özel bir durum olmadığı sürece tutukluluğa karşı yapılacak her itiraz için duruşma yapılmasını gerektirmez (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 73).

36. Somut olayda başvurucular hakkında, İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi 16/1/2014 tarihli duruşmada tutukluluğun devamına karar vermiş, bu duruşmada başvurucular ve müdafileri de hazır bulunmuştur. Bu karara yapılan itiraz, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 31/1/2014 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bu nedenle İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan incelemeden on beş gün gibi makul bir süre sonra 31/1/2014 tarihinde İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde yapılan itiraz incelemesinde duruşma yapılması bir zorunluluk olarak kabul edilemez.

37. 31/1/2014 tarihli itiraz incelemesi sırasında alınan savcılık görüşünün bildirilmediği iddiasına ilişkin olarak somut olaya bakıldığında, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin, 31/1/2014 tarihli kararıyla, itirazın reddine karar verdiği anlaşılmıştır. Bu kararın incelenmesinden, Cumhuriyet savcısından tutukluluğun devamı yönünde bir görüş alınmadığı gibi kendisinden de bu hususta bir görüş sorulmadığı görülmektedir.

38.Açıklanan nedenlerle, başvurucuların tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak gerçekleştirildiği ve incelemeler sırasında alınan savcılık görüşünün tebliğ edilmediği iddialarına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kanuni Hâkim İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

39. Başvurucular, özel yetkili mahkemeler kaldırılmasına rağmen yargılandıkları davanın bu mahkemelerde devam ettiğini, yargılandıkları mahkemenin hem 5271 sayılı Kanun'un mülga 250. maddesi ile hem de 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun mülga 10. maddesi ile görevli olduğunu belirterek kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

40.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, § 16).

41.Somut olayda başvuruya konu yargılamanın devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucuların, bu başlık altındaki şikâyetlerine ilişkin hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluk incelemelerinin duruşmasız olarak yapıldığına ve savcılık görüşünün bildirilmediğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZOLDUĞUNA,

3. Kanuni hâkim ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAZIM AKA

B. No: 2014/6566 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6566

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAZIM AKA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6566)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Kazım AKA

Vekili : Av. Orhan AKA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyete karar verilmesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunu işlediğinden bahisle 8/10/2008 tarihinde ifadesi alınmıştır. Daha sonra başvurucu hakkında Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığının 2009/40 sayılı iddianamesi ile müsnet suçu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

9.Yapılan yargılama sonunda Balıkesir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 31/7/2009 tarihli ve E.2009/159, K.2009/651 sayılı kararıyla başvurucunun müsnet suçtan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Anılan hüküm, Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 9/4/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

10. Başvurucu 14/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Bireysel başvuru sonrasında başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebi, Balıkesir 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 23/5/2014 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Sulh ceza mahkemelerinin kapatılması nedeniyle dosya, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 1. Dairesinin 16/7/2014 tarihli ve 1642 sayılı kararıyla Balıkesir 4. Asliye Ceza Mahkemesine devredilmiştir.

12. Yeniden yapılan yargılama sonunda, (kapatılan) Balıkesir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 31/7/2009 tarihli ve E.2009/159, K.2009/651 sayılı mahkûmiyet hükmünün iptaline; kamu görevlisine görevinden dolayı gıyabında hakaret etme suçundan başvurucunun 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucu; Balıkesir 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 5/2/2015 tarihli ve E.2014/212, K.2015/44 sayılı kararıyla verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin karara itiraz etmiştir.

14. Yapılan itiraz, Balıkesir 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/3/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak

suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 5 yıl 10 ayı aşan yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı görülmektedir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucu; bazı tanıkların dinlenmediğini, savunmasının dikkate alınmadığını, çelişkili beyanların aleyhinde yorumlandığını, hakaret suçunun unsurlarında hataya düşüldüğünü, haksız yere mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık, başvurunun bu kısmını ifade özgürlüğü yönünden değerlendirmiştir. Görüş yazısında; bireyin şeref ve itibarının korunması hakkının ifade özgürlüğüne getirilmiş en önemli sınırlama sebeplerinden birini oluşturduğu, sonradan başvurucu hakkında verilen karar gözetildiğinde müdahalenin hedeflenen meşru amaçla orantılı olduğu ve başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği belirtilmiştir.

24. İfade özgürlüğüne yönelik bir şikâyet bulunmadığından başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

25. Bireysel başvuru sonrasında başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilerek hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Bireysel başvuru sonrasında yaşanan bu gelişmelerin bireysel başvuru incelemesinde nazara alınacağı kuşkusuzdur.

26. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, sanığa yüklenen suça ilişkin yargılama sonunda cezaya hükmedilmesi hâlinde hükmün açıklanmasının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı olarak ertelenmesi anlamına gelmektedir. Kanunda belirtilen koşulların gerçekleşmesine karşın sanığın kabul etmemesi hâlinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyeceği 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasının son cümlesinde ifade edilmektedir. Bu kapsamda sanığın yargılamanın hukuki kesinliği ifade eden bir hükümle sonuçlanmasını ya da cezaya hükmedilmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını tercih etme imkânı bulunmaktadır (Ali Gürsoy, B. No: 2012/833, 26/3/2013, § 19).

27. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, yargılamayı hükümle sonuçlandıran bir karar niteliğinde olmayıp ceza yargılamasını sona erdiren düşme nedenlerinden biridir. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (10) ve (11) numaralı fıkralarında belirtildiği üzere denetim süresi içinde kasten bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde davanın düşmesine; denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi veya öngörülen yükümlüklere aykırı davranılması hâlinde hükmün

açıklanmasına karar verilir.

28. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte ancak denetim süresi içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmesi hâlinde hükmün açıklanmasıyla veya bu süre içinde kasıtlı yeni bir suç işlenmemesi hâlinde düşme kararıyla yargılama nihai olarak sona erdiğinde hüküm niteliği olan bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilir ve esasa ilişkin itirazlar bu aşamada ileri sürülebilir (Ali Gürsoy, § 22).

29. 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre sanık kabul etmediği takdirde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmez. Bu durumda ilk derece mahkemesince istinaf/temyiz kanun yolu açık olarak karar verilebilecektir. Başka bir deyişle haklarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini kabul eden sanıklar, verilen kararın istinafta/temyizde yapılacak esas ve usul incelemesini talep etme hakkından vazgeçmişlerdir. Somut olayda başvurucu, yargılama sonunda hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesine rıza göstermiştir. Dolayısıyla başvurucu, söz konusu karar ile ortaya çıkan menfaatlerden yararlanmayı tercih etmiştir (Adnan Erkuş/Türkiye, B. No: 61196/11, 4/12/2012, § 22).

30. Somut olayda yargılamalar sonunda verilen kararların temel hakları ihlal ettiği iddiası -somut başvurunun özelliği de nazara alındığında- istinaf/temyiz incelemesinde de ileri sürülebilecek iddialardandır. Başvurucunun talebi üzerine hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği ve istinaf/temyiz yoluna başvurmayı mümkün kılan bir karar verilmesinin tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

31. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

33.Başvurucu 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

36. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden

oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 6.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Balıkesir 4. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2014/212, K.2015/44) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİYE YEŞİLYURT

B. No: 2014/6981 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/6981

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİYE YEŞİLYURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/6981)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Gülbin AYNUR

Başvurucu : Zekiye YEŞİLYURT

Vekili : Av. Nazım ATA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idare aleyhine açılan tazminat davasının, kararın icra aşamasıyla birlikte makul sürede sonuçlanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6.Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvurucunun eşi, görev yaptığı idarece yürütülen yol yapım çalışmaları sırasında dinamit patlaması neticesinde 19/1/2004 tarihinde hayatını kaybetmiştir.

8. Başvurucu, olay sebebiyle uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle 16/2/2004 tarihinde Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır.

9. Dava, anılan Mahkemenin Yargıtayın bozma ilamına uyarak verdiği 21/2/2008 tarihli kararıyla idarenin hizmet kusuru ilkesine dayalı olarak açılan davanın idari yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle görevsizlik nedeniyle reddedilmiştir.

10. Başvurucu, adli yargıdaki görevsizlik kararının 15/6/2008 tarihinde kesinleşmesi üzerine 25/6/2008 tarihinde idari yargıda tazminat davası açmıştır.

11. Samsun 1. İdare Mahkemesi 13/10/2009 tarihli kararıyla başvurucu adına 102.672,99 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminata adli yargıda davanın açıldığı 16/2/2004 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte hükmetmiştir.

12. Karar, Danıştay Sekizinci Dairesinin 5/11/2013 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

13. Nihai karar 17/1/2014 tarihinde davalı idareye, 21/1/2014 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Başvurucu, hükmedilen tazminatın tahsili amacıyla 22/1/2014 tarihinde Ankara 20. İcra Dairesinin 2014/997 sayılı dosyasında takip başlatmıştır.

15. İcra takibi süreci devam ederken daha önce 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun uyarınca tüzel kişiliği kaldırılmış olan Samsun İl Özel İdaresinin borçları Samsun İli Devir, Tasfiye ve Paylaştırma Komisyonunun27/3/2014 tarihli kararı ile Samsun Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir.

16. Başvurucu 16/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde 18/7/2014 tarihinde, Samsun Büyükşehir Belediyesi Ankara 20. İcra Dairesindeki icra takip dosyasına başvurucu adına hükmedilen tazminatı yasal faiziyle birlikte yatırmıştır. Söz konusu tutar 22/7/2014 tarihinde İcra Müdürlüğünce başvurucuya ödenmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, idarenin kesinleşmiş yargı kararının gereğini yerine getirmediğini ve tazminatı ödemediğini belirtmiştir. On yılı aşan yargılama süresinin makul olmadığını ifade eden başvurucu,ilk derece mahkemesince 2009 yılında hükmedilen tazminatın aradan çok uzun bir süre geçtikten sonra kesinleşerek icraya konulabilir aşamaya gelmesi nedeniyle de paranın reel değerinin düştüğünden şikâyet etmiştir. Başvurucu bu sebeplerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminattalebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

20. Başvurucu, açtığı dava sonunda lehine hükmedilen tazminatın icra yolu ile takip edilmesine rağmen kendisine ödenmediğini ve mahkeme kararının yerine getirilmediğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte gerek başvurucunun 15/6/2017 tarihinde gerekse Samsun Büyükşehir Belediyesinin 20/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine sundukları dilekçelerden başvurucunun, lehine hükmedilen tazminat tutarını bireysel başvurunun incelenmesi sürecinde 22/7/2014 tarihi itibarıyla borçlu idareden tahsil ettiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun, lehine hükmedilen tazminat miktarının ödenmediği, dolayısıyla yargı kararının icra edilmediği şikâyeti yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir. Bununla birlikte başvurucunun yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı yönünde de ihlal iddiası bulunmaktadır. Başvurucunun belirtilen şikâyetini yargı kararının icra aşamasını da kapsayacak şekilde dile getirdiği görülmektedir. Bu nedenle yargı kararının icra aşamasına yönelik şikâyetler de mahiyeti itibarıyla makul sürede yargılanma hakkı kapsamında ve tek başlık altında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Bireysel başvuruya dayanak davadaki nihai kararın başvurucuya 21/1/2014 tarihinde tebliğ edildiği, bireysel başvurunun ise 16/5/2014 tarihinde yapıldığı görülmekte ise de başvurucunun makul süre şikâyetini yargı kararının icra aşamasını da kapsayacak şekilde dile getirdiği, öte yandan bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla henüz kararın icra edilmemiş olduğu gözetildiğinde devam eden ihlal iddiasına dayalı olarak yapıldığı anlaşılan başvurunun süresinde olduğu kabul edilmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

23. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

24. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

25. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyete konu edilen ve davalının/borçlunun bir kamu kurumu (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Samsun İl Özel İdaresi ve devir sonrasında Samsun Büyükşehir Belediyesi) olduğu yargılamanın konusu, başvurucunun eşinin ölümü nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın tazmini talebidir. Başvurucunun belirtilen taleple ilk olarak 16/2/2004 tarihinde adli yargıda dava açtığı, bu davanın idari yargının görevli olduğu belirtilerek görevsizlik nedeniyle reddedilmesi üzerine 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. maddesinde öngörülen yasal süre içerisinde idari yargıda dava açtığı anlaşılmaktadır. Buna

göre uyuşmazlığın nihai olarak çözüme kavuşturulduğu başvuruya dayanak idari yargıdaki davanın, aynı uyuşmazlık konusuna yönelik olarak adli yargıda açılan davanın devamı niteliğinde olduğu görüldüğünden adli ve idari yargıdaki belirtilen yargılama sürecinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Keza idarenin,kesinleşmiş bir yargı kararını ilgilisinin ayrıca bir başvuru yapmasına ya da icra takibinde bulunmasına gerek olmaksızın icra etmekle yükümlü olduğu gözetildiğinde nihai kararın icra aşamasında geçen sürenin de yargılama süresine dâhil edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla yargılama süresinin başlangıç tarihi olarak adli yargıda davanın açıldığı 16/2/2004 tarihi; sona erdiği tarih olarak ise yargı kararının icra edildiği, bir başka ifadeyle lehine hükmedilen tazminatın İcra Müdürlüğünce başvurucuya ödendiği 22/7/2014 tarihi esas alınmalıdır.

26. Yukarıda yer verilen ilkeler, Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ve somut başvuruya konu yargılama sürecinin niteliği dikkate alındığındaicra süreciyle birlikte toplam 10 yıl 5 ay 6 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

29. Başvurucu, 10.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığındabaşvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucu,makul sürede yargılanma hakkının ihlali ile maddi zarar arasında illiyet bağı kuracak herhangi bir belge sunmamış olduğundan maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

33. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Samsun 1. İdare Mahkemesine (E.2008/1008, K.2009/1050)GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE TÜRKAN ÖZOĞLU

B. No: 2014/8404 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/8404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİBÖLÜM

KARAR

AYŞE TÜRKAN ÖZOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/8404)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Yakup MACİT

Başvurucu : Ayşe Türkan ÖZOĞLU

Vekili : Av. Eda MUKANNASGİL KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yetim aylığının kesilmesi işleminin iptali ve yeniden aylık bağlanması gerektiğinin tespiti talebiyle açılan davada, delillerin hatalı değerlendirilerek kanuna ve usule aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; kararın sonucuna göre aylıktan mahrum kalınması nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/5/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Kadıköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 16/3/2001 tarihli kararıyla anlaşmalı olarak boşanmıştır.

8. Başvurucu, müteveffa babası F.Ö.ye T. İş Bankası A.Ş. Mensupları Emekli Sandığı Vakfı (Vakıf) tarafından bağlanan emekli maaşını, 1/5/2001 tarihinden itibaren yetim aylığı olarak almaya başlamıştır.

9. Vakıf, başvurucunun boşandığı eşi ile birlikte yaşamaya devam ettiğini belirterek 30/11/2012 tarihinde yetim aylığını kesmiştir.

10. Başvurucu, emekli aylığının kesilmesi işleminin iptali ile 1/12/2012 tarihinden itibaren yeniden yetim aylığı bağlanması gerektiğinin tespiti talebiyle İstanbul Anadolu 9. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

11. Mahkeme, 3/12/2013 tarihli kararında, ülkemizde yıllardır devletten aylık almak amacıyla muvazaalı olarak boşanan ve birlikte yaşayan çiftler olduğunu, çalışma hayatına katılmadan ölen anne veya babasından kalan aylıkları almak için boşanan ve bundan çıkar sağlayan kişilerin gerçekteki amaçlarının aylık almak olduğunu, bir hakkın suistimalini Kanun'un himaye etmeyeceğini, babasından dolayı yetim aylığı alan davacının da bu amaçla boşandığını ve boşandığı eşiyle fiilen bir arada yaşadığını belirterek davayı reddetmiştir.

12. Temyiz üzerine karar, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 20/3/2014 tarihli kararıyla onanmıştır.

13. Onama kararı 30/4/2011 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, 30/5/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, boşandığı eşi ile birlikte yaşamadığını, ayrı yerlerde ikamet ettiklerini, bu durumun resmî kayıtlardan da anlaşılabileceğini, eski eşinin hasta olması ve çocuklarıyla birlikte kalması nedeniyle zaman zaman onların ihtiyaçlarını karşılamak için yanlarına uğradığını, dolayısıyla davada 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 56. maddesinin hükümlerinin uygulanamayacağını, Mahkemece delillerin eksik ve hatalı değerlendirildiğini, dosyada lehine beyanda bulunan tanıklara ve resmî kayıtlara itibar edilmediğini, davalı Vakıf yetkililerince düzenlenen tutanakta adı geçen tanığın yargılamada eski eşi ile birlikte oturmadığını beyan ettiğini, buna rağmen muhbir olan tanığın gerçek dışıbeyanlarına göre itibar edilerek karar verildiğini, temyiz incelemesinin sekiz günde tamamlandığını, oysa aynı mahiyette başka dosyaların uzun süre ön inceleme aşamasında beklediğini, bu durumun başvuru dosyasının yeterince incelenmediğini gösterdiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfîlik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfîlik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince incelenemez (Necati Gündüz, Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

17. Başvurucunun ihlal iddiaları, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun iddialarını incelemiş, toplanan delilleri değerlendirerek başvurucunun yetim aylığı almak kastıyla boşandığını, sonrasında boşandığı eşiyle fiilen bir arada yaşadığını, bir hakkın suistimalini Kanunun himaye etmeyeceğini belirterek davayı reddetmiştir. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün derece mahkemeleri tarafından hukuk kurallarının ve delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, Mahkemenin ret kararı sonucunda yetim aylığından ömür boyu yoksun kaldığını, ayrıca 1/10/2008 tarihinden itibaren ödenen aylıkların iadesi tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu genel olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ise de özellikle ret kararı ile birlikte yetim aylığının ömrünün sonuna kadar kesilmesi sonucunu doğuracağı yönündeki şikayetinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

21. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri, B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

22. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

23. Anayasa Mahkemesi, yetim aylığının kesilmesi işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi üzerine yapılan bir başvuruda, aylık almaya devam etme talebini, mülkiyet hakkı kapsamında meşru beklenti olarak nitelendirilemeyeceğini belirterek başvuruyu konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Emel Kavas, B. No: 2013/8032,

9/9/2015). Somut olayda başvurucunun kurum işleminin iptali ve yetim aylığının yeniden bağlanması gerektiğinin tespiti talebiyle açtığı davanın reddine karar verilmiştir. Böylelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHİR ATLI

B. No: 2014/9774 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/9774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHİR ATLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/9774)

Karar Tarihi: 21/9/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Tahir ATLI

Vekili : Av. Cemil YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun hukuka aykırı olması, makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun süredir devam etmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturma kapsamında Van 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 1/9/2010 tarihli ve 2010/943 Sorgu sayılı kararıyla kasten adam öldürme ve kasten adam öldürmeye teşebbüs suçlamasıyla tutuklanmıştır.

9. Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu ile birlikte 17 şüpheli hakkında, 13/6/2010 tarihli ve 2010/3239 soruşturma sayılı iddianame düzenlenmiş ve başvurucunun kasten adam öldürme ve kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir.

10. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 11/8/2010 tarihli ve E.2010/7838, K.2010/6343 sayılı ilamı ile dosyanın Zonguldak Ağır Ceza Mahkemesine nakline karar verilmiştir.

11. Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesi 16/2/2015 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Devam eden yargılamada Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 18/5/2015 tarihli ve E.2010/180, K.2015/76 sayılı kararıyla, başvurucunun tasarlayarak kan gütme saikiyle adam öldürme ve tasarlayarak kan gütme saikiyle adam öldürmeye teşebbüs suçlarından üç kez ağırlaştırılmış müebbet, üç kez on sekiz yıl ve üç kez on üç yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir. Yakalama emri üzerine başvurucu 5/5/2016 tarihinde tekrar tutuklanmıştır.

13.İlk derece mahkemesinin kararı temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde

bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

16.5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, tutuklanmasını gerektirecek kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunmamasına rağmen tutuklandığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

19. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

20. Anayasa'da yer alan kurallara benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında herkesin özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olduğu, anılan fıkranın (a) ve (f) bentlerinde belirtilen hâller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı belirtilmiştir (Mehmet İlker Başbuğ, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 42).

21. Kişi hürriyetine ilişkin sınırlamaların, kanunda belirtilen esas ve usule uygunluğunu sağlama yükümlülüğü ilke olarak idari organlara ve derece mahkemelerine aittir. İdare

organları ve mahkemeler, esas ve usule ilişkin hukuk kurallarına uymakla yükümlüdür. Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

22. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri hükme bağlanmıştır. Buna göre bir kişinin tutuklanabilmesi öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

23. Ancak bu nitelemeye bağlı olarak kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

24. Tutukluluk, 5271 sayılı Kanun'un 100. ve devamındaki maddelerinde düzenlenmiştir. 100. maddeye göre kişi ancak hakkında suç işlediğine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması hâlinde tutuklanabilir. Maddede tutuklama nedenlerinin neler olduğu da belirtilmiştir. Buna göre (a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa (b) Şüpheli veya sanığın davranışları 1) Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme 2) Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca suçun işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması hâlinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste hâlinde belirtilmiştir (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 46)

25. Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutukluluk konusundaki kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak kanun veya Anayasa'ya bariz şekilde aykırı yorumlar ile delillerin takdirinde açık keyfîlik hâlinde hak ve özgürlük ihlaline sebebiyet veren bu tür kararların bireysel başvuruda incelenmesi gerekir (Abdullah Ünal, § 39).

26. İlk tutuklamaya ilişkin yargısal denetimde kişinin bir suç işlemiş olabileceğine dair inandırıcı nedenlerin bulunup bulunmadığıyla ve özgürlükten yoksun bırakmanın bu bağlamda hukukiliğiyle sınırlı bir inceleme yapılmaktadır. Bu kapsamda bir suçun işlenmiş olabileceğine ilişkin ciddi belirtilerin varlığı ilk tutma bakımından yeterli olabilir (Hikmet Kopar ve diğerleri, B. No: 2014/14061, 8/4/2015, § 84).

27. Somut olayda Van Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 13/6/2010 tarihli iddianame

ile başvurucunun, kan gütme saiki ile ve tasarlayarak üç kişiyi öldürme, 6 kişiyi öldürmeye teşebbüs etme eylemlerinden cezalandırılması istenmiştir.Başvurucu da üzerine atılı bu suçları işlediği şüphesiyle tutuklanmıştır. Başvurucuya isnat edilen suçla ilgili deliller iddianamede otopsi raporu, olay yeri inceleme raporu, el svapları ve kriminal laboratuvar raporları, müşteki beyanları olarak belirtilmiştir. Dava dosyası, iddianame ile başvurucuya isnat edilen eylemler ve başvurucu hakkında verilen tutuklama kararındaki gerekçeler birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden suç işlemiş olabileceğinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan nedenlerle tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2.Tutukluluğun Makul Süreyi ve Kanunda Öngörülen Azami Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, sabit bir ikametgahının bulunmasına, yargılamanın geldiği aşama itibarıyla delillerin toplanmış olmasına rağmen tutukluluğunun devam ettiğini, uzun bir süredir tutuklu olduğunu, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi aştığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

30. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

31. Ancak tüketilmesi gereken başvuru yollarının ulaşılabilir olmaları yanında, telafi kabiliyetini haiz ve tüketildiklerinde başvurucunun şikâyetlerini gidermede makul başarı şansı tanımaları gerekir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli olmayıp uygulamada da etkili olduklarının gösterilmesi ya da en azından etkili olmadıklarının kanıtlanmamış olması gerekir (Ramazan Aras, B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 29).

32. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

33. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 16/2/2015 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun Kanun'da öngörülen azami süreyi ve makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi içtihatları, bu kapsamdaki taleplerle ilgili olarak

davanın esasının sonuçlanmasına gerek olmadığı yönündedir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun Kanun'da öngörülen azami süreyi ve/veya makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu, hakkındaki davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınkabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

37. Ceza yargılaması süresinin tespitinde, kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi tedbirlerin uygulandığı tarih ile suç isnadına ilişkin nihai karar tarihi (Bireysel başvuruya konu devam eden yargılamalar yönünden Anayasa Mahkemesinin inceleme tarihi) arasında geçen süre esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

38. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

39. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 7 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

41.30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1)Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

42. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

43. Başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

44. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi ve kanunda öngörülen azami süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Yargıtay 1. Ceza Dairesinin (E.2017/1570) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM KILIÇ

B. No: 2014/10786 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/10786

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/10786)

Karar Tarihi:21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Bayram KILIÇ

Vekili : Av. Nazan Fulya ALİSİNANOĞLU SEÇER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluğun makul süreyi aşması ve gerekçeli kararın geç yazılması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; yargılamanın makul sürede tamamlanmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/6/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma ve suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçlarından başvurucu ile birlikte toplam otuz yedi şüpheli hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca (CMK'nın mülga 250. maddesi ile görevli) soruşturma başlatılmıştır.

9. Başvurucu; bu soruşturma kapsamında 27/5/2009 tarihinde gözaltına alınmış, Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK'nın mülga 250. maddesi ile görevli) 29/5/2009 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

10. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 24/12/2009 tarihli iddianamesi ile atılı suçlardan cezalandırılmaları istemiyle başvurucu ve diğer sanıklar hakkındakamu davası açılmıştır.

11. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/1/2013 tarihli kararıyla başvurucunun suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma, uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçlarından toplam 33 yıl 6 ay hapis ve 450.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve verilen sonuç ceza miktarı nazara alınarak hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Bu karar başvurucuya duruşmada tefhim edilmiştir.

12. Açıklanan hükme ilişkin gerekçeli kararın Mahkeme heyeti tarafından 19/4/2013 tarihinde yazılıp onaylandığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ortamında yapılan inceleme sonucunda anlaşılmaktadır.

13. Hükmün başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine dosya Yargıtay 10. Ceza Dairesinin E.2014/3696 sırasına kaydedilmiştir.

14. Başvurucunun tahliye talebinde bulunması üzerine Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 22/5/2014 tarihli kararı iletahliye talebinin reddine karar verilmiştir.

15. Bu karara yapılan itiraz üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11/6/2014 tarihli kararı ile 10. Ceza Dairesinin kararında isabetsizlik bulunmadığından, itirazın reddine karar vermiştir.

16. Yargıtay 10. Ceza Dairesi 16/4/2015 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

17. Bozma kararı sonrasında dava dosyası Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 2015/305 sayılı esasına kaydedilmiştir. Dava derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir.

(2) Şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verilir. Ret kararına itiraz edilebilir."

19. 5271 sayılı Kanun'un 232. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Hükmün gerekçesi, tümüyle tutanağa geçirilmemişse açıklanmasından itibaren en geç onbeş gün içinde dava dosyasına konulur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık 5 yıldır tutuklu olduğunu, tutukluluğun makul süreyi aştığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

23. Tutukluluk nedeniyle yapılan bireysel başvurunun temel amacı, özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebeplerin bulunmadığının tespitidir (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, § 24). Tutuklulukta sürenin başlangıcı, kişinin yakalandığı tarih veya doğrudan tutuklandığı durumlarda tutuklanma tarihidir. Tutukluluk süresinin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hükmün verildiği tarihtir (Mehmet Emin Kılıç, § 27).

24. Bu belirlemeler karşısında bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurunun, ilk derece mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edilmemiş ise kararın verildiği tarihten itibaren; itiraz edilmiş ise itiraz merciince verilen kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Somut olayda hükümle birlikte başvurucunun tutukluluk hali sona ermiştir. Başvurucu tarafından ilk derece mahkemesince hüküm ile birlikte verilen tutukluluğun devamı kararına itiraz edildiğine yönelik bir bilgi ve/veya belge bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurunun ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği 8/1/2013 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Başvurucunun daha sonradan Yargıtay nezdinde tahliye talebinde bulunmasının ve bu talebin reddedilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bu itibarla 26/6/2014 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Kararın Geç Yazıldığına İlişkin İhlal İddiaları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, mahkemenin gerekçeli kararını yaklaşık dört ay sonra yazmasının temyiz

hakkını kısıtlamasının yanı sıra özgürlük hakkını talep etmesini de engellediğini; bu süre zarfında tutukluluk durumunun incelenmediğiniileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu başlık altındaki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Anayasa’nın 19. maddesininsekizinci fıkrası şöyledir:

“Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.”

29. Anayasa'nın bu hükmü uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada kısıtlama sebebi bakımından bir ayrım yapılmadığından başvuru hakkı kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılma ile sınırlı değildir. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen özgürlükten yoksun bırakılma hâllerinde de bu güvence geçerlidir (Mehmet İlker Başbuğ, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 80).

30. 5271 sayılı Kanun’un 104. maddesi; soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanığın salıverilmesini isteyebileceği, şüpheli veya sanığın tutukluluk hâlinin devamına veya salıverilmesine hâkim veya mahkemece karar verileceği, dosya Yargıtaya geldiğinde salıverilme istemi hakkındaki kararın Yargıtay ilgili dairesi veya Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verileceği hükümlerini içermektedir.

31. Hüküm tarihinden itibaren uzun süre gerekçeli kararın dosyaya konulmamış olması, başvuruculaın mahkûmiyete bağlı olarak tutukluluğun devamına ilişkin kararları temyiz mercii önüne götürememesi sonucunu doğurur. Başvurucunun özgürlükten yoksun bırakılmaya ilişkin kararın hukukiliğinin temyiz mercii önünde denetletme hakkını kullanamaması, hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik ilkelerine uygun düşmez (Mehmet İlker Başbuğ, § 84)

32. Anayasa Mahkemesi Mehmet İlker Başbuğ başvurusunda, hükmün açıklanmasından itibaren geçen yedi aylık sürede gerekçenin açıklanmaması nedeniyle temyiz incelemesinin yapılamadığına ve salıverilme talebinin temyiz merciince incelenemediğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna ve Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir.

33. Başvurucunun durumu Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında “suç şüphesine bağlı tutma” kapsamından çıkmış, ikinci fıkra bağlamında “bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmaya” dönüşmüştür. Bu aşamada ilgili mevzuat gereği; özgürlükten yoksun bırakmanın dayanağı olan hükmün gerekçesi, hükümle birlikte tümüyle tutanağa geçirilmemişse hükmün gerekçesinin açıklanmasından itibaren en geç on beş gün içinde dava dosyasına konması gerekir. Ancak gerekçeli kararın geç yazılmasına karşı gidilebilecek bir başvuru yolu bulunmamaktadır.

34. Gerekçeli kararın geç yazılması nedeniyle özgürlükten yoksun kılmanın hukukiliğinin denetlettirilemediği yönündeki ihlal iddialarının gerekçeli kararın yazıldığının

öğrenilmesinden itibaren en geç otuz içinde bireysel başvuru konusu yapılması gerekir. (Nihat Baymiş, B. No: 2014/10373, 30/6/2016, § 30)

35. İlk derece mahkemesi 8/1/2013 tarihinde nihai kararını vermiştir. UYAP üzerinden yapılan araştırmada gerekçeli kararın 19/4/2013 tarihinde yazıldığı ve 29/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği görülmektedir. Başvurucunun, gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken başvurucu 26/6/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının da, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir..

b. Esas Yönünden

39. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

40. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

41. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda sekiz yıldır devam eden yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…”

44. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

45. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adana 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/305) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NUREDDİN ATUĞ

B. No: 2014/11189 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/11189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NUREDDİN ATUĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/11189)

Karar Tarihi: 21/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 3/11/2017 - 30229

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Nureddin ATUĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutuklamanın hukuka aykırı olması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın özel yetkili mahkemede devam etmesi nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin, siyasi parti faaliyetleri ve yasal eylemlerden dolayı tutuklanma nedeniyle siyasi faaliyette bulunma hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyesi olma suçunu işlediği şüphesiyle 13/9/2011 tarihinde gözaltına alınmış ve 17/9/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/105 sayılı dava dosyasında tutuklu bulunan başvurucu 27/5/2014 tarihli duruşmada tutuksuz yargılanmak üzere tahliyesini talep etmiş ancak başvurucunun bu talebi aynı duruşmada reddedilmiştir.

9. Başvurucu, Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/5/2014 tarihli ret kararına itiraz etmiş ancak başvurucunun itirazı Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/6/2014 tarihli ve 2014/480 Değişik İş sayılı kararı ile reddedilmiştir.

10. Ret kararı başvurucuya 13/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 4/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu 18/7/2014 tarihli duruşmada tahliye edilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyetive Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Tutuklamanın Hukuki Olmadığı İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; somut olay, olgu ve bilgi olmadığı hâlde tutuklandığını ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçe ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

18. Somut olayda başvurucu, olgu ve bilgi olmadığı hâlde tutuklandığını ileri sürmüşse de tutuklanmasına dayanak oluşturan ifade ve sorgu zaptı, tutuklama kararı, iddianame gibi bir belge sunmamış; iddiasını temellendirememiş; delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddianın kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığı İddiası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; tutukluluğun devamı kararlarının hukuka aykırı olduğunu, tutukluluğun devamına karar veren mahkemenin her seferinde aynı klişe gerekçelerle tahliye taleplerini reddettiğini, adli kontrol hükümlerinin uygulanması taleplerinin de reddedildiğini, tutukluluğun makul süreyi aştığını, delilleri karartma ve kaçma ihtimalinin olmadığını, kendisi ile benzer konumda olan ve başka davalarda yargılanan sanıkların tahliye edildiğini, kendisinin hâlen tutuklu olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yanında eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda ihlal iddialarının özü itibarıyla tutukluluğun uzun sürmesine ve yargılamanın tutuklu devam ettirilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun bu başlık altındaki iddiaları Anayasanın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında değerlendirilmiştir.

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

23. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğunu belirtmektedir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

24. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 18/7/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kanuni Hâkim Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, özel yetkili mahkemelerde yargılamanın devam ettiğini belirterek kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

27. 6216 sayılı Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

28. Somut olayda başvuruya konu yargılamanın devam ettiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Siyasi Faaliyette Bulunma Hakkı ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; siyasi parti faaliyetleri ve katıldığı yasal eylemler nedeniyle yargılandığını ve tutuklandığını, kendisine isnat edilen eylemlerin düşünce ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olduğunu belirterek siyasi faaliyette bulunma hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı, 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçe ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, §§ 19, 20).

32. Somut olayda başvurucu, siyasi parti faaliyetleri nedeniyle tutuklandığını ileri sürmüşse de bu iddiasınıtemellendirebilecek herhangi bir belge sunmamış; delillerini sunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir (bkz. § 17). Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen bu iddianın kanıtlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

33. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Siyasi faaliyette bulunma iletoplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GÖRÜŞÜ

1. Silahlı terör örgütü üyesi olduğu şüphesiyle 17/9/2011 tarihinde tutuklanan başvurucu 18/7/2014 tarihinde tahliye edilmiştir. Başvurucu hakkındaki dava ilk derece mahkemesinde derdestir.

2. Başvurucu, tutuklandığı tarihte var olan yasal bir partinin (Barış ve Demokrasi Partisi-BDP) parti meclisi üyesi olarak iddianamede ve başvuru dilekçesinde belirtilen çeşitli siyasi etkinliklere aktif bir şekilde katılmıştır.

3. Anayasa'nın 67. maddesi seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarını güvenceye almaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasına göre, "Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir". Siyasi haklar, seçimlerde oy kullanma, aday olma ve seçilme haklarının yanında siyasi faaliyette bulunma hakkını da kapsar (Mustafa Ali Balbay B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 110).

4. Bilindiği üzere, demokratik bir toplumsal düzenin kurulması ve sürdürülmesinde hayati bir işleve sahip olan sivil toplumun en önemli örgütlenmelerinden biri de siyasi partilerdir. Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partiler, halkı yönetime ortak etmenin meşru yollarından biridir. Mahkememizin bir kararında da vurguladığı gibi başta siyasi tartışmalar olmak üzere üyelerini ve toplumu ilgilendiren çeşitli konularda faaliyetlerde bulunmak, eğitim toplantıları düzenlemek, görüş açıklamak ve eylem yapmak siyasi parti özgürlüğünün ayırıcı özelliklerindendir (Engin Demir, B.No: 2013/2947, 17/12/2015, § 63).

5. Başvurucunun yasal bir siyasi parti üyesi olarak her vatandaş gibi parti faaliyetlerinde yer alması demokratik bir sistemde gayet doğaldır. Sınırsız ve mutlak bir hak olmayan siyasi faaliyetlere katılma hakkından yararlanma, suç şüphesi içeren etkinliklere katılan ilgili kişilerin hiç bir şekilde tutuklanmayacağı ve yargılanmayacağı anlamına gelmez.Bununla beraber, somut başvuru çerçevesinde akılda tutulması gereken temel nokta, üç yıla yakın bir tutukluluk süresinin ifade ve örgütlenme özgürlüğünün somutlaşmış bir yansıması olan siyasi partilere katılma ve siyasi faaliyetlerde bulunma hakkı üzerinde caydırıcı bir etkiye neden olmasıdır. Başvurucunun üç yıla yakın bir süre tutuklu kalması siyasal faaliyetlere katılımını engellemiştir.

6. Siyasi parti üye ve yöneticileri, son derece radikal ve muhalif fikirler barındıran siyasi söylem, açıklama ve eylemlerinin makul olmayan bir süre devam edebilecek tutuklama riski doğuracağını düşünürlerse bu gibi faaliyetlere katılmaktan veya bunları düzenlemekten kaçınma eğiliminde olacaklardır (Engin Demir, B.No: 2013/2947, 17/12/2015, § 64). Bu durumun demokratik toplum düzeninin yerleşmesine ve gelişmesine zarar verecek şekilde caydırıcı etki yaratması kaçınılmazdır.

7. Çoğunluk görüşünde, başvurucunun siyasi parti faaliyetleri nedeniyle tutuklandığı iddiasını temellendirecek herhangi bir belge sunmadığı belirtilerek başvurucunun delilleri sunma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı başvurunun ilgili kısmının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

8. Böyle bir belge veya delil sunma yükümlülüğü siyasi parti faaliyetleri bağlamında çok katı yorumlanmamalıdır. Kaldı ki, başvurucunun hangi siyasi etkinliklere katıldığı başvuru dilekçesinde ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Bütün bu etkinliklerin belgelenmesi hayatın olağan akışına aykırı olacaktır.

9. Sonuç olarak, Anayasa’nın 19/7. fıkrasında düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 67. maddesinin ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkan Engin YILDIRIM

YUSUF DİLEKÇİ

B. No: 2014/12026 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF DİLEKÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12026)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : Yusuf DİLEKÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi çerçevesinde inşa edilen bağımsız bölümün tapusunun iptali ve tescil talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Ankara ili Çankaya ilçesine bağlı Çukurca Mahallesinde bulunan 26206 ada 17 parsel sayılı 712 m2'lik arsa sahibi adına vekili K.G. ile başvurucu arasında Ankara 18. Noterliğinde 20/8/2002 tarihinde arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi düzenlenmiştir. Sözleşmeye göre başvurucu yüklenici sıfatıyla arsa üzerinde altı daireli bir bina yapımını üstlenmiştir. Arsa sahibi bunun karşılığında arsanın yarısını yükleniciye satacağını taahhüt etmiştir. Nihayet yapılacak dairelerden 2, 4 ve 6 numaralı bağımsız bölümlerin yükleniciye, diğer üç bağımsız bölümün ise arsa sahibine bırakılması kararlaştırılmıştır. Sözleşmede ayrıca yapılacak binanın özellikleri gösterilmiş ve inşaatın 31/12/2004 tarihinde anahtar teslimi olarak tamamlanması öngörülmüştür.

10. Başvurucu, bina önemli ölçüde tamamlandığı hâlde arsa sahibi tarafından sözleşmeye aykırı olarak arsa paylarının devredilmediği iddiasıyla 7/4/2006 tarihinde Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) alacak ve cezai şartın tahsili davası açmıştır. Dava dilekçesinde, binanın rayiç bedelinin ve 5.000 TL tutarında cezai tazminatın davalıdan tahsili talep edilmiştir.

11. Davalı arsa sahibinin vefat etmesi üzerine mirasçıları davaya dâhil edilmiştir. Ayrıca arsa sahibinin mirasçıları K.G. ve N.D. tarafından25/7/2007 tarihinde kira alacağı talebiyle başvurucu aleyhine açılan dava da görülmekte olan söz konusu dava ile birleştirilmiştir. Mahkeme, uyuşmazlık konusu taşınmazın başında 9/3/2007 tarihinde keşif yapmıştır. Yapılan keşif sonucu düzenlenen uzman bilirkişi kurulu raporunda, yüklenicinin inşaatı %95 oranında tamamladığı, inşaatın keşif günü itibarıyla iskânının alınmadığı, elektrik, su ve doğal gaz bağlantılarının yapılmamış olduğu belirtilmiştir. Raporda ayrıca kusurlu tarafın davalı arsa sahibi olduğu, arsa sahibinin belediyeye başvuru yapmadığı belirtilmiştir. Bilirkişi kurulu, arsa sahibinin taahhüt ettiği arsa paylarını başvurucuya henüz devretmediğine dikkat çekmiştir.

12. Başvurucu 27/11/2006 tarihinde dava dilekçesini ıslah ederek sözleşme gereği kendisine düşen bağımsız bölümlerin tapularının iptali ile adına tescil edilmesini talep etmiş, ıslah harcını da 8/5/2009 tarihinde yatırmıştır.

13. Mahkeme, 13/5/2009 tarihinde asıl davanın kısmen kabulü ile inşaat için yapılan harcama tutarı olan 510.000 TL'nin ve cezai şart olarak 5.000 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek ticari faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Mahkeme, inşaatın devamı için yapılan harcamaların ve sözleşme yapma fırsatını kaçırmaktan doğan zararın tazmini taleplerini ise reddetmiştir. Mahkeme birleştirilen davanın da reddine karar vermiştir.

14. Temyiz edilen hüküm Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin (Daire) 20/1/2011 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Bozma ilamında, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin mahkeme kararıyla veya tarafların iradelerinin birleşmesiyle feshedilebileceği, somut olayda ise böyle bir durumun söz konusu olmadığı belirtilmiştir. Daireye göre taraflar arasındaki sözleşme bu yollarla feshedilmemiş olduğundan yürürlüktedir. Daire, yüklenicinin kendisine düşen bağımsız bölümlere hak kazanabilmesi için edimini yerine getirmesi gerektiğini açıklamıştır.

İlamda, bilirkişi raporuna göre binanın henüz tamamlanmadığı ve iskân da alınmadığı belirtilmiştir. Dairenin bozma ilamında, taraflar arasındaki sözleşmeye göre iskân ruhsatı alınması yükümlülüğünün başvurucu yüklenici tarafından üstlenildiğine ve arsa sahiplerinin iki bağımsız bölümün devrini kabul ettiklerine dikkat çekilmiştir. Daire bu gerekçelerle başvurucunun ıslah dilekçesi gözardı edilerek ve sözleşmenin hâlen yürürlükte olduğu dikkate alınmadan tazminata karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Daireye göre, ilk derece mahkemesi, yükleniciye ait iki bağımsız bölümün ve eğer hak etmişse, yani iskân ruhsatının alınıp alınmadığına bağlı olarak diğer bağımsız bölümün tapusunun iptali ile başvurucu adına tesciline karar vermelidir. Üçüncü bağımsız bölüm yönünden iskân ruhsatı alınmadığı takdirde ise bu kısım yönünden davanın reddedilmesi gerektiği kabul edilmiştir.

15. Bozma ilamına uyan Mahkeme, 19/6/2012 tarihli duruşmada iskân iznini alabilmesi için başvurucu tarafa sonraki celseye kadar olmak üzere kesin süre vermiştir. Mahkeme sonraki celse günü, 1/11/2012 tarihinde, davanın kısmen kabulü ile taşınmazda inşa edilmiş bulunan binanın 4 ve 6 numaralı bağımsız bölümlerinin tapu kayıtlarının iptaline ve başvurucu veya talep ettiği kişi adına tapuya tesciline karar vermiştir. Mahkeme, 2 numaralı bağımsız bölümün tescili talebini ise iskân ruhsatı alınmadığından reddetmiştir. Mahkeme, daha önce kesinleşen birleştirilen dava yönünden ise bir karar verilmesine yer olmadığı sonucuna varmıştır.

16. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 20/6/2013 tarihli ilamıyla onanmıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi ise aynı Dairenin 30/4/2014 tarihli ilamıyla reddedilmiştir.

17. Başvurucu 18/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

18. Uyuşmazlık tarihi itibarıyla yürürlükte olan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 106. maddesi şöyledir:

“Karşılıklı taahhütleri havi olan bir akitte iki taraftan biri mütemerrit olduğu takdirde, diğeri borcun ifa edilmesi için münasip bir mehil tayin veya münasip bir mehilin tayinini hakimden isteyebilir.

Bu mehil zarfında borç ifa edilmemiş bulunduğu surette alacaklı her zaman onun ifasını talep ve teahhür sebebi ile zarar ve ziyan davası ikame eylemek hakkını haizdir; birde aktin icrasından ve teahhürü sebebiyle zarar ve ziyan talebinden vazgeçtiğini derhal beyan ederek borcun ifa edilmemesinden mütevellit zarar ve ziyanı talep veya akdi fesh edebilir.”

19. 818 sayılı Kanun’un 107. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki hallerde bir mehil tayinine lüzum yoktur.

1 - Borçlunun hal ve vaziyetinden bu tedbirin tesirsiz olacağı anlaşılırsa

2 - Borçlunun temerrüdü neticesi olarak borcun ifası alacaklı için faidesiz kalmış ise.

3 - Akdin hükümlerine göre borç tayin ve tesbit edilen bir zamanda veya muayyen bir mehil içinde ifa edilmek lazım geliyorsa."

20. 818 sayılı Kanun’un 355. maddesi şöyledir:

“İstisna, bir akittirki onunla bir taraf (müteahhit), diğer tarafın (iş sahibi) vermeği taahhüt eylediği semen mukabilinde bir şey imalini iltizam eder.”

21. 818 sayılı Kanun'un 358. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Mütaahhit, işe zamanında başlamaz veya mukavele şartlarına muhalif olarak işi tehir eder yahut iş sahibinin kusuru olmaksızın vakı olan teehhür bütün tahminlere nazaran mütaahhidin işi muayyen zamanda bitirmesine imkan vermiyecek derecede olursa iş sahibi teslim için tayin edilen zamanı beklemeğe mecbur olmaksızın akdi feshedebilir."

22. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 647. maddesi şöyledir:

“22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır."

23. 6098 sayılı Kanun'un 648. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girer."

24. 12/1/2011 tarihli ve 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak, Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir."

25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 24/2/2016 tarihli ve E.2014/23-724, K.2016/168 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri ise, arsa sahibi veya sahipleri ile yüklenici arasında yapılan ve eser sözleşmelerinin bir türü olan sözleşme tipidir.

Bir tanım yapmak gerekirse; arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri; yüklenicinin finansı kendisi tarafından sağlanarak arsa malikinin arsası üzerine bina yapım işini üstlendiği, arsa malikinin ise, bedel olarak binadaki bir kısım bağımsız bölüm mülkiyetini yükleniciye geçirmeyi vaat ettiği sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerin konusu, arsa sahibinin maliki olduğu arsa üzerine yapılacak bina inşaatıdır. İnşaat; maddi nitelikte eseri ifade eder.

İnşaat yapım sözleşmelerinde yüklenicinin ana borçları; bir inşaat (eser) meydana getirme ve bu eseri iş sahibine teslim etme borçlarıdır. Bu iki ana borçtan doğan ve bu borçların akde uygun surette ifasını sağlayan diğer birtakım yan borçlar da iş görme ediminin iyi surette ifası, eserin akde uygun olarak hazırlanması ile ilgili olarak işi sadakat ve özenle yapma borcu, araç ve gereçlerle malzemeye ilişkin borçlar, genel ihbar yükümlülüğü, işe zamanında başlamak ve devam etmek borcu ile teslim borcuna bağlı olan, ondan çıkan önemli bir borç olan ayıba karşı takeffül borcudur...

Yüklenicinin belirtilen borçlarına karşılık bu tür sözleşmelerde, iş sahibi de arsa üzerinde meydana getirilen esere karşılık, “arsa payı devri” suretiyle bir bedel ödemeyiasli edim olarak borçlanmaktadır. Bu sözleşmelerde iş sahibinin ödeyeceği ücret (bedel), arsa sahibi tarafından ayın olarak ödenmektedir. Bu tür sözleşmelerin genellikle yıllara yayılması nedeniyle, sözleşmedeki amaca ulaşılması, ifa süresindeki tek bu ücret ediminin yerine getirilmesi ile mümkün bulunmaz. Bu nedenle iş sahibi tarafından bazı yan borçların da yerine getirilmesi gerekir. Bunlar; Üzerinde hukuki ve fiili bir engel bulunmadan arsanın

inşaata elverişli ve ayıpsız olarak teslimi, arsanın imar durumunun ve inşaat ruhsatının alınması, plan ve projelerin yetkili merci olan belediyede onaylattırılması, yüklenicinin hak ettiği bağımsız bölüm tapularının finans temini için satışı, kat irtifakı kurulması, iskan ruhsatı alımı gibi iş ve işlemler için gerektiğinde yükleniciye vekaletname verilmesi, sözleşmede belirlenen arsa payının devri gibi yükümlülüklerdir.

Her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinde kural olarak, taraflardan birinin önceden ifada bulunma yükümlülüğü mevcut değilse, kendi edimini ifa etmeyen borçlu, karşı taraftan edimini ifa etmesini talep edemeyecektir... Bu husus BK'nun 81. maddesinde "Mütekabil taahhütleri muhtevi olan bir akdin ifasını talep eden kimse, akdin şartlarına ve mahiyetine nazaran bir ecelden istifade hakkını haiz olmadıkça kendi borcunu ifa etmiş veya ifasını teklif eylemiş olmak lazımdır" amir hükmü ile düzenlenmiş, aynı husus TBK'nun 97. maddesinde de hükme bağlanmıştır.

Arsa Payı Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmeleri de, her iki tarafa borç yükleyen sözleşme türlerinden olduğundan, ifa sırası yani ilk önce taraflardan hangisinin edimini ifayla yükümlü olacağı sorusu önem taşımaktadır. Bu neviden sözleşmelerde öncelikle bina yapma yükümlülüğü altına giren yüklenici taraf, sözleşmeye uygun olarak edimini yerine getirmeli, daha sonra da arsa malikinden edimini yerine getirmesini talep etmelidir. Bir başka deyişle ise, öncelikle sözleşmeye uygun eser yapılmalı, daha sonra arsa malikinin edimini yerine getirmesi talep edilmelidir.

Arsa maliki, arsa payı devri edimini değişik şekillerde ifa edebilir. Bu edimi ya kararlaştırılan arsa paylarının devrinin inşaat bitirilince yükleniciye devredilmesi, ya dasözleşmede inşaatın geldiği aşamaya göre kademeli tapu devri şeklinde yerine getirebilir. Bu ikinci halde yani kademeli tapu devrinde, yüklenici her aşamada devri kararlaştırılan tapuları arsa sahibinden istemeye hak kazanır.

Tam burada konuyu aydınlatması bakımından borçlunun temerrüdünden de söz edilmesi faydalı olacaktır.

Geniş anlamda borçlu temerrüdü (borçlunun direnimi) borçlunun sözleşmeye aykırı davranması=borcunu ifa etmemesi demektir. Bu halde ifa olanağı bulunduğu ifa için kararlaştırılan zaman geldiği ve uyarıldığı halde borçlu borcunu ifa etmemektedir.

Borçlunun temerrüdüne ilişkin düzenlemeye BK’nun 101-108.maddelerinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, BK. m.358/1’de olduğu gibi, borç ilişkisinin özelliği gereği diğer bazı yasalarda da borçlu temerrüdüne dair hükümler yer almaktadır.

Genel olarak borçlu temerrüdünde aranan ilk şart “edimin ifa olanağı bulunması”dır. Şayet edimin ifası objektif olarak imkânsızsa borçlu temerrüdünden söz edilemez.

Borçlu temerrüdünde aranan diğer bir şart da “borcun muaccel olması”dır. Borç istenebilir hale gelmeden temerrütten bahsedilemez. Zira muacceliyet alacaklının borçludan borçlanılan edimi talep ve dava edebilme yetkisini ifade eder.

BK’nun 101/1 maddesine göre, “Muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur.” denilmektedir.

Maddeye göre, temerrüt için muacceliyet yetmemekte, kural olarak alacaklının ihtarı da aranmaktadır. İhtar, alacaklının talep iradesini borçluya ulaştırmasıdır.

Borçlu kusurlu veya kusursuz olsun, yukarıda sayılanlar olayda varsa temerrüt gerçekleşir.

Başka bir deyişle borçlunun kusuru temerrüt için şart değildir.

Eser sözleşmeleri iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir. Burada biri diğerinin karşılığı olan borçlar vardır. Başka bir anlatımla, taraflar birbirine karşı hem alacaklı ve hem de borçludur. Kendi borcunu ifa eden veya ifaya hazır olduğunu bildiren taraf alacaklı (BK. m.81), edimini yerine getirmeyen taraf ise borçludur.

Sözleşme hukukunda temel koşul, sözleşmenin kurulmasından sonra tarafların sözleşmeden doğan yükümlülüklerini, kararlaştırılan şekilde ve zamanda yerine getirmek zorunda olmalarıdır. Sözleşme kurulduktan sonra, şartlarda değişiklik ortaya çıksa bile, taraflar sözleşme gereğini aynen yerine getirmek zorundadır. Temel kural budur ve bu kurala "ahde vefa" (söze bağlılık) ilkesi denilmektedir.

Eser sözleşmesinin iki tarafa borç yükleyen sözleşme olması özelliğinden dolayı temerrüt halinde, temerrüdün sonuçları bakımından BK. m.106-108'deki düzenlemelere tabidir. Çünkü anılan maddelerde genel hükümlerden ayrılarak (BK. m.102), iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere özgü, özel hükümler getirilmiştir.

BK'nun 106-108 maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, iki tarafa borç yükleyen sözleşmeyle temerrüde düşen borçluya karşı, alacaklıya üç ayrı seçimlik hak tanındığı görülmektedir.

Bunlar; aynen ifa ve gecikmeden dolayı tazminat isteme hakkı; aynen ifayı reddederek ademi ifa sebebiyle müspet zararını talep hakkı; sözleşmeyi feshederek menfi zararını isteme hakkı olarak sayılabilir.

....

Borç, alacaklının tayin ettiği süre sonunda da ifa edilmezse, ayrıca bir ihtara gerek olmadan BK. m.106'daki seçeneklerden biri kullanılabilir.

Ancak BK. m. 107'de sayılan nedenler söz konusu ise alacaklı, borçluya mehil vermeden de, BK. m. 106'daki seçeneklerden birini kullanabilir.

Bunlar; borçlunun hal ve davranışından süre verilmesinin etkisiz olacağının anlaşılması; temerrüt alacaklı yönünden aynen ifayı faydasız hale getirmişse; sözleşmede ifa tarihinin kesin olarak saptanması halleri olarak sayılabilir."

26. Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 13/5/2010 tarihli ve E.2010/4902, K.2010/5603 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri yükleniciye kişisel hak sağlar. Yüklenici inşaat yapımı sebebi ile kazanacağı kişisel hakkını arsa sahibinden doğrudan isteyebileceği gibi bu hakkı işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça veya sözleşmeyle yasaklanmadıkça Borçlar Kanununun 162. maddesinden yararlanarak üçüncü kişilere devredebilir. Gerek yüklenici veya yüklenicininkazandığıkişiselhaktemlikedilmişseüçüncükişi şahsi hakkın sonuçlarından yararlanabilmek için arsa sahiplerine karşı öncelikli edimi olan inşaat yapım işini yerine getirmelidir. Zira, Borçlar Kanununun 81. maddesine göre öncelikli edim yerine getirilmemişse arsa sahiplerinin karşı edimi olan arsa payının devri onlardan istenemez. Kaldı ki arsa sahipleri temlik işleminden haberdar olduğu zaman Borçlar Kanununun 167. maddesinden yararlanarak yükleniciye karşı ileri sürebilecekleri def'i ve itirazları temellük eden kişiye karşı da ileri sürer hale gelir..."

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bazı pozitif yükümlülükler içerdiğini kabul etmektedir. AİHM'e göre mülkiyet hakkının gerçekten etkili bir biçimde korunabilmesi, devletin müdahale etmeme görevi yanında ayrıca bazı pozitif tedbirler almasını da gerektirmektedir (Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143).

28. AİHM içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda, mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak “özerk bir yorum” esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], § 124; Broniowski/Polonya [BD], § 129).

29. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

30. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir "mülk" ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir "meşru beklenti" de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], No: 44912/98, 28/9/2004,§ 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83. Meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

31. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti, (k.k.) [BD],B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

32. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması ve hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfi/Türkiye (k.k.), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde açtığı dava neticesinde yalnızca iki bağımsız bölümün adına tesciline karar verildiğini, halbuki sözleşmeye göre üç bağımsız bölümün de tescil edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucuya göre, ilk derece mahkemesi önce lehine karar vermiş ise de temyiz aşamasında siyasi gerekçelerle ve alevi inancını benimsemesi yüzünden haksız yere bu karar verilmiştir. Başvurucu, derece mahkemelerinin kararlarının iskân ruhsatının alınmadığına dayandırıldığını ancak iskân ruhsatının kendisinin çözebileceği bir konu olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca sözleşmeye göre temel atılınca bir daire, kaba inşaat bittiğinde bir daire ve inşaat tamamen bittiğinde de bir dairenin teslim edileceğinin arsa sahiplerince taahhüt edildiğini belirtmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle etkin ve adil bir yargılama yapılmadığını ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde, derece mahkemelerinin davanın kısmen reddine dair gerekçesinin başvurucunun üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmediğine dayalı olduğu, zira başvurucunun bina için iskân almadığı belirtilmiştir. Bakanlığa göre bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali iddiası açıkça dayanaktan yoksundur.

2. Değerlendirme

36. İddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

37. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

38. Başvurucu ilk olarak derece mahkemelerince dini inancı nedeniyle ayrımcılık yapılarak davasının kısmen reddedildiğinden yakınmaktadır. Ancak ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuruculaların kendisi ile benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın sırf ırk, renk, cinsiyet, din, dil, cinsel yönelim ve benzeri ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33). Somut olayda ise başvurucunun bu yöndeki iddialarını temellendirecek somut bulgu ve kanıtları ortaya koyamadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşitlik ilkesi yönünden herhangi bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

39. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlali iddiası yanında, açtığı davanın haksız yere kısmen reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının

da ihlal edildiğini öne sürmektedir. Ancak başvurucunun temel şikâyeti, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi çerçevesinde inşa edilen 2 numaralı bağımsız bölümün tapusunun iptali ve kendi adına tesciline ilişkin olup bu nedenle başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı dışındaki bütün ihlal iddialarının mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

40. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir.Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41).

41. Bununla birlikte ister devletin negatif yükümlülükleri isterse de pozitif yükümlülükleri kapsamında olsun mülkiyet hakkının ihlali iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun öncelikle mülkiyet hakkının varlığını kanıtlaması gerekmektedir.

42. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikri hakların yanı sıra, icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dahildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

43. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir "ekonomik değer" veya icrası mümkün bir "alacağı" elde etmeye yönelik "meşru bir beklenti" Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

44. Somut olayda başvurucu ile uyuşmazlık konusu arsa niteliğindeki taşınmazın malikleri arasında arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi düzenlenmiştir. Bu sözleşmeye göre arsa üzerinde altı daireden oluşan bir bina yapılacak ve tamamlanması kaydıyla bu binadaki bağımsız bölümlerden üçü yüklenici olan başvurucuya verilecektir. Başvurucu arsa maliklerinin sözleşmeye aykırı olarak kendisine düşen bağımsız bölümleri devretmediği iddiasıyla tapu iptali ve tescil davası açmıştır. Mahkeme, bağımsız bölümlerden ikisinin devrinin arsa sahiplerince kabul edildiğini gözeterek 4 ve 6 numaralı bağımsız bölümler yönünden başvurucunun talebini kabul etmiştir. Ancak Mahkeme 2 numaralı bağımsız bölümün tescili talebini iskân ruhsatı alınmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu 2 numaralı bağımsız bölümün de sözleşme gereği kendi adına tescil edilmesi gerektiğini ileri

sürmekte olup bu sebeple bireysel başvurunun konusunu bu bağımsız bölümün mülkiyeti oluşturmaktadır.

45. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 705. maddesine göre taşınmaz mülkiyetinin kazanılabilmesi için kural olarak tapu siciline tescil şarttır. Ancak yine aynı maddeye göre miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâllerinde mülkiyet tescilden önce kazanılabilmektedir. Dolayısıyla Türk hukukunda miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâlleri dışında taşınmaz mülkiyeti, kural olarak tapu siciline yapılan tescilin sonucunda kazanılmaktadır (Hasan Çoşkun, B. No: 2014/2765, 6/4/2017, § 37).

46. Başvurucu tarafından ihlal iddiasına konu edilen 2 numaralı bağımsız bölümün tapuda başvurucu adına tescilli olmadığı tartışma konusu değildir. Olayda, 4721 sayılı Kanun'un 705. maddesinde yer alan mülkiyeti tescilsiz kazanma hâllerinin söz konusu olmadığı da açıktır. Esas itibarıyla başvurucu mülkiyet iddiasını; bağımsız bölümün inşa edildiği taşınmazın arsa sahipleri ile arasında düzenlenen arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine dayandırmaktadır. Gerçekten de kimi durumlarda sözleşmeye dayalı edim ve alacaklar da mülkiyet hakkının konusunu teşkil edebilir. Dolayısıyla başvurucunun arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi çerçevesinde söz konusu bağımsız bölümün mülkiyetini edinme hususunda meşru bir beklentisi olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında meşru bir beklentisi olduğu sonucuna varabilmek için ise başvurucu tarafından bu beklentinin, bir kanun hükmüne veya yerleşik yargısal içtihatlara ve uygulamalara dayandığının gösterilmesi beklenir.

47. Somut olay bakımından taraflar arasındaki sözleşmeye göre başvurucunun, yüklenici sıfatıyla söz konusu bağımsız bölümün mülkiyetini kazanabilmesi, üzerine düşen edimi yerine getirmesi koşuluna bağlanmıştır. Buna göre derece mahkemelerinin de tespit ettiği üzere başvurucu, taşınmaz üzerinde inşa etmekle yükümlü olduğu binayı anahtar teslim olarak arsa sahiplerine teslim etmek karşılığında üç bağımsız bölümün de mülkiyetini kazanabilecektir. Derece mahkemeleri, binanın bu şekilde teslim edildiğinden söz edilebilmesi için iskân ruhsatının alınması gerektiğini, her ne kadar başvurucu iskân ruhsatını ancak arsa sahiplerinin alabileceğini iddia etmekte ise de sözleşmeye göre bu yükümlülüğün başvurucuya düştüğünü tespit etmişlerdir. Nitekim başvurucu da bu tespitin doğru olmadığını ispatlayamamıştır.

48. Anayasa Mahkemesinin delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına yönelik şikâyetler bakımından görevi ise bireysel başvurunun ikincil doğası gereği sınırlıdır. Derece mahkemeleri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların derece mahkemelerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece “meşru bir beklentinin” bulunduğu sonucuna varılamaz.

49. Somut olayda derece mahkemelerince başvurucunun sözleşmede yer alan kendisine düşen edim yükümlülüğünü yerine getirmediğindenuyuşmazlık konusu bağımsız bölümün mülkiyetini kazanamadığı kabul edilmiştir. Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine ilişkin belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikteki kanun hükümleri (bkz. §§ 18-24) ile yargısal içtihatlara (bkz. §§ 25-26) ve bu çerçevede özellikle taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine dayalı olduğu dikkate alındığında, derece mahkemelerinin kararlarının keyfî olduğu veya bariz takdir hatası içerdiği de söylenemez. Bu durumda uyuşmazlık konusu

bağımsız bölümün mülkiyetine ilişkin olarak başvurucu adına bir tapu kaydı bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucunun, bu bağımsız bölümün mülkiyetini edinme hususunda, bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal içtihatlar ile uygulamalara dayalı olarak meşru bir beklentisinin bulunduğunu da kanıtlayamadığı anlaşılmaktadır.

50. Son olarak belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu itibarla somut başvuru açısından yeterli bir hukukî temele dayalı olmadığından başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkü veya en azından mülkiyeti elde etme yönünde bir meşru beklentisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçeyle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

52. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

55. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

56. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

58. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yapılması gerekenlere hükmedilir …”

59. Başvurucu, 100.000 TL manevi tazminat ve 1.000.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

61. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

62. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/516, K.2014/3340) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKAY DAYAN

B. No: 2014/12206 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12206

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKAY DAYAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12206)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Gökay DAYAN

Vekili : Av. Halil Tuncer ERGÜLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, karar sonucunu etkileyebilecek bir hususun araştırılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 1991 yılındahastanede doğan mağdure ile 2005 senesinde nişanlanmış ve mağdurenin yaşının küçük olması nedeniyle evlenmek için bir süre beklemiştir.

8. Bu arada mağdurenin hamile kaldığının anlaşılması üzerine evlenmeye izin verilmesi için aile mahkemesine başvurulmuştur. Afyon Zübeyde Hanım Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesinin 31/5/2007 tarihli raporunda, mağdurenin 32 haftalık hamile olduğu belirlenmiştir. Afyonkarahisar Aile Mahkemesi bunun üzerine 1/2/2007 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunmuştur.

9. Afyonkarahisar Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda 20/6/2008 tarihli iddianameyle çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yaşı küçük olduğu için evlenemediklerini adli mercilere beyan etmiştir.

10. Mağdure 12/7/2007 tarihinde doğum yapmış ve 26/3/2008 tarihinde başvurucuyla evlenmiştir.

11. Başvurucu, Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 17/2/2009 tarihli kararıyla çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır.

12. Anılan kararın başvurucu müdafii tarafından temyiz edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 14. Ceza Dairesi 2/4/2013 tarihli kararıyla mahkûmiyet hükmünü bozmuştur. Bozma gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"TCK'nın 30. maddesi hükümleri yönünden hata halinin mevcut olup olmadığının tespiti için mağdurenin görünüm itibarıyla 15 yaşından küçük olduğunun anlaşılıp anlaşılamayacağı, içinde bulundukları sosyal ve kültürel durumları, sanığın ulaşmak istediği amaç ile mağdurun içinde bulunduğu sonuç da dikkate alınarak sanığın mağdurenin yaşı konusunda hataya düşmesinin mümkün olup olmadığı araştırılarak ve mahkemenin dosyadaki tüm verilerle birlikte kendi gözlemini de tespit ederek, gerekirse bu konuda bilirkişi incelemesinden de yararlanılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurul[muştur.]”

13. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 11/6/2013 tarihli ve 98073 sayılı yazı ile anılan bozma kararına itiraz etmiştir.

14. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 25/2/2014 tarihli ve E.2013/14-563, K.2014/95 sayılı kararıyla Yargıtay 14. Dairesinin bozma kararını kaldırıp Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın, nişanlandığı mağdurenin yaşının küçük olması nedeniyle evlenmek için yaşının büyümesini bekledikleri sırada tam tarihi belirlenememekle birlikte 2006 yılı Temmuz Ağustos aylarında mağdurenin rızasıyla cinsel ilişki kurmaya başladığının sabit olduğu olayda, sanığın nişanlısı olan mağdurenin 15 yaşından küçük olduğunu bilmemesi hayatın olağan akışına uygun değildir. Kaldı ki, sanığın mağdurenin yaşı konusunda hataya düştüğüne dair bir beyanı da bulunmamaktadır. Dolayısıyla mahkemece kendiliğinden araştırılması gereken bir husus olmadığı gibi, 5237 sayılı TCK'nun 30. maddesinde düzenlenmiş olan hata halinin uygulanma şartları da mevcut değildir.

Bu nedenle, onbeş yaşını tamamlamamış olan mağdure ile zincirleme şekilde rızasıyla cinsel

ilişkide bulunan sanığın çocukların cinsel istismarı suçundan cezalandırılmasına ilişkin yerel mahkeme kararı isabetlidir."

15. Başvurucu 16/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 6/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 30. ve 43. maddeleri ile 103. maddesinin (2)numaralı fıkrası.

17. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 16. maddesi ve 98. maddesinin (2) numaralı fıkrası.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

19. Başvurucu; mağdurenin görünüm olarak on beş yaşından büyük olduğunu zannettiğini, Mahkemenin mağdurenin görünüm itibarıyla on beş yaşından küçük olduğunun anlaşılıp anlaşılamayacağını ve kendisinin mağdurenin yaşı konusunda hataya düşmesinin mümkün olup olmadığını araştırmadığını, bu sebeple adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan "silahların eşitliği" ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

21. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes "iddia", "savunma" ve "adil yargılanma" hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak "iddia" ve "savunma" hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir.

22. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen "silahların eşitliği" ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması mümkün değildir.

23. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu

usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

24. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

25. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında müdafii aracılığıyla deliller üzerine görüş bildirmiş ve itirazlarını sunmuş; mağdurenin yaşı konusunda hataya düştüğüne dair bir beyanda bulunmamıştır. Yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde “silahların eşitliği” ilkesine uygun olarak başvurucuya delillerini sunma, inceletme ve itiraz etme hususlarında yeterli olanakların sağlandığı görülmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da yargılama aşamasında başvurucunun mağdurenin yaşı konusunda hataya düştüğüne dair bir beyanının bulunmadığı ve 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinde düzenlenmiş olan hata hâlinin uygulanma şartlarının oluşmadığı tespitinde bulunmuştur.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucu; Anayasa'nın 17., 19., 23., 38., 39., 40., 42., 58., 60., 67., 70. ve 74. maddelerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda,kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği, buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

29. Somut olayda başvurucu, ihlal iddialarını soyut ve genel ifadelerle ileri sürmüş; ihlallere ilişkin delillerini sunma ve açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların temellendiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ilkesine ilişkin ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

1- Başvurucu; mağdurenin görünüm olarak on beş yaşından büyük olduğunu zannettiğini, Mahkemenin mağdurenin görünüm itibarıyla on beş yaşından küçük olduğunun anlaşılıp anlaşılamayacağını ve kendisinin mağdurenin yaşı konusunda hataya düşmesinin mümkün olup olmadığını araştırmadığını, bu sebeple adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2- Çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan (sanık) başvurucunun, TCK'nun 103/2,43, 62 ve 53. maddeleri uyarınca 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hak yoksunluğuna ilişkin, kararın temyizi üzerine Yargıtay 14. Ceza Dairesi, "…mağdure ile sanığın nişanlı olduklarısüre içinde cinsel ilişkiye girdikleri, akabinde 26.3.2008 tarihinderesmi nikahla evlenip çocuk sahibi oldukları olayda, sanığın aşamalarda, suç tarihinde mağdurenin yaşının büyük olduğunu zannettiğini ifade etmesi karşısında, TCK'nın 30. maddesi hükümleriyönünden hata halinin mevcut olup olmadığının tespiti için mağdurenin görünüm itibarıyla 15 yaşından küçük olduğunun anlaşılıp anlaşılamayacağı, içinde bulundukları sosyal ve kültürel durumları, sanığın ulaşmak istediği amaç ile mağdurun içinde bulunduğu sonuç da dikkate alınarak, sanığın mağdurenin yaşı konusunda hataya düşmesinin mümkün olup olmadığı araştırılarak ve mahkemenin dosyadaki tüm verilerle birlikte kendigözlemini de tespit ederek, gerekirse bu konuda bilirkişi incelemesinden de yararlanılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun taktir ve tayini gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması.." isabetsizliğinden hükmün bozulmasına karar vermiştir.

3-Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının bozma kararına itirazı üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Yargıtay 14. Ceza Dairesinin bozma kararını kaldırıp, yerel mahkeme kararını onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir: "…Sanığın, nişanlandığı mağdurenin yaşının küçük olması nedeniyle evlenmek için yaşının büyümesini bekledikleri sırada tam tarihi belirlenememekle birlikte 2006 yılı Temmuz, Ağustos aylarında mağdurenin rızasıyla cinsel ilişki kurmaya başlandığının sabit olduğu olayda, sanığın nişanlısı olan mağdurenin 15 yaşından küçük olduğunu bilmemesi hayatın olağan akışına uygun değildir. Kaldı ki, sanığın mağdurenin yaşı konusunda hataya düştüğüne dair bir beyanı da bulunmamaktadır. Dolayısıyla mahkemece kendiliğinden araştırılması gereken bir husus olmadığı gibi, 5237 sayılı TCK'nun 30. maddesinde düzenlenmiş olan hata halinin uygulanma şartları da mevcut değildir.

Bu nedenle, onbeş yaşını tamamlamamış olan mağdure ile zincirleme şekilde rızasıyla cinsel ilişkide bulunan sanığın çocukların cinsel istismarı suçundan cezalandırılmasına ilişkin yerel mahkeme kararı isabetlidir."

4- Yargılama aşamasında nişanlısı ile resmi nikahla evlenmiş, yuva kurmuş ve çocuk sahibi olmuş bulunan başvurucu Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun "onama" kararından sonra cezaevine girmiştir.Başvurucunun 8 yıl 4 ay hapis cezası alması, sadece kendisinin değil, eşinin, çocuğunun da dolaylı olarak cezalandırılmasına neden olmaktadır. Çünkü başvurucunun cezaevinde olması sebebiyle eşi ve çocuğu destekten mahrum olacak, bu süreçte başvurucu cezaevinde iken eş kocasız, çocuk ise babasız kalacaktır. Başvurucu cezaevinde iken eş ve çocuğun geçimini kim sağlayacaktır?Anayasa'nın 41. maddesinde "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ….için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. " denilmektedir. Bu hüküm karşısında, eldeki dosyada ve benzer durumlarda kocanın cezaevine girmesi sonucu kadının kocasız, çocuğun babasız kalması hallerinde kamu, "kadının ve çocuğun durumları benim sorunum değil, ben yasayı uygularım, sonuçları beni ilgilendirmez." dememelidir. Aksi halde kocasız kalan ve gelir getiren bir işi de olmayan

kadının geçimini sağlayacak kimsesi olmaması halinde başkalarına muhtaç hale gelmesi ihtimali kaçınılmazdır.

5- Bu yüzden eldeki dosyada ve benzer dosyalarda cezalandırmadan önce failin kastı dikkate alınmalıdır. Mağdurenin yaşı konusunda yanılan bu yanılgısını resmi nikahla telafi edip bir yuva kurup çoluk çocuğa karışan ve mağdurenin kendisinden şikayetçi olmadığı bir sanıkla; mağdureyi kaçırıp, ona zorla cinsel istismarda bulunan ve mağdurenin de kendisinden şikayetçi olduğu sanıkbir tutulmamalı, her ikisine de aynı ceza verilmemelidir. Ama şu anki mevzuat ve uygulama “istisnalar dışında” her iki failinde (kasıtlarına, şikayetçi olunup olunmamasına, tarafların evlenmesine bakılmaksızın) aynı şekilde cezalandırılması yönündedir. Bu durum ise maşeri vicdanda yaralanma ve tepkilere neden olmaktadır.

Anayasa Mahkememiz de, 12.11.2015 tarih, 2015/26-100 sayılı kararında, söz konusu suçlarda mahkemelere olaya özgü taktir marjı tanımayan ve onarıcı hukuk kurumları öngörmeyen kuralda düzenlenen ceza yaptırımının alt sınırının onaltı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezası olarak belirlenmesini;“ fiilin farklı yaş kategorilerindeki mağdurlara karşı işlendiği veya failin de küçük olduğu ya da fiilden sonra mağdurun yaşının ikmali ile fiili birlikteliğin resmi evliliğe dönüşmesi gibi her bir somut olayın özellikleri dikkate alınarak ceza tayin edilmesi veya onarıcı adalet kurumunun uygulanması imkanını ortadan kaldırdığı ve bazı durumlarda somut olayın özellikleriyle bağdaşmayacak ve suçla yaptırım arasında bulunması gereken adil dengeyi ortadan kaldıracak ölçüde ağır cezaların verilmesi sonucunu doğuracak nitelikte…” bularak kuralı iptal etmiştir.

6- Sunulmaya çalışılan nedenlerle, Yargıtay 14. Ceza Dairesi bozma gerekçesi uyarınca işlem yapılması yerine “sanığın, mağdurenin yaşı konusunda yanılgıya düşmesini hayatın olağan akışına aykırı olduğunu kabul eden ve bu gerekçeyle de hükmün onanması yönünde karar veren Ceza Genel Kurulu Kararı gerekçesinin, dosya kapsamına,cezalandırma ile umulan amaca ve Anayasa’nın ailenin korunması ilkesine uygun düşmediği kanaatinde olduğumdan, Adil Yargılanma kuralının gerekçeli karar hakkı yönünden ihlal edildiğini düşündüğümden çoğunluk görüşüne katılmadım.

Üye Celal Mümtaz AKINCI

CİHAN KOÇAK

B. No: 2014/12302 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12302

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN KOÇAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12302)

Karar Tarihi: 21/9/2017

R.G. Tarih ve Sayı: 8/11/2017 - 30234

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Murat ŞEN

Başvurucu : Cihan KOÇAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki kötü muamele nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/7/2014 tarihinde Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 27/11/2015 tarihinde, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 25/4/2016 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından 23/5/2016 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.Bakanlık, görüşünü 29/6/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bildirmiştir.

8. Bakanlık görüşü 4/8/2016 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarını 8/8/2016 tarihinde bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, başvuru tarihinde yaralama suçundan Tekirdağ F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

11. Başvurucu, belinden rahatsızlığı nedeniyle 24/2/2014 tarihinde Kurum doktoruna muayene olmaya gitmiştir. Başvurucunun hastaneye sevk talebinin Kurum doktoru tarafından reddedilmesi üzerine başvurucu sinkaflı hakaret ederek doktora yumruklasaldırmıştır. Bu olaya ilişkin tutanaklar tutulmuş ve soruşturma başlatılmıştır.

12. Ertesi gün 25/2/2014 tarihinde sayım için başvurucunun kalmakta olduğu koğuşa giden infaz koruma memurları ile başvurucu arasında tartışma yaşanmıştır. Başvurucunun iddiasına göre tartışma, infaz koruma memurunun sayım için başvurucunun ayağa kalkmasını istemesine rağmen belinin ağrıması nedeniyle başvurucunun ayağa kalkmak istememesinden kaynaklanmıştır. İnfaz koruma memurları tarafından olay günü tutulan tutanağa göre ise başvurucu, raporu olduğunu ve hastaneye sevk işlemlerinin yapılması gerektiğini belirterek sayım için gelen infaz koruma memurlarına elindeki dilekçeleri fırlatıp sonrasında sinkaflı küfür etmiştir.

13. İnfaz koruma başmemuru, başvurucunun küfür ettiğinden ve taşkınlık çıkardığından bahisle başvurucunun kendisine ve odaya zarar vermesini engellemek amacıyla kelepçelenmesi ve müşahede odasına götürülmesi talimatını vermiştir. Bunun üzerine başvurucu elleri ve ayakları kelepçelenerek "süngerli oda" olarak tabir edilen müşahede odasına konulmuştur.

14. Başvurucu 26/2/2014 tarihinde Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçede 25/2/2014 tarihinde sabah sayımında infaz koruma memurlarının kendisine saldırarak hakaret ettiklerini, elleri ve ayakları kelepçelenerek müşahede odasına konulduğunu, el ve ayaklarının morararak şiştiğini belirterek şikâyetçi olmuştur.

15. Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı, başlatılan soruşturma kapsamında 4/3/2014 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne yazılan yazı ile başvurucunun Tekirdağ Devlet Hastanesine sevk edilerek hakkında adli rapor düzenlettirilmesini, olaya karışan infaz koruma memurlarının kimliklerinin tespit edilmesini, teşhise elverişli fotoğrafların gönderilmesini ve 24/2/2014 tarihinde başvurucunun revire çıkarılıp çıkarılmadığının bildirilmesini istemiştir.

16. 6/3/2014 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri başvurucuya teşhis yaptırmak suretiyle ilgili infaz koruma memurlarını tespit etmiştir. Tespit edilen infaz koruma memurlarının kimlik bilgileri ve fotoğrafları Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

17. 7/3/2014 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı, ifadesinin alınması için 12/3/2014 tarihinde başvurucunun hazır edilmesini ve şüpheli infaz koruma memurlarının da ifade vermek üzere

müracaat etmelerini istemiştir.Cumhuriyet Başsavcılığı ayrıca başvurucunun olay günü odasından çıkarılıp çıkarılmadığının bildirilmesi ve çıkarılmış ise bununla ilgili kamera kayıtlarının CD'ye aktarılarak gönderilmesi talimatını vermiştir. 14/3/2014 tarihinde anılan talimatlar yerine getirilmiştir.

18. Başvurucunun 12/3/2014 tarihinde beyanı alınmış ve 14/3/2014 tarihinde adli muayene raporu düzenlenmiştir. Anılan raporda başvurucunun sağ ve sol el bilek ulnar ve radial lateralde, sağ ayak bilek anteriorda ve sol cruris distal lateralde ciltte hafif kabuk bağlamış cilt sıyrıkları tespit edilmiştir.

19. Başvurucunun odasına giren on bir infaz koruma memurunun Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadeleri alınmıştır.

20. Başvurucunun olay gününe ilişkin anlatımı şöyledir:

"25/02/2014 günü, sabah sayımında rahatsız olmama rağmen alt kata indim ve sandalyeye oturdum. İlk önce Ç. isimli gardiyan geldi, ben sevkim ile ilgili dilekçe yazmıştım, bu dilekçeyi gardiyana uzattım. Bana "ayağa kalk" dedi, ben de rahatsız olduğumu söyledim. Bana "sen kimsin lan" diye bağırmaya başladı ve üzerime yürüdü. Bu sırada odama gelen yanılmıyorsam başgardiyan, Ç.'yi tuttu. Bu sırada 10-15 kadar gardiyan odama girdi, N. isimli başgardiyanın "bunu alın" diye seslendiğini duydum, bunun üzerine gardiyanlar ellerimden ve ayaklarımdan beni kelepçelediler, kelepçeleme işlemi sırasında tekme ve yumruk ile vurdular ve rahatsız olmama rağmen benim işkence odası dediğim süngerli odaya götürdüler. Kelepçeli bir şekilde odaya attılar. Kelepçeleri çok sıktıkları için ellerim morardı, daha sonra iki gün ellerimi kullanamadım, ayrıca ayaklarımda da morarmalar oldu."

21. İnfaz koruma memurları alınan ifadelerinde; olay günü başvurucunun odasına sayım için gidildiğinde agresif tutum içinde olduğunu, bir süre sonra koğuşun kapısı ve duvarlarını yumruklayarak hakaret içerikli ifadelerde bulunduğunu, infaz koruma başmemurunun, başvurucunun kendisine ve odaya zarar vermesini engellemek amacıyla kelepçelenmesi ve müşahede odasına götürülmesi talimatı üzerine ellerini ve ayaklarını kelepçelediklerini, başvurucuyu müşahede odasına koyduklarını, ona vurmadıklarını, kelepçeleri çok sıkmadıklarını ifade etmişlerdir.

22. Kamera kayıtlarına ilişkin 18/3/2014 tarihli çözümleme tutanaklarında, başvurucunun sabah 08.02'de elleri ve ayakları kelepçeli şekilde müşahede odasına konulduğu ve odada bu şekilde yattığı belirtilmiştir. Saat 13.43'te müşahede odasına giren infaz koruma memurlarının başvurucunun ayaklarındaki kelepçeleri çıkarttıkları ancak ellerindeki kelepçelerin açılamaması nedeniyle başvurucunun iki saate yakın bir süre daha elleri kelepçeli şekilde müşahede odasında kaldığı, ardından başvurucunun kelepçesiz şekilde müşahede odasından çıkarıldığı tespit edilmiştir. Kamera kaydı çözümlemelerinde, başvurucunun darbedildiğine ilişkin bir görüntünün olmadığı ifade edilmiştir. Anılan kamera görüntüleri Anayasa Mahkemesi tarafından da izlenmiş ve infaz koruma memurlarının koğuştaki görüntüleri olmamakla birlikte sayım esnasında koridor kamera görüntülerinden başvurucunun odasına öncelikle sayım için girildiği, sonrasında infaz koruma memurlarının koğuştan çıkıp kapıyı kilitleyip diğer infaz koruma memurları ile tekrar koğuşa geldikleri tespit edilmiştir. Koğuşa giren infaz koruma memurları başvurucuyu elleri ve ayakları kelepçeli olarak süngerli oda diye tabir edilen müşahede odasına götürmüşlerdir. Kamera kayıtlarına göre başvurucu yaklaşık altı saat süreyle elleri arkadan ve ayakları kelepçeli olarak süngerli odada tutulmuştur.

23. Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığınca 2/4/2014 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesi şöyledir:

"Şüphelilerin suçlamayı kabul etmemeleri, müştekinin iddialarını doğrulayan tanık bulunmaması ve kamera görüntülerini içeren CD'nin izlenmesi sonucu müştekinin iddia ettiği eylemlere dair herhangi bir görüntü olmadığının tespit edilmiş olması karşısında şüphelilerin üzerilerine atılı suçları işlediklerine dair müştekinin soyut iddiasından başka kamu davası açmaya yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi nedeniyle, şüpheliler hakkında atılı suçlardan dolayı [kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi]."

24. Başvurucunun anılan karara karşı yaptığı itiraz Çorlu 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 4/5/2014 tarihli ve 2014/354 Değişik İş sayılı kararıyla reddedilmiştir.

25. Anılan karar başvurucuya 20/6/2014 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 8/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler" kenar başlıklı 49. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddî tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz."

27. 5275 sayılı Kanun'un "Zorlayıcı araçların kullanılması" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar;

a) Yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için,

b) Hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle,

c) Diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle,

kullanılabilir."

28. 4/6/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 22. maddesinin (8) numaralı fıkrasışöyledir:

" İnfaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memuru, kurumun güvenliğini bozan firara teşebbüs, isyan, rehin alma, saldırı, yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olaylar ile 5237 sayılı Kanunun 25 inci maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ortaya çıktığında kurum en üst amirinin izni ile zor kullanabilir. Acil hâllerde tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla izin alınmaksızın da zor kullanılabilir. Durumu derhâl en üst amire iletir. Zor kullanan personel gerekenden fazla kuvvet kullanamaz."

B. Uluslararası Hukuk

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

30. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin, mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiği belirtilmiştir. Kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihatlarda hatırlatılmıştır (Selmouni/Fransa, B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

31. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söyleyebilmek için eylemin "minimum ağırlık eşiği"ni aşması beklenir (Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; Erdoğan Yağız/Türkiye, B. No: 27473/02, 6/3/2007 §§ 35-37; Gafgen/Almanya [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; Costello-Roberts/Birleşik Krallık, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

32. AİHM, tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak onların korunmasız ve zayıf durumda olduklarını ve yetkililerin en zor şartlarda dahibu kişilerin fiziksel esenliklerini korumakla sorumlu olduklarını belirtmiştir (Keenan/Birleşik Krallık, B. No; 27229/95, § 91; Tarariyeva/Rusya, B. No: 4353/03, 14/12/2006, § 73; Vlademir/Romanov/Rusya, B. No: 41461/02, 24/7/2008, § 57). Bununla birlikte AİHM, cezaevlerinde bir şiddet potansiyeli bulunduğunu ve tutulan kişilerin direnişinin çok çabuk ayaklanmaya dönüşebileceğini kabul etmektedir (Satık ve diğerleri/Türkiye, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 58; Dedovsky ve diğerleri/Rusya, B. No: 7178/03, 15/5/2008, § 81). Bu bağlamda Sözleşme'nin 3. maddesinin güvenliği sağlamak için güç kullanılmasını yasakladığı söylenemez ancak bu güç zorunlu hâllerde kullanılmalı ve aşırı olmamalıdır (Ivan Vasilev/Bulgaristan, B. No: 48130/99, 12/4/2017,§ 63).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu; ayağa kalkmadığı gerekçesiyle sayım için odasına gelen infaz koruma memurlarının kendine saldırdıklarını, ellerini ve ayaklarını kelepçeleyerek kendisini darbettiklerini etkisiz bir soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Bakanlık görüşünde, işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu bakımından yapılan değerlendirmede başvurucunun olaydan bir gün önce gerçekleşenKurum hekimine yönelik saldırısı anlatılmış ve olay günü başvurucunun infaz koruma memurlarına yönelik olarak gerçekleştirdiği davranışlar nedeniyle kelepçelenip müşahede odasına konulduğu belirtilmiştir. Kelepçe takmak hususunda infaz koruma memurlarının direnişi kırmak amacıyla ve direnişi kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkili oldukları, başvurucunun şikâyetini her türlü şüpheden uzak makul delille desteklemediği ve güç kullanımının hukuka

uygun olduğu ifade edilmiştir.

36. Bakanlık; işkence ve kötü muamele yasağının usule ilişkin boyutuna dair yaptığı değerlendirmede ise başvurucunun kötü muamele iddialarını ileri sürmesi üzerine soruşturma başlatıldığını ve gerekli tüm adli işlemlerin yapıldığını, başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğunu ifade etmiştir.

37. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvurusunda tüm iddialarını ileri sürdüğünü, takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir.

B. Değerlendirme

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin tamamının işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

39. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, … maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

40. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

42. Anayasa'nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muamele"ye tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkrayla özel olarak insan onurunun korunması amaçlanmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

43. Bu bağlamda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulma yasağı mutlak bir nitelik taşımakta olup bu kapsamda öncelikle kamusal yetkiyle güç kullanan görevlilerin kişilerin beden ve ruh bütünlüğünehiçbir şekilde zarar vermemelerini gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

44. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesi 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde ayrıca

devlete, kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükler. Bu ödev üçüncü kişiler tarafından işlenen fiilleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla yetkililerce bilinen ya da bilinmesi gereken bir kötü muamelenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirlerin alınmaması durumunda devletin sorumluluğu ortaya çıkabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82).

45. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde -devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak- yasağın maddi ve usul boyutlarının ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda yasağın maddi boyutu sadece bireyleri işkence,insanlık dışı, aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu (negatif yükümlülük) içermemektedir. Ayrıca bireylerin bu tür muameleye maruz kalmasını engelleyecek etkili önleyici mekanizmaların kurulması yönünde pozitif bir yükümlülük de içermektedir.

46. İşkence ve kötü muamele yasağının usul boyutuna gelince bu yasağın ihlal edildiğine yönelik “tartışılabilir” ve “makul şüphe uyandıran” iddialar, sorumlularının tespitini ve cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir soruşturma yapılması sorumluluğunu (pozitif yükümlülük) içermektedir.

47. Somut olayda başvurucunun iddiaları, infaz koruma memurlarının gereksiz ve ölçüsüz olarak kendisine müdahale etmesi ve müşahede odasında elleri ve ayakları kelepçeli olarak tutulması kapsamındadır. Bu bağlamda başvurucunun şikâyeti maddi boyut açısından zor kullanma yetkisinin kullanılması, müşahede odasına alınma ve orada tutulma koşulları ile ilgili ileri sürülen iddialar olarak iki başlıkta; bu hususlara ilişkin şikâyetlerin etkili soruşturulmadığı iddiaları ise usul boyutu başlığı altında incelenmiştir.

a. Anayasa’nın 17. Maddesinin Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

i. Genel İlkeler

48. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerektiğini vurgular. Saikin önemi ne kadar yüksek olursa olsun en zor koşullarda bile işkence, eziyet veya insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yapılamaz. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrası gereğince savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde bile bu yasağın askıya alınmasına izin verilmemiştir. Anılan maddelerdeki hakkın mutlaklık niteliğini güçlendiren felsefi temel, söz konusu kişinin eylemi ve suçun niteliği ne olursa olsun herhangi bir istisnaya, haklılaştırıcı faktöre veya menfaatlerin tartılmasına izin vermemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 104).

49. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanılması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelerden oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 95).

50. Aynı şekilde bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli

olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

51. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen bu kavramlar arasında nitelik değil yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin "işkence" olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini belirleyebilmek için anılan fıkrada geçen "eziyet" ve "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" kavramları ile işkence arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın, özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti, insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla Anayasa tarafından getirildiği ve anılan ifadelerin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda düzenleme altına alınmış olan "işkence", "eziyet" ve "hakaret" suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 84).

52. Buna göre anayasal düzenleme kapsamında kişinin maddi ve manevi varlığına en fazla zarar veren muamele "işkence"dir. Muamelenin ağırlığının yanı sıra "İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"nin 1. maddesinde "işkence"nin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırmak amacıyla ya da ayrımcı bir nedenle yapıldığı belirtilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 85).

53. "İşkence" seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, belirli bir süre devam eden, yaralanmaya, yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler "eziyet" olarak tanımlanabilir. Bu hâllerde duyulan acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak "eziyet"te, ızdırap vermenin belli bir amaç doğrultusunda yapılması şartı aranmaz (Cezmi Demir ve diğerleri,§ 88).

54. Kişileri küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kişide korku, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen muameleler ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza" olarak tanımlanabilir. "Eziyet"ten farklı olarak, uygulanan bu muamele kişide bedensel ya da ruhsal bir acı oluşturmasa da küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki yaratmaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 89).

55. Bir muamelenin anılan kavramlardan hangisinin kapsamında olduğunu belirleyebilmek için her somut olayın kendi özel koşulları içinde değerlendirilmesi gerekir. Aleni olarak yapılması veya kamuoyunun bilgi sahibi olması muamelenin aşağılayıcı niteliğinin belirlenmesinde rol oynasa da muamelenin aleni olmadığı durumlarda kişinin kendini değersiz hissetmesi de bu seviyedeki bir kötü muamele için yeterli olabilir. Ayrıca muamelenin küçük düşürme ya da alçaltma kastı ile yapılıp yapılmadığı dikkate alınmakla birlikte böyle bir amacın belirlenememesi muamelenin kötü muamele olmadığı anlamına gelmeyecektir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 90).

56. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan uygulamalar, ayrımcı davranışlar, kamu görevlileri tarafından sarf edilen hakaretamiz ifadeler, engelli kimselerin karşılaştığı kimi olumsuz durumlar, normal olmayan bazı şeyleri yedirip içirme gibi aşağılayıcı davranışlar "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" olabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 90).

Bununla birlikte Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanmış bir eylem tehdidinde bulunmak da yeterince yakın ve gerçek olması koşuluyla bu maddenin ihlali sonucunu doğurma riski taşıyabilir. Dolayısıyla bir kimseyi işkence ile tehdit etmek, en azından “insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" oluşturabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 91).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

(1) Zor Kullanma Yetkisinin Kullanılması Yönünden

57. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirlerken (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa'nın koruma alanı kapsamında bulunan diğer hak ve özgürlüklere sahiptirler.

58. Bu bağlamda Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki kural, hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" kenar başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." şeklinde düzenleme ile açıkça ifade edilmiştir.

59. Bununla birlikte özgürlüğünden mahrum bırakılan bir kişiye yönelik -kendi eylem ve tavırları mutlaka kuvvet kullanılmasını gerektirmedikçe- zora başvurulması, insan onurunun zedelenmesi ve ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen yasağın ihlal edilmesi sonucunu doğurabilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 92). Buna karşın Anayasa'nın 17. maddesinin bir yakalamayı gerçekleştirmek için güç kullanımını yasakladığı söylenemez. Ancak bu tür bir güç sadece kaçınılmaz ve asla aşırı olmamak kaydıyla kullanılabilmelidir. Başka bir ifadeyle kişinin kendi davranışından veya tutumundan dolayı fiziksel güce başvurmak kesinlikle zorunlu hâle gelmedikçe bu neviden fiiller, prensip olarak kötü muamele yasağını ihlal edecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi yakalama sırasında kötü muamele yapıldığı iddialarını değerlendirdiği bir kararında güç kullanmayı gerektiren bir durumun olup olmadığı ve kullanılan gücün orantılı olup olmadığını gözeterek sonuca ulaşmıştır (Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 52). Güç kullanmayı gerektiren bir durumun olup olmadığı değerlendirilirken de öncelikle güç kullanmanın hukuka uygun olup olmadığı, sonrasında ise gerekli olup olmadığı gözetilmelidir.

60. 5275 sayılı Kanun'un "Zorlayıcı araçların kullanılması" kenar başlıklı 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, diğer kontrol usullerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için -kurumun en üst amirinin emriyle- bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların ve kelepçenin kullanılabileceği kabul edilmiştir. Bunun yanında İnfaz Tüzüğü'nün 22. maddesinin (8) numaralı fıkrası kapsamında infaz koruma memurlarının kurumun güvenliğini bozan firara teşebbüs, isyan, rehin alma, saldırı, yasaya veya düzenlemelere dayalı bir emre karşı aktif veya pasif fiziki direnme gibi olaylar ile 5237 sayılı Kanun'un 25. maddesindeki meşru savunma ve zorunluluk hâli ortaya çıktığındazor kullanma yetkisinin bulunduğu hükmüne yer verilmiştir. Bu bağlamda infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkisini kullanabilmesinin yasal dayanağı olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

61. Öte yandan ceza infaz kurumunda saldırganlık gösterme riski yüksek olan hükümlü ve tutuklulara yönelik olarak ceza infaz kurumu personelinin kendilerini korumak, cezaevinde

güvenliği ve disiplini sağlamak için daha geniş takdir yetkilerinin olduğu kabul edilmelidir. Ancak bu takdir yetkisinin iyi niyetli olarak temel hak ve özgürlüklere saygı çerçevesinde kullanılması gerekmektedir.

62. Somut olayda yaralama suçundan hükümlü olarak tutulan başvurucu hakkında olayın meydana gelmesinden bir gün önce Kurum hekimine yumrukla saldırdığı gerekçesiyle soruşturma başlatılmıştır (bkz. § 11). Dolayısıyla başvurucunun saldırgan bir tutum içine girmesi yönünden Ceza İnfaz Kurmunun risk algısının yüksek olması kabul edilebilir bir durumdur.

63. İnfaz koruma memurlarının takdir yetkisini kullanırken iyi niyetli olup olmadığı ve olayın kendine özgü koşulları çerçevesinde zor kullanma yetkisini kullanmayı gerektiren bir durum olup olmadığı kötü muamele yasağında asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde en önemli unsurdur. Olay esnasında başvurucunun ellerinden ve ayaklarından kelepçelendiğinde ve süngerli oda olarak tabir edilen müşahede odasına götürüldüğünde herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Öte yandan olayın nasıl başladığına yönelik başvurucunun iddiaları ve infaz koruma memurlarının ifadeleri arasında çelişki bulunmaktadır. Sayım esnasında koridor kamera görüntülerinde başvurucunun odasına öncelikle sayım için girildiği, sonrasında infaz koruma memurlarının koğuştan çıkarak kapıyı kilitleyip diğer infaz koruma memurları ile tekrar koğuşa geldikleri tespit edilmiştir. Koğuşa giren infaz koruma memurları başvurucuyu elleri ve ayakları kelepçeli olarak süngerli oda olarak tabir edilen müşahede odasına götürmüşlerdir.

64. Başvurucunun darbedildiğine yönelik başvuru formundaki iddiaları, Cumhuriyet Savcılığına verdiği beyanda ileri sürülmemiştir. Cumhuriyet Savcılığına verdiği beyanda başvurucu el ve ayak bileklerine kelepçe takılmasından kaynaklanan şişlik ve morarmadan bahsetmiştir. Dolayısıyla infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkisini kullanmasını gerektirecek bir durum olup olmadığı net olarak ortaya konulamasa bile başvurucunun saldırganlık açısından risk düzeyi, kamera görüntülerinde infaz koruma memurlarının tutumu ve alınan doktor raporunda sadece kelepçe takılan yerlerde cilt sıyrıklarının tespit edilmesi gözetildiğinde olayda zor kullanmanın gereksiz ve orantısız bir müdahale olduğu söylenemez.

65. Açıklanan nedenlerle başvurucuya yapılan müdahale ile Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayanmuamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

66. Öte yandan Anayasa’nın 17. maddesinin maddi boyutunun ihlaline ilişkin yukarıda yapılan tespitler gözönünde bulundurulduğunda (bkz. §§ 60-64), anılan maddenin usul boyutuna ilişkin şikâyetler incelenebilecek nitelikte bulunmamıştır. Dolayısıyla olaylara müdahale ve zor kullanma yetkisinin kullanılması yönünden başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinin usul boyutunun ihlaline ilişkin iddiaları ayrıca değerlendirilmemiştir.

(2) Müşahede Odasına Alınma ve Sonrasında İleri Sürülen İddialar Yönünden

67. Anayasa’nın 17. maddesi, cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların mahkûmları, özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması

ve mahkûmlara gerekli tıbbi yardımın sağlanması da insan onuruna yakışır koşulların sağlanması için gereklidir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

68. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde cezaevinde tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucular tarafından yapılan somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi vebu kapsamda önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçlarının birlikte değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Turan Günana, § 38).

69. Somut olayda başvurucu, saldırgan hareketlerde bulunduğundan bahisle infaz koruma memurlarına, kendisine ve odaya zarar vermesini engellemek amacıyla kontrol altına alınmış ve elleri, ayakları kelepçeli şekilde süngerli oda olarak tabir edilen müşahede odasına götürülmüştür. Mevcut kamera kayıtları, bu iddiaları doğrular niteliktedir. Meydana gelen saldırıyı ve aktif direnmeyi sonlandırmak, genel olarak Ceza İnfaz Kurumunun disiplinini ve düzenini korumak amacıyla başvurucunun müşahede odasına konulduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla burada geçici bir tedbir olarak müşahede odasına konulma söz konusudur. Nitekim idarenin bu uygulaması İnfaz Tüzüğü'nün 49. maddesi kapsamında “kurum düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanun'da açıkça belirtilmeyen diğer tedbirleri” alma yetkisine dayanmaktadır. Sonuç olarak başvurucunun müşahede odasına konulması Ceza İnfaz Kurumunda düzenin sağlanması için tek başına kötü muamele olarak kabul edilemez. Başvurucunun müşahede odasında uzun tutulduğu yönünde iddiası da bulunmamaktadır.

70. Öte yandan ceza infaz kurumlarında kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Somut olay açısından değerlendirilmesi gereken husus başvurucunun yaklaşık altı saat süreyle elleri ve ayakları kelepçeli olarak süngerli odada tutulmasıdır.

71. Süngerli oda niteliği itibarıyla hükümlü ve tutukluların kendilerine ve başkalarına zarar vermesini engellemek amacıyla tek başlarına geçici olarak tutuldukları odadır. Bu odanın özelliği duvarlarının tamamen süngerle kaplı olması, hükümlü ve tutukluların kendilerine zarar vermesini engelleyecek şekilde dizayn edilmesidir. Somut olayda başvurucunun infaz koruma memurlarına, kendisine ve odasına zarar vermesini engellenmesi amacıyla başvurucu süngerli odaya konulmuştur. Bu tedbirin tek başına herhangi bir kötü muamele olarak nitelendirilmesi mümkün değil ise de başvurucunun bu odada yaklaşık altı saat ayaklarından ve elleri arkadan bağlı bir şekilde tutulmasının makul bir gerekçesinin ve bunu kesinlikle zorunlu kılan bir nedenin olması gerekir. Kendisine ve başkasına zarar verme imkânı olmayan süngerli odada kelepçeli bir şekilde tutulması başvurucunun bedensel cezaya maruz bırakıldığı algısı yaratmaktadır. Başvurucunun ellerindeki kelepçenin çıkarılamaması ve yaklaşık iki saat elleri arkadan kelepçeli olarak bekletilmesi de bu algıyı kuvvetlendirmektedir. Başvurucunun saldırganlığa devam ettiğinin kabulü hâlinde dahi kamera kayıtlarına göre başvurucunun sakinleşip sakinleşmediğinin düzenli olarak kontrol edildiğine dair bir bulgu da yoktur.

72. Başvurucunun müşahede odasında yaklaşık altı saat ayaklarından ve elleri arkasından kelepçeli olarak tutulmasının başvurucunun sağlık raporunda tespit edilen yaralanmaları ve eylemin kendisi değerlendirildiğinde müdahalenin “eziyet” kapsamında nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve devletin Anayasa’nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davrandığı sonucuna ulaşılmıştır.

73. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

b. Anayasa'nın 17. Maddesinin Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

74. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülüğünün bir de usul boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

75. Buna göre bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu mümkün olmazsa madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

76. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı ya da tüm yargılamaları mahkûmiyetle veya belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

77. Ceza soruşturmasının etkili olması için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek kötü muamele iddiasını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri gerekir. Yetkililer şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmeli, bir şikâyet olmasa bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli belirtiler olduğunda soruşturma açmalıdır(Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 114, 116).

78. Başvuru konusu olayda kötü muamele yasağının usul boyutu açısından incelenmesi gereken husus başvurucunun kontrol altına alındıktan sonra ayaklarından ve elleri arkadan kelepçeli olarak yaklaşık altı saat müşahede odasında tutulmasıdır.

79. Öncelikle belirtilmesi gereken husus, insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialarda soruşturma yükümlülüğünün mutlaka iddiayı kabul etme anlamına gelmediğidir. Bununla birlikte iddiaların ciddiye alınması ve adil bir sonucu garanti eden bir usulle soruşturma yapılması kötü muamele yasağının usul zorunluluğunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda kötü muamele iddiasına yönelik soruşturmalarda en temel husus, mağdur beyanlarının alınması ve doktor muayenesinin geciktirilmeden ayrıntılı olarak yapılmasıdır. Zira doktor raporuiddia edilen muamelenin olup olmadığı, olmuşsa boyutlarının tespiti açısından

olmazsa olmaz bir delil niteliğindedir.

80. Başvuru konusu olayda başvurucu müşahede odasından çıkarıldıktanon yedi gün sonra (bkz. § 18) doktor muayenesine götürülmüştür. Yapılan soruşturmadamüşahede odasından çıkarıldıktan sonra başvurucuya doktor muayenesi yapılmaması araştırılmamıştır. Nitekim olaydan on yedi gün sonrasında dahi sıyrıkların bulunduğu gözetildiğinde başvurucunun müşahede odasından çıktıktan sonra şikâyet dilekçesi vermesine rağmen doktor muayenesine götürülmemesinin değerlendirilmesi gerekir. Bunun yanında soruşturmada başvurucunun yaklaşık altı saat kadar ayaklarından ve elleri arkadan kelepçeli olarak süngerli odada tutulması şeklindeki uygulamanın başvurucuyu cezalandırmak amacıyla yapılıp yapılmadığı da değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları açısından kelepçeli bir şekilde müşahede odasında tutulmasının nedenleri araştırılmamıştır.

81. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

82. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

83. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

84. Başvuruda, kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

85. Kötümuamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturulmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

86. Başvuru konusu olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedenleriyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

87. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/9/2017tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ERKANLI

B. No: 2014/12346 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12346

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ERKANLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12346)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör Yrd. : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Murat ERKANLI

Vekili : Av. Mümtaz BENLİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk süresinin uzun olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/7/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, tasarlayarak kasten adam öldürme suçunu işlediği şüphesiyle 27/12/2009 tarihinde gözaltına alınmış ve Balıkesir 2. Sulh Ceza Mahkemesince 29/12/2009 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Tutuklu devam eden yargılamada Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesi 22/2/2011 tarihli kararıyla başvurucunun kasten adam öldürmeye azmettirme suçundan ağırlaştırılmış müebbet, kasten adam öldürmeye azmettirmeye teşebbüs suçundan iki kez 12 yıl, bir kez 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Kararı temyizen inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesi 28/11/2012 tarihli ilamıyla ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

11. Bozma kararından sonra dosya, Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2012/261 sayılı esasına kaydedilmiştir. Mahkeme 17/1/2013 tarihinde, dava dosyasının İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/149 sayılı dosyasıyla birleştirilmesine ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

12. İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi 13/5/2013 tarihinde dosyanın İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/115 sayılı dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

13. Yargılama İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/115 sayılı dosyası üzerinden yürütülmekteyken anılan Mahkemenin kapatılması üzerine dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.

14. Bu karar üzerine yargılamaya Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (E.2014/100) devam edilmiştir.

15. Başvurucu 27/6/2014 tarihli duruşmada tutuksuz yargılanmak üzere tahliyesini talep etmiş ancak başvurucunun bu talebi reddedilmiştir.

16. Başvurucu, Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/6/2014 tarihli ret kararına itiraz etmiş ancak başvurucunun itirazı Balıkesir 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/7/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

17. Başvurucu 23/7/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurucu 26/12/2014 tarihinde tahliye edilmiştir.

19. Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesi 1/7/2015 tarihli kararıyla başvurucunun kasten adam öldürmeye azmettirme suçundan ağırlaştırılmış müebbet, kasten adam öldürmeye azmettirmeye teşebbüs suçundan iki kez 12 yıl, bir kez 9 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

1. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; başvuru tarihi itibarıyla yaklaşık 4 yıl 7 aydır tutuklu olduğunu, genel ve soyut gerekçelerle tutukluluğunun devamına karar verildiğini, bu gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığını, uzun süredir tutuklu olduğunu belirterek Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tahliye talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun bu başlık altındaki şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

25. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

26. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

27. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil

niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

28. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa (ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016,§§ 33-45).

29. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 26/12/2014 tarihinde tahliyesine karar verilen başvurucunun tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada da incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre başvurucunun tutukluluğunun makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolu, başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz etkili bir hukuk yoludur ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun "ikincil niteliği" ile bağdaşmamaktadır.

30. Açıklanan nedenlerle tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasının yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN TELLİ

B. No: 2014/12631 | Karar tarihi: 21.09.2017

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2014/12631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN TELLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/12631)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM

Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Recai AKYEL

Raportör : Akif YILDIRIM

Başvurucu : Erkan TELLİ

Vekili : Av. İbrahim Ethem DİKMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında mağdurun duruşmada dinlenmemesi ve yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/8/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu ve diğer şüpheliler ile uzaktan akraba olan mağdurlar arasında 21/1/2006 tarihinde vuku bulan kavgaya ilişkin soruşturmada mağdur R.T. 31/3/2006 tarihli beyanında, başvurucunun kendisini karnından, sırtından ve kolundan bıçakladığını ifade etmiştir. Diğer mağdurlar da beyanlarında R.T.yi başvurucunun bıçakladığını belirtmiştir.

9. Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun üç ayrı mağdura karşı kasten yaralama suçunu işlediği ve 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet ettiği iddiasıyla aynı yer Asliye Ceza Mahkemesine hitaben 24/5/2006 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

10. Gebze 4. Asliye Ceza Mahkemesi 10/10/2007 tarihinde görevsizlik kararı vererek başvurucunun bir yaralama eyleminin adam öldürmeye teşebbüs suçunun yasal unsurlarını taşıyıp taşımadığı hususunu değerlendirmek üzere dosyayı Gebze Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. Gebze 1. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamanın ilk celsesinde, mağdur R.T.nin adresinin araştırılması hususunda emniyet müdürlüğüne yazı yazılmasına ve müzekkere cevabı geldiğinde gereğinin ifasına karar verilmiştir.

12 Adli Tıp Kurumu 2. İhtisas Kurulunun 16/3/2011 ve 19/11/2012 tarihli raporlarında, mağdur R.T.nin vücudunda dört adet bıçak darbesi olduğu, bunlardan üçününhayati tehlike doğurduğu ve koldaki yaralanmanın organın işlevinin sürekli zayıflamasına neden olduğuyönünde mütalaada bulunulmuştur.

13. Başvurucu, Gebze 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/3/2013 tarihli ve E.2007/346, K.2013/73 sayılı kararı ile 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan beraat etmiş; mağdur R.T.yi öldürmeye teşebbüs suçundan 8 yıl 1 ay 10 gün hapis, diğer mağdurları yaralama suçlarından ise ayrı ayrı 2.240 TL adli para cezalarına mahkûm edilmiştir.

14. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi 18/6/2014 tarihli kararıyla hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmünü onamıştır. Adli para cezaları miktar itibarıyla kesin nitelikte olduğundan temyiz talebi reddedilmiştir. Başvurucu, Yargıtay kararından 18/7/2014 tarihinde haberdar olduğunu beyan etmiş ve 5/8/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

19. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda yaklaşık 8 yıl 4 ayı aşan yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı görülmektedir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. TanıkSorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; yargılandığı davada aleyhinde beyanda bulunan mağdur R.T.ninduruşmada dinlenmediğini, beyanları arasındaki çelişkilerin giderilmediğini, soruşturma evresindeki beyanlarının hükme esas alındığını, böylelikle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun iddiaları hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmüne yönelik olduğundan bireysel başvuru incelemesi bu kapsamla sınırlı olarak yapılmıştır.

23. Anayasa Mahkemesi birçok kararında "tanık" kavramını özerk olarak yorumlamış ve tanığın sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi olabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda şuçun iştirak edeni, olayın mağduru, şikâyetçi (müşteki), devletin görevlendirdiği gizli/gizli olmayan soruşturmacı da tanık olabilir (birçok karar arasından bkz. Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015, § 35).

24.Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında "tanık sorgulama hakkı"yla ilgili ilkeleri belirlemiştir. Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi için gereklidir. Ancak başvurucuların tanık sorgulama hakları mutlak bir hak değildir. Makul gerekçelerle getirilen kısıtlamalar, kimi zaman başvurucunun iddia tanıklarına soru sorabilme ve onlarla yüzleşme imkânını da ortadan kaldırabilmektedir. Diğer yandan bir mahkûmiyet -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Az. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 46-67; Levent Yanlık, B. No: 2013/1189, 18/11/2015, §§ 67-77; İsmet Özkorul, B. No: 2013/7582, 11/12/2014, §§ 44, 45). Bu bakımdan adli makamlar, beyanı hükme dayanak yapılacak

tanıkların duruşmada hazır edilmesi için makul bir çaba sergileme yükümlülüğü altındadır.

25. Somut olayda yargılamanın ilk celsesinde mağdur R.T.nin adresinin araştırılması hususunda emniyet müdürlüğüne yazı yazılmasına ve müzekkere cevabı geldiğinde gereğinin ifasına karar verilmiştir. Ancak bütün çabalara karşın mağdura ulaşılamamıştır. Başvurucunun da mağdurun duruşmada dinlenmesine yönelik talepte bulunduğuna dair bir bilgi ya da bir delil sunmadığı görülmektedir. Söz konusu yargılamada başvurucu hakkında verilen karar, sadece mağdur R.T.nin beyanına dayanılarak da verilmemiştir. Diğer mağdurlar da soruşturma evresinde alınan beyanlarında, R.T.yi başvurucunun bıçakladığı yönünde anlatımda bulunmuş ve mahkeme bu beyanlara da dayanmıştır.

26.Açıklanan nedenlerle tanık sorgulama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan, başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucu, 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Başvurucu tarafından maddi tazminat talebinde bulunulmuş olmakla beraber tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2.Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Gebze 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2007/346, K.2013/73) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.